

557.0.09/290

R.L

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTBELICĂ

III

1948

COORDONATOR

Acad. Eugen Simion

Editura Muzeul Literaturii Române

6641

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDATIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

**CRONOLOGIA
VIETII
LITERARE
ROMÂNEȘTI**

PERIOADA POSTBELICĂ

III

1948

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTBELICĂ

III

1948

Coordonare generală și prefață de

Acad. Eugen Simion

Coordonare redacțională

Andrei Grigor

Documentare și redactare

Lucian Chișu (coordonator)

Cristina Deutsch, Magdalena Dragu, Andrei Milca și Cristina Scarlat

Editura Muzeul Literaturii Române
București, 2010

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Cronologia vieții literare românești / pref. de acad. Eugen Simion ; ed.
coordonată de Andrei Grigor. - București : Editura Muzeului Literaturii
Române, 2010-

3 vol.

ISBN 978-973-167-040-9

Vol. 3. : 1948. - 2010. - ISBN 978-973-167-052-2

I. Simion, Eugen (pref.)

II. Grigor, Andrei (coord.)

82.09

1948

IANUARIE

1 ianuarie

● Actul de la 30 decembrie 1947 continuă să ocupe prima pagină a presei. Abdicarea regelui Mihai, Proclamația Republicii Populare Române, ca și Proclamația noului Guvern se regăsesc în „Adevărul”, „Cotidianul” (nr. special de anul nou), „Mântuirea”, „Lupta Moldovei” (Iași), „Lupta Ardealului” (Tg-Mureș), „Înainte”, (Craiova, Dolj), „Viața sindicală”, „Națiunea”, „Viața bănățeană”, „Ancheta” (Brăila), „Cotidianul”, „Apărarea”. □ Toate organele de presă salută Proclamațiile, iar unele dintre ele redau fotografic actul de abdicare al regelui Mihai. Ecurile acestor evenimente se vor prelungi sub forma unor articole de atitudine, în care săracii și bogații, munca și exploatarea, binele și răul, se vor integra viziunii maniheiste ce definește lupta de clasă din acei ani.

● Liderul Confederației Generale a Muncii, Gh. Apostol, semnează în „Viața sindicală” articolul *Un an de luptă și de cuceriri*, marcând odată cu noua serie a publicației schimbarea de ton în dialogul social: „...în cadrul Federației Sindicale Mondiale, Confederația Generală a Muncii din România este una din forțele sale de bază în lupta contra spărgătorilor de unitate sindicală pentru pace și progres”. □ În același număr, Geo Dumitrescu publică textul *America-schiță pe puncte...de vedere*, persiflare de pe pozițiile ideologiei de stânga a celor care mai sperau încă în venirea salvatorilor din SUA. Schița satirizează America prin prisma „învățămintelor stabilizării” și a „marii reforme monetare”. Printr-o antinomie, între „domnul cu guler tare și baston subțire, drăgălaș și cu măciulie de argint” și Nea Grigore Lungu, pensionarul de la Atelierele Grivița, se ajunge și la o răsturnare stilistică, de efect, cu un joc de cuvinte care marchează o confuzie, căutată special de autor. În timp ce oamenii strigă în piață “America! America!”, „Ura!” și „Trăiască!”, aflăm că este vorba de fapt despre...*americă*, bumbac sovietic „calitatea I”, dorit de marea masă a „neînlesniților”. Creându-se impresia pe moment că lumea îi aclamă pe americani, practic țărani și muncitorii „salută bumbacul sovietic...adică *stabilizarea*”, spre „disperarea” domnului bogat, burghez, cu baston, care crede că o astfel de „glumă” este „absolut inadmisibilă”.

● În „Veac nou”, nr. 7 (serie nouă), aspecte ale luptei de clasă apar chiar și într-un comentariu despre cărți și cititori. În știrea *3 ani de la înființarea editurii Cartea Rusă*, însoțită de imagini formând o adevărată vitrină

editorială, se spune: „Niciodată literatura nu a fost un vehicul mai eficace de adevăruri. Cartea Rusă a lansat prima lucrare într-un moment de așteptare încordată a publicului românesc eliberat. Apoi au venit celelalte cărți și, odată cu ele, în pas cu transformările adânci petrecute în țara noastră, fizionomia publicului s-a conturat. Un public nou, compus din oameni cu o nouă mentalitate, lua locul castei de snobi ai României de altădată”.

● Adeziunea tinerilor creatori la organizațiile comuniste este comentată în „Tânărul muncitor” an II, nr. 35, unde V. Timotei semnează textul *Tinerii care activează pe tărâmul artei, actori, scriitori, gazetari, compozitori, artiști plastici s-au organizat în U.T.M.* Articolul rememorează în detaliu întâlnirea dintre „tinerii din câmpul artei”, desfășurată la Teatrul Național (21 decembrie 1947). Momentul este definitoriu în ceea ce privește imixtiunea politicului manifestat ca formă supremă a luptei de clasă în discursul cultural. Tipologia articolelor angajante se va impune puternic pe plan cultural-artistic, începând cu 1948. Mecanismele criticii și ale autocriticii, însoțite de reverberații sociale, conduc la demolarea „tumulului de fildes”. Se pune accentul pe implicarea politică și socială a tânărului reprezentant cultural. Printre participanți îi regăsim pe M. Raicu (director de scenă), Laurențiu Profeta (compozitor), Paul Cornea și V. Mândra (ziariști), Lucian Bratu și Kely Mursa (plasticieni), alături de care nu lipsește figura „tânărului muncitor”. „În Dumineca din 21 Decembrie 1947, la Teatrul Național, Sala de la Sf. Sava s-au întâlnit tinerii din câmpul artei. Tinerii au trecut de astă dată indiferenți pe lângă ușa care duce în culise și au urcat sprinten, ca orice spectator, scările, către sala teatrului. Aici au găsit instalați în fotolii pe prietenii pictori, sculptori și compozitori. Gazetarii tineri se plimbau și ei pe culoare, de astă dată fără stilou și fără a-și arunca ochii sfredelitori peste tot. S-au întâlnit, au schimbat cuvinte, s-au înțeles din ochi. Întâlnirea aceasta n-a fost întâmplătoare. Cu câteva săptămâni înainte, un grup de tineri actori, scriitori, ziariști, compozitori și artiști plastici au pus bazele unui comitet de inițiativă și au lansat un apel. Pentru ce anume? Pentru organizarea tuturor tinerilor din câmpul artei în cadrul Uniunii Tineretului Muncitoresc. Apelul grupului de inițiativă a găsit un larg ecou. În sala de la Sf. Sava tinerii creatori și interpreți s-au adunat, în număr mare, să se sfătuiască.”

● La rubrica „Note și comentarii” din „România viitoare”, anul V, nr. 1(836), este anunțată apariția romanului *Păuna mică*, din care M. Sadoveanu a publicat deja unele fragmente. De asemenea, se spune în notă, în „Vitrinele librăriilor sibiene” sunt așezate la vedere romanul *De 2000 de ani* (M. Sebastian) și monografia *G. Ibrăileanu* a lui Al. Piru.

● În „Drapelul”, anul IV, nr. 903, Aurel Voicu anunță reorientarea partidului liberal spre socialism odată cu „abandonarea vechiului individualism liberal”: „Noul program PNL pornește de la următoarea premisă ideologică: mersul societăților umane în general și al celei românești în special este

orientat spre socialism. Socialismul este forma de organizare socială și politică a viitorului și la ea vom ajunge în virtutea unui proces de evoluție”. (*Noul program al partidului Național Liberal*).

● 1948 este titlul articolului semnat de G. Călinescu în „Națiunea”, la centenarul revoluțiilor din secolul al XIX-lea, dar constituind, deopotrivă, un îndemn la o nouă creație de valori spirituale și la solidaritate între clase: „1948, an care amintește de o dată glorioasă, adăugând o sută la anul revoluției de la 1848! Tu ce ne vei aduce? Vii cu pace ori cu război? Cu pace, fără îndoială, căci suntem sătui de bubuit de tunuri, de flăcări și de gropi. Mai bine decât să punem în țărână copiii noștri, să sădim pomi (copacii dau umbră și fructe), mai curând decât tancuri, să fabricăm tractoare. Să semănăm Pământul cu grâu, nu cu proiectile. [...] Deschideți-ne brațele, plugari și muncitori de fabrică. De atâta vreme lucrăm și noi aici cu mica noastră sapă, cu micul nostru ciocan ce se cheamă peniță. Cerneala e sămânța și varul nostru. Arăm și construim în literă. [...] Primiți-ne dar acum la dreptul și datoria de a lupta împreună cu voi pentru binele nostru al tuturor, în anul pus sub semnul secerei, ciocanului și al condeiului, cu ajutorul lui Dumnezeu”. □ Foarte productiv în plan publicistic, George Călinescu publică în „Contemporanul” (nr. 66) articolul *Valoarea estetică a contemporaneității*. Cu exemple luate mai cu seamă din istoria literaturii franceze, criticul subliniază rolul revoluțiilor în modificarea viziunii și a doctrinelor artistice, se delimitează de ideea privitoare la „gratuitatea” artei și se atașează de aceea a „profitului” artistic obținut prin adecvarea la contextul noii „Renașteri”, care cere „să cântăm omul nou”.

● M. Roșca publică în primul număr din nou al ziarului „Dreptatea nouă” un *Bilanț literar*, în care remarcă drept realizare importantă impunerea „scrisului ca rol social” în dauna „concepției gratuității scrisului”. La categoria roman remarcă mai întâi câteva reeditări de la Fundația pentru Literatură și artă (*Enigma Otiliei, Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război, Patul lui Procust, Pânza de păianjen, De două mii de ani și Sfârșit de veac în București*), iar dintre noile apariții *Timpuri împlinite* de Dan Petrașincu, *Tapirul* de Cezar Petrescu, *Soarele negru* (primul volum, *Oamenii*) de Ticu Archip, *Trubendal* de Virgiliu Monda, *Un om îi trăiește viața* de Ion Biberi. Pentru nuvelă, numele citate sunt Zaharia Stancu, Marin Preda, Petru Dumitriu, Eusebiu Camilar ș. a., iar la poezie Nina Cassian, Marcel Breslașu, Eugen Jebeleanu, Radu Boureanu. Sunt de asemenea prezentate pozitiv *Oameni și cărbuni în Valea Jiului* de Geo Bogza, volumul de *Teatru* al lui Camil Petrescu, *Oameni și cărți* de Silviu Iosifescu, biografia lui Ibrăileanu de Al. Piru, a lui Tolstoi de Ion Biberi și a lui Giordano Bruno de Edgar Papu.

2 ianuarie

● În „România liberă”, N. Mihăileanu, (*Concluzii la un an literar*) analizează anul literar 1947, considerându-l unul al creației tinerilor: „[19]47

a însemnat, și acest lucru se întâmplă pentru prima oară în istoria noastră literară, concurența masivă a tinerilor. În poezie, proză (citiți lista cu cele mai remarcabile opere ale lui [19]47) și critică, răsfirată în diverse reviste, veți întâlni numele noi de tineri: certitudine a unei literaturi în creștere, nădejde că vor fi demni să preia steagul de la înaintași”. În ceea ce privește romanul, lista cărților oferite în această dare de seamă merită și ea luată în considerare: M. Davidoglu – *Omul din Ceatal*; Geo Bogza – *Oameni și cărbuni în Valea Jiului*; Liviu Bratoloveanu – *Oameni la pândă*; Eusebiu Camilar – *Noaptea Șeherezadei*; Petre Dumitriu – *Euridice*; Pavel Chihaia – *Blocada*; Al. Kirîțescu – *Michel Angelo*. În privința nuvelor, sunt amintite volumele semnate de Mihail Șerban și Popescu-Puțuri.

3 ianuarie

- M. Sadoveanu (președintele Adunării Deputaților), Teodor Iordăchescu, Octav Livezeanu, prof. Al. Rosetti, Prof. Iorgu Iordan, N. Gh. Lupu, Eduard Ciuntu, Eugen Filotti aduc un ultim omagiu lui B. Brănișteanu (directorul ziarului „Adevărul”).

4 ianuarie

- Ediția a II-a a cărții lui Lucrețiu Pătrășcanu, *Un veac de frământări sociale*, este prezentată în „Adevărul”, sub semnătura lui Mihail Sadoveanu: „Cartea d-lui Lucrețiu Pătrășcanu se dovedește bine făcută și bine făcătoare. Acest din urmă epitet se cuvine din pricină că, întrebuițând metode riguroase, descărcate de prejudecățile obișnuite la noi, domnia-sa deschide o lumină de adevăr asupra trecutului nostru”.

- În „Națiunea”, G. Călinescu semnează articolul *Res-publica*, în care face precizări în chestiunea căderii monarhiei, pe care până atunci ziarul o susținuse și apăruse: „Dacă azi ne-am schimbat punctul de vedere, faptul se datorează nu contrazicerii noastre, ci unei contradicții din natura însăși a lucrurilor”. În dorința de a sluji poporul și a accepta progresul, Călinescu explică termenul care dă titlul apologiei sale: „Republică adică...res publicae, lucrul public...avem așadar de acum încolo toți o parte de responsabilitate în propășirea țării”. Concluzia este simplă și șablonardă: „Trăiască Republica Populară Română!”. □ În același număr, Dan Petrașincu rezumă *Anul teatral 1947* considerându-l unul de tranziție, pentru că a evoluat paralel cu evenimente și stări economice neobișnuite – inflația, în primul rând – deci “trebuie judecat în consecință”. Este apreciată activitatea Teatrelor Național și Studio, cu piese precum „Năframa iubitei” de I. Luca, „Mânzul nebun” de Cezar Petrescu și V. Russu Șirianu, „Nunta din Perugia” de Al.Kirîțescu, respectiv „Furtuna în Olimp” de Tudor Șoimaru, „Nepotul din Giurgiu” de Al. Șahighian, „Omul din Ceatal” de M. Davidoglu și „Seringa” de Tudor Arghezi .

● Apare primul număr din săptămânalul „Flacăra” (4 ian. 1948 – 28 ian. 1951), organ al Uniunii sindicatelor de artiști, scriitori, ziariști, cu sediul în București și avându-l redactor-șef pe Eugen Jebeleanu. Noua publicație este rezultatul unor succesive schimbări de nume și reconvertiri politico-literare. Intitulată inițial „Orizont”, publicația își schimbă denumirea după numai patru apariții, devenind „Revista literară” pentru a se metamorfoza, la scurt timp, în „Flacăra”. □ Între colaboratori se numără Maria Banuș, Aurel Baranga, Radu Boureanu, Marcel Breslașu, Nina Cassian, Paul Comea, Dan Deșliu, Mișu Dragomir, Silvian Iosifescu, Alexandru Jar, Paul Georgescu, Mihnea Gheorghiu, Nicolae Moraru, Mihai Novicov. În articolul-program, scris de Eugen Jebeleanu, se spune: „La 18 Octombrie 1947, rezoluția Congresului Uniunii Sindicatelor de scriitori, artiști și ziariști, prevedea «editarea regulată a organului Uniunii». «Flacăra » este transpunerea în fapt a acestui punct din rezoluția U.S.A.S.Z.. Ea apare ca instrument de luptă ce se duce în clipele de față pe frontul ideologiei, între cercurile imperialiste ale Statelor Unite și acoliții lor expansioniști de pretutindeni, pe deoparte, și între forțele progresiste în frunte cu Uniunea Sovietelor, pe de altă parte. Asta, în ceea ce privește poziția noastră față de ansamblul mondial al fenomenelor ideologice. Relativ la obligațiile creatorilor în cuprinsul fronturilor noastre, Congresul enunță, ca sarcină principală a scriitorilor, artiștilor și ziariștilor din România, angajarea lor cu toate forțele în lupta poporului român pentru triumful definitiv al democrației, pentru refacerea materială și morală a țării și pentru transformarea fiecărei opere de artă și de gândire într-o unealtă de muncă și o armă de luptă. Momentul conceptual al «Flăcării», în acele categorice angajamente trebuie căutat. Și, iată, «Flacăra» apare, după ce – impetuoase – forțele muncitoare au izbutit să transforme țara într-o democrație populară. Pașii pe care-i fac aceste forțe muncitoare sunt bine chibzuiți, temeinici și rapizi. În ritmul acestor pași, vrem să mergem și noi. E datoria, e mândria, e angajamentul nostru. Noi nu uităm: la început au fost scânteile țâșnite din coșul fochistului și luminița cât un licurici, legănată de minier în galeriile subpământene. De acolo, s-a înfiripat și a izbucnit flacăra. Nu e doar un simbol. Suntem conștienți că libertatea noastră de astăzi, conștiința liberă de astăzi nu pot să existe fără luptele și jertfele proletariatului. Credința poporului muncitor, elanurile sale sunt și ale noastre. Steagul său este și al nostru. Ca să putem înălța astăzi flacăra aceasta în cupa unei torțe, proletariatul a trebuit să o poarte vreme îndelungată pe palmele goale, incendiate uneori până la cot. Cine ar putea spune că sarcina de a o purta este ușoară? Dar cine va ezita să nu afirme că este cea mai nobilă dintre misiuni? Servind clasa muncitoare și efortul întregului popor în drumul său spre socialism, «Flacăra» va fi un instrument de orientare și de luptă pentru promovarea unei arte progresiste, având ca permanent îndreptar realismul socialist. Busolă și armă, luminează desigur dar

și văpaie purificatoare și, ori de câte ori va trebui, necruțătoare. N-au trecut mai mult de doi ani de când incendiile colosale ale celui de-al doilea război al lumii mistuiau o bună parte din mapamond – și alte focare au fost stârnite de neohitlerismul imperialist anglo-american: în Grecia, în Indonezia, în Extremul Orient. Față în față cu lumina sinistră a acelor incendii, «Flacăra» vine cu lumina luptei pentru pace și pentru viață. Dar – repetăm – luptăm. Lupta pentru pace și pentru viață înseamnă reflectarea visurilor, zbaterilor și creațiilor poporului în operele noastre literare, plastice, muzicale, de ziaristică. Și nu numai atât: însușirea și participarea militantă la această luptă, adică: poziție de atac împotriva desfășurării de forțe ale imperialismului, reacție împotriva obscurantismului, decadentismului. Ne aflăm înșiruiți, după cum spune rezoluția, pe coordonatele marelui front ideologic al progresului. Împotriva flăcării războiului, noi îmbrățișăm reverberațiile flăcării călăuzitoare spre limanul luminii proaspete, împăcate și juste de mâine. Dar până atunci cuvântul nostru de ordine este unul singur: lupta. Și ardoarea și sacrificiul puse în slujba acestei lupte. Iată în ce împrejurări, cu ce obiective și în ce spirit pornește «Flacăra» la drum. În spiritul jertfei și luptei puse în slujba poporului muncitor și cu acel fierbinte incediu interior conținut în cuvintele despre viață ale lui Romain Rolland: «Aruncați noi brațe de lemne pe foc. Încă și încă. Și pe mine de asemenea, dacă e nevoie. Nu vreau să se stingă focul». „Flacăra” a manifestat o atitudine virulent critică împotriva ideologiei și culturii burgheze, poziție inclementă al cărei revers îl constituie angajamentul necondiționat față de literatura clasei muncitoare, pe care o promovează prin toate mijlocele artistice, permanent slujite de argumente ideologice. □ Încă de la primul număr, Nicolae Moraru evidențiază realizările noii politici culturale a clasei muncitoare în frunte cu partidul comunist și lupta acestora, dusă împotriva tendințelor decadentiste care prefațau criza în cultură: „După cum însă fiecare pas, fiecare succes, fiecare victorie a regimului democrației populare a fost atinsă prin luptă, la fel și în acest domeniu, pe linia ideologică principială a clasei muncitoare, succesele s-au dobândit prin acțiunea hotărâtă împotriva ideologiei dușmane, ideologiei burgheze în descompunere, fie ea importată sub formă de filme, broșuri, romane, piese de teatru, reproduceri după tablouri, etc. din Occident, fie împotriva slugarilor aceleiași ideologii pline de otravă chiar din România, militând pe linia demagogică a «crizei culturii» (în țara noastră), pe linia estetismului idealist răsuflat și caduc, pe linia școlilor filozofice decadente, pe linia promovării elementelor morbide și pesimiste în artă, pe linia confuzionismului și a lipsei de informații în presă”. (*În prag de an nou*, p. 1, 4) □ În același număr, secția de producție artistică a C.C. al USASZS ia atitudine: „«Flacăra» trebuie să devină necesară fiecărui om al artei și al scrisului din țară. Ea trebuie să pătrundă în fiecare oraș, în fiecare târg,

servind peste tot drept călăuză ideologică care să îndrepte activitatea artiștilor, scriitorilor și ziariștilor, pe linia luptei hotărâte pentru promovarea marilor idealuri ale poporului”. (*Difuzarea „Flacării”*, p.1, 2) □ Tot pe prima pagină începe și articolul lui Mihai Novicov, *Să combatem fără șovăire ideologia burghezo-imperialistă*: „Nu se poate face artă nouă cu tipare și arme vechi. Însușind și valorificând tot ce este bun și valabil în istoria civilizației, arta progresistă se îndreaptă prin toate fibrele sale spre viață, spre viitor. În aceasta constă invincibila ei vigoare. În vigoarea aceasta oamenii artei și scrisului nu pot să o capete decât printr-un contact cât mai strâns cu lupta și ideologia clasei muncitoare. Numai așa vor învăța ei, după cum se arată în Platforma Program a P.U.M. – ului «să combată fără șovăire ideologia burghezo-imperialistă, sub orice formă s-ar manifesta ea»”. (**vezi Anexa**) □ Ca model „luminos” și demn de urmat, în pagina 5 apare articolul semnat de S. I. Leușeva, *Literatura sovietică, puternic factor de educație ideologică*, în care autoarea trece în revistă opere pline de învățăminte, ale unor autori precum Furmanov, *Ceapaev*, Gorki, *Mama*, Alexandr Fadeev, *Tânăra gardă*, Nikolai Ostrovski, *Așa s-a călit oțelul*. □ Sub titlul *Poezii salută republica*, „Flacăra” îi reunește ditirambic pe Nina Cassian, Eugen Jebeleanu, Aurel Baranga, Dumitru Corbea, care semnează poeme dedicate proclamării republicii. □ Pe prima pagină a fiecărui număr, într-o casetă dreptunghiulară, apar semnatarii articolelor. De asemenea, publicația conține rubrica (permanentă) *Poșta „Flăcării”*, unii dintre cei cărora li se răspunde devenind colaboratori. Primul număr, de pildă, consemnează răspunsuri pentru Noe Smironov, Alexandru Căprariu (Cluj) și Vasile Nicolescu.

• Și în „Rampa”, sub genericul *Oamenii artei salută Republica*, nouă autori se pronunță despre activitatea, proiectele și rosturile teatrului în epoca „de totale prefaceri socialiste”. Sub titlul *Ce scriu dramaturgii noștri*, Alex. Pană anchetează în sensul curent al cuvântului. Piesa lui N.D. Cocea, *Inadaptabilii*, i se pare curioasă, contemplativă și...sentimentală. Mai „actual” gândește Davidoglu, care lucrează la o dramă despre minerii din Valea Jiului. □ A. Felea, autor în teatrul de revistă, crede că în domeniul său nu îți faci proiecte, pentru că oricum totul se leagă de actualitate. Nicușor Constantinescu anunță o cotitură de stil cu piesa *În numele omului*. □ Mai răspund: N. Kanner, Puiu Maximilian, Jack Fulga. Cel mai lăudat este Petru Dumitriu, care privește cu atenție mărită evenimentele de „suflu epic”, ale actualității războiului civil din Grecia, dorind să scrie o piesă despre lupta partizanilor de acolo. „Am proiectat o piesă cât se poate de vie și de colorată, care să trateze lupta adeseori tragică a partizanilor greci. Bineînțeles că asemenea lucrare trebuie să fie îndelung cumpănită și ca atare nu aparține viitorului apropiat. Folosesc deocamdată toate sursele de informație ce le pot vizita și subiectul capătă astfel tot mai multă consistență dar este încă un drum lung până la maturizare” mărturisea Dumitriu. Totuși, din răspunsuri

rezultă că dramaturgii români aderă la linia impusă de Partid. Deși ajunge la concluzia că „Teatrul, ca orice manifestare suprastructurală, nu poate rămâne indiferent schimbărilor socialismului”, ancheta lui Pană va fi sistată înainte de a se fi publicat continuarea (în care ar fi trebuit să răspundă T. Mușatescu și L. Demetrius). Autorul dispare, și el, dintre semnăturile „Rampei”, dar, în paralel, se derulează o altă anchetă, pe teme muzicale.

- Apariția revistei „Flacăra” este salutată în „Scânteia”, într-un text care are mai degrabă caracter de directivă: „«Flacăra» va combate manifestările nesănătoase și încercările de a infiltra în România bacilul așa zisei «culturi a Atlanticului». La fel și tendințele de a promova așa numita artă pentru artă și de izolare artistului de poporul în mijlocul căruia trăiește și creează.”

- În „Viața sindicală” (nr. 102), la rubrica intitulată „Carnet Cultural”, O[scar] L[emnaru] analizează criza culturii burgheze în articolul *Literatura și alcătuirea socială, arta odinioară și azi*. Autorul discută pe marginea unui articol al lui M. Breslașu (apărut în primul număr pe 1948 al „Revistei literare”) despre sensul literaturii noastre de odinioară și scopul celei de astăzi, în special în privința traducerilor. „S-a evitat totdeauna difuzarea unei literaturi cu conținut social, încât, cu atât mai puțin tălmăcirile menite să se prezinte străinătății nu trebuiau să facă măcar îndepărtate aluzii la marginea societății noastre. Astăzi, dimpotrivă, literatura este cu atât mai bine primită cu cât înfățișează realitățile noastre sociale, iar tălmăcirile în limbile străine ale cărților românești vor fi alese tocmai potrivit criteriului unui conținut social”.

5 ianuarie

- „Scânteia” publică prima parte (vezi **Anexa**), din cele patru, a pamfletului *Poezia putrefacției și putrefacția poeziei. Răsfoind volumele lui Tudor Arghezi*, sub semnătura lui Sorin Toma, redactorul-șef al ziarului, fiul „academicianului” A. Toma. Efectul articolului se va propaga în timp, o perioadă laudele și ocară la adresa lui Arghezi conviețuind în paginile presei, ultimele spre a deveni implacabile ca un verdict, cu trecerea timpului. (În acest sens, vezi și „Lupta Ardealului”, din 14 ianuarie). Următoarele trei părți vor fi publicate în numerele din 7, 9 și 10 ianuarie 1948. În urma acestui articol, Tudor Arghezi este înlăturat din viața literară și va fi reintrodus în circuit de abia pe la jumătatea anilor cincizeci.

- O recenzie a volumului *Lev Tolstoi*, de Ion Biberi, apărut la Editura Cartea Rusă, este adăpostită de „Cotidianul”: „Monografia critică pe care d. Ion Biberi o consacră lui Lev Tolstoi reprezintă prima lucrare de sinteză apărută în limba română, săvârșită printr-o metodă proprie de cercetare, asupra marelui scriitor rus. Autorul - care este un critic și un romancier în același timp - cum ne-o dovedește cartea d-sale *Un om își trăiește viața* (Ed. Universal) - își propune o înfățișare a personalității spirituale și fizice a lui

Tolstoi, a dramei sale intime, a doctrinei, a atitudinii sale morale, ca și a procesului de creație a autorului lui *Război și pace*”.

- Într-un stil retoric, agresiv, subordonat ideii de a prezenta demagogia trecutului în contrast cu autenticitatea absolută a prezentului, Al. Cerna Rădulescu semnează articolul *Între „abecedar” și cultură*, în care prezintă durerosul fapt că 45% din populația rurală a țării nu cunoaște carte. Accentul, ca și în multe alte articole de același gen din epocă, este pus pe acțiunea organizată pentru „alfabetizarea cetățenilor neștiutori de carte, de la sate și de la orașe.” Autorul semnalează deschiderea, doar în București, a 320 de cursuri serale dedicate în special clasei muncitoare. Se trece apoi la o analiză istorică a analfabetismului în România, depistându-se și cauzele acestui fenomen: tarele regimului burghezo-moșieresc.

- „Tribuna nouă” reproduce fragmentar *Cuvântările Ex. Sale dlui M. Sadoveanu și a dlui dr. Petru Groza cu prilejul recepției de la Prezidiumul R.P.R.* În extremitatea de jos a aceleiași pagini se anunță că „Excelența sa d. Mihail Sadoveanu păstrează și pe viitor înalta demnitate de președinte al Camerei Deputaților”.

6 ianuarie

- În „Viața sindicală”, Oscar Lemnaru anticipează ședința SSR în interviul cu Zaharia Stancu, director al Teatrului Național și, în același timp, noul președinte al Societății Scriitorilor Români. Societatea Scriitorilor Români (SSR) se va transforma în Societatea Scriitorilor din România (SSDR), care se va afilia Confederației Generale a Muncii. Vechea SSR n-a putut deveni imediat „un inel al lumii sindicalizate”, pentru că fusese „o citadelă fascistă”, iar după Eliberare încă mai conținea „un balast reacționar”. Prin venirea lui Stancu la conducere se speră că scriitorii vor fi, în fine, ajutați de Societate să-și îndeplinească sarcinile de „ingineri ai sufletelor”. Stancu consideră că trebuie stărnit interesul marilor scriitori pentru viața muncitorilor, ce trebuie oglindită în toată literatura, încât autorii noștri să se apropie, să se implice, să trăiască în mijlocul evenimentelor, luptelor și victoriilor proletariatului. Un scurt bilanț al prestației sale ca președinte al Societății se încheie cu următoarele constatări: „În puținele zile de când mă aflu la conducerea SSDR am constatat că până de curând s-au bucurat de sprijinul material din partea Societății elemente dușmane democrației noastre. Vechea conducere, fără prealabila consultare a comitetului din care făceam parte, alături de alți scriitori democrați – a recomandat în străinătate, spre traducere și tipărire, lucrări ale unor scriitori epurați din rândurile noastre, pentru activitate fascistă notorie, scriitori ca M. Eliade sau dușmani ai clasei muncitoare și ai democrației, ca Al.O. Teodoreanu. În asemenea condiții s-a văzut limpede necesitatea unei schimbări de conducere și adaptarea unor noi metode de lucru potrivit zilelor pe care le trăim”. Principala sarcină a S.S.D.R este

încadrarea totală în linia Confederației Generale a Muncii, apoi elaborarea urgentă a unui statut corespunzător acestei linii și crearea instituțiilor de ideologizare a creației: „Voi înființa un cenaclu unde vom discuta săptămânal cu confrății noștri operele create, înainte ca ele să vadă lumina tiparului. Ne vom ocupa de realizarea unei critici literare bazate pe ideologia marxist-leninistă“. Din Comitetul de conducere al SSdR vor face parte și 4 autori de limbă maghiară (Nagy Istvan, Gaal Gabor, Aszody Ianos, Csehi Gyula), un scriitor idiș (Iacob Gropper) și trei autori dramatici (AL.Kirițescu, Al. Șahighian, Claudia Millian). Oscar Lemnaru conchide: „Zaharia Stancu va imprima instituției pecetea progresistă, a culturii în slujba poporului, pentru ca SSdR să însemneze un îndreptar al culturii, artei, tineretului, teatrului nostru, să schimbe nu doar sufletul omului, ci și fața lumii” (Textul va fi reluat în „Flacăra” din 11 ianuarie și comentat în „Scânteia” din 12 ianuarie).

7 ianuarie

- Atacurile împotriva monarhiei continuă în „Ancheta” (Brăila , nr.1006). S. Spiță scrie despre reacția favorabilă a Occidentului cu privire la abdicarea regelui. Din textul *Minciuna stă cu regele la masă*, reținem: „Monarhia s-a prăbușit, dar odată cu ea s-a prăbușit și un eșafodaj, care tindea să mențină într-un cadru de falsitate sentimentele poporului – sentimente care nici pe departe nu erau cele cu care se împăunau falșii reprezentanți ai ei”.

8 ianuarie

- Are loc ședința S.S.R., în prezența membrilor comitetului: Zaharia Stancu, Gaal Gabor, Csehi Gyula, Ioan Aszody, Perpessicius, Cicerone Teodorescu, Lucia Demetruis, Victor Eftimiu, Iacob Gropper, Dinu Bondi, Mihai Novicov, Claudia Millian-Minulescu, Marcel Breslașu și Ion Călugăru. Pe ordinea de zi, în prezența scriitorilor popoarelor conlocuitoare, este salutată proclamarea Republicii Populare Române. Vorbesc Zaharia Stancu („S.S.R. a fost o citadelă reacționară: de aici au plecat îndemnuri de ură rasială și de război împotriva U.R.S.S.”), Gaal Gabor („Monarhia n-a luat cunoștință de existența populației maghiare”), Iacob Gropper („monarhia a avut o nefastă influență și asupra dezvoltării culturale evreiești”) și I. Șahighian. Cu același prilej se hotărăște unificarea societăților de scriitori din România și se constituie un comitet format din Zaharia Stancu, președinte, secondat de Gala Galaction, Al. Kirițescu, Ioan Aszody, Eugen Jebelanu și Ion Călugăru, vicepreședinți.

9 ianuarie

- În „România liberă”, în cadrul rubricii „Cronica ideilor”, Henri Wald îl desfășurează pe Lucian Blaga în articolul *Părerile d-lui Blaga despre „Artă și valoare”*: „După ce au fost folosite, ani de-a rândul, la astuparea tuturor

ochiurilor de lumină ale filozofiei românești, părerile domnului Blaga despre «artă și valoare» au reapărut, recent și inoportun adăugate într-un singur volum: *Trilogia valorilor*. Dacă până mai ieri, am fost împiedicați, nu de «cenzura transcendențială», ci de una fascistă, să risipim întunericul cu care-și acoperea Domnul Blaga «orizontul misterului», astăzi «trilogia valorilor» cade goală și absurdă, în plină lumină. Și, deci, nu mai este vătămătoare”. (vezi **Anexa**)

- Numerele 114 și 115 din „Viața Sindicală” semnaleză două publicații „esențiale” pentru noul drum progresist: „Studii”, cea dintâi mare revistă de știință, filosofie și arte, în care se publică și ancheta *Există o criză a culturii românești?* și respectiv „Flacăra”, o „mare revistă de cultură și luptă ideologică, unealtă de muncă și armă de luptă”.

- Ion Vitner publică în numărul 67 al revistei „Contemporanul” prima parte a studiului *Confuzia valorilor în critica literară românească: Critica pseudoștiințifică*, în care discută îndeosebi critica lui Mihail Dragomirescu, a lui Iorga și a lui D. Caracostea, dar singura miză reală a textului este evidențierea criticii marxiste și inferiorizarea celei estetice. Încheierea articolului este semnificativă: „Criticul literar exprimă în opera lui, și apără, interese de clasă, precise. Și dacă trebuie să ne revolte ceva este tocmai faptul că în fața criticii literare a trecutului, care a fost în mare parte reprezentanta și apărătoarea intereselor claselor exploatare, se mai poate practica încă o critică literară călăduță, construită după arhitectonica delicată a filigranului, plină de politicoase ocoluri și de odioase menajamente. Trebuie să înțelegem acest adevăr elementar: critica noastră literară de până astăzi (cu excepția lui Gherea și a unei părți din activitatea critică a lui Ibrăileanu) a fost expresia conștiinței de clasă a coaliției burghezo-moșierești, ale cărei interese precise le-a apărut în acest domeniu. Decadența spiritului critic nu este decât o consecință firească a decăderii bazei sale materiale și sociale. Singura modalitate de a invoca climatul criticii este să fim în critica literară de astăzi reprezentanții lumii care se ridică. Ai lumii care a cucerit la noi puterea și care construiește astăzi o viață socială de tip nou, bazată pe echitate și pe muncă: lumea oamenilor muncii. Nu trebuie să avem în această privință nici o jenă și nici o ezitare. Putem fi convinși că este singura modalitate de a opune culturii de ieri, măcinată de racila reacționarismului mistic, o cultură nouă, rațională și realistă, o cultură pătrunsă de elanul progresului și necesară poporului nostru, în clipa de față și în viitor. (vezi **Anexa**)

10 ianuarie

- Comitetul S.S.R. se întrunește pentru a realiza practic unificarea societăților de scriitori din România. Sunt prezenți Nagy Istvan, Al. Kirișescu, Al. Sahighian și Ion Călugăru. Unificarea privește Asociația

Scriitorilor Dramatici, Asociația Scriitorilor Maghiari, Asociația Scriitorilor Idiș, acestea devenind secții ale Societății Scriitorilor din România cu sediul în București și cu un subsediu la Cluj, pentru secția maghiară.

- Apare ultima parte a pamfletului *Poezia putrefacției și putrefacția poeziei. Răsfoind volumele lui Tudor Arghezi*, sub semnătura lui Sorin Toma. („Scânteia”)

- Apare *Calendarul popular al ziarului „Universul”*, în care sunt analizate principalele evenimente ale perioadei precedente. Atrag atenția articolele *Anul politic intern*, semnat de Al. Dumitru-Păușești, textul redacțional *Bilanț internațional* și *Anul literar 1947*, semnat de Ov. S. Crohmălniceanu.

□ Al. Dumitru-Păușești consideră că: „Sfârșitul anului 1946 însemna, odată cu triumful democrației în alegeri, încheierea unei perioade în care politicul avea rolul dominant. A fost nevoie de un timp de pregătire și de lămurire a maselor, precum și de lichidarea rămășițelor reacționare, tristă moștenire a trecutului, care devine definitivă abia după arestarea frunțașilor partidului național-tărănesc în cursul anului 1947. Anul 1947 se așează, din punct de vedere politic intern, sub semnul economicului, după cum din punct de vedere extern se deosebește prin eforturile popoarelor democratice pentru menținerea și consolidarea păcii.” □ Celălalt text, destinat bilanțului internațional, „punctează” numirea Anei Pauker în fruntea Ministerului de Externe. „Un eveniment de o covârșitoare importanță este venirea la conducerea Ministerului de Externe a doamnei Ana Pauker, binecunoscuta luptătoare pentru cauza poporului. Această schimbare este remarcabilă nu numai pentru că, pentru întâia oară treburile externe ale unui stat sunt conduse de o femeie, ci mai ales pentru că reprezintă o cotitură în istoria diplomației noastre. Se sfârșește cu politica făcută cu ușile închise, cu politica externă de clică. Se instaurează definitiv diplomația dusă de reprezentanții poporului pentru popor.” □ Cu mult mai amplă este intervenția lui Ov. S. Crohmălniceanu, care face o atentă analiză a anului literar 1947, pe secțiuni de creație. În domeniul poeziei, autorul constată că „aparitia «Caietului 2, de poezie» al Fundațiilor Regale, «Revista Fundațiilor Regale», paginile de literatură din „Contemporanul”, pagina a doua a ziarelor și efemere reviste provinciale, indică în primul rând o reîntoarcere în arenă a majorilor noștri. Au publicat poeme din volume pe cale de apariție sau din simple manuscrise încă neîncheiate atât d-nii Tudor Arghezi, Ion Barbu, Al. Philippide, G. Călinescu, V. Eftimiu. [...] Un fapt oarecum senzațional îl constituie reapariția în câmpul publicisticii a poetului Ion Barbu [...] Tot din domeniul surprinzătorului face parte revenirea la poezie a maestrului G. Călinescu”. Ov. S. Crohmălniceanu nominalizează următoarele volume de poezie: I. Caraion, *Cântece negre*, A. Popovici, *Izobare*, Mihail Crama, *Decor penitent*, Petru Vintilă, *Dioptrii*, Vladimir Colin, *27 de poeme*, Mihail Șerban, *Poeme pentru obidiți*, Sanda Movilă, *Călătorii*, Lucia Demetrius,

Flori de hârtie, G. Bacovia, *Stanțe burgeze*. „Revenind la poezii generației dinaintea războiului, vom sublinia același proces de clarificare. D-nii Cicerone Theodorescu, Eugen Jebeleanu, Radu Boureanu lucrează vizibil la spargerea «Focului din Amnar», descoperind astăzi în Maiakovski un nebănuit prieten”. □ Stabilind ordini valorice în rândul generațiilor mai tinere, Ov. S. Crohmălniceanu îi menționează pe Marcel Breslașu, Șașa Pană, Miron Radu Paraschivescu, Nina Cassian, Iordan Chimet, Ș[t]. Aug. Doinaș, Radu Stanca, Ioanichie Olteanu. Într-un pasaj mai jos, îi amintește pe Veronca Porumbacu, Petre Solomon, V. Nămolaru și Gellu Naum. □ În ceea ce privește traducerile, notabili îi par Emil Dorian, Margareta Sterian, Maria Banuș, Eugen Jebeleanu, Em. Giurgiuca, Veronica Porumbacu, Petre Solomon, George Dan, Vladimir Colin, Geo Dumitrescu, Nina Cassian. Tot la capitolul poezie sunt consemnate ediții noi din opera poetică a lui M. Săulescu, Arthur Enășescu și Emil Isac. □ „Dacă poezia n-a dat semnele palpabile ale unei înnoiri, proza a făcut-o”, afirmă autorul. Primii nominalizați sunt Petru Dumitriu (*Euridice*), Zaharia Stancu, Ruxandra Oteteleșanu, Mihail Șerban, A. Popovici. Între romanele originale, sunt amintite: Dan Petrașincu (*Timpuri împlinite*), Ticu Archip (*Soarele negru*), Ion Biberi (*Un om își trăiește viața*), Cezar Petrescu (*Tapirul*), Radu Tudoran (*Un port la răsărit*), Sanda Movila și H. Y. Stahl, (*Marele ospăț*), Olimpia Filitti Borănescu (*Un episod ciudat*), Virgiliu Monda (*Trubendal*) Damian Stănoiu (*Jocul Satanei*), Geo Bogza (*Oameni și cărbuni în Valea Jiului*). □ Anul literar nu-i poate ocoli pe autorii fără volum, dar cu ...operă: „Fără a fi tipărite în volum, d-nii Marin Preda, Aurel Baranga, Aurel Van Gert, Laurențiu Fulga, Alexandru Jar au făcut să apară bucăți de proză care impun atenției critice zăcămintele încă neexploatate ale epicului. În acest grup foarte variat se deosebesc Marin Preda printr-un animism întunecat și o copleșitoare prezență a destinului”. Alți prozatori: Al. Ștefanopol, Eusebiu Camilar, M. Sadoveanu (*Legende sfinte*), Oscar Lemnaru (*Omul și umbra*), Liviu Bratoloveanu (*Oameni la pândă*). Tot în anul precedent erau retipărite romanele lui Camil Petrescu (*Patul lui Procust*, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*), G. Călinescu (*Enigma Otiliei*), Mihail Sebastian (*De 2000 de ani*), și Ion Marin Sadoveanu (*Sfârșit de veac în București*). □ Criticii anului 1947 sunt dojeniți din cauza estetismului autonomizat și a neimplicării în ceea ce se va numi realismul socialist. Sunt amintiți, pentru activitatea foiletonistică, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Perpersicius, G. Călinescu, Octav Șuluțiu. □ În privința activității publicistico-literare, de toate genurile, de la eseu la articolul de istorie literară, sunt nominalizați Ion Călugăru, I. Wittner, I. Negoitescu, Radu Lupan, Silvian Iosifescu, Al. Piru, Mircea Mancaș, Al. Dima, Dinu Stegărescu. În opinia lui Ov. S. Crohmălniceanu, cele mai active reviste culturale sunt „Contemporanul”, „Revista literară” „Revista Fundațiilor Regale”, „Vrerea” de la Craiova și

„Pygmalion” din Iași. □ În rândul editurilor, meritorii sunt numai *Cartea Rusă*, *Editura de Stat* și *Editura Fundațiilor Regale*.

● Își începe activitatea „Buletinul presei din provincie” (1-2/1948), publicație de uz intern, din al cărei „Cuvânt înainte” desprindem: „Secția centrală de Educație Politică va publica un «Buletin» periodic al presei din provincie – publicație destinată *strict* uzului intern [n.b: „tovarășilor” care conduc secțiile de educație politică, responsabililor de presă și redactorilor și gazetarilor comuniști]. Buletinul va analiza toate ziarele, pentru a urmări atât experiența pozitivă cât și lipsurile ideologice și politice – dar și profesional-gazetărește și pentru a demasca principalele metode de agitație ale „adversarilor noștri”. Sunt tratate, de asemenea, „liniile” pe care trebuie să le urmeze presa în campanie electorală și se cere popularizarea URSS, în general mai multă combativitate și o colaborare strânsă cu ziarele sovietice [în sensul recuperării și publicării unor materiale ideologice și culturale din paginile acestora]. La ordinea zilei este și îndemnul lui Lenin: „Ziarul nu e numai un propagandist și un agitator colectiv, dar și un organizator colectiv”.

● În „Analele Academiei Române” (Memoriile Secțiunii Literare, seria 3, tom 16-17, 1946-1948) este tipărită comunicarea *În jurul unui aforism al lui Titu Maiorescu*, de I. Petrovici, susținută în ședința publică la 22 nov. 1946. Aforismul analizat era: „Mijlocul este superior scopului și îi reglează valoarea”. Prin urmare, propoziția iezuiților „scopul scuză mijloacele” trebuie inversată, spunându-se: „mijlocul justifică scopul”. (Textul este comentat de Ion Aluzetcu în „Contemporanul”, nr. 72. Autorul consideră că acest studiu este „o reluare a poziției vechi din cultura burgheză, care avea pentru orice panseu al reprezentantului ei de căpetenie, Titu Maiorescu, un cult aproape fetișist”. Pentru a lămurii această „cugetare”, care a reușit să-i stimuleze iar preocupările „filosofice”, Ion Petrovici, „fostul ministru antonescian”, recurge, printre alții, și la „luminile” lui N. Berdiaev, filosof mistic, privit drept „un cap speculativ de prim ordin”. Afirmția este – consideră Aluzetcu - suficient de lămuritoare pentru atmosfera în care se scaldă întreaga lucrare a lui Petrovici).

● Andrei Oțetea scrie în „Națiunea” despre *Patria descătușată*. Autorul crede că abdicarea Regelui și proclamarea Republicii n-au mai surprins pe nimeni, fiindcă erau în natura firească a lucrurilor. Din moment ce clasa domnitoare și-a legat din start interesele de cele ale conservatorilor și liberalilor, după dispariția acestora actul de abdicare era inevitabil, încheind un ciclu istoric și punând capăt „unei situații echivoce, care nu mai putea dura”. Oțetea remarcă săvârșirea schimbărilor în liniște, fără violențe: „Revoluția s-a petrecut fără comotțiuni și dureri”. R.P.R. apare astfel „reală, liberă și plină de cele mai bune nădejdi, fiindcă poartă în sine toată puterea aspră a poporului deșteptat deodată și eliberat de toate cătușele lui”.

• În „Libertatea”, dr. V. Tomescu-Constanța face apologia lui Stalin și a ideologiei marxiste: „În scurt, ideologia stalinistă este continuarea și desăvârșirea marxism-leninismului și sintetizează teoria construirii socialismului și a trecerii treptate a socialismului spre comunism, dovedind teoreticește putința victoriei comunismului într-o singură țară .“ (*Marxism-leninism-stalinism*)

• „Școala vremii”, Anul XVIII, nr 10-11(dec.-ian. 1948), revistă pedagogică, culturală a sindicatului învățătorilor din jud. Arad, care se vrea a fi „expresia pe toate tărâmurile” a activității învățătorilor arădeni, se reprofilează și adaptează ideologic: Vasile Inoan trasează *Sarcinile învățătorilor în Republica Populară Română*, iar Gh. Șincai (coincidență de nume!) publică textul *Importanța studiului materialismului istoric*. □ În paginile aceleiași publicații, Gr. Șarlău scrie o recenzie la Lucrețiu Pătrășcanu, *Curente și tendințe în filosofia românească* prezentându-i conținutul din perspectiva materialismului dialectic.

• „Vestea nouă”, an III, nr. 124, redă cuvântările lui C. I. Parhon Ion și Miron Constantinescu, susținute la sala ARO în cadrul unei festivități bucureștene, cu prilejul celei de-a 68-a aniversări a generalisimului Stalin. □ Ion Anton discută, traducerea poemului maiakovskian *În gura mare*, aparținându-i lui Cicerone Theodorescu, (*Maiakovschi și rolul scriitorului ca factor social*). În același nr. Mihail Cosma analizează *Ideologia romanului Tânăra gardă*, de A.Fadeev .

• În „Dreptatea nouă”, Adrian Rogos semnează *Zaharia Stancu: noul președinte al S.S.R.-ului*, text laudativ, cu multe superlative, la adresa scriitorului.

11 ianuarie

• O prezentare entuziastă și detaliată a recent apărutei reviste „Flacăra” apare în „Făclia Banatului”: „Uniunea sindicatelor de artiști, scriitori și ziariști a hotărât tipărirea unui săptămânal de artă și cultură «Flacăra». Primul număr al «Flăcării» a apărut duminică 4 ianuarie, cu un bogat material într-o prezentare tehnică ireproșabilă [...] «Servind clasa muncitoare și efortul întregului popor în drumul său spre socialism, - scrie poetul Eugen Jebeleanu în articolul de fond al revistei, - «Flacăra» va fi un instrument de orientare și de luptă pentru promovarea unei arte progresiste având ca permanent îndreptar realismul socialist. Busolă și armă, lumină desigur dar și văpaie purificatoare și ori de câte ori va trebui, necruțătoare». Din fragmentul citat mai sus, reiese clar drumul pe care «Flacăra» va merge, fiind pentru artiști, scriitori și ziariști, ca și pentru toți iubitorii de lumină din întreaga țară îndreptar și îndemn la muncă și luptă. În primul număr semnează Maria Banuș, Radu Bogdan, Radu Boureanu, Marcel Breslașu, Nina Cassian, Geo Dumitrescu, Petre Iosif, S.I. Leușova, Eugen B. Marian,

N. Moraru, A. Mendelsohn, M. Novicov și Petre Solomon; - sunt tot atâtea semnături cât și condeie mobilizatoare de energii creatoare și de forțe noi de luptă. [...] «Flacăra», săptămânal de artă și cultură se cere răspândit cât mai mult în masele largi populare. De aceea îl recomandăm cu căldură tuturor celor ce iubesc flacăra culturii și nebănuitele ei comori.”

● Și în „Poporul” (an IV, nr. 2) este semnalată apariția revistei „Flacăra”: „Este săptămânalul de artă și cultură al Uniunii sindicatelor de artiști, scriitori, ziaști, prin apariția căruia se împlinește un vechi desiderat al sindicaliștilor noștri, de a avea la îndemână o tribună de afirmare a noilor principii ideologice din care se inspiră astăzi creația artistică în România. [...] «Flacăra» trebuie să devină organul ideologic indispensabil fiecărui intelectual, fiecărui sindicalist activ, fiecărui cetățean dornic de a se informa asupra dezvoltării artei și culturii progresiste în România. [...] În primul număr care a apărut nu demult în condițiuni tehnice și de estetică ireproșabilă, semnează: Maria Banuș, Radu Bogdan, Radu Boureanu, Marcel Breslașu, Nina Cassian, Geo Dumitrescu, Eugen Jebeleanu, Petre Iosif, S. I. Leușeva, Eugen B. Marian, N. Moraru, A. Mendelsohn, M. Novicov și Petre Novicov.”

● Interviu luat de Oscar Lemnaru lui Zaharia Stancu în „Viața sindicală” este preluat și în „Flacăra”, anul I, nr. 2. Reamintim că în el se discută despre situația S.S.R. înainte de 1944 și despre planurile de viitor. □ În același număr din „Flacăra”, Mihai Novicov, reia tema abolirii monarhiei: **Monarhia, dușmanul culturii, a fost doborâtă**. □ Tot în „Flacăra” Petru Dumitriu semnează articolul **Eroul în teatrul burghez contemporan**, în care sunt criticați Pirandello, O’Neill, Sartre și Anouilh. În concluzie, Petru Dumitriu arată: „Este evident că autorii de care ne-am ocupat, tăgăduiesc și ignorează [sic!] una și cea mai importantă din laturile condiției omenirii moderne și anume speranța într-un viitor nou, într-o nouă și mai umană așezare a omului între oameni. De aceea ei nu sunt valabili pentru a oglindi altceva decât ideologia născută din criza în care se află societatea burgheză, criză ce nu se poate rezolva decât prin dispariția acestei societăți și înlocuirea ei cu cea socialistă, a cărei ideologie conține valori morale potrivite cererii de eroi care prin umanitatea lor victorioasă vor atinge cele mai înalte culmi ale artei”. □ La *Poșta „Flăcării”* i se răspunde lui Mihai Dragomir.

● Apare „Rampa” (an 37, seria IV, nr. 113), în care Simion Alterescu semnează articolul **Republica populară și artiștii poporului**, înlocuind ancheta lui Alex. Pană (**Ce scriu dramaturgii noștri II**), la care ar fi trebuit să răspundă Lucia Demetrius și Tudor Mușatescu. O legătură ciudată face autorul articolului între monarhie și Academie: „Activitatea depusă de Academia Română, de Fundațiile Regale, de Institutul Central de Statistică, de conservatoarele regale, de Teatrele Naționale sau SSR, era întrebuițată în folosul monarhiei și regimului exploator. Conținutul și roadele acestei

activități erau șovine, retrograde, obscurantiste. Raporturile dintre stat și artă, dintre monarhie și artă se limitau doar la subordonarea acesteia și la un control polițienesc. Statul burghezo-moșieresc nu avea nici o răspundere față de artiști. Nu oamenii artei erau promovați ci slujbașii monarhiei, bufonii Palatului [...]. Acei care nu se lăsau cumpărați intrau în conflict cu Palatul sau erau prigoniți. N. D. Cocea și alții ca el trăiesc astăzi și o vor spune [...]. Republicii Populare Române munca îi va fi temelie. Munca nu va mai fi o povară, nu trebuie să mai fie, ci munca să fie o chestiune de onoare, de datorie și de eroism. Artistul va avea un rol important în schimbarea mentalității oamenilor noștri asupra muncii, dându-i atenția cuvenită, evidențiindu-i semnificațiile și foloasele, menținând un entuziasm permanent în muncă. Cântând munca și oamenii, stimulând și entuziasmând munca poporului, artiștii vor deveni cu adevărat artiști ai poporului”.

● În „Libertatea”, Liviu Flonda răsfoiește paginile vieții lui Mihail Sadoveanu: „În Înalțul Prezidiu la alegerile din noiembrie 1946 este ales deputat, iar Adunarea, primul Parlament cu adevărat democratic, îi face cinstea să-l aclame pe marele scriitor drept Președinte al Camerei” (*Viața de muncă, luptă și creație a maestrului Mihail Sadoveanu. De la Lunca Siretului la Palatul Prezidențial*).

12 ianuarie

● Un articol despre *Perspectivile S.S.R-ului*, dar accentuat laudativ la adresa președintelui Societății apare, fără semnătură, în „Scânteia”: „de la venirea tov. Zaharia Stancu se încadrează în drumul nou pe care pășește poporul nostru [...]. În sânul SSR-ului, după 23 august nu s-au făcut prea mari schimbări. Multe elemente fasciste au continuat să rămână membri, iar alte elemente dușmănoase sau indiferente puneau bețe în roate, sabotau dezvoltarea culturii progresiste. SSR-ul nu avea nici un prestigiu, nici un rol pozitiv. Într-un interviu acordat ziarului «Viața sindicală», tov. Zaharia Stancu trasează câteva din sarcinile SSR-ului: epurarea elementelor fasciste și reacționare, cooptarea tinerilor scriitori progresiști, încadrarea SSR în linia Confederației Generale a Muncii, înființarea unui cenaclu, încurajarea criticii literare marxiste, promovarea lucrărilor membrilor SSR, adoptarea statutului la vremurile noi pe care le trăim, iată câteva sarcini a căror ducere la bun sfârșit va face din SSR un adevărat centru de cultură și artă al tinerei noastre Republici.” (vezi „Viața sindicală”, 6 ianuarie)

● În „Națiunea”, G. Călinescu comentează negativ poeziile lui Geo Dumitrescu, decretând că acesta este un poet „artificial și facil”. Poezia lui Geo Dumitrescu e „blazare, dezgustare de lume și sine, evadare”. „M-am întrebat dacă cererea de a fi liber a trage cu pușca nu e sinonimă într-un fel cu vestitul turn de fildeș (!)... E un individualist, cultivator al eului său quintuplu, și e chiar un mistic...Poetul merge până acolo încât să ironizeze

(Ford) civilizația mașinistă, strâns legată însă de orice regim muncitoresc, fiindcă nu e cu puțință să ne întoarcem la manufactura primitivă”. Călinescu caută și găsește, pe lângă reproșuri stilistice (bufoneria persiflărilor, marea dispoziție patetică, facilitatea emoțională), lacune și inadvertențe ideologice, de care va fi chiar el găsit vinovat peste puțin timp. Criticul reține, totuși, în finalul cronicii „destule strofe frumoase”, dar sesizează în poezia lui Geo Dumitrescu primejdia facilității. □ În același număr, Ion Potopin semnează un poem erotic, *Lumini vechi*, în maniera lui Bacovia.

● „Înainte”, Craiova (an III, nr. 952), sub titlul *Poezii salută Republica*, publică versuri de Nina Cassian, *Cântec pentru noua republică*, și D. Corbea, *Cântec*, ambele preluate din „Flacăra”, 4 ianuarie. □ În același număr, Zina Brancu își începe serialul pe „probleme ideologice”, intitulat *Critica și autocritica* (va continua în nr. 953, 954), din care rezumăm: Critica „justă” proletară nu-i vizează doar pe cei „răi”, pe „slabi”, pe cei ce greșesc des, ea se referă la toți membrii partidului clasei muncitoare, pentru că ea este „arma cea mai bună în mâinile sale pentru a educa pe membrii de partid, pentru a-i ajuta în creșterea lor, pentru a servi la îmbunătățirea muncii partidului, pentru a grăbi mersul înainte”. PUM, Partidul Unic Muncitoresc, se va folosi, după instaurarea RPR, ca și înainte, de autocritica proletară, vechea armă încercată „de-a lungul luptelor grele” duse de clasa muncitoare. Se vrea emanciparea acesteia, pentru că, după Jdanov, acolo unde nu există critică se înfiripă mușcăciunii și inerția și nu mai poate fi progres. Pentru că lupta de clasă între burghezie și muncitorime e departe de a se atenua, și ia forme și mai „ascuțite”, slăbiciunile și lipsurile trebuie îndreptate imediat, fără a se ajunge la greșeli serioase.

● În „Tribuna nouă” Dumitru Corbea semnează poezia *Cântec*, „îmn” înălțat de curând proclamatei Republici populare. Autorul se adaugă cortegiului, tot mai numeros, al celor care se angajează politic și prin intermediul facilelor versificări: „Orașul e-n freamăt de muncă, / Sirenele sună-n uzini; / În sate începe un cântec / Desprins din grămezi de lumini.”

13 ianuarie

● „Buletinul [pentru uz intern] al Partidului Național Popular” (P.N.P.), nr. 12, face o trecere în revistă a anului cultural precedent. □ În același buletin, la p. 9, într-un Comunicat al Biroului Executiv, se arată: „Desființarea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române deschid drumul instaurării unui regim de dreptate socială în care drepturile celor ce muncesc cu mintea sau cu brațele sunt asigurate.[...] Partidul Național Popular salută instaurarea Republicii Populare Române și se angajează să pună toată forța la temelia acestei noi forme de stat menită să apere marea majoritatea a poporului împotriva uneltirilor reacționare dinăuntru și imperialiste din afară”.

- În „Viața sindicală” (an III, nr.108) se anunță ședința de constituire a Societății Scriitorilor și este redată integral conferința *Actualități sovietice*, susținută în sala de spectacole a Casei Prieteniei Româno-Sovietice (fostă Fantasio), de Leonte Răutu. După ce trece în revistă realizările sovietice din diferite domenii de activitate, Leonte Răutu arată că opera cea mai importantă săvârșită acolo este făurirea omului nou. În opinia vorbitorului, cultura, literatura și arta oglindesc în Uniunea Sovietică formarea și dezvoltarea acestui tip aparte de cetățean, „care însemnează, prin unitate și putere, prin forța sa lăuntrică, cea mai mare victorie”.

- Apare, în „Dreptatea nouă”, articolul *Tâlcul poeziei argheziene*, nesemnat, probabil dintr-o eroare tipografică, dar posibil să aparțină lui Adrian Rogoz. Este un comentariu entuziast al textului *Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei* (Sorin Toma) căruia îi este evidențiată „vigoarea argumentelor prin care este demascată primejdia poeziei scrisă împotriva vieții și a omului”.

14 ianuarie

- Pomind de la considerațiunile făcute de Gh. Dej la ședința de la Belgrad a Biroului informativ al partidelor comuniste, în discursul intitulat *Consolidarea regimului de democrație populară în România*, V. Russu Șirianu analizează în „Viața sindicală” (articolul *Dar unde este producția spirituală?*) discursul liderului de partid: „Trăgând un semnal de alarmă, tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej amintește că suntem cu mult în urmă față de cultura altor țări progresiste și trebuie să recuperăm”. În ceea ce privește intelectualii, „datorită acțiunii permanente a partidului nostru pentru dezvoltarea culturii poporului și a muncii perseverente de lămurire idologică, aproape tot ce are cultura noastră mai reprezentativ se alătură și se apropie tot mai mult de forțele democratice. Acesta e un fenomen fără precedent în istoria țării noastre. Totuși, sarcina extirpării complete a influențelor reacționare din sânul intelectualilor și a prosternării în fața culturii anglo-franco-americane e departe de a fi dusă la împlinire”. Sunt dați ca antiexemple fascistul mistic Mircea Eliade, erotomana Sorana Gurian, pornograful stupid Octav Dessila, ale căror cărți „răufăcătoare” încă mai circulă pe piață.

- „Lupta Ardealului” scrie despre *Cazul Arghezi (Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei)*. În acord cu articolul lui S. Toma, Arghezi este „demascat” drept „cântărețul declinului clasei burgheze”: „Sub titlul de mai sus, tov. S. Toma a publicat în ultimele numere ale «Scânteii» un vast studiu asupra poeziei lui Tudor Arghezi, demascând pe poetul *Cuvintelor potrivite* ca pe un cântăreț al declinului clasei burgheze. Cu toate meritele lui la înnoirea poeziei române și cu toate că în tinerețe se anunța ca un posibil stegar al luptei muncitorilor și țăranilor români, poezia lui Arghezi e repudiată de poporul nostru, care nu se regăsește în ea, cu aspirațiile și

sentimentele lui adevărate. Punându-și întrebarea dacă razele de poezie adevărată pe care le prezintă opera lui Arghezi ar putea fi în stare să regenereze acest mare talent, tov. S. Toma încheie spunând: «Datele pe care ni le oferă viața și scrierile lui Arghezi nu încurajează la optimism».

15 ianuarie

- În „Înainte” (Bacău) Alex. Simion, îi „învață” pe membrii cenaclului organizat pe lângă ziarul „Tânărul muncitor” cum să citească și ce să citească. Articolul este un text de orientare în noua literatură, a realismului socialist: „Preocuparea componentilor cenaclului de a se instrui pe linia marxist-leninistă și de a-și asimila critic marile opere artistice, este demnă de subliniat și verifică odată mai mult, spiritul de sinteză care animă pe comuniști în toate problemele esențiale ale vieții”.

- Apare un nou număr din „Cinema”, 5-15 ian. (767-768). Revista datează din 1924 și își încheie apariția chiar în 1948, ulterior apărând o altă „serie”, cu modificările de rigoare. Articole precum *Maestrul muzicii filmelor sovietice*, *Filme sovietice pentru copii*, *Întoarcerea la realism* (despre pelicule ca *Neînfrânții* și *În numele vieții*) fac trecerea dinspre Hollywood-ul decadent către școala sovietică de creație cinematografică.

16 ianuarie

- „Cotidianul” publică articolul *Scriitorii progresiști americani luptă pentru democrație și urăsc imperialismul* (nesemnat). Scriitorii americani progresiști (precum Dreiser, Upton Sinclair, Howard Fast etc.) sunt comparați cu cei ce preamăresc imperialismul, autori cărora nu li se dă numele: „Multe dintre cărțile publicate actualmente în Statele Unite, în cantități uriașe și lansate cu ajutorul reclamei sgomotoase a *Clubului Cărții* tind să otrăvească conștiința americanilor. [...] Acestea sunt romane, nuvele și piese de teatru care îndepărtează pe cititori de la cele mai acute probleme ale contemporaneității, le insuflează neîncredere în reușita luptei pentru idealurile progresiste și eliberatoare, propagă idei șoviniste și expansioniste, în sfârșit îi educă pe americani într-un spirit pornit spre cruzime și violență. [...] Dar, literatura americană actuală numără și o serie de opere lansate de scriitori progresiști. ...Autorii acestor cărți sunt Theodor (sic!) Dreiser, Upton Sinclair, Howard Fest (sic!), Sinclair Lewis, Albert Malz, Lilian Hellman și alții. [...] Cele mai bune opere ale scriitorilor progresiști americani sunt în principiu dușmane canoanelor ce stau la baza literaturii aservite intereselor monopolștilor americani. Valoarea literaturii progresiste constă în demascarea pasionată a apologetilor capitalismului american contemporan, în zugrăvirea tot mai răspicată a dorinței oamenilor simpli de a lupta activ contra jugului reacționar. [...] Viitorul aparține acestor scriitori americani

care urăsc cu toată puterea imperialismul și pun forța lor creatoare în slujba marii lupte pentru democrație.”

- „Făclia Banatului” relatează, într-un articol tip dare de seamă cu titlul **Comitetul de P.U.M. al sectorului scriitori, artiști și ziariști a fost ales ieri**, despre organizarea politică a creatorilor bănățeni: „Ieri după-amiază, la orele 17 în sala de ședințe din str. Napoleon 2, scriitorii, artiștii și ziariștii încadrați în cele două partide muncitorești, P.S.D. și P.C.R., au ales Comitetul Unic. Ședința o deschide tov. Mirco Jifcovici, care propune ordinea de zi, aprobată de cei prezenți în unanimitate. Tov. Alexandru Jebeleanu a prelucrat platforma program, după care a luat cuvântul tov. Jifcovici, subliniind necesitatea unificării și rolul important al scriitorilor, artiștilor și ziariștilor în lupta P.U.M. Au fost aleși Radu Negreanu, directorul Filarmonicii Banatului, Maria Săveniță, artistă la Teatrul Poporului, Arpad Ugri, Vasile Buje, de la Ansamblul *Flacăra*, A. Miclea, ziarist, Ecaterina Wicowits de la Opera Română, Ladislaus Ernyes, Aurel Ciupe, pictor, Andrei Szolotca, Ernest Philip și Francisc Simonus, ziarist. Ca delegați pentru Adunarea județeană: Radu Negreanu, Iosif Aldan Moise, Alex. Ciont și A. Miclea. Au luat cuvântul Henric Simonis, Const. Calter, Nic. Ivan, A. Miclea, V. Bulc, L. Fenyves în numele ziarelor „Szobod Szo” și „Temesvarer Zeitung” și Zoltan Franyo.

- În „Semnalul” apare **Proiectul** de lege privind **Reglementarea comerțului de editură**, care limitează libertatea de tipărire la Asociația editorilor din România și la unele ministere, instituții publice și de utilitate publică în care se editează publicații de specialitate. Este o limitare evidentă a libertății de expresie nu doar la adresa editurilor ci și a autorilor înșiși, aceștia fiind obligați, prin articolul 5 din legea mai sus citată, să obțină în prealabil avizul Asociației editorilor din România. De asemenea, pedepsele sunt și ele destul de aspre, transgresorii fiind nu doar pasibili de amendă ci și de închisoare. (vezi Anexa)

- „Contemporanul”, nr. 68, inaugurează o serie de anchete menite să ofere diferitelor categorii de cititori „material de reflecție și sugestii pentru orientarea muncii lor pe drumul cel mai just”. Aceste sondaje de opinie publică își propun să vină în sprijinul tuturor creatorilor români de valori spirituale, „opera literară, de artă sau științifică neputându-și demonstra valabilitatea decât prin confruntarea cu masele”. La prima anchetă, **Ce vreți să citiți în anul 1948?** răspund cititori din toate categoriile (profesori, elevi, avocați, arhitecți, ingineri, ziariști, contabili, muncitori, funcționari, sportivi). Printre respondenți se află studenta Catrinel Oproiu: „În 1948 nu voi mai putea să plâng moartea iubitei lui Lamartine, nici să mă înfior de misterul colierului furat, nici chiar să oftez după seratele lady-ei. Am auzit bubuit de branduri și m-am înfiorat de urutul bombei atomice. Pentru ziua de mâine îmi trebuie o carte sinceră și adevărată. Vreau ca în cartea asta să ascult

freamătul frământărilor care se luptă în mine și să simt pulsul zilei pe care o trăiesc. Vreau să găsec în cartea asta voluptatea adevărului și truda oamenilor care mă înconjoară”. Un alt respondent este profesorul universitar C. Daicoviciu: „Doresc ca anul 1948 să-mi satisfacă o veche dorință: aceea de a putea citi și consulta numeroasele publicații despre cercetările atât de noi și de revelatoare, făcute de savanții și cercetătorii sovietici în domeniul arheologiei, istoriei antice și bizantinologiei. Sunt atâtea lucruri de învățat din aceste lucrări: metodă de cercetări, material nou și variat și mai presus de toate o interpretare justă a vieții desfășurate în aceste vremuri de fecundă civilizație”. □ În același număr, fără semnătură, se fac scurte comentarii pe marginea articolului lui S. Toma despre poezia „putrefacției” lui Arghezi: „«Misterul» liricii argheziene a existat atât timp cât fondul său real și concret a rămas ascuns neinițiatilor – acestei problematici a poeziei lui Arghezi, S. Toma i-a oferit în ziarul «Scânteia» (nr. 1013-1016) un studiu de pătrunzătoare analiză, cu noi și admirabile instrumente de investigație, aplicând instrumentul critic marxist la opera de artă. Refuzând căile pe care cercetătorii de până acum le-au străbătut, autorul a plasat poezia argheziană într-un punct de vedere istoric, pătrunzând în miezul ei tănuit cu ajutorul dialecticei marxiste. Efectul acestei operații constituie un succes neîndoielnic și pentru prima dată în critica noastră literară misterului arghezian i se răpesc prielnicele umbre și tihnitele învelișuri, dezvăluindu-i se mecanismul interior și conținutul social”. □ I. Vitner continuă, în același număr, seria eseistică dedicată *Confuziei valorilor în critica literară românească. Critica pseudoștiințifică*. (vezi și numărul din 9 ianuarie) □ Tot I. Vitner semnează studiul *Lovinescu sau impasul subiectivității*, în continuarea „serialului” din nr. 66, 67. Se încearcă, încă o dată, recuperarea lui Lovinescu de pe poziții materialist dialectice, căutându-se (false) afinități cu socialismul: „Și ne vom permite ca în rândurile ce urmează să dovedim că nu o singură dată Lovinescu poate fi prins în postura de a cocheta cu gherismul”. □ Într-un alt articol, nesemnat, se semnaleză succesul studiului lui Sorin Toma asupra poeticei argheziene, „**Poezia putrefacției...**”. Conform autorului anonim, prin acest studiu lirica lui Tudor Arghezi este plasată pentru prima dată într-un punct de vedere istoric, „pătrunzându-se în miezul ei tănuit, cu ajutorul dialecticei marxiste”.

17 ianuarie

● „Adevărul” publică o recenzie la romanul lui Demostene Botez, *Oameni de lut*. Cronicarul trage învățăminte din chiar utopia ce se va numi, la puțin timp, realismul socialist: „Acest roman aduce din nou înaintea cititorului o temă eternă: zbuciumul omului simplu – al omului de lut – pornit din mediul rural, în dorința de a face carieră și de a cuceri un loc în viața orașului. Lupta cu greutățile vieții nu doboară pe tânărul erou al romanului. Totuși, Petre

Voicu – ajuns doctorul Voicu – nu se poate adapta mediului înconjurător și se reîntoarce la țară. Aici va face din meseria sa un apostolat și va putea duce viața simplă și fericită a celui înfrățit de aproape cu glia”. Textul nu este semnat.

● În „Făclia Banatului”, Anul III, nr. 523, apare, sub semnătura lui Al. Măgureanu, articolul *Exemplu pentru intelectuali*: „Un lucru e bine să repetăm de la începutul începutului: Nici o clasă stăpânitoare nu s-a putut lipsi de intelectualitatea ei proprie, după cum spune Stalin la Consfătuirea personalului conducător din economie, ținută în 23 iunie 1931. Intelectualitatea este absolut indispensabilă oricărui regim, dar numai în măsura în care ea corespunde idealurilor populare. [...] Azi, mai mult ca oricând, țara și poporul românesc trăiesc vremuri epocale, vremuri din care se naște însăși viitorul nostru. În această luptă de dăltuire a viitorului, prezența intelectualității trebuie să se facă mai mult simțită, prin încadrarea ei în toate idealurile, în toate problemele, în toate planurile și în toate realizările clasei muncitoare. [...] A sta la o parte, a te menține în așa zisul «neutralism», înseamnă a sabota mersul înainte al democrației populare, înseamnă a păgubi însăși lupta pe care poporul muncitor o duce, dârz și viguros, pentru consolidarea drepturilor lui câștigate prin trudă și jertfe. [...] Încadrarea artiștilor, scriitorilor și ziaristilor în Partidul Unic Muncitoresc este semnul evident că această elită a intelectualității trăiește realmente problemele puternice ale clasei muncitoare, hotărâtă fiind să lupte din răzputeri, fără teamă, fără șovăire și fără istov, pentru împlinirea tuturor idealurilor ce frământă astăzi omenirea”.

18 ianuarie

● Al. Dimitriu-Păușești semnează, în „Universul”, articolul *Intelectualii în fața vremurilor noi*, în care consideră că statutul acestei categorii, fals idealizat în trecut, se umple de responsabilitățile prezentului. Miza acestui articol este, de altfel, perfect sintetizată în următorul fragment: „În fața reformelor structurale pe care prinde să se așeze Statul nostru cel nou, unii intelectuali, chiar dintre cei care-și închipuiau că țin pasul cu vremea, se arată nedumeriți sau dezorientați.” Direcția este fără îndoială cea a articolelor ce au ca miză atacul împotriva „tumulului de fildeș” și implicit asupra scriitorului ce alege să se izoleze în fața „vremurilor noi”. Individualismul, pus hilar pe același plan cu „specializarea”, devine periculos, iar omul de cultură ce nu cooperează „pe planul înjghebării spirituale” nu este considerat doar inutil ci și un potențial dușman al noii ordini politice.

● Numărul 113 din „Viața sindicală” conține un text în care Oscar Lemnaru îi contestă pe toți regii României, pentru că nici „nu știau bine românește!”.

□ În același număr, V. Dumitrașcu atacă publicația „Națiunea”, condusă de

G. Călinescu, aceasta fiind considerată retrogradă: *Mucegaiul, ochelarii și ticurile din pagina culturală a „Națiunii”*. Articolul este demn de interes pentru ceea ce numim „Cazul Călinescu”. Sunt contestați, alături de el, toți cei care susțin „anacronice preocupări” pentru o pagină, culturală a anului 1948: Sanda Popescu scrie despre M-me de Staël, O. Papadima despre Hölderlin, D. Crânguși îl discută doar pe suprarealistul Eluard („care între timp a devenit comunist!”), însuși Călinescu abordează literatura boierească a Mizei Cretzianu. Cu excepția poetului Potopin, „aceasta e mentalitatea semnatarilor din pagina de cultură a *Națiunii*, unde nimic înnoitor nu pătrunde”. Atmosfera, afirmă V. Dumitrașcu, e mucedă, „ermetic închisă, îmbâcsită de propria ignoranță, lustruită de propriu-i orgoliu, de propria distanță de viață [...]. Profesorii de passeism și deznădejde de istorie literară în pătrățele, întârziați care scriu despre «răuri metafizice și hieroglife» și «amante macabre» își au cuibul în călimări mucedă și împutite ca niște pivnițe”.

• Nu pare deloc întâmplător că în aceeași zi, într-o revistă cu mult mai mare impact și autoritate cum este „Flacăra” (nr. 3), apare încă un articol anti-călinescian cu titlul *Un buletin de școală veche*. Prin formula din titlu, Vicu Mândra, semnatarul textului, vizează pagina de Litere și Arte din „Națiunea”, pe care o consideră anacronică, rezultat al toleranței vinovate manifestate de G. Călinescu față de dimensiunea ideologică a revistei: „refuzând să facă «proces de intenții ideologice», pagina de «litere și arte» din *Națiunea* nu se situează mai puțin pe o anume poziție ideologică indicând o anume manieră critică”. Aceeași deficiență o observă Vicu Mândra și în textele criticului, publicate pe parcursul anului 1947, după a căror caracterizare formulează acuzații dintre cele mai grave în contextul politic al momentului: „Descoperind astfel poziția ostilă a paginei față de atmosfera nouă care se statornicește azi în viața noastră artistică și literară, nu găsim nimerit a se face cuiva proces de intenții. Căutând să facă, fără alte gânduri, «critică pură», d. prof. Călinescu a dăruit însă paginei un spirit de îngăduință nevinovată în aparență, care s-a dovedit deodată inamic literaturii desprinse din viață și îndrumător către maniera de inventariere impresionistă, pentru tinerii care se îndreaptă către studiul literaturii. Pus la îndemâna studenților, recomandat prin însăși publicarea seminariilor profesorului lor de specialitate, buletinul acesta de școală veche literară (am numit pagina de „litere și arte” din *Națiunea*) caută prin faptul apariției sale discipoli și își aduce, fără să-și dea poate seama, aportul său la mărirea confuziei ideologice care stăruiește încă în mijlocul unei bune părți din intelectualitatea românească”. În finalul articolului, Vicu Mândra, elev la acea dată al lui G. Călinescu, atrage atenția criticului asupra datoriei de a ține „pasul progresului pe drumul deschis de muncitorimea noastră. Pentru critica și istoria de artă cuvintele acestea, care unora li se pot părea întrebuițate,

înseamnă însușirea și aplicarea metodelor științifice cu armele materialismului istoric, în studiul fenomenului artistic românesc.” După „Un răspuns” pe care G. Călinescu îl dă acestor acuze în „Națiunea” (vezi 26 ianuarie), Vicu Mândra îi reia atacul cu articolul „Reexaminare a unui buletin de școală veche”, publicat în „Flacăra” din 8 februarie. □ La p. 11, Petru Dumitriu semnează articolul *Requiem pentru o fasă filosofie*, îndreptat împotriva lui Sartre, pentru că în *l’Etre et le Néant* a scris: „am evitat o concepție idealistă a relației dintre experiență și conștiință...și am evitat și concepția realistă”. Faptul îi prilejuiește autorului român afirmația: „Iată-l dar, acrobat pe funia dintre idealism și realism, pe acest adversar al marxismului”.

● În „România viitoare”, anul, V, nr. 6 (841), N. N. Munteanu semnează textul *Noua orientare a literaturii noastre*. Articolul este o trecere în revistă a anului literar 1947, cu accent pe dezbaterile Congresului Uniunii Sindicatelor de Artiști, Scriitori și Ziariști. În acest context sunt amintite declarațiile din paginile presei românești privind acest aspect, semnate de M. Sadoveanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Gala Galaction sau Marcel Breslașu. De asemenea, autorul articolului identifică formele de manifestare a ideologiei literare marxistă, a realismului socialist, literatura cu caracter social, dar și traducerile din literatura sovietică. Ca obiective sunt amintite necesitatea pornirii de la un punct de vedere social și nu național, precum și idealul de „însănătoșire a artei și literaturii române” ce se poate realiza doar prin combaterea anarhismului poetic și al artei decadente: „O literatură cu caracter social aveam și până acum la noi. Ceea ce face însă mai puțină figură este creația literară cu caracter socialist. Poeții socialiști sunt mai puțin rezistenți față de ceilalți în literatura noastră. Adevărat că-n critica literară românească au reprezentat concepția marxistă cu destul prestigiu și competență neuitații C. Dobrogeanu Gherea și H. Sanielevici, care propagau marxismul literar în plină epocă de burghezie strălucitoare și exploataoare. Dar azi? Deși încă insuficient de dumirit asupra marxismului literar, scriitorul român poate din contactul cu numeroasele traduceri compacte din literatura sovietică să prindă sugestii și îndemnuri categorice. Marxismul literar sovietic are atâtea decenii de neîntreruptă evoluție și înflorire, cu zeci de scriitori consacrați. În concluzie se poate spune despre ideologia literară marxistă că poate aduce extrem de numeroase și de interesante realizări literare bine încheiate, chiar și estetic. Poeții și prozatorii trebuie să se arate cât de curând, căci această ideologie se întemeiază la rândul ei pe una din cele mai impozante mișcări de gândire filosofică din istoria umanității.” □ În același număr, Marcel Breslașu publică poemul *Treizeci Decembrie*.

● Omagiindu-l pe Lenin, „Flacăra” (anul I, nr.3) publică, fără semnătură, articolul *Lenin despre libertatea creației*. Între pasajele reproduse din diferite alte articole directivă se află următorul: „Iar noi, socialiștii,

demascăm acesată ipocrizie, rupem firmele false – nu pentru a primi o literatură și o artă în afară de clase (acest lucru va fi posibil abia în societatea socialistă fără clase), ci pentru a opune literaturii ipocrit-libere, însă în fapt legată de burghezie, o literatură într-adevăr liberă, legată fătîș de proletariat. Aceasta va fi o literatură liberă pentru că nu interesul egoist și nici cariera, ci ideea socialismului și simpatia pentru cei ce muncesc vor recruta noi și noi forțe în cadrele ei. Aceasta va fi o literatură liberă pentru că ea nu va deservi o eroină săturată de viață sau pe «cei zece mii de sus» plictisiți și suferind de obezitate, ci va sluji milioanele, zecile de milioane de oameni ai muncii care reperezintă floarea țării, forța și viitorul ei. Aceasta va fi o literatură liberă, care va fecunda ultimul cuvânt al gândirii revoluționare a omenirii cu experiența și munca vie a proletariatului socialist, creând o permanentă influență reciprocă între experiența trecutului (socialismul științific) și experiența prezentului (actuala luptă a tovarășilor muncitori).”

19 ianuarie

● În „Ancheta”, nr. 1017, la rubrica „Din lirica bulgară”, se publică poemul *Moscova* al poetului bulgar Cristo Smirnenschi, în traducerea lui A. Ciurunga. Pagina reînnoadă vechi și mai noi tradiții româno-bulgare, acum sovietizate, în orașul de la Dunăre, considerat a fi fost în secolul al XIX-lea un leagăn al culturii și idealurilor revoluționare bulgărești.

● Încă un *Omagiu lui Lenin* apare în „Națiunea”, an III, nr. 543, sub semnătura lui S. Negel □ În cronică sa literară din pagina a doua, G. Călinescu vorbește despre *Alexandru Jar, Aurel Baranga*. Criticul analizează volumul de poeme al lui Jar din 1946, *Fragment de veac*, ecouri ale evenimentelor zilnice cu caracterul unui jurnal „crispat”. Poetul are viziune epică, de „pictor a fresco”, realismul său e într-un stil „halucinatoriu”, „poemul ia forma de apocalips”. Culegerea lui Jar e „o mapă cu schițe în cărbune pentru un tablou atroce”. Cartea lui Baranga, *Ninge peste Ucraina* este un memorial zguduitor, despre „îngrozitoarele” deportări ale evreilor, care „nu mai intră în literarizare”, totul fiind perfect adevărat. Ca exemplu, este reținut capitolul *Moartea vie a Anei Eremia*. Sunt fapte relatate cu toată exactitatea, ce „duc la halucinații trăite, de mare valoare estetică”. G. Călinescu pare impresionat de plasticitatea imaginilor lui Baranga.

● Scriind despre „impasul criticii”, Cornel Regman semnează în „Lupta Ardealului”, an IV, nr. 425, textul *Cazul Lovinescu*, contribuție la campania de eliminare a criticii estetice. E. Lovinescu ar fi „criticul moderat în gusturi, temperament clasic, încălzit la soarele umanităților greco-romane care – după războiul celălalt - a îmbrățișat cu avânt și gelozie cauza modernismului, căruia a încercat să-i devină chiar teoreticianul și sprijinitorul. [...] Căci, în realitate, deși critica aceasta se prevalează

neîncetat de tutela maiorescianismului (mai mult stindard abstract decât viu antecesor spiritual), ea se explică în întregime prin contactul – direct sau prin mijlocirea lui E. Lovinescu – cu impresionismul criticii franceze, de la care și-a însușit, o dată cu preocuparea pentru stil, și toate ambițiile deșarte ale acesteia”. S-a constituit astfel critica estetică, „*estetică* prin refuzul programatic ce și-l arogă, de a admite imixtiuni de orice natură în afara celor adecvat estetice în aprecierea operei literare”. Patronul spiritual a fost găsit în persoana lui Titu Maiorescu. În ceea ce privește controversa Maiorescu – Gherea, aceasta ia în ochii criticii estetice „aspectul unei lupte acerbe între forțele frumosului pur și tenebrele anestheticului, din care ar fi ieșit învingătoare – *cică* – tabăra maioresciană”. Dar, recitindu-i pe criticii interbelici – notează Regman – te izbește lipsa privirii lor de ansamblu, dezorganizarea, neputința planurilor de desfășurare istorică, valabilitatea parțială a opiniilor, excesul de prețiozitate ca stil, obscurantismul delphic al formulilor. De aici rezultă și „decadența criticii «de dragul criticii», ce interpretează după un calapod de importăție, o rătăcire caracteristică – de unde și impasul interpretărilor ei”.

20 ianuarie

- În „Buletinul P.N.P.”, nr. 13, apare textul *P.N.P. și orientarea intelectualilor*.

- Zaharia Stancu este citat în „Viața sindicală”, nr. 114, de V. Russu Șirianu, într-o relatare a conferinței susținute cu o zi înainte la Ateneu: „Tovarășul Stancu a vorbit aseară la Ateneu despre «Drumul culturii românești» [...]. Partidul va deschide de acum larg toate drumurile culturii, pentru toate popoarele din această țară, pentru că, până acum, drumul culturii românești era legat de situația socială și politică”. Pornind de la 1848, Stancu lansează ideea că drumul culturii românești a fost strâns legat de contextele istorice, Revoluția pierzându-se atunci prin trădarea lui Heliade și Tell. A urmat domnia democrată a lui Cuza și apoi mercenariatul și oligarhia din timpul celor patru regi străini. În cultura burghezo-capitalistă poporul a fost ținut în întuneric: „regii culturii” n-au fost decât niște creatori de protejați ai Puterii, care-i proslăveau. Momentul 1907 a trezit voci: Vlahuță, Coșbuc, Cocea, pe lângă Eminescu și Caragiale înainte. Ei au suferit „prigoana Palatului”. În perioada dictaturilor lui Carol al II-lea și Antonescu n-au mai existat decât oameni ai culturii vânduți propagandei dușmane. După căderea monarhiei, guvernarea populară a RPR, născută din lupta PCR, înlesnește toate căile către adevărata cultură.

- Are loc ședința biroului operativ al Comitetului nou înființatei S. S. D. R., din al cărei proces verbal, păstrat la MLR, extragem câteva notații: „Sunt prezenți tov. Zaharia Stancu, Alex. Kirițescu, Ioan Aszody, Eugen Jebeleanu, și Ion Călugăru. Secretar al ședinței: V. Russu Șirianu. Se fixează lecturile

literare ce se vor face la festivalul pentru omagierea Republicii Populare Române de duminică, 25 ianuarie, la orele 10, 30 în sala Teatrului Național (Comedia).

1) Din poezii evrei: Jacob Gropper, *Poem pentru început și sfârșit de veac* (în traducere nouă), Berl Șnabel, *Cântec pentru Republica Populară Română*; 2) din scriitorii maghiari: Horváth István și Kiss Jenő, poezii traducere și lectură de V.- R. Șirianu), Astalosz János, nuvelă (lectură: N. Făgădaru), Gáll Gabor, Cuvântare ocazională (lectură: Vasile Lăzărescu de la Teatrul Național), traducător; de fixat; 3) din poezii români: A. Toma, *Cântec pentru Republica Populară Română* (se va anunța la editura de Stat), Eusebiu Camilar, *Pentru republică* (de anunțat la Ed. de stat), Dan Corbea, *Cântec* (de anunțat la tel. 406-42), Gh. Zaharia, *Va alege* (anunț „Scânteia”), Florin Tornea, *Popas la drum nou* (de anunțat la Rev Muncii), Alex. Șahighian, „Poezii (să aleagă, de anunțat la C. G. M.), Nina Cassian, *Cântec pentru noua republică* (anunț „Flacăra”, „Rampa”), Maria Banuș, *Republica în sărbătoare* (telefon Sorin Banuș), Marcel Breslașu, două poezii (va alege), Geo Dumitrescu, *Trăiască Republica* (anunț Dir. Gen. Teatre), Aurel Baranga, *Rep. Pop. Rom. și La anul 1948*, Radu Boureanu, 2-3 poezii: conținut de luptă antiimperialistă. II. Se decide: la 21 !, orele 10 și ½ dim. Se va face, la sediu, comemorarea lui Lenin. Va vorbi tov. Vitner. La 2 Februar, orele 10, la sediu va avea loc deschiderea Cenaclului, cu prelucrarea rezoluției uniunii sindicatelor din A.S.Z. Vor vorbi tov. Al. Kirițescu și E. Jebeleanu, iar în concluzie tov. Zah. Stancu. Prima ședință de cenaclu va fi la 9 Februarie orele 10. va citi tov. Alex. Kirițescu din piesa *Michel Angelo*”.

21 ianuarie

● În „Vestea nouă”, an 3, nr. 125, S. Tătaru și V. Corlănescu semnează articole comemorative la împlinirea a 24 de ani de la moartea lui Lenin, iar Mihail Cosma își aduce contribuția apologetică prin textul *Lenin și arta sovietică*.

● „Viața sindicală” îl comemorează pe Lenin, în numărul special 115, an III, seria II. Pe baza tezelor binecunoscute, Oscar Lemnaru realizează studiul *Ce trebuie să fie literatura vremii noastre?*, în care afirmă că arta și literatura nu sunt făcute pentru a-l smulge pe om din realitate, ca să-l arunce în lumea viselor, „a uitării, moliciunii, iluziei”, adică să atingă, să urmărească „un scop bolnav”. Asta se întâmpla, crede autorul, doar pe vremea când așa zisa lume „aleasă” căuta în literatură corespondentul otrăvurilor – morfină,

---

* În urma unei hotărâri a Comitetul executiv al ARLUS, de acord cu M.A.N., s-a decis contopirea redacției „Vestea Nouă” cu cea a „Glasului Armatei”. Toate problemele care formau obiectul ziarului vor fi „de azi înainte” tratate într-o fascicolă specială-anexă la revista „Glasul Armatei”, care va apărea săptămânal, sub titlul „Pentru prietenia româno-sovietică” De la nr. 125, „Vestea nouă” este sistată.

cocaină, alcool: „Viciile de ieri au dus la descompunere”. Lemnaru e inspirat, probabil, de articolul lui S. Toma despre Arghezi, pentru că merge pe idei similare. „Arta și literatura de ieri consolidau societatea în slujba căreia se aflau. Acum, fața lumii s-a schimbat. Ne trebuie o literatură activă, însuflețită, animatoare. Scriitorul trebuie să apere cu condeiel noua societate în care toți suntem muncitori, fie cu brațele, fie cu mintea”.

- În „Lupta Ardealului”, an IV, nr. 427, sub semnătura lui Zaharia Stancu apare traducerea unui fragment din poemul „Vladimir Ilici Lenin”, scris la catafalcul acestuia, în 1924, de V. Maiakovski. „Aici fiecare piatră îl știe, îl cunoaște/ după tropotul întâielor atacuri din Octombrie”. Titlul fragmentului este *A fost un om*.

22 ianuarie

- Comisia ministerială de redresare economică a Uniunii Tineretului Comunist hotărăște înființarea a cinci șantiere naționale ale tineretului, între care foarte cunoscut va deveni Șantierul liniei ferate Bumbesti – Livezeni, căreia i se dedică un film artistic (*Răsună Valea*) și serii întregi de reportaje, articole, numeroase creații literar-artistice. În același timp, între cei 170 000 de voluntari ai celor cinci șantiere, se află și tineri animați de scopul îmbunătățirii dosarului de cadre (pentru cei proveniți din familii mic-burgeze) sau al ascensiunii în ierarhiile politicii.

- Presa anunță comemorarea, la Teatrul Alhambra, a 24 de ani de la moartea „marelui Lenin”, urmată de conferința d-lui Gheorghe Zaharia, secretarul general al sindicatului Ziariștilor Profesioniști. (cf. „Adevărul”, nr. 17066, din 21 ian.)

- Și „Viața sindicală”, nr. 116, cu prilejul împlinirii pe 21 ianuarie a 24 de ani de la moartea lui Lenin, îl comemorează în articolul *Ideologia leninistă-stalinistă, baza prieteniei popoarelor sovietice*, cu extrase din „Lenin, marele organizator al statului sovietic”, de A.I. Vișinski.

- Sub titlul *Lenin și cultura*, „Cotidianul” prezintă succint concepțiile lui Lenin despre artă. Ideea directoare că arta aparține poporului se înfiripă prin comentarea unor extrase din gândirea leninistă, însoțite de îndemnuri cu privire la atitudinea pe care ar trebui să o aibă intelectualul. Concluzia: „Sunt pentru «intelectualii» noștri sarcini uriașe de îndeplinit. A înțelege aceste sarcini și a le realiza ar însemna pentru ei să-și plătească datoria către revoluția proletară care le-a deschis larg porțile către libertate.”

- Al. Dimitriu-Păușești continuă, în „Universul”, nr. 17, seria articolelor despre intelectualitate cu textul *Rolul intelectualului în societatea românească*, considerând că „noua societate românească pe care tind s-o clădească muncitorimea și conducătorii ei, are la bază o etică de cea mai înaltă calitate: munca și respectul ei. Profitorii, oamenii de afaceri, latifundiarii și toți «oamenii bine» sunt cuprinși de panică, pentru că își văd

sfârșitul. În noua societate nu mai este loc pentru ei; lor le rămâne trecutul și lacrimile ca să-l bocească. Strângerea de mână dintre oamenii muncii manuale și intelectuale este cheazășia viitorului.”

• În „România liberă”, Ion Mihăileanu comentează „justețea” articolului semnat de Sorin Toma împotriva lui Arghezi, trăgând concluzia că *Se destramă un mit*. Autorul articolului consideră că analiza lui Sorin Toma constituie în primul rând un aspru rechizitoriu la adresa criticii românești interbelice care nu a fost capabilă „să-l aducă pe drumul cel bun” pe cel care ar fi putut deveni cel mai mare poet național. Autorul articolului subliniază, de asemenea, apartenența lui Arghezi la ideologia vechii clase dominante, produsul fiind o „poezie mincinoasă”, legitimându-se astfel atacul lui Toma: „Acolo unde esteții puri operează pe mușea semnelor de întrebare, materialismul dialectic oferă certitudini pentru că dă posibilitatea criticii să fie globală, analizând toate condițiile care determină creația. Dl. Sorin Toma a conturat cadrul condițiilor economice și sociale care au făcut din Arghezi un exponent al clasei burgheze, folosind în analiza d-sale date foarte diverse, privind, unele biografia poetului, altele opera lui, altele condițiile exterioare lui în care a gândit și a creat. Acest lucru a evidențiat practic faptul că marxismul nu înseamnă în critica literară și în sfera culturii în general o simplă condiționare a artei de economie, ci o multiplă interfață de factori, în care factorul în ultimă instanță hotărâtor rămâne structura economică a societății respective. «Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei» a învederat apartenența lui Arghezi de ideologia vechii clase dominante, punând degetul pe o temă gravă a operei argheziene, pe «nesinceritate», pe minciuna conștientă adresată lectorului. Minciuna aceasta se cristalizează în acea poezie a otrăvurilor, a morții, a pesimismului sceptic pe care Tudor Arghezi o oferă, fără a crede în ea, cunoscătorului de literatură și care, tocmai pentru că e impostură, a determinat și un proces de scădere calitativă chiar pe planul realizării formale. Dar, cu limpezimea de discernământ pe care o dă metoda de gândire pe care o folosește, dl. Sorin Toma înregistrează diversele etape pe care le-a parcurs creația argheziiană, necontestând frumusețea și inovațiile limbajului, prețuind ceea ce rămâne și marchează în istoria literaturii române. Păstrând ceea ce merită să fie păstrat din Arghezi, (vădind în același timp că critica literară își însușește din tradiție ceea ce este nou, revoluționar în momentul istoric respectiv) studiul d-lui Sorin Toma se încheie cu un semn de întrebare asupra evoluției viitoare a poetului; pornind de la ceea ce este încă frământare într-o operă profund marcată de spiritul decadentei, d. Sorin Toma se întreabă, fără prea mult optimism de altfel, dacă Tudor Arghezi mai poate regăsi drumul pe care-l apucase în tinerețe? Iată o întrebare la care viitorul va da un răspuns sigur. Dl. Sorin Toma a făcut însă prin studiul său primul pas pentru ca în locul «mitului Arghezi» o judecată

clară și critică asupra operei argheziene să schimbe perspectiva unora asupra poetului și poate chiar perspectiva poetului asupra lui însuși.”

- Numărul din 22 ianuarie al „Ziarului pentru Moldova al Partidului Comunist Român”, „Lupta Moldovei”, este alcătuit sub genericul „Învățătura lui Lenin, călăuză a milioane de oameni ai muncii în lupta pentru democrație adevărată și socialism”. La rubrica de „Cultură și artă”, sub semnătura M. DR., apare articolul **LENIN și problemele culturii**. Din gândirea lui Lenin, afirmă autorul articolului, „putem înțelege ce reprezintă pentru problemele culturii metoda socialismului științific și a materialismului istoric”.

22-23 ianuarie

- În „Libertatea”, I. Felea semnează textul *Slavă lui Vladimir Ilici Lenin. Actualitatea leninismului*: „Astăzi, când comemorăm pe marele Lenin, e bine ca fiecare candidat al P.U.M. să reflecteze de partea cui se află în această problemă esențială a luptei de clasă din vremea noastră- imperialismul monopolist – de partea lui Lenin sau de partea lui Kautsky. Aceasta pentru propria sa conștiință marxistă .“

23 ianuarie

- Printr-un comunicat al Sindicatului Ziaristilor Profesioniști, semnat de N. Moraru, președintele Sindicatului, și de Gh. Zaharia, în calitate de secretar general, se interzice ziaristilor profesioniști de a achiziționa reclame, publicații și abonamente sub orice formă, pentru întreprinderile de presă. „Ziaristilor dovediți în culpă de la data publicării prezentului comunicat vor fi excluși din Sindicatul Ziaristilor Profesioniști” („Adevărul”).

- Campania susținută de „Universul” pentru evidențierea rolului intelectualității în noua societate este reiterată și sub forma unui articol despre inaugurarea unui ciclu de conferințe al Ateneului Român, cu substanțiale referințe la cea susținută de Zaharia Stancu și intitulată *Drumul culturii românești*: „Idea conducătoare este aceea că *drumul culturii românești a fost strâns legat de situația socială și politică*. Drumul acesta poate fi asemuit cu un curs de apă, care pornind riguros și larg în primul avânt de la 1848, s-a strâmtat, ajungând în unele perioade abia un fir de apă, găuit și chinuit, mărindu-se, în 1907 odată cu răscoala țărănească, strâmtându-se din nou, pentru ca, în ultimii ani de mare ridicare spre democrație populară, să devină un fluviu bogat cu ape tumultoase. [...] Azi, Republica Populară Română, realizată prin lupta măreată a Partidului Comunist Român, în fruntea căruia stau doi mari oameni ai culturii la un loc cu cel mai vârstnic luptător al cauzei muncitorești, deschide larg toate drumurile culturii pentru toate popoarele din această țară, a încheiat d. Zaharia Stancu”.

● În „Contemporanul”, nr 69, sunt publicate textele *Dimineață cu steaguri și Clopotul limpede* din volumul în manuscris *Vioară roșie*, aparținând unui poet al momentului, Victor Tulbure: „Nicio răscruce nu-mi tulbură calea. / Pasul e tânăr. Drumul e drept. / Clar și tot mai aproape – și tot aproape / Clopotul inimii sună în piept.” Ulterior, *Vioară roșie*, va fi comentat în nr 100 din 27.08.1948 al „Contemporanului” de către Valentin Silvestru, care vede în el, dincolo de reminiscențe din lirica lui Zaharia Stancu (*Poeme simple*) un „cert talent poetic”. „Poemele dlui Victor Tulbure mărturisesc o sensibilitate și o viziune proprie, care demonstrează, în primul rând, participarea, prezența afectivă la realitate, la viața nouă pe care scriitorul își propune să o vestească pe strunele roșiei sale viori . [...] În general însă, poezia volumului e clară, de o claritate naturală neafectată, izvorâtă din dorința de a fi înțeles pe deplin, de a vorbi cât mai multora”. □ Ov. S.Crohălniceanu recenzează monografia critică a lui Ion Biberi despre Lev Tolstoi insistând mai mult asupra inadvertențelor (printre care excesul de psihologizare), decât asupra calităților – dintre toate obiecțiile cea mai importantă vizând concepția critică neunitară. Totuși, „nu se poate ignora valoarea cărții ca documentar. Nici ascuțimea observației, nici depistarea situațiilor nu sunt străine cercetătorului. Cartea rămâne un auxiliar prețios al lecturii lui Tolstoi”. □ Tot Crohălniceanu semnează în acest număr o cronică literară în care analizează volumul Ninei Cassian, *La scara I/I*: „Atitudinea voluntară e remarcabilă pentru un artist al feminității... Noi reținem din graficul prezentului volum linia ascendentă, de ridicare a poetei către un orizont care să înglobeze lumea celor mulți și deci aceea proprie. Direcția voită a căutării e evidențiată de titlu. *La scara I/I* e abordarea pieptișă a realității, cu dimensiunile ei naturale. Poezia axată în actualitate și de gravă celebrare a marilor evenimente ale istoriei, dovedind roadele amintitei orientări, împlinește fagăduiala programatică din *Pe curând*: «Drumul meu de azi nu se schimbă / Drept socotesc / Mă cheamă steagul de culoare simplă / Și sosesc, sosesc». În concluzie, sub aspectul «meșteșugului poetic» Nina Cassian manifestă surprinzătoare siguranțe pentru un talent tânăr”. Atât volumul cât și cronică vor stârni ulterior discuții și acuze de decadentism și formalism. □ În aceeași ediție, I. Vitner semnează o serie de observații despre Lenin, critic literar, îndrumător și teoretician al creației literare: „Pus în situația de a dărâma o lume veche, șubredă și putrezită, lumea dominației neîndurătoare a moșierimii și burghezicii, lume măcinată de uriașe lupte și străbătută de mari suferinți ale oamenilor muncii, și pus în situația de a o înlocui cu o nouă formă de organizare a vieții omenirii, în care exploatarea omului de către om să dispară, în care adversitatea dintre clase să dispară, prin însăși dispariția clasei exploataților muncii, Lenin a fost nevoit să cuprindă un perimetru de activități umane impresionant ca dimensiuni. Totul trebuia făcut din nou și

Lenin împreună cu Stalin au făcut totul din nou. S-ar părea că avem în fața noastră opera teoretică a unui om pe care l-au pasionat în mod exclusiv problemele politice și cele de reformă socială. Această impresie nu este justă, pentru că opera lui Lenin este cu mult mai bogată – dar este impresia pe care presa și literatura burgheză au căutat să o împrăștie în mulțime [n. b. – minimalizând figura și opera unui mare gânditor în domeniul culturii, care în general “nu este astfel abstractă și autonomă expresie a spiritului-ca în concepția burgheză, ci este imaginea vie, concretă, a desfășurării luptei de clasă”]. Lenin nu a fost numai un creator și un pasionat cititor de filosofie. Pasiunea lecturii îi era solicitată în mod egal de filosofie ca și de literatură... Față de Gorki îl lega nu numai admirația purtată operei sale, pe care o considera una dintre cele mai importante ale literaturii ruse, dar și o veche și niciodată întreruptă prietenie [...]. Pasiunea pentru Tolstoi era de altă natură: era pasiunea pentru opera unui scriitor aparținând unei clase străine muncitorimii, dar care, totuși, reușise să ofere un tablou măreț și aproape obiectiv al unei părți întregi din viața socială a Rusiei țariste, a unui scriitor care a putut găsi accente uluitoare de pătrunzătoare pentru a exprima suferința iobagilor și cruzimea, decrepitudinea clasei dominante [...]. Acest unghi critic de considerare a operei de artă, plasat în planul istoriei oamenilor, adică în planul cel mai concret cu putință, este păstrat de Lenin de-a lungul tuturor soluțiilor sale critice răspândite din abundență în opera sa. [...]”. Textele leniniste, ale teoreticianului creației literare, sunt actuale și ne dau și nouă indicații fără echivoc: plasarea problemelor pe linia categorică a luptei de clasă, singura linie justă, marxistă, științifică, prelucrarea în spiritul clasei muncitoare a valorilor trecutului, într-o cercetare critică, fără servilism și prosternare; lupta împotriva decadentismului culturii burgheze occidentale și critica nemiloasă a tuturor manifestărilor culturale ale țărilor imperialiste, având impregnate caracterul de descompunere, de putreziciune a acestui stadiu al capitalismului monopolist; studierea atent-amănunțită a condițiilor istorice actuale în spirit marxist-leninist, pentru regăsirea rădăcinilor care-i leagă pe scriitorii de masele populare”. Concluziile lui I. Vîtner vizează obligativitatea respectării preceptelor leniniste în creație: „Iată de ce spiritul de partid este necesar omului de artă. Politicul a devenit în mâna clasei muncitoare nu o simplă manevră diversionistă, asupritoare și exploatoare, ci o știință a transformării vieții umane, o știință a construirii unei vieți mai bune pentru toți cei care muncesc... Iată de ce orientările lui Lenin în domeniul literar ne sunt astăzi necesare și folositoare. Ele ne reprezintă faptul literar într-o lumină nouă, ni-l arată ca pe o parte integrantă a celor ce muncesc, îi oferă o funcțiune nobilă și un rol de frunte în viața și lupta socială”. (*Căile artei și culturii văzute de V.I. Lenin*). □ În aceeași publicație, Radu Lupan discută despre apariția revistei „Probleme de literatură și artă”, în *Literatura și realul*.

24 ianuarie

- Un articol cu titlul *Arta și cultura în slujba poporului*, semnat cu inițialele P. R., apare în ziarul „Înainte”, la Craiova. Textul reia și dezvoltă o ideie leniniste despre subordonarea creației față de viața și aspirațiile populare.
- „Dreptatea nouă” dedică numărul din această zi comemorării a 24 de ani de la moartea lui Lenin. Printre semnatari: Mircea Mancaș, *Leninismul*; Evgheni Mar, *Acolo unde și-a petrecut copilăria și tinerețea marele Lenin*; M. Roșca, *Lenin și actualitatea*; Adrian Rogoz, *Creatorul unei noi umanități*.

25 ianuarie

- În numele principiilor impuse de noua direcție politică în cultura română „Scânteia” face o aspră critică revistei de artă românești „Arcades”, editată pentru străinătate, în articolul *În jurul revistei „Arcades”*, semnat de Nicolae Corbu: „A considera monstrozitățile și absurditățile cubismului și suprarealismului – totdeauna străine și dușmane artei – ca o artă ce a fost și ea bună la timpul ei dar azi e depășită înseamnă a păstra un germen infecțios într-o permanentă stare de virulență. Un germen care nu întârzie să-și arate din plin nefastele efecte. [...] Această ezitare, această epuizare a artistului în fața expresiei umane traduce lipsa înțelegerii față de acești oameni, neînțelegerea psihologiei lor, a procesului lor de neconținută dezvoltare și creștere. [...] Viziunea tipic decadentă de a schematiza masele, de a le dezumaniza golindu-le de personalitate și conștiință reflectă atât influențele suprarealismului incomplet extirpat din expresia și gândirea artistică, semnaleză prezența unui focar de mentalitate burgheză încă nelichidată și care se traduce prin viziunea masei-turmă [...] Nu este deci suficientă așezarea pe o poziție principială numai în teorie. Datoria criticului este de a aplica principiile în mod concret, analizând fiecare lucrare în lumina acestor principii, de a scoate la iveală pe de o parte elementele realiste, elementele progresului ei adevărat, iar pe de altă parte de a arăta cu claritate cele contra cărora artistul trebuie să lupte. Dar adeviziunea principială la concepția estetică militantă, la lupta împotriva artei decadente cere și o profundă revizuire interioară a criticului ca și a artistului.[...] Și în artă autocritica trebuie să constituie temelia criticii, scoțând la suprafață, combătând și eliminând rămășițele burgheze decadente din însăși concepția criticului și a artistului.”
- „Lupta Ardealului”, nr. 431, prezintă conferința lui Z. Stancu, *Drumul culturii românești*, susținută la Ateneu: „În perioada dictaturii demente orice cultură populară a fost gătuată. N-au existat decât oameni ai culturii vânduți unei propagande dușmane”.
- În „Rampa”, an 37, seria IV, nr. 115, sub titlul *Probleme de literatură și artă*, se discută despre al II-lea Congres al Uniunii Sindicatelor de Artiști.

Pentru îndreptarea greșelilor ideologice, se recomandă caietele trimestriale, editate de Institutul de Studii Româno-Sovietic, „Probleme de literatură și artă”. Este o publicație ce vrea să pună la dispoziția publicului „la zi” multiplele aspecte ale realității artistice din URSS, dar și alte texte, pentru o „reevaluare” a laturii teoretice și tehnice a creației.

● În „Flacăra”, an I, nr. 4, p. 11, Petru Dumitriu comentează articolul *Les mots ou le métier d'écrivain*, semnat de Jean Kanapa în revista „Poésie” 47. Pornind de la observațiile lui Kanapa, Petru Dumitriu arată că „lumea burgheză trece printr-o gravă criză ideologică, care se manifestă, printre altele, și printr-o criză a momentului realității”. Cei vizați sunt înrudiți cu „pseudo-gândirea” lui Sartre (Parain, Blanchot, Aimé Patri, Koestler, Caillos, Pulham, Queneau), care alungă sensul din literatură spre a-și manifesta fascinația pentru forme, detalii, „tăceri”. „Castrăți prin apartenența lor socială”, acești autori produc texte lettriste ori suprarealiste, nu altceva decât „o gângăveală a minții, o excursie în domeniul semi-întunecos între conștiință și sub- sau in-conștiință”. Scrisului și teoriilor acestora, Petru Dumitriu le opune și impune, deci fără alternativă, realismul (socialist), constatând că ei fug de „arta ca propagandă”: „Adevărul e că totalitatea condiției umane pentru scriitorul burghez este o parte foarte restrânsă a condiției umane. Este numai sectorul trândav, sceptic și erotizant, al vieții burgheze, în care discuțiile pseudo-metafizice se împletesc cu adulterul sistematic. Nici măcar partea esențială a existenței burgheze, cea finaciară și politică, nu are intrare în acest fals «tot» al falsului realism burghez. Bineînțeles că esteți ca d. Arthur Koestler scot țipete de indignare când în «întreaga realitate» a realismului își face intrare «un dialog de trei rânduri în care un strungar explică altui strungar de ce programul comunist e singurul care va asigura tuturor strungarilor lucrurile de care au cu adevărat nevoie ca sa fie oameni»” (Kanapa). Petru Dumitriu consideră că „aici ni se relevă marea primejdie în care se află scriitorii și artiștii tineri din țările burgheze. Sunt amenințați de canalizarea talentului lor în fâgașurile artificialității, iraționalului, irealității așa încât apa vie a creației să piară în nisipul sleirii, al izolării de mase și de umanitate”. □ În același număr, *la Poșta „Flăcării”*, li se răspunde următorilor: Mihail Lamotescu (Vintilă Ormaru), și George Munteanu (Cluj).

26 ianuarie

● G. Călinescu publică în „Națiunea” articolul *Un răspuns*. În replică la obiecțiile adresate de Vicu Mândra (în „Flacăra”, nr. 3, vezi „Un buletin de școală veche”, 18 ianuarie 1948) paginii de Litere și Arte din „Națiunea”, Călinescu încearcă să se justifice. Prevenitor, la începutul articolului criticul apreciază „tonul academic” al textului acuzator, acceptă ideea că „progresistul e dator a admite critica și autocritica”, laudă procesul alfabetizării și nu omite necesitatea de „a lua pildă de la Uniunea Sovietică,

unde bibliotecile conțin un număr imens de volume puse la dispoziția tuturor”. Importantă este însă viziunea despre critică: „Prin *critică pură* eu înțeleg realitatea percepției artistice. Un autor poate să aibă idei progresiste, nu și talent, dar se întâmplă ca unii să nu fie progresiști și să aibă totuși talent. Ce e de făcut? A demonstra prin reaua direcție ideologică lipsa de talent? E o imposibilitate. Critic direcția, caut să explic istoricește pricină erorii, eventual *nu mă ocup de el*, să-mi falsific însă percepția personal nu pot și nu voi putea niciodată. Și dacă această slăbiciune a unui estetic cu priceperea totuși a factorului ideologic este o eroare, eu mă declar perimat și în culpă...”. Din acest punct de vedere, direcția lui Eminescu îi apare criticului în bună parte greșită. „Eminescu e pentru mine un mare poet. [...] ceea ce înțeleg perfect și e și interesul artei înseși este că nu e cazul a stimula eminescianismul: marele poet rămâne acolo, în *momentul lui*”. Criticul se apără de acuza că ar fi repudiat ideea de „artă ca ideologie”, dar nu renunță să disocieze subtil cei doi termeni: „Când zici artă înțelegi artă, adică o realitate specifică, altfel n-ai mai folosi cuvântul. Ideologia prin artă nu-i totuna cu ideologia pur și simplu. Iar arta înseamnă artificiu și ficțiune. Cum nu pot să-mi închipui că există pe lume un progresist care neagă fenomenul industrie artistică, mă surprinde ca *Flacăra* să condamne mici încercări de studii estetice”.

27 ianuarie

● Are loc ședința operativă a S. S. d. R. care analizează părțile pozitive și negative ale Festivalului din 25 ianuarie. Este salutat „faptul că prima oară s-au manifestat la un loc, sub egida S. S. D. R., români, maghiari și scriitori idiși” și este criticată lipsa de organizare. În cadrul aceleiași ședințe, Zaharia Stancu „arată o serie de greșeli grave (politice, didactice) aflate în manualele de limba română. Propune ca scriitorii să ajute Ministerul Educației cu referate.” La cererea lui M. Novicov, de a se alcătui urgent Comisia Litere care urmează a fi sub controlul Uniunii și a S. S. D. R., sunt propuși ca membri Cicerone Theodorescu, I. Vitner, Mihnea Gheorghiu, Cor. Grossu, Paul Georgescu, Eusebiu Camilar, Aurel Baranga, Silvian Iosifescu, Eugen Jebeleanu, Andrei Tudor, Ovid Constantinescu, Horia Oprescu, Lucia Demetrius, Lelia Rudașcu.

● „Viața sindicală”, nr. 119, an III, seria II, semnalează o mare manifestație a scriitorilor din România, dedicată RPR, practic prima șezătoare literară organizată de S.S.d.R. în sala Comedia a Teatrului Național. Informația arată că manifestările dedicate evenimentului se desfășoară încă chiar și la o lună de la consumarea lui.

28 ianuarie

● Cu prilejul ședinței festive a Consiliului Național de Cercetări Științifice, prof. C. I. Parhon, președintele Prezidiului Provizoriu al R.P.R., declară în

„Scânteia”: „Academia Română trebuie să se pună de azi înainte în slujba poporului, a refacerii și a reconstrucției țării.” (*Tradițiile Academiei Române trebuie revizuite*). Scopul de bază al noii instituții ar fi acela de a ridica nivelul cultural al maselor, rupând legăturile cu trecutul, astfel încât, în noua sa structură, să fie capabilă să promoveze arta, știința și cultura „de tip nou”, apropiată de popor și de „năzuințele sale sociale”. □ În același număr al ziarului, se relatează despre *Prima șezătoare a S.S.R. închinată Republicii Populare Române*. Au luat cuvântul Zaharia Stancu, Gaál Gabor, A. Toma, Barbu Lăzăreanu, Alexandru Kiriteșcu și au citit versuri închinare Republicii poeții: A. Toma, E. Jebeleanu, E. Camilar, I. Groper, D. Corbea, Al. Șahighian, Nina Cassian, Geo Dumitrescu, Maria Banuș, Radu Boureanu, Aurel Baranga, Marcel Breslașu. S-au citit traduceri din poezii maghiari A. Petöfi, Kiss Jenö, Horvath Istvan și din poezii de limbă idiș I. Groper și Beri Șnabl. Concluzia ce se degajă din articol este următoarea: „Trebuie subliniată apoi cu toată bucuria unitatea scriitorilor din România care au găsit în limba română, maghiară și în idiș, accente la fel de calde și avântate pentru a celebra biruința statului nou, democratic, cheazășie a unității politice și morale a poporului român și a naționalităților conlocuitoare”.

29 ianuarie

● Ziarul „Înainte”, din Bacău, anul V, nr. 544, publică textul *Cum a fost prigonită cultura și arta de monarhie*. Tema articolului este, de altfel, una de actualitate, referindu-se la epurare – nu la cea care tocmai era în curs de desfășurare ci la cea din epoca monarhică. Este dat drept exemplu N.D. Cocea, încarcerat la Bucovăț, evocându-se căderea în dizgrație a lui Caragiale și a lui Coșbuc, prigonirea prof. Parhon – cazuri ce prezintă similitudini izbitoare cu ceea ce tocmai se pregătea în cultura română a anului 1948. Evident, autorul articolului nu are nici o intenție de a face o astfel de periculoasă paralelă, el limitându-se la demonstrația că „monarhia a sprijinit și încurajat în permanență doar literatura șovinistă care sădea în sufletele tinerilor noștri ura față de semeni, exaltând naționalismul și sentimentele patriotice [...]”. (vezi **Anexa**)

● Cuvântarea lui C. I. Parhon, președintele Prezidiului Provizoriu al R.P.R., este reprodusă și în „Universul”, sub titlul *Academia română în slujba poporului*. Parhon pune accentul pe necesitatea ca oamenii de știință să lucreze în primul rând pentru popor, accentuându-se ideea că „toți oamenii de știință vor trebui să privească, să studieze și să rezolve problemele de primă necesitate, de care poporul are nevoie.” De asemenea, un punct important în acest discurs este ideea că Academia Română „trebuie să se adapteze timpului”, afirmându-se astfel deplina obediență față de noul regim politic. (vezi **Anexa**)

- În „Tânărul muncitor”, an II, nr. 39, Vicu Mândra semnează medalionul **Mihail Sadoveanu**. Este o trecere în revistă a vieții și activității scriitorului, subliniindu-se în principal apropierea acestuia de popor. Vicu Mândra îl prezintă pe scriitor ca pe un „model de atitudine dârză și de cinste nestrămutată” ce s-a împotrivit regimului fascist și subliniază participarea civică a acestuia, implicarea în viața socială și politică, motiv pentru care a fost ales în Prezidiul Provizoriu al R.P.R. Astfel „printre fruntașii țării, cel mai mare scriitor român aduce mărturia hotărârii intelectualității române progresiste de a clădi în Republica noastră populară zidurile temeinice ale unei culturi noi, izvorâtă din cerințele și din străduințele întregului popor.”
- Despre Șezătoarea S. S. R. și noile direcții în literatură (**Pentru o literatură militantă**) scrie și Constant Ionescu în „România liberă”. Autorul textului salută noua Societate a Scriitorilor din România, a cărei nouă titulatură însăși subliniază schimbarea fundamentală ce a avut loc în cultura română dar și subordonarea față de instituția similară din Uniunea Sovietică. Accentul este pus în principal pe „atmosfera de înfrățire” ce domnește Societate, în contrast cu naționalismul feroce din perioada anterioară. Printre participanții la această șezătoare sunt amintiți, evident, în primul rând Zaharia Stancu, dar și A. Toma, alături, paradoxal, de un nume precum cel al lui Geo Dumitrescu, autorul întrebându-se retoric în final dacă „a fost o manifestație politică sau una literară?”

30 ianuarie

- Victor Rusu evocă, în „Scânteia”, **O organizație care a binemeritat de la poporul român**. (A.R.L.U.S.): „Omul sovietic, omul liber care-și făurește prin luptă viitorul său luminos este – trebuie să fie – pentru omul muncii din tânăra Republică Populară Română o pildă și un imbold. Este necesar ca omul sovietic, felul său de viață, ideile, lupta și mărețele sale succese să fie cunoscute de ultimul cetățean din cel mai îndepărtat târgușor sau cătun al țării. Iată de ce suntem recunoscători A.R.L.U.S.–ului pentru cunoașterea realității sovietice. Astfel, numai în ultimul timp, cu prilejul aniversării lui Stalin și a comemorării lui Lenin, organizate în toată țara, A.R.L.U.S. a contribuit la răspândirea ideilor progresului social în marea masă a poporului!”
- „Contemporanul”, nr. 70, salută constituirea Societății Scriitorilor din România, în textul (nesemnat) **Scriitorii și Republica Populară Română**. □ I. Vitner îi continuă seria de articole dedicate denunțării criticii estetice, oprindu-se la „Mutația valorilor estetice”, în **Eugen Lovinescu sau impasul subiectivității**. □ Radu Lupan comemorează 4 ani de la dispariția lui Romain Rolland: „Vom regăsi în opera sa o permanentă tendință: de a restitui omului încrederea în posibilitățile sale mărețe de transformare a lumii, de a-i indica drumul neconținutei urcări din treaptă în treaptă spre desăvârșirea sa și a

celor din jur. [...] Și de aici decurge rolul activ al «muncitorului» cu mintea în lupta omenirii spre mai bine, spre găsierea unei «condiții umane»». □ În același număr, J. Popper „combate” *lettrismul*, nou curent literar din Franța: „Cu puțină indulgență, *lettriștii* (cu Isidore Isou, un tânăr descins de pe malurile Dâmboviței, ca «dictator» al grupului) ar trebui încadrați printre epigonii fără glorie ai dadaismului, ca niște imitatori ai procedurii de a face poezie amestecând cuvintele în pălărie, procedeu pe care-l aplicau mecanic la modelul inferior al alfabetului pur. Și se mai putea arăta băieților teribili că *lettrismul* mai fusese utilizat cu mai mult succes, printre alte mijloace de expresie poetică (*cir-li-lai-cir-li-lai* al lui Barbu). [...] Este doar încă un spectacol pe care ni-l oferă cultura burgheză decadentă de astăzi”.

30 ianuarie, 1 februarie

• În „Dreptatea nouă” apare articolul „*Mitul consolator*” al *decadentismului burghez* care are două semnături: a lui Const. Jaleș, deasupra titlului, și a lui Adrian Rogoz, la finalul textului. Articolul comentează un studiu al criticului sovietic despre „estetica decadentismului contemporan”, apărut în traducere în revista „Probleme de literatură și artă” nr. 1, ianuarie-martie 1948. Sintetizate, ideile studiului respectiv ar fi următoarele: „psihologia individualistă burgheză” a dus la „dizolvarea personalității”; estetica decadentismului are „caracter antiistoric”; din aceste elemente rezultă „o artă trivială, abjectă, o artă nesinceră, a înșelării de sine”.

31 ianuarie

• *Tabelul statistic nr. 13*, privind publicațiile (*Reviste apărute și primite la depozitul legal*) în anul 1945 este publicat în „Comunicări statistice”, nr. 19. În prezentarea generală se fac următoarele precizări: „Cifrele privind revistele apărute în țară în anii 1940-1944 se găsesc în «Comunicări statistice» nr.4, nr.5 și 14-15. Confruntând aceste cifre cu cele publicate în numărul de față, observăm o scădere continuă a numărului revistelor: 856 în 1940 (din care în Transilvania de Nord 121), 619 în 1941, 593 în 1942, 515 în 1943, 428 în 1944 și 401 în 1945. Cifrele din București prezintă același fenomen în scădere: 415 în 1940, 342 în 1941, 328 în 1942, 304 în 1943, 256 în 1944 și 219 în 1945. Cifra din 1945 atinge abia 54% din cea din 1940. Clujul, care avea 69 de reviste în 1940 apare cu 2 reviste în 1945 [...] În Timișoara numărul revistelor din acea perioadă scade de la 38 la 2, în Craiova de la 25 la 19, în Oradea de la 24 la 3, în Iași de la 23 la 3, în Sibiu de la 23 la 9 și la Arad de la 23 la 14.. După natură (cuprins) revistele se distribuie astfel: științe sociale 44,1%, științe aplicate 14,7%, teologie 11,5%, cultură generală 11,2%, artă 6,0%, literatură 5,0%, științe pure 4,0%, filosofie 3,2% și filologie 2%. Numărul revistelor care apar în limbile minoritare sau străine a scăzut considerabil. În 1940 apăreau 74 reviste în

limba ungară, 31 în franceză, 26 în germană și 3 în alte limbi. În 1945 apar 14 reviste în franceză, 12 în limba ungară, 2 în limba germană și 9 mixte (în două limbi).

Peste 50% din reviste apar în tiraj mic (sub 1000 ex.), 27,9% sub 500 ex. și 24,2% între 501-1000 ex. Tirajul de peste 5000 ex. îl au numai 22 reviste (5,5%).”

FEBRUARIE

1 februarie

• În „Flacăra”, an I, nr. 5, apare cuvântarea rostită de Gaál Gabor la șezătoarea S. S. D. R., cu titlul *Poporul muncitor trebuie să învingă în literatură*. Autorul evocă abdicarea monarhiei (30 decembrie 1947) pe al cărei fundal proiectează viitorul literaturii în proaspăta republică: „Tronul, cu strălucirea lui orbitoare, cu purpura sa care sugera umilințele, s-a pus între popor și literatură, a împiedicat închegarea unei depline și sănătoase influențe reciproce, a îndepărtat și înstrăinat literatura de popor. Împreună cu sprijinul său de bază – clica moșierească și capitalistă – a îndreptat pe scriitorii spre curente și forme literar-culturale îndepărtate, apusene, iar năzuințele artistice ale poporului le-a transformat în spectacole menite să amuze musafirii străini. Regimul apus a desnaționalizat comorile scrisului, iar arta populară a prefăcut-o în marfă cosmopolită. Și aceasta, cu toate că literaturile noastre, atât cea română cât și cea maghiară, sunt literaturi ale unor societăți care se deosebesc în forme și spirit de cele apusene, atât în privința conținutului posibil cât și a formelor specifice”. După ce-i amintește pe Creangă, Petöffi, Eminescu și Ady Endre, care „nu au putut să viețuiască decât ca artiști falsificați în literatura culturii monarho-capitaliste, ruși de popor, neteziți, șlefuiți, oriunde ieșea câtuși de puțin aderența la popor”, conferențiarul își exprimă convingerea că „prin Republica Populară Română, poporul a devenit atotstăpânitor în politică, iar nouă, scriitorilor, ne incumbă marea sarcină de a face ca poporul muncitor să devină învingător în literatură, învingător în cultură.” Discursul se încheie apoteotic, în buna tradiție a epocii: „Trăiască poporul muncitor, trăiască literatura creată de scriitorii înfrățiți în efortul pentru construirea socialismului, literatură care, în forme naționale, promovează un conținut democratic, progresist !” □ În același număr, Petru Dumitriu își continuă eseurile în jurul unor chestiuni doctrinare privind realismul, în textul *Oglindirea realităților esențiale*, consacrate recenteii contribuții în domeniu a doi cercetători, unul român și altul ceh, adică tovarășii N. Moraru și P. Reimann. □ Tot în „Flacăra”, Florin Tornea „verifică” poziția ideologică a profesoarei universitare Alice Voinescu, găsind-o confuză, neclară, periculoasă fiindcă nu este însoțită de o „adevărată și pătrunzătoare acțiune de deșțelenire a buruienilor [...] și câte au

mai rămas [...] în însuși conținutul ei, în miezul ei, vizibil diversionist și antisocial”. După ce arată că i-a urmărit cursurile, nu lipsite de „faima” și „vraja” ce acoperă substanța opiniilor și preferințelor estetice, articolul s-a gândit îndelung și la necesitatea unei verificări *ad usum populi*: „Această verificare ni s-a părut cu atât mai necesară, cu cât nu s-au făcut cunoscute, nici măcar embrionar, în gândirea dumisale, semnele unei autorevizuiri de concepție, cu cât d-na Alice Voinescu a rămas în acest an, al marilor lichidări cu trecutul, la vechile concepții estetice, artistice, cristalizate în volumul *Aspecte din teatrul contemporan*.” După ce Wedekind, Shaw și Piarandello sunt (re)analizați „la sânge”, Florin Tornea ajunge la concluzia că „d-sa (Alice Voinescu) nu știe nimic despre problemele sociale. Nu cunoaște sau nu crede folositor să cunoască funcția și valorile sociale ale artei. Realitatea atât de crudă – dar plină de imensele ei posibilități – în care trăim și creștem nu-i spune nimic d-nei Alice Voinescu în afară de faptul că trebuie învăluită ocolită pe calea Iraționalului”. (*Necesitatea unei verificări sau poziția ideologică a d-nei Alice Voinescu*)

- Apare primul număr din „Caiet pentru activitatea cultural-educativă”, publicație de tip propagandistic în paginile căreia sunt promovate, ca model artistic, temele și subiecte noi literaturi. Captează atenția cinci poeme dedicate Republicii, ai căror semnatari sunt scriitori ilegaliști sau apropiați cauzei: Aurel Baranga, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Nina Cassian și Nicolae Nasta. În numărul următor, din aceeași lună, li se adaugă A. Toma (*Cântec pentru Republica Populară Română*). La pp. 26-27, Al. Șahighian (*Sirena lui Vasile Roaită*) și Marcel Breslașu (*Sirena*) evocă grevele din februarie 1933, prin extrase din antologia *Poezia muncii și libertății*. Tot aici este prezent și un text al lui Nicolae Iorga, preluat din „*Timpu*”, nr. 3628, 18 ian., 1948, intitulat *Despre veniturile regilor Hohenzolern*.

- Sub semnătura Comitetului de redacție al Revistei Sfântului Sinod „Biserica Ortodoxă Română” (Anul LXVI, nr. 1-2) apare un text care prezintă atitudinea oficială a Bisericii Ortodoxe față de situația politică ce se schimbă prin alegerile din 1948: „Astăzi, când poporul și-a creat o nouă viață, Bisericii i se deschide un vast câmp de activitate, având mai mult decât oricând să pună în aplicare principiile social creștine propovăduite de veacuri.[...] Biserica ortodoxă este și astăzi, ca întotdeauna, alături de popor...”

- În revista „Glasul bisericii”, redenumită „Bucium ortodox”, (Anul VII, nr. 2), sub titlul *Preotul, factor de progres social*, Petru G. Savin prezintă situația clerului în noua orânduire, și odată cu aceasta încercarea disperată a preoțimii de a se adapta la cerințele epocii: „De aceea afirmăm că truda, munca și alergătura preotului care se pune cu tot sufletul în slujba poporului este opera cea mai de preț pentru atingerea scopului urmărit de vremurile de azi și tind la realizarea progresului social al poporului. [...] Biserica și preoții

ei care se trudesesc de a fi cu adevărat în slujba poporului, nu pot fi decât auxiliari prețuiți ai acelor ce voiesc o nouă viață și o nouă direcție a muncii constructive pentru propășire, pentru o lume nouă în care fiecare să se bucure de dreptul de a trăi ca om liber pe destinele și rosturile lui.”

● Un articol despre *Lupta împotriva analfabetismului*, una dintre problemele reale și grave cu care se confruntă România anului 1948, apare în „Cotidianul”: „Terenul pe care se va da bătălia este vast și oferă serioase dificultăți. Numai dacă am semnala că aproape 40 la sută din populația țărănească și chiar din aceea de la orașe continuă să semneze «cu degetul» și că sute de mii de cetățeni, care au încropit - de bine de rău - câteva clase primare au pierdut în decursul anilor deprinderea cititului și a scrisului, ne-am forma o imagine aproximativă a acestei apăsătoare moșteniri lăsate de regimurile reacționare de la noi. [...] Conștient de cele două aspecte ale problemei neștiinței de carte și pe de altă parte pentru a avea o cunoaștere de ansamblu a situației analfabetismului pe întreaga țară, Ministerul Educației Naționale a cerut forurilor în drept ca în cadrul recensământului de la 25 ianuarie 1948 să se efectueze și o statistică a situației școlare a cetățenilor. [...] Potrivit datelor furnizate de recensământ, și în urma stabilirii cifrelor care vor prezenta densitatea și aspectele analfabetismului pe regiuni și județe se va putea trece din plin la inaugurarea mării campanii, menită să lichideze racila neștiinței de carte din țara noastră.”

● La Craiova, în publicația „Înainte”, Paul Gaitanopol semnează textul *Scrisul Românesc în plină producție planificată (o tipografie în slujba culturii poporului)*. □ Referindu-se la articolul lui L. Pătrășcanu din revista „Studii”, nr.1, (*Noțiunea de criză aplicată*) Petre Raicu se întreabă: *Există o criză a culturii?*

2 februarie

● Pe marginea cronicii literare semnate de Ov. S. Crohmălniceanu în „Contemporanul” despre volumul de versuri *La scara 1/1*, de Nina Cassian, Traian Șelmaru publică în serial (trei episoade) articolul *Să smulgem din noi înșine pozițiile de auto-apărare ale capitalismului! (Pe marginea unei cronici literare asupra volumului de versuri al poetei Nina Cassian)*, începând cu numărul 1035 din „Scânteia” (celelalte două părți ale articolului vor apărea în numerele 1036 și 1037). Autorul pleacă de la inițiativa Teatrului Național de a organiza ședințe de discutare a textelor, a distribuției și a punerii în scenă a pieselor înainte de premieră, subliniind astfel importanța criticii și a autocriticii. De aici se trece foarte rapid la descrierea „artistului coborât în realitate”, făuritor de cultură din categoria „oameni ai muncii manuale și intelectuale din România”. Critica burgheziei, a scepticismului anumitor intelectuali care se convertesc în dușmani de clasă fără ca măcar să-și dea seama de acest lucru, duce la o singură concluzie, în

armonie, de altfel, cu direcția principală a culturii din această perioadă: „sarcina principală a scriitorilor și artiștilor noștri este în momentul de față să oglindească în opera lor descompunerea lumii vechi în lumina puternică a mlădițelor lumii noi, lupta dintre aceste două lumi și victoria din ce în ce mai evidentă a noilor realități.” (vezi Anexa)

● Publicația băcăuană „Înainte” consemnează apariția publicației „Îndrumătorul Cultural”: „Primul număr al revistei Ministerului Informațiilor, *Îndrumătorul cultural* pentru căminele și ateneele populare se remarcă printr-un conținut bogat și instructiv pe linia unor variate teme literare și politice”. □ Colaborează în paginile revistei poezii Radu Boureanu, Marcel Breslașu, A. Toma, și în același timp întâlnim, într-o traducere simplă dar sugestivă, poezia lui Vladimir Maiakovski, *Către toți țărani*, și poemul bardului național maghiar Ady Endre, *Cântecul răzvrătului maghiar*.

2-3 februarie

● Declarațiile lui Zaharia Stancu cu privire la menirea scriitorului apar în „Libertatea”: „Până de curând scriitorul se adresa unui număr redus de cititori. Astăzi, setea de cultură este resimțită de milioane de oameni. Dar aceste milioane ne cer cărți care să oglindească suferințele lor din trecut, luptele poporului nostru pentru pâine și dreptate, biruințele lui, toate frământările și idealurile care se cer împlinite. Aceste cărți ale unei vieți reale vor trebui să fie scrise și le vom scrie. [...] Scriitorii progresiști participă alături de clasa muncitoare la lupta pe care o duce întregul popor. Acum scriitorii iau contact cu masele, merg în fabrici și uzine. Echipele de scriitori vor lua parte la șantierele de lucru care se vor deschide în curând. Astfel ei vor culege acel material documentar bogat și viu care oglinzind aceste eforturi ale maselor va deveni literatura de mâine în care se vor regăsi oamenii muncii”. (*Tov Zaharia Stancu ne vorbește despre misiunea oamenilor de litere de la noi*).

3 februarie

● În „Buletinul P.N.P.”, nr. 15, sunt redată discursurile rostite de „d-nii. prof G. Călinescu și Const. Balmuș”, cu prilejul celui de-al doilea Congres al organizației P.N.P. din Capitală. G. Călinescu afirmă: „Unde este locul intelectualului? Mi-am zis la 23 August și încă înainte de această dată, când mi-am dat seama că nu se cade să stau cu capul culcat pe tomurile mele. [...] Însă m-am înscris nu într-un partid al muncitorilor propriu-zis, ci în Partidul Național Popular, dedicat păturilor mijociei, lămuririi și democratizării lor. Am făcut aceasta fiindcă nu eram pregătit și mărturisesc că n-am pătruns chiar de la început doctrina cea adevărată. Eu din vițiu intelectual vreau la toate explicații suplimentare. [...] Dar să revin la tânăra noastră republică. Avem acum o formă de guvernământ în care poporul este direct responsabil

de destinele sale și cine a consultat istoria și-a dat seama că poporul nu greșește niciodată și nu merge împotriva patriei cu care se confundă. [...] Rostul de seamă al Partidului Național Popular este de a lămuri păturile mijlocii.asupra drumului pe care-l au de urmat: intelectualii au mai multă nevoie decât alții de lămurire. [...] Și dacă noi, intelectualii, nu suntem prin definiție exploataatori, dacă noi trăim onest din eforturile noastre, alături de lucrători și țărani, de ce am fi politicește despărțiți de ei. [...] Mai mult sau mai puțin, toți sunteți ca mine. Tot capitalul nostru este în mintea și în brațele noastre. AȘADAR, PENTRU NOI, VENIREA POPORULUI LA PUTERE ÎNSEAMNĂ VENIREA UNOR FRAȚI. [...] Acestea sunt motivele care fac ca PNP să reprezinte partidul în care păturile mijlocii învață să iubească pe țăran și pe muncitor și să conlucreze cu ei”. (În „Cotidianul” din ziua următoare sunt redată extrase din cuvântarea lui G. Călinescu, sub titlul *Intelectualii vor avea asigurată o justă răsplătă a muncii lor*).

- „Viața sindicală”, nr. 125, an II, semnaleză inaugurarea cenaclului SSR, apărut pentru „combaterea în afară și în noi înșine a tuturor rămășițelor decadente”.

- Pavel Apostol semnează în „Lupta Ardealului”, nr. 440, articolul *În legătură cu munca pe Frontul Ideologic*: „Trebuie larg însușită metoda criticii și a autocriticii în munca ostașilor frontului ideologic, singurul mijloc de a înlătura radical rămășițele ideologiei reacționare și a greșelilor în general”.

4 februarie

- Inaugurarea Cenaclului Arta pentru Popor, al S. S. D. R., este comentată și în „Drapelul”, într-un text semnat de Maria Vergonea. Scriind despre întâlnirea la care au participat Zaharia Stancu, M. Novicov, M. Breslașu, Al. Kirieșcu, autoarea insistă asupra mesajului muncitorilor: „Fiți lângă noi, luptați cu noi”. Arată apoi, citându-l pe unul dintre vorbitori, că viitorul aparține artei cu tendință, realismului socialist: „D. Novicov recunoaște că noi românii ne-am apropiat pieptiș marilor idei ale progresului, găsindu-ne astfel pe un plan superior celor din Occident. Scriitorii trebuie să aibă ca model viața bogată în posibilități și avânturi a poporului românesc. Opera literară trebuie să fie o realitate în devenire, realismul socialist, un realism național cu conținut progresist. [...] a venit o delegație de muncitori să prezinte salutul lor scriitorilor și să-i poștească a cobori în fabricile, uzinele și atelierile lor pentru a le înțelege munca și lupta, a se inspira din viața lor,

---

* Textul integral al cuvântării este reprodus în G. Călinescu, *Opere, Publicistică*, VII (1948-1955), ediție coordonată de Nicolae Mecu, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2009. pp. 83-88.

făcând astfel să dăinuiască munca celor care făuresc o lume nouă. “**(Cenaclul Societății Scriitorilor Români)**

● În „Ancheta”, nr. 1027, Clement Vasiliu publică articolul *Aniversarea bătăliei de la Stalingrad*. A doua zi, „Ancheta” își încetează apariția.

● Ben Corlaci recenzează, în „Viața sindicală”, ultimul roman al lui Ion Călugăru, *Lumina primăverii* (Ed Socec et Co), continuare la *Copilăria unui netrebnic*, despre adolescența zbuciumată în contextul schimbărilor sociale de la sfârșitul primului Război Mondial: „Talentul tov. Călugăru e o certitudine, romanul e o transcriere neromanțată a evenimentelor din epoca respectivă [...] autorul stăpânește analiza psihologică [...] stilul simplu și precis. E aici o fericită ambianță a socialului, a realului, cu principiile sănătoase ale artei”. Așteptând „cu interes” și al treilea volum al ciclului, *1920, Greva Generală*, Corlaci conchide: „Arta trebuie să fie viața însăși [...] că, în definitiv, arta e organic legată de viață”.

5 februarie

● F. Brunea-Fox își începe seria de reportaje de atmosferă asupra vieții literare și de cafenea din anii precedenți. Sub titlul *De la Corso la Capșa*, evocând cu nostalgie unele din cele mai cunoscute/ frecventate localuri, va face o trecere în revistă a lor: „Misișii emigrau în Lipscani, ex-ziariștii, ex-literații tăbărau pe bulevard la «Wilson», dar mai ales la «București»”. Textul, apărut în „Adevărul”, va continua și în săptămânile următoare sub titluri precum *Cafeneaua misișilor și cafeneaua polemiștilor*, *Cafeneaua pe categorii*, *Capșa cea nouă*. Deocamdată, autorul semnalează liniștea aparentă, punând-o pe seama lipsei subiectelor (de cafenea literară) proaspete, fără a sesiza schimbările de optică pe punctul de a se contura: „Preocupările, polemicile, comentariile n-au trecut de faza clocitului. Mocnesc. Așteaptă să fie încinse de combustibilul lecturii”, spune Brunea-Fox. (Cu numai o săptămână înainte, paginile „Adevărului” prin articolul *Sfârșitul «faptului divers»*, de Sergiu Dan, găzduiau un punct de vedere mai implicat în evenimentele politico-sociale și care venea în întâmpinarea directivelor. „Faptul divers este o excrescență a vieții particulare și el va dispărea definitiv din preocupările oamenilor, pe măsură ce viața privată a indivizilor va desființa ceea ce romancierii veacului trecut numeau existența privată”).

● În „Adevărul” este semnalat volumul lui Ștefan Tita, *Tălmăciri din cartea vremii*, apariție editorială semnificativă în ceea ce privește schimbarea la față a noii literaturi: „În volumul recent apărut se îmbină lirismul cu preocupările sociale și anume: înfrățirea dintre popoare, izbânzile clasei muncitoare, slăvirea virtuților poporului, evocând cu expresivitate și duiosie [pe] eroii legendari care au luptat pentru binele omenirii și jertfa lor [care] stă la temelie noilor alcătuiri politice și sociale”.

● Vicu Mândra semnează textul *Un vrăjmaș care trebuie doborât: literatura de scandal* publicat în „Tânărul muncitor”, an II, nr. 40. Sub forma unei povestioare populare, Vicu Mândra se dezlănțuie în acest articol împotriva literaturii polițiste și a romanelor sentimentale „pomografice” cărora tineretul le cade victimă, însușindu-și ideile ce nu sunt conforme cu noua morală marxistă: „Pericolul literaturii de scandal a mai fost semnalat. Efectul așa-ziselor romane «polițiste», morala care se desprinde din literatura pomografică a «romanelor sentimentale», otrava distilată în broșurile scandaloase de popularizare a diverselor sisteme de spionaj, continuă să facă victime. Dacă ne-am potrivea poftelor de câștig ale patronilor editurilor care tipăresc asemenea «literatură» (sau care nu mai tipăresc, dar se silesc să-și desfacă stocul vechi pe piață) niciodată avalanșa de cărți, fascicule și broșurele de acest soi nu ar putea fi stăvilită. Setea de viață și de libertate a tineretului a fost prea mult timp hrănită cu diversiunea literaturii de aventuri și prea simțim astăzi urmările acestei educații pentru ca să mai putem tolera această situație”.

● În „România liberă”, Al. N. Trestieni, semnează cronică de carte prilejuită de apariția romanului lui Aurel Stancu, *Inimă de tânăr*, Editura U.T.M., inspirat din lupta ilegalistă a P.C.R. care constituie „un bun izvor de inspirație pentru scriitorii noștri.”

6 februarie

● Nicolae Moraru publică în „Scânteia” textul *În jurul unor dezbateri critice*, prin care vizează realismul socialist drept o nouă direcție în creația plastică românească. N. Moraru consideră că „realitatea culturală românească prezenta pe vremuri un sumbru tablou determinat de un sistem retrograd burghez-moșieresc. [...] Artistul plastic era legat de mâini și de picioare. Debușeul său erau mecenajii. În opera de artă dicta gustul acestora, oglindind idealul lor în viață.” Viziunea, ca în toate celelalte domenii ce țin de cultură, este puternic politizată: „temele acestui realism sunt constructive. Ele cheamă la luptă pentru această vreme, respectiv împotriva dușmanilor care vor să readucă timpurile de altădată. Este marea luptă pentru om, pentru viitorul lui.”

● „Contemporanul”, nr. 71, dezbate problemele S.S.d.R. în articolul lui Ion Călugăru *Nu mașini de înregistrat ci ingineri de suflete*: „Nu mașină de gândit, cum s-a crezut în izolarea-i trecută, [...] ci ingineri de suflete, constructori ai unei lumi noi”. □ În numărul respectiv se mai înregistrează o propunere de „epurare” a unui mare gânditor român: C. Rădulescu-Motru este pus sub semnul întrebării de Ion N. Bălănescu în articolul *Filosofie și știință, sau înșelăciune și calomnie (în jurul lucrării dlui Rădulescu Motru, «Materialismul și personalismul în filosofie» - sau când ignoranța se însoțește cu falsificarea și calomnia)*. Profesorul este acuzat că nu înțelege nimic din marxism, că nu se poate adapta schimbărilor ideologice și

că se află, „confuz”, între „psihologia pseudo-științifică și filosofia anti-științifică”: „Când analizăm ultima lucrare a d-lui C. Rădulescu-Motru, *Materialismul și personalismul*, nu este greu să definești până unde merge ignoranța, lipsa de informație și de înțelegere a științei și gândirii moderne și de unde începe falsificarea voită și calomnia travestită într-o firavă haină filosofică. Dar în esență, comunicarea d-lui Motru, făcută anul trecut în ședința publică a Academiei Române și apărută nu de mult în broșură, ilustrează furioasele manifestări ideologice înflorite peste Ocean, în hora muribundă a dolarilor, înspăimântați de perspectiva eliberării definitive a omenirii de sub robia capitalismului. În spatele scopului autorului de a explica problema materialismului și personalismului se ascunde un altul, mult mai intim și mai imperios pentru academicianul nostru, acela de a disimula și denatura adevăruri științifice, pentru a lovi în concepția cea mai înaintată a filosofiei materialiste – materialismul dialectic – și pentru a salva de la fîreasca sa pieire ultima înveșmântare a idealismului – *personalismul* [n. b. – termen la modă în lumea trusturilor americane], care oglindește în zilele noastre, pe plan supranatural, tendința expansionistă și războinică a imperialismului Statelor Unite ale Americii. Dacă ceea ce a comis dl. Rădulescu Motru până la vârsta sa academică se poate numi știință, atunci domnia sa are dreptate când susține că idealismul-personalismul s-a ținut într-un contact direct cu progresele științei. Dacă d. Motru - filosof idealist prin excelență, debutând ca socialist, trecând la național-țărăniști, credincios carlist, mai apoi și sprijinitor al dictaturii regale, colaboraționist antonescian, promotorul rasismului în publicistica românească și calomniator al singurei filosofii care aduce eliberarea omului - s-a ținut, totuși, toată viața sa «departe» de politică, atunci poate chiar și personalismul american este străin de orice influență politică! În 1947, prin gura lui R. Motru a vorbit în incinta Academiei atât vechiul fascism de pură sursă hitleristă cât și neo-fascismul de origine nord americană. Se dezvăluie deci cu claritate adevăratul scop al comunicării susținute de dl. R. Motru: combaterea materialismului dialectic și susținerea personalismului, calomnierea și torpilarea luptei ideologice a forțelor democratice și apologia mai mult sau mai puțin camuflată a ideologiei reacționare și războinice. Dacă una dintre cele două concepții opuse «trebuie sacrificate» (op. cit. pag. 20), atunci, prin însăși dezvoltarea dialectică a istoriei, va fi sacrificată ideologia imperialistă, cu personalismul și cu lucrarea academică a d-lui R[ădulescu] Motru”. □

În același număr al revistei „Contemporanul”, la rubrica de carte străină, N. Steindhardt semnează o recenzie despre Anna Seghers (*Un roman al dreptății*, volumul *Transit* apărut în Collection Europe). „Sub un motto: «Mai romantică decât plecarea în Mexic a fost rămânerea pe loc și lupta împotriva fascismului», Anna Seghers și-a construit volumul pornind de la situația celor ce nu pot pleca, a celor care n-au avut relațiile, mijloacele sau

surpriza să poată evada. „Romancierii sancționează forma cea mai desăvârșită (adică cea mai nerușinată) a norocului (adică a nedreptății). Există un farmec și o poezie a dreptății. O veche tradiție pretinde însă că numai întâmplarea și absurdul pot provoca emoția cititorului de literatură. Ea a fost falsă întotdeauna. Când însă nenorocirile și suferințele oamenilor au devenit regula generală a vieții, a apărut mai evident pentru sufletele noastre obosite și buimăcite de cruzimi și persecuții că doar în rațiune (și în echitabilele ei consecințe) stă un izvor neseecat și puternic de încântări spirituale”. În final, N. Steindhradt citează pe Aragon, reproducând cuvintele ultime ale unui comunist din rezistență franceză în fața plutonului de execuție : „Imbecililor! Mor pentru voi”. □ În articolul *Trusturile Morgan și Rockefeller@Co și Vaticanul*, Mioara St. Cremene satirizează capitalismul, de la Hollywood până la ...Vatican: „[...] este cunoscut rolul de narcotic al conștiințelor, de difuzor al ideologiei pe care l-a avut filmul american în mâinile acestor magnați ai dolarului [...]. Pe lângă aceasta, biserica catolică joacă un rol preponderent în determinarea traseului antipopular și dizolvant al cinematografului burghez, trasând o linie comună de acțiune antiprogresistă și antisovietică prin însuși Papa, «un priceput om de afaceri». Uniți prin aceleași interese și aceeași poziție, trusturile americane și cele ale Vaticanului fac din a șaptea artă o armă în plus pentru apărarea unor interese comune”.

● În „Lupta Ardealului” apare articolul redacțional *Reminiscențe burgheze în critică*. Critica literară, se spune în articol, trebuie să țină pasul cu vremea, motiv pentru care este condamnată școala lovinesciană. „Dacă literatura trebuie să țină pasul cu vremea, critica trebuie să țină pasul cu literatura. Suntem la o răscruce de vremuri: orice rămâne în urmă înseamnă un sprijin dat dușmanilor democrației”.

7 februarie

● „Adevărul”, informează asupra ciclului de conferințe inițiat de *Institutul român de cultură universală* și inaugurat de prelegerea profesorului Iorgu Iordan, Decanul Facultății de Litere, despre *Concepția sociologică a limbajului*.

7, 9 februarie

● În „Dreptatea nouă” apare textul *Ce mi-ar plăcea să gădesc în „Flacăra”?*, sub semnătura lui Adrian Rogoz. Dintre sugestii: colaborarea tuturor scriitorilor importanți (*Nici o dezertare*); tinerele talente să fie îndrumate de o „critică viguroasă” (*Unde sunt minerii sufletelor?*); lămurirea problemelor „tehnice ale scrisului” (*Probleme pe viu*); o rubrică pentru lămurirea problemelor de limbă, ortografie și gramatică (*Un maestru de corectitudine a limbii*).

8 februarie

● Nemulțumit de justificările lui G. Călinescu („Un răspuns”, „Națiunea” din 26 ianuarie), Vicu Mândra revine în revista „Flacăra” (nr. 6) cu articolul anti-călinescian *Reexaminare a unui buletin de școală veche*: „Ne simțim îndemnați la acest nou examen mai cu seamă din pricina faptului că d. prof. Călinescu, care conduce efectiv pagina în discuție, nu a descoperit miezul criticii noastre din nr. 3 [...], răspunzând la îndemnul nostru de adoptare a metodei materialiste dialectice în critică și istorie cu o demonstrație a caracterului «progresist» pe care-l conțin operele d-sale”. Așezându-și criticile sub autoritatea preceptelor leniniste („În societatea burgheză, problema stă așa: ideologia burgheză sau ideologia socialistă. Ceva mijlociu nu există, deoarece omenirea n-a elaborat încă o a treia ideologie”), Vicu Mândra îl situează pe G. Călinescu pe o poziție potrivnică acestor precepte: „Afirmându-se comod «tovarăș de drum» d. prof. Călinescu vede posibilitatea unei linii de mijloc limitând conținutul ideologiei la câteva lozinci pe care d-sa demonstrează a le fi îmbrățișat. De fapt, oprindu-se cu pagina d-sale la jumătate de drum într-un «progresism» foarte larg, d. prof. Călinescu nu trebuie să se mire că, în ciuda umilei d-sale credințe, conținutul buletinului de Duminică aparține de fapt ideologiei burgheze, neîndrăznind să facă pasul hotărâtor către singura ideologie progresistă, ideologia clasei muncitoare. Dacă d. prof. G. Călinescu și-ar însuși această ideologie, d-sa ar înțelege că nu poate fi vorba într-o pagină de literatură și artă, animată de un spirit progresist, numai de grija de a pune conținutul ei, cât de cât «pe linie» după expresia d-sale”. Noi socotim că acest nou articol al d-lui prof. Călinescu nu este ultimul cuvânt pentru îndrumarea paginii din «Națiunea», care rămâne deocamdată în structura sa intimă, ostilă noului drum pe care se îndrumă arta și literatura poporului nostru”. (vezi **Anexa**) □ În aceeași pagină, Petru Dumitriu semnează articolul *Formalismul, expresie a unui element social dușman*: „Dar formalismul nu este numai expresia normală a concepției decadente burgheze în artă – el este mai ales o armă în lupta actuală; o armă a cărei funcțiune este de a interzice atât critica societății în curs de prăbușire cât și exprimarea adecvată a societății noi. El este de aceea de înlăturat, nu numai ca o soluție greșită a problemei fond-formă, ci și ca o expresie artistică a unui element social dușman. [...] Într-adevăr, în perioada ce a precedat primul război mondial și revoluția din 1917, formalismul a devenit caracteristic pentru arta și literatura burgheză”. Pledoaria, puternic ideologizată în spirit marxist, vedește, totuși cultura solidă a scriitorului, cunoașterea fenomenelor celor mai importante petrecute în artele plastice și în literatura europeană de-a lungul timpului. (vezi **Anexa**) □ Mihai Novicov semnează în același număr articolul *Alexandr Sergheevici Pușkin - un ecou al poporului său*. □ În același număr, pe prima pagină, este redat textul *Proclamației delegaților la Congresul ziaristilor din țările slave* (Zagreb), în

care se spune: „Ne adresăm vouă (ziariștilor democrați din întreaga lume, n.n.) în aceste vremuri în care reacțiunea imperialistă din America și sateliții ei din Anglia și Franța, după ce au trădat în mod laș politica de cooperare internațională, încearcă să producă o nouă sciziune în lume, să inunde în sânge încă odată popoarele iubitoare de libertate. În aceste vremuri în care se petrec noi atacuri turbate ale reacțiunii imperialiste, forțele care apără pacea și prietenia între popoare, adevăratul progres și adevărata democrație, se strâng tot mereu mai numeroase și se întăresc în fața amenințării unui nou război.” Proclamația marchează un moment istoric în relațiile dintre cele două blocuri militare, până nu de mult aliate dar separate ideologic. Reacția ziariștilor din țările slave, cărora li se alătură cei din România, Ungaria și Albania, este dirijată de la Moscova, interesată să înființeze, după căderea în desuetudine și prăbușirea Cominternului, un nou organism internațional, Cominformul. Acesta va fi o primă replică la constituirea Organizației Atlanticului de Nord, (N. A. T. O.). Urmează, ca efect al deteriorării realțiilor, crearea „cortinei de fier” și debutul războiului rece. După „ruptura” cu Tito, Cominformul își mută sediul în România, la București.

- În „România viitoare”, la rubrica „Note și comentarii”, sunt prezentate ultimele apariții ale Editurii de Stat: piesele *Tartuffe* de Moliere și *Nunta lui Figaro* de Beaumarchais, precizându-se că „ambele piese au o accentuată substanță progresistă”.

- Sub titlul *O contribuție la problema realismului*, Mihail Cosma analizează în „România liberă” cartea lui N. Moraru, *Realismul în literatură*, volum considerat a fi prima contribuție la discutarea aprofundată a realismului ca fapt și curent literar. Studiul, consideră Mihail Cosma, oferă „o luminoasă perspectivă” asupra temeiurilor realismului, demonstrând că o altă ideologie literară nu este posibilă pentru adevărații oameni de cultură.

- „Viața sindicală”, an III, seria II, nr. 130, publică „serialul” lui Oscar Lemnaru, *Cum să scriem*, care continuă în nr. 137 din 17 februarie, dar al doilea articol va fi semnat „în Redacție”. „Scrisul urmărește în primul rând propagarea ideilor în masele cât mai largi și de aceea trebuie să oglindească în chipul cel mai just ideile pe care le tălmăcim”. Principala calitate a scrisului disciplinat ar fi claritatea, talentul de a spune pe nume lucrurilor pe care le gândim. Pentru că arta scrisului nu e neapărat una „înaltă” („firea nu poate crea inegalități atât de mari încât ceea ce i-e dat unuia, altuia să-i fie refuzat”), dar e strâns legată, în primul rând, de munca ordonată. E drept, conchide autorul, nu toată lumea va putea învăța „meșteșugul de a se exprima limpede”, artistic, precum Tolstoi, Șolohov, Sadoveanu, Caragiale, dar putem măcar încerca „să scriem just, limpede și românește”.

- „Lupta Ardealului”, an IV, nr. 447, sub titlul *Sarcinile critice*, prezintă conferința lui N. Moraru (*Critica și sarcinile ei*) susținută în numele Uniunii Sindicatelor de Artiști, Scriitori și Ziariști.

9 februarie

● Rezultatele unei anchete despre *Ce teme propuneți artiștilor noștri ? Ce teme vă propuneți?* Sunt publicate de ziarul „Scânteia”. Sunt solicitați să răspundă cu precădere muncitori dar și artiști angajați în promovarea noii ideologii. Spicuim din intervenții: „Vrea să vadă în literatură «disecția» mentalității funcționarului de origine mic burgheză, până acum comod și indiferent față de evenimente” (Marin Neagu, fost mecanic la fabrica Dux, actualmente funcționar, de 21 de ani); „Aș vrea să văd cum privește țăranul schimbările din lume, din România, din viața proprie. Este interesant și folositor să cunoaștem psihologia și modul de viață al țăranilor în lupta lor cu chiaburimea” (tovarășul Tănase, subdirector al unei mari întreprinderi); „Se prefac așezările sociale din temelii, se prefac și omul. Iată centrul în jurul căruia gravitează preocupările scriitorului progresist” (Maria Banuș, poetă); „Scriitorii să se vâre printre oameni, în mulțime, să nu se ferească de ei” (Sachelarie Păunescu, muncitor mozaicar); „Cum s-au purtat comuniștii în închisoare”, „Cum trăiesc oamenii care măresc producția”, „Cum devine un om comunist” (Iosif Iacob, zis Bulgaru, funcționar de bancă); „Aș vrea o carte cu o întrecere în producție” (Tovarășul Căpraru, topitor la Uzinele Voina, 21 de ani). Ancheta continuă și în nr. din 21 februarie.

● În „Națiunea”, G. Călinescu scrie o cronică literară despre Petru Dumitriu și „Euridice”, un amestec ciudat de ironii și laude, cu destule săgeți aruncate către tânărul care face parte din grupul detractorilor de la „Flacăra” ai criticului: „Dl Dumitriu, care a ajuns, precum constat din articolele sale din «Flacăra», la formele cele mai înaintate de înțelegere marxistă, a publicat în 1947 o culegere de 8 proze, «Euridice» [...] care în linii generale intră în definiția gidismului. Debutantul pastișează dar [...] clasicitățile sunt viu revopsite. Am fost foarte surprins, după lectura câtorva pagini, oricât de experimentat sunt în a descifra intențiile, de a nu pricepe nimic! Iată o epică pură, mi-am zis, de tipul cel mai gratuit. M-au șocat unele extravagante... apoi mi-am dat seama că dl P. Dumitriu parodiază. Parodia devine pe alocuri cam stridentă. În general, mi-am pus întrebarea «Ce urmărește?». Dacă autorul a dorit doar să petreacă ori să compromită clasicismul și indiferența lui [...], n-a evitat totuși cârturărismul propriu amatorilor juisori. S-au mai fabricat «clasiți travestiți». Pentru ca cineva să rădă de parodiarea Iliadei, trebuie să cunoască pe Homer, încât veselia e rezervată numai oamenilor de bibliotecă. Dl Dumitriu a făcut ceva în felul lui Topârceanu, alegându-și ca pretext pagini clasicizante. Pentru un începător chiar astfel de jocuri sunt senzabile și tânărul nostru autor, care pare a avea o pregătire filosofică, promite!” Articolul acesta, destul de veninos, pe alocuri, la adresa lui Dumitriu îl va costa mai târziu pe Călinescu, la rându-i contestat în „Flacăra”, în diverse articole ale colegilor de redacție ai autorului “Cronicii de familie”. (vezi Anexa)

• O poezie cu titlul *Svon de primăvară* apare în „Tribuna nouă”, sub semnătura lui Dumitru C. Micu. Versurile sunt dedicate „țăranului aducător de pâine, de viață”. Festivismului patriotard și vizionarismului „utopic” îi iau locul metafore ce insinuează o primăvară a marilor „tumulturi”: „Vine primăvara și țăranul și-ascute / Fieele ce răscoli-vor măruntaiele pământului./ În curând, îngropata sămânță a pâinii/ își va smulge clăcotul vieții/ din tenebrele adânci, necunoscute.// Parc-aud cântecul plugului -/ acea doină scâncită abia/(multiplicată-n tumult de voci):/marșul de isbândă al belșugului.// Și văd, departe, pe omul aplecat peste plug:/ neînsemnat, contopit cu natura.../ Doamne, dar iată figura/ țăranului aducător de pâine, de viață, / prezentă în tot, în construcții, în arte / în tot ce mintea și brațele durat-au/ pretutindeni unde pâine se-mparte!...”.

10 februarie

• În „Buletinul P.N.P.”, nr. 16, apare textul-prelegere, nesemnat, *Realismul în artă*, care va fi continuat, o săptămână mai târziu (în nr. 17), de *Realismul în literatură*. Prezentarea realismului socialist ca nouă metodă artistică prin intermediul căreia se pot vedea și îndrepta tarele vechii societăți devine un loc comun în estetica epocii. Tonul articolelor este moderat și prudent, pledând pentru recuperarea trecutului, nu pentru distrugerea lui, ci pentru „a privi critic societatea apusă”: „Unul dintre marile merite ale noilor timpuri pe care le trăim în plan cultural este fără îndoială și acela de a privi critic societatea apusă. Istoria culturii omenești ne arată că niciodată n-a fost o epocă în care procesul critic aplicat contemporaneității să se fi extins atât de adânc în trecut și atât de adânc sub forma realității de astăzi. [...] În 1855, pictorul francez Gustave Courbet, refuzat din nou la Expoziția Universală, își deschide singur o expoziție, pe ușa ei scriind cuvântul REALISM. Apariția brutală a acestor rezistenți declanșează revoluția în artă. Imediat i se alătură și alți artiști și mișcarea prindea avânt. Și pentru a-și dovedi că realismul nu este un simplu cuvânt gol, artiștii părăsiră Parisul refugiindu-se la țară. [...] Realismul lor nu era dogmatic, dar nici nu vedea în viitor. El era o stare de fapt, o realitate vie, o biruință împotriva minciunii vieții și a tiraniei de orice fel. El avea să însemne însă, în evoluția formelor realismului, de mai târziu, prima treaptă către adevăratul realism în artă, adică către [sic!] realismul socialist. Acest din urmă realism, articulat tot pe viață, își deschide ochii asupra viitorului. Realismul socialist vede în artă idealul unei societăți socialiste. Acest gen trebuie să întărească realitatea politică, generatoarea vieții văzută de artiști, s-o consolideze și s-o apere de dușmani. [...] Astăzi, și acest fapt se explică prin natura însăși a revoltei prezente care stabilește limitele ultimului stadiu al societății socialiste, procesul critic al trecutului are nu numai rostul critic ci și pe acela al

inventarierii bunurilor valabile în societatea socialistă, aduse chiar din trecut, ca elemente care conțin faze intermediare de evoluție.”

● „Adevărul” relatează pe larg despre conferința d-lui N. Moraru, *Critica și sarcinile ei*, susținută la sala Teatrului Național în prezența unui numeros public și a unor personalități, printre care se numără: Zaharia Stancu, președintele Societății Scriitorilor din România, Alex. Kirilășcu, N.D. Cocea, Mihail Novicov, Ion Călugăru ș.a. Conferința face parte integrantă din campania lansată de *commando*-ul (politic) aflat la conducerea culturii aceluși moment și lovește, în primul rând, în modernitate, numită cu un termen similar, dar nu sinonim, decadentism: „În dosul criticii așa numite avansate, decadente, se ascunde adesea incapacitatea, lipsa de talent. Dimpotrivă, critica materialist-dialectică științifică se inspiră din adâncirea vieții, realităților și privește fenomenele în mișcare... Arta trebuie să aibă tendință. Artistul nu poate fi izolat... El este obligat să adopte o atitudine, să se angajeze”.

● Cezar Petrescu publică în „Semnalul” articolul *Bucureștii de ieri*, text evocativ, nutrit de convingerea că „înainte de a arăta cum socot că ar putea fi și ar trebui să fie Capitala de mâine, primentă pe temeiul celor mai moderne principii de urbanistică și de arhitectură, se arată nevoia de a cerceta mai stăruitor înfățișarea, datinile și moștenirile trecutului, fiindcă orice reformă, de orice natură, are a ține seamă de aceste vestigii.” Prozatorul nu uită să lase loc în discursul său unor considerații de ordin sociologic, în spiritul vremii: „Spuneam că un oraș nu este numai o aglomerație de zidiri neînsuflite, cu străzi, mahalale, biserici și grădini. Este și expresia elementului uman din aceste aglomerații. Oglindirea condițiilor sociale și a moravurilor specifice – rezultatul unor stratificări istorice, sub care se păstrează o constantă, o permanență de psihologie colectivă. Iar ca atare, Bucureștii se caracterizau ca un oraș de-o senină, de-o prea senină trăire în prezent, indulgent cu propriile sale slăbiciuni și urâtenii, indulgent cu păcatele celor care-i cârmuiau gospodăria – un oraș unde zeflemeaua superficială, avea precădere, în pofida asprelor întrebări cu grave preocupări de viitor”.

● Al doilea număr, februarie–martie, al revistei „Caiet pentru activitatea culturală educativă” respectă strict directivele Subsecretarului de Stat al Educației și Tineretului (Direcția Culturală), precum și „îndrumătorul” cu subiectele propuse de acesta, fără alte abateri tematice. Se inserează și o circulară, o recomandare despre cum ar trebui executate artistic temele din „caiet”, în cadrul ședințelor pe grupe de clase. Materialele vor fi grupate pe secțiuni astfel: 1) Despre rolul antipopular al monarhiei; 2) Vasile Roaită, tânărul erou al luptelor de la Grivița; 3) Munca voluntară; 4) Armata Roșie eliberatoare; 5) Din trecutul de luptă al poporului român – Horia; 6)

Gheorghe Dimitrov; 7) Muzica, limbaj universal chemând popoarele la înfrățire; 8) Maxim Gorki.

● Un alt comentariu al conferinței lui Nicolae Moraru, intitulată „Critica și sarcinile ei”, apare în „Viața sindicală”, an III, serie II, nr. 131, sub semnătura lui V. Russu Șirianu. În rezumat, ideile articolului **Pentru lămurirea intelectualilor și a maselor cititoare** ar fi următoarele: Conflictul ideologic antrenează două forțe. Pe de o parte, poziția burgheză capitalistă, ajunsă la forma putreziciunii imperialiste, luptând să păstreze exploatarea asupra maselor. Aici s-ar situa scriitorii ermetici, ruși de realitatea obiectivă, decadenții plătiți de capitaliști și alături de ei stă toată filosofia idealistă: Kant, Hegel, Maiorescu la noi. Ei promovau arta gratuită, pornind de la concepția că omul nu-și poate cunoaște și crea destinul, aflându-se în mâna unei nevăzute puteri, încurajând astfel individualismul, literatura bolnavă, ruptă de viață, de adevăr. De cealaltă parte s-ar situa „lumea luminoasă”, progresistă, a clasei muncitoare. Creația care merge alături de această forță, crește din ea, e arta adevărată, iar critica bazată pe materialismul istoric, pe marxism, îi stă alături, o ajută și o studiază documentat. Ea comentează evoluția înaltă a adevărului că literatura și arta sunt ideologice, iar fenomenul de creație nu se poate rupe de cel social. Aceasta e critica științifică realistă, care are menirea să ajute progresul social spre o viață mai bună, mai dreaptă: „ACEASTA TREBUIE SĂ FIE ȘI POZIȚIA NOASTRĂ CRITICĂ DE AZI”. La finalul conferinței, citându-l pe Dej, Moraru adaugă: „Creația de artă este în urmă și cantitativ și calitativ. Critica trebuie să îndrumeze pe noul drum (sic!) al revoluției culturale, să revizuiască trecutul, să luptăm cu idealismul decăzut, să ne instruim permanent de la mase, în neconținut contact”.

● În „Lupta Ardealului”, an IV, nr. 449, Mihai I. Mihai scrie despre **Deosebirea de structură între teatrul burghez și teatrul realist socialist**.

11 februarie

● La rubrica „Ce să citim”, din „Scânteia”, Nestor Ignat prezintă cartea lui V. Kemenov, **Caracteristicile celor două culturi**. Nestor Ignat afirmă: „Cultura care a înflorit în țara comunismului este astăzi cultura cea mai înaintată, către care se îndreaptă privirile tuturor celor ce cred în demnitatea morală a omului, în frumusețea vieții, în progres.” Comentariul apare însoțit de o reproducere după Picasso, „Portretul unei femei”, cu mențiunea: **Iată cum arată arta decadentă burgheză. Transformă omul într-un monstru!**

● Conferința lui Nicolae Moraru este comentată, cu entuziasm servil, în „Cotidianul” și „Universul” apărute în această zi, ca și în „Libertatea”, numărul din 11-12 februarie, care reproduce pasaje de felul acesta: „Sarcinile criticului de tip nou trebuie să fie deci situarea ideologică a fenomenelor de artă, atacarea problemelor de fond după metode științifice, revizuirea

patrimoniilor noastre de artă și mersul în pas cu vremea de natură să transforme pe fiecare om al artei într-un exponent al luptei și aspirațiilor poporului .“

12 februarie

● Rozalia Dona propune, în nr. 132, an III, seria II, din „Viața sindicală”, modelul educativ pe filieră URSS: ***Munca culturală a sindicatelor sovietice - înarmarea ideologică a maselor muncitorești, obiectivul principal al muncii educative.*** □ În cadrul rubricii „Carnet cultural” este semnalată apariția în editura PCR a broșurilor *Triumful ideilor lui Marx. Engels. Lenin*, de Leonte Răutu, și *Ideologia sovietică și superioritatea ei față de ideologia burgheză*, de I. Chișinevschi. Aceasta din urmă este comentată ulterior, în nr. 133 din 12 februarie 1948, în cronică de carte a lui Emil Suter.

● „Adevărul” anunță, în câteva numere din lunile februarie și martie, cărți nou apărute îndeosebi la Editurile P.C.R. și Cartea Rusă. Titlurile lor sunt semnificative pentru unidirecționarea ideologică ce se produce încă din primele luni ale anului 1948: V. I. Lenin; *Tezele din aprilie* (ediția a II-a); M. Constantinescu, *Stalin, inspiratorul și organizatorul victoriei mondiale a popoarelor din URSS*; K. Kautzki, *Doctrina economică a lui Karl Marx*; Gh. Dimitrov, *Despre alianța muncitorilor cu țărani*, I. Chișinevschi, *Ideologia sovietică și superioritatea ei față de ideologia burgheză*, Zina Brancu, *Epoca sfârșitului sistemului capitalist*, B. Zaharescu, *Centralismul democratic, principiul organizatoric al Partidului clasei muncitoare*; Gheorghe Gheorghiu-Dej, *Raport politic general făcut la Congresul Partidului Muncitoresc Român*; Ana Pauker, *Cuvânt de închidere rostit la închiderea Congresului Partidului Muncitoresc Român*; Lothar Rădăceanu, *Raportul la Statut; Lenin despre literatură*, B.L. Marcus, *De ce nu este posibil șomajul în U. R. S. S.*, (Editura Confederației Generale a Muncii). □ La editura „Cartea Rusă” apar: Marin Dima, *Antisovietismul*; Tudor Savin, *Oamenii își construiesc fericirea* („ Omul sovietic și-a făcut și își face singur istorie”). □ În nr. 17091, din 21 febr., se anunță alte apariții în editura „Cartea Rusă”: *Mama*, de Maxim Gorki și *Petru I* de Alexei Tolstoi.; N. Araloveț, *Femeia sovietică*, Nicolai Ostrovski, *Așa s-a călit oțelul*, ed. a II-a, îngrijită de N.D. Cocea). □ În „Adevărul”, nr. 17136: Andrei Denisov, *Organele superioare și locale ale puterii sovietice*; A.G. Kalașnicov, *Educația poporului în U.R.S.S., 1914-1947.* □ În „Adevărul”, nr. 17139, continuă enumerarea producției editoriale: D. Zaslavski, *Democrația sovietică* (ediția a II-a). W. M. Agarkov, *Principiile fundamentale ale dreptului sovietic*, I. Lupanic, *Conducerea și planificarea în U.R.S.S.* □ În „Adevărul”, nr. 17149: *Probleme de literatură și artă.* □ În „Adevărul” 17185: Cehov, *Omul în cutie*; Maxim Gorki, *Universitățile mele*; □ În „Adevărul” 17193: Maxim Gorki, *Orașul diavolului galben*; Mihail Șolohov, *Pe Donul liniștit* (vol. II); N. Vodavazov

și A. Lavrețki, *V. G. Bielinski*; □ În „Adevărul” 17204: K. Kazachevici, *Steaua* (Premiul Stalin pe 1947); □ În „Adevărul” 17218: E. Tarlé, *1812*, Boris Galin, *În Donbas*, D. Kramihov, *Al doilea front*; □ În „Adevărul” 17229: I. Șuri, *Universul artificial*, P. Phics, *Un colhoz milionar*, Nina Emelionova, *Patru primăveri*; □ În „Adevărul” 17233: Alexei Tolstoi, *Calvarul*, vol. II (ed. a II-a), Anton Cehov, *Livada cu vișini*; □ În „Adevărul” 17239: C. Kaftanov, *Intelectualitatea sovietică și misiunea ei în noul plan cincinal*, A. I. Kuprin, *Sulamita*;

● Vicu Mândra, preocupat în continuare de pericolul reprezentat de literatura „de scandal”, care nu mai corespunde noilor canoane politice, revine în „Tânărul muncitor”, an II, nr. 41, cu articolul *Editura Vatra, un focar de otrăvire a tineretului*. Articielerul țintește „literatura pasională”, romanele polițiste și cele de dragoste, cerând închiderea editurilor care promovează acest tip de literatură. Printre cei vizați se află „edituri compromise până-n albul ochilor” care „împânzesc vitrinele cu o asemenea marfă răsuflată”. În această categorie ar intra, în opinia autorului, editura „Cugetarea” condusă de Georgescu-Delafras. „Firește există și o bună literatură de aventuri care îmbogățește bagajul de cunoștințe al tânărului cititor, îndemnându-l la fapte, dezvoltându-i simțământul patriotic și devotamentul pentru lupta dârză a tuturor celor ce iubesc libertatea. Câte asemenea cărți s-au tipărit însă la ei? Câte asemenea cărți s-au ostenit să editeze nesățioșii din fruntea editurilor VATRA, ENCICLOPEDIA, CLUJANA ș.a.m.d.? Încă astăzi unele librării și tutungeriile de la cele din centru până la cele mai periferice dețin masca cu venin a colecției «Masca Roșie» și dulcегăriile deșănțate ale Enciclopediei. Încă astăzi cărțile «științifice» ale CUGETĂRII și literatura ieftină a editurii CIOFLEC împânzesc vitrinele. În bătălia de culturalizare a maselor și de educare a tineretului în spirit nou muncitoresc, inamicii trebuiesc descoperiți îndărătul tuturor camuflajelor și înlăturați pentru totdeauna. Sesizați de cititorii noștri, pornim cu hotărâre la această operă de demascare și de desființare a literaturii de scandal, cu credința că vom izbuti să înfrângem și acest vrăjmaș în lupta noastră de ridicare a unui tineret sănătos, hotorât să răspundă marilor sarcini care îi stau în față.”

● Un nou rezumat al conferinței lui Nicolae Moraru apare în „Drapelul”, în articolul *Misiunea criticii*, sub semnătura lui George Calomfir: „Conferențiarul a pledat pentru non-independența artistului creator ce, trebuind a sluji exclusiv idealurile poporului, nu se poate situa în afara lor. Independența – în sensul unei fugi de realitate – nu este permisă cu atât mai mult criticului. Analizând situația în critica noastră contemporană președintele sindicatului ziariștilor profesioniști a arătat metoda «arbitrară și imprecisă» întrebuițată de Lovinescu, precum și confuziile și contradicțiile ce caracterizează pe criticul G Călinescu; în același timp au fost denunțate

tendințele egocentrice în lirică, lipsa de formă și verbiajul gol al celor ce se pretind înnoitori, deși au rămas sclavii acelorași tipare învechite .“

● În „Tribuna nouă” apare, semnat cu inițialele C. V., un comentariu elogios despre „Flacăra” (nr. 6). În opinia autorului, publicația vine să înlocuiască vechile reviste artistice decadente „care aveau interesul să distragă atenția forțelor neperversitate ale mulțimii spre idealuri false, transformând arta într-un joc sterp, ceva între calambur și schizofrenie”. În „Flacăra” artistul s-a „reîntors la izvoarele bogate ale realității, de la care își împrumută acum subiectele creației sale”. Numărul 6 „are un caracter unitar: de la munca pe șantierul de reconstrucție până la înfierarea saltimbancilor – prea puțini- ce mai stăruiesc în erezia estetistă a trecutului, se poate întâlni în revistă tot freamătul cotidian, cu sensul superior de a sprijini cauza celor mulți”. Poezia tânără și viguroasă e reprezentată prin: Robert Cahuleanu (*Drum către viață*); Mihail Crama (*Medalie pentru Claudia Jones*); Ion Potopiu (sic) [Potopin] (*Excursie în viitor*), etc. Acest cântec nou se distinge prin prospețime, simplitate de expresie și atașament” Alte studii și articole amintite sunt: *Forme și fond în dezvoltarea societății românești* (Barbu Cămpina) și *Formalismul, o expresie a unui element social dușman* (Petru Dumitriu). Rezumarea și difuzarea acestor idei îi întărește recenzentului convingerea că „Flacăra” se „face tot mai necesară celor ce urmăresc evoluția culturală din țara noastră”.

13 februarie

● Din ce în ce mai des comentat, studiul lui Kemenov, *Caracteristicile a două culturi*, beneficiază de o analiză și în „România liberă”, sub semnătura lui Constant Ionescu. Primul lucru pe care acesta îl observă este că ideologul rus, încă din studiul *Decadența artei burgheze*, se caracterizează prin rigoare științifică și putere de a sintetiza elementele cele mai diverse ale istoriei artelor, proces realizat pe baza învățămintelor desprinse din materialismul dialectic. Dar volumul lui Kemenov nu este decât un pretext, Constant Ionescu acuzând, în a doua parte a articolului, critica occidentală, care consideră că „arta decadentă este realistă pentru că exprimă decadența și marasmul burghez” însă, spre deosebire de artistul occidental, cel sovietic, sau inspirat de spațiul sovietic „nu trebuie să suporte pasiv, ca o fatalitate, păcatele epocii sale ci să lupte împotriva lor, nu numai în viață, ci și prin opera sa”. Ca în multe alte articole culturale ale anului 1948, și în acest caz avem de-a face cu condamnarea izolării artistului român în „turnul de fildeș”.

● În numărul 72 din „Contemporanul” încep atacurile împotriva foștilor academicieni Ion Petrovici și Simion Mehedinți, ale căror opere sunt criticate de Ion Alutzeu, în articolul *Din „Memoriile” Academiei Române*. I. Alutzeu discută șase broșuri redactate de diferiți membri ai Academiei,

reprezentând „trista moștenire a trecutului”. Este vorba despre „dușmani verificați” ai poporului român, „personalități antonesciene”, continuând să figureze în mijlocul instituției „care ar trebui să fie un summum de cultură în RPR”: Ion Petrovici („În jurul unui aforism al lui Titu Maiorescu” și „Un prieten al României: filosoful Leon Brunschvig”), Alexandru Lapedatu („Austria și reforma agrară din 1864”), Ion Lupaș („Problema transilvană în timpul lui Cuza și Carol I”), Simion Mehedinți („Metoda geografică în științele naturale și sociale”, respectiv „De senectute”): „Am fost uimiți de persistența Academiei Române în a publica operele «filozofice» ale lui Ion Petrovici, fost ministru antonescian, filozof și furnizor de «idei» al pseudoculturii fascizante din vremea tuturor dictaturilor. «Operele» sale recent publicate de Academie sunt însă probabil mărturia unei epuizări chiar și în vechea sa orientare, căci nici *În jurul unui aforism al lui Titu Maiorescu* (16 p.) nici *Un prieten al României: filosoful Leon Brunchvid* (23 p.) nu sunt decât niște palide însăilări pseudofilozofice. Ultima broșură are caracter de necrolog și ar putea fi socotită chiar inofensivă: mică distracție de academician în vacanță politică. Prima însă este o reluare a vechei poziții a culturii burghezo-moșierești, care avea pentru orice panseu al reprezentantului ei de căpetenie, Titu Maiorescu, un cult de-a dreptul fetișist. Pentru o mai precisă edificare iată care este «cugetarea» care a reușit să stimuleze iar preocupările «filozofice» ale lui I. Petrovici: «Mijlocul e superior scopului și îi regulează valoarea». Deci fraza iezuiților trebuie întoarsă, spunându-se: «mijlocul purifică scopul». Pentru a lămuri această cugetare maioreșciană, I. Petrovici recurge printre alții la «luminile» lui N. Berdiaev, filozoful mistic pe care-l consideră «un cap speculativ de prim ordin». Afirmatie care e suficient de lămuritoare pentru atmosfera în care se scaldă întreaga broșură. [...] Ce se desprinde de aici? În primul rând că dușmanii verificați ai poporului, «personalități antonesciene», continuă să figureze în mijlocul instituției care ar trebui să reprezinte un summum de cultură în RPR. Că așa numiții pseudo-savanți șovini ai grandorii [...] aceste fantoșe culturale au sugrumat orice tentativă a adevăraților savanți [...] astăzi încă ele întunecă munca acelor membri ai Academiei care înțeleg că gloria lor cea mai mare e de a pune geniul în slujba poporului. **TREBUIE SĂ SE AJUNGĂ CA «MEMORIILE» științifice de calibrul celor citate să nu mai fie decât un deplorabil obiect de tristă «memorie».** □ În același număr, M. Neamțu realizează un reportaj despre brigadierii: „Mă duc să stau de vorbă cu niște oameni autentici. Mă duc să scormonesc ceva din oceanul acesta amețitor al tinereții, care mă tulbură cu apele lui adânci, răscolite de furtuna unei vieți pasionante, plină de semnificații... *Nu credeți că am stat de vorbă cu viitorul țării?*” □ „Contemporanul” se află în plină campanie împotriva Academiei, din moment ce, în numărul următor (73), același Mihail Neamțu cere desființarea vechii Instituții, în articolul *Academia Română, castă*

medievală, care a sprijinit regimul fascist: „Instituția Academiei Române este demult compromisă, nu numai în fața poporului ci și în rândurile intelectualității. Noțiunea de «academie» a devenit sinonimă cu cea de «învechit» – prăfuit – lipsit de viață... Dar chiar după ce armatele Germaniei hitleriste au fost înfrânte, după ce țara noastră și-a dobândit pentru prima oară adevărata independență și suveranitate națională, trădătorii de neam, personalul regimului antonescian, colaboraționiștii hitlerismului au continuat să se adăpostească sub pavăza Academiei. [...] În 1947, Rădulescu Motru mai are îndrăzneala de a calomnia și falsifica cea mai înaintată filozofie, materialismul dialectic, care reflectă însuși drumul de eliberare al omenirii și de a populariza curentul personalist, redus azi la un simplu și direct instrument ideologic al tendințelor expansioniste și războinice ale imperialismului american. I. Petrovici, ministru antonescian, continuă să facă «filozofie», analizând frazele întortocheate ale unor cugetări mistice. Iar Alexandru Lăpedatu [*n. b.* – secretarul general al Academiei Române] găsește cu cale să laude falsele reforme agrare înfăptuite în trecut de moșierime, uitând să pomenească de reala reformă agrară din 1945, pe care domnia sa desigur a simțit-o pe propria-i piele de mare moșier. După actualul «statut», Academia are un accentuat caracter de castă: numărul membrilor e limitat la 45, câte 25 pentru fiecare secțiune, iar aceștia sunt aleși pe viață și nu pot fi înlocuiți decât în caz de... deces. Caracterul monarhist al Academiei Române – instituție monarhică, fiind ea însăși un instrument al regimului burghezo-moșieresc – este concretizat în Statute: regele, «protector al Academiei Române este președintele de onoare». De fapt, Academia era protectoarea spirituală a monarhului și a regimului pe care acesta-l reprezenta. De altfel, orgiile și aventurile pe care le întreprindea regele [*n. b.* – Carol al II-lea] vădeau justetea alegerii sale drept președinte de onoare al «înaltului for de cultură». Academia Română nu mai poate continua pe acest (vechi) drum. Trebuie schimbată și componența și structura ei. Activitatea trebuie îndreptată spre realitățile țării noastre, spre cercetări științifice, filosofice, literare și istorice, care să ajute strădania poporului nostru pentru a-și construi o țară îmbelșugată și puternică. Academia trebuie să se preocupe și să răspundă adevăratelor probleme de știință sau de literă care izvorăsc din lupta pentru dezvoltarea economiei noastre naționale, ridicarea nivelului material și cultural al maselor populare. Dintr-o castă închisă, cu rituri medievale dar cu servicii aduse capitalismului modern, Academia trebuie să devină cu adevărat promoatoarea progresului științific și cultural al democrației noastre populare”. □ În același număr, „Contemporanul” propune un grupaj despre Grivița Roșie „pentru că greva muncitorilor de la Grivița nu a fost o răbufnire spontană și având un caracter de unicitate, ci este doar o verigă dintr-un lanț de lupte împotriva exploatării de până în luna februarie 1933 și de mai apoi – dar o verigă mai însemnată decât altele și

care deschide o semnificație și un tezaur de învățături deosebite. *Exemplul* Grivița Roșie este închis ca un animator de frunte în elanul masselor noastre populare” (I. Vitner). Tabloul este completat de schița *Sirena urla în miez de noapte* de Al. Jar și poemul Mariei Banuș, *Eroilor ceferiști*: „Vechii războinici erau duși pe scut / și nimenea în urmă nu-i bocea / Nici noi, tovarăși, celor ce-au căzut / Cântec de moarte nu le vom cânta... / Vom spune dar, cât de frumoasă-i lumea / Soarele, vântul, pâlpăirea ceții / Așa să fie pomenirea celor / Ce-n miezul muncii stau și-n miezul vieții”. □ Geo Bogza relatează o *Călătorie în a patra dimensiune (sau cum se vede lumea din lăuntrul planurilor cincinale)* : „În după amiaza aceea, lângă vechea cetate a BELGRADULUI, în fața câmpiei liniștite ce se întinde între Sava și Dunăre, mi-am dat seama că o țară care și-a planificat economia devine o lume cu o dimensiune în plus. Deasupra acelei câmpii am văzut formele monumentale ale viitorului, pe care oamenii vor fi în stare să-l clădească datorită forțelor pe care au devenit stăpâni în această fază a istoriei. Ce îndreptățea optimismul meu și această viziune măreață? Experiențele și meditațiile acelei zile în care, sub auspicii cu totul fericite, îmi începusem contactul cu planul cincinal iugoslav.”

14 februarie

● Ionel Jianu prezintă în „Semnalul”, An X, nr. 1731, *Darul unui artist*, prilejuit de retrospectiva Medrea, deschisă în sălile Fundației Dalles (118 sculpturi și 38 desene), pe care artistul a donat-o Republicii Populare Române. În opinia autorului, acest gest are „o înaltă semnificație”, el indicând că „opera de artă aparține, în fond, patrimoniului național, că ea are astfel un caracter public și o funcție socială, fiind destinată să servească tuturor ca un mijloc de educație artistică și ca o afirmare a puterii de creație a unui popor.”

● „România liberă” informează cu privire la *Programa analitică a examenului de bacalaureat teoretic*. Nici un scriitor contemporan nu apare în lista (sumară) publicată. La Liviu Rebreanu există indicația: „în afară de *Gorila și Metropolă*”.

● Dumitru Micu semnează în „Tribuna nouă” reportajul *Vizita elevilor liceului „I. Micu Clein” la fabrica „Dermata”*.

15 februarie

● Intervievat de S. Alterescu, în „Rampa”, nr. 118, Ion Pas pregătește terenul pentru apropiata reformă a învățământului: „Nu avem nevoie de diplome și titluri ci de vocație, disciplină și un învățământ grefat pe necesitățile ideologice, tehnice și profesionale”. I. Pas afirmă că racilele vechi ale învățământului artistic trebuie înlăturate radical și urgent: „În acest scop am socotit necesară întocmirea unei legi pentru reforma învățământului artistic,

lege care privește reorganizarea conservatoarelor de stat și particulare, ca și a academiile de arte frumoase. O comisie din care fac parte reprezentanți ai Uniunii Sindicatelor de artiști și personalități artistice lucrează de câteva luni la elaborarea unei legi care este pe punctul de a fi terminată și a cărei aplicare ar urma să înceapă cu noul an școlar [...]. Noua lege nu va ține seama de diplome și titluri, accentul punându-se clar pe vocație și pe dorința sinceră de a se instrui a celor pe care o Comisie pregătită și obiectivă îi va considera apti să-și îmbunătățească cariera artistică. Viitorul an școlar va fi începutul reformei structurale a Învățământului nostru artistic. Studenții de azi au norocul de a fi prima promoție a RPR și prin schimbările pe care le vom face ei vor aduce vieții noastre artistice un suflu nou, o contribuție hotărâtoare în munca de reconstrucție morală a țării și poporului nostru”.

● La rubrica „Note și comentarii”, din „România viitoare”, se anunță că ziarul „România liberă” a inițiat începând cu săptămâna în curs un supliment intitulat „România Liberă Magazin”: „Hebdomadar de interes general, acest supliment e binevenit. Nevoia unei atare publicații, care să îmbine distractivul cu documentarul într-un ansamblu de gust ales, se resimțea de mult timp. Magazinele de acest gen care apăreau în trecut la noi, promovate îndeosebi de interese comerciale abil camuflate, frizau de cele mai dese ori neseriozitatea. Ne bucură apariția noului magazin pe deoparte pentru că el va împlini golul publicisticii noastre populare, pe de altă parte pentru că girul ziarului *România liberă* garantează ținuta și nivelul noii publicații.”

● „România liberă” semnalează articolul *Formalismul în artă*, publicat în „Flacăra” de Petru Dumitriu, care „lămurește” problema fondului și formei în cadrul unei discuții teoretice generale. Se arată, pe baza unei bogate documentații ideologice, că forma operei de artă este determinată de fondul ei, adică de concepția ideologică a artistului despre lume, și se demască în același timp excesele formalismului din arta burgheză contemporană, ca niște tentative de a ascunde interesele reale și realitatea esențială a „timpului nostru”. Formalismul ar fi condamnable, căci el „nu este numai expresia formală a concepției decadente burgheze în artă, el este mai ales o „armă în lupta actuală”. □ În același număr din „România liberă”, Constant Ionescu semnează cronică de carte la romanul *Lumina primăverii*, de Ion Călugăru. Este o cronică pozitivă în care se apreciază că „*Lumina primăverii* ne aduce aceleași calități de prozator și ne plasează în același cadru juvenil ca și cărțile amintite. Regăsim târgușorul din nordul Moldovei, cu ulițele lui prăfuite, cu meseriașii evrei aplecați asupra mașinilor de cusut, în fundul cocioabelor întunecoase”, întreaga structură și tematică a romanului demonstrând, de fapt, vocația epică a lui Ion Călugăru.

● Mihai Novicov scrie în „Flacăra”, anul I, nr.7, despre semnarea tratatului de prietenie, colaborare și asistență reciprocă între Uniunea Sovietică și Republica Populară Română: „Artiștii, scriitorii și ziaristii din România

salută cu un entuziasm și cu o nepusă bucurie tratatul [...] această nouă barieră puternică în calea oricăror planuri de agresiune și expansiune“ (*Chezășia culturii românești*). □ În același număr, la p.4, Victor Tulbure face apologia realismului socialist: „Nădejdea liricii românești este în mâna 'a, tinere poet, care mânuiești deopotrivă condeiu cu tâmăcopul. Poezia ta cu haine simple merge în fruntea poporului cu flamuri în mâini la manifestație. Și truda ta nu este zadarnică și aripile tale nu vor mai fi din șindrilă “ (*Scrisoare către un tânăr poet*). □ În același număr, la p. 12, rubrica *Baricada*, apare textul nesemnat *Universul poeziei*, în care se discută despre cunoscutul studiu călinescian.

● „Viața sindicală” cuprinde rubrici speciale, dedicate celor 15 ani de la „eroicele” lupte din februarie 1933. Emil Suter realizează un colaj despre *Grivița Roșie în literatura română*, enumerând textele inspirate de acest eveniment: În revista „Frontul evenimentelor sociale și culturale” apăruse la 26.02.1933 povestirea „Wiking et Co”, de M. Lascenko (pseudonimul lui Lucrețiu Pătrășcanu!); În 1935, I. Călugăru scria nuvela „De la 5 până la 5”, a volumului omonim, în vreme ce „fascistul Eliade scria *Întoarcerea din Rai*, împroșcându-i pe martirii din 1933”. Apoi, după Eliberare, despre Grivița au mai scris Dumitru Corbea, poemul *Sună sirena*, „Scânteia” din 16.02.1945; Nina Cassian, poemul *Atelierele Grivița*, revista „Orizont”, 1946; V. Colin, povestirea *Sună sirena*; M. Breslașu, pamfletul *Grivița Roșie*, „Contemporanul”, nr. 5; C. Theodorescu, poemul fluviu *Calea Griviței*, „Viața Românească” și V. Russu Șirianu, piesa *Clocot*. În majoritatea acestor creații prototipul ceferistului-utecist erou este Vasile Roaită.

● Ministrul Artelor, scriitorul Ion Pas scrie în „Rampa” (an 37, seria IV, nr. 118) despre „Reforma structurală a învățământului artistic”, despre necesitatea reformării Conservatorului muzical, referindu-se și la principiile de bază ale legii artelor, în curs de elaborare. Reforma înseamnă, în concepția ministrului, o cultură generală bine pusă la punct, cu lărgirea orizontului ideologic al studenților. Alte idei: „racilele” vechiului sistem vor fi înlăturate „radical și urgent”; Manifestările „nesănătoase” ale profesorilor și elevilor impun sancțiuni: înlocuirea sau exmatricularea lor, dar și schimbarea repertoriului învechit al Conservatorului; deficiențele învățământului artistic stau în „concepția strâmtă și greșită că artiștii trebuie să fie doar niște imitatori”; școlile de artă vor da de acum nu doar astfel de imitatori, ci profesori și artiști „de valoare”; prin *revizuirea* corpului universitar și selecționarea cadrelor pe alte criterii, se vor impune „altă disciplină și reguli noi” pentru câmpul muncii; pe lângă modificarea programei analitice a Conservatorului e nevoie și de „o asanare morală și o reorganizare profesorală a Școlii de Artă”. „Studenții de azi au norocul de a fi prima promoție a RPR și prin schimbare ei vor aduce un suflu nou, o

contribuție hotărâtoare, în munca de reconstrucție morală a țării și poporului”, conchide Pas.

16 februarie

- În „Tribuna nouă”, A. E. Baconsky semnează două traduceri din Pușkin: *Cântecul iubitei și Prietenilor*.

18 februarie

- George Călinescu publică în „Națiunea” articolul *Spre o critică literară marxist-leninistă*, replică la revenirea lui Vicu Mândra cu „Reexaminare a unui buletin de școală veche” („Flacăra”, 8 februarie) și încercare de a-și dovedi atașamentul la ideologia față de care fusese acuzat că este ostil. Enunțurile criticului sunt, în această privință, ferme și fără nici un echivoc: „Pentru a înlătura orice echivoc, afirmăm aici o dată pentru totdeauna (lucrul era de altfel ușor de înțeles) că facem critică și literatură în baza ideologiei marxisto-leniniste.” Deși nu renunță la afirmațiile sale privitoare la distincția dintre artă și ideologie, criticul face un fel de raport doveditor al bunelor sale intenții în însușirea și aplicarea preceptelor ideologice marxiste: „Noi profesorii universitari și scriitorii democrați reclamăm favoarea, care de altfel ne e pe deplin acordată, de a ne așeza în fruntea luptei pentru noua ideologie. Universitatea trebuie să fie și va fi centrul preocupărilor ideologice. În acest scop, pentru ca tinerii bine dotați intelectualicește (și avem destui) să fie în măsură a se alătura luptei noastre spre strălucirea mișcării culturale și scoaterea din circulație a elementelor mediocre, am înființat la facultatea un preseminar care va studia și discuta pe Dobrogeanu-Gherea și va informa pe studenți asupra criticii democratice rusești și sovietice, și pe această cale solicităm A.R.L.U.S.-ului de a ne procura materialul trebuitor”. Ironic, criticul pune atacurile formulate de Vicu Mândra în seama „tineretii și nedesăvârșirii studiilor”, iar în finalul textului evocă admirativ numele lui Ov. S. Crohmălniceanu și al lui Ion Vitner, „doctinar cu gustul documentării serioase, combatant leal și delicat, în sens marxist obiectiv, nu obiectivist”. Admirația nu-i va folosi prea mult, Ion Vitner adăugând lovitura decisivă la atacurile susținute de Vicu Mândra și J. Popper (vezi „Flacăra”, 29 februarie, 7 și 14 martie), într-un serial întins pe câteva numere ale revistei „Contemporanul” (vezi 16 aprilie 1948 și celelalte trimiteri la ciclul anticălinescian semnat de Ion Vitner).

- Cu prilejul împlinirii a 3 ani de la înființarea Editurii Cartea Rusă, „Adevărul”, anunță conferințele profesorului Marcel Prenant, cu teme: *Spiritul nou științific, Enciclopedia Renașterii franceze și Gândirea raționalistă franceză în opera lui Pasteur*. Aceluiași eveniment îi este dedicată și inaugurarea Casei Universității, (azi Casa Universitarilor), din str. Dionisie Lupu, în prezența lui M. Sadoveanu, Traian Săvulescu, prof.

Lucrețiu Pătrășcanu, prof. Marcel Prenont, d-l. Al. Rosetti, rectorul Universității.

- Z. Brumaru, recenzează broșura lui N. Moraru, *Realismul în literatură*, Editura Europolis, 1948: „Folosind metoda dialectic-materialistă în tratarea unor probleme de bază a artei și literaturii, autorul face din acest studiu un instrument valoros în procesul de clarificare ideologică a oricărui creator de artă”.

19 februarie

- În „Tânărul muncitor”, an II, nr. 42, Vicu Mândra își continuă campania împotriva literaturii ieftine, cu articolul *Primejdia literaturii de scandal*, referindu-se la recent votata lege pentru reglementarea comerțului de editură și apreciind că „în felul acesta se pune capăt pentru totdeauna bunului plac în tipărirea și lansarea pe piață a cărților de literatură și știință, asigurând tineretului nostru lecturi sănătoase și instructive, înlăturând influența tristă a literaturii de import „occidental”: „Traduceri prost făcute, opere așa zis originale, semănând leit una cu alta; repetând la nesfârșit poveștile cu o femeie și doi bărbați (mai există o versiune, un bărbat și două femei) sunt tipărite în serie cu mare grabă și vândute ieftin în «preț popular»,„ [...] Edituri compromise până'n albul ochilor, edituri puse multă vreme în slujba agențiilor fasciste autohtone sau alte edituri apărute ca ciupercile în calea omului împânzesc vitrinele cu asemenea marfă răsuflată uneori – ce-i drept – categorisită «mare literatură» și vândută în consecință cu preț urcat.”

- „Viața sindicală” remarcă importanta acțiune a Uniunii Sindicatelor de Artiști, Scriitori, Ziariști, de a porni strângerea unui „Fond al Creației”. Evenimentul este considerat de aceeași publicație, în nr.145, din 26 februarie, drept un prilej pentru „întărirea legăturilor dintre popor și slujitorii artei” (articolul este semnat de Ben Corlaciuc).

20 februarie

- *Învățământul public în Statul Sovietic Socialist*, de Mihail Roller, (Ed. Confederației Generale a Muncii) și traducerea la Ed. PCR a broșurii lui Kemenov, *Caracteristicile a două culturi*, sunt „cărțile noi” pe care le semnaleză Emil Suter în „Viața sindicală”.

- Miron Radu Paraschivescu publică în nr. 73 al revistei „Contemporanul” un poemul inedit (datat 4 aprilie 1943) cu titlul *Pentru tine libertate* : „De la un capăt la altul al lumii, crime se comit în numele tău / oamenii mor și se nasc pentru tine / oamenii se bat și se-nfrătesc pentru tine, Libertate, / Iar, / de la un capăt la altul al lumii / Poporul muncitor își dă mâna / În numele tău fluturând ca un steag / lumii”. □ În articolul *Academia Română, castă medievală?*, Mihai Neamțu îi critică pe „colaboraționiștii” care au ținut conferințe în Germania în timpul războiului: Sextil Pușcariu, Lucian Blaga,

Liviu Rebreanu, Nichifor Crainic, la care se adaugă „cazurile” Rădulescu Motru, Ion Petrovici, Al. Lepedatu. „Academia Română, pentru a deveni în mod real o înaltă instituție a literelor și științei românești reprezentativă pentru RPR trebuie *SĂ ELIMINE* nu numai o bună parte din membrii săi - compromiși prin politica ce-au dus-o sau prin falsă știință și cultură ce au susținut-o – dar și întreaga ei structură, legile, statutele și regulamentele ce-i stau la bază. Dacă întreaga activitate a Academiei se reduce în cea mai mare parte la ședințe festive sau comemorative, la discursuri elogioase, la dezbateri ale problemelor administrative, la alegeri, votări, propuneri și amendamente – discuțiile popriu-zise despre știință și literatură fiind cu totul lăaturalnice pentru academicieni – caracterul acestor manifestări este caracterizat în statutele și regulamentele după care se conducea și se conduce încă azi. Academia Română nu mai poate continua pe acest drum. Trebuie schimbată și componența și structura ei”. □ Ov. S. Crohmălniceanu semnează articolul *Tipologii sociale în romanul românesc*, încercare de analiză a unor categorii de personaje consacrate de proza interbelică. Studiul va continua în numărul din 2 aprilie.

21 februarie

● În „Flacăra”, anul I, nr.8, inspirat din *Teoria celor două culturi* (Kemenov) și comentând citate din Jdanov – Lenin (*Literatura de partid*), Zaharia Stancu semnează articolul *În fața Congresului*: „În fața congresului prim al Partidului Muncitoresc Român, partidul unic al clasei muncitoare din România – oamenii artei își iau angajamentul să adâncească problemele ideologiei marxist-leniniste-staliniste. Ei își iau angajamentul să folosească arta lor ca o armă de luptă împotriva imperialismului, ca o armă de luptă în folosul poporului. Ei își iau angajamentul să meargă în pas cu vremea pe linia pe care acest Congres o va trage. □ Comentarii extensive la Kemenov, despre arta accesibilă tuturor și despre ideologia progresistă, face și Petru Dumitriu în articolul *Pentru salvarea și progresul umanității în artă* : „Vom arăta că aceia care apără, susțin și duc mai departe, amplificându-le, tradițiile marii culturi universale, din toate epocile ei de mare dezvoltare, sunt artiștii și ideologii progresiști“.

● *Manifestul Partidului Comunist împlinește 100 de ani – el este „cântarea cântărilor marxismului”* este titlul din „Lupta Ardealului” al unui articol semnat de Pavel Apostol.

15-23 februarie

● În revista „Cinema”, 15-23 feb. (771-772), Eugen Schileru scrie despre *Conferința ținută la Casa Prieteniei Româno Sovietice*, care trasează distincția esențială dintre cinematograful sovietic realist și cel occidental idealist. Textul relevă imixtiunea politicului și în artă.

● Un text de angajament ideologic cu titlul *Artiștii salută Congresul P. M. R.* este publicat în „Rampa”, nr. 119: „Oamenii artei, creatorii și interpreții, nu pot rămâne și nu rămân străini de marea sărbătoare care pătrunde azi în inima tuturor celor care cu brațele și mintea muncesc pentru crearea unor condiții de viață demnă, liberă de exploatare și prosperă poporului și țării. Oamenii artei pătrunși de înțelesul înălțător al menirii lor, de a fi nu numai oglinditorii vieții și năzuințelor care animă masele truditoare dar și deschizătorii de drum acestor mase, ușurați în cea mai mare măsură de povara veche a mentalității ce-i înstrăina de funcția lor esențial socială și constructoare – se simt legați și prin creația și făptura lor de aceste milioane de inimi de muncitori care salută azi, cu prilejul acestui istoric Congres, nașterea PMR [...]. Ei au înțeles – de la această clasă muncitoare – că arta lor trebuie să fie o armă de luptă, puternică, așa cum trebuie să fie scut de apărare și prilej de alean. De aceea artiștii, otrăviți până ieri de sucurile amare ale disperării și rătăcirii, însușindu-și concepția de viață, ideologia vigoasă și dătătoare de vigoare și încredere în sine și în viață, nu pot și nici nu rămân străini de însuflețirea cu care este întâmpinat azi Congresul Partidului clasei muncitoare. Pentru că la temelia acestui Partid stă ideologia aceasta, a progresului, a păcii și a iubirii între oameni. Pentru că, legat de popor, slujindu-l, artistul vede în PMR pe promotorul dezvoltării științei, culturii și artei românești, și a celei a popoarelor conlocuitoare, pe promotorul «artei în slujba poporului», a «artei – bunul poporului». Să se dea țării o cultură națională după formă și consecvent democratică după conținut!”

21-23 februarie

● Are loc, la București, Congresul de unificare a P.C.R. cu P.S.D. și de creare a P.M.R., având la origine ideologia marxist-leninistă. Gheorghe Gheorghiu-Dej este ales secretar general al C.C. al P.M.R. În rezoluția adoptată se arată că P.M.R. își va baza activitatea pe „învățăturile lui Marx, Engels, Lenin și Stalin” și va trece la inițierea unui vast program de reforme menite să contribuie la instaurarea regimului de democrație populară, clasa muncitoare având rol conducător, în frunte cu avangarda sa, Partidul Muncitoresc Român (apud *Istoria României în date*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2007, coordonator Dinu C. Giurescu, p. 505)

● În „România liberă”, în articolul *În loc de revista revistelor*, Ion Mihăileanu scrie despre schimbarea de mentalitate intervenită în paginile publicațiilor de cultură, care nu mai sunt „popasuri duminicale cuprinzând critică, proză și poezie (cum erau mai înainte „Adevărul literar” și „Universul literar”), ci tribune de dezbateri despre artă, aspect nou și laudabil, care caracterizează „Flacăra”, „Scânteia”, „Tânărul muncitor”, „Studentul Român”

- “Viața sindicală” publică dezbaterile din cadrul Congresului P.M.R., punându-se accent pe „Raportul politic general”, făcut de Gh. Gheorghiu-Dej, la 30 de ani de la întemeierea „glorioasei” Armate Sovietice.

24 februarie

- Lucrețiu Pătrășcanu, ministrul Justiției în guvernul dr. Petru Groza, este destituit. Un prim acuzator al lui Pătrășcanu este Teohari Georgescu, care, la Congresul de constituire a P.M.R., în prezența lui Pătrășcanu, îl învinuiește că „a căzut sub influența burgheziei” devenind astfel „exponent al ideologiei burgheze sub diferite aspecte”. (apud *Istoria României în date*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2007, coordonator Dinu C. Giurescu, p. 505).

- Sub titlul *Presa evreiască din străinătate despre situația din România*, în „Mântuirea” (anul VI, nr. 141), este reprodus articolul scris de Joseph Klarman, corespondentul pentru România al Jewish Telegraphic Agency, apărut în cotidianul ebraic „Hmaskif” sub titlul *Umblă oameni aiurea și au vedenii în România*. Încă din primele rânduri se pleacă de la ideea că în multe dintre informațiile ce apar în presă (în special în cea străină) se strecoară „falsificări de fapte, precum în unele reportagii, și răstălmăciri sedicioase”. Intenția ar fi vădită: compromiterea României din cauză că „și-a legat destinul de U.R.S.S.” Problema este provocată de faptul că un corespondent al agenției Reuter de la Londra, obținând un interviu cu dr. Petru Groza, a tras concluzia că acesta amenință iudaismul american. De asemenea, Klarman are grijă să înlăture cititorului orice dubiu asupra dispariției totale a antisemitismului în noua Românie.

- Are loc ședința Comitetului operativ al S. S. D. R. în care se prezintă raportul de activitate al secției Maghiare. Din procesul-verbal reiese ca fapt important „mergerea scriitorilor în sate și uzine, discuțiuni colective între scriitori și profesori secundari privind spiritul nou de interpretare a literaturii și selecționare a operelor de prelucrat cu elevii, patru noi tinere talente din care trei sunt muncitori”. □ În partea a doua a ședinței, Zaharia Stancu anunță preluarea de către S. S. D. R. a fostelor „Fundatii regale” și pregătirea reparației revistei „Viața Românească”, în al cărei comitet a fost cooptat, ca reprezentant al scriitorilor maghiari, Gáll Gabor. Comitetul de conducere al „Vieții Românești” este compus din Al. Rosetti, Camil Petrescu, Zaharia Stancu, Perpessicius, Gáll Gabor, L. Răutu, Miron Constantinescu, Ion Călugăru, N. Moraru, Cicerone Theodorescu, D. I. Suchianu, Corin Grossu.

25 februarie

- „Libertatea”, publică textul *Rolul și rostul scriitorilor în democrația populară*, de Zaharia Stancu: „Până mai deunăzi scriitorii erau un fel de paria, câteodată un fel de măscărici, care scriau pentru a servi; pentru a

amuza «buna societate». Acum li se dă rol de frunte. Rol de îndrumători, rol de educatori ai poporului; rol de ingineri ai sufletelor omenești“. □ În același număr din „Libertatea”, Ion Călugăru semnează articolul ***Freamătul unei epoci de creație***: „Asta explică de ce, însușindu-și o concepție dialectică despre artă, creatorii înțeleg că arta nu-i un registru de arhivă de consemnat suveniruri, ci armă de luptă: împotriva celor care tind să deruteze și să prostească pe oameni, împotriva ideologiei imperialismului. Artă e un mijloc de clarificare și împuțernicire a oamenilor.“

- „Viața sindicală” publică articolul lui V. Russu Șirianu ***Scritorii vin la muncitori***, despre Festivalul „Grivița 1933”, organizat de S.S.d.R. la Teatrul Giulești.

- În „Lupta Moldovei”, an IV, nr. 502, M. Br. scrie ***Drumul artei românești este drumul artei populare***. Autorul analizează conferința lui M. Novicov, *Artă nouă în țara nouă*.

26 februarie

- Fostul secretar de redacție la „Viața Românească”, M. Sevastos, semnează în „Universul” articolul ***Încadrarea sufletească a intelectualilor***. Este criticată în primul rând izolarea intelectualului, revenindu-se în acest mod la problematica „turnului de fildeș”. Autorul consideră că „intelectualii care s-au încadrat spiritualicește și sufletește în noul regim și-au găsit o solidă bază ideologică pentru munca lor – ceea ce le-a dat un rost în societate și chiar în viață, deci dragoste de muncă și avânt la luptă”. Citând raportul general al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, autorul se întreabă „cum s-au izolat? Cum lasă să se clădească noua societate fără participarea lor?”, referindu-se, în mod evident, la intelectualul ce nu se încadrează în normele rigide impuse de noul regim politic.

- Apărător al moralei tineretului comunist în „Tânărul muncitor” (an II, nr. 43), Vicu Mândra scrie despre necesitatea exercitării controlului de stat asupra editurilor. Textul se intitulează ***Comerțul de editură scos din mâinile fabricanților literaturii de scandal***. Noua „victimă” a lui Vicu Mândra este, de această dată, publicistica umoristică, respectiv revistele „Humorul” și „Papagalul”, considerate a fi nu doar „manifestări ale moralei decadente burgheze”, ci și „publicații care cultivă pornografia și disprețul față de om”, nepotrivite cu noua morală a tineretului comunist.

- În „Lupta Moldovei”, an IV, nr. 503, M. Br. face cronică dramatică la premiera piesei *Ultima oră*, de M. Sebastian.

27 februarie

- Se constituie Frontul Democrației Populare (F.D.P.), alianță electorală formată din P.C.R. (devenit P.M.R.), Frontul Plugarilor, Partidul Național Popular (P.N.P.), P.N.L.-Bejan, Uniunea Populară Maghiară. Președinte al

Consiliul Național al F.D.P. este ales dr. Petru Groza. La F.D.P. vor adera, ulterior, toate organizațiile obștești și de tineret. (apud *Istoria României în date*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2007, coordonator Dinu C. Giurescu, p. 505)

- Victor Eftimiu semnează articolul *O pereche de cipici* („Adevărul”), în care, pornind de la un text al lui Vasile Alecsandri, scrie despre condiția „actuală” a scriitorului. Subiectul va fi printre cele mai dezbătute în cadrul ședințelor de constituire a noii conduceri a Societății Scriitorilor, Eftimiu aflându-se printre protagoniști. Ideea și formularea sunt voit vetuste sau suferă de stângăcie: „când ne va fi existența asigurată, când vom avea surtuc și cipici, cumpărați din recompensa operei noastre de scriitori, ne vom permite luxul unor contribuții gratuite, pentru buna reușită a unei inițiative nobile”.

- Pornind de la acțiunea Sindicatelor de artiști, scriitori și ziaști, de a crea un fond pentru sprijinirea creatorilor și valorificarea operelor, Cezar Petrescu publică în „Semnalul” articolul *Creație și creatori*: „Acțiunea Sindicatelor de artiști, scriitori și ziaști urmărește în primul rând realizarea unui prim fond pentru sprijinirea creatorilor și valorificarea operelor; pentru a ușura deplasarea scriitorilor artiștilor și gazetarilor în toată țara; pentru a sprijini periodicele de artă și literatură. Dar repet, măcar tot atât de importantă e acțiunea, prin celălalt efect, moral. Pentru întâia dată se recunoaște creației și creatorilor, locul cuvenit, într-o lume unde-și aveau de spus cuvântul și unde e așteptat”. Conform tiparului consacrat în epocă, scriitorul compară această inițiativă cu indiferența regimurilor trecute față de creator.

- În „Universul”, Al. Dimitriu Păușești semnează articolul *Scriitorul, îndrumător și educator al poporului*. Autorul articolului se referă la definiția rolului scriitorului dată de Zaharia Stancu, punând în contrast situația din România de dinainte de 1948 cu cea actuală, aflată sub imperiul noilor canoane sovietice. Concluzia sa este și ea una cu tentă politică: „scriitorul care pretinde că nu făcea nici un fel de politică, făcea una și bună și anume politica zilei. Că n-o știa, era cu atât mai bine pentru omul politic. Astăzi, în regimul de democrație populară, febrilitatea momentului și perspectiva viitorului îl pun pe scriitor în condiții speciale de creație. Plăsmuirile gratuite nu numai că apar ca o dovadă de debilitate imaginativă, dar servesc fără să vrea cauza unui trecut pe cale de completă lichidare. Avem nevoie de un talent puternic și firesc, de un creator de proporțiile uriașei opere ce începe să se clădească. Îl vom avea pe măsură ce opera de reconstrucție se împlinește.”

- „Contemporanul” apare într-un număr special, 74, cu articole politice-program, în contextul aniversării Armatei Sovietice: *Lupta popoarelor pentru libertatea și independența națională în timpul războiului*, de Vasile Luca, și *Noile misiuni ale clasei muncitoare*, de I. Vitner. □ De asemenea, apar articole omagiale la centenarul Manifestului Comunist: Ion N.

Bălănescu semnează *Ideile „Manifestului” au devenit realitate*, iar Andrei Băleanu *Manifestul Comunist și problemele culturii*, din care cităm: „Pe ruinele unei lumi care apune, comunismul e acela care zidește o cultură puternică și înfloritoare”. □ În același număr, Ov. S. Crohmălniceanu discută problema realismului, în articolul *Interdicțiile și arta*: „Realismul cere artiștilor tocmai această prindere a determinărilor reciproce, dând vieții accentul ei cel mai autentic, veșnica stare de perfectibilitate”. □ „Contemporanul” cuprinde și poemul Ninei Cassian, *Ritmuri de muncă pe dealul vânturilor* : „Hei rup, heei – rup / Brigadierii cântă-n grup / De la Someșeni la Pata / Cântă omul și lopata / De la Pata pân-la Boju / Am învins, muncind, urcușul / Ceanul-Mare, dați-i zor ca / La Agnita și Botorca / Muncă bună, voluntară / Pune suflet peste țară / Munca nu-i pentru boieri / Azi e astăzi, nu e ieri.”

28 februarie

● În „România liberă”, an VI, nr. 1082, p. 2, sub inițialele N. F., este prezentat volumul lui L. Răutu: *Triumful ideilor lui Marx, Engels, Lenin, Stalin*.

● „Drapelul” reproduce un articol al scriitorului și criticului literar Anatoli Tarasenow, care discută opera poezilor ruși Alexandr Block și Maiakovski. Aceștia, din primele zile ale revoluției, au îmbrățișat noua direcție poetică, realismul socialist în poezie: „Realismul socialist nu este o dogmă îngustă, ci o concepție filozofică largă și consecventă care lasă deplină libertate de creație. Cele mai mature și perfecte opere poetice create în ultimul timp au îmbrățișat realismul socialist.” (*Trăsăturile poeziei sovietice*).

● Petre Iosif scrie entuziast în „Flacăra”, anul I, nr.9, despre *Congresul Partidului Muncitoresc Român* □ La p.3, Eugen B. Marian desfide *Pesimismul literaturii americane*. □ În același număr, J. Popper stabilește raportul dintre artă și ideologie: „Și, în cazul special al raporturilor dintre noțiunile de artă și ideologie, concluzia nu poate fi decât una, pentru toți cei care se situează în cadrul concepției marxiste: arta este ideologie, o formă specifică de ideologie și nu numai în sensul «unei ideologii»”. (*Artă și ideologie. I Arta este ideologie sau numai «în sensul» unei ideologii*)

29 februarie

● Semn al unui program anti-călinescian concretizat printr-o campanie publicistică bine instrumentată este articolul pe care îl publică în „Flacăra” J. Popper. Intitulată *Artă și ideologie*, demonstrația lui Popper continuă în numărul din 7 martie, cu titlul *Ideologia și libertatea artei*, și în 14 martie, cu titlul *Pentru o adevărată artă militantă*. Aparent, articolul pune chestiuni de ordin general privind raportul dintre artă și ideologie, cu țintă pe critica estetică, dar numele lui George Călinescu este singurul evocat ca ilustrare

negativă a viziunii asupra acestui raport. Pe de altă parte, „portretul” criticului este relativ ușor identificabil, chiar și atunci când identitatea lui nu este precizată, din indicii între care un loc important au diverse sintagme extrase din textele călinesciene, inclusiv din articolul „Un răspuns”: „Unii intelectuali de la noi, de o erudiție și de un orizont cultural vast, nu izbutesc încă, deși militanți sinceri pentru democrație și domnici să-și apropie perspectiva marxistă, să se elibereze de felul metafizic în care au fost învățați să vadă lucrurile. Iată de ce se vorbește de «realitatea specifică» a artei, care constă în «sunete, sentimente, culori» și care nu-i permite să fie idelologie, ci numai «în sensul unei ideologii», iată de ce se trage semnalul de alarmă vorbindu-se de pericolul transformării artei într-o «expoziție ideologică», iată de ce, în fine, unii oameni de cultură de la noi nu izbutesc să lege organic, subsumându-le unei concepții unitare, principiile care conduc activitatea politică de perspectiva lor culturală. Aici nu este vorba numai de simpla confuzie între noțiunea generală de ideologie, așa cum este definită de marxism, și forma conceptuală a ideologiei. În perspectiva metafizică diferitele sfere de valori, altfel spus, diferitele forme de ideologii – arta, politica, morala, știința etc. - sunt definite izolat, fără raport organic una cu alta și, toate la un loc, separate de structura economică. De aceea, atunci când se încearcă o reunire a lor nu se obține decât o juxtapunere mecanică și artificială. Una este arta cu «realitatea ei specifică» și altceva este «ideologia». În cel mai bun caz, ceea ce se poate doar este o potrivire a lor, astfel ca să evolueze paralele: una «în sensul celeilalte». Este vorba de un fel de traducere dintr-o limbă într-alta, de «ideologie prin artă». Referiri directe la neprincipialitatea atitudinii călinesciene față de artă mai apar în ultima parte a textului lui Popper, *Pentru o adevărată artă militantă*, publicat în numărul din 14 martie al revistei „Flacăra”. Abaterea, chiar potrivnicia lui Călinescu față de concepția marxistă asupra artei sunt aici acuzate direct: „Critici ca d. prof. Călinescu trag, după cum am văzut, semnalul de alarmă în fața pericolului «expozițiilor ideologice» care ar rezulta din acceptarea principiului «arta este ideologie», promovând un fel de ciudat paralelism, o artă «în sensul» unei ideologii, închizând astfel problemele artei tot în câmpul formei, al «realității specifice». Am văzut că punctul de vedere formalist, metafizic, al d-lui prof. Călinescu nu numai că nu corespunde concepției marxiste de [la] care se revendică, dar are toate șansele să conducă la temutele «expoziții ideologice». Oare confuziile nelămuririlor unora din artiștii noștri nu au o origine analoagă: orientarea unilateral formalistă a problemelor specifice artei lor, îndepărtarea nesimțită a acestora de principiile materialismului dialectic?” □ În același număr, la *Poșta „Flăcării”*, i se răspunde lui Petre Sălcudeanu (Brașov).

● Nicolae Corbu prezintă în „Scânteia” *Cenaclul revistei „Studentul român”*: „La ultima ședință a cenaclului, studenții au citit poezii despre

șantierelor de muncă voluntară, despre lupta proletariatului și victoriile lui, poezii antiimperialiste, poezii care, chiar dacă aveau unele lipsuri sau slăbiciuni, totuși arătau că au fost scrise cu căldură, cu dorința de mobiliza, de a trezi entuziasm pentru viața și realitatea pe care autorii au început să le vadă”. Articolul continuă în tonuri critice, mai ales cu privire la critica literară, al cărei rol nu a fost înțeles din cauză că nu se aplică metodele materialismului dialectic.

- La rubrica „Vorbe de clacă”, din „Semnalul” (an X, nr. 1744), Sandu Voinea scrie despre *Stilul confuz al cronicilor literare și de artă plastică*, fenomen pe care îl leagă, ca și redactorii de la „Flacăra”, de decadența clasei burgheze.

- Teme și subiecte stringente pentru scriitorul de tip nou indică Dan Petrașincu în „Libertatea”: „Sunt atâtea teme proaspete în literatură, care-și așteaptă interpretii, încât un romancier nu știe ce să aleagă mai întâi. Suferința comuniștilor în anii ilegalității și teroarei, complicațiile care se ivesc în acțiunea lor subterană, apoi momentul de tranziție al anilor din urmă, cu mișcările de sentiment, în contradicția dialectică a faptelor istorice, elanul reconstrucției și al luptei cu burghezia agonizantă, condițiile inedite în care tineretul muncitor a dat semnalul la Agnita Botorca, etc – toate acestea pot forma un material imens, ce-și bate joc de palidele conflicte ale trecutului. Adevărul e că suntem o epocă extraordinar de bogată în fapte umane, exterioare și interioare, și că artistul care nu-i poate surprinde fecunditatea înseamnă că n-a fost artist niciodată, înseamnă că a fost un simplu exponent al unor formule abstracte “. □ În același număr din „Libertatea”, în articolul *Muncitorii în vizită la scriitori*, Camil Petrescu își exprimă atașamentul artistic față de clasa muncitoare: „Muncitorii nu cer scriitorilor decât înțelegere, prietenie și cărți, cât mai multe cărți pentru inima lor, pentru mintea lor deschisă progresului [...]. Își mărturisesc unul după altul și în numele tuturor tovarășilor lor setea ancestrală de cultură, credința lor nestrămutată în progresul intelectual“.

- V. Russu Șirianu atrage atenția, în nr. 148 din „Viața sindicală”, asupra editurilor „cu scandal”: „Cugetarea”, „Vatra”, „Clujana”, cerând *Să se închidă officinele de putregai și pornografie!* Dând ca exemplu negativ de literatură decadentă „Surorile Veniamin”, de Sergiu Dan, criticul menționează că editurile respective continuă să ia mințile poporului, prin obscenitățile publicate. Susținute din umbră de „guzganii oligarhiei”, „Cugetarea” („fostă a fascistului Georgescu Delafras”), „Vatra” (aparținând în trecut ofițerului antonescian Lambriu) și „Clujana” au „otrăvit” spiritul prin exotism, senzațional, romane erotice sau polițiste cu detectivi britanici și, consideră autorul, trebuie să dispară. Alături de articolele lui Vicu Mândra, astfel de texte vor contribui la desființarea editurilor respective.

• În „Rampa” an 37, seria IV, nr. 120, ecourile Congresului P.M.R. se regăsesc în textul, la fel de angajant ca și „salutul” de început al evenimentului, *După Congres, cinstea, îndatoririle și misiunea artistului*.

MARTIE

1 martie

• În „Veac nou” nr. 9 (serie nouă), este publicat un reportaj despre *Conferința generală A.R.L.U.S.*: „În al patrulea an de existență, Asociația Română pentru strângerea legăturilor cu Uniunea Sovietică se află pe un drum rodnic și o privire retrospectivă arată cum, dintr-o asociație restrânsă de relații culturale, a devenit, după o activitate intensă, o mare asociație de mase”. Dau „raportul” vicepreședinții N. Popescu-Domeanu și dr. Al. Ionescu, Mihail Magheru, secretar general ARLUS, delegatul Dumitru Olaru, țăran din Olt.

• Sub titlul *Prezențe*, „Studentul român” (an IV, nr. 100) publică un dialog între B. Elvin și Vladimir Colin, care răspunde la întrebarea „Cum vedeți modalitatea de creație a tinerei generații de artiști? Răspunsul d-lui V. Colin și concluziile anchetei noastre: «E drept că niciodată nu s-a acordat tineretului – de toate categoriile și deci și tinerilor artiști – atâtea posibilități. Priviți din nou. Redacțiile revistelor și ziarelor noastre sunt pline de colegi de generație. Nume noi se tipăresc și se impun. Actorii tineri apar pe scenă în cu totul alte roluri decât altădată. Compozitori tineri își văd lucrările executate etc. etc. [...] Trebuie accentuat că modalitatea de creație a tinerei generații de artiști nu mai este una individuală în sensul izolării fiecărui artist. Ne întâlnim azi mult mai frecvent decât odinioară și discutăm problemele ce ne preocupă nu numai între patru pereți, ci mai ales în coloanele publicațiilor noastre; o parte din noi au și plecat pe șantierul pe care tineretul țării noastre scrie primele versuri de epopea concepută la Agnita și Botorca. Primele versuri cântând versurile de pământ și de fier ale brigadierilor au apărut. Modalitatea de creație a tinerei generații de artiști? Singura modalitate majoră, cea a rapsodului, a celui care dă glas uriașului cânt colectiv reținut în piepturile vâjnoase ale zecilor de mii de brigadieri ai Republicii Populare Române; a celui care consemnează și grăbește mersul poporului nostru spre socialism»”.

• În „Națiunea”, G. Călinescu semnează *Raport asupra filosofiei* (după tezele lui Jdanov). G. Călinescu face apologia rapoartelor lui Jdanov despre lucrarea lui G.F. Alexandrov, *Istoria filosofiei occidentale* (în numărul din 8 martie 1948, va continua cu analiza raportului jdanovist asupra revistelor „Zvezda” și „Leningrad”, într-un articol intitulat *Raport asupra revistelor* și publicat tot în cadrul rubricii „Cronica literară”). Raportul asupra filosofiei, afirmă criticul, este un eveniment care interesează „în mod acut nu numai pe

orice gânditor care vrea să-și însușească marxismul dar pe orice progresist, pentru un motiv foarte simplu. Concepția politică a societății se bazează pe ideologie, care e un instrument de luptă. Un om politic marxist, curat pragmatic, nu este de conceput, după cum, invers, nu se poate admite un filosof de spirit marxist în contemplație, cu totul în afara luptei. Nu e posibil ca într-o cronică literară să atingem esența însăși a filosofiei marxiste. Am putea chiar face greșeli, din lipsa unui studiu mai amănunțit, când un Alexandrov însuși a putut rătăci drumul, el, filosof de carieră [...]. Materialismul concepe filosofia ca o știință, întrucât respinge metafizicul și examinează relativul, adică lumea fenomenală condiționată istoric prin cauze economice. Din observarea pozitivă, lipsită de orice prezumții spiritualiste, marxismul a ajuns la încheierea că legea desfășurării istorice este «dialectica, lupta între contrarii, lupta dintre ceea ce este vechi și ceea ce este nou, dintre ceea ce moare și ceea ce se naște». Fie că vine din partea noastră, fie că vine din partea colectivului mai vigilent, critica ne ajută să ne deplasăm odată cu natura. A gândi este echivalent cu a lupta cu lenea ta însăși, care e o formă ascunsă de idealism, un regret pentru momentul depășit, o reacțiune. Munca esențială a filosofului nu e în direcția originalității, ci a clasificării ideologice a prezentului. Filosoful nu «creează» un sistem, ci «prelucrează» neîncetat și științific materialul vechi, spre a atinge viziunea calitativă impusă de moment în limitele postulatului dialectic”. Cât privește raportul lui Jdanov asupra revistelor „Zvezda” și „Leningrad”, criticul va reveni în numărul următor al „Națiunii”, cu o analiză vizând impactul asupra literaturii și a funcției ei sociale: „Având în vedere că arta se socotește a fi ca și filosofia, o formă de luptă pe frontul ideologic marxist, Jdanov va releva «greșelile politice» ale literaturii. S-ar părea că la baza discuției stă simpla întrebare de ordin teoretic dacă formula artei trebuie să fie «arta pentru artă» sau «arta cu tendință»? E de la sine înțeles că în acest caz raportul d-lui Jdanov îmbrățișează «arta cu tendință», adică arta instructivă, educativă, nedespărțită «de soarta poporului». Raportul nu urmărește eliminarea scriitorului critic ci ameliorarea lui în sens sovietic... Marii scriitori în plină vigoare știu să înțeleagă viața în toată complexitatea ei și să creeze fără întrerupere. Cei mai dezorientați sunt scriitorii minori și bătrâni. Trăind din amintire, inadapabili în a reinnoi datele artei lor, ei simt ca o apăsare ceea ce pentru scriitorul tânăr, născut în aer nou, e foarte firesc. Scopul Raportului lui Jdanov nu este acela de a constrânge spiritele organic refractare să facă ceea ce nu pot, lucru de care nu este nevoie în Uniunea Sovietică, ci de a stimula pe tinerii scriitori de educație politică sovietică să creeze cu entuziasm, ferindu-se de înrăurirea câtorva elemente ostile care-i ademenesc să ocolească temele sovietice moderne, fugind în istorie ori în humanism”. Urmând logica demonstrației jdanoviste, G. Călinescu formulează opinia că „Titu Maiorescu însuși, care distingea politica de artă, nu-și dădea seama că

în critică făcea politică, pentru că teoria discordanței între fond și formă era un punct al ideologiei conservatoare. Așadar Maiorescu făcea critică de partid”. □ În același număr mai semnează M. Novicov (conferință despre Pușkin), Tudor Opriș (despre Mihai Beniuc) și Ovidiu Papadima.

● În „Lupta Moldovei”, an IV, nr. 507, Gh. Agavriloaei semnează articolul *Decadența artei burgheze*, în care consideră că artiștii care trăiesc și muncesc în orânduirea capitalistă au numai două posibilități de a-și manifesta propriile atitudini: protestul și lupta, prin mijloace artistice, pentru a trezi în popor sentimentul demnității și dragostea de libertate. În caz contrar, artistul își va pune talentul și arta sa în slujba capitalismului, făcându-i apologia estetică, iar arta lui va deveni antipopulară, reacționară în fond și decadentă în formă.

● Ov. Drâmba semnează articolul *Încă un „critic” al marxismului care nu cunoaște marxismul (tot despre d. prof. univ. Eug. Speranția)*. În numărul următor profesorul Speranția – caz tipic pentru fenomenul epurărilor – devine „un dușman al clasei muncitoare, al regimului nostru democratic !” („Lupta Ardealului”)

● „Tribuna nouă” publică poemul *Gabriel Peri*, de Paul Eluard, în traducerea lui Ion Vitner.

3 martie

● Reforma învățământului este pregătită și propagandistic, o serie de publicații ale momentului abordând chestiunea sistemului educațional și a manualelor. „Cotidianul” cere, în numele poporului, „reformarea radicală a școlii”: „Problema învățământului nostru preocupă așa dar nu numai masele de cetățeni ai poporului nostru, eliberat de sub asupritori și care sunt însetate de cultură, dar ea formează unul dintre obiectivele centrale ale acțiunilor pe care le duce guvernul. De aceea, pentru prima dată în viața culturii noastre, soluționarea și reformarea radicală a școlii a fost propusă de urgență și nu va trece mult timp până la realizarea ei. Principiile după care se va face reforma învățământului, așa cum se pot desprinde din măsurile ce se iau și din declarațiile factorilor de răspundere, vizează o școală de tip nou, animată de spiritul democratic cel mai larg, izvorâtă din necesitățile reale ale poporului și orientată pe linia nevoilor generale.” (*Cultura poporului*)

● În „Universul copiilor” an 24, nr. 7 se produc schimbări semnificative. Publicația apare sub o nouă conducere (un comitet redacțional) și începe o altă numerotare. Sunt tipărite traduceri și adaptări după autori ruși (ca Ușinski), povești pentru cei mici, evident „educative”, repovestite de Vlad Mușatescu și Octav Pancu-Iași. Apar personaje ca Arici Pogonoci, Moș Glumici, Pif, Neghiniță. Printre semnăturile cele mai frecvente: Cezar Petrescu.

• G. Călinescu publică în „Jurnalul literar”, nr. 3 (martie 1948) un text scurt, intitulat *Camille Oudinot și Odobescu*, în care cercetează romanul „mediocru” (*Filles du monde*) al obscurului autor francez din secolul al XIX-lea, pe urma unei ipoteze conform căreia „se pare că ar fi vorba înăuntru de Al. Odobescu”. În același număr al revistei, criticul semnează alte câteva texte: *Marino și Gongora*, *Cavalerul de Florian*, *Salomon Gessner* și *Bernardin de Saint-Pierre*. Asupra lor se va pronunța revista „Contemporanul” (vezi 19 martie), acuzând îndepărtarea criticului de „sarcinile realității prezente”.

4 martie

• Într-o Conferința de presă susținută la Londra, Regele Mihai declară că abdicarea i-a fost impusă prin amenințare și șantaj de „un guvern instalat și menținut la putere de către o țară străină”, guvern care „nu respectă libertățile politice ale poporului român, care a falsificat alegerile și a nimicuit pe șefii politici democrați care se bucurau de încrederea țării”. (apud *Istoria României în date*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2007, coordonator Dinu C. Giurescu, p. 505)

• „Adevărul” anunță premiera piesei *Clasa a VIII-a B*, cu Radu Beligan, la Teatrul Colorado (director Grigore Vasiliu Birlic).

• În „Tânărul muncitor”, Al. Gârneață semnează articolul *Revistele de „umor”, manifestări ale moralei decadente burgheze*. Se reia identic tema abordată de Vicu Mândra în numere precedente ale „Tânărului muncitor”, continuând atacurile la adresa revistelor umoristice „Humorul” și „Papagalul”..

5 martie

• O analiză a romanului *Blocada*, de Pavel Chihaia, semnează Al. I. Ștefănescu, în nr. 75 al revistei „Contemporanul”: „Lectura acestui puțin cam stufos roman (numără un șir considerabil de personaje și aproape 500 de pagini îndesate) răscumpără în bună măsură osteneala unui cititor numai curios, deoarece ea îl pune în fața unui meșteșugar în ale scrisului, maturizat și să spunem, simplu, talentat. [...] Cu un puternic filon realist, insuficient explorat, cu supărătoare influențe ale romanului anglo-saxon «bestseller» sub forma pitorescului aventuros, lipsită de o justă orientare ideologică dar cu certe calități stilistice, *BLOCADA*, prin însăși experiența ei, pune și mai acut ca până acum problema necesității urgente a lămuririi ideologice a unei mari părți dintre scriitorii noștri. Când dl. Chihaia va înțelege că interpretarea pe care o dă azi realității nu este cea adevărată și că scriitorul trebuie nu numai să oglindească viața, dar chiar să arate păturilor largi de cititori und e se află adevărul și progresul social, atunci domnia sa ar putea da opere puternice și trainice”.

6 martie

- M. Soreanu, director al ziarului „Adevărul” semnaleză romanul *Veneau de pretutindenii*, de Ion Mihai Florescu, în care este vorba despre „Viața dramatică a rezistenței din sudul Franței”.

- În „Lupta C.F.R.” (seria II, anul IV, nr. 158) este prezentat *Manifestul Program al Frontului Democrației Populare*, din care extragem: „[...] asigurarea dreptului la cultură este una din principalele sarcini ale Frontului Democrației Populare deoarece el depune toate eforturile pentru sprijinirea efectivă, materială și morală a științei, literaturii și artei, pentru temeinica dezvoltare a așezămintelor de cultură, pentru crearea de condițiuni favorabile slujitorilor culturii”.

- Eugen Schileru semnează în „Contemporanul”, nr. 75, articolul *Imperialism și Cultură*, în care discută despre arta și criza culturii occidentale, în paralela realizată cu ceea ce se întâmplă în SUA căutându-se afinități cu intelectualii de stânga de acolo. „Luptând pentru om, luptăm pentru cultură [...]. Doar cei care s-au trezit la viață au dreptul și datoria să se așeze să scrie”. □ Pe aceeași linie este și articolul lui Ov. S. Crohmălniceanu, *Tipologii umane și sociale în romanul românesc modern*, în care este criticată literatura mic-burgheză, a „inadaptaților”. Crohmălniceanu contestă compasiunea scriitorilor - izvorâtă din neîncrederea față de clasa muncitoare - care a creat tipologii de lucrători persecutați, înfrânți, zbatându-se în mizerie. E valabilă la noi, ca și pentru romanul occidental, observația criticului sovietic Tamara Motâleva, care a remarcat “absența din tipologia umană a romanului burghez a aceluși *homo faciens*, creatorul, cel care realizează, acționează, transformând realitatea, nu supunându-i-se sau apărându-se ca o fiară urmărită de ea”. □ În același număr se celebrează Centenarul Revoluției de la 1848, 100 de ani de la apariția Manifestului Partidului Comunist și 3 ani de la momentul 6 martie 1945.

7 martie

- O pledoarie pentru participarea femeilor la actul de creație artistică apare în „Flacăra” (anul I, nr.10), unde Lelia Rudașcu publică articolul *Femeile creatoare și 8 martie*: „Prea mult a stat femeia-creator în marginea lumii vii, în afara marilor frământări sociale, a luptei neconținute spre mai bine care este viața adevărată “. □ Maria Banuș și Ana Ghimpeanu îi dedică tovarășei Ana (Pauker) versuri de felul: „Măreția valurilor fapte,/ Umilă-ncearcă se le-aștearnă pana/ Într-un singur cânt de zi și noapte./ Cântecul începe astfel, Ana...// Chemarea ta se strecurase-n pâlcuri,/ Uzina clocotea un gând ascuns,/ Cuvintele-și aveau dureri în tâlcuri/ Și timpul, plumbul aprig, nepătruns.// În ochii tăi, izvor de orizont,/ Lacrimi secase-n închisoare./ A absorbit-o-al vremurilor front/ Și-a dus-o-n zbor peste hotare”. □ Sașa Pană analizează *Poziția omului de știință și a artistului în raport cu sistemul*

capitalist: „Azi, în republicile populare, proletariatul își crează o cultură nouă deosebită și calitativ de cultura burgheză decadentă a regimului capitalist. Acolo, elanul spre artă și cultură, precum și cel din domeniul științei își desfășoară izvorul în largă plenitudine. Un nou suflu cunoaște o mare parte a umanității.” □ În urma articolului prin care Traian Șelmaru critica în „Scânteia” atât volumul de debut al Ninei Cassian, cât și cronica pe care i-o dedicase Ov. S. Crohmălniceanu, Nina Cassian își face un aspru autorechizitoriu sub titlul *Examen și autocritică*: „Pentru un artist comunist, o critică apărută în «Scânteia», organ central al partidului său – înseamnă totdeauna un prilej de scrutare a propriei sale conștiințe și opere, de revizuire profundă și constructivă. Un astfel de prilej am avut cu ocazia criticii volumului meu de poeme *La scara I/I* de către tov. Traian Șelmaru”. În continuare, poeta afirmă că volumul criticat reprezintă o cale de tranziție spre noua ei poezie, dar, cu toate acestea, nu-și va putea ierta greșeala de a nu fi înlăturat rămășițele mic burgheze și atitudinea de autoapărare (inconștientă) a pozițiilor capitalismului, mai ales că acestea intervin „într-un moment când imperialismul agresiv își infiltrează igrasia în cele mai variate și subtile chipuri; când propaganda lui în artă e, cel mai adesea, dominată de terminologii sonore și prețioase problematicei «pur artistice», un volum de versuri din care drumul nou, precis al artei progresiste nu reiese, se situează – vrând nevrând – în categoria unor lucrări dăunătoare, prin confuziile la care dă naștere”. Încheierea nu ascunde niciun echivoc: „Aș dori ca, după ce mi-am însușit critica «Scânteii», să pot dovedi autenticitatea acestei autocritici. [...] În slove simple și cu sensuri juste, aș dori ca viitorul meu volum de poeme să fie cea mai grăitoare autocritică.” □ Într-un articol redacțional (nesemnat), în care sunt vizate orientări greșite din publicații precum „Studentul român”, „Rampa”, „Contemporanul” și „Viața sindicală”, „Flacăra” își face, chiar și ea, autocritica. În final se arată: „O critică de ordin general, adică una care poate fi adusă atât unor anumite articole publicate de «Flacăra», cât și unora publicate în «Contemporanul», pagina a II-a a «României libere», «Rampa» și alte reviste și cotidiene, este că autorii acelor articole au un anumit fel de a gândi, oglindit în felul exprimării, și care nu este potrivit cu rostul articolelor respective. Rostul lor este de a educa masele. Lucrul acesta nu poate fi făcut cu aceleași mijloace de care se servesc revistele și cotidienele burgheze, al căror rost este de a menține masele în neștiință și confuzie de idei. Trebuie să cerem de la noi înșine o muncă neconținută pentru a realiza simplitatea, limpezimea, unite cu puterea de a analiza și adâncime a gândirii. Nu trebuie ca idei juste și folositoare să fie pierdute din pricină că acela care le gândește se pierde în amănunțimi și le exprimă prin întorsături de stil întortochiate pe care tineretul nostru îl deprindea și îl deprinde încă în universitate și – în parte – în publicațiile străine de tip «Fontaine» sau «Arche». În cultura noastră nu

mai poate fi căutată originalitatea cu orice preț, nu mai pot ființa idei confuze exprimate în proză înzorzonată. Economicește și politicește nu mai suntem o colonie a capitalismului apusean. Și atunci, de ce să păstrăm forme de cultură moștenite de la epoca în care eram o colonie?”

- În „Înainte”, Craiova, P. Antoniu aniversează **1000 de numere în slujba poporului muncitor**. „«Înainte» n-a fost numai o tribună adversară tiranilor, ci și un îndreptar al maselor, condus de o înaltă principialitate de partid.”

- Ovidiu Drâmba publică în „Lupta Ardealului” studiul **Obiectivitatea și spiritul științific**, prin care se lansează, timp de mai multe numere ale ziarului clujean, o serie de atacuri la adresa prof. E. Speranția. Critica lui E. Speranția „în condițiile neștiințifice în care e făcută, e o atitudine de-a dreptul gravă, dat fiind că un curs universitar nu este egal cu o carte personală - *Elemente de sociologie generală* – ci este un instrument academic de educație, direct și obligatoriu. Pentru aceasta însă d. Speranția ar fi trebuit să fie obiectiv și loial”.

8 martie

- **Artiștii, scriitorii și ziaristii participă la campania electorală** consemnează „Cotidianul”.

- Apare, chiar de ziua internațională a femeii, publicația „Femeia”, Nr.1 (8 martie) revistă editată de Comitetul Central al Uniunii Femeilor Democratice din România (UFDR). Revista vrea să fie îndrumătoare pentru tovarășele care sunt mame și pentru copiii lor. Revista are o apariție lunară, sub conducerea unui comitet, printre semnatari figurând Cella Serghi, Elena Gugeanu, Viorica Constantinescu, Elena Teodosiu. Are și un supliment pentru copii. Revista „Femeia” se dorește a fi un „stindard de luptă și înfăptuirii” și își propune, printre altele, să demaște toate uneltirile și planurile agresive ale imperialiștilor „ațăători” la un nou război. Se publică și discursuri ale femeilor – ministru (exemplu Constanța Crăciun) și texte de impunere a modelului feminin sovietic și, prin Ana Pauker, a celui autohton.

- Apare „Indice bibliografic” (trimestrial, 1948-1950) editat de Biblioteca A.R.L.U.S. din București, pentru a ține la curent publicul românesc cu volumele și revistele sovietice, care vin din URSS. Pentru cărțile intrate din februarie 1945 până în decembrie 1947 există un catalog pe autori și materii al Bibliotecii Centrale, redactat în română și rusă. Dintre volumele înregistrate amintim: G. Leonidze, *Stalin*, Prokofiev, *Versuri despre Rusia*, Maiakovski, *Lenin*, L. Nik, *Vechea și noua Moscova în literatură*.

- În „Națiunea”, se publică **Raportul asupra revistelor „Zvezda” și „Leningrad”**, în continuarea încercărilor lui Călinescu de a demonstra înțelegerea absolută a liniei ideologice oficiale de la Moscova. Arta cu tendință este, conform acestei înțelegeri, doar o formă de luptă pe frontul marxist, este instructivă, educativă, nedespărțită de soarta poporului. Scopul

vehementului raport al lui Jdanov despre abaterile de la normă ale publicațiilor amintite nu ar fi „pentru a constrânge spiritele refractare să facă ceea ce nu pot, ci de a stimula pe tinerii scriitori cu educație politică să creeze cu entuziasm, ferindu-se de înrâurirea câtorva elemente ostile, ce-i ademenesc să ocolească temele sovietice moderne, lunecând în istorie ori humorism”. Poporul rus, consideră Călinescu, e „ahțiat” după literatură, spre deosebire de noi, unde literatura e un fenomen fără priză la un public care o evită, pur și simplu, indiferent de tendințele ei. În România, așadar, situația se complică, e diferită față de URSS, unde nu a fost nevoie a se educa poporul să citească. Prin urmare, nu ar fi de ajuns să se combată indiferentismul artistului, ci mai degrabă indiferența cititorilor. Interesantă, în acest context, este opinia lui Călinescu despre Maiorescu, prin prisma diferențelor analizate mai sus: mentorul de la Junimea făcea în critica sa politică, „scria critică de partid”, pentru că teoria discordanței între fond și formă “era un punct al ideologiei conservatoare!”.

- O. Drâmba continuă, în „Lupta Ardealului”, atacul împotriva lui E. Speranția, într-un articol cu titlul *Profesorul E. Speranția – un calomniator și falsificator al marxismului*, urmat în numărul din 11 martie 1948 de *Încă un critic al marxismului care nu cunoaște marxismul*. Profesorul Speranția ar falsifica, în opinia lui Drâmba, punctul de vedere al materialismului istoric în ceea ce privește relația dintre structura ideologică și infrastructura economică a unei societăți, conchizând că „Activitatea universitară a d-sale în fond și în formă este o acțiune politică și încă una profund reacționară”.

11 martie

- În „România liberă”, an VI, nr. 1084, M. Grozea semnează articolul *Criza formală în artă - o falsă problemă*. Autorul consideră, sub influența unui articol semnat în „Scânteia” de Marcel Breslașu, că „nu căutând în vid un «stil proletar» se va crea o artă proletară, ci mergând în mijlocul proletarilor, inspirându-se din viața și din lupta acestora, aprofundând problemele lor intime”.

- P. N. P. se pregătește de alegerile din martie, pe liste figurând Gala Galaction și Mihail Dragomirescu. „Națiunea” publică, în acest scop, textul „*Țara*” votează cu „*Soarele*” (Frontul Democrat Popular). □ G. Călinescu semnează articolul *Muncitorii și intelectualii sunt o singură armată a muncii și a păcii*.

12 martie

- Ultima carte a lui Ionel Teodoreanu este desfășurată în cronică literară a lui AL.I. Ștefănescu, din „Contemporanul”, nr. 76. Romanul *Zdrulă și Puhă* ar fi „piatra funerară a răsfățatului autor burghez”.

● Ov. Drâmba ajunge la al treilea articol (și ultimul) a cărui țintă este profesorul E. Speranția. Ca și în numărul anterior, titlul conține adjectivările cele mai aspre ale momentului, care atrăgeau, de regulă, eliminarea din viața profesională a celui astfel calificat: *Despre Pr. E. Speranția – un dușman al clasei muncitoare, a regimului nostru democratic*. Principalul cap de acuzare formulat la adresa profesorului Speranția este antimarxismul său: „În încercările d-sale insistente de a combate marxismul împotriva oricărei obiectivități științifice (de altfel, d-sa dintru început nu năzuiește altceva decât să combată prin sofisticările șarlatanească ideologia, armă de luptă a oamenilor muncii), dl. prof. Speranția utilizează tot felul de alibiuri și echivocuri spre a pescui în apă tulbure. [...] Dl. prof. Speranția reprezintă o societate apusă, pentru care aspirațiile spre o viață mai dreaptă și mai bună a oamenilor muncii sunt niște simple interese meschine. O societate pentru care cultura și creațiile ei nu reprezintă nimic mai mult, după propria dumisale expresie, decât «jocul spiritului, simpla curiozitate, amuzamentul». În fine, o societate care desconsideră sudoarea muncii [...], profund reacționară, o societate în care înflorește exploatarea omului de către om. Ne mirăm însă ce mai caută un atare profesor la o înaltă instituție de cultură cum este Universitatea în RPR. Iată de ce am căutat să arăt că activitatea «științifică» a d-lui prof. E. Speranția nu are nimic comun cu știința, intrând în domeniul politicii militante reacționare, dușmănoase regimului nostru democratic”. („Lupta Ardealului”)

13 martie

● În articolul *Capșa cea nouă*, din „Adevărul”, (vezi și numărul din 5 martie), Brunea-Fox continuă evocarea cafenelelor bucureștene: „[...] în definitiv, ce-au fost Corso, Wilson, Royal, Elite, Nestor? Niște periscope menite să repereze ceva din spectacolul epocii. [Capșa] a fost marea oglindă venețiană în care veacul s-a privit din cap până-n picioare... un edificiu inamovibil. O instituție! Pe registrul său de aur câteva generații au ținut să-și lase amprenta digitală. Mai mult, ea a fost însăși epoca, nu fragmentară, ci în toată desfășurarea ei [...] Nimeni însă n-a avut curajul s-o tragă la răspundere, s-o puie sub interdicție. Era tabu...”.

● Intervievat de Sandu Naumescu în „Cotidianul”, Zaharia Stancu, candidat pe lista F.D.P., afirmă că prin noua Constituție „arta și cultura devin bunuri ale întregului popor”.

● „Înainte”, Craiova, an V, nr. 1004, în articolul *Vremuri noi, artă nouă*, fără semnătură, acuză arta estetizantă, denunțând-o drept confuză, izolaționistă și marcată de reacționarism. Spre mai mare elocvență, evocă și indică modelele Rezistenței franceze, ale scriitorilor sovietici și cele ale autohtonilor pașoptiști, scriitori „conștient integrați în mișcarea socială a timpurilor lor”.

14 martie

- În „Ardealul nou”, Ella Dinescu recenzează cartea lui V. Kemenov, *Triumful a două culturi*, apărută la Editura P. C. R., 1948.
- „Adevărul” anunță conferința de a doua zi, duminică, 14 martie, orele 17, *Legenda lui Prometeu*, de Victor Eftimiu. □ Nicolae Moraru scrie despre *Libertatea informației și a presei* în p. 2 a aceluiași număr din „Adevărul”.
- Cu prilejul împlinirii a 111 ani de la nașterea lui Ion Creangă, Valentin Silvestru publică în „România liberă” articolul „*Hâtrul*” de la *Humulești, un mare realist*. Creangă este prezentat drept un exponent al țărânimii române, un luptător împotriva superstițiilor, „Amintirile” apărând ca „o reacție naturală contra falsificărilor, prezentând într-o lumină adevărată realitățile rurale.”
- În „Rampa”, an 37, seria IV, nr. 122, Gala Galaction răspunde la ancheta *Rolul și importanța culturii și artei în R. P. R.* : „Contemplăm gigantica noastră înfăptuire democratică și ne încredințăm că este rezultatul unui lung proces, al unei impresionante evoluții istorice! Gonim analfabetismul, sporim bibliotecile...Suntem ca niște soldați ce asediază o cotă superdificilă. Educația noastră democratică trebuie să ne facă altruști și nepreocupați de glorie...Vom învăța și îi vom învăța și pe alții. Vom pregăti în noi și în ucenicii noștri râvna cea bună, dragostea de obște, devotamentul către lucrul public (Res publicae) și catehismul artei generoase”.

15 martie

- Un ecou al anchetei cu tema *Ce teme propuneți artiștilor noștri? Ce teme vă propuneți?* (din „Scânteia”, 9 februarie), răzbate în „Cotidianul”, prin articolul *O nouă cultură*: „Viața culturală populară se desfășoară la noi într-un ritm din ce în ce mai viu. La țară, ca și la orașe, pe zi ce trece iau ființă noi așezăminte de cultură. [...] Mișcarea culturală populară românească, inițiativa și realizările pe acest tărâm își au ecou și dincolo de graniță. [...] Ziarul «Scânteia», care a deschis mai de mult printre cititorii săi și printre artiști o anchetă privitoare la noua orientare artistică a poporului nostru a constatat că tinerii lucrători care au răspuns cu această ocazie au cerut romane din viața lucrătorilor și a țăranilor. Cărți din care să reiasă dragostea care unește pe tinerii plini de entuziasm ca și efortul savanților care prin descoperirile lor contribuie la efortul umanității. «Cultură și artă pentru popor» - iată un deziderat care își capătă azi forme din ce în ce mai concrete.”
- O dată cu numerele speciale de alegeri, rolul cultural al publicației „Înainte”, din Craiova, se diminuează. Dispare și reappare sporadic rubrica „Șantier cultural”. □ În numărul din această zi este prezentat ziaristul Sorin Toma, redactor responsabil al ziarului „Scânteia”, candidat pe lista F. D. P. Dolj.

● Victor Felea semnează în ziarul „Tribuna nouă” articolul *Punctul de vedere al literaturii sovietice* în care prezintă revista trimestrială „Probleme de literatură și artă”. Autorul descoperă „modelul” literaturii sovietice: „după Fadeev, în fața scriitorilor stau două importante cerințe: orientarea ideologică, poziție din care, scriitorul va fi (con)dus spre realismul socialist... Scriitorul sovietic trebuie să cunoască în mod direct viața reală; cele mai multe romane sovietice s-au născut în acest fel: dintr-un contact direct al scriitorului cu realitatea pe care o descrie”.

16 martie

● Are loc ședința biroului operativ al S. S. D. R. La punctul 6, primiri de noi membri, se consemnează admiterea următorilor: O[v.] [S.] Crohmălniceanu, Vladimir Colin, Nina Cassian, Vera Călin, Petru Dumitriu, George Dan, Corin Grossu, Paul Georegescu, Al. Ion, Alex. Jar, Silvian Iosifescu, I. Ludo, Liana Maxy, Nicolae Moraru, Victor Nămolaru, Veronica Porumbacu, Victor Russu, Maria Rovau, Marin Sârbulescu, Florin Tornea, V. Tulbure, Petre Iosif, Petre Vintilă, Al. I. Ștefănescu.

17 martie

● În vederea apropiatelor alegeri din 28 martie 1948, Uniunea Sindicatelor de Artiști, Scriitori și Ziariști din România, lansează, prin intermediul presei („Adevărul”, nr. 17113; „Scânteia”, nr. 1073; „Cotidianul”, nr. 583) și al altor organe de presă devotate cauzei, *Apelul de solidarizare cu Frontul Democrației Populare*: „Este datoria noastră să mobilizăm toate energiile în lupta pentru victoria în alegeri a Frontului Democrației populare”. Apelul este semnat de M. Sadoveanu, președinte, Niky Atanasiu, secretar general, și de următorii artiști, scriitori și ziariști: Sică Alexandrescu, Const. Antoniu, Asztalos Istvan, Serafim Antropov, Mihai Andricu, N. Băltățeanu, Lucia Sturdza Bulandra, N. Brancomir, V. Bumbești, Mircea Buciu, Nicolae Bellu, Alex. Buican, Mircea Bălănescu, Marcel Breslașu, Const. Bugeanu, Maria Banuș, Aurel Baranga, Radu Boureanu, Ury Benador, Mircea Bârsan, Demostene Botez, Constantin Bobescu, I. Chișinevski, Jules Cazaban, Sonia Cluceru, Gh. Ciure, Boris Caragea, N. D. Cocea, I Călugăru, Nina Cassian, Floria Capsali, Trixy Checais, Al. C. Constantinescu, Gheorghe Dinu, Geo Dumitrescu, Mihail Davidoglu, Oleg Danovsky, Maria Filotti, Beate Fredanov, Gh. Finteșteanu, Al. Ființi, Arta Florescu, I. Felea, Alex. Giugaru, Al. Ghibericon, Al. Graur, Gr. Ghiulea, S. Grunea, Fr. Gorețchi, Elvira Godeanu, Gala Galaction, Gaâl Gabor, Iacob Groper, Lucian Grigorescu, Eugen Jebileanu, Dumitru Ionescu, Petre Iosif, Alex. Jar, Ion Jalea, Gh. Ivașcu, Al. Kirițescu, Kacso Sandor, Leon Klepper, Octav Livezeanu, I. Lighetti, Vasile Lăzărescu, Gh. Labin, Barbu Lăzărescu, I. A. Maican, Egizzio Massini, Dora Massini, Al. Marius, H. Maxy, Nicolae Moraru, Șt.

Mitrofan, Claudia Milian, Tudor Mușatescu, V. Maximilian, Melius Josef, Ligia Macovei, Al. Mendelshon, Const. Medrea, Dinu Negreanu, Irina Nădejde, S. Nedelcu, Mihai Novicov, Nagy Istvan, Radu Negreanu, Gh. Opreșan, Ion Pas, Mihai Popescu, Grigore Preoteasa, Cezar Petrescu, H. P. Bengescu, Ioana Postelnicu, S. Perahim, Mihail Raicu, Leonte Răutu, Elly Roman, Alex. Rădulescu, Anton Romanovsky, Jean Rânzescu, Camil Ressu, Gh. Storin, Mircea Șeptilici, N. Stroe, Ion Șahighian, N. Ștefănescu-Goangă, Szentmerci Eugen, Traian Șelmaru, W. Siegrfried, Mihail Sorbul, Zaharia Stancu, Alex. Șahighian, Cella Serghie, Mircea Ștefănescu, Ion Marin Sadoveanu, Matei Socor, Constantin Silvestri, Paula Sybille, Ionel Țăranu, Gh. Timică, Ana Tălmăceanu, Sorin Toma, Ionel Teodoreanu, Cicerone Theodorescu, Florin Tornea, A. Toma, V. Valentineanu, Maria Voluntaru, Gr. Vasiliu-Birlic, Șt. Voicu, M. Vescan, Zeno Vancea, Gh. Zaharia, K. H. Zambaccian (Cf. „Adevărul”).

18 martie

• În „Tânărul muncitor”, an II, nr. 46, Victor Timotei scrie despre lupta împotriva analfabetismului, despre reforma învățământului și noile direcții culturale, în textul *În regimul democrat cultura a fost pusă în slujba poporului*. Autorul notează că „trecând la opera de culturalizare a poporului în condițiile noi deschise de regimul democrat, pretutindeni oamenii muncii au putut să organizeze o adevărată campanie împotriva analfabetismului. Tineri și bătrâni, săteni și muncitori de la oraș, neștiutori de carte au populat nenumărate școli de analfabeți, deschise pe cuprinsul țării. Numai sub egida Confederației Generale a Muncii au funcționat 1800 de cursuri de alfabetizare cu 22.000 elevi. Asemenea școli au fost deschise însă și de celelalte organizații de masă, tineretul și țărănimea fiind mai cu seamă atrași către lumina învățaturii”.

• „România liberă”, continuă să dezbată tema realismului în artă. Sub această incidență, Ion Mihăileanu, face portretele literare ale Hortensiei Papadat-Bengescu și Magdei Isanos sub titlul *Eternul feminin în creația artistică*, iar Constant Ionescu semnează *Câteva portrete de femei în literatura noastră*, oprindu-se la Mara lui Slavici care împletește „afecțiunea maternă cu o trăsătură nouă de dârză hotărâre, care o pune pe o poziție insolită față de cadrul literar al timpului”. Un alt tip adus în discuție este cel al Vitoriei Lipan „a cărei umanitate adâncă, izvorâtă din sentimentul justiției care o domină și din dragostea mare pentru soțul dispărut, sparge cadrele concepției burgheze asupra femeii – obiect de lux și de plăcere, incapabilă de intelectualitate și de aspirații ideale, închisă în cadrul strâmt al erotismului”. În ceea ce o privește pe Hortensia Papadat-Bengescu, personajele sale feminine „sunt deosebit de atente față de convențiile sociale, au veleități nobiliare și tot universul lor intelectual se rotește în jurul acestor convenții.”

- În „Libertatea”, Dan Petrașincu face un portret lui *Mihail Sadoveanu*.
- „Lupta Ardealului”, an IV, nr. 478, inițiază o *Anchetă* despre regimul de democrație populară care a dat artei și culturii „menirea de educare a maselor și a dat slujitorilor artei condiții de viață omenești”. Răspund profesori, pictori, muzicieni, actori.

19 martie

- Mihail Cosma, vorbește despre realismul socialist în articolul *Obiectivele criticii literare* subintitulat *Câteva concluzii pentru o parte a criticii noastre* și publicat în „România liberă”. Plecând de la Rezoluția Comitetului Central al Partidului Comunist și de la cunoscutul raport al lui Jdanov, autorul discută, într-o primă parte, influența acestora asupra revistelor din U.R.S.S., pentru a trece mai apoi la importanța criticii leniniste a lui Fadeev, sugerând și importanța pe care aceasta ar trebui să o exercite asupra noii critici românești. În practică aceste principii se refereau la : „1. necesitatea creării unei critici combative care să asigure apărarea și promovarea spiritului literaturii de partid și a realismului socialist ca formă superioară a culturii; 2. principiile enunțate fixau o dată pentru totdeauna începutul de realism socialist nu ca ceva în opoziție totală cu realismul critic și romantismul revoluționar, ci tocmai ca înmănunchere a lor, sintetizarea lor într-o viziune nouă, mai (sic!) superioară.”

- Din „Contemporanul”, nr. 77, se rețin articolele *M. Sadoveanu și peisajul ca gen literar*, de Ion Frunzetti, *Di Mircea Florian descoperă punctul arhimedic* (contestare a profesorului de filozofie), de V.M. Spătaru, dar și un text tipic pentru ceea ce putem numi „vânătoarea de vrăjitoare”: *Cultura umanității din nou în primejdie*, de I. Vitner, prin care se trag false semnale de alarmă, în lupta împotriva culturii decadente a Occidentului și a activităților SUA. „Cine mai poate spune astăzi că politicul și culturalul sunt două teritorii distincte, autonome, este sau inconștient sau de rea credință. Și într-un caz și în celălalt un asemenea om nu poate fi decât un instrument al dușmanilor libertății milioanei de oameni, un dușman el însuși al libertăților democratice... Forțele imperialismului caută prin orice mijloace să rupă legătura dintre adevărații intelectuali și masele populare. Se repetă fenomenul care a urmat imediat după venirea la putere a lui Hitler”. □ Importantă este nota apărută, fără semnătură, la rubrica „Marginalii”, în care sunt sancționate abaterile ideologice ale lui George Călinescu, constatate în studiile apărute în numărul din martie al revistei „Jurnalul literar” (vezi 3 martie): „Continuând tradiția primelor două numere, noul număr al *Jurnalului literar*, care apare sub direcția d-lui prof. G. Călinescu, oferă preocupări caracterizate prin aceeași îndepărtare de sarcina realităților prezente. Apreciem activitatea de neobosit cercetător a d-lui prof. Călinescu și nu ne îndoim de roadele muncii sale neîntrerupte. Dar socotim că astăzi,

când literatura noastră se află în fața atâtor revizuirii și a atâtor noi perspective, munca d-nei sale ar trebui să abordeze tocmai acest tărâm, atâta vreme lăsat în voia părăginirii sau a unor incompetente cultivări. Nu nesocotim calitățile de informație și de analiză ale studiului *Marino și Góngora* de pildă [...], dar [...] în clipa de față Marino și Góngora au legături prea puțin solide cu noi. Ceea ce așteptăm de la d. prof. Călinescu este intervenția unei revizuirii și instalarea pe pozițiile unei perspective vaste a literaturii noastre, care are nevoie de primeniri.”

- „Înainte”, Craiova, an V, nr. 1010, acordă un spațiu amplu, Festivității de inaugurare a Universității din Craiova. Sunt reproduse cuvântările lui Traian Săvulescu și Gheorghe Vasilichi, ministrul Învățământului.

- În „Lupta Ardealului”, an IV, nr. 479, R. F. semnează *Știința marxistă asupra artei* (în text se fac referiri la *realismul socialist*). „Spre deosebire de sistemele estetice apărute din antichitate până la Marx, care se-nvârteau invariabil în jurul acelorași teme sterile – inspirație, catharsis, trăiri interioare de artă, Marx și Engels au considerat arta în doctrina lor în mod just la o gândire a vieții materiale a societății, subliniindu-i importanța în lupta proletariatului de făurire a societății fără clase. Punctul de vedere marxist față de artă nu e doar unul superior celor din estetica premarxistă – contribuția lui Marx și Engels la dezvoltarea științei artei e la fel de importantă ca aceea adusă de ei la dezvoltarea filozofiei. Prin contribuția lui I. V. Stalin, teza lui Engels asupra realismului a căpătat o nouă amploare, definind treapta superioară acestei metode artistice: REALISMUL SOCIALIST”.

20 martie

- Cu prilejul campaniei electorale, „Flacăra”, anul I, nr.12, publică pe prima pagină Apelul U.S.A.S.Z.R, semnat, printre alții, de: Sică Alexandrescu, N. Băltățeanu, Marcel Breslașu, Maria Banuș, Aurel Baranga, Radu Boureanu, Ury Benador, I. Chișinevschi, Jules Cazaban, Sonia Cluceru, Boris Caragea, N. D. Cocea, Ion Călugăru, Nina Cassian, Floria Capsali, Trixi Checais, Al. Constantinescu, Gheorghe Dinu, Geo Dumitrescu, Mihail Davidolglu, Oleg Danovschi, Maria Filotti, Beate Fredanov, Gh. Finteșteanu, Al. Fiñți, Arta Florescu, I Felea, Alex. Giugaru, Al. Ghibericon, Al. Graur, Elvira Godeanu, Gala Galaction, Gaal Gabor, Iacob Gropper, Lucian Grigorescu, Eugen Jebeleanu, Petre Iosif, Alex. Jar, Ion Jalea, Gh. Ivașcu, Al. Kirițecu, Barbu Lăzăreanu, Ion Aurel Maican, V. Maximilian, M. H. Maxy, Nicoale Moraru, Claudia Milian, Tudor Mușatescu, Melius Josef, Ligia Macovei, C. Medrea, Mihai Novicov, Nagy Istvan, Ion Pas, Grigore Preoteasa, Cezar Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Ioana Postelnicu, S. Perahim, Mihail Raicu, L. Răutu, Elly Roman, Camil Ressu, Mihail Sadoveanu, Gh. Storin, Mircea Șeptilici, N. Stroe, Ion Șahighian, N. Ștefănescu-Goangă, Tr. Șelmaru,

Zaharia Stancu, Mihail Sorbul, A. Toma, Sorin Toma, Ionel Teodoreanu, Cicerone Teodorescu, Gr. Vasiliu Birlic, Zeno Vancea, K. H. Zambaccian. Paginile următoare sunt consacrate prezentării candidaților F.D.P. din alegerile din 28 martie 1948: Mihail Sadoveanu, L. Răutu, Niky Atanasiu, Gala Galaction, Zaharia Stancu, și Sorin Toma.

- „Scânteia” publică portretul și biografia lui Leonte Răutu, membru al C.C. al P.M.R., candidat al F.D.P. pe lista județului Buzău. □ Și „Cotidianul”, în numărul 26 martie 1948, îl portretează sub titlul *Un ideolog, Leonte Răutu*.

- În „Universul”, Andrei Băleanu semnează textul de atitudine *Dreptul la cultură*, din care desprindem: „Arta, literatura, știința, trebuie să pătrundă în mase; altminteri ele rămân sterpe, se veștejesc și pier în abstracțiuni”. Băleanu pune în contrast „cultura de dinainte” cu „noua cultură”, prima dintre ele fiind, evident, considerată complet negativă. În opinia autorului, nu există nici o criză a culturii, aceasta fiind rezolvată prin ridicarea nivelului de viață al poporului și, implicit, prin pătrunderea culturii în mase. □ În același număr, M. Sevastos semnează medalionul *M. Sadoveanu*, o prezentare biografică, cu tentă politizantă.

21 martie

- Sorin Toma, redactor responsabil al ziarului „Scânteia” și candidat la alegerile din 28 martie, beneficiază de un portret și o biografie în „Scânteia”: „deși tânăr, este un vechi ziarist, un luptător încercat al presei muncitorești”. □ Și „Cotidianul” realizează, trei zile mai târziu (24 martie 1948), un portret gazetarului candidat.

- Un articol, nesemnat, din „Cotidianul” arată că „printre intelectualii candidați la alegerile pentru Marea Adunare Națională este și preotul scriitor Gala Galaction”: „În lunga sa activitate de meșteșugar al scrisului și de predicator de pe amvon, Gala Galaction a propovăduit înfrățirea dintre oameni și s-a dovedit un entuziast susținător al democrației. Gala Galaction începe să vadă imediat, după primul război mondial, zorile lumii noi care se înfăptuiește astăzi. [...] Viața acestui cleric și artist este o pildă vie pentru generațiile mai tinere, constituind un îndemn pentru înfrățirea dintre oameni și permanentizarea păcii dintre popoare.”

- „România viitoare” publică, sub inițialele V. R. S., o cronică de carte la N. Moraru, *Realismul în literatură*, Editura Europolis, comentată cu scurte citate din care rezultă superioritatea artistică a realismului socialist: „Arta este ideologie, căci ideile generalizatoare ale oamenilor țin seamă de interesele păturilor, ale claselor în luptă”.

- În „România liberă”, Constant Ionescu publică articolul *O literatură nouă despre țărani*, în care aceștia sunt văzuți drept eroi ai luptei de clasă. Este criticată literatura despre țărani dinainte de momentul 1948, o lumină

pozitivă fiind aruncată doar asupra literaturii cu tentă realistă (*Mara* lui Slavici). În schimb, Rebreanu este aspru criticat, considerându-se că acesta, atât în *Ion*, cât și în *Răscoala*, nu face decât să scoată la iveală primitivitatea țărănimii, precum și, mult mai grav, aspectul fatalist cu care această pătură socială este împovărată. În final se revine la sarcinile noii literaturi, explicându-se „de ce este semnificativ, pentru a descoperi drumurile pe care se va dezvolta literatura noastră inspirată din viața satelor, să analizăm documentele politice importate în care este cuprins planul concret de transformare a vieții țărănești.”

• „Lupta Ardealului” publică o anchetă (*Ce ne-a adus regimul de democrație populară?*), la care răspund: Augustin Almășanu, prim tenor la Opera de Stat, Viorica Dimitriu – Teatrul Național, D. Miluță Lapteș – Dorna, Al. Roșca – prof. la Facultatea de Filozofie și Litere („Statul nostru sprijină dezvoltarea culturii și artei să organizeze institute de cultură, biblioteci, edituri, teatre, muzee, conservatoare), pictorul Emil Cornea („Democrația populară ne-a dat în primul rând nouă, artiștilor, încredere în forțele noastre și ne-a creat, legându-ne de marile mase populare, un teren de activitate”), C. A. Rusei – Teatrul Național („Arta nu se face decât în dragoste și entuziasm și astea numai regimul actual ni le-a adus”), Ion Dinescu – director de scenă la Teatrul Național („Un regim nou reprezintă reabilitarea dorită, eliminarea mercantilismului și vedetismului, spre un control sever, un public sănătos, remunerație omenească”), Lyă Hubic – prim soprană la Opera Română („Față de regimul trecut, unde era considerat un măscărici, element de distracție și comercializare, artistul este respectat în regimul de democrație populară, dându-i-se posibilitatea unor creații bune și condiții de trai omenești”) etc. Concluzia ar fi că noul regim „a dat artei și culturii menirea de educare a maselor și a dat slujitorilor artei condiții de viață omenești”.

22 martie

• Ion Mihăileanu semnează în „România liberă” articolul *Poezia d-lui Philippide și disprețul față de actualitate*, judecând opera poetică a lui Philippide din perspectivă politică. Acesta consideră că poetul, pe tot parcursul creației sale, manifestă „aceeași veche iluzie a intelectualului care disprețuiește actualitatea și-și închipuie că poate trata teme veșnice fără să cunoască și să vorbească de viața aceasta, de zi de zi a oamenilor.” □ În același număr, la „Cronica literară”, Constant Ionescu scrie despre volumul lui Marcel Breslașu, *Poeme pentru un ziar de perete*, apărut de curând la Editura „Europolis”, poetul „trecând examenul de admitere” al noilor vremuri, după cum însuși autorul articolului se exprimă. Este discutată pe larg creația lui Breslașu, de la primul până la ultimul volum, pentru a se evidenția „un poet care ucenicește cu sârg la o limbă nouă care se vrea nici

«galeșă», nici «lălâie», ci după propriile sale cuvinte «aspră, dură, dărză, ruptă».”

23 martie

- În sala Teatrului Savoy, se desfășoară Adunarea Artiștilor, Scriitorilor și Ziariștilor. Subiectul întâlnirii îl constituie alegerile din 28 martie și proiectul de Constituție. Dintre notabilitățile care au participat: M. Sadoveanu, I. Chișinevschi, Gala Galaction, L. Răutu, Niky Atanasiu.

- În „Semnalul”, an X, nr. 1763, Ionel Jianu semnează textul *O expoziție interesantă*, în care prezintă expoziția de grup deschisă în salonul din strada Batiște, sediul Uniunii Sindicatelor de Funcționari publici. Sunt consemnate lucrările artiștilor Șerban Zainea, L. Scherer, Ion Olteanu, N.Ștefănescu, Șt. Dumitrescu-Șercaia.

- Despre accesul maselor la educație scrie Paul Istratie în articolul *Cultura și drumul în învățământ*, apărut în „Lupta Ardealului”.

24 martie

- În „Universul”, Al. Cerna-Rădulescu scrie un articol dedicat lui *Zaharia Stancu*, pe care îl consideră reprezentativ pentru tipologia noului intelectual, fiu de țărani săraci din Teleorman, telefonist, băiat de prăvălie, vânzător de ziare, funcționar, muncitor la o fabrică de săpun, pentru a deveni mai apoi poet. Intelectual model al noii ideologii, Zaharia Stancu „a continuat să scrie poezii și să lupte cu condeii pentru pace, pentru libertate și pentru democrație, [...] a rămas neclintit în credința lui, că poporul acesta muncitor și prea răbdător va ajunge într-o zi stăpân pe destinele lui.”

- „Națiunea”, nr 597, prin Andrei Oțetea, dezbate Noul Proiect de Constituire al Frontului Democrației Populare. Acesta ar institui libertăți și egalități reale, pentru că restituie poporului „bunurile comune” și face din ele „temelia” materială a propășirii economice și a independenței naționale a RPR și nu doar a unei minorități privilegiate. FDP „face din muncă o datorie a fiecărui cetățean și asigură fiecărui cetățean dreptul la muncă, la învățătură și la odihnă”.

25 martie

- Sub influența cuvântărilor lui Chișinevschi și Leonte Răutu, H. Dona glosează despre rolul intelectualului în noua societate în articolul *Marea șansă a oamenilor culturii*. Tema este iarăși necesitatea implicării omului de cultură, îndeosebi a scriitorului, în viața socială și politică. Sunt puși în contrast scriitorul din trecut, cel al regimului burghezo-moșieresc, cu scriitorul de tip nou, dedicat comunismului: „În locul prezentului sărac, pe care poetul trecutului trebuia să-l depășească, iată un prezent atât de plin încât poetul, artistul, rămâne mereu debitor față de infinitele potențe care se

cer transpuse în act.” Prezentul este glorificat, în dauna trecutului, privit ca o epocă întunecată, negativă: „[...] trăim o astfel de epocă, o epocă în care se năruiesc în sânge și pucioasă idolii ieri atotputernici, o epocă în care izbucnesc tot mai viu diminețile începuturilor, o epocă în care sub ochii noștri, lângă sufletele noastre, se schimbă lumea și oamenii, dispar atitudini și instincte care păreau a face parte din «eternul omenesc» și apar altele care prezintă, de azi începând, fizionomia omului de mâine.” („România liberă”)

● În „Lupta Moldovei”, an IV, nr. 527, apare articolul **În R. P. R. se asigură condiții optime creației artistice**, despre legea lui Vasile Luca pentru asigurarea de fonduri suplimentare destinate artelor. Este vorba de un fond special de 15 milioane de lei pentru încurajarea artelor plastice. “În creație trebuie eliminate automatisme, năvăiri, închistări și a se trece la surprinderea elanului creator al brigadierilor de la Agnita ori sculptarea brațelor vânjoase”. Conform textului, artiștii sunt datori să coboare în realitate, să meargă în fabrici și șantiere, să se elibereze efectiv în reprezentările lor, ce nu mai pot rămâne la stadiul de naturi moarte. Statul încurajează și sprijină dezvoltarea artei și a culturii, spune art. 24 din proiectul de Constituție, iar inițiativa lui V. Luca i-a dat un conținut concret: „Prin Uniunea Sindicatelor de Artiști, Scriitori și Ziariști se vor achiziționa tablourile și sculpturile cele mai reușite din expozițiile colective și individuale, se vor face comenzi a căror executare se va finanța din timp, pentru ca artistul să poată crea în cele mai bune condiții, se vor înlesni deplasările artiștilor în fabrici, pe șantiere, în regiuni industriale și agricole”.

26 martie

● Apare „Pițigoiul”, săptămânal de satiră și umor. Își încheie apariția în același an.

● Apare „Revista româno-maghiară”, editată lunar de Asociația româno-maghiară, pentru cunoașterea Ungariei democratice în România și pentru dezvoltarea relațiilor româno-maghiare, având drept responsabil pe Petre Nistor. Cuvântul introductiv al primului număr este semnat de dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri.

● „Cotidianul” publică o relatare despre **Adunarea artiștilor, scriitorilor și ziariștilor**. Este notată succint prezența masivă a artiștilor, scriitorilor și ziariștilor la adunarea de la „Savoy” pentru a asculta cuvântul reprezentanților artelor și literelor. Accentul este pus pe „legătura dintre artiști, scriitori și ziariști cu masele largi ale poporului”, legături care „se cimentează din ce în ce mai mult, pentru că între toți aceștia și miile de țărani și muncitori a început să nu mai existe acea barieră care îi țineau despărțiți unii de alții. Nivelul cultural al maselor a crescut simțitor, muncitorii manuali s-au înfrățit cu muncitorii intelectuali.”

- În „Semnalul”, Al. Bogdan scrie despre importanța prezenței intelectualului în viața politică. Printre candidații la un fotoliu în Marea Adunare Națională sunt amintiți M. Sadoveanu, C. I. Parhon, Gala Galaction. Textul se intitulează *Intelectualii în Parlament*.
- Horia Liman semnează în „Contemporanul”, nr. 78, *Primăvara culturii românești*, despre fondul primit de USASZ la inițiativa lui Vasile Luca, pentru încurajarea și sprijinirea artelor plastice. □ În același număr, se celebrează 80 de ani de la nașterea lui Maxim Gorki, „luptătorul antifascist” (I. Motaleva) și „romanticul revoluționar”(I. Călugăru). □ I. Vitner scrie cronică literară la apariția cărții „Mama” la Editura Cartea Rusă.
- În „Lupta Ardealului”, nr. 486, este reprodus discursul lui Vasile Luca despre problemele artei: „*Vă socotim ARTIȘTI AI POPORULUI!*“

27 martie

- Al. Cerna-Rădulescu evocă în „Universul” activitatea desfășurată pe multiple planuri de *G. Călinescu*.

28 martie

- Au loc alegeri parlamentare câștigate de Frontul Democrației Populare (F.D.P.) cu 93, 2 %. „Adevărul” din 1 aprilie publică rezultatele alegerilor în lumina cifrelor (participare la vot, comparații, statistici). Tot atunci are loc prima dintre lucrările Parlamentului, cu validarea rezultatelor și a regulamentului de funcționare.
- În „România viitoare”, sub titlul *Arta și poporul*, Const. Dorna scrie despre necesitatea literaturii și artei pentru mase: „În fața unei pânze de Rafael sau citind o strofă din *Noi vrem pământ* a lui Coșbuc, va (sic!) avea aceeași cutremurare sufletească și omul de rând și intelectualul. Fiindcă sunt cuprinse în ele suflul larg al emoției estetice”. □ În paginile aceluiași număr, sub titlul *Reviste*, sunt prezentate cele mai recente numere din „Contemporanul”, comentat pozitiv, considerându-se că „aduce un material bogat și divers care orientează folositor și corect în problemele actualității”.
- „Flacăra”, anul I, nr. 13, prezintă *Marea adunare a Artiștilor Scriitorilor și Ziaristilor din Capitală*. Evenimentul este consemnat prin semnăturile lui I. Chișinevschi și Leonte Răutu, cărora le sunt reproduse cuvântările rostite în plen, în timp ce intervenția părintelui Galaction este numai rezumată. □ Pe prima pagină, Mihai Novicov scrie, cu litere cursive, îndemnul *La vot !*.
- V. Luca face o vizită artiștilor clujeni de la Teatrul Național, T. Maghiar de Stat și Opera Română, reafirmând sprijinul regimului pentru problemele culturii.
- În „Națiunea”, în articolul *Noul deputat*, G. Călinescu afirmă: „Articolul ziaristului trebuie să însoțească lovitura de sapă a brigadierului”.

• „Rampa”, an 37, seria IV, nr. 124, publică o relatare despre *Meetingul artei* : întrunirea din 23 martie, la sala Savoy, a artiștilor, scriitorilor și ziariștilor bucureșteni, destinată mobilizării pentru alegeri. Prezent la „meetingul artei”, I. Chișinevski a spus: „Nu există și nu poate exista o cauză mai nobilă pentru reprezentanții științei, artei și culturii decât cauza poporului, a păcii, a independenței naționale, a libertății și progresului Republicii noastre populare”. Prezidată de Marcel Breslașu, președinte al USASZ, adunarea a mai beneficiat de discursurile lui Niki Atanasiu, actor la Național, secretar general al USASZ, candidat FDP în Capitală („Numai forțele democrației populare pot asigura valorificarea posibilităților noastre artistice”), G. Galaction („Artiștii și scriitorii au datoria să răspundă asupra bogăției sufletești acumulată tot de la popor”), L. Răutu („Sarcina oamenilor artei și culturii e de a oglindi cu toată tăria și convingerea realitățile și OAMENII NOI!”), M. Novicov etc.

29 martie

• „Cotidianul”, prezintă sub titlul *Un scriitor candidat, Mihail Sadoveanu*, portretul, biografia politică și literară a acestuia.

• Discursul lui Vasile Luca asupra problemelor artei: „*Vă socotim ARTIȘTI AI POPORULUI!*” este reprodus în „Lupta Ardealului”.

30 martie

• Victor Eftimiu publică sub titlul *Boema de altădată* („Adevărul”) un portret al lui Virgil Cioflec, scriitor de curând dispărut ale cărui merite, datând din urmă cu patru decenii, sunt aproape necunoscute.

• „Scânteia”, prezintă pe larg desfășurarea alegerilor în Capitală. Însoțit de numeroase imagini, reportajul are următoarele subtitluri: *Sunt fericit și ca cetățean și ca artist* (Niki Atanasiu), *Am votat cu articolul 26* (Niculescu-Bassu), *Impresiile unui ziarist străin* (Raymond Audibert, France-Presse), *Poporul privește cu dragoste pe artiștii și scriitorii săi* (despre prezența la vot a lui Camil Petrescu), *Candidații poporului în mijlocul poporului* (cu referiri la Lotar Rădăceanu, Miron Constantinescu, Ștefan Voitec, Iosif Rangheț, Al. Moghioroș, Mihai Florescu, C. Balmuș).

• G. Călinescu enunță câteva *Cuvinte despre criza culturii*, în „Almanahul revistei «Apărarea»”. Opinia criticului, exprimată în finalul textului, este că „De o criză a culturii nu se poate vorbi, cum nu se poate numi criză copilăria”. Dar mai important este faptul că în sprijinul acestei opinii G. Călinescu invocă existența unor scriitori în viață de mare valoare: „Avem în proză pe M. Sadoveanu, d-na Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, Ionel Teodoreanu; în poezie pe Arghezi, Bacovia, Philippide, Ion Barbu, Ion Vinea și alții. O pleiadă activă și pot zice strălucită”. Prin aceste ilustrări, criticul se situează încă o dată în contra curentului epocii, unii din scriitorii citați

(Arghezi, Ion Barbu chiar și Ion Vinea) aflându-se deja în dizgrația regimului.

APRILIE

2 aprilie

● O rezumare a conferinței *De ce și cum se schimbă limba*, susținută de prof. Al. Graur la Institutul Român de Cultură Universală, apare în „Adevărul”: „În partea a doua a conferinței d. Al. Graur studiază problema de bază a metodei de gândire dialectice. Cu exemple practice din domeniul schimbărilor în limbă, d-sa arată cum cele patru principii fundamentale ale materialismului dialectic, așa cum au fost anunțate de Stalin în opera sa, *Problemele materialismului dialectic*, se aplică studiului acestor schimbări”.

● Are loc ședința biroului operativ al Comitetului S. S. d. R., în care se discută despre personalul angajat al Societății, procesele cu foștii angajați (avocat Ionel Jianu) inclusiv din punctul de vedere al epurării: „Secretarul va controla cu cea mai mare vigilență activitatea tuturor, ca, după unificare să se facă, pe baze de fapte notificate, epurarea completă a personalului.” În aceeași ședință se stabilește inventarierea și epurarea bibliotecii, înființarea unui al doilea cenaclu, la a cărui deschidere se hotărăște că „tov. M. Novicov va vorbi despre *Importanța universală a lui Maxim Gorki*. Sunt primiți noi membri: M. Novicov, Liviu Bratoloveanu, M. Roller, Lascăr Șaraga. (Proces-Verbal, nr. 10 al ședinței din 2 aprilie 1948 – MLR 30078/1)

● În „Contemporanul”, nr. 79, Al. I. Ștefănescu realizează o cronică literară la ediția *M. Kogălniceanu. Scrieri sociale*, îngrijită de Dan Simonescu. □ În același număr, N. Tertulian ridică *Problema reeditărilor*, sugerând ca de acum înainte literatura să fie cernută, „recreată și rescrisă”. Una dintre problemele abordate de N. Tertulian este aceea a revizuirilor. În condițiile noii culturi, problema reeditării operelor valabile din literatura noastră modernă devine una principală, extrem de importantă. „Reeditarea trebuie să însemne traducerea practică a teoriei științifice a valorii, printr-o selecție literară riguroasă. Reeditarea va însemna o adevărată recreare a operelor scriitorilor noștri, o rescriere la un orizont nou a literaturii române moderne”. Caracterul social al valorii literare impune operației de reeditare două alternative precis delimitate: „pe de o parte, stigmatizarea și înlăturarea literaturii de scandal și epatare, în care camuflajul și diversiunea, psihologismul și individualismul nesemnificativ, prostituarea prin idealizarea viciului și calomnierea păturilor muncitorești dezvoltă o literatură nocivă și ostilă adevăratelor interese ale poporului; cea de-a doua alternativă privește cealaltă latură a literaturii burgheze, literatura crescută și rodită din contradicțiile societății în mijlocul căreia s-au dezvoltat” (sunt dați ca exemplu Sadoveanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu și

Rebreanu, dar numai în primele sale cărți!). □ Mihai Beniuc analizează transformările domeniului muzical din țara prietenă într-o **Corespondență din URSS**, sugerând trasee asemănătoare și pentru muzica românească: „Așa i se deschid artistului ochii și el începe să vadă frământarea istoriei, lupta și viața poporului său. Firește, asemenea intervenții în artă [*n.b.* – este vorba despre *Rezoluția* cu privire la muzică a CC al PC-US din 5 februarie 1948], bazate pe o înaltă și hotărâtă principialitate, făcute din punctul de vedere al ideologiei clasei muncitoare, oferă celor ce caută să deschidă ochii asupra realităților cea mai adevărată cunoaștere a complexului lumii înconjurătoare la un moment dat. La rândul său creatorul, savant, poet, pictor, muzician, va face el, odată trezit ca ceilalți, să vadă mai frumos, mai limpede, mai drept. Așa se realizează progresul.” □ Ov. S. Crohmălniceanu vine în completarea „serialului” său demarat în nr. 73 (20.02.1948) **Tipologii sociale în romanul românesc**, cu partea a doua a studiului, dedicat *intelectualului* din literatura noastră. Ceea ce ar caracteriza acest tip de personaj ar fi inadaptabilitatea la viața socială (Titus Herdelea, Apostol Bologa – în cărțile lui Rebreanu, Radu Comșa – *Întunecare* sau Ion Ozun din *Calea Victoriei* – la Cezar Petrescu, Dănuț din *La Medeleni* în romanul lui Ionel Teodoreanu, Emil Codrescu în *Adela* lui Ibrăileanu, Ladima și Gheorghidiu – la Camil Petrescu etc.). Intelectualitatea din aceste volume este, afirmă criticul, „fie ruptă de popor, de masa largă a celor ce muncesc; fie tratată pitoresc; fie este cerebralizată excesiv, până la pisarea mărunță a ideilor, proces în care conținutul uman al eroilor se pulverizează și el”. Acestea ar fi, în opinia lui Ov. S. Crohmălniceanu, cele trei compartimente în care se așează tipurile de eroi intelectuali care au fost psihologic superficial priviți, ducând astfel la *impasul romanului*.

● Pe prima pagină a ziarului „Tribuna nouă” **Cercul marxist al Universității Victor Babeș** anunță: „Vineri, 2 aprilie, a.c., orele 18 va avea loc în sala mare a Colegiului Academic, Sinteza conferințelor (Ciclul I). Vor lua cuvântul: D. Rector Emil Peterovici, d. Decan Victor Kernbach, D. profesor Al. Roșca, D. Dr. H. Mendelson. Vor urma discuții.”

3 aprilie

● Din „Adevărul”, atrage atenția următorul anunț: „Comisia de cultură a Sindicatului Ziariștilor Profesioniști organizează pentru duminică, 4 aprilie, ora 10 a.m., în sala Teatrului Anestin – Studio (fost Teatrul Victoriei), terasa Cercului Militar, o manifestare culturală. Va conferența d. Nestor Ignat, membru în comitetul de conducere al ziarului «Scânteia» despre *Participarea maselor la problemele de artă*. Conferința va fi urmată de un program artistic. Vor da concursul V. Maximilian, Agnis Bogoslova, Nella Dumitriu de la Opera de Stat, Aglaia Metaxa de la Teatrul Național, Clara Volini și Trixy Checais. La această manifestare va da concursul orchestra

Sindicatului de Artiști Instrumentiști «Banu Mărăcine» dirijată de Ionel Budișteanu. Intrarea liberă.”

4 aprilie

● În „România viitoare”, vizând noile direcții ideologice din cultură, Const. Dorna scrie despre *Arta care ne trebuie*. Este adusă în discuție necesitatea ca arta să se conformeze mediului și realităților sociale cotidiene, considerându-se că „unii scriitori de bune intenții progresiste au notat o parte din realitățile dramatice sau realizări ale maselor muncitorești, dar au încă inconvenientul formei, care nu le face accesibile mulțimilor.” Autorul folosește prilejul pentru a denunța decadentismul, individualismul, „imagismul exagerat”, conchizând că „fondul, armonia și forma trebuie să facă, azi, o unitate perfectă, clară și convingătoare, care să emoționeze și pe omul de rând și pe esteticianul subtil.”

● Mihai Novicov semnează, în „Libertatea”, articolul *Titanul literaturii universale, Gorki*.

● În „Flacăra”, anul 1, nr. 14, ecurile recentelor alegeri se prelungesc în textul semnat de Petru Dumitriu, *Sudura*: „Campania electorală, și apoi ziua în care elanul politic al maselor și-a atins culmea, duminică 28, au fost scăldate fără încetare într-o atmosferă unică în felul ei: o atmosferă de sărbătoare și în același timp de bătălie. Lucrul acesta s-a vădit din primele clipe. Și s-a intensificat repede, într-o mișcare crescândă ca o mare simfonie. [...] De la membrul Societății Scriitorilor, pictorul sau marele actor, până la muncitorul de la SET, care a adaptat o mașină, pentru a ușura realizarea tehnică a materialului artistic, toți au lucrat la o operă obștească, s-au contopit prin unitatea țelului, și unitatea ideii de care erau pătrunși.” Pe linie literar-artistică, printre nominalizații de Petru Dumitriu, se află: Maria Banuș, N. Davidoglu, Al. Kirițescu, Gh. Dinu, Sașa Pană, Agata Bacovia, Camil Baltazar, Aurel Baranga, Radu Boureanu, Nina Cassian, D. Corbea, Geo Dumitrescu, Lucia Demetrius, I. Gropper, M. Sârbulescu, Z. Stancu, Victor Tulbure, Gh. Talaz. Șt. Tita, Florin Tornea, Traian Uba. Concluzia lui Petru Dumitriu este următoarea: „Așa cum sudura metodelor [sic! – metalelor] se face la temperatura ridicată a flăcării de acetilenă, astfel sudura între intelectuali și popor s-a făcut în focul luptei politice” □ În același număr din „Flacăra”, Mihai Novicov semnează articolul *Un răspuns tov. Peter Bellu*, care se consideră un boem și un proletar, poziție în numele căreia reproșează redacției, într-o scrisoare de șapte pagini, maniera în care George Dan i-a analizat opera. Citând din clasici, Mihai Novicov arată că „a trăi în societate și a fi independent de societate este imposibil” (Lenin) și dă ca exemplu, autocritica Ninei Cassian („Flacăra”, nr. 10), sau „minunata” autocritică a celor de la Piatra Neamț („Contemporanul”, nr. 77) care au afirmat că sunt recunoscători revistei „Contemporanul” și vor căuta ca în

viitoarea lor activitate poetică să tragă învățămintele necesare. În concluzie, autorul arată: „noi nu suntem mulțumiți de critica făcută de George Dan scriitorului Petre Bellu. O considerăm superficială”.

5 aprilie

- „Scânteia” publică un grupaj de texte sub titlul generic *80 de ani de la nașterea lui Maxim Gorki*. Nestor Ignat semnează o fișă biografică a scriitorului sub titlul *Drumul lui Maxim Gorki*. Pagina este completată cu un fragment din romanul *Mama* și, inevitabil, de câteva referințe gorkiene la realismul socialist: „realismul socialist este deosebit de realismul lui Balzac și de realismul «clasic» al celui de-al 19-lea secol prin orientarea sa către viitor, realismul trecut nu avea viitor și era conștient de acest fapt. Realismul nostru are un viitor «garantat»”.

6 aprilie

- În pofida atacului concertat din „Scânteia” asupra poeziei argheziene, poetul continuă să fie prețuit. Efectul se va propaga în timp, iar până la atingerea formelor maxime de negare, „Adevărul” anunță, sub semnătura lui Gr. Tăușan, că „reprezentarea «Mizantropului» lui Moliere la Teatrul Maria Filotti în traducerea poetului Arghezi este o adevărată sărbătoare intelectuală, pentru că ne reamintește de un mare clasic care nu trebuie uitat și de o traducere care și ea poartă un nume însemnat în literatura noastră”. □ Pe aceeași pagină a publicației, se anunță prezentarea făcută, la sediul A.R.L.U.S, romanului scriitorului sovietic Tihon Semușkin, *Alitet pleacă în munți*. Despre semnificația cărții a susținut „o elocventă expunere” Dan Petrașincu.

- În „Buletinul P.N.P.”, nr. 19, apare textul *Intelectualii în democrația populară*. Articolul, nesemnat, prezintă pe larg condiția intelectualului în noua societate, accentul fiind pus pe recuperarea forțelor creatoare capabile să ajute la construirea acestei noi societăți. Răspunzând chemării de la 25 martie, se citează din Marx, *Ideologia germană*: „Noi nu spunem că oricine trebuie să înlocuiască un Rafael, dar că oricine poartă în el un Rafael trebuie să aibă posibilitatea de a se dezvolta liber”.

7 aprilie

- „Lupta Moldovei” publică textul lui Vasile Harea, *Politica și arta*, pe marginea raportului lui Jdanov.

8 aprilie

- O notă despre conferința susținută de Nestor Ignat, membru al comitetului de redacție al ziarului „Scânteia”, cu tema *Participarea maselor la problemele de artă*, apare în „Semnalul”.

9 aprilie

● „Contemporanul” apare într-un număr special, 80, sub moto-ul lui Bălcescu, „Singurul suveran e poporul”. Fondatorii și colaboratorii revistei, membri ai Marii Adunări Naționale, răspund, în calitatea lor de „aleși ai poporului”, la o anchetă: C.I. Parhon, Sadoveanu, V. Luca, L. Răutu, Iosif Chișinevski, M. Roller, Zaharia Stancu. Aflat între respondenți, G. Călinescu vorbește despre „necesitatea unor biografii economice, morale și politice a județelor”: „În noua concepție politică, deputatul a încetat de a mai avea un rol strict polemic, determinându-i-se pentru o mare parte a sesiunii o misiune constructivă, în circumscripția sa. Nefiind propriu zis un organ administrativ, deputatul nu va construi pe cale de decizii. Eu văd participarea la construcție a deputatului (și voi căuta a pune în practică această înțelegere în județul Brăila) sub chipul studiului și al incitației. Socotesc că deputatul trebuie să-și facă o concepție monografică asupra biografiei economice, morale și politice a circumscripției sale și mă gândesc să întocmesc și să public cu ajutorul organizațiilor astfel de monografii. Pe temeiul studiului, deputatul va fi în măsură să cunoască deficiențele și vocațiile unei regiuni și să treacă la faptă, stârnind inițiativa cetățenilor, interesând autoritățile locale și făcând legătura între regiune și guvern. Eu și organizația PNP din Brăila avem în vedere o astfel de activitate, am și făcut o schiță și sperăm că foarte curând vom fi în măsură a trece la fapte concrete”. □ În același număr sunt reluate discursurile electorale ale altor membri ai Marii Adunări Naționale, recent aleși pe listele F.D.P. – fondatori și colaboratori ai revistei „Contemporanul”: C. I. Parhon, *Știința în slujba îmbunătățirii capacității de muncă*, M. Sadoveanu („*Mă pregătesc să iau parte la inaugurarea casei pentru manifestări culturale și artistice a orașului Roman*”) sau Z. Stancu („*Cu trudă vom izbuti să schimbăm în bine starea materială și culturală a oamenilor*”).

10 aprilie

● Apare „Indice bibliografic”(nr. 2, april. – iun.) editat de Biblioteca A.R.L.U.S. din București, cu o rubrică specială pentru bibliografierea principalelor reviste sovietice, reproducând atât în rusă cât și în traducere întregul sumar al publicațiilor citate. Pentru ordonarea metodică a materialului se folosește sistemul de clasificare zecimală, aplicat în URSS. Notița bibliografică a fiecărui volum a fost redactată complet în limba rusă iar în românește s-a dat în transcriere numele autorului și în traducere titlul cărții și eventual volumul. De exemplu dintre publicațiile primite la Biblioteca Centrală A.R.L.U.S. se amintește „Bolșevicul” (revistă de teorie și politică a Comitetului Central al U.S., Moscova, nr. 1–4/48) cuprinzând ca articol de fond „Leninismul, armă puternică în lupta pentru victoria comunismului”

- Are loc, pe scena Teatrului Național din București, premiera piesei *Michelangelo*, de Alexandru Kirițescu. („Voiam de mult să scriem un articol *Cazul Al. Kirițescu*, adică povestea unui dramaturg original care și-a arătat nu odată măsura darurilor sale excepționale și a cărui operă capitală a trebuit să zacă ani întregi prin sertarele teatrului național” afirmă, în legătură cu acest eveniment, V. Eftimiu, în „Adevărul”).

- În „Lupta Ardealului”, Ovidiu Drâmba, scrie despre **Condițiile și modalitățile creației literare**, adoptând formula stalinistă „scriitorul e inginerul sufletului” și valorificând precepte leniniste prin textele lui Jdanov: „Fără suportul realității literatura se condamnă singură la devitalizare. Poeții pot și visa, dar să viseze pornind de la realitate și sanitate morală, iar visul lor să genereze eroismul unei vieți active, optimiste și idealul umanitarist de a servi colectivitatea. Literatura trebuie să fie viguroasă, masculină și esențială. Fără particularizări, fără pesimism, integrându-se natural organic în colectiv, menținând contactul cu cei mulți, pentru a gira funcția socială a temei”.

11 aprilie

- „România viitoare” publică, sub semnătura lui N. N. Munteanu, articolul **Scurt popas literar**, dedicat împlinirii a trei luni de activitate pe „frontul ideologic” al revistei „Flacăra”: „[...] este cazul să spunem că și prin titlul și prin execuția grafică, dar mai ales prin conținutul ei săptămânal, atât de substanțial, revista «Flacăra» s-a impus mai mult în aceste 3 luni de apariție, în conștiința maselor cititoare, decât modesta «Revista literară» în cei 3 ani de apariție.”

- În „Flacăra”, anul I, nr. 15, Horia Deleanu contribuie la impunerea modelelor literare sovietice prin articolul **Vladimir Maiakovski și lupta împotriva decadentismului în popor**: „Afirmarea tradiției revoluționar democratice, filiațiunea cu marii înaintași a slăbit pozițiile decadentismului, crispat în forme goale și lipsă de fond. Vigoarea, talentul și valorile categoric pozitive din opera lui Maiakovski au șubrezit eșafodajul firav al futurismului, academismului, estetismului, proletcultului și al tuturor celorlate isme. Desființarea tendințelor decadente prin afirmarea valorilor înalt artistice din opera lui Maiakovski a consolidat poezia sovietică, născută din luptă, crescută în combaterea contrarevoluției, întărită în dezvăluirea reziduurilor mic burgheze. E ceea ce dă marea forță a poeziei lui Maiakovski, e ceea ce așează în mod neîndoios poezia sovietică în fruntea creației mondiale”, □ În aceeași ediție, Mircea Zăciu publică povestirea **Episod**, continuată în numărul următor.

- Scriind despre **Cenaclurile literare și scriitorii de mâine**, Ion Călugăru arată, în „Libertatea”, că acestea „sunt în felul lor uzine, uzine de un tip particular, în care se pregătesc și se călesc cadrele unei literaturi palpitând de viață și stimulând viața așa cum nu a cunoscut-o epoca refugiului în

formalism, când tineretul era dresat ca să întoarcă spatele realității .“ Cenaclurile literare, uzinale, sătești etc., devin în această perioadă un mod important de ideologizare literaturii.

12 aprilie

- În „România liberă”, Mihail Cosmă publică, sub titlul *Maiakovski, poetul mulțimilor*, fișa biografică a poetului rus.
- Un portret revoluționar-literar al Magdei Isanos publică George Diaconu în „Lupta C.F.R.” seria II, anul IV, nr. 163: „[...] poeta luptătoare pentru cauza celor ce muncesc scoate în relief, în opera sa, o serie întregă de lucruri noi, împingând și mobilizând prin îndemnul ei dârz poporul la luptă, pentru a scăpa de cătușele fascismului pentru libertate, democrație și bună stare. [...] Încă înainte de 23 august 1944, Magda Isanos se găsește în prima linie, ducând lupta neînfricată, atacând societatea burghezo-capitalistă, pe acei paraziți ai clasei muncitoare care nu știau decât să sugă vloga poporului.”

13 aprilie

- Parlamentul votează Constituția Republicii Populare Române (copiată după Constituția stalinistă din 1936). Este ales un nou prezidiu, format din acad. Constantin I. Parhon, președinte, secondat de Mihail Sadoveanu, Ion Niculi și Petre Constantinescu-Iași (vicepreședinți). În fruntea Consiliului de miniștri se află dr. Petru Groza.

14 aprilie

- În „Lupta Ardealului”, plecând de la premisa că arta este ideologie, Ovidiu Drâmba, recenzează lucrarea lui N. Moraru, *Realismul în literatură*.

15 aprilie

- În „Semnalul”, Ionel Jianu prezintă expoziția pe care grupul plastic „Flacăra” a deschis-o la Sala Dalles. Considerând că această expoziție este „prea bogată și prea importantă pentru a putea fi rezumată într-o singură cronică”, se oprește mai pe larg asupra portretului d-nei Sonia Cluceru, semnat Ciucurencu, asupra portretului d-nei Aura Buzescu, semnat Perahim, al Anei Pauker, „mult mai reușit”, lucrat de Maxy, și, în final, asupra portretului lui Stalin, realizat tot de Ciucurencu „în tonuri clare, luminoase, cu un desen larg și liber desfășurat”, aceasta fiind, în viziunea lui Ionel Jianu, „o lucrare meritorie, deși fondul nu pare îndestul de lucrat pentru a se acorda cu jocul de valori din primul plan.”

16 aprilie

- În „Contemporanul”, nr. 81, se instrumentează cel mai puternic și mai cunoscut atac din epocă la adresa lui G. Călinescu. Ion Vitner semnează

Confuzia valorilor în critica noastră literară. Opera de critică și istorie literară a dlui profesor G. Călinescu, în care afirmă că „neînarmat suficient împotriva ideologiilor antiprogresiste, d. G. Călinescu a fost, la un moment dat, un *apologet al confuzionismului cultural*. Aspectul acesta, vizibil în ideologia critică, este și mai accentuat în ideologia istorică”. Studiul continuă în nr. 82 din 23 aprilie 1948, cu **Opera de critică și istorie literară a d-lui G. Călinescu**, II, în care Vitner face analiza „Ideologiei istorice” din punctul de vedere al *tehnicii criticii și istoriei literare*. În nr. 83 din 30 aprilie, I. Vitner semnează a treia parte a textului său, referindu-se de această dată la *Istoria literaturii române*, pe care o consideră eterogenă prin criteriile utilizate: „insuccesul *Istoriei literare*” nu e un insucces al lui G. Călinescu, „ci al întregului estetism și al întregului idealism subiectiv”. În nr. 84 din 7 mai, I. Vitner încearcă să-și susțină argumentele anterioare, prin paragrafele despre Kogălniceanu, Alecsandri, C. Dobrogeanu-Gherea, G. Ibrăileanu și L. Blaga. *Istoriei...* călinesciene i se impută că nu înfățișează procesul de dezvoltare a literaturii noastre de la inferior la superior, apare prea puțin baza materială care a condiționat ivirea fenomenelor de conștiință; nu înfățișează legile necesare de dezvoltare a literaturii noastre, cultivă pitorescul, nu oferă nici o perspectivă asupra viitorului. În nr. 86 Vitner continuă cu **Activitatea din perioada următoare războiului** (în care sunt relatate „șovăielile” din 1944 ale „cazului” G. Călinescu) și se încheie în numărul 88 din 4 iunie 1948. Ulterior, Vitner îi va lua locul la catedra universitară chiar victimei calomniate aici. De altfel, trimiterile la precaritatea ideologică a prestației universitare a lui G. Călinescu sunt categorice în textul vitnerian. Referindu-se la studiul **Istoria ca știință inefabilă și sinteză epică**, „criticul criticii” afirmă că acesta „reprezintă un curs universitar, ținut în fața unor studenți care ar trebui îndrumați, așa cum democrația noastră populară o cere, pe tărâmul unei culturi sănătoase, reprezentând aspirațiile maselor populare, și bazată pe concepțiile cele mai înaintate ale lumii de astăzi”. (vezi **Anexa**) La începutul anului 1949, textele vitneriene vor apărea în volumul *Critica criticii*, document lamentabil al campaniei declanșate împotriva criticii estetice. Desfășurată, în principal, de Ion Vitner, Vicu Mândra și J. Popper, această campanie este rezultatul unei comenzi politice: „Potrivit aserțiunii lui Pavel Țugui dintr-un studiu aflat în manuscris referitor la G. Călinescu în ipostaza de profesor universitar și academician și pe care ni l-a pus la dispoziție cu obișnuita-i sollicitudine și generozitate, în primele luni ale anului 1948 Leonte Răutu îi propune lui Ion Vitner – activist comunist fără studii filologice, de profesie medic stomatolog, dar redactor-șef al revistei *Contemporanul* – să scrie un ciclu de articole despre G. Călinescu – teoretician, critic și istoric literar. Acest serial, care începe în primăvara 1948, avea misiunea de a trece prin filtrul ideologiei marxiste - evident, în varianta ei cea mai dogmatică, fiindcă ne aflăm în plin proletcultism stalinist

- întreaga critică română”.* □ Același număr cuprinde și un grupaj liric sub laitmotivul soarelui (simbolul electoral al comuniștilor), incluzând *Raport Politic* de Vornic Basarabeanu (sub moto-ul: „Cei ce nu țin pasul, pășesc înapoi”), *Poetul se ridică din popor și spune bună dimineța*, de George Dan, și *Am votat pentru Pace* de Petru Vintilă, din care cităm: „Tovarășe am venit și eu acuma să votez / Mi-i drag *Soarele*, că El îți ajută ca într-o oglindă să vezi / Câte-ai făcut bune și câte mai sunt de împlinit / și al nostru e altfel că nu are nicicând asfințit / Mai mare îl vrem, mai alb, mai rotit / Să lumineze drumul cel nou dintre oraș și sat.” Aceștia li se adaugă și Victor Tulbure, cu *Steag*: „Cu tălpile goale, cu hainele rupte / te vreau poezie, chiot în lupte / Te vreau poezie, flămură, goarnă / neguri și bezne, smulge, răstoarnă / Fii *Soarele*-n casă și-n inimă o lumină / și mâna întinsă și cana plină.”

● Sub titlul *Un mijlocel*, V. Eftimiu propune în paginile ziarului „Adevărul” un nou gen jurnalistic: „[...] un mijlocel, adică un articol care să fie pus în mijlocul primei pagini a gazetei și care, fiind un mijlocel, nu trebuie să fie nici prea lung și prea grav, dar care, în același timp, va fi destul de consistent, exprimând deziderate ale cititorilor, deziderate ale opiniei publice, un dar de mai bine în toate aspectele vieții noastre. «Mijlocelul» ziarelor, pat al lui Procust, nu trebuie să depășească un anumit număr de rânduri; nu trebuie să fie numai literar, artistic, filozofic, și nici prea scurt. [...] în același timp, articolul din mijlocul paginii e obligat să evadeze puțin din politic și financiar”. Genul avea să prindă în anii următori sub denumirea, mai potrivită, de microsion satiric. Proiectat în aceste coordonate, cu o variabilitate stilistică sporită față de celelalte tipuri de articole din presa tot mai constrânsă de rigorile propagandei comuniste, microsionul artistic avea să cunoască, sub semnătura lui Nicuță Tănase, o adevărată consacrare.

17 aprilie

● „Adevărul” anunță apariția *Legendelor românești (Înșir-te mărgărite, Cocoșul negru, Meșterul Manole)* sub semnătura lui Victor Eftimiu.

18 aprilie

● În „Flacăra”, anul I, nr. 16, Mihai Novicov trage concluziile asupra anchetei deschise de „Scânteia” în luna februarie cu subiectul *Ce teme propuneți artiștilor noștri?. Ce temă vă propuneți?:* „Efortul acesta însă trebuie făcut pentru că oricât de mare ar fi valoarea operelor progresiste și juste, cu teme din trecut, infinit mai mare este valoarea operelor inspirate

---

* G. Călinescu, *Opere, Publicistică VII (1948-1955)*, Ediție coordonată de Nicolae Mecu, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă. București, 2009

direct din realitatea prezentului. Sau pe de altă parte și conflictul de astăzi, ca și ritmul vieții, este cu mult mai intens și oferă deci artistului posibilități cu mult mai mari. [...] De altfel în ceea ce privește trecutul nu prea îndepărtat, deosebit de interesantă ar fi, desigur, tematica nașterii prezentului din acest trecut. Căci este neîndoios ca perspectiva luminoasă a prezentului nu poate fi înțeleasă fără cunoașterea luptei dusă în trecut“. (*Temele noastre. Conflictul dintre elementele vechi și cele noi*) (vezi Anexa) □ Sub titlul *Constituția RPR deschide artei și științei uriașe perspective de dezvoltare*, în același număr al revistei este publicat textul complet al cuvântării rostite de Zaharia Stancu în Marea Adunare Națională, cu prilejul discuției generale asupra Proiectului de Constituție a R.P.R.: „Iată pentru ce oamenii artei au primit cu nespusă bucurie proiectul de Constituție a Republicii Populare Române care le-a inspirat poeme de largă respirație, cântece, nuvele și povestiri, desene și picturi. [...] Iată pentru ce oamenii de artă și știință declară aici, prin glasul meu, că proiectul de Constituție al Republicii Populare Române corespunde în întregime năzuințelor noastre și că el trebuie votat cu entuziasm de noi toți“. □ În același număr, Antoni Ianidis scrie despre importanța teatrului în noua societate: „Instruindu-se neîncetat, luptând împotriva influențelor trecutului, simpli, naturali și totodată adânci în transpunerea operelor și a valorilor, numai astfel pot actorii, scenariștii etc. să joace un rol de seamă în transformarea socială care se înfăptuiește, pe care nici nu și-au închipuit-o în trecut“ (*Epoca noastră și problemele teatrului*). □ În același număr, Nina Cassian semnează poezia *Tovarășul April* („Crânguri de sunete, vârfuri de tril,/ E luna mea tânără,/ Luna mea liberă,/ - Dârzul tovarăș April!“), iar în paginile 8-9 sunt reproduse fotografic lucrările achiziționate de stat prin U. S. A. S. Z. de la *Expoziția grupului plastic Flacăra*. Atrag atenția Boris Caragea cu lucrarea *Țăran și țărancă*, Marcela Cordescu (*Sosesc grîne din U.R.S.S.*), M. H. Maxy cu portretul tovarășei *Ana Pauker*, Ligia Macovei (*Brigadiere*), Rodica Maniu (*Seceriș*), Lucian Grigorescu cu lucrarea *Două brigadiere*.

● În „România viitoare”, sub inițialele C. D., apare un nou text, ditirambic, despre revista „Flacăra”, considerată a fi una dintre cele mai impunătoare reviste apărute până în anul 1948 la noi în țară. Apariția ei „nu numai că era o necesitate, dar amploarea ce s-a dat acestei idei, dovedește și mai mult cât de mare interes se pune la baza tuturor inițiativelor de ordin artistic și cultural în Statul Democratic.” Este subliniată, în nenumărate rânduri, perfecțiunea acesteia, atât din punct de vedere tehnic, cât și din punctul de vedere al conținutului, aceasta întinzându-și „aceleași binevoitoare aripi pe întreg sectorul artei”, încurajându-i pe cei tineri și cu talent, deschizând orizonturi noi celor maturi iar „celor bătrâni le arată păcatele, să se pocăiască baremi în cel de-al douăsprezecelea ceas.”

● Rampa”, an 37, seria IV, nr. 127, preia din presa sovietică, articolul lui M. Baskin, *Estetica în slujba reacțiunii*, o critică dură a culturii americane „reacționare”, din care extragem un fragment: „Estetica burgheză contemporană are ca prim scop punerea unei baze teoretice rușinosului rol al noii arte burgheze: a sluji cu toată convingerea capitalul financiar, expansiunea imperialistă și în primul rând hegemonia capitaliștilor SUA asupra întregii omeniri. Marea majoritate a «cunoscătorilor de artă» și criticilor americani contemporani sunt strâns legați cu cele mai reacționare organe ale presei. De chestiunile estetice se ocupă activ afaceriști reacționari, în felul lui Leon Blum, care a propus unirea ideilor socialiste cu filosofia estetică a lui Sartre. A. Malraux face apel la înfăptuirea blocului occidental european, care să lupte contra socialismului și a noii democrații. La rândul lor, De Gaulle-ii și Blum-ii se referă la Malraux, A. Gide și semenii lor, pentru explicarea politicii lor de servilism în fața imperialismului american. Antiburghezii și ideologii ei sunt agenți plătiți, ai imperialismului nu la figurat ci la propriu. Și nu degeaba filosoful burghez, sociologul și publicistul american Augburm, se adresează față Guvernului și bancherilor americani cu rugămintea unor subsidii monetare pentru «teoreticieni». Lacheii cer răsplată de la stăpânii lor [...] Estetica burgheză contemporană pășește sub semnul ignoranței, sub semnul iraționalismului, sub semnul propagandei ideii reacționare a «slăbiciunii rațiunii». [...] Slujbașii artei progresiste au în fața lor o mare și onorabilă problemă: aceea de a-i demasca pe noii apărători ai sclaviei imperialiste în domeniul artei”. (traducerea este semnată N.D.)

19 aprilie

● În „România liberă”, Ion Mihăileanu scrie despre *Pericolul schematizării vieții*, care pândește uneori lupta de formare a eroului realismului socialist: „Un pericol însemnat îl prezintă tendința de a schematiza personajele, acțiunea unui roman, viața toată. Nu e destul, de pildă, să opui brigadierului voluntar pe burghezul descompus, care se prăbușește, nu e destul să spui că brigadierul muncește pentru o nouă lume și să prezinți sub un aspect hâd pe cel care trebuie să dispară în noua societate. Brigadierul nu este de-a gata un om nou: el se clădește. El se oțelește tocmai din micile amănunte ale vieții de zi cu zi care trebuie surprinse, sesizate de creator, în aspectele lor esențiale pentru transformarea omului.“ □ În același număr, Joachim Botez recenzează romanul *Și a fost ziua a doua*, prilej de a glorifica realismul socialist și eroii acestuia. Articolul se intitulează *Citindu-l pe Ehrenburg*.

● Numărul 620 din „Națiunea” include articolul lui Mihai Breazu, *Iluzii părăsite- certitudini câștigate*, din care cităm: „Departate de a fi amenințați cu distrugerea, oamenii păturilor mijlocii au înțeles că părăsind iluziile deșarte și încadrându-se cu sinceritate în ritmul de viață al democrației populare,

dobândesc certitudinea de nezdruncinat a unei vieți demne, într-o societate organizată în așa fel încât fiecare să primească ce i se cuvine după munca și capacitatea lui”.

23 aprilie

- „Mântuirea” anul VI, nr. 148, îl evocă pe scriitorul și jurnalistul I. B. Wechsler la patru ani de la moarte. Considerat o personalitate deosebită și reprezentativă, „în dânsul se concentrau parcă toate năzuințele, toate eforturile sufletești, toate elanurile unei întregi generații, realizate însă minunat, în impecabila armonie ce constituia forul său interior și duse la maxima lor posibilitate de perfecțiune și expresie.” Autorul consideră că Wechsler era gazetarul sionist prin excelență deoarece acesta poseda toate însușirile care îl făceau capabil să se poată adresa păturilor evreiești în totalitatea lor putând fi și înțeles de către acestea. Se recomandă de asemenea realizarea unui nou volum cu selecțiuni din opera lui Wechsler, un scriitor ce, în opinia autorului articolului, poate constitui „un bun îndrumător și un valoros prototip” pentru tineret.

- Volumul de debut al lui Marin Preda, *Întâlnirea din pământuri*, beneficiază de o primă cronică semnată de Ov. S. Crohmălniceanu în nr. 82 din „Contemporanul”. Criticul emite judecăți, în general pozitive, dar nu își neglijează funcția de povătuitor ideologic al tânărului scriitor: „La prima carte a dlui Marin Preda, *Întâlnirea din pământuri*, nuvele grupate în jurul câtorva figuri comune întregului volum și a unui fragment dintr-un preludiv la un viitor roman, se cuvine să încercăm a stabili, pe cât ne e posibil, liniile mari pe care se mișcă arta de povestitor a autorului nostru și să-i dăm o frățească mână de ajutor acolo unde hățișuri și trunchiuri răsturnate îi barează calea”.

(vezi Anexa)

24 aprilie

- „România liberă” anunță apariția la Editura P. M. R. a unui „dens și interesant volum, intitulat *Lenin despre literatură*. Volumul cuprinde o culegere de articole și fragmente, care abundă de observații și precizări, de fixări de poziție principială în ceea ce privește problemele artei și literaturii, deosebit de utile înțelegerii realismului socialist și rolului literaturii în lupta pentru făurirea unei lumi și unui om nou“.

- Textul unei conferințe a lui Ioanichie Olteanu, susținută la festivalul ARLUS și dedicată lui Maiakovski, „cel care contribuise la construcția socialismului”, este publicat în „Lupta Ardealului”, cu prilejul împlinirii a 18 ani de la moartea poetului rus. Prezentând viața și opera „celui mai bun și mai talentat poet al epocii noastre” (după Stalin), Olteanu îl vede ca pe un liric ancorat mereu în mijlocul neamului său, al proletariatului, cu care se simte atât de unit, încât poate spune: „Revoluția din Octombrie e Revoluția

mea!”. Poezia lui Maiakovski, afirmă conferențiarul, a sfârșit tiparele, devenind „arma de luptă [...] a unui revoltat ce simte la fel cu sufletul și elanul constructiv al maselor”.

25 aprilie

● În „Flacăra”, anul I, nr. 17, Mihai Novicov scrie despre formalism, artă și ideologie: „În ultimul timp se vorbește foarte mult despre formalismul în artă. Și este explicabil. Formalismul constituie una dintre cele mai caracteristice manifestări ale decadentei artistice burgheze și în același timp obstacolul principal în calea făuririi unei arte autentice realiste și progresiste. [...] s-a confundat pe alocurea formalismul cu grija pentru formă (ceea ce sunt lucruri complet deosebite [...] sarcina concretizării este astăzi pe ordinea zilei ca o condiție indispensabilă a progresului. Să știm s-o împlinim.“ (*Sarcina principală, concretizarea*) □ În același număr, Paul Comea semnează articolul *Fața cea adevărată a lui Caragiale*. Textul, cu multe citate din Marx, Engels și Lenin, se încheie în teremenii următori. „În orice caz, chiar nesocialist, clasa muncitoare și masele largi ale poporului au tot dreptul să-l revendice pe Caragiale, ca pe unul de-al lor. Actualitatea scriitorului este indiscutabilă. Astăzi încă, piesele lui fac săli pline. Lumea dă năvală, râde – desigur cu oarecare tristețe – și aplaudă furtunos. Căci dincolo de valoarea general umană a teatrului său, Caragiale denumeste o realitate și înfățișează o stare de lucruri care s-a perpetuat în țara noastră până în ultima vreme. Ochiului lui atent nu i-a scăpat acel fapt caracteristic pentru istoria socială a României, al căldășiei burghezo-moșierești, al «oligarhiei semicultă sau în cel mai bun caz fals-cultă pe cât de incapabilă de producție utilă ori de gândire, pe atât de lacomă la câștiguri și onoruri» care și-a arogat puterea întreagă a statului. «Împărțită în două bande, ce se numeau cu pretenție istorice - liberali și conservatori - bande mai nesocotitoare (sic !) [nemicitoare] decât niște seminții barbare în trecere, fără respect de lege, fără milă de omenire, fără frică de Dumnezeu. Această oligarhie [...] încalcă legile pe care le-a făcut ieri, prefăcându-se mâine legile făcute azi, ca poimâne să le calce și pe acelea fără spirit de continuitate și fără altă sistemă decât numai împăcarea momentană a exclusivelor ei interese pentru perpetuarea sacrei organizațiuni numite aci democratice». Poporul român care și-a luat astăzi viața în propriile sale mâini și pășește spre o viață nouă, eliberat din cătușele exploatării și ale ignoranței se poate servi acum ca și altă dată împotriva strigoilor trecutului cel fără de întoarcere, de luciditatea, de verbul de foc, de vehemența critică a adevăratului Caragiale”.

● M. Br. Publică o cronică dramatică la piesa *Gaițele*, jucată la Teatrul Naționalul din Iași, în regia lui I.R. Matache. Cronicarul formulează reproșuri în spiritul ideologiei vremii: ar fi un spectacol nereușit, în care

Kirițescu a încercat să facă o satiră socială „dar satira presupune o poziție, o concepție anumită de viață, or aceasta nu se observă la nici unul din personajele fanteze, [...] nu se observă aici o cât de mică luare de poziție. O comedie, bazată puțin pe absurd, pe elemente grosolane de șarjă, pe implicarea forțată a spectatorului într-un comic superficial și puțin inteligent, aparține unui gen de teatru împotriva căruia ne ridicăm. Nu împotriva comediei ca gen dramatic, a humorului, ci a inutilului, a grosolăniilor, a lipsei de valoare și interes, a actelor gratuite”. („Lupta Moldovei”)

26 aprilie

- La rubrica „Bloc notes”, din „Lupta Ardealului”, este comentat articolul lui Paul Cornea, *Fața cea adevărată a lui I.L. Caragiale* (din „Flacăra”): “Studiul d-lui Cornea este binevenit, căci împrăștie falsele opinii asupra unui Caragiale retrograd și conservator, dușmanul oricăror forme noi, revoluționare, în viața societății noastre. Departate de aceasta – cităm din «Flacăra» – «Caragiale nu a fost contra democrației, ci contra ficțiunii constituționale. Caragiale nu a fost contra votului universal, ci contra măsuirii exprimării populare, Caragiale nu a fost contra pașoptismului ci contra abandonării lui în acțiunea concretă, Caragiale nu a fost contra regimului prin care inevitabil trebuia să treacă Țara Românească în secolul trecut, ci contra falsificării și parodiei lui»”.

- Octav Șuluțiu publică în „Națiunea” o cronică literară superlativă despre recent debutantul Marin Predacu, cu volumul *Întâlnirea din pământuri*, reproducând pasaje din fragmentele publicate și în „Revista literară” și „Contemporanul”, de exemplu *Calul sau Dimineață de iarnă*. „Cităm copios, spre a demonstra cu câtă economie de mijloace verbale scriitorul reușește să portretizeze calul, introducând o notă de comic duios și de melancolie în acest sfârșit de viață, exprimat crud dar precis de vorbele stăpânului (*și-a mâncat țărâna*, echivalentul lui «și-a trăit traiul»). Vigoarea acestui tablou realist ilustrează perfect mijloacele scriitoricești ale lui Marin Preda, care promite a aduce o notă foarte personală în literatura rurală. O mare calitate a scriitorului este forța plastică a realismului său - scrie simplu, dar cu o tensiune care duce uneori pînă la dramatism conflictele nuvelor sale. Dar mai mult încă, el știe să evoce concret realitatea cu o pregnanță tot atât de admirabilă ca și sobrietatea mijloacelor întrebuintate”.

27 aprilie

- Are loc ședința S.S.d.R. cu următoarea ordine de zi:

- 1) *Mobilizarea pentru 1 Mai*.

- 2) *Permise C.F.R.* „După discuțiuni, de la caz la caz, asupra necesității de a călători, se decide a se trece pe Lista de permise C.F.R. următorii membri ai S.S.D.R.: Aszody I, Bacovia G., Banuș Maria, Baranga A., Bogza Geo,

Cămilă Eusebiu, Călugăru Ion, Cocea N. D., Corbea D., Demetrius Lucia, Jebeleanu Eug., Perpessicius, Petrescu Camil, Petrescu Cezar, Philipide Al., Popescu-Puțuri I., Gáal Gabor, Csechi Gyula, Russ-Șirianu V., Serghi Cella, Gropper Jacob, Theodorescu Cicerone, Kiss Jenő”.

3) *Premii ale S.S.d.R.*: „După ample discuțiuni asupra menirii premiilor literare și a principiilor care trebuie să stea la baza selecției, se conchide deocamdată (sic!): Premiile S.S.d.R. dispun de : lei 500.000 donați de Teatrul Național, lei 500.000 donați de U.S.Z.A.S. și lei 1.000.000 donați de Editura de Stat. Se constituie 8 Premii de lei 200.000 fiecare, pentru un roman, un volum nuvele, un volum de poezii, un volum de critică literară, un volum povestiri pentru copii, un roman pentru tineret, o piesă de teatru, o piesă pentru copii; și 8 premii-mențiuni a lei 50.000 fiecare, toate urmând a fi inspirate de lupta pentru libertate, independență și reconstrucție a poporului român și a celor conlocuitoare. Termenul de predare a manuscriselor: 1.nov. 1948, iar rezultatul concursului la 30 Dec. 1948. Un comunicat se va da presei. Compunerea comisiilor se va discuta și fixa în ședința următoare.” (*Proces-Verbal nr. 12, din 27 aprilie 1948, MLR 30080/2*)

28 aprilie

- Lucrețiu Pătrășcanu, fost ministru al Justiției, folcloristul Harry Brauner și Lena Constante sunt arestați. Pătrășcanu este ținut în izolare până la 19 ianuarie 1949, când este transferat la sediul D.G.S.P. din Cala Rahovei (București) și cercetat 12 luni de o comisie formată din Alexandru Drăghici, Teohari Georgescu și Iosif Rangheț. Ancheta îl face vinovat de sabotarea drumului României spre comunism, prin următoarele: protejarea liderilor partidelor de opoziție, colaborare cu Poliția și Siguranța, întreținerea de legături cu serviciul de spionaj britanic prin intermediul folcloristului Harry Brauner și al Lenei Constante. Întrucât ancheta nu scoate la iveală fapte care să-i dovedească vinovăția, Lucrețiu Pătrășcanu este predat organelor de stat și anchetat în continuare, sub arest, de Serviciul secret de Informații și apoi de organele de securitate din ministerul Afacerilor Interne.

- „Contemporanul”, nr. 83, prezintă inițiativa Institutului de studii Româno-Sovietic de a premia cele mai bune lucrări în diferite domenii de cercetare a fenomenului sovietic (N.Tertulian, *Câteva probleme legate de un concurs literar*).

- În „Jurnalul literar”, nr. 4-5(aprilie-mai), G. Călinescu publică eseu *Universul poeziei* și articolul *Poezia „realelor“*.

- La rubrica „Bloc notes” din „Lupta Ardealului”, este comentat, fără semnătură, articolul lui Paul Cornea, *Fața cea adevărată a lui I.L. Caragiale*. Publicat în „Flacăra”, articolul lui Cornea vizează reconsiderarea și valorificarea lui Caragiale, dincolo de etichetele de un dușman al progresului și democrației, partizan al exploataților, retrograd, conservator,

adversar al oricăror forme noi, revoluționare. Autorul exploatează rândurile scrise de Caragiale contra oligarhiei, cum ar fi acelea în care-i contesta și pe liberali și pe conservatori, „cele două bande cu pretenții istorice mai nesocotite decât niște seminții barbare în trecere”.

MAI

1 mai

● În „România viitoare”, N. N. Munteanu, publică articolul *1 Mai în Poezia românească*, o temă care va fi reluată an de an, cu același prilej. (Partea a II-a a textului va apărea în „România viitoare”, din 9 mai 1948). Plecând de la istoria și simbolistica zilei de 1 mai pentru clasa muncitoare încă din anul 1890, autorul articolului consideră că „semnificația lui 1 Mai se plasează printre cei mai autentici făuritori de poezie socială, mai bine zis de poezie socialistă.” Se trece apoi la analiza unor poeți care au provocat lărgirea orizontului poetic românesc, cum ar fi Grigore Alexandrescu, Ioan Catina sau Cezar Bolliac. Traian Demetrescu este considerat a fi primul care a utilizat în poezia sa tematica zilei de 1 mai, fiind citat cu o întregă poezie dedicată acestei zile. Analiza se oprește asupra lui A. Toma, discutat pe larg și citat cu poeziile *Uriașul* și *Cântecul țesătoarei*, pentru a trece apoi la versurile unor poeți ca Gh. Spina, E. Jebeleanu, D. Corbea, N. Constantin și Cristian Sârbu. În final, N.N. Munteanu se oprește asupra lui Mihai Beniuc, poezia sa exprimând „elanul optimist și îndemnul la muncă plină de veghe și de tenacitate, ca și sentimentul de împărtășire, de solidarizare cu cel mai de seamă praznic al mării mulțimi muncitoare”.

● Mihnea Gheorghiu și Al. Balaci semnează textul *Pentru pace, contra imperialismului*, în „Flacăra”, anul I, nr. 18. □ Victor Tulbure, Sebastian Agnezia și Nicolae Mărgeanu celebrează prin poeme sărbătorea de 1 Mai, în timp ce Petru Dumitriu, în numele unui realism nețărmit, face îndemnul: „Iată dar calea de urmat pentru artiștii poporului acestuia: să se apropie de inima lui dârză și aprinsă: să fie lângă ea; bătaia ei să fie glasul lor. Pentru aceasta: pe șantiere!” În paginile de mijloc ale revistei, la rubrica *Scriitorii noștri despre 1 Mai*, răspund cu evocări N. D. Cocea, Sașa Pană și Gala Galaction.

● În „Veac nou” nr. 12 (serie nouă), sunt consemnate noi apariții editoriale: la „Cartea Rusă” (D. Zaslavski, *Democrația sovietică*, M.M. Agarkov, *Principiile fundamentale ale dreptului civil sovietic*, Al. C. Constantinescu, *Cine atâtă războiul, cine apără pacea?*); la „Editura P.M.R.” (Gh. Gheorghiu-Dej, *Raportul politic general făcut la congresul P.M.R.*, Ana Pauker, *Cuvânt de deschidere la congresul P.M.R.*, Lotar Rădăceanu, *Raportul la Statut*); „*Editura de Stat*” (Balzac, *Iluzii pierdute*, cu o prefață de N. Moraru, Col. Valter Roman, *Despre teoria războiului*); Editura „Socec”

(Horia Deleanu, *Impresii literare sovietice*, V. Kojevnikov și I. Prut, *Soarta lui Reginald Davies*, piesă de teatru, Ilya Ehrenburg, *Leul din piață*, comedie)

2 mai

- În „Națiunea”, O. Șuluțiu semnează rubrica *Pe marginea cărții*, despre Voltaire – *Candide* (în traducerea lui I. Biberi, apărută la Editura de Stat): „Trebuie să aduc elogiul deosebit al lui I. Biberi, care a dat o versiune românească excelentă a prozei lui Voltaire, reușind să păstreze toată subtilitatea și picanterea originalului, însoțind în același timp textul cu note explicative, atât de necesare înțelegerii profanilor, fără a fi însă de un pedanterism greoi”
- Ion Vitner semnează, în „Libertatea”, textul *Marx, poet și critic al poeziei*, din care notăm: „Îi revine proletariatului rolul de a reaseza inima oamenilor la locul ei firesc și de a le reda, odată cu dreptatea socială și gustul pentru adevărata frumusețe a artei și a poeziei.”
- În „Lupta Moldovei”, C. Borgea scrie articolul *Sub semnul unei culturi noi*, text clișeizat.

4 mai

- Sunt arestați liderii social democrați independenți, în frunte cu Constantin Titel Petrescu. Un nou val de arestări se produce în 14 și 15 mai (apud *Istoria României în date*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2007, coordonator Dinu C. Giurescu, p. 506).
- Octav Șuluțiu abordează în nr. 630 din „Națiunea” problema Cenaclului Societății Scriitorilor: „Cenaclul acesta este cum nu se poate mai binevenit. El servește la lămurirea scriitorilor, la mijlocirea contactului dintre ei și realitățile zilei. Prin conformația lui, determinată de un anumit proces istoric de până mai ieri, scriitorul disprețuia vulgarul și avea, în mod deliberat, o teorie de izolare față de realități (deși izolarea era numai aparentă, în fapt scriitorul servind interese precise, fie că-și dădea seama, fie că nu). Scriitorul are nevoie de o orientare în noile probleme ale vieții și societății”. □ În completarea subiectului mai apar două articole, unul aparținând lui Petru Comarnescu, *Cenaclu, salon, cafenea* (nr. 635 din 13.05.1948) și *Tot despre cenacluri și saloane literare* - o „replică” a lui O. Șuluțiu la textul lui Comarnescu (dar „polemica” între cei doi colegi de redacție este amiabilă, opiniile cumva converg spre aceleași concluzii).

6 mai

- Leonte Răutu prezintă rolul pe care presa trebuie să-l joace în viața socială. Sub titlul *Arma cea mai ascuțită a partidului*, autorul arată că „transformarea presei de partid într-un puternic factor organizator în munca

de reconstrucție a țării – aceasta este una din sarcinile centrale care stau în fața gazetarilor noștri. [...] cealaltă sarcină centrală a presei noastre de Partid este înarmarea maselor de cititori cu cunoașterea învățaturii marxist-leniniste.“ („Scânteia”)

● „Adevărul” prezintă „Probleme de literatură și artă” (Caietul nr. 2). Volumul este ilustrat cu desene ale marilor scriitori ruși și sovietici (J. Perahim). □ Sunt reproduse biografiile ale lui Pușkin, Lermontov, Turgheniev, Dostoievski, A. Tolstoi, Block, Ostrovski, Fadeev, Șolohov, Gorki. □ *Povestiri rusești*, de A. Tolstoi, sunt tălmăcite de Eusebiu Camilar. □ Articolele *Gorki și estetica realismului socialist*, *Două culturi*, *Partidul și literatura*, completează conținutul. □ În același număr este anunțată tipărirea cărții *Giordano Bruno*, de Edgar Papu, la Editura Așezămintelor pentru Cultura Poporului.

7 mai

● În numărul 84 al revistei „Contemporanul”, N. Tertulian salută apariția și la noi a broșurii *Lenin despre literatură*, pe care o analizează în spiritul epocii, considerând cu toată convingerea culegerea drept soluția „limpezirii” conștiinței materialist-dialectice: „Frontul literar românesc se găsește astăzi într-o perioadă de căutare; dezorientarea și incertitudinile ideologice bântuie pe mulți dintre scriitorii vechii generații. [...] Critica noastră are respirația adeseori greoaie, înăbușită de rămășițele manierismului în stil și a unei ideologii burgheze”.

8 mai

● C. Dobrogeanu Gherea este omagiat de Leon Țopa în nr. 631 din „Națiunea”: „Privind global activitatea lui Dobrogeanu Gherea trebuie să arătăm că, dacă în prima perioadă el a contribuit la promovarea mișcării democratice și la răspândirea concepției marxiste, în cea de-a doua perioadă activitatea sa se arată *insuficient de hotărâtă* (!) iar teoria sa nu poate fi socotită de natură a promova și a susține o mișcare socialistă în România, stând pe picioare proprii și având un dinamism suficient pentru a birui rezistențele vechii structuri sociale”.

9 mai

● Mihai Novicov este semnatarul articolului-directivă *O sarcină cu rezultate ce vor răsplăti din belșug efortul făcut* publicat în „Flacăra”, anul I, nr. 19. Ideologul cultural consideră că necunoașterea preceptelor marxist-leniniste duce la fuga de concret: „Se poate spune pe drept cuvânt că cele mai multe greșeli și lipsuri care au fost înregistrate pe tărâmul activității artistice rezultă tocmai din insuficiența eforturilor ce s-au depus întru aplicarea principiilor marxist-leniniste în creația artistică. [...] Nimeni, în afară de agenții plătiți ai

imperialismului, nu mai contestă astăzi la noi că arta e ideologie, că frumosul e o categorie istorică, că artistul are datoria să creeze în așa fel încât operele sale să fie tot atâtea contribuții la lupta și eforturile poporului".

□ Ca aplicație a unor astfel de principii, în același număr apare o cronică la volumul de debut al lui Marin Preda, *Întâlnirea din pământuri*. Sub titlul înșelător *Un scriitor talentat*, prozatorul este supus unor retușuri de natură ideologică. I. Popper, autorul articolului, cam prolix, pare vizibil nemulțumit de creația predistă: „Iată de ce clișeele naturaliste, pe care talentul d-lui Marin Preda nu reușește să le atenueze decât în parte, supără. [...] Este însă evident pentru noi că toate aceste considerațiuni de ordin formal nu pot acoperi observațiile făcute mai sus cu privire la conținut, la comunicația umană a *Întâlnirii din pământuri*, îi adaugă un leșt negativ. Iată de ce talentul d-lui Marin Preda, utilizat prin cele mai bune bucăți pe care ni le oferă, în cadrul unei concepții literare învechite, îndreptat spre zugrăvirea unor realități pe care istoria le împinge tot mai mult spre periferia vieții românești, nu ne poate da această satisfacție prin rezultatele pe care ni le oferă. Problemele pe care le ridică *Întâlnirea din pământuri* trec dincolo de paginile acestei cărți. Ele caracterizează o fază de tranziție pe care cultura și arta românească n-au reușit s-o depășească cu desăvârșire: aceea în care unui conținut nou de viață i se mai suprapun forme de expresii învechite care nu mai corespund. [...] Suntem siguri că un efort al d-lui Marin Preda va aduce viitoarea d-sale operă la nivelul unei adevărate reușite literare".

□ Același număr al revistei „Flacăra” conține articolul *Învățăturile unei victorii* de Petru Dumitriu, în care evocă marea victorie împotriva Germaniei naziste arătând că „acum, aceiași oameni sovietici zădărnicesc încercările marelui capital de a găsi iarăși, cât mai repede, o supapă ca să scape din criza amenințătoare, de neînlăturat”: „Dar noi știm unde ne este locul. Perspectiva cea mare a victoriei, libertății se întregește prin perspectivele viitorului nostru”.

□ Pagini de repotaș semnate de Cella Serghi, Ștefana Velisar Teodoreanu, Ury Benador, Zaharia Stancu apar în același număr din „Flacăra” prilejuite de o vizită, făcută în noapte, la combinatul A.P.A.C.A. („am întâlnit în numeroase exemplare, acel om nou care va grăbi prin truda lui reconstrucția patriei noastre și va face din Republica noastră Populară o țară sănătoasă, puternică, fericită” – Z. Stancu)”.

● *Despre însemnătatea mijloacelor ideologice* scrie S. Anghel în „România liberă”.

● În „România viitoare”, Tiberiu Roncea face comentarii critice (dar mai ales partinice) *Pe marginea poeziei actuale*, discutând atent poezia unui anume Vornic Basarabeanul „care cuprinde un suflu mai larg și este ancorată puternic în realitățile sociale pe care le trăiește poporul nostru.” Exemplul este dat pentru a demonstra ideea că poezia românească se află „într-o

frenetică mișcare de căutare”, trebuind să pornească, în mod absolut, de la noile realități politice și sociale.

10 mai

● O. Șulțiu recenzează în nr. 633 din „Națiunea” volumul lui D. Almaș, *Ne cheamă primăvara* (Editura Mecu). „Acest roman dens și variat, chiar dacă nu reușește să ne dea decât o idee fragmentară asupra sufletului adolescent, închide în el aspecte admirabil prinse din viața școlărească și din cea provincială, cu exacte observații asupra legăturilor dintre profesori și elevi și dintre aceștia din urmă între ei. Ceea ce reținem în ultimă analiză din acest roman care descrie o lume depășită sunt posibilitățile realiste ale scriitorului, pe care le așteptăm verificate asupra noilor aspecte pe care le propun realitățile sociale schimbate”.

● „Lupta Ardealului” publică articolul lui C-tin Negulescu, *Ceva despre (înființarea) Ateneelor Populare*. □ În același număr este reprodus raportul lui Leonid Ilicev, șeful Direcției Agitație și Propagandă din C.C. al P.C.-URSS, care afirmă: „Critica trebuie să rămână o armă vie și în continuă acțiune a presei comuniste”.

11 mai

● La împlinirea a trei ani de la moartea lui Mihail Sebastian, scriitorul este evocat în „Semnalul” de Ion Dargodan.

● S.S.d.R. primește între membrii săi pe Șerban Nedelcu și Vlad Mușatescu. (*Proces-Verbal nr. 13*, din 11 mai 1948, MLR 30081)

13 mai

● În „Tânărul muncitor”, an II, nr. 54, Vicu Mândra prezintă una din scrierile conformiste ale lui Mihail Sadoveanu, în textul *O poveste adevărată: povestea țăranilor de la Păuna Mică*. Elogiat, Sadoveanu este considerat un scriitor care nu aparține trecutului, ci prezentului, fiind capabil să ofere cititorului actual povești adevărate, inspirate din realitatea cotidiană, spre deosebire de alți scriitori ce se fac vinovați de refuzul de a privi viitorul. Este subliniată apropierea intelectualului de masele țărănești, *Păuna Mică* având ca subiect povestea unui grup de țărani dezrădăcinați de furia războiului care reușesc, prin muncă neîncetată, să revoluționeze sistemul agricol din propriul sat.

● Apare, în „Lupta Ardealului”, prima parte a textului *Decadența literaturii britanice și americane*, avându-l ca autor pe Sabin Pop. Articolul este parte a propagandei comuniste împotriva culturii apusene. Continuarea textului va fi publicată în numărul din 14 mai. În cele două părți ale textului, Sabin Pop comentează textele omonime ale lui I. Anisimov din „Probleme de literatură și artă”, nr. 2. Exaltarea religioasă ar fi una dintre cauzele procesului de dezagregare a literaturii engleze: „Misticismul deprimant cântă în moduri

interminabile destinul care plutește deasupra fiecărui om, scriitorul englez utilizând la fiecare pas tema neputinței penibile a omului în fața soartei. [...] Citind noile producții ale literaturii engleze e greu să mai crezi că titanul Shaw mai este în viață!”. Cât privește proza americană, aceasta ar fi subminată de utilizarea psihanalizei lui Freud și Jung. Autorul nu uită însă să precizeze că „în aceleași țări există și forțe literare progresiste, care vor interpreta în operele lor glasul popoarelor lor, care nu vor război și nu vor îngădui să fie înșelate și înfricoșate prin toate trucurile la care recurge reacțiunea imperialistă”.

14 mai

- Pe linia internaționalismului proletar, „Adevărul” informează despre *Meetingul de ieri din Piața Universității*, prilejuit de protestul Ziariștilor Profesioniști din România, „indignați de atrocitățile și orgia de sânge la care se dedă guvernul monarho-fascist de la Atena”.

- În numărul 85, „Contemporanul” publică articolul redacțional *Pe marginea unor discuții critice*, în care se face o analiză critică a activității revistelor „Flacăra” și „Rampa”, înfierate și de „Scânțea” pentru două caricaturi ale lui H.M. Maxy și urmate de o ședință a Comitetului executiv al USASZ. Se arată că acest nedorit eveniment înregistrat pe frontul ideologic trebuie să devină un prilej de analiză autocritică pentru toți oamenii artei și ai scrisului, „prilej de cotitură hotărâtă în modul de a folosi prețioasa armă a citicii în combaterea rămășițelor ideologice burgheze decadente”. „Ceea ce autocritica făcută de cele două reviste omite – crede „Contemporanul” – este faptul esențial că asemenea greșeli ideologice s-au produs „CU TOATE CĂ PURTĂTORUL IDEOLOGIEI CELEI MAI ÎNAINȚATE, PMR, A ARĂTAT LIMPEDE CUM TREBUIE LUATĂ ÎN MOD CONCRET ATITUDINE PRINCIPIALĂ FAȚĂ DE PROBLEMELE CULTURII ȘI ARTEI”. Se reamintesc aici și atitudinea PMR manifestată concret în „cazurile” Arghezi – S.Toma și Nina Cassian cu volumul *La scara 1/1*, incluzând și cronica neadecvată a lui Ov.S.Crohmlăniceanu. Pentru a nu se mai ajunge la astfel de scăpări, precum desenele publicate de Maxy sau eroarea în alegerea unor tablouri decadente în expoziția grupului „Flacăra”, în textul redacțional se afirmă că trebuie crescut nivelul ideologic, prin învățarea aplicării concrete a înaltelor principii ale învățăturilor marxist-leniniste. □ În același număr, I. Vlădescu semnează textul polemic *Un institut științific de istorie națională și un istoric care nu face știință*, în care este contestat „antidemocratul” C.C. Giurescu, directorul Institutului de Istorie Națională, ulterior epurat: „Pe tot timpul conducerii sale, dl C.C. Giurescu a dat activității Institutului o directivă antidemocratică, șovină și reacționară, punând instituția în slujba politicii antonesciene și hitleriste. Acum...încearcă – poate - să-și acopere manifestările fasciste anterioare sub vâlul unei activități pur «științifice». Dar comunicările și publicațiile

Institutului de Istorie Națională nu pot fi considerate «cercetări științifice». Ele nu aduc nici un aport istoriografiei românești de astăzi și înseamnă o poziție retrogradă față de necesitățile ei și reprezintă o atitudine reacționară față de noua realitate politică”.

15 mai

- Are loc sărbătorirea centenarului Adunării Naționale de la Blaj. Cu acest prilej, mitropolitul ortodox al Ardealului, Nicolae Bălan, declară în prezența primului ministru, dr. Petru Groza, că Habsburgii au încurajat constituirea Bisericii unite cu scopul subminării unității religioase a românilor transilvăneni. Se declanșează o susținută campanie de presă care cere desființarea Bisericii greco-catolice și restabilirea „unității” religioase în cadrul Bisericii ortodoxe. (apud *Istoria României în date*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2007, coordonator Dinu C. Giurescu, p. 506).

16 mai

- În „România viitoare”, Const. Dorna semnează articolul *Teorie și artă*, tema articolului fiind posibilitatea (și necesitatea) de a desprinde din evenimentele actuale noua formulă de artă. Se remarcă faptul că majoritatea publicațiilor se ocupă pe larg de această problemă, subliniindu-se și adeziunea ciudată a unor esteți și esești care fuseseră în trecut „exponenții celor mai denigrate formule de artă” la marxism și realism socialist. Analiza lui Dorna rămâne însă la nivel teoretic, fără a exemplifica, considerând în final că teoreticienii ar trebui să își îndrepte în principal atenția spre formația sufletească a artistului, către climatul generator al creației și nu înspre sursele ei.

- O recenzie a volumului *Lenin despre literatură* apare în „Libertatea”, sub semnătura lui Adrian Rogoz: „Aprofundarea tezelor fundamentale ale leninismului în materie de literatură, aplicarea lor cât mai intensă pe concret, însuflețirea prin opere realiste, vii, actuale și puse în slujba poporului și a ridicării lui culturale, vor face ca artiștii, creatorii și criticii noștri să-și merite numele și să aducă, în viața culturală de la noi o înflorire nemaivăzută până acum.”

18 mai

- Din ordinea de zi a ședinței S.S.d.R. reținem: „5) Cenaclu S.S.d.R.: pentru ședința din 23 crt. programul va fi: Prelucrarea ședinței U.S.A.S.Z. și comunicări. Se mai fixează următoarele programe: 6 iunie - *Critică și autocritică*, 13 iunie - *Discuții cu redacțiile „Flacăra” și „Contemporanul”*; 20 iunie - *Partidul și literatura*. (Proces-Verbal al ședinței din 18 mai 1948, MLR 30082/1)

19 mai

● În „Lupta Ardealului” apar *Lumina vine de la Răsărit* și articolul lui Al. Profeta *Să făurim omul de tip nou*.

20 mai

● Toate invențiile par a confirma că „lumina vine de la Răsărit”: „În biblioteca *Lenin* din Moscova, una din cele mai mari biblioteci din lume, [...] s-a inaugurat un atelier de micro-film, care fotografiază pe o peliculă îngustă textele de care cititorul respectiv are nevoie. Acestea îi sunt trimise la domiciliu într-o cutiuță de ebonit. Cu ajutorul unei lupe, cititorul poate descifra cu ușurință textul”. (*Ce este „micro-cartea”*, în „Adevărul”)

● În „Tânărul muncitor”, an II, nr. 55, F. Cerbu prezintă reviste pentru tineret sub titlul *Presa tineretului, ajutor neprețuit pentru desăvârșirea unității noastre*. Sunt analizate pe rând „Revista elevilor”, publicație despre care autorul afirmă că a reușit, spre deosebire de altele, să capete o notă proprie, „vivoaie și totuși bogată în probleme pentru că e scrisă de elevi și legată strâns de viața liceelor”. Revista „Studentul Român” este și ea apreciată pozitiv, în timp ce „Licurici” și „Universul Copiilor” sunt criticate, în special cea de-a doua, deoarece nu scriu despre „frământările și viața reală a cititorilor săi”.

● O pledoarie *Pentru un Palat al Artelor in Craiova* apare în publicația craioveană „Înainte”.

21 mai

● „Adevărul” anunță cea de a cincea ședință a Cenaclului Societății Scriitorilor din România, care urmează să aibă loc duminică, 23 mai, la sediul din strada Romană, nr. 5.

● Al. I. Ștefănescu comentează, în „Contemporanul”, nr. 86, volumul lui Marcel Breslașu, *Poeme pentru un ziar de perete*. Criticul consideră că, „iscusit tehnician”, poetul a dovedit cu *Grivița Roșie* și *Joia Roșie* că „participă cu o deosebită intensitate la marea frământare a umanității”. □ Mihail Neamțu comentează în același număr rubrica *Reconsiderarea clasicilor* realizată de Petru Dumitriu în „Flacăra”. Pe lângă observațiile proprii asupra temei dezbătute de Petru Dumitriu, M. Neamțu face i o critică a opiniilor publicistului de la „Flacăra”. „Din chiar citatele dlui Dumitriu nu reiese valoarea extraordinară pe care La Fontaine ar fi acordat-o «muncii și libertății». De altfel, dl Petru Dumitriu nu-i prea vinovat. Ar fi fost și greu să găsească alte citate mai convingătoare. Pentru că ele nici nu există. Există în schimb sumedenie de citate care ne pot arăta pe un La Fontaine sceptic, cinic, prudent, ușuratic etc”. □ Tot aici, Petru Vintilă compară antologia „falsificatoare” din 1942, *11 poeți bănățeni* (cu exemple ca P. Bellu și Miu Lerca), întocmită de Ion Stoia Udrea, cu noul val de poeți *adevărați, țărani*,

promovați în Suplimentul literar al „Luptătorului Bănățean”. „Între timp, s-au ridicat poezii săraci, plugari, care au dat o severă lecție celor «11 poeți» îndepărtați de popor. Rapsozii adevăratului Banat, al fabricilor, al câmpiilor mănoase, al omului nou, vor fi de acum: Iosif Aldan Moise, Al. Jebeleanu, Emil Manu, Mircea Șerbănescu și alții”.

● În „Națiunea” nr. 642, Petru Comarnescu publică articolul *Contribuții la cunoașterea realismului socialist* (Note în jurul cărții lui H. Deleanu, *Impresii Literare Sovietice*, apărută recent la Editura Socec). În comentariile dedicate acestui concept care începe să se impună în forță în creația literară românească, autorul încearcă definiții prin delimitarea de alte orientări artistice: „Realismul socialist poate fi definit în opoziție cu idealismul și chiar cu realismul clasic și cu cel critic, ca și cu romantismul sau naturalismul. Lui Maxim Gorki i se datorește concepția noului realism socialist, precum și unele opere model ale noii concepții, izvorâte din experiența socială, la lumina doctrinei marxist-leniniste”.

22 mai

● Victor Eftimiu publică în „Adevărul” articolul *Teatru și operă*: „Am aflat cu bucurie că, în sfârșit, la 15 iulie va începe construirea Teatrului Național. E vorba ca el să fie ridicat în Piața Brătianu, pe locul unde, acum doi ani, în prezența primului ministru și a membrilor guvernului, se pusese piatra fundamentală a Operei române. Terenul e vast. El poate cuprinde și opera și teatrul”.

● În „Lupta C.F.R.”, B. Zaharescu vorbește despre superioritatea principiului centralismului democratic în opoziție cu centralismul de tip imperialist: „Misiunea istorică a clasei muncitoare este de a înlocui societatea bazată pe exploatarea omului de către om cu o nouă orânduire socială în care să nu existe această exploatare. Aceasta este misiunea istorică a întregii clase muncitoare, și pentru îndeplinirea ei întreaga clasă muncitoare trebuie să aibă un singur partid de avangardă, un Partid Unic Muncitoresc. [...] Lenin și Stalin ne învață că forma de organizare care permite ca partidul să fie o unitate de voință și de acțiune, este centralismul democratic. Denumirea aceasta este destul de vorbitoare pentru a arăta că partidul muncitoresc pune accentul în același timp și pe democrația de partid, adică pe participarea tuturor membrilor săi la elaborarea liniei politice și tactice a partidului și pe caracterul strict centralizat, unit și disciplinat al organizației sale [...]. Lagărul imperialist concentrează, centralizează toate pârghiile economice și politice în mâna câtorva potențați, în mâna câtorva stăpâni ai marilor uniuni monopoliste.[...] Este limpede că în asemenea condiții și în fața unui asemenea adversar nu poate birui decât o armată politică a proletariatului strâns unită și disciplinată: o armată cu o organizare superioară bazată pe principiul centralismului democratic.”

- La sfârșitul stagiunii Naționalului ieșean, M. Br. publică în „Lupta Moldovei” niște *Reconsiderări pe marginea repertoriului*.

23 mai

- Ecouri ale Conferinței Comitetului Central al Uniunii Societății Artiștilor, Scriitorilor și Ziaristilor (U.S.Z.A.S.Z.) apar în „Adevărul”. Sunt consemnate *Raportul d-lui Marcel Breslașu*, vicepreședinte al U.S.Z.A.S.Z., și cuvântările d-lor N. Moraru și Vl. Colin, din intervențiile cărora se spicuește: „[...] d-l N. Moraru subliniază că fără dezbaterile problemelor ideologice făcute de Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român, fără atenția deosebită dată de Congres problemelor de artă și ideologie, nici Uniunea și nici oamenii de artă nu ar fi putut merge mai departe. [...] În ședința de după-amiază iau cuvântul d. V. Colin, din partea revistei «Flacăra», care, făcând o analiză critică a activității organului central al U.S.Z.A.S.Z., arată sarcinile viitoare pe care și le-a impus revista.” □ În același număr din „Adevărul” sunt redată pasaje din conferința lui Barbu Lăzăreanu, rectorul Universității Populare Ștefan Gheorghiu, intitulată *Influența slavă asupra basmului românesc*: „După ce a arătat că numeroase nume de personaje din basmele românești sunt de origine slavă, după cum și terminația «-ilă», folosită adesea în basme are aceeași origine, d-sa analizează mai multe basme române și ruse arătând asemănarea dintre ele și originea lor slavă”.

- În „Flacăra”, anul I, nr. 21, comentând nuvelele *Vin brașovenii* de Ion Istrate și *Campania* de Petru Dragoș, Mihai Novicov stabilește că „valoarea unei opere literare trebuie să fie judecată pe baza a trei criterii: 1. cât de esențială este realitatea pe care o zugrăvește autorul; 2. cât de convingător, cât de artistic a reușit el să redea această realitate și 3. cât de frumos este idealul, din care se inspiră și pe care-l servește autorul”. □ Tot pe prima pagină, Irina Golovnea, scrie *despre Poezia golului sufletesc. T.S. Eliot și poezia decadentă din Occident*: „Patru cvartete este o lugubră melodie funebră, cântată într-un cor al spiritelor și fantomelor literaturii burgheze. Eliot îi acompaniază pe Malraux, André Gide, Sartre, acești «oameni goi», cufundați în băltoaca trădării și a reacțiunii”.

- Iustinian Marina, Mitropolitul Moldovei și Sucevei este ales, conform cutumei, patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (însăunat la 6 iunie). Momentul deschide perioada cea mai dificilă pentru clerul românesc și mai ales pentru personalitățile din lumea bisericească. Proprietățile bisericești vor fi naționalizate prin actul de la 11 iunie, iar clerul epurat de elementele ostile regimului comunist. Persecuțiile comuniste se vor abate asupra unor teologi precum profesorii teologi Ilarion Felea, Liviu Munteanu, Ion Gh. Savin, Dumitru Stăniloiaie, Constantin Tomescu, asupra unor călugări cărturari (Valeriu Anania, Sofian Boghin, Roman Braga, Benedict Ghiuș, Teodor M.

Popescu, Daniil Sandu Tudor, frații Vasile și Haralambie Vasilache), la care se adaugă sute de alți călugări, preoți de mir, studenți în teologie. □ Pe 30 august se va da un decret-lege privind regimul general al cultelor religioase prin care se garantează tuturor cultelor religioase libertatea de a se organiza potrivit doctrinei, canoanelor, tradiției și rânduielilor proprii. Conform decretului se desființează Inspectoratul clerului Militar, iar preoții militari și Episcopul Armatei, Partenie Ciopron, sunt trecuți în rezervă. □ În general, începând cu 1948, prigoana antireligioasă s-a concretizat în desființarea de așezăminte religioase, eliminarea disciplinei religie în învățământul de stat, interzicerea slujbelor religioase în locuri publice (spitale, unități militare, închisori, aziluri, suprimarea publicațiilor religioase (ale tuturor cultelor). Singura publicație religioasă rămâne „Telegraful român” de la Sibiu, iar învățământul religios este drastic restrâns. Facultatea de Teologie din Suceava va fi transferată la Sibiu, cele patru Academii teologice sunt desființate, cea din Sibiu fiind transformată în Institut. Este desființat învățământul de tip seminarial din țară, cu excepția celui de la Sibiu, șase eparhii sunt desființate, o dată cu ele și posturile de arhieriei-vicari, și se instituie un control permanent asupra tuturor slujitorilor bisericii. Ministerul Cultelor va deveni departament în cadrul Ministerului Culturii. O perioadă la fel de grea, se profilează începând cu anii '80 ai secolului trecut, când cuplul prezidențial duce în nume personal, dar și prin complicitatea tacită a acoliților, o adevărată campanie de demolare a incintelor religioase (biserici, mănăstiri). Ca o ironie a sorții, în fiecare slujbă, oamenii bisericii se roagă lui Dumnezeu pentru sănătatea, întreținerea energiilor spirituale și împlinirea dorințelor celor doi „fii iubiți” (apud *Istoria României în date*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2007, coordonator Dinu C. Giurescu, p. 506).

- În „Ardealul nou” apare un amplu reportaj despre *Comemorarea centenarului Revoluției de la 1848*.

- Modelul sovietic este și în atenția Mariei Veniamin care, în „Rampa nouă ilustrată”, an 37, seria IV, nr. 131, semnează articolul *Lenin despre literatură*.

24 mai

- În „Buletinul P.N.P.”, nr. 24, apare textul *Contactul cu realitatea*, articol care subliniază importanța răspândirii în spațiul românesc a scrierilor lui Jdanov, urmărindu-se astfel impunerea modelului sovietic în cultura română: „Pentru oamenii de cultură ai noii societăți românești lectura rapoartelor lui A. Jdanov ar fi de un neprețuit folos. Ei ar învăța din ele să se aplice studiului realităților noi izvorâte din schimbările structurale sau calitative, intervenite în ultimii ani în societatea românească. Ar învăța să-și însușească aceste realități, să și le asimileze, iar creațiile lor să fie un rezultat al

contactului cu pământul. Ar învăța ca din creațiile lor, în care să se oglindească prefacerile noilor vremuri, să facă arme de întărire și propășire a cuceririlor democratice românești. Aceste creații, pornite din legătura cu realitatea, ar deveni astfel fermentii unor noi modificări, mai adânci, mai calitative, a unor neîncetate progresări pe drumul către o viață mai bună pentru toți cei care muncesc cu brațele și cu mintea”.

- În nr. 645 din „Națiunea” O. Șuluțiu realizează cronică literară a volumului lui Eusebiu Camilar, *Valea Hoșilor*: „Deși cu o perspectivă istorică greșită, deși cu o idealizare deplasată a eroilor, deși cu deficiențe psihologice, deși cu o predominare a elementelor lirice asupra celor epice, romanul lui Eusebiu Camilar se citește cu mare plăcere”.

27 mai

- În articolul *Partidul și literatura*, publicat de „România liberă”, Mariana Novicov afirmă că „apartenența scriitorului la partid, problema sprijinirii literaturii de către partidul de avangardă al clasei muncitoare este o problemă ce se pune astăzi cu aceeași intensitate pentru literatura noastră cum s-a pus și se pune încă pentru literatura sovietică.” □ În același număr, la p. 2, Gina Petrăchescu, comentează articolul al lui M. Morozov, *Două culturi*.

- „Națiunea”, nr. 647, include un articol al unui autor mai rar prezent în presa momentului – Al. Philippide: *Despre înființarea Bibliotecii ARLUS*. „Cele două motive principale care au determinat apariția ei – afirmă autorul – au fost că era nevoie, după înființarea Asociației ARLUS, să fie cunoscută și la noi cultura sovietică și pe lângă a construi această bibliotecă special consacrată literaturii din URSS ne trebuia o bibliotecă universală. Biblioteca ARLUS a fost înființată cu scopul principal de a face cunoscută publicului românesc cultura străină pe care acest public o cunoaște puțin. O bibliotecă este un organism viu, care are însușirea minunată de a nu-și pierde puterile atunci când îmbătrânește. Chiar dimpotrivă, trecerea timpului îi sporește valoarea. Aceasta, bineînțeles, când în componența ei intră deopotrivă valorile trecutului și creația actualității. În acest spirit larg este alcătuită și biblioteca publică ARLUS. Materialul pe care îl cuprinde satisface deopotrivă nevoia de delectare, de studiu și de informație”.

28 mai

- Cezar Petrescu scrie în „Semnalul” despre *Misiunea istorică a literaturii*. Criticând lipsa de interes a regimului anterior la adresa culturii în general și a literaturii în particular, Cezar Petrescu se oprește asupra ideii că „nu o dată cărțile au decis orientarea viitorului”, recurgând la exemple din literatura română, franceză, dar mai ales din literatura rusă: „Oare eliberarea servilor din Rusia n-a fost pregătită o dată cu toate reformele țarului Alexandru I, pregătită și impusă și acompaniată de operele lui Dobroliubov, Pisaref,

Turgheniev, Ostrovski sau Cernișevski? Și toată revoluția rusă ar fi fost oare cu puțință fără climatul urzit de-a lungul unui veac, de operele mai tuturor scriitorilor, romancierilor, poezilor, dramaturgilor și eseistilor, începând cu Pușkin și Gogol, sfârșind cu Tolstoi și Gorki?”

● „Contemporanul”, nr. 87, adună amintirile lui Zaharia Stancu sub titlul *Îmi iau angajamentul*: „Am revenit în presă abia după 23 August dar încă insuficient orientat. Atunci am întâlnit Partidul. Odată cu primirea mea în PCR am început o viață într-adevăr nouă din toate punctele de vedere. Am fost primit în Partid purtând în spate un trecut de muncă și de luptă, dar și un trecut de greșeli. Partidul a știut să scoată la iveală din mine acea parte bună, sănătoasă, care se află ascunsă în fiecare om. Partidul a știut să muncească cu mine și să mă ajute să îngrop din ce în ce mai adânc slăbiciunile. Partidul m-a ajutat să mă orientez. Partidul m-a ajutat să gândesc. Partidul m-a învățat să văd limpede.” □ Revista reproduce în același număr articolul lui Leonov despre Legea de dezvoltare a Societății sovietice, din „Bolșevic” – nr. 5 din 15 martie 1948. „Legea oricărei dezvoltări este lupta contradicțiilor, lupta între ceea ce este nou și ceea ce este vechi, între ceea ce moare și ceea ce se naște. Dialectica marxistă pornește de la faptul că lupta între aceste contradicții formează conținutul intern al procesului de dezvoltare. Aceasta este legea universală a mișcării din natură și societate: ea este valabilă și în condițiile societății sovietice. [...] În URSS, o dată cu lichidarea claselor antagoniste, a căzut și necesitatea criticii distrugătoare, în schimb arma creatoare a criticii și autocriticii a căpătat o mare însemnătate, devenind forța motrice a dezvoltării societății sovietice”.

29 mai

● „Scânteia” anunță tipărirea într-un tiraj de 130.000 de exemplare a cărții *Istoria Partidului Comunist (bolșevic) din URSS (curs scurt*, Ed. a III-a, Editura P.M.R.), despre care se afirmă: „Această operă de bază a lui Stalin, o adevărată enciclopedie a marxism-leninismului a fost pentru membrii avangardei clasei muncitoare din România, încă din vremea ilegalității, una dintre cele mai puternice arme de luptă.”

● În „Adevărul”, Gr. Tăușan prezintă *Dicționarul de rime eminescian*, pe care „d-l prof. universitar N. Șerban a avut bunul gând de a ni-l reedita amplificându-l cu un *Dicționar complet de rime* care el însuși constituie o lucrare unică prin amploare, metodă științifică, prin bogăția lexicală, ceea ce și face ca această nouă lucrare să fie de o mare utilitate”.

● Au loc primiri de noi membri în Academia Română: Victor Eftimiu, Gh. Călinescu, Gala Galaction, ultimul ținând un discurs de recepție semnalat în „Adevărul”. Publicația revine, în nr. din 3 iunie, cu o prezentare amplificată: „[...] chiar dacă viața Academiei Române nu are rezonanța socială din Franța, unde un discurs de recepție e așteptat cu emoția unei mari premiere,

totuși, și la noi, recente alegeri de membri activi în persoana lui Victor Eftimiu, Gh. Călinescu și cuvântarea părintelui Galaction, ales ceva mai de mult, sunt adevărate sărbători culturale asupra cărora publicul mare se îndreaptă cu un interes explicabil și lăudabil. Victor Eftimiu este un artist pluriform. Numele lui se înscrie cu egale drepturi, în poezia încântătoare, în teatrul de idei și de nobile evocări clasice, în eseuri și în cugetări scilicet, în duioase evocări de oameni prinși în climatul veridic și social. Gh. Călinescu s-a impus demult printr-o masivă cultură apărută în mii de pagini din care nu lipsesc niciodată raza de lumină personală și nobila substanță a gândului original. [...] Iar Gala Galaction este fruntașul artist în care se unesc într-o fecundă sinteză instinctele de creștere proprie și observări subtile psihologice, cu o emoționantă sensibilitate religioasă care constituie originalitatea artistică a noului academician...”

● În „Semnalul”, Cezar Petrescu semnează textul *Scriitorii față de transformările sociale*, în care vorbește despre necesitatea implicării acestora în viața socială și politică, evident de pe pozițiile luptei de clasă și ale realismului socialist: „Ca oameni încă în viață, trăind printre contemporani, în loc de a călări razna pe Pegas spre cele șapte vămi din văzduhurile posterității (așa cum au făcut și mai fac atâția, pentru a se consola cu un viitor himeric, de ingrată lipsă de răsunet a operei lor într-un prezent recalitrant iluziilor), ne întoarcem cuminiți în actualitatea mai apropiată”. Adezina prozatorului la imperativele epocii este formulată destul de discret, dar fără echivoc: „Se pune tot mai apăsător în dezbateri problema scrisului. Datoria și răspunderea scriitorului, fie de gazetă, fie de operă literară. Misiunea sa la răscrucea transformărilor politice și sociale; participarea sa în educația marilor mulțimi muncitorești; dozarea corozivului critic și autocritic în cerneala cu care scriu. În ultimele săptămâni o parte din gazetarii, criticii, conferențiarii și scriitorii înregimentați în partidul muncitoresc, au fost aspru dojeniți de conducerea partidului, pentru unele delăsări și erezii. Li s-a cerut o revizuire lăuntrică. O ajustare la linie” (vezi Anexa)

30 mai

● Despre *Sarcinile artistului pentru construirea noii societăți* scrie Mihai Novicov în „Flacăra”, anul I, nr. 22: „Sub conducerea clasei muncitoare și a partidului său de avangardă, poporul român își încordează eforturile pe zi ce trece mai viguros, clădind odată cu temelile socialismului și conștiința nouă, a unui om nou. A încadra acest efort în opera de artă și a-l întoarce înapoi înzecit pentru a mări astfel elanul și a grăbi clădirea edificiului măreț al viitorului-iată

rolul artei în opera de zidire a democrației populare“. □ Sub titlul *Să îndreptăm arta spre problemele esențiale ale societății românești*, „Flacăra” redă, în același număr, două dintre cuvântările de la Ședința Comitetului Central al Uniunii Sindicatelor de Artiști, Scriitori, Ziariști. □ În cuvântul său, Nicolae Moraru arată că „fără sprijinul ideologic al PMR oamenii artei nu ar fi putut merge înainte. Să combatem confuzia și sărăcia ideologică. În fruntea dezvoltării noastre pe drumul socialismului stă clasa muncitoare. Statul poartă grija ridicării nivelului de viață al oamenilor artei. [...] Artistele și artiștii țării să vie alături de noi. Să îndemnăm pe creatorii noștri să iasă în arena de luptă a creației pentru popor, clasa muncitoare poate să dea conducători și în chestiunile noastre de artă, trebuie să arătăm muncitorilor, în operele noastre, realitatea. Nu vom oglindi niciodată sufletul poporului dacă nu vom ști să ne identificăm cu viața și munca lui“. □ Din cuvântul lui Mihai Novicov se desprinde: „Creația artistică este o armă de luptă pusă în mâna poporului. Ceea ce facem noi trebuie să poată ajunge la sufletul muncitorului. Cu fața spre elementele esențiale ale realității noastre, aceasta este problema de bază. [...] Problema centrală pentru creator este să știe să descopere în ceea ce pare nestabil, elementele esențiale care reprezintă viitorul. Milioane de oameni așteaptă operele noastre de creație. Trebuie să realizăm o coordonare între activitatea de lămurire a problemelor ideologice și a problemelor de creație“.

● În „Rampa”, an 37, seria IV, nr. 132, sunt prezentate condițiile întrecerii între revistele „Contemporanul”, „Flacăra” și „Rampa”. □ Din textele aferente Conferinței C.C. al U. S. A. S. Z., din 21 mai, se rețin îndemnuri de felul următor: „Să încordăm toate forțele noastre pentru a îndrepta arta cu fața înspre problemele esențiale ale societății românești, în drumul ei către socialism”. (din Raportul general, susținut de M. Breslașu în numele Comitetului Executiv). □ Au mai luat cuvântul E. Jebeleanu, Nagy Istvan, M. Novicov, N. Moraru, care vede moștenirea formalismului din artă ca rezultat al unei frâne, pe care și-o pun unii artiști când trebuie să se desprindă de rămășițele burgheze din ei înșiși. Poeții ar trebui să știe, în concepția lui N.M., „că fiecare muncitor are un act de naștere, un trecut, complexele lui, și acesta e lucrul cel mai de preț. [...] Omul muncitor nu este acel tip fără față, pe care noi îl găsim în poezii și plastică”. Tot secretarul general al Ministerului Artelor și Informațiilor vehiculase anterior teoria, din care vin și aceste idei, conform căreia realismul nostru trebuie să cuprindă „descrierea profundă a elementelor esențiale din viața noastră, primate în dezvoltarea lor de mâine”. În fapt, Moraru dezvoltă o teză a lui Jdanov, care puncta scopul clar colectiv, popular, al literaturii.

31 mai

● Victor Bârlădeanu salută apariția în presa culturală a numeroase proze aparținând genului scurt, dar cere, totodată, o sporită concentrare asupra

realității, în spiritul realismului socialist: „Este îmbucurător faptul că scriitorii noștri au început să-și îndrepte în primul rând atenția spre lucrări scurte, însă röstul acestor lucrări literare este de a prinde tocmai temele actuale și esențiale privind realitatea în dezvoltare. Apropierea de temele actuale și esențiale cere însă din partea creatorilor o aprofundare a psihologiei oamenilor, o muncă de făurire artistică a unor eroi vii, a unor conflicte veridice, o permanentă căutare a stilului cel mai potrivit fiecărei teme și fiecărui personajiu“. (*Nuvela și schița în revistele săptămânale bucureștene*, „Scânteia”)

● În „România viitoare”, sub titlul *Pregătire ideologică și încă ceva...*, Const. Dorna, se referă la comentariile ample din presă referitoare la Expoziția grupului „Flacăra” și la copertele publicațiilor „Flacăra” și „Rampa” cu prilejul zilei de 1 mai. Este subliniată importanța pregătirii ideologice pentru artistul român care trebuie să aprofundeze în mod precis realitatea astfel încât „arta să fie veridică, să exprime sentimentul și viziunea celor mulți; să aibă o existență proprie, integrată în societatea pe care o reprezintă; să cultive și să înalțe sensibilitatea și rațiunea umană, nu să o coboare, să diminueze sentimentul colectivității sociale, în care trăiește artistul.” Astfel, „opera trebuie să oglindească just contemporaneitatea și s-o lege de viitor, tocmai prin acest documentar al naturii esențiale”.

● În „Tribuna nouă” Dumitru Micu semnează poezia *Cântecul celor înăbușiți la 48*. „Ura! Pentru sângele părinților noștri/ ai celor înecați în noapte și glod,/ Săltați-vă tovarăși ființa/ deasupra/ deasupra a tot/ Sburăm spre steaua visată/ Spre steaua roșie,/ Către care flutură sângele nostru”.

● Numărul 4-5 al „Jurnalului literar” (apărut, de fapt, în iunie), conține studiul călinescian *Universul poeziei*, în forma lui finală. Publicat fragmentar între 1943-1948 (cu unele texte reluate și semnate cu pseudonimul *Aristarc*) în diferite publicații ale perioadei („Vremea”, „Lumea”, „Națiunea”), studiul va fi sancționat pentru nonconformismele ideologice într-o notă publicată la rubrica „Marginalia” a revistei „Contemporanul” (vezi 25 iunie). □ În același număr, G. Călinescu publică studiul *Poezia „realelor”*.

IUNIE

1 iunie

● În „Veac nou”, nr. 13 (serie nouă), este prezentat noul roman al lui Mihail Sadoveanu, *Păuna mică*, Editura Cartea românească, într-un text semnat cu inițialele I. H. Ceea ce i se pare important criticului se desprinde din următorul pasaj: „În cuprinsul povestirii, autorul are prilejul să atingă probleme de cea mai mare actualitate ca: lichidarea analfabetismului, asistența medicală la sate, ridicarea nivelului cultural”. □ În același număr

este recenzat și Horia Deleanu, autor al unor *Impresii literare Sovietice*, Editura Socec: „Cunoscător temeinic al literaturii clasice rusești și al celei sovietice, d-l Horia Deleanu pune la îndemâna cititorului român o carte de bună informație și critică literară. Începând cu *Realismul Socialist*, căruia criticul îi caută – cu un ochi atent și versat – precedentele în opera marilor clasici, volumul continuă cu câteva articole de privire specială a temelor (*Umorul lui Cehov, Tematica poeziei proletare, Demian Bednii și poezia proletară*)”. La editura Cartea Românească apărea și cartea lui Mihnea Gheorghiu, *Culisele diplomației americane*, despre care se spune: „Scrisă inteligent și întemeiată pe documente, cartea dezvăluie o serie de taine ale politicii imperialiste americane. Într-adevăr imperialismul american, a cărui ofensivă produce turburări și foamete în Europa occidentală este azi detestat de masele populare din țările real democratice și progresiste”.

2 iunie

- În „Scânteia”, Nestor Ignat prezintă recent apăruta *Istorie a Partidului Comunist (bolșevic)*.

- S[andu] N[ănescu] publică în „Cotidianul” articolul *Drumul artei românești*, în care realismul socialist devine model absolut de creație artistică: „Sarcina omului de artă nu este numai aceea de a fi un bun cetățean. El trebuie să se străduiască a deveni și un bun artist realist așa cum înțelegea Gorki atunci când spunea că în gândurile omului de artă trebuie să fie prezente trei realități: a trecutului, a prezentului și a viitorului. Cu alte cuvinte omul de artă trebuie să compare realitatea lui din trecut cu aceea de astăzi și în același timp clarificând drumul pe care ne îndreptăm în frunte cu clasa muncitoare. Sarcina omului de artă este să anticipeze viitorul în opera sa prezentă. Pe această linie realismul nostru este progresist, având drept ghid în creația noastră realismul socialist.”

- În „Națiunea”, nr. 652, Ion Marin Sadoveanu salută într-un scurt articol festiv alegerea lui George Călinescu ca membru activ al Academiei Române, discutând și despre caracterul *proteic* al alesului: „Pe dl. Călinescu (și aceasta ar fi doar o trăsătură a personalității sale) cultura nu-l izolează. Mlădios și pasionat față de toate problemele contemporaneității, domnia-sa afirmă politicul în măsura în care poate aduce în exercitarea lui o înțelegere și o mare generozitate socială. Aici, savantul, profesorul, scriitorul, gazetarul și omul se unesc pentru a iniția și limpezi. Intrând firesc, temperamental și prin formație pe fâgașul unei înalte morale sociale, dl. Călinescu pune o căldură de tovarăș bun și de călăuză sigură în a lua după el pe cât mai mulți spre țelul cel mai înalt” (*G. Călinescu Academician*).

3 iunie

- „Semnalul” salută primirea lui G. Călinescu în Academia Română.

- În cadrul rubricii „Carnetul nostru” (nesemnată), din „Tribuna nouă”, sunt aduse acuze revistei „Flacăra”, până nu demult lăudată, care, mai nou, ar practica un elitism de tip centralizat. Se reproșează publicației că, din cele 16 pagini mari, numai două coloane sunt rezervate provinciei. Alte nemulțumiri se referă la poezie: „Chiar în ultimul număr al săptămânalului «Flacăra», dintr-o pagină întregă de poezie nu am putut reține drept vrednică nici una. Se pare că respectivii poeți și poetese, folosindu-se de teme foarte serioase, inspirate din eforturile noastre de reconstrucție, le îmbracă într-o haină caracteristică poeziei decadente franceze”.

- Devenit colaborator frecvent la Națiunea”, Ion Marin Sadoveanu vorbește în numărul 653 despre *Cărțile care se duc și cărțile care vin*: „Primăvara aceasta a cărților sănătoase pune la îndemâna tuturor cititorilor marea și educatoarea literatură rusă, care, într-o vinovată vecinătate – de partea noastră – n-a fost cunoscută până acum decât fragmentar și imperfect. Rușii cei mari care au înfrânt și au întrecut numai într-un singur veac toate literarele strădani europene de veacuri dând o simplă învățătură celui ce se hrănește și sporește cu cartea și anume că în literatură nu forma căutată ci adevărul găsit [...] face valoarea, astăzi pot fi urmăriți de aproape orice cititor. Și, pe lângă clasicii ruși, stă și cartea cea NOUĂ, a autorilor sovietici – temeinicită pe același adevăr, eliberată însă într-o așezare mai dreaptă și ducând cu ea entuziasmul romantic al unei lumi mai bune în viitor”.

4 iunie

- Victor Eftimiu publică în „Adevărul” tableta *O alegere la Academie*: „E drept că majoritatea scriitorilor de valoare, la noi și în Franța, au trecut pragul solemnei instituții. E prea mic numărul celor nedreptățiți, față de dreptatea care s-a făcut celor mai mulți dintre aleși: Vasile Alecsandri, Duiliu Zamfirescu, Barbu Delavrancea, George Coșbuc și alții, până în zilele noastre, un Mihail Sadoveanu, Gala Galaction au răscumpărat, prin prezența lor în sânul venerabilului areopag lipsa lui Eminescu, Macedonski sau I. L. Caragiale”.

- În „Semnalul”, Ion Zamfirescu publică textul *G. Călinescu, academician*, arătând: „În această alegere e și o biruință și o semnificație. Prin tot ce-l constituie, fie în partea sa unanim recunoscută, fie în aceea pe care mulți nu i-o înțeleg, d. G. Călinescu încarnează o vocație și un tip superior de intelectualitate. E o imagine elocventă a omului de litere, în misiunea clasică a acestuia, de a rupe distanțele dintre cer și pământ”.

- „Contemporanul”, nr. 88, adâncește un paradox: în vreme ce unii salută primirea lui G. Călinescu în Academie, I. Vitner își încheie furibundul atac în serial, ajuns la episodul al cincilea, *Opera de istorie și critică literară a dlui profesor G. Călinescu*. Ironic, cel care îi va lua locul la catedra universitară notează: „Noi îi dorim [...] o deplină reușită în această luptă pe care o duce

actualmente cu sine însuși pentru a învinge rămășițele unei ideologii potrivnice propriei sale dezvoltări”. □ În același număr, A.L.I. Ștefănescu dezbate, în grilă sociologizantă, **Naționalismul lui Alecsandri**, pornind de la volumul lui Ibrăileanu, *Spiritul critic în literatura română*: „Boier(naș)ul Alecsandri s-a dovedit pe parcursul activității sale politice și literare – crede Ștefănescu – vinovat de șovinism și rasism, un spirit reacționar, antisocial, afișând un pseudosimț civic. [...] Patriotismul lui Alecsandri nu este valabil decât în măsura în care el se încadrează în lupta pentru afirmarea ideii naționale și mai apoi în cea a formării unui stat independent, adică atunci când naționalismul său are un caracter progresist. Cealaltă activitate a lui, șovinismul dramaturgiei sale și falsul patriotism din epoca monarhiei, sunt profund reacționare, pentru că el aparține clasei exploatare și nu a fost progresist decât atâta timp cât interesele acesteia nu erau fundamental afectate”. □ În același număr, Victor Adrian descoperă **Noi turnuri de fildeș în tânăra poezie românească**: deși tinerii poeți s-au „dezbărat de vechea meteahnă, izolarea de actual”, le lipsește încă „identificarea”, ei referindu-se la realitate dar stând departe de ea, în „noul turn de fildeș”. Acesta poate fi „ascuns și în noi, tot așa de bine cum exista și proclamat oficial odinioară”. „Proiecțiile în viitor” din poemele unor Sanda Movilă, Virgil Gheorghiu, chiar și Ion Potopin devin inutile - pentru că noi „trăim în prezent și nu de promisiuni avem nevoie”. Exemplelor negative le sunt opuse și unele „autentice”: Vornic Basarabeanu, Radu Boureanu, pe lângă deja consacrații M. Beniuc și V. Tulbure. Există deci și căi „sănătoase” ale poeziei tinere, ce depășesc „stadiul enunțării”. □ N. Tertulian se ocupă de încă o „epurare” a unui filosof: **Di Anton Dumitriu refuză să răspundă**. Teoreticianul logicilor polivalente este privit ca un mistic idealist, „lingând oasele rămase de la prânzul intelectual al lui Nae Ionescu”. Trădând pe rând mai multe partide, afirmă Tertulian, A. Dumitriu refuză să răspundă „de unde a luat bani pentru revista «Hotare», în perioada Antonescu, cum a fraudat miliardele «Creditului Minier», de ce a scos revista diversionistă «Democrația», după 23 aug. 1944 și de ce mai ține cursul de filosofie și metafizică, fiind cunoscut ca un anticomunist, care critică frecvent materialismul și consideră socialismul un ideal minor etc.?”; „Eliberat de orice sentiment al răspunderii profesorul Anton Dumitriu refuză să răspundă astăzi fâțiș de ce consideră idealurile socialiste «minore idealuri intermediare» (expresia îi aparține) și să ne arate care sunt «marile idealuri» în care crede. Noi bănuim că sunt idealurile liberalismului putred, ale capitalismului odios, sufocate de mersul istoriei, idealurile lichelismului intelectual, pălmuit și scuturat net de fiecare nouă lovitură pe care o aduce mersul înainte al clasei muncitoare și al intelectualității progresiste.” Portretul pe care N. Tertulian îl face filosofului merită citat aproape în întregime: „Titularul catedrei de logică, prof. A. Dumitriu, iubitor pasionat al distincției între Orient și Occident, e un

personagiu din familia «Românii e deștepti!». Vorbește aforistic și a rămas cu cordonul ombilical agățat de fraza lui Socrate: «Știu că nu știu nimic». Păreerea pe care o împărtășește cu un surâs «deștept» studenților e că gândirea și cunoașterea sunt lucruri de prisos. Înțelepciunea supremă a acestui Socrate brăilean, care continuă să lingă oasele rămase de la prânzul intelectual al lui Nae Ionescu, e lozinka agnosticismului și iraționalismului, văzut în zugrăveala lui «Știu că nu știu nimic». Teoreticianul logicelor polivalente, onest recenzent al manualelor străine respective, care a știut să aplice cu atâta abilitate «polivalența» și în chestiunile financiare, demonstrând dubla valență a miliardelor care se pot găsi și în conturile Creditului Minier și în casierile barurilor din Paris, manifestă o rezistență vag ascunsă față de principiile științifice ale dialecticei, afirmând expeditiv (e doar versat în chestiuni financiare) că dialectica e un «nimic» (!?!), că existența contradicției e o «idee la modă», și în sfârșit că în definitiv tot socialismul care se vântură azi e un «ideal mic» (cităm textual) și că adevăratele idealuri, marile idealuri, formidabile sunt altele [...]. D. Anton Dumitriu refuză astăzi să răspundă, așa cum refuză să răspundă de unde a luat banii pentru, «Hotare», revistă ce trebuia să apară în perioada antonesciană, ca și pentru «Democrația», revista diversionistă de după 23 August 1944, așa cum refuză să răspundă de ce a trecut de la Dinu Brătianu la Guță Tătărescu și de aici la Bejan, de ce a fraudat miliardele Creditului Minelor, de ce a ținut discursuri anticomuniste în fața studenților, de ce-i displace marxismul, și dialectica, de ce iubește distincțiile între Orient și Occident, de ce admiră azi subit mai mult viața păsărilor cerului decât a oamenilor pământului, de ce-i place mai mult visul decât gândirea și cunoașterea, într-un cuvânt, DE CE se vaită-n stânga de ceea ce-l doare în dreapta”. □ Ioanichie Olteanu se referă la *Condițiile actuale ale literaturii din Transilvania*. „Trebuie strânsă și mai mult legătura dintre scriitorii români și maghiari – și cred că o colaborare a primilor la UTUNK, revista acestora din urmă, pe care sunt sigur că scriitorii maghiari ar privi-o cu multă simpatie, ar servi foarte bine acestui obiectiv. Pe plan de creație s-ar putea indica, de asemenea, foarte sumar, câteva sarcini de primă importanță: tratarea mai adâncită a problemelor, eliminarea rămășițelor burgheze și mai ales eliminarea oricărei urme de timiditate în tratarea acestui vast complex de probleme, legat de transformările petrecute în ultimii ani în lumea satelor, de dispariția treptată a satelor ca așezare socială cu mentalitate diferită, opusă și ireconciliabilă cu a orașului – sat a cărui prezentare idealizată a fost opera semănătorismului, perpetuat pînă în zilele noastre și vivificat într-o ultimă răbufnire în literatura «ardelenească» de acum câțiva ani”.

6 iunie

● În „Flacăra”, anul I, nr. 23, scriind despre *Șantierele de creație artistică*, Zaharia Stancu afirmă: „Datoria noastră o știm: este aceea de a sesiza

trăsăturile esențiale ale devenirilor societății românești și a le consacra în opere literare .”

7 iunie

- „Lupta Ardealului” relatează despre *Festivitatea împlinirii unui an de activitate de la Institutul de Studii Româno-Sovietic* (sunt redată pasaje din cuvântări: P. Groza, S. I. Kavtardze, ambasador URSS și Ștefan Nicolau, președintele Institutului).

- A. E. Baconsky este autorul articolului *Iosif Pavlovici Utkin, un mare poet sovietic*, publicat în „Tribuna nouă”. Referindu-se la lirica acestuia (tradusă în românește de George Lesnea), autorul declară: „Și peste tot planează acea vigoare, acel spirit hotărâtor al lumii sovietice, acel suflu nou dătător de viață. [...] Și prin cunoașterea poeziei lui ni se deschide încă un aspect, încă un orizont asupra marelui popor care a închinat poeziei pe Iosif Pavlovici Utkin”.

9 iunie

- În „Monitorul oficial” de miercuri 9 iunie, 1948, se publică Decretul cu privire la reorganizarea Academiei Române, devenită Academia Republicii Populare Române (din 1965 Academia Republicii Socialiste România, iar din 1990 Academia Română). Academia de Medicină și de Științe se integrează în Academia R. P. R. Se constituie un comitet provizoriu alcătuit din prof. dr. C.I. Parhon, prof. Andrei Rădulescu, Mihail Sadoveanu, prof. Traian Săvulescu, prof. Iorgu Iordan, prof. Emanoil Teodorescu, prof. P. Pompei, Prof. S. Stoilov, prof. Emil Petrovici, prof. Ștefan Nicolau, prof. Danielopolu, prof. N. Gh. Lupu. Președinte este fizicianul Gheorghe Nicolau. □ Cu acest prilej li se retrage calitatea de membri ai Academiei unor personalități din domeniile științei, artei și culturii; între cei 98 excluși se află: Ion Atanasiu, Nicolae Bagdasar, Nicolae Bălan, mitropolitul Ardealului, Marcu Beza, Lucian Blaga, Constantin Brăiloiu, Dimitrie Gusti, Emil Hațieganu, episcop Iuliu Hossu, Ioan Lupaș, Adrian Maniu, Simion Mehedinți, Ștefan Meteș, Constantin Motaș, Nicodim Munteanu, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Petre P. Negulescu, Ion I. Nistor, Ion Petrovici, g-ral Radu R. Rosetti. În locul acestora, noii membri primiți în rândurile ei sunt selectați atât după meritele științifice, cât și după cele politice. □ De asemenea, Academia a fost lipsită de patrimoniul său material, constituit, în timp, prin donații, în majoritate testamentare. Procesul de reabilitare (recuperare a întregului patrimoniu) a fost inițiat după 1989. □ După 1974 a fost supusă unui continue presiuni în scopul anihilării importanței ei, inclusiv prin restrângerea sau transferul activității institutelor din subordine, prin blocarea alegerilor de noi membri timp de 15 ani și prin instrumentarea politică a stagiilor doctorale (candidatul trebuia să fie membru de partid și, în plus, să primească avizul forului municipal sau județean de partid). □ La scurt timp de la reorganizarea

academică vor apărea „Analele Academiei Populare Române” (A.A.R.P.R.), conținând texte „programatice” și directive de urmat: „Din experiența literară a lui Creangă, Caragiale, Coșbuc, Păun Pincio etc., pe baza concepției clasei muncitoare, a luptei și experienței ei, și mai cu seamă a marii literaturi sovietice, vor crește acum mlădițele literaturii noului realism socialist”, sau „Astăzi, în fața literaturii și criticii literare, stă înainte de toate sarcina promovării unui curent realist, sănătos și puternic; el trebuie să corespundă cerințelor mereu sporite ale maselor, cărora regimul democrației populare le înlesnește accesul la cultură; el trebuie să răspundă nevoilor construcției socialismului”. (Petre Constantinescu-Iași, *Despre activitatea din domeniul istoriei și literaturii*, Tom I, seria I, p. 14-15, *passim*).

- „Buletinul P.N.P.”, nr. 26, se referă la noii membri ai Academiei Republicii Populare Române, între aceștia fiind și membri marcanți ai P. N. P.: „Academia Română, întrunită în sesiune generală, a ales membri activi ai săi la secțiunea literară pe domnii prof. G. Călinescu și Victor Eftimiu, iar la secțiunea Istorică au fost aleși membri corespondenți profesorii Andrei Oțetea și Constantin Daicoviciu”. □ Evenimentul va fi consemnat și de „Cotidianul” din 18 iunie 1948, în „Semnalul” din 13 aug 1948, și în „Contemporanul”, nr. 90 din 18 iunie 1948, în articolul *O Academie nouă*.

- „Scânteia” reproduce textul conferinței cu titlul *Belinski, întemeietorul criticii realiste ruse*, susținută de Leonte Răutu, membru al C.C. al P.M.R. la Casa Prieteniei Sovieto-Române. Dintre ideile vorbitorului: „Belinski a luptat pentru a introduce adevărul și realitatea în artă («unde e viață, acolo e și poezie»), a luptat pentru o bogăție de idei în literatură, socotind ideea forța cea mai vie a poeziei, a luptat pentru a lega adânc orice lucrare literară cu realitatea contemporană și pentru ca aceste lucrări să slujească interesele obștești, să poarte un caracter cu adevărat popular [...] Belinski scria «profetic», că urmașii săi în 1940 vor vedea Rusia «stând în fruntea lumii civilizate, creând legi în știință și artă și primind admirația plină de venerație a întregii omeniri luminate». Prin urmare, Răutu conchide: „Mijesc zorile unei arte noi și acum culegem primele roade [...] atât în lupta socială cât și în toate domeniile artei pentru popor, arta socialistă de mâine”.

- „Înainte” reproduce articolul lui Silviu Brucan, *Vigilența și morala proletară la ordinea zilei* (preluat din „Scânteia”, nr. 1140).

9-10 iunie

- Are loc Plenara C.C. al P.C.R., care aprobă lucrările pregătitoare privind naționalizarea principalelor mijloace de producție.

- În „Lupta Ardealului” apare textul conferinței lui Virgil Pop, *Belinski, întemeietorul criticii realiste ruse*.

- Nicolae Bălcescu devine personajul central al paginii de cultură din „Națiunea”, nr. 659 și 660. Petru Comarnescu îl portretizează, timp de două

articole, în *Viața de luptă și concepția progresistă a lui Bălcescu*. În numărul 660 G. Călinescu publică schița *Iubita lui Bălcescu*.

11 iunie

• Marea Adunare Națională aprobă și votează Legea privind naționalizarea principalelor întreprinderi industriale, miniere, bancare, de asigurări și de transport, cu scopul creării sectorului socialist de stat și a premiselor trecerii la conducerea planificată a economiei naționale și aplicării politicii de industrializare forțată de mai târziu. □ Textul complet al legii votate de Marea Adunare Națională apare în majoritatea cotidianelor din România.

• „Contemporanul”, nr. 89, cuprinde o *Apologie* despre Bălcescu, semnată de M. Sadoveanu („Palidul gânditor de 33 de ani, singuraticul și neînduplecatul Bălcescu, care și-a găsit odihna în groapa simbolică de la Palermo [...] se înalță azi în apoteoză, dominând veacul său”), o cronică literară a lui Crohmălniceanu la volumul de nuvele al lui AL. Jar, *Interogatoriul* (reluată apoi în vol. „Cronici și articole” din 1953) și un text al lui Andrei Băleanu, despre Institutul Româno-Sovietic, „un factor activ de cultură”. □ I. Vitner folosește ca pretext *Centenarul Revoluției de la 1848* pentru a face elogia *Clarviziunea Partidului de avangardă* al clasei muncitoare, după Rezoluția Congresului al V-lea al PCR. În acest sens, îl citează pe secretarul general al Partidului, Gh. Gheorghiu Dej: „23 August, 6 Martie, participarea la războaiele antihitleriste, reforma agrară, alegerile parlamentare, transformările petrecute în țara noastră în a doua jumătate a anului ce s-a scurs (*n.b.* 1947), sunt verigi ale unui același lanț, etape diferite ale aceluiași proces de făurire prin lupta poporului muncitor a unui regim de democrație populară în țara noastră” (rezultatul procesului îndelungat, pornit de la 1848, fiind crearea RPR!).

• „Tribuna nouă” salută, într-un articol fără semnătură, *O publicație mult așteptată*, „Viața Românească”, la reparație, „revistă nouă, ieșită din nevoia de a stimula o creație literară strâns legată de viața maselor largi ale poporului, afirmând funcția socială și caracterul angajat al oricărei literaturi”.

12 iunie

• În „Lupta C:F.R.”, seria II, anul IV, numerele 170-174, 176, Leonte Răutu prezintă bazele ideologice ale Partidului Proletariatului într-un amplu articol, *Triumful ideilor lui Marx, Engels, Lenin, Stalin*, transformat în broșura cu același nume.

13 iunie

• În ediția specială a revistei „România viitoare”, duminică 13 iun 1948, este redat integral textul *Legii de naționalizare a întreprinderilor industriale*,

miniere, bancare, de asigurări și de transporturi, votat de Marea Adunare Națională.

- „Națiunea”, nr. 661, salută votarea legii naționalizării.
- D. Gane semnează în „Flacăra”, anul I, nr. 24, textul *Importanța universală a literaturii ruse*: „Popularitatea literaturii ruse din sec. XIX și mai ales a aceleia din sec XX, iar prin ea aceea a culturii ruse în genere, este incontestabilă și influența ei crește pe zi ce trece”.

14 iunie

- În „Lupta Ardealului”, D. Macrea discută volumul *Lenin despre literatură*. Apărut la Editura PMR, volumul este o culegere de articole și fragmente, cu ideile principale despre artă, cultură, limbă și literatură ale lui Lenin. O idee desprinsă din text este că, la fel ca în orice domeniu, și în artă și literatură „trebuie să planificăm procesul și să-i organizăm etapele”.

16 iunie

- „Adevărul” anunță apariția, la Editura Forum, a romanului lui Th. Dreiser, *Digul sau bastionul*.
- În „Națiunea”, Petru Comarnescu dezbate tema politică a momentului în articolul *Cum văd intelectualii Naționalizarea întreprinderilor*: „Este un act revoluționar, primit cu bucurie de scriitori, care va avea drept urmări o altă modalitate de producție, ridicând cantitatea și calitatea, sporind puterea productivă a poporului, asigurând o altă distribuție mai dreaptă a bunurilor economiei și implicând, în totul, un alt fel de viață și pentru colectivitate și pentru individ”. □ Pe aceeași temă, A. Oțetea semnează textul *În pragul unei lumi noi*: „Naționalizarea mijloacelor principale de producție nu e numai o operă de dreptate socială. Ea este primul pas necesar pentru completarea marilor cuceriri politice și e menită să creeze condițiile materiale indispensabile reînnoirii întregii noastre vieți naționale și înfloririi unei noi civilizații”.

17 iunie

- În „Cotidianul” este semnalată reparația revistei „Viața Românească”.

18 iunie

- „Contemporanul”, nr. 90, cuprinde confesiunile lui Eusebiu Camilar, *Judecata ce mi-o fac aici...*, („fișe pentru o istorie științifică a literaturii române”). □ Ancheta revistei se vrea o reconsiderare în spirit științific a istoriei literaturii, bazându-se pe câteva puncte de reper: 1. date biografice amănunțite, legate de mediul social în care a crescut și evoluat scriitorul, cu aprecieri critice personale; 2. influențe ideologice suferite prin lectură, evenimente politice, relații sociale; 3. condiții în care a debutat, scris și trăit;

4. preferințe și simpatii literare; 5. proiecte de viitor, opere în lucru. □ Eusebiu Camilar amintește în cadrul acestei anchete de *O întâmplare mare* (cum a scris biograficul *Cordun*), *Anii de învățatură*, *Anii de formație*, modelul literar Sadoveanu, planurile de creație: romanul *Negura și Ion Vodă*. Interesant este că scriitorul își face și autocritica: „Mi-am însușit total criticile aduse de «Contemporanul» și «Flacăra» ultimei mele cărți, «Valea Hoșilor». Mi-e rușine că eu, feciorul de om sărac, care și-a luat lumea în cap din cauza sărăciei, mi-am pus atunci arta pe un plan abstract, de neînțeles pentru marile mase al căror fiu mă aflui. IDEALUL nostru, al scriitorilor care ne-am alăturat clasei muncitoare, ar trebui să fie înălțarea la marea simplitate, în care realitățile să se răsfrângă ca într-o minunată și fără de hotare oglindă. GREȘEALA majorității scriitorilor noștri stă în faptul că socotesc înălțarea la simplitate o coborâre de pe planul lor. O operă nu trăiește decât dacă e strâns legată de realitate, dacă se identifică marii vieți a poporului”. Scriitorul caută recuperarea proprie și iluminarea, într-un fel de umilință a recunoașterii abaterilor, echivalentă cu luarea de noi angajamente: „Judecata ce mi-o fac aici corespunde uriașului efort ce-l fac pentru totala mea purificare, de rămășițele unei arte vechi din planuri de legendă”. Concluzia nu este valabilă doar pentru Camilar, ci pentru toți colegii de breaslă, care mai calcă strâmb, dar își conștientizează rapid devierile de moment: „Și noi, acești scriitori luminați de învățătura Partidului de avangardă a clasei muncitoare, străduindu-ne să pătrundem mai în adâncul acestei învățături, cred că vom izbuti să ne dezlegăm cu totul de un trecut putred, să ne ridicăm către aerul curat al înălțimilor viitorului!”. □ Mai amintim în sumar prezența lui AL.Graur, prin rubrica sa ce va deveni constantă „Cum să scriem”, dar și discutarea tipului exploatorului de către Crohmălniceanu, în *Tipologii umane și sociale în romanul românesc modern* (despre *Foc în Hanul cu tei* de I. Peltz). „Trustman-ul” – consideră Crohmălniceanu – are ca trăsătură specifică „puterea”, care își capătă o definiție clară prin „originea” ei, prin „efectele” ce le face simțite, prin „limitele” până la care se poate exercita. „Exploatatori” simptomatici pentru noua literatură sunt personaje ca Iordan Hagi Iordan al lui Cezar Petrescu, Ben Isar și Aron Gunăr ai lui I. Călugăru și Micu Braun al lui I. Peltz. □ Legat de Cazul Arghezi, I. Vitner analizează articolul lui Sorin Toma, *Poezia putrefacției...*, fiind de acord cu „viziunea istorică” și „interpretarea principială” ale acestuia. „Arghezi a fost înjurat și adulat fără limite, dar atât detractorii săi sau cei care l-au receptat mai rece (Lovinescu, I. Barbu, E. Ionescu, Caracostea, Iorga), cât și apologeții (F. Aderca, Ș. Cioculescu, Călinescu, Streinu, Pompiliu Constantinescu) au făcut aceeași greșală, comentându-l doar sub aspectul formal, fără concluzii etice, punând accent deci numai pe descripție și redare impresionistă. S. Toma este primul care „sparge cercul vicios al criticii burgheze, mizând pe interpretare și pomnind

NU de la întrebarea «ce anume vrea să spună poetul?/cum spune poetul?», ci «în numele CUI vorbește poetul?». Din perspectiva istorică ar rezulta trei etape ale creației argheziene: 1. cea de început, „revoluționară”, când unitatea dintre fond și formă se face pe baza unor aspirații progresiste, populare ale poetului; 2. etapa „desprinderii” de popor și „decalajul”, contradicția trecătoare dintre fond și formă (când fondul liric devine individualizat, pesimist, sceptic, dar modul de expresie e încă plin de viață); 3. unitatea dintre formă și fond e restabilită ideologic, poetul „burghez” devenind un slujbaş desăvârșit al clasei exploatoare, un dușman al aspirațiilor neamului, cu „mucigaiuri, bube, noroi în conținut/în expresie”. Tehnica și simbolul (ironic, Vîtner crede că acesta ar sta sub semnul papagalului Coco, de „tristă notorietate”!) nu mai salvează „descompunerea morală” a autorului, care urmează evoluția păturii proaspăt îmbogățite a burgheziei, Arghezi strecurând publicului cititor o „adevărată contrabandă de droguri, stupefiante, afrodisiace, OTRĂVURI SPIRITUALE”. În concluzie, se constată lipsurile grave ale receptării poetului de către critica veche și valoarea incontestabilă a noii direcții, axată pe marxism, care demontează și explică „înalta filosofie” a mitului prefabricat, a „fenomenului”, „neînțelesului” Arghezi. □ În același număr, la p. 4, „Contemporanul” semnaleză nuvela *Iubita lui Bălcescu*, de G. Călinescu. □ Publicat fără semnătură, articolul *O Academie Nouă*, face o analiză critică a funcționării acestei instituții în trecut și laudă reorganizarea ei, în slujba poporului: „Pentru noi, cei de la «Contemporanul», care am înfierat în numeroase rânduri stările de lucruri de la fosta Academie, schimbările actuale intervenite constituie un prilej de justificată bucurie. Un Comitet provizoriu alcătuit din personalități ale vieții noastre științifice și culturale, va avea sarcina să alcătuiască statutul de organizare și funcționare al noii Academii, ținând seama că activitatea ei viitoare trebuie să se desfășoare «potrivit cu nevoile de întărire și dezvoltare a RPR». Academia va trebui să promoveze «oameni de știință și cultură de valoare etică și democratică», să promoveze «știința și cultura în toate domeniile, în vederea ridicării nivelului material și cultural al poporului». [...] activitatea Academiei și a membrilor ei a fost desconsiderate sau cu totul nesocotite, în trecutul ei nu prea îndepărtat. Limitarea numărului membrilor, condiționarea primirii unui nou membru de încetarea din viață a altuia, obligativitatea discursurilor de recepție elogioase la adresa «marilor dispăruți», care rămâneau totuși, prin sacrosancta putere a Academiei, «nemuritori», reprezintă câteva numai din tarele unei instituții, ai cărei membri arborau ținuta medievală și sabia alături de bicorn. Academia nu a reprezentat în trecut decât un apanaj al claselor posedante, al moșierimii, și mai de curând al marelui finanțer... [Urmează o listă care ar provoca „o legitimă consternare”: Rădulescu Motru, S. Mehedinți, D. Gusti, Pan Halipa, Tzigara Samurçaș, I. A. Basarabescu, D. Caracostea, I. Petrovici, Al. Lapedatu, G.-ral. R. Rosetti, V. Slăvescu, G. G. Brătianu, Gh. Tătărescu, Emil Hațieganu etc.].

„Prin noua organizare ce se dă astăzi Academiei, toate acestea iau sfârșit. Academia RPR va trebui să devină o instituție vie și creatoare, o instituție care să cuprindă în preocupările ei toate problemele vieții științifice și culturale: «ea trebuie să-și adâncească și să-și extindă cercetările în toate domeniile și să-și orienteze munca în vederea întăririi și dezvoltării RPR și a ridicării materiale și culturale a poporului»”. (Articolul III din decretul prezidiului MAN III stipula că nu mai pot fi membri ai Academiei colaboraționiștii fasciști și reacționari). □ În același număr, Eugen Jebeleanu este prezent cu poemul *Veacul de foc*: „Primește-o, libertate renăscută, descătușată pentru veci de veci/ Și du-o-n plete, veșnic, mai departe/ Nebiruita noastră floare/ Și steaua noastră fără moarte/ Și apoi privește iar în azi/ Și-ascultă al mulțimilor tumult/ Noi am făcut tot ce-au visat pălmașii/ Tot – și ceva mai mult”.

19 iunie

● În „România liberă”, Mihail Cosma scrie o autentică pledoarie, plină de afectare ideologică, față de înaintașii sovietici și modelul realist-socialist: „Dezvoltând ideile leniniste Gorki trasează jaloanele artei corespunzătoare societății, în care proletariatul construiește socialismul, punând la temelia ei încrederea nelimitată în om, în rațiune, în umanitate. În raportul său făcut la Congresul General al Scriitorilor Sovietici din 1934, el definea astfel trăsăturile esențiale ale acestei arte: «Realismul socialist concepe existența ca o acțiune, ca o creație, al cărei scop este dezvoltarea neîntreruptă a celor mai înalte aptitudini ale omului»”. (*Gorki, creatorul realismului socialist*)

● „Lupta Moldovei” publică medalionul comemorativ *Gorki, omul și opera*, la 12 ani de la moarte (nesemnlat), și o recenzie a lui V. Harea la *Copilăria mea*, volum ce face parte din ciclul autobiografic ce mai cuprinde *În străini* și *Universitățile mele*, cărți care fac din autorul rus „o podoabă a literaturii universale”.

● *Gorki, părintele realismului socialist* este articolul de fond din „Națiunea”, nr. 666, apărut sub semnătura lui Petru Comarnescu, contribuție semnificativă la impunerea realismului socialist. „Literatura sa e pătrunsă și însuflețită de o atitudine revoluționară, de un eroism constructiv, de o finalitate măreață și pentru acest motiv, vorbește el, în noul realism socialist, de acea sinteză între Realism și Romantism, între elementele de progres, constante în trecut și noua răspundere constructivă a artei”. □ Pe aceeași linie se înscrie și I. M. Sadoveanu cu textul *Cetitor și spectator al vieții lui Maxim Gorki*, în numărul 673 din 28 iunie.

20 iunie

● În „Flacăra”, anul I, nr. 25, pomind de la Ședința Plenară a Comitetului Central al Uniunii Sindicatelor de Artiști, Scriitori și Ziariști, din 21 mai, ca și de la articolul scris de Cezar Petrescu, în care acesta fixează menirea

scriitorului, Eugen Jebeleanu reia o mare parte dintre aceste idei sub titlul **Misiunea scriitorului**: „Realități noi se află în fața creatorilor. Realitățile sociale noi, realități de creație noi, o nouă perspectivă asupra acestor realități. Scriitorul nu mai este, nu mai poate fi, un înregistrator pasiv al vieții. El nu este o simplă oglindă, nici o simplă mașină de înregistrare a cursului vremii, cu perioadele sale liniștite și cu seismele sale. El nu se mulțumește ca lupta să se răsfrângă în luciul platoșei sale, ci luptă el însuși“.

□ Ca o completare la cele scrise de E. Jebeleanu, vine articolul semnat de Alexandru Asan, care afirmă că „libertatea gândirii este o crimă în Statele Unite. Scriitori și artiști, apărători ai poporului, condamnați la zeci de ani de temniță”.

□ Pe aceeași linie ideologică, „Flacăra” continuă cu articolul semnat de Ion Călugăru, despre **Legea pentru organizarea Ministerului Artelor**: „Ea creează înlăuntrul direcțiilor servicii speciale de îndrumare a creației de artă, de stimulare a creatorilor“. Într-un alt text, intitulat **Pe drumul progresului**, se spune: „Acum, când legea naționalizării a conturat cu atâta claritate viziunea zilei de mâine, fiecare operă de artă trebuie să devină cu atât mai mult, o minunată unealtă de muncă și o ascuțită armă de luptă.“

- Dr. Moses Rosen este ales Șef Rabin de către Congresul rabinilor și Președinților de Comunități ai celor peste 350 000 de evrei din România. Dr. Moses Rosen va deține această funcție până la încetarea din viață (1994) și va sprijini plecarea spre „Țara Fagăduinței” a unui mare număr de evrei. Emigrarea, an de an, a redus numărul de evrei din România la sub 10000 în 1991.

21 iunie

- În „Scânteia”, Silviu Brucan atrage atenția că „vigilența muncitorească, vigilența patriotică și în primul rând cea a membrilor avangardei proletariatului trebuie să fie în permanență trează și ascuțită“.
- În „Buletinul P.N.P., nr. 28, apare textul **Noua Academie a țării noastre**, urmare a legii de reorganizare a acestei instituții.

23 iunie

- În tableta sa din „Adevărul”, Victor Eftimiu scrie despre **Pensia scriitorului**: „[...] intervenția favorabilă a ministrului de finanțe înlesnește Comitetului greaua sarcină, îi va da puțința să sporească cu 20% cota; până acum pensionarii (n.n. scriitorii în vârstă, văduve de scriitori, urmașii acestora) primeau 40% din ceea ce li se cuvenea prin proporționalitatea hotărâtă de guvern, în raport cu ceilalți pensionari. Cu vremea, vom ajunge să plătim întreaga pensie oamenilor care au muncit o viață întregă cu condeiul.”

24 iunie

● Cucerit de stilul „direct revelator” al lui Sorin Toma, M. Ghimpu crede că prin contribuția acestuia, critica și-a găsit adevărata ei vocație: „Studiul d-lui Sorin Toma este direct revelator pentru istoria criticii noastre literare. Îndrumată până mai ieri pe fâgașul formulelor zornăitoare, goale de conținut (dar nu și lipsite de intenții) critica cunoaște prin aplicarea principiului analizei, bazată pe metoda realismului dialectic, o îmbogățire și o situare pe terenul propriu, necunoscută până în ultimii ani. [...] Pe plan de principiu trebuie reținută în primul rând concluzia încadrată în punctul 1 al concluziilor: «Nu există artă pentru artă. Artă are întotdeauna și la orice artist un caracter ideologic de clasă»“. (Cronica literară: Sorin Toma, *Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei*, în „România liberă”)

● În „Tribuna nouă”, la rubrica (nesemnată) *Carnet*, este anunțată apariția, în broșură, a textului semnat de Sorin Toma împotriva lui Tudor Arghezi. Acuzându-l de inaderență la idealurile țărânimii și clasei muncitoare, autorul face, sub protecția anonimatului, un aspru rechizitoriu vieții și activității poetului, extins și asupra domeniului artei: „Astfel, în vreme ce țărâanii îngenunchiau sub greutatea jugului sau muncitorii cădeau secerăți de mitralierele de la Grivița, poeți de mare talent cum ar fi cazul d-lui Arghezi, își ațineau sufletul în bătaia unor influențe cu totul străine de marile tragedii din țara noastră. În vreme ce pe buzele oamenilor înfloreau deznădejdi și inima muncitorilor era mistuită în flacăra dorinței de mai bine, d. Arghezi întrebuița un arsenal de cuvinte a căror înfățișare era următoarea: «Miros de murdărie groasă; Miroase a sudoare; Duhnește a putregai, a moarte; Mlaștină; Mușiță; Vierme bălos; Pute; Viermi și ciuperci; Broaște; Zube; Am călcat pe mațe vii.» Din ce lume și-a cules oare «nestematele esențe» pentru arta sa d. Arghezi? Trăitor în mijlocul unui popor plin de suferință, d-sa a fost cu totul departe de aceste suferințe, pentru că în imediata lui apropiere colcăia într-adevăr vermina unei lumi capitaliste predestinată trândăviei și plăcerilor degradante. Și, în afară de aceasta, desigur că d. Arghezi s-a lăsat influențat de poezia practică în Franța în sec. XIX (Rimbaud, Mallarmé, Baudelaire, ș.a)”. În concluzie, anonimul ziarist opinează că „Broșura d-lui Sorin Toma, care desigur că va avea o largă circulație în rândul cititorilor de la noi, va fi în măsură să lămurească odată și pentru totdeauna, poziția unui poet de mare talent, victimă a Mediului în care s-a complăcut patru decenii murdare.” □ La aceeași rubrică, semnatarul anonim scrie despre înființarea Academiei Republicii Populare România. Ideile din frazele de aici, mai mult declarative și de adeziune la politica oficială, vor fi reluate în numărul din 2 iulie, de această dată cu referințe și incriminări: „Am făgăduit, în ultimul *Carnet* al ziarului nostru, să venim cu noi amănunte în legătură cu aspectele grăitoare ale vechii Academii Române, care este pe punctul să se transforme într-o instituție sănătoasă cu activitate progresist constructivă. [...] Academia

Română nu a reprezentat, în trecut, decât un apanaj al claselor posedante, al moșierimii, și mai de curând al mării finanțe. Nu meritele științifice sau culturale ale unei personalități, munca pentru culturalizarea maselor, talentul și opera vie, veritabilă, a oamenilor de știință sau de cultură, stăteau la baza criteriilor ce condiționau admiterea de noi membri. [...] Pentru că dacă Academia reprezenta bătrânețea, pasivitatea și lipsa aproape totală de elan creator în știință și cultură, nu același lucru se poate spune despre activitatea și atitudinea ei politică. «Analele Academiei» din anii 1941-44 ocupă nenumărate urări ale reprezentanților acestei instituții monarhice, la adresa «Marelui Reich», a «marelui Fuhrer», a «marelui mareșal», sau a războiului «sfânt» antisovietic”.

25 iunie

• Numărul 91 din „Contemporanul”, care apare sub conducerea unui comitet, cuprinde un articol laudativ la adresa lui A. Toma, semnat de AL.I. Ștefănescu: *Presa românească și problemele de literatură*. □ Emil Isac semnează articolul de prima pagină, *Zăgazarile s-au spart, scriitorii treziți-vă la realitate!*. Autorul crede că literatura nu e doar un fenomen izolat, al „produsului sufletesc” al neamului, iar „dezorientați” sunt doar aceia care „nu pipăie realitatea”. „Splendida izolare de marea mulțime (scuza atâtor incapacități) va fi o meritată ardere pe rug a literatului”. □ O notă nesemnată de la rubrica „Marginalia” comentează defavorabil studiul călinescian *Universul poeziei*, apărut în nr. 4-5 al „Jurnalului literar”: „O estetică științifică trebuie să facă legătura între forma poetică și liniile de forță ale temei, ale conținutului, care nu traduc altceva decât însăși ideologia poetului respectiv, cristalizată în opera de artă. Situația de clasă influențează sensibilitatea acestuia și reacțiile cu care el întâmpină realitatea, formulându-le apoi în reprezentări și simboluri. A afirma că «poezia e un animism, reducând lumea la persoana mea» e un mod simplificat de a judeca, ignorându-se condiția socială și etică a omului, căreia i se substituie o atitudine naturistă, solitară, o sensibilitate metafizică, mișcându-se într-un ciclu închis. A face inventarul poeziei fără a arăta mecanismul acestui inventar, a spune că e vorba «nu... de tematica poeziei, ci de universul ei» (aceasta e *Concluzia* studiului) e o afirmație făcută în spirit metafizic, izolator, în afara realității și analizei științifice.” □ Ov. S. Crohmăniceanu analizează în *Tipologii umane și sociale în romanul românesc modern* tipul *trustmanului*: „De fapt, asistăm o dată cu destrămarea societății burgheze la destrămarea eticii ei. Contradicția între realitate și principiile de care vorbește morala burgheză, fățarnicia acestora și complexul arbitrar la care se reduc, se traduc în acest examen de tipologie umană. [...] Incapacitatea societății burgheze de a crea un erou din «regele său neîncoronat» (*n.b.* trustmanul!) și de a crea eroi pozitivi în general arăta clar falimentul

sistemului etic pe care capitalismul îl promovează (rezultat al uriașei crize de sistem)”.

- Prin articolul **Îndrumarea scriitorului**, publicat în „Națiunea”, O. Șuluțiu realizează o paralelă cu Franța, privind libertatea scriitorului în diferite epoci și revenind la determinările legate de condițiile sociale și politice. „Este firesc ca scriitorii să fie îndrumați, e un fenomen natural, fără caracter corectiv, polițienesc. Scriitorii nu sunt îndrumați de sus, nu sunt îndrumați oficial. Ei AU ÎNȚELES spiritul noilor vremuri și au răspuns noilor realități cu o sfortare de încadrare pe noile direcții ale literaturii. Firește că în procesul de lămurire a scriitorilor vechi este necesar ca ei să fie ajutați. ÎNDRUMAREA despre care vorbesc nu este așadar o încadrare silită, un ordin cu caracter militar, ci o organizare firească, venind chiar din sânul scriitorilor, care văd condițiile sociale și politice noi și necesitatea de a le corespunde”.

26 iunie

- Ion Someșan scrie în „Lupta Ardealului”, despre **Literatură pentru toți** (Editura „Cartea Rusă” înființează colecția cu acest nume).

27 iunie

- În „Flacăra”, anul I, nr. 26, Petru Dumitriu, relevă importanța artei populare pentru noua direcție culturală: „Arta noastră trebuie să se adape iarăși la izvorul celei populare, spre a găsi motivele, temele, puterea de inspirație care-i lipsesc încă în anumite sectoare. [...] Spectacolele de folclor arată artei noastre o cale nouă, calea unei bogății uriașe, unei înfloriri a artelor înrădăcinate în popor”. (**Arta populară și cultura noastră**)

- Un text despre **Presa românească revoluționară la 1848** apare în „Adevărul”, sub semnătura lui I.K. Petea.

- I. Felea desfide **Ideologia burgheză**: „Intelectualii, oamenii de știință și de cultură, nu pot crea după conștiința și talentul lor, ci după cum le dictează «asociația creierelor», o secție făuritoare de idei din marea uzină de roboți a trusturilor monopoliste exploatoare”. („Libertatea”)

- În „Rampa”, an 37, seria IV, nr.136, este publicat textul bilanțier **Un an de răscruce în arta românească**.

30 iunie

- Sub semnătura S. N., apare în „Cotidianul” articolul **Rolul comisiilor de producție artistică**, un fel de dare de seamă asupra activității ideologice a acestora. Aceste comisii artistice care activează în cadrul Uniunii Sindicatelor de Artiști, Scriitori și Ziariști sunt considerate a fi „un adevărat laborator de muncă și de creație.” Autorul discută la nivel statistic activitatea acestora, demonstrând, cu cifre, că „mergând cu insistență pe linia criticii și

a autocriticii, comisiile de creație ale U.S.A.S.Z.-ului au făcut un bilanț al activității desfășurate, subliniind punctele pozitive, ca și laturile negative ale evoluției vieții noastre artistice”.

[IUNIE]

● Reapare, la București, seria a IV-a (anul I, nr. 1, iunie 1948) a revistei „Viața românească”, organ al Societății Scriitorilor Români (din martie 1949, al Uniunii Scriitorilor), la conducerea ei succedându-se în funcția de redactori-șef sau directori: Cicerone Theodorescu, Mihai Ralea, Demostene Botez, Ov. S. Crohmăniceanu, Al. Balaci, Șerban Cioculescu, Radu Boureanu, ș.a. □ În paginile ei vor semna: Tudor Arghezi, Mihail Sadoveanu, I. M. Sadoveanu, Perpessicius, Tudor Vianu, Zaharia Stancu, Geo Bogza, Veronica Porumbacu, Nina Cassian, ș.a. □ Revista se pronunță pentru „o literatură care, având rădăcini adânci în trecut, să fie în același timp nouă, expresie a efortului creator și a luptei pentru promovarea unei vieți în țara noastră, pentru o artă accesibilă și în cel mai înalt înțeles al cuvântului, educatoare”. □ În această nouă serie, revista îl are ca redactor-șef pe Cicerone Theodorescu. Din comitetul de redacție mai fac parte: Ion Călugăru, Miron Costantinescu, Gáal Gábor, Corin Grosu (secretar de redacție), N. Moraru, Perpessicius, Camil Petrescu, L. Răutu, Al. Rosetti, Zaharia Stancu, D. I. Suchianu. □ Din *Cuvântul înainte*, desprindem: „«Viața Românească» de astăzi va milita pentru o literatură care, având rădăcini adânci în trecut, să fie în același timp *nouă*, expresie a efortului creator și a luptei pentru promovarea unei alte vieți în țara noastră, pentru o artă accesibilă și, în cel mai înalt înțeles al cuvântului, educatoare. Ea înțelege astfel nu numai să combată metehnele trecutului, dar și să participe cu ceea ce e propriu puterilor sale la entuziasta mișcare constructivă ce se manifestă astăzi în focul întrecerilor de producție din fabrici și uzine și în efervescenta creatoare a muncii voluntare din șantierelor naționale, în clocotul cărora noțiunile de muncă și creație capătă sensuri îmbogățite și transfigurate, iar raporturile dintre om și societate apar în contururi mai clare. [...] Transfigurate astfel de viziunea lumii de mâine, literatura și arta în genere nu se mai pot inspira din dogmele interesate ale lumii de ieri, care se stinge în marasmul propriilor sale contradicții, negând, împotriva tuturor evidențelor, posibilitatea progresului istoric, în însăși clipa în care masele muncitoare îl dovedesc prin iureșul lor constructiv. Întreg câmpul creației nu poate fi decât expresia adâncă a realităților sociale din care crește artistul, și care desmint, toate, dogma invariabilității ordinii naturale și sociale și aceea a omului «etern». Oglindind just lumea ce se naște și luminând perspectivele dezvoltării ei, literatura noastră trebuie să se ridice hotărât și efectiv împotriva tristelor mostre de descompunere cu care anumite curente, larg răspândite în Occident, mai caută să o momească. În aceste curente ale

Occidentului, tradiția realistă e părăsită. Scriitorimea apuseană, bolnavă de o incoercibilă înclinare spre evadare din lumea reală, nu mai vrea să vadă fenomenul social; interesată de acoperirea acestuia, ea evită să atace problemele fundamentale pe care le pune scriitorului; ea înlocuiește izvoarele vii ale inspirației cu speculația fără conținut, fantastică și maladivă, cu aventura gratuită și absurdă. Un individualism extrem se manifestă în degenerarea eroilor și temelor, în goana după rafinamentul formalist mistificator, în hermetism, suprarealism, existențialism și alte subterfugii ariviste cu pretenție de «artă», - în eclecticismul cioburilor de idei, culese la întâmplare, oricum și oriunde. Aceste curente literare, pustiitoare de suflete, străine de realitățile noastre prezente și viitoare și dușmane căilor pe care prezent și viitor le deschid, curente a căror bază filosofică idealistă dezumanizează literatura și duc la subestimarea omului, vor găsi în paginile prezentei reviste o cercetare critică severă și susținută. «Viața românească» se va strădui să aducă în literatura noastră și o *critică nouă*, pornind de la convingerea că orice artă este un sistem de vederi asupra lumii, o ideologie, oglindirea pe planul ideilor a realității materiale și raporturilor sociale sub aspectul lor dinamic, în dezvoltarea lor necesară, cuprinzând și perspectiva viitorului [...] Se va sprijini creația literară în efortul ei de a-și însuși o viziune nouă, generoasă și de a se îndrepta spre straturile progresiste ale societății, spre masele populare, ale căror energii abia au fost eliberate. Astfel, se va reexamina întreg patrimoniul literar lăsat nouă de înaintași, reliefându-se semnificația, arătându-i-se, acolo unde ele apar, slăbiciunile și pornirile retrograde, dar și punând în valoare elementele pozitive.” □ În primul număr semnează: M. Sadoveanu, Camil Petrescu, Mihai Beniuc, Emil Isac, Aurel Baranga, Mihail Roller, Nicolae Moraru, Barbu Cămpina, Eugen Schileru, Mihai Novicov. □ La rubrica de cronici literare, Petru Dumitriu salută debutul editorial al lui Marin Preda cu volumul de nuvele *Întâlnirea din pământuri*, Editura Cartea Românească, București, 1948: „Cartea d-lui Marin Preda începe prin ceea ce se numește un tur de forță. Exploziv, invectiva țărănească izbucnește din primele cuvinte, aspră, concretă, carnală, mirosind a pământ, plină de patima directă care e atât de firească și frecventă în apropierea nemijlocită a pământului”. □ În textul din același număr, „*Flacăra*”, un *examen critic*, Mihai Novicov arată că publicația a apărut „la capătul unui îndelungat și amplu proces de lămurire, care a frământat pe oamenii de artă și litere – proces în cadrul căruia reprezentanții poziției avansate, progresiste în artă au trebuit să înfrunte rezistența purtătorilor de cuvânt ai artei burgheze, camuflați pe pozițiile «neutralității», ale «apolitismului», «crizismului» etc. [...] În această direcție, destul de valoroase au fost contribuțiile ei la scoaterea în evidență a caracterului putred și monstruos pe care-l capătă arta în lumea burgheziei imperialiste: articole cu privire la literatura, arta și presa din U.S.A., cele

referitoare la monstruoasele manifestări «artistice» din Anglia, Franța, etc. În paranteză trebuie spus că această latură a activității «Flăcării» a avut și numeroase deficiențe, pe care le vom semnala mai târziu. [...] Realizările și succesele «Flăcării» sunt un motiv în plus de a se privi cu deosebită seriozitate greșelile și lipsurile ei. Acestea nu sunt puține. Vom încerca să scoatem în evidență pe cele principale, socotind că analiza lor aprofundată este cu atât mai utilă, cu cât ele nu reprezintă ceva incidental, specific acestei reviste, ci reflectă, toate, greșeli și deficiențe caracteristice întregii noastre mișcări literare și artistice. Vom începe cu insuficienta atenție acordată problemelor de ideologie și de propagare a teoriei marxist-leniniste. [...] Lipsa unei serioase preocupări în direcția însușirii și aplicării principiilor de bază ale marxism-leninismului se vedește și într-o altă slăbiciune, de care suferă foarte des «Flacăra»: insuficienta principialitate. [...] Lipsa unei adânci prelucrări a principiilor de bază ale marxism-leninismului, unită cu insuficienta participare la lupta și efortul maselor, s-a oglindit într-o altă categorie de greșeli, destul de frecventă în paginile «Flăcării». [...] În sfârșit, o altă lipsă serioasă rezidă în caracterizarea cu totul insuficientă a principiilor propagate. Dacă răsfoiești cele 18 numere ale «Flăcării», vezi că cele mai puține sunt cele care analizează critic, pe baza principiilor marxist-leniniste, fenomenul artistic și literar din România. [...] Am înșirat în cele de mai sus o serie de lipsuri ale «Flăcării», pe care le considerăm esențiale. Vom mai adăuga încă câteva, de asemenea destul de importante, insistând însă mai puțin asupra lor, în speranța de a reveni cu alt prilej. Iată-le: în primul rând cu privire la autocritică. [...] În al doilea rând, «Flacăra» acordă un spațiu cu totul insuficient evenimentelor curente din lumea artistică și literară... În al treilea rând, trebuie semnalat că în «Flacăra» se mai publică încă poezii ininteligibile pentru masele largi..."

● În „Analele Româno-Sovietice”, 1948, I (11), pg. 701, mai-iunie, cu prilejul împlinirii unui an de la înființarea Institutului de Studii Româno-Sovietic este prezentat raportul de activitate al directorului instituției, Ștefan Nicolau, și un raport al profesorului E. Bădărău, din partea Comisiei pentru premiile anuale, decernate pentru trei specialități: istoria relațiilor româno-ruse, știința sovietică și literatură și artă sovietică. (vezi **Anexa**)

IULIE

1 iulie

● Un nou articol antimodernist apare în „Tânărul muncitor”, an II, nr. 61, cu titlul *Să înlăturăm tendințele avangardiste*. Pomind de la rezoluția Plenarei a II-a a C.C. al P.M.R., autorul, Lala Pavel, trece la analizarea „dușmanului de clasă”, identificat și în „tendințele avangardiste”, evidențiind importanța criticii și a autocriticii ca arme de luptă împotriva acestuia. Este subliniată în

principal sarcina de „a întări cu strășnicie vigilența noastră împotriva elementelor dușmănoase care au pătruns pe alocuri în organizațiile de tineret.” „Munca de educație în rândurile tineretului și cu deosebire studiul individual trebuie să primească un imbold nou și puternic. Fără o acțiune sistematică de educație politică purtată cu dăruire, susținută cu perseverență și cuprinzând masele largi ale tineretului, nu ne vom putea îndeplini cu succes nici sarcina de a stârpi cu desăvârșire tendințele avantgardiste manifestate la noi, nici celelalte sarcini mari pe care ni le trasează Partidul. Să dovedim prin ascuțirea vigilenței noastre, prin descoperirea și combaterea necruțătoare a manifestărilor avantgardiste și a cauzelor lor, prin munca îndârjită ce vom depune, că suntem fii devotați ai clasei muncitoare, plini de răspundere față de momentele istorice pe care le traversează poporul muncitor condus de Partid spre zorile unei vieți fericite. În felul acesta, organizația noastră se va întări și va fi în stare să aducă o contribuție mai însemnată la consolidarea actului revoluționar al naționalizării, la înfăptuirea în țara noastră, sub conducerea avangărzii clasei muncitoare, Partidul Muncitoresc Român, a orânduirii socialiste.”

- În „Libertatea”, ca o continuare a ideilor expuse în articolul *Ideologia burgheză* (27 iunie), I. Felea demonstrează superioritatea societății socialiste în textul *Ideologia marxist-leninistă*.

- „România Liberă”, care apare sub sigla „cel mai mare ziar de informație și reportaj”, anunță deschiderea sesiunii Consiliului Superior al literaturii dramatice și creației muzicale. □ În același număr, I. Botez vorbește despre „necesitatea Reformei” învățământului, în articolul *Despre unii dascăli*, text de pregătire a epurărilor care vor urma în învățământul românesc, ca urmare a actului legislativ care vizează acest domeniu.

2 iulie

- Dan Petrașincu combate capitalismul la el acasă prin *Scrisori din Italia. Arta occidentală la fața locului*, text publicat în În „Libertatea”.

- Are loc ședința Comitetului S.S.d.R. în a cărei ordine de zi se află Raportul secretarului general asupra activității S.S.d.R. până în iunie 1948. I. Călugăru, secretarul general, face un raport „asupra activității S.S.d.R. de la ultima ședință a Comitetului de conducere (Decembrie 1947) până azi”. Între vorbitori: Zaharia Stancu, Cicerone Theodorescu, M. Novicov, Popescu – Puțuri („D-sa expune apoi vizita făcută în Bulgaria. A asistat la o ședință cu 120 de scriitori. Ne cunosc foarte puțin. Ce s-a făcut, puțin, la noi pentru traduceri, nu reprezintă realitatea creației noastre. Se lucra în Bulgaria la o antologie de proză cu autori români epurați), Al. Kirîțescu, Perpessicius, M. Celarianu. (*Minută la Ședința S.S.d.R. din 2 iunie 1948, MLR 30089/1*)

- Într-un articol nesemnlat din „Contemporanul”, nr. 92, *Misiunea scriitorilor și artiștilor noștri*, se dezbate rezoluția plenarei a doua a CC al

PMR.: „Literatura și arta au menirea să răspândească în mase ideile cele mai avansate, ideile partidului revoluționar, al clasei muncitoare, să construiască sufletul omului nou” etc. □ În același număr, Ov. S. Crohmălniceanu analizează *Caetul de poezie 1848 – 1948* al grupului de la Piatra Neamț, care îi cuprinde pe Lucian Mircea (cu poemele *Bălcescu* și *Popa Șapcă*), Dumitru Almaș, cu poezia *Ana Ipătescu*, Constantin Gavriliu și poemul *Bălcescu la Palermo*, Haralambie Mihăilescu ș.a.: „Poeții nemțeni trebuie să transpună același efort de investigare pe care îl dovedesc în interpretarea realității și în domeniul mijloacelor de expresie artistică. [...] ultimul caiet al grupului din Piatra Neamț este și cel mai interesant din cele publicate pînă astăzi”. □ În seria de atitudini față de politica Vaticanului (vezi și articolul Mioarei Cremene din nr. 71) se încadrează și textul lui Radu Lupan *Catolicismul și cultura*, despre revista „Études” din februarie 1948. „Aspectele politicii culturale a catolicismului s-au identificat cu acelea arătate pretutindeni de capitalism. [...] Aceeași falsă și demobilizatoare dragoste fără deosebire de clasă a umanității, predicată sub forma unui universalism reacționar, care primește la sânul ei iertător și pe criminalii de război. Aceeași tendință conclusivă, de a desemna timpurile noastre ca bântuite de temeri și neliniști”.

- Ion Arbore reia rubrica „Șantier cultural” din „Lupta Ardealului”. □ În același număr apare cronică literară la volumul *20 poezii* (Letiția Papu, V. Felea, Dumitru C. Micu, I. Olteanu). Arbore recenzează placheta lirică, una care anunță adevărate tinere talente, în ciuda inconstanțelor. Antologia, dincolo de lipsuri ori calități, s-ar caracteriza printr-o reală dorință de a servi cauzei celor mulți, într-o direcție nouă în poezia transilvană, cu teme actuale și fapte atacate concret. Majoritatea, afirmă recenzentul, sunt poeme încheiate, ce prezintă munca de reconstrucție: *Salva Vișeu* de Iosif Morușan, *Cântecul gazului metan* de Letiția Papu, *Despre om* de I. Olteanu (considerată cea mai reușită din volum), *Moise bate cu toiagul în stâncă* de D.C. Micu ș.a., dar sunt semnalate și poeme slabe, simple versificări: Al. Ilea cu *1848*, V. Felea cu *Sunt lângă tine, omule*, Gabriel Pamfil cu *Am văzut omul nou*.

3 iulie

- În „Lupta Ardealului”, C. Micu anunță reapariția „*Vieții Românești*” – *revistă a Societății Scriitorilor din România*, remarcând atât calitatea textelor și a colaboratorilor, cât și caracterul angajat al publicației.

4 iulie

- Revista „Flacăra”, anul I, nr. 27, dedică spații largi articolelor cu caracter propagandistic. Octav Păscăluță scrie despre estetica realismului socialist („arta nouă, arta realismului socialist, trebuie să găsească în studiile estetice o armă de luptă împotriva ideologiilor retrograde anti-sociale), în articolul *Problemele esteticii în lumina învățaturii marxist-leniniste*. □ Alexandru

Mințu este *Împotriva concesiilor în fața artei decadente*. □ Petre Solomon îi desfide pe scriitorii Huxley, Kafka, Huysmans într-un articol despre *Moartea eroului în literatura burgheză*. □ În același număr, la pagina 3, „Flacăra” se adresează scriitorilor cu rugămintea de a scrie câteva rânduri despre „actul revoluționar al naționalizării întreprinderilor industriale, miniere, bancare, de transport și de asigurări sociale”, care „n-a putut să nu producă un mare răsunet în lumea scrisului și va avea desigur o uriașă influență, nu numai asupra tematicii, ci și asupra metodei de creație, însăși”. Răspund apelului: Cezar Petrescu („ca scriitor și ziarist, nu găsesc îndestule cuvinte pentru a exprima încrederea în binefacerile acestui act, pe cât de revoluționar pe atât de fecund”); Ury Benador („Este posibil ca naționalizarea să fecundeze în mine opere de care încă nu am luat cunoștință”); A. Toma („Naționalizarea este un pas dârț pe drumul socialismului”) și Hortensia Papadat-Bengescu („Naționalizarea este un succes durabil și folositor”).

● Începând cu anul 1848, orice eveniment politic sau decizie politică, orice cuvântare rostită de vreuna dintre notabilitățile partidului reverberează rapid în toate publicațiile de informație și culturale. În „România viitoare”, Gh. Pârvulescu semnează articolul *Actul revoluționar de la 11 iunie și noile perspective ale artei*, considerând că „un act de conștiință revoluționară este un act de creație”. □ La rubrica „Însemnări și note”, din același număr, Petru Tolvodă, colaborator al săptămânalului „Contemporanul”, este combătut pentru articolul *Influența folclorului asupra literaturii culte*, pentru că „aduce în discuție o mulțime de nume din literatura română, pe care le credeam înmormântate pe vecie. Nu se mulțumește numai să le discute creațiile, chiar negativ, dar le alătură marilor și clasicilor noștri realizatori. Nu cunoaștem pregătirea ideologică a d-lui Tolvodă, nici intențiile cu care a fost scris acest articol, dar el poate da loc la interpretări diferite, în masele cititoare. A lua exemplu pe Creangă, Eminescu și Coșbuc, ca să alături de numele lor pe Dan Botta, Ion Barbu, V. Voiculescu, Tudor Arghezi, care nici pe vremea lor nu se bucurau de o unanimă recunoaștere și despre care se mai știu și alte multe pe care d. Tolvodă trebuie să le cunoască, este puțin riscant”.

● În „Libertatea”, Adrian Rogoz semnează articolul *Condițiile unei literaturi și arte avansate*, în care se regăsesc ideile esențiale trasate de oficiosul „Scânteia”: „Artiștii și scriitorii care înțeleg să lupte pentru cea mai dreaptă și avansată cauză, pentru eliberarea lumii de exploatarea omului de către om, pentru victoria socialismului, artiștii și scriitorii care vor să ajungă adevărați «ingineri ai sufletelor» știu că numai primind înțelegători criticile aduse lor, înțeținându-și vigilența și autocontrolul printr-o neconținută autocritică și însușindu-și temeinic învățătura marxist-leninistă, își vor putea îndeplini sarcinile lor creatoare”.

● “România Liberă” prezintă, sub semnătura lui G. Georgescu, aparițiile de la Editura de Stat, între care, alături de Makarenko și Aragon apar și scriitori progresiști americani, ca E. Caldwell.

5 iulie

● „Națiunea” urmărește *Realizările și problemele teatrului românesc* (grupaj realizat de Petru Comarnescu), analizând Ședințele Consiliului Superior al Literaturii Dramatice și al Creației Muzicale, din 29-30 iunie (în care au vorbit ministrul Artei și al Informațiilor, Octav Livezeanu, directorul teatrelor, I. Aurel Maican, directorul muzicii, Zeno Vancea, Z. Stancu, *Despre Teatrul Național* - expunerea lui apare în nr. 685 din 12 iulie 1948). La final, N. Moraru, secretarul general pentru arte, ține o cuvântare pe baza rapoartelor anterioare, cu concluzii despre realizări, lacune, probleme de statistică.

● În „Buletinul P.N.P.”, nr. 30, este prezentată *Poziția Partidului Național-Popular în actuala situație politică*: „Victoria forțelor democratice, a Frontului Democrației Populare în alegeri, a avut drept consecință posibilitatea săvârșirii actului revoluționar al naționalizării, iar pe plan politic această victorie a însemnat dezvoltarea democrației populare în România, a însemnat întărirea alianței dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, precum și cimentarea legăturilor clasei muncitoare cu intelectualii înaintați și cu toate celelalte pături muncitoare neproletare”.

● M. Ghimpu vorbește despre necesitatea creației *Pe înțelesul maselor*, în „România Liberă”. Articolul său vine ca urmare a „obiecțiunilor” ridicate de către cititorii muncitori și a îndemnurilor formulate de aceștia: „trebuie să se scrie pe înțelesul tuturor!”. □ În același număr al ziarului, M. Cosma semnează cronică literară *Două caiete de poezie*. Este vorba de placheta *1848* a tinerilor poeți din Cenaclul „Slova Nouă” din Piatra Neamț, dar mai ales despre volumul *20 poezii*, al scriitorilor de la Revista Cercului Literar, printre care Victor Felea, Dumitru C. Micu, Ioanichie Olteanu.

● În „Scânteia”, *Suplimentul de duminică*, apare nuvela lui Petre Dragoș, *Andrei Buda merge la școala de cadre*, reluată și în alte publicații.

● Un articol semnat C.M., în „Lupta Ardealului”, semnaleză lansarea la Cluj a broșurii „revoluționare” a lui S. Toma, *Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei*, cuprinzând foiletoanele din „Scânteia”, publicate în iarnă și reprezentând „noua direcție” a criticii.

● La „Pagina culturală”, „Tribuna nouă” publică *Orașul diavolului galben (fragment)* de Maxim Gorki. În spațiul aceleiași pagini, V. Felea semnează articolul *Literatura decadentă*, în care identifică unele trăsături ale literaturii „apusene burgheze”, aflată în „descompunere”, „enorma ei excrescență înspre patologic, înspre problemele morții mai mult decât spre cele ale vieții”, „accentuarea temelor cu caracter sexual, teme degenerate în pornografie” etc.

6 iulie

● Se instituie regimul de colectare a cerealelor, care se efectuează direct de la batoză, cotele reprezentând o parte din prisosul de cereale. În fiecare comună

există un împuțernicit cu ridicarea cotelor, care sunt fixate încât să preia maximum posibil de la producător. Cantitățile sporesc direct proporțional cu suprafața proprietății agrare, indiferent de condițiile climatice ale anului respectiv. Cei care nu predau cantitățile „planificate” sunt considerați sabotori, fiind condamnați la închisoare. Adesea țărani cumpărau de pe piață cereale spre a „livra” cotele. Regimul cotelor obligatorii a slăbit considerabil gospodăriile țărănești individuale, constituind un instrument extrem de eficient pentru a „convinge” țărănimea spre a-și preda pământul și inventarul spre a intra în „colectivă”. Aspectul dramatic al acestor transformări va fi surprins în literatura anilor viitori (a se vedea Petru Dumitriu, *Lumină de iulie*, Mihaela Dragomir, poemul *Chiaburul...* Marin Preda, *Moromeții*, II, 1956, Fănuș Neagu, Nicolae Velea ș. a. În contrapondere, în literatura anilor '80, în literatura sacrificiilor sau altfel spus, a „victimelor” perioadei amintite apar și activiștii de partid, în romanele lui Dinu Săraru (*Clipa și Niște țărani*) (apud *Istoria României în date*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2007, coordonator Dinu C. Giurescu, p. 508)

- În „Libertatea”, I. Felea cere continuarea luptei de clasă și după naționalizare: „Lupta de clasă este forța motrică a procesului istoric”. (**Lupta de clasă**)

- Sergiu Fărcășan scrie, la rubrica „Ce să citim”, din “Scânteia”, despre *O voce care nu se poate stinge: „Reportaj cu ștreangul de gât”* de Iulius Fucik, (Editura PMR)”.

7 iulie

- Ioan Mureșan publică articolul despre „*Poetul tânăr ardelean*” în „Lupta Ardealului”. Categoria indicată în titlul articolului ar fi exponenta unei poezii „a câmpiei și a satului văzut prin ochelari de vacanță”, receptivă la „bătăile de vânt ale șovinismului pe plan național și ale celui mai încruntat misticism pe plan ideologic”, din care s-ar fi recrutat „o bună parte dintre barzii campaniei anti-sovietice”. Unii dintre aceștia, crede autorul articolului, încearcă să se „reabiliteze”, „ancorând în cel mai exagerat estetism și repudiind tezismul în artă”.

8 iulie

- În „România Liberă”, M. Cosma semnează cronică literară *M. Leonov-Critica și autocritica*.

9 iulie

- Ov. S. Crohmălniceanu publică în numărul 93 al revistei „Contemporanul” textul *Un aspect al deformărilor eticii burgheze în lirica noastră (Erotica liricilor simbolizati)*, primul din cele două articole dedicate criticii modernismului poetic românesc. Ceea ce caracterizează, în concepția

criticului, poezia simboलिष्टilor români, de la Traian Demetrescu și Iuliu Cezar Săvescu la Minulescu și Bacovia, este „erotismul macabru”, iar considerațiile pe care le formulează au o puternică trăsătură etico-morală: „Iată drumul pe care, dacă se concepe separarea plăcerii de orice alte funcțiuni, nu se exclude negocierea ei și deci, ca o consecință imediată, elogiul prostituției. Iată și contradicții care mimează ideea de dragoste a claselor noastre, afirmarea și susținerea pe de o parte a familiei monogame, recunoașterea în același timp a adulterului prost, care dizolvă familia. În sfârșit, bagatelizarea dragostei, a eroticii sănătoase și înlocuirea ei cu viciile și deformările sexuale, glorificate liric. În această imagine de oglindă deformată este prins unul din aspectele cele mai directe și mai tulburătoare ale descompunerii societății burgheze, prezent în destrămarea însăși a relațiilor sexuale dintre oameni, în absența oricărei etici sau conduse de o etică cinică, dușmănoasă omului și degradantă întru totul.” Continuarea acestui articol, cu titlul *Altă deformare a eticii burgheze în lirica noastră: trubadurii „dragostei pure”*, va apărea în numărul următor, 94, din 16 iulie.

□ I. Vitner consideră în recenzia sa din numerele 93 și 94 ale „Contemporanului” că Mihail Sadoveanu a atins o dată cu *Păuna mică* însuși izvorul literaturii realiste, problematica esențială a realității, a vieții oamenilor: „Acest lucru însă implică un efort intelectual deosebit. Captarea acestui izvor nu este un lucru ușor. Realitatea văzută în tot ce are ea mai esențial presupune păstrarea continuă a unei juste perspective istorice, scoaterea în evidență cu mijloace artistice a legăturilor (ascunse de cele mai multe ori) cu care viața socială unește oamenii. [...] În opera lui Sadoveanu *Păuna mică* formează o adevărată răscruce”. □ Gabriela Leonte traduce din limba rusă amplul studiu al lui Fadeev, *Sarcinile teoriei și creației literare*, determinat de binecunoscutele rezoluții ale CC al PCUS privind problemele de literatură și artă dar și de Raportul lui Jdanov asupra revistelor „Zvezda” și „Leningrad”. Reținem din materialul publicat în două părți concluziile scriitorului sovietic: „Critica și teoria literaturii constituie o mare forță în educarea poporului. Prin literatură ea este chemată să facă educația ideologică a poporului, să-l îndrume în spiritul noii morale, să dezvolte în el simțul estetic. [...] Noi trebuie să tindem și spre crearea unui tip nou de critici, critici de tip Leninist-stalinist, curajoși, culți, care să știe să dea o direcție justă evoluției literaturii noastre. Dezvoltarea ei se poticnește într-o mare măsură de gradul de rămânere în urmă al criticilor. Cu cât această rămânere în urmă va fi mai repede lichidată, cu atât va progresa dezvoltarea literaturii. Cu cât vor fi mai luminoase mințile scriitorilor, cu atât mai puțin vor fi zdruncinați de glasuri și influențe străine. Critica trebuie să joace un rol ideologic *conducător* în literatură. Titlul de *critic* trebuie să devină un titlu de onoare în țara noastră”.

10 iulie

- „Scânteia” anunță cele zece spectacole care vor avea loc la Arenele Romane, în cadrul „Fondului Creației”.
- Despre *Sensul literaturii sovietice și Premiul Stalin pentru literatură* scrie Leontin Pop în „Lupta Ardealului”, evidențind modul cum conducerea sovietelor răsplătește efortul creator al artiștilor.

11 iulie

- Petru Dumitriu pledează *Pentru libertatea creației*, în revista „Flacăra”, anul I, nr. 28, abordând și *cazul Arghezi* (cum a fost poetul respins de burghezie în anii '20 și idolatrizat apoi în anii '40): „E vădit că frumosul e o categorie istorică și că valorile estetice variază potrivit progresului societății omenești. Opera de artă e în strânsă legătură de dependență cu mersul societății omenești. Iar artistul, membru al acestei societăți, este și el prins în mișcarea socială de două ori: atât ca om, care, până la un moment dat al vieții sale n-a produs opere de artă sau care momentan nu produce și nu concepe opere de artă, cât și în calitate de creator de opere de artă. Sub primul aspect, el e tot atât de influențat de mediul social ca oricare salariat sau burghez. Ideologia lui, concepția lui despre lume va fi a clasei sociale pe care o reprezintă. [...] Libertatea omului e libertatea lui de acțiune, e bogăția posibilităților sale și ea e un fenomen istoric, și crește o dată cu mersul înainte al Istoriei, crește o dată cu progresul tehnic, economic, social”. Textul pare scris „la normă” și utilizează numeroase clișee ale epocii: „Creația e o parte a activității sociale, iar opera de artă e o oglindire a realității sociale. Libertatea mai mică sau mai mare a creatorului e paralelă cu libertatea mai mică sau mai mare a omului din vremea sa“. În încheiere, Petru Dumitriu afirmă: „Cele de mai sus nu trebuie să fie simple vorbe sau o discuție abstractă, de generalități. Ele trebuie traduse în practică. Când se vorbește de eliberarea societății, creatorii de frumos știu că e vorba de un lucru foarte concret, foarte precis: construirea socialismului în țara noastră. Când vorbim de participarea artistului la această luptă de eliberare, aceasta înseamnă alăturarea lui la pașii uriași pe care i-a făcut țara noastră pe drumul către socialism. Oglindirea faptelor de azi, pentru a grăbi, a lumina, a pregăti faptele de mâine, acesta e drumul spre libertatea societății. Libertatea este libertate de acțiune și se câștigă prin acțiune, prin fapte.”

- În „Libertatea”, Tiberiu Mitoiu expune concepțiile sovieticului Holodov despre teatru: „Socialismul se dezvoltă într-o luptă acerbă cu dușmanii lui, într-o luptă formidabilă între ce este vechi, sortit pieirii și ce e nou, sortit biruinței. Această contradicție se impune și trebuie să genereze conflictele dramaturgiei sovietice“.

- „Rampa”, an 37, seria IV, nr. 138, publică expunerea lui N. Moraru din ziua a doua a lucrărilor celei de-a doua Sesiuni a Consiliului Superior al literaturii dramatice și creației muzicale, sub titlul *Drumul în viitor al artei*

românești. Autorul face o analiză a situației politice internaționale, cu accent pe înțelegerea luptei de clasă, între tabăra antiimperialistă și democratică, pe de o parte, așa cum apare prin prisma Conferinței de la Varșovia.

● La rubrica „Foiletonul nostru” din „Lupta Ardealului”, Ioan Mureșan publică articolul *Tineretul și lipsa cărții*, în care deplânge sărăcia editorială explicată atât prin elemente de ordin economic-financiar, cât și prin scăderea interesului scriitorilor pentru creație.

12 iulie

● „Buletinul B.N.P.”, nr. 31, reproduce textul *Pregătirea ideologică*, semnat de G. Călinescu în revista sa, „Națiunea”. Și alte texte călinesciene, de angajament civic și politic, sunt reluate în publicația partidului din care acesta făcea parte. Un exemplu îl constituie *Lupta proletariatului pentru progres și pace*, în nr. 40, pp. 24-26, text conjunctural, reluat, se pare, ca ecou al *Manifestului intelectualilor pentru apărarea păcii*, apărut în același buletin de uz intern, nr. 39. □ Sub titlul *Poziția intelectualilor față de prefacerea structurală a societății noastre*, se precizează: „Dar, când zicem intelectuali nu zicem numai mânăuitori și difuzori de idei, ci ne referim la toți acei oameni care-și trag existența din exercițiul minții aplicat fie la cunoașterea legilor de dezvoltare a societății, fie la cunoașterea produselor spiritului omenesc în toate manifestările lui abstracte, practice sau plastice. Intelectualul este naturalistul, fizicianul, istoricul, filologul, inginerul, medicul, profesorul, literatul, ca și artistul și ziaristul. Fiecare dintre acești creatori de idei sau purtători și difuzori de ideologii trebuie să fie, în statul democratic, și un cetățean activ. Cetățeanul intelectual poate, prin acțiunea lui, deopotrivă contribui la îndepărtarea din uzul și din conștiința semenilor săi a acelor piedici care încetinesc sau vor să oprească mersul înainte al societății, ca și la grăbirea procesului de transformare socială și morală.”

14 iulie

● În spațiul rubricii „Literatură, artă, știință” din „Lupta Ardealului”, F. Păcurariu publică articolul *Sensul adevărat al realismului literar*: „Realismul literar vrednic de acest nume se caracterizează deci prin două trăsături esențiale: năzuiește să pătrundă cât mai profund în dialectica realului și realizează sintetic această dialectică, cu uneltele creației, prin tipizare, care înseamnă contopirea generalului social cu individualul fremătător al unei singure personalități, așa cum preciza atât de semnificativ A.A. Jdanov”. □ În pagina 4 a aceluiași număr, Dumitru C. Micu semnează poezia *Țâșnire amară*.

15 iulie

● Articolul *Problemele realismului socialist*, apărut în „Literaturamaia Gazeta”, este reprodus, în traducere, de „Libertatea”.

• „Universul” îl comemorează pe Cehov, la 44 de ani de la moarte, printr-un articol al lui M. Sevastos.

• Un important articol apare în în „Scânteia”, fără semnătură, cu titlul *Mai multă principialitate în tratarea problemelor artei și literaturii*. Articolul va fi reluat, rezumat sau comentat în „România liberă” din 16 iulie și se va solda cu suspendarea revistei „Rampa” și reorganizarea redacției de la „Flacăra”. Este vorba de o analiză critică a unor „greșeli și slăbiciuni” înregistrate în ultimul timp în activitatea revistelor „Flacăra” și „Rampa”. Revista „Flacăra” – se afirmă în articolul din „Scânteia” – „se dovedește ruptă de problemele centrale ale mișcării muncitorești democratice. Ea nu reușește să fie purtătoarea fidelă a liniei Partidului – forța conducătoare a democrației noastre populare”. Această vină s-ar fi înregistrat cu prilejul publicării raportului făcut de N. Moraru la Consiliul Superior al Creației Muzicale și Dramatice, când „s-a comis grava greșeală de a omite cu desăvârșire din relatările acestei expuneri toate pasajele privitoare la Rezoluția Plenarei a II-a a CC al PMR. Fără însușirea importantelor concluzii ale Rezoluției CC al PMR, fără cunoașterea problemelor luptei de clasă în condițiile dezvoltării democratice a poporului pe drumul Socialismului, literatura și arta noastră nu numai că nu-și pot împlini sarcina de armă a luptei de clasă, dar nici măcar nu se pot pune în discuție problemele de azi ale culturii noastre”. Una dintre greșelile acuzate de „Scânteia” constă în prezentarea realismului socialist drept „fericita contopire a realității cu capacitatea de a vedea în ziua de mâine”, când este știut – se precizează în articol – că, în definiția lui Maxim Gorki, realismul socialist este acea „ogindire a realității care constă în combaterea rămășițelor din sânul trecutului de exploatare și întuneric, în combaterea rămășițelor din sânul prezentului și în promovarea germenilor viitorului”. Erori similare sunt identificate și în activitatea revistei „Rampa”. Pentru aceste greșeli, „Scânteia” face vinovat și Comitetul Artelor din Direcția de Agitație și Propagandă a CC al PMR, care îndrumă revistele „Flacăra” și „Rampa” și care nu a tras „concluziile necesare din indicațiile Rezoluției Plenarei CC a PUMR. Pe lângă aceasta, la Comitetul Artelor se cultivă metode de comandă, se cultivă un sistem de conducere cazonă” și există „tendențe de a acoperi întârzierile în ceea ce privește luarea unor atitudini critice principiale, cât și lipsa de bun simț autocritic, printr-o critică excesivă, dar neconstructivă”. Măsurile formulate de ziarul „Scânteia” ca urmare a acestor abateri sunt următoarele: „În actuala stare de lucruri este necesară o concentrare a forțelor prin încetarea apariției revistei «Rampa», care nu-și justifică existența și nici n-a izbutit să-și formeze un cerc de cititori. Este necesară de asemenea analizarea și largă discutare în spirit autocritic a greșelilor comise, reorganizarea redacției revistei «Flacăra» și asigurarea unei îndrumări permanente și a unui control serios, al muncii ei, pentru ca în

centrul preocupărilor «Flăcării» să treacă sarcinile pe drumul democrației populare spre Socialism”. În încheiere, articolul îi avertizează pe „oamenii artei” că Partidul le cere să nu uite indicațiile date la Congresul PMR de Gh. Gheorghiu-Dej, care a spus: „Influențele străine se refugiază cu deosebită ușurință în domeniul ideologic, în literatură, în știință. De aceea continuarea activă a luptei pe frontul ideologic împotriva influențelor imperialiste, împotriva atitudinii admirative în fața culturii în putrefacție din țările capitaliste – reprezintă o sarcină extrem de însemnată a Partidului nostru”.

16 iulie

● O rubrică (nesemnată) din „Scânteia” capătă un statut de quasi-permanență în pagina a doua: „Ce să citim”. Astfel, în nr. 1172 și în nr. 1174 sunt recenzate două volume din V.I. Lenin, *Sarcinile imediate ale Puterii Sovietice* (Opere Alese-11), respectiv, *Organizația de Partid și Literatura de Partid*. În nr. 1176 este propusă cartea lui N. Micu, *Sindicatul sovietice*, iar în nr. 1179 se semnaleză apariția la editura PMR a lucrării lui Stalin, *Marxismul și chestiunea națională*.

● În „Contemporanul”, nr. 94, Ov. S. Crohmălniceanu îi comentează negativ pe I. Pillat, I. Barbu, Blaga, în articolul *Altă deformare a eticii burgheze în lirica noastră: trubadurii „dragostei pure”*. Textul este o continuare a articolului din nr. 93, *Un aspect al deformărilor eticii burgheze în lirica noastră (Erotica liricilor simbolizati)*. Analizând “Riga Crypto și Iapona Enigel”, de I. Barbu, sau „Bunavestire”, de L. Blaga, Crohmălniceanu discută despre „fățarnica morală” și contradicțiile din interiorul eticii burgheze, care se viciază odată cu prăbușirea clasei care le-a creat: „De o parte, predica unui senzualism brutal, care transformă omul în mecanism, pe de altă parte predica unei virtuți inumane și încălcate la fiecare ocazie. Ceea ce trebuie să reținem e că în ambele cazuri principiile etice devin de fapt mijloace de aservire, ipocrite declarații lipsite de conținut sau vehiculând un conținut menit să întărească aservirea femeii și să mențină doar aspectul convențional al familiei burgheze. În cele două posturi examinate, etica unei clase agonice își alegea doar măști care să-i ascundă ulcerele feței”.

17 iulie

● Mircea Rădulescu scrie în „Lupta C.F.R.”, an IV, nr. 175, despre importanța criticii și a autocriticii, instrument specific progresului ideologic al clasei muncitoare: „Noi trebuie să combatem cu tărie și teoriile fățarnice după care autocritica știrbește autoritatea Partidului sau a conducătorilor din sânul său. Mai cu seamă acum, în această perioadă a ascuțirii luptei de clasă, trebuie să dezvăluim prin critică și autocritică, slăbiciunile nedezvăluite pe care le poate folosi dușmanul, lovindu-ne prin surprindere. Trebuie să combatem tendințele de a bagateliza autocritica, adică de a face din ea

vorbărie goală, trebuie să o legăm de munca noastră de zi cu zi, de ceas de ceas, să o legăm de viața noastră, să gândim critic și autocritic în permanență, nu numai în anumite ocazii. [...] Critica nu poate fi decât izvorâtă din conștiința superioară de a lichida lipsurile în muncă, de a demasca pe dușmanii clasei muncitoare, pentru a înlesni progresul”. (*Critica și autocritica*).

● „Națiunea”, nr. 689, punctează realizările editoriale ale *Cărții Ruse*: 280 de volume din care 41 în maghiară, cu un tiraj de 2. 300. 000 de exemplare, tipărindu-se lucrări esențiale din Tolstoi, Gorki, Șolohov, Simonov, Ostrovski, Ehrenburg.

18 iulie

● În „Realitatea ilustrată”, nr. 23, 1948, apare, încadrat de numeroase imagini, articolul *Orientările noi ale artei românești*. Sunt criticate vechile „izvoare” de inspirație și, în replică, se aduc argumente pentru instituirea canonică a realismului socialist: „Sub înrăurirea afirmării impetuoase a noului ritm politic, economic și social, izvoarele de inspirație ale artiștilor noștri plastici și-au lărgit cadrul stereotip de odinioară al tematicii comode, amiabile, «liberă» până la deșănțare, modelată după gustul îndoielnic al tendințelor decadente – ajungându-se la adâncirea conținutului ideologic și prin aceasta la ridicarea nivelului calitativ al creației.”

● Articolul *Principialitatea în artă și literatură*, semnat cu inițialele G.G. în „Cotidianul”, este ecou al unui text din „Scânțea”, din 16 iulie, în care se face o aspră critică revistelor „Flacăra” și „Rampa” acuzate de neprincipialitate și abatere de la linia partidului. Sub semnătura M.C., „ecourile” se prelungesc și în „Cotidianul” din 21 iulie 1948, sub titlul *Drumuri noi pentru activitatea revistelor noastre*. Aici se afirmă că „arta și literatura noastră, în trecut mijloc de diversionism în slujba burgheziei și capitalismului, au pornit astăzi pe un nou drum, pe drumul trasat de P.M.R., pentru făurirea societății fără exploatarea omului de către om. Însă pentru a se realiza acest deziderat – o artă pusă în slujba marii cauze a proletariatului – se cere o vigilență deosebită din partea creatorilor noștri de frumos, oamenilor artei, științei etc., deoarece, după cum a arătat d. Gheorghe Gheorghiu-Dej la congresul P.M.R., influențele străine se refugiază cu deosebită ușurință în domeniul ideologiei, în literatură, în artă, în știință.” Articolul conține îndemnuri la „continuarea activă a luptei pe frontul ideologic împotriva influențelor imperialiste, împotriva atitudinii admirative în fața culturii în putrefacție din țările capitaliste”.

● În „Studentul român” an IV, nr. 24, apare articolul de combatere a literaturii de inspirație burgheză și a „capitalismului putred”, *Critica literară, o literatură de „gropari”*: „Cititorul care în judecarea unei cărți sau a unui scriitor se oprește la suprafața lucrurilor, privind literatura ca pe un fenomen

pur ideologic, nu va înțelege niciodată pentru ce cutare autor scrie un anumit fel de opere. Cu atât mai puțin va putea să înțeleagă acest cititor de ce regăsește în operele unor autori diferiți anumite trăsături comune. În cel mai bun caz le va pune pe seama epocii, dacă acei scriitori sunt contemporani. Literatura este într-adevăr un produs istoric. În același timp însă, ea este întotdeauna expresia aspirațiilor și situației istorice ale unei anumite clase sociale. [...] Literatura de grovari [...] este produsul specific al burgheziei decadente. Fiecare clasă are literatura pe care o merită. Capitalismul putred are o artă a putrefacției. [...] După cum burghezia secolului al XVIII-lea în epoca ei de adolescență și vitalitate, arbora steagul umanității pentru a-și înscrie pe el lozincile dictate de poziția ei de clasă în ascensiune, prezentând năzuințele și revendicările ei ca elanuri universale, aceeași clasă, astăzi în stare de agonie, încearcă să extindă cangrena decadenței sale, insinuând că ea ar fi însăși drama genului. Printr-o transpunere metafizică a contradicțiilor regimului pe plan spiritual, printr-un fel de interpretare mistică a realității – numită de Marx alienare – burghezia atribuie aceste contradicții unui om abstract, veșnic, omului în general. [...] Pentru a atinge acest scop burghezia imperialistă nu se sfiește să întrebuițeze nici un mijloc de a semăna confuzia și disperarea. Desigur că acest fenomen îmbracă anumite forme sau mai bine spus anumite măști. Dar acest lucru nu mai reușește să înșele astăzi decât pe naivi sau adică pe cei care au nevoie să fie înșelați, adică tocmai pe membrii clasei muribunde. [...] Pentru scriitorul marxist, omul nu este nici un robot supus unei fatalități implacabile, nici un demiurg făcător de minuni, ci un element care poate avea un rol activ în desfășurarea istoriei dacă înțelege mersul ei firesc. Revolta scriitorului împotriva unei lumi prost orânduite nu este viabilă decât ca un punct de pornire spre acțiunea conștientă. Ceea ce îi dă încredere în viitor intelectualului marxist este pe de o parte înțelegerea legilor de dezvoltare a societății, pe de altă parte creșterea continuă a forței clasei muncitoare.”

• „România viitoare” publică articolul lui Const. Dorna despre importanța însușirii noii ideologii pentru creatorul de artă. Textul se intitulează *Nivelul politic și ideologic al creatorului de artă* și aduce în discuție ideea că arta nu reprezintă o depășire a realității, nici o entitate independentă, ci se află în strânsă legătură cu problemele vieții de zi cu zi, cu cotidianul în general. Autorul consideră că „arta nu depășește niciodată realitatea, dar [...] se situează pe un plan superior de gândire și sensibilitate, mai înalt decât desfășurarea normală a unei comune reprezentări, formând stratul suprastructural al realității, după cum spune Lenin.”

• Un comentariu la nuvela lui Nicolae Dragoș *Andrei Buda merge la școala de cadre* realizează M. Ghimpu, în „România Liberă” □ Nu întâmplător, în aceeași pagină, în dialog cu cititorii, M. Cosma dă „un răspuns” unui părinte „neliniștit” din cauza „problemelor” literaturii pentru tineret. Nuvela

respectivă, cu toate poncifele epocii, va deveni un real model pentru modul în care vor scrie din acel moment tinerii autori realist-socialiști.

- Cu nr. 139, din 18.07.1948, „Rampa” își încetează apariția, fapt datorat articolului de fond din „Scânteia”, din 15.07.1948. Pentru a se elimina derapajele, „rutina ce duce la sterilizare, ticuri, superficialitate”, redactorii se vor regrupa în alte publicații, unde se vor pregăti „ideologic și profesional”, inclusiv prin deplasări pe teren. Publicația reappare totuși curând, sub denumirea „Rampa nouă ilustrată”.

- În „Lupta Ardealului”, sub inițialele G. C., apare textul *Lupta de clasă și spiritul de partid în artă*, comentariu asupra articolului de fond publicat în „Scânteia” din 17 iulie, *Mai multă principialitate în tratarea problemelor artei și literaturii*, în care se analizau lucrările Consiliului Superior al literaturii dramatice și creației muzicale, dar și critica lui N. Moraru la adresa revistelor “Rampa și Flacăra”.

- V. Felea semnează articolul *O problemă de rezolvat: Realismul nostru*, pledoarie clișeizată pentru realismul socialist. („Tribuna nouă”)

- Mereu activ în dezbaterile ideologico-literare ale momentului, G. Călinescu intervine o interpretare personală asupra textului *Mai multă principialitate în tratarea problemelor artei și literaturii!* din „Scânteia” din 15 iulie, în articolul *Agitația culturală*, publicat în „Națiunea”. Criticul își nuanțează punctul de vedere, încercând să găsească și să definească o poziție de echilibru, altfel spus, un *modus vivendi* între critica estetică și marxism, pentru că „regulile artei nu sunt în nici un fel în contradicție cu concepția Partidului Muncitoresc despre rostul creației literare, așa cum lasă a se înțelege intelectualitatea burgheză. Admițând aceasta, ca un adevăr greu de contestat, mi se pare tot așa de incontestabil că o producție artistică și literară, utilă proletariatului în lupta sa împotriva dușmanului de clasă, trebuie să fie sinceră, adâncă și valoroasă”. Atitudinea lui Călinescu va stârni reacțiile lui N. Tertulian (vezi „Contemporanul” din 30 iulie) și Petru Dumitriu („Flacăra”, 1 august 1948). □ Tot „Națiunea” include un portret omagial, *Nașterea lui Maiakovski*, de Petru Comarnescu, care consideră că și în conținut și în formă, poetul este un genial novator. și așa cum prin Gorki proza a cunoscut întemeierea realismului socialist, poezia cunoaște prin V. Maiakovski „întemeierea aceluiași realism, printr-o romantică revoluționară, rostită puternic, răspicat, cutremurător de viu și nespus de semnificativ”. □ În spiritul acelorași manifestări omagiale, se publică fragmente din volumul de la Editura de Stat (tradus de Cicerone Theodorescu) – „În gura mare”: „Cântecul meu va crește-n voi / ca-n arbori fructul... / Cântecul meu va răsări între voi / cum, necioplit, din straturi / se rupe an de an / răzbind greoi / din leaturi / sgrunțuros, grosolan / - lucrat de robii Romei – apeductul”.

20 iulie

● În „Națiunea”, nr. 692, Petru Comarnescu recenzează – în articolul *Adâncirea realismului socialist în critică* – volumul apărut în URSS, *Problemele Realismului Socialist*, pregătit de Comisiunea pentru Teatru și Literatură și conținând texte-direktivă semnate de Fadeev, T. Motileva, B. Bialik ș.a.: „*Realismul socialist*, așa cum a arătat-o atât de bine Maxim Gorki, este cea oglindire a realității care constă în demascarea trecutului de exploatare și întuneric, în combaterea rămășițelor trecutului în sânul prezentului și în promovarea germenilor viitorului. Realism socialist înseamnă, neapărat, luptă necruțătoare contra claselor exploatare și luptă plină de avânt, pentru transformare revoluționară a realității, pentru construirea socialismului și comunismului. Realitatea socialistă privește realitatea prin prisma concepțiilor acelei clase care are istorica menire ca, eliberându-se pe sine, să elibereze de exploatare și asupra întreaga societate (apud Fadeev)”.

21 iulie

● La rubrica de „Cultură, artă, știință”, din „Lupta Ardealului”, Paul Istratie semnează articolul *Mihai Beniuc și menirea poeziei*, în care evidențiază caracterul protestatar și angajamentul social al poetului, în tradiția poeziei ardelenesti. □ Semnalăm în același număr și articolul *Marx și creația artistică*, în cadrul rubricii „Cronica ideilor”. □ În același număr, G. C. prezintă *Revistele noastre* („Flacăra”, „Contemporanul” și „Ardealul Medical”).

23 iulie

● Al. Dimitriu Păușești vorbește despre *Opera de culturalizare a poporului*, în „Universul”, evidențiind exemplul pozitiv dat de URSS pentru culturalizarea maselor, pe principiul „școalei poporului”.

● „România Liberă” prezintă publicația „Îndrumătorul Cultural”, în rubrica intitulată „Colțul Ateneelor Populare”. Pagina respectivă tinde a se permanentiza într-una culturală, dar cu accent pe evenimente de actualitate din URSS. De aici sunt preluate și ideile principale pentru foiletonul ziarului, *Originea și dezvoltarea claselor și luptei de clasă* (lansat în nr.1189 din 9.07.1948 și continuat în nr. 1197 din 17.07.1948). Tema respectivă este dezbătută de S. Anghel în *Lupta de clasă ca forță motrice a transformării societății capitaliste în societate socialistă*, dar și de H. Dona în *Spiritul luptei de clasă în aparatul de stat* (nr. 1208, din 30.07.1948).

● În „Contemporanul”, nr. 95, N. Tertulian îl atacă pe prof. Mircea Florian în ceea ce poate fi începutul unui proces de epurare: *Un reprezentant al reacțiunii filosofice în Universitatea românească*. „Eșecul lamentabil în idealism și misticism al acestei filosofii, rușinoasa solidarizare cu direcții

filosofice fasciste și violent reacționare (Sartre, Gentile), atacurile fățarnice, meschine și lașe împotriva dialecticii și științei, «obiectiile» echivoce, strecurate cu jumătate de gură, pipernicite de lașitate și îngustime intelectuală aduse materialismului istoric (vezi cursul universitar 1947-1948), enorma confuzie pe care o întreține printr-un eclecticism catastrofal în mințile studenților («Marx corectându-l pe Kant»), ignoranța pe care o cultivă fără să clipească față de toate cuceririle științei moderne, încercările perseverente de a sufoca prezentul sub balastul filosofiei trecutului – toate acestea acuză în Mircea Florian un provocator al confuziei și haosului în Facultatea de Filosofie.” □ În același număr apare un *Cântic de dor* al lui Miron Radu Paraschivescu, scris la Cluj, pe 8.07.1948: „Dar vrăjmașul de-i vrăjmaș/ Cât de hapsân și iabraș/ În dumul tău să nu-l lași/ Cu inima lui de fiere/ Nu-l slăbi pînă nu piere/ Ci să-l pârjolești să crape/ De focul tău să nu scape!” □ De asemenea, se reproduce integral cel mai important text ideologic al anului, preluat din „Scânteia”, nr.1171 din 15.07. 1948, *Mai multă principialitate în tratarea problemelor artei și literaturii*, cu unele comentarii. „Arta de partid, adică arta pătrunsă de spiritul de partid, înseamnă o artă legată în mod deschis de proletariat, o artă care, după expresia lui Lenin, este parte integrantă a mărețului mecanism pus în mișcare de avangarda conștientă a clasei muncitoare, o artă care privește realitatea din punctul de vedere al concepțiilor și intereselor clasei muncitoare și care MILITEAZĂ pentru aceste concepții și interese”.

24 iulie

- În „Universul”, M. Sevastos îi dedică un articol comemorativ lui Iosif Cernîșevski, la 120 de ani de la naștere.
- „România Liberă” dedică numărul 1204 omagierii lui N.G. Cernîșevski, cel care a dat „o lovitură” artei burgheze, pregătind prin creația sa „materialistă” terenul pentru „noua estetică a realismului socialist”. Semnează, printre alții, G. Georgescu, *Lenin despre Cernîșevski*, V. Kernbach, *Concepția despre artă a lui Cernîșevski*, M. Cosma, *Cernîșevski, premergătorul Revoluției din Octombrie*.
- O dezbateră asupra orientării tematice a creației se deschide în „Scânteia”, sub genericul *Deschidem o largă dezbateră asupra temelor literaturii și artei*.

25 iulie

- „România viitoare”, la rubrica „Însemnări și note”, anunță încetarea apariției revistei „Rampa”, în urma articolului din ziarul „Scânteia”.
- Însușindu-și critica din ziarul „Scânteia”, „Flacăra” (anul I, nr. 30) publică un text de recunoștință și de pocăință: „*Scânteia* ne-a ușurat să cunoaștem mai temeinic unele din «formele variate și tot mai ascuțite ale luptei de

clasă». Se cere deci o cât mai temeinică prelucrare și studiere a documentului din *Scânteia*. Numai pe această cale, numai făcând din prelucrarea și studierea adâncită a documentelor și materialelor Partidului o permanentă preocupare de bază a organizațiilor noastre, a redacțiilor și creatorilor, ca atare, ne vom putea împlini sarcina dată de Partid, aceea de a munci activ în domeniul creației culturale și artistice puse în slujba poporului și totodată de a ajuta Partidul la descoperirea și înlăturarea lipsurilor și greșelilor care s-au ivit și se pot ivi“. (*A studia și a prelucra critica făcută de Partid*). □ În același număr, Dan Deșliu comentează critic poemele muncitorilor, care abundă în folosirea pronumelui „eu“ în locul colectivității, semn al „individualismului burghez“ (*Despre lipsa spiritului critic*). □ La rubrica *Poșta „Flăcării”*, i se răspunde tânărului Traian Iancu: „Cele două poeme sunt prozaice, pline de barbarisme și nu servesc mărețea idee pe care ați vrut s-o dezvoltăți”.

● În „Libertatea”, sub semnătura lui A. Tarasenk, este publicat articolul *Literatura sovietică pe calea realismului socialist*, un model din care sunt extrase câteva dintre principiile realismului socialist: „Realismul socialist deschide noi și largi orizonturi de inspirație artistică, prin introducerea maselor ca element primordial al creației artistice. Scriitorii sovietici, călăuziți de principiile marxism-leninismului și studiind cu atenție viața societății socialiste au creat opere de artă, în care activitatea productivă și socială a individului este în mod just redată ca forță motrică esențială a istoriei. “

● Petru Comarnescu celebrează, în „Națiunea”, nr. 697, 120 de ani de la nașterea lui N. G. Cernășevski, ilustrându-și textul de omagiere cu un fragment din studiul dedicat acestuia de N. F. Balcikov, *Concepția filosofică și estetică*.

● În „Flacăra”, nr. 30, Petru Dumitriu semnează textul *Artiștii în centrele industriale*, evidențind rolul îndrumător al partidului în domeniul creației artistice: „Grație criticii făcute de partid, Comitetul Central al USASZ a fost ajutat în munca sa în chip hotărâtor. S-a lichidat atitudinea greșită de până acum și s-a organizat plecarea unui număr de artiști și scriitori spre regiunile industriale ale țării. Astfel că majoritatea creatorilor înscriși să plece pe șantiere vor fi îndreptați spre Reșița, Hunedoara, Valea Jiului, Valea Trotușului, Cugir, marile porturi și alte centre industriale. În această mare și deosebit de importantă sarcină a scriitorilor și artiștilor, ei trebuie să fie ajutați de organizațiile sindicale locale din fabrici și întreprinderi de orice fel, unde vor lucra. Trebuie să li se creeze condițiile necesare muncii artistice; adică, pe de o parte, contactul cu viața, cu realitatea muncii încordate a proletariatului în uzinele pe care acum le stăpânește și pe de altă parte, clipele de liniște, ale creației propriu zise”.

26 iulie

- Ion Marin Sadoveanu semnează în „Semnalul” articolul *O bună călăuză: literatura pentru toți*, prin care salută (re)înființarea prestigioasei colecții, sarcină pe care și-a luat-o editura *Cartea Rusă*, prin îngrijirea lui Al. Philippide.

27 iulie

- În „Adevărul” sunt prezentate, triumfalist, câteva din realitățile culturii sovietice: „*Istoria lumii* în 35 de volume va fi editată în U. R. S. S [...] Editura «Scriitorul sovietic» a scos o colecție de opere alese din Maiakovski cu un tiraj de 75000 de exemplare. Până în prezent operele lui Maiakovski au fost traduse în 47 de limbi ale popoarelor și naționalităților U. R. S. S. Tirajul total al operelor publicate sub regimul sovietic a ajuns la 10 312000 exemplare”.
- Al. Cerna Rădulescu îl omagiază, în „Universul”, pe Vladimir Maiakovski, la 55 de ani de la naștere.

28 iulie

- *Un drum pe care nu ne putem întoarce* este titlul unui articol publicat de Gr. Tăușan în „Adevărul”, în care autorul laudă inițiativele și directivele zirului „Scânteia”: „Ziarul «Scânteia» cere organizațiilor de partid să lupte pentru dezrădăcinarea influenței concepțiilor burgheze despre femeie, care duce în practică la negarea egalității femeii cu bărbații”.
- „Adevărul” prezintă cărți nou apărute la editura Forum: Richard Sasuly, *I. G. Farben*, și Sinclair Lewis, *Kingsblood Royal*.
- În “România liberă” este comentată, fără semnătură, revista „Studii”, „armă de luptă și creație științifică”.

29 iulie

- „Scânteia” reia cuvântarea lui Alexandru Moghioroș, care fructifică o teză a momentului: „Critica și autocritica trebuie să ducă la lichidarea lipsurilor, nu la simple angajamente formale!”.

30 iulie

- Catrinel Oproiu semnează în “România Liberă” articolul *Femeia, pentru o egalitate de fapt*.
- „Contemporanul”, nr. 96, semnaleză abaterile de la linia oficială în cazul a doi mari scriitori. Ov.S. Crohmălniceanu descoperă *Ocolirea luptei de clasă în romanul dlui Cezar Petrescu*, iar N. Tertulian, discută cartea *Probleme de stilistică literară* a unui anume C. Vârtej, dar în textul este un prilej de a da o replică ideologică articolului călinescian *Agitația culturală* (vezi 18 iulie 1948). Tertulian îl include pe G. Călinescu în rândul

intelectualilor care manifestă un anume reacționarism în raport cu doctrina marxistă: „Se insinua, pe temeiul unei prejudecăți condamnabile la un om având experiența culturală a d-lui prof. G. Călinescu, că stilistica, fiind o «știință formală», nu ar avea legătură cu o bază materială precisă, cu condiția socială a creatorului. E interesant de observat că reacțiunea față de marxism se manifestă azi printr-un refugiu în disciplinele științifice minore, lăaturalnice, încercându-se o «idealizare» a marxismului, în scopul transformării lui într-un corp de idei generale, străin de anumite domenii specifice, care au drept obiect aspecte aparent mai îndepărate de baza materială.” □ În același număr, Horia Liman vorbește despre scriitura ca armă de luptă/propagandă: „Literatura noastră nu va fi o mișcare vie, așa cum o concepea Lenin, dacă nu va oglindi uriașa mișcare a maselor democratice din lumea întreagă. Pentru a demasca metodele de lucru ale imperialismului, pentru a mobiliza conștiința maselor în marea luptă de scuturare a lanțului imperialist, scrisul poezilor și scriitorilor noștri trebuie să fie o armă”. (*Perspectivile literaturii noastre*). □ Ov. S. Crohmălniceanu pune în discuție *Ocolirea luptei de clasă în romanul d-lui Cezar Petrescu*, acuzând nediferențierea tipologiilor sociale și a conflictelor de clasă în opera romancierului: „În general, am recunoscut la d. Cezar Petrescu o sensibilă tendință de a refuza să-și concentreze atenția asupra luptei de clasă în societatea românească. Această tendință e făcută sensibilă prin mutarea cauzelor reale de la relațiile între oameni în procesul de producție la aspecte mai puțin semnificative, de ordin secundar. [...] Toate aspectele arată de fapt cum realitatea socială se reflectă în conștiința autorului aidoma unei imagini într-o oglindă concavă. După cum am arătat, o consecință imediată a acestui mod de a vedea lupta de clasă este faptul că tipologiile sociale se amestecă, ele nu se înscriu cu consecvență în liniile condițiilor lor sociale care le determină trăsăturile generale. Intriga evită și ea generalul, problemele de bază, așa că și soluțiile devin lăaturalnice. Fundațiile acestei masive construcții care tinde să fie cronică veacului XX stau astfel pe un teren fugitiv”. □ Revista „Flacăra” din 22 august 1948 va relua subiectul *neimplicării* în realismul socialist a autorului criticat anterior, cuprinzând o replică a lui Paul Georgescu: *Dr. Cezar Petrescu și „imparțialitatea” problematicii scrisului* (un răspuns la nemulțumirile lui Cezar Petrescu, argumentate în „Semnalul” din 3 august, unde acesta publicase articolul *Răspunderea scrisului*, și el ca o reacție, la rândul-i, la cel din „Scânteia”, *Mai multă principialitate în tratarea problemelor artei și literaturii*). „Cezar Petrescu a atacat în cărțile sale doar viciile umane ale capitaliștilor, dar nu capitalismul în sine. Domnia sa observă efectele dezastruoase ale acestui sistem, le atribuie însă [...] vieții, care ucide idealurile și exploatează oamenii. În felul acesta, romanele sale seamănă pesimismul, descurajează,

apărând în același timp chiar sistemul capitalist pe care-l consideră neresponsabil de crimele săvârșite”.

31 iulie

● „Monitorul Oficial” din 31 iulie 1948 publică „Decretul pentru înființarea Editurii pentru Literatură și Artă” (E.P.L.A), instituție cu personalitate juridică de utilitate publică, cu sediul principal în București. Obiectul activității acestei instituții este dezvoltarea culturii literare, artistice și științifice în România prin: editarea de cărți, reviste și orice fel de alte publicațiuni, înființarea de întreprinderi accesorii, cu caracter economic, în vederea realizării scopului urmărit, precum și instituții de editură, librării, tipografii. Patrimoniul editurii se compune din imobilul din bd. Lascăr Catargiu care a aparținut Fundației pentru Literatură și Artă, precum și tipografia din str. Latină, care a aparținut Fundației Culturale Regele Mihai, întregul patrimoniu al Fundației pentru Literatură și Artă. Ulterior, denumirea acestei instituții va fi Editura de Stat pentru Literatură și Artă.

● În „Națiunea”, nr. 702, Petru Comarnescu, analizează articolul din nr. 1180 al ziarului „Scânteia”, *Ce teme propuneți scriitorilor și artiștilor noștri?*: „Trebuie să înțelegem că tema sau subiectul impune de la sine o tratare nouă. Viața unui muncitor nu poate fi descrisă idilic sau dulceag, când ea este dinamică, plină de efort, caracteristic energetică, trează în luptele pe care le duce. Luptă care se manifestă nu numai cu exploatorul dar și cu inerția trecutului, cu anumite condiții neprielnice sau depășite în materie de producție, cu mentalități proprii și metode perimate”.

[IULIE]

● Numărul din iulie al revistei „Viața Românească” (seria IV, an I, nr. 2) este structurat în următoarele rubrici: „Orientări”, „Teorie și critică”, „Documente”, „Cronici”. Publică Cezar și Camil Petrescu, Z. Stancu, R. Boureanu, E. Jebeleanu, Vlaicu Bârna, Perpessicius (*Câteva instantanee din cronica literară a anului 1848*), Al. Philippide (*Gorki și realismul socialist*). □ La rubrica „Orientări”, N. Moraru semnează articolul *Sensul principiului: spiritul de partid în literatură*, în care afirmă că „Lupta dintre curente e o față a luptei de clasă”. În sprijinul demonstrației sale, îl citează pe A. I. Sobolev cu „Teoria leninistă a reflectării și arta”: „Nu poate fi artă sau operă de artă fără tendință. [...] Arta este de clasă și de partid, ca orice suprastructură ideologică”. Referindu-se la Eminescu, N. Moraru acuză „poziția reacționară, de neîncredere în viitor” a poetului, „capitularea” lui în fața exploataților („Împărat și proletar”). În poezia lui „e reflectat interesul regimului burghezo-moșieresc, tendința de a dezarma poporul, de a nu-l lăsa să urmeze forțele progresiste, combative ale vremii”. Evidențiază, de asemenea, poziția claselor dominante exploatoare pe care se situează

Rebreanu în „Ion”, faptul că nu pomenește de clasa muncitoare și rolul ei conducător: „Rolul artistului și a (sic!) operei de artă nu este *din afară*, ci din *interiorul* luptei de clasă, în mijlocul forțelor revoluționare. Iar acestea sunt clasa muncitoare, condusă de partidul ei”. Gândirismul, trăirismul, tradiționalismul sunt considerate ideologii reacționare ca și tezele susținute în textele lui Mircea Eliade, N. Ionescu, Radu Gyr, Nichifor Crainic. Poezia lui T. Arghezi, Bacovia, Ion Barbu este acuzată că seamănă neîncrederea în viață, teroare, misticism, îngenunchere. Singurul despre care are cuvinte de apreciere este A. Toma. Spre finalul articolului, N. Moraru vorbește despre libertatea tematică și artistică, dar fixează imperativ teme: literatura este „armă de luptă împotriva capitalismului și așezărilor sale hâde, o literatură nouă, animată de dragoste pentru clasa muncitoare, pentru adevăr, pentru popor, pentru viitorul lui strălucit” așa cum „ne învață Partidul Muncitoresc Român, îndrumând dezvoltarea artei în țara noastră”. Argumentele pentru ideatica desfășurată în text sunt luate din studiile jdanoviste „Metoda realismului socialist” și „Romantismul revoluționar”. □ La centenarul pașoptismului, G. C. Nicolescu semnează textul *Vasile Alecsandri și ideile de la 1848*, iar B. Cămpina, *Critica lui 1948*, articol în care îl atacă pe Maiorescu pentru teoria formele fără fond și laudă pe Gherea și Lovinescu pentru împotrivirea la această teză.

AUGUST

1 august

- În „Studentul român”, an IV, nr. 26, Mihai Barbu recenzează cartea *Lumina primăverii*, de I. Călugăru, sub titlul *Despre progres în oglindirea artistică a realității*: „D. Ion Călugăru reia cu romanul apărut în martie la Socec ciclul autobiografic început în 1936 prin *Copilăria unui netrebnic* și continuat peste un an cu *Trustul*. Ciclul își întrerupe continuitatea narativă ca să revină asupra unor întâmplări, oameni și locuri, transcrise odată în *Trustul*, intitulat și el, încă de pe atunci «cartea a doua, din ciclul». E întâmplătoare această întoarcere? Noi credem că nu și, împreună cu d. Călugăru, recunoaștem la amândouă volumele două deosebite aspecte ale aceleiași opere. Alăturarea lor e altminteri revelatoare pentru modul în care procesul intim al scriitorului a câștigat din confruntarea lui cu realitatea și mai ales cu ultimul deceniu al istoriei noastre”.

- Modelul sovietic al realismului socialist este readus în discuție prin intermediul unor citate din „Pravda”, în „Flacăra” (anul I, nr. 31), inserate într-un text nesamnat (redacțional), intitulat *Problemele realismului socialist*: „Spiritul de partid trebuie înțeles ca fiind cel care lărgeste orizontul scriitorilor, dă artei adâncime, claritate, finalitate. Totodată realitatea nu va fi înțeleasă astfel ca o înșiruire haotică a unor fenomene întâmplătoare, ci ca un

proces în dezvoltare călăuzit de legi. Literaturii realist socialiste trebuie să-i fie cu totul străină imitarea culturii decadente a apusului de azi, cosmopolită, și nerespectarea formelor naționale. Operele scriitorilor sovietici, ca *Furtuna* lui Ehrenburg, *Mesteacănul alb* al lui Bubenova, poemul *Colhozul bolșevic* al lui N. Gribacev, povestirea *Cavaler al Stelei de Aur* a lui Babaevski sau *Fericirea* lui P. Pavlenko pot deveni modele. [...] „În estetica sovietică, teoria realismului socialist constituie o problemă centrală. Această estetică este călăuzită de principiul leninist al spiritului de partid în literatură“.

(*Problemele realismului socialist. Extrase dintr-un articol din „Pravda”*) □ În același număr, Petru Dumitriu semnează articolul *Despre perspectiva istorică în prețuirea artei. Note la un articol al lui G. Călinescu*. Ca și N. Tertulian, (vezi „Contemporanul”, 30 iulie), Petru Dumitriu, „îl pune la punct” pe G. Călinescu: „Din rândurile de mai sus [este reprodus un citat din articolul lui Călinescu, în care acesta vorbește despre problematica foarte bogată a ideologiei burgheze în materie culturală ca și despre necesitatea combaterii ideologiei burgheze] se vedește încercarea d-lui prof. Călinescu de a se apropia de poziția progresistă, de a lua parte la lupta ideologică împotriva reacțiunii capitaliste. Dar această tendință a gândirii d-sale nu-l împiedică a se abate în serioase confuzii, chiar în pasajul citat. Numai pentru a spulbera insinuarea simplismului trebuie combătută ideologia burgheză ? [...] Valorile, criteriile după care e judecată opera de artă sunt părți ale ideologiei timpului și deci istorice ca și restul gândirii omenești din epoca respectivă. Că opera de artă ar fi frumoasă independent de oamenii care o apreciază, că ar avea valori îndepărtate de societatea omenească de la care și-a obținut valorificarea e o teză pe care dl. profesor G. Călinescu o avansează cu sfială și care nu e decât poziția sa idealistă în materie de artă. Ezitățile dlui G. Călinescu în fața afirmațiilor colaboratorului «Flacării» (*recte* Petru Dumitriu) este neîndreptățită iar identificarea «teoriei» lui Lovinescu cu cea marxistă, materialist istorică, în istoria artelor și estetică e o gravă confuzie ce se cere neapărat înlăturată. Cât deapre «postulatul eternității» vom observa doar că «eternitatea» nu intră în cadrul unei discuții cu întemeiere științifică, material-istorică, atunci când discuția se poartă în jurul unui fenomen social care ca atare n-are nimic etern. *Marxismul* cere în probleme de artă o interpretare cât mai nuanțată a faptelor istorice, care determină faptul artistic și care într-o măsură sunt și ele la rândul lor determinate de el. [...] Realitatea e că bogăția și viața culturii proletare se întrețin din legătura necesară neîncetată cu problemele și năzuințele poporului. Nu în funcție de combaterea burgheziei e bogată și vie ideologia progresistă, ci în funcție de terenul în care e înrădăcinată: în funcție de masele populare.” (Articolul călinescian vizat este *Agitația culturală*, publicat în „Națiunea”, nr. 691)

● O amplă prezentare primului număr din „Viața Românească” (serie nouă) apare în „România viitoare”. O primă observație este aceea că „între vechea

Viață Românească și noua revistă de literatură a Societății Scriitorilor din România există deosebirea dintre poporanismul profesat de școala lui Stere și Ibrăileanu pe de o parte și concepția realismului socialist al literaturii progresiste contemporane, pe de altă parte. În programul noii reviste se afirmă că aceasta «va milita pentru o literatură care, având rădăcini adânci în trecut, să fie în același timp nouă, expresia efortului creator și a luptei pentru promovarea unei alte vieți în țara noastră, pentru o artă accesibilă și, în cel mai înalt sens al cuvântului, educatoare.»

● „Scânteia” reia un articol apărut în „Pravda” din 23.07.1948, *Agenții literari ai Wall Street-ului*, de I. Anisimov. Conform acestuia, literatura sovietică va însemna întotdeauna oglindirea realității sociale, în vreme ce literatura din SUA e una a marasmului, a descompunerii morale: „Presa burgheză prostituată și literatura care s-a vândut rechinilor capitaliști joacă un rol josnic în America de azi. Mărturisirile americanilor înșiși dovedesc putregaiul literaturii dolarului. [...] marasmul literaturii americane burgheze este expresia directă a descompunerii bazelor sociale ale Americii de azi, expresia directă a disprețului și urii față de om a claselor dominante din SUA. Literații americani reacționari sunt agenții dictaturii dolarului, dușmanii poporului american”.

2 august

● În „Adevărul”, Grigore Tăușan dezvoltă tema realismului socialist: „Indiferent de școala literară, o datorie a scriitorului, chiar dacă nu este realist, este de a cunoaște în amănunt viața ce o descrie și o face astfel ca cititorii să nu fie mistificați, ei având, grație meșteșugului scriitorului, iluzia care poate merge până la halucinația lumii trecute prin optica creatorului de artă. Poate fi o literatură fantastică cu amănunte care voiesc să fie chiar impresionante prin irealitatea lor. Literatura fantastică și aceea care trece sub sectorul «nu le citi noaptea» pentru că sperie, chiar și această literatură fantastică în sinteza ei generală are totuși o bază de elemente reale și tocmai această pricepere a realității combinată cu fantezia face ca iluzia să meargă până la teroare, cum sunt faimoasele basme ale lui Hoffmann sau nuvelele lui Edgar Poe, pentru a nu merge cu părtinirea noastră națională citând din Minulescu, poate mai puțin fericit în acest fel de literatură decât în personala sa poezie care incontestabil va rămâne posterității. Reiese deci că veridicul este oarecum o poruncă literară și numai o chestie de grad face ca realul să fie mai exact fotografiat de către Zola sau Balzac și mai estompat în literatura unui romantic” (*Veridicul în literatură*).

● „Lupta Ardealului” conține o pagină specială despre *Actualitatea lui Petofi Sandor*.

● Monitorul Oficial publică decizia Ministerul Învățământului Public prin care „toate școlile străine de pe teritoriul RPR, înființate și susținute fie de

guvernele altor țări, fie de instituții aparținând altor State, fie de comunități sau asociații de cetățeni străini, ca, grădinițe de copii, școli primare, secundare, cursuri academice cu caracter permanent, indiferent de felul cum sunt organizate acestea sau de limba de predare folosită încetează să mai funcționeze de la data publicării prezentei decizii, în conformitate cu prevederile Decretului 159, din Monitorul Oficial nr. 167 / 22 iulie 1948”.

3 august

- Este adoptată Legea privind reforma învățământului, prin care întreg învățământul este unificat și laicizat, potrivit modelului sovietic. Învățământul elementar este gratuit și durează 7 ani, învățământul mediu durează patru ani (licee, școli pedagogice, școli tehnice, școli profesionale), învățământul superior (universitar) cuprinde o mare diversitate de specializări, depinzând fiecare de ministerul de profil. Prin decret al Ministerului Învățământului, toate contractele cadrelor didactice sunt anulate, noile angajări urmând a se face o dată cu anul școlar 1948-1949. În felul acesta, corpul profesoral, de la cel primar și până la universitari, este epurat de elementele considerate nesigure sau ostile. De asemenea, toate doctoratele obținute în străinătate sunt supuse unei reevaluări de către o comisie de echivalare a doctoratelor. Ion Barbu, cu un doctorat în matematici trecut în Germania, este supus acestei umilițe.

- „Cotidianul” prezintă *Legea pentru reforma învățământului* redată în subtitluri precum *Lărgirea și democratizarea învățământului. Predarea materiilor în școlile naționalităților conlocuitoare în limba maternă. Înființarea de școli pedagogice*. Textul legii, însoțit de comentarii elogioase, este reprodus în această zi și de alte publicații, între care „Lupta Ardealului” și „Scânteia” în care se precizează că se vor crea școli speciale de 2 ani, de pregătire a oamenilor muncii pentru învățământul superior.

- În „Semnalul”, Cezar Petrescu scrie despre *Răspunderea scrisului*, subintitulat *Între gazetărie și literatură*: „În ultimele săptămâni, o parte din gazetarii, criticii, conferențiarii și scriitorii înregimentați în partidul muncitoresc au fost aspru dojeniți de conducerea partidului, pentru unele deplasări și erezii. Li s-a cerut o revizuire lăuntrică. [...] Cum nu sunt și nici n-am fost înscris vreodată într-un partid – calul bătrân nu se învață la umblat – reflecțiile de mai jos au un caracter imparțial. Imparțial, dar nu indiferent.”

4 august

- J. Botez se oprește în nr. 1212 al „României Libere”, la situația manualelor școlare, în spiritul noii legi a învățământului: „Manualele de învățătură pentru anul școlar ce vine se vor primi ca niște rufe mult purtate și vom urmări altceva decât pricopseala cutărui ori cutărui autor ori ale vreunor

trusturi de autori. Cartea, după noi, nu e o marfă cu care să faci cât mai mult aliș-veriș. Școlarii de azi nu vor mai avea nimic de îndurat nici de pe urma lăcomiei, nici a prostiei unor asemenea făuritori de manuale care, în loc să aducă lumina, semănau bezna în mintea școlărilor.”

5 august

● În „Adevărul” apar textele *Un scriitor luptător: Constantin Simonov*, de Galina Kolesnikova, și *Literatura sovietică a recentului război mondial. Noul om sovietic văzut de literați*, de A. Serafimovici.

● „Universul” pune în discuție, prin Al. Cerna Rădulescu, *Un regim de libertate a cultelor*. Este analizată legea Prezidiului Marii Adunări Naționale pentru regimul general al cultelor religioase din RPR. Publicația comentase anterior fenomenul, având permanent o pagină a doua dedicată cultelor, în care se specifica de multe ori că Vaticanul duce o politică „anticeștină și antinațională”. Noua lege de reglementare a regimului cultelor religioase este publicată în Monitorul Oficial din 4.08.1948 și reluată în „Scânteia”, nr.1189.

● Cazul „Flacăra” reverberează în „Lupta Ardealului”, unde Ion Mureșan arată că *Vigilența de clasă se păstrează pentru orice abatere de la linie*, precizând că, deopotrivă, critica și autocritica devin factori de propășire a literaturii și artei.

● „Națiunea” abordează *Temeiul social al operei lui Caragiale*, într-un articol de Leon Țopa (despre studiul lui Barbu Cămpina, *Semnificația experienței lui I. L. Caragiale*, publicat în „Viața Românească”): „Condițiile sociale în care trăia Caragiale îl fac să nu rătăcească niciodată de țărani sau de muncitori; în schimb celelalte clase și pături sociale suferă în plin ironia sa biciuitoare. Criticul Lovinescu credea că poate caracteriza opera lui Caragiale ca fiind «lipsită de adâncime, de orice ideologie, de orice suflare generoasă». O asemenea interpretare se dorește a fi cu totul neîntemeiată și de fapt impresionistă; totuși, poziția social politică a lui Caragiale e clar progresistă”.

6 august

● *Reforma învățământului* este tema pe care o dezbate în „Semnalul” Cezar Petrescu. Scriitorul analizează acest act din unghiul trecutului dureros al analfabetismului, considerând că noua lege „încheie acest trecut”. Autorul evidențiază contrastul între „bezna în care orbecăiau marile mulțimi după o jumătate de veac de învățământ obligatoriu și gratuit, garantat de Constituție pe hârtie – și dintre lustruiala învățământului secundar și superior, care furniza imensul contingent de coate goale și într-adevăr lustruite, mult peste capacitatea de resorbție a societății”. Trecutul este aspru criticat, sub motiv că vechiul regim nu a făcut absolut nimic pentru educarea maselor, ignorând

astfel „destinele individuale și colective”. Noul regim politic, prin contrast, s-ar angaja remedieze toate aceste probleme, eradicarea analfabetismului din România devenind una dintre temele cele mai de succes ale regimului comunist.

- Sub inițialele I.F., în „Scânteia” se recomandă „Ce să citim”: S.M. Kovalev, *Intellectualii în statul sovietic* (Editura Confederației Generale a Muncii).

- În „Contemporanul”, nr. 97, Ov. S. Crohmălniceanu discută pe marginea operei lui Camil Petrescu, în *Lupta de clasă și tipologia personajelor romanului*, trecând creația romancierului prin grila sociologizantă care se impune cu obligativitate în epocă. Articolul se înscrie în tendința din ce în ce mai accentuată de reconsiderare a „moștenirii literare”.

7 august

- Despre *Condițiile unei adevărate literaturi pentru popor* scrie în „Libertatea” Tiberiu Mitoiu: „Sarcina scriitorilor noștri este de a cuteza să depășească stadiul aprobărilor principiale și să treacă în cel al creației efective. Doar că în această creație nu mai joacă un rol vechile gogorițe ale trecutului, ci intervin elemente noi artistice. În primul rând adevărul”.

8 august

- Studiul lui Al. Fadeev, *Sarcinile teoriei și criticii literare*, apărut în „Contemporanul”, numerele 93-94-95, este recenzat, fără semnătură, în „Ardealul nou”.

- În „Mântuirea”, anul VI, nr. 162, apare textul *Reforma învățământului din 1948*, în care sunt prezentate caracteristicile acesteia și impactul pe care îl are asupra comunității evreiești și a culturii ei: „Legea învățământului, apărută acum câteva zile, deschide un capitol nou și inedit în istoria mult dezbătutei probleme a instrucțiunii publice. Toate legile apărute până azi și care se ocupau de această problemă, tindeau să «reformeze», adică să peticească legile vechi. Modificările erau de suprafață, care nu atingeau niciodată miezul problemei. [...] Legea învățământului apărută acum, ca și toate legile economice și financiare din ultima vreme, marchează un sfârșit de epocă și începutul unei epoci noi. Ea nu modifică o lege veche; ea clădește de la temelie, e una de structură. [...] Planificarea învățământului, punerea lui sub directă îndrumare a statului; trecerea tuturor școlilor particulare sub conducerea de Stat, care va imprima întregului învățământ un caracter unitar și de continuitate - constituie cealaltă față a noi legii. [...] Populațiunea evreiască din țară care a susținut până azi cu grele sacrificii sistemul școlar evreiesc care răspundea unor nevoi stringente de ordin spiritual și sufletesc, se vede azi pusă pe picior de egalitate cu toate naționalitățile conlocuitoare din țară; iar caracterul «israelito-român»

imprimat școlilor sale de legi nedrepte și de spiritul de asimilare al conducătorilor de ieri ai obștii evreiești, va face loc unei educații serioase, constructive, care nu vine în conflict cu specificul evreiesc mărturisit și pe deplin promovat.”

- Vigilența partinică se manifestă și în „Universul” care dezbate cazul poetului Victor Nămolaru, în articolul nesemnat *Un proces literar*. Autorul poemului *Tovarășa noastră învață carte* este acuzat că s-a abătut de la linia literară impusă de cerințele realist-socialiste.

- „România Liberă” punctează 53 de ani de la nașterea „marelui dascăl și luptător” Friedrich Engels, printr-un articol aparținând Floricăi Șelmaru. □ În aceeași ediție se salută deschiderea Conferinței Internaționale a Tineretului Muncitoresc, iar Mariana Novicov, în „Călăuza cititorilor”, analizează buletinul pentru îndrumarea bibliotecarilor. □ Un articol asemănător ca tematică îi aparține lui M. Cosma: *Organizarea bibliotecilor pe baze științifice*.

- În „Scânteia”, Ov. S. Crohmălniceanu își face autocritica, în articolul *Ce ne-nvață critica Partidului*. Răspunsul lui Crohmălniceanu vine după observațiile făcute de „Scânteia” asupra unor manifestări din câmpul artei și literaturii „lipsite de principialitate” (cronica la volumul de poeme *La scara I/I*, de Nina Cassian, incriminată de Traian Șelmaru în trei numere consecutive din „Scânteia”, începând cu 2 februarie). Autorul este la prima „abatere”, în 1949 fiind din nou supus unor critici și acuzat de cosmopolitism, din cauza articolului *Pentru calitate în nuvelistica noastră*. Din cuvântul de pocăință al criticului reținem un pasaj: „«Scânteia» a criticat pe bună dreptate atitudinea neprincipială a unei cronici scrise de mine în «Contemporanul», asupra unui volum de versuri al poetei Nina Cassian. Tocmai pentru că atitudinea mea a fost nesănătoasă, tocmai pentru că Partidul m-a ajutat să-mi regăsesc calea, pentru că nu m-a lăsat să alunec pe panta pe care pornisem... situațiile care mi-au fost puse în față pot servi de învățătură multora dintre tovarășii mei. Cerusem într-o ședință de redacție, consecvent ideii mele de a mă da la o parte, să mi se retragă responsabilitatea părții literare a revistei. Cu atât mai bucuroși au primit tovarășii de redacție revenirea mea la realitate. Ei mi-au spus că observaseră de mult ce se întâmplă cu mine, că vegheau și se pregăteau să intervină [...]. Acest examen lucid pe care mi l-am făcut, această conștiință clară, că nu se poate merge pe o linie «de mijloc», că fără curajul de a-ți lămuri până la capăt problemele și de a lua poziție alături de ai tăi, alături de Partid, sfârșești mai devreme sau mai târziu să cazi în brațele celor pe care-i dușmănești, mi-a redat o sete adâncă de muncă. [...] materialul sovietic mi-a fost în această direcție de un neprețuit ajutor. El mi-a lichidat sertărașele secrete, el mi-a făcut ordine în ele. Trimit pe cei care se interesează de problemele artei la două dintre lucrările pe care le-am citit mai în urmă, cea a lui Sobolev, asupra *Teoriei*

gândirii artistice și cea a prof. univ. Valentin Asmus asupra *Materialismului și Realismului*. Ei vor vedea ce pildă de claritate, de profundă și documentată înțelegere a problemelor de bază ale artei se poate găsi în expunerile esteticienilor sovietici. Acestea au fost învățămitelile pe care le-am tras din drumul întortocheat pe care am mers ca să-mi regăsesc calea dreaptă. Ele sunt mărturisite sincer, fără grăbite și superficiale acceptări ale situațiilor create de critica pe care mi-a făcut-o Partidul. Cred că oamenii artei pot găsi aici elemente care să depășească simplul meu *caz* și să-i intereseze deopotrivă pe toți”.

□ În același număr apare textul *Oamenii muncii propun teme scriitorilor*, modalitate frecventă de subordonare a creației față de „cerințele” maselor.

● Petru Dumitriu publică în „Flacăra” (an I, nr. 30) articolul *Pe baricada luptei de clasă*. Pretextul este o scrisoare a unui muncitor de la Uzinele 23 august (reprodusă în „Scânteia” din 25 iulie) care afirmase: „Tăcerea scriitorilor, nu numai cu privire la ceea ce au văzut ei în uzinele 23 August, dar față de ceea ce au posibilitatea să vadă și să înțeleagă pe cuprinsul acestei țări, tăcerea aceasta este din ce în ce mai grea și mai apăsătoare”. Petru Dumitriu întărește spusele acestuia: „Nu încapе îndoială că poeții, prozatorii și criticii noștri literari iau cunoștință de marile înfăptuiri istorice ale clasei muncitoare. Dar ca artiști ei încă nu dovedesc aceasta. Astfel că încadrarea lor în marșul înainte al clasei muncitoare e incompletă și ajutorul pe care-l dau proletariatului în luptă este câteodată, cum arată «Scânteia», nu numai neînsemnat, dar chiar nul. Această lipsă a scriitorilor din rândurile oamenilor ce dau zi de zi bătălia producției și construirii temeliiilor socialismului trebuie să înceteze și va înceta”. După ce dă câteva exemple concrete, din fabrici și uzine, de pe ogoare, autorul încheie în următorii termeni: „Artiștii sunt ai poporului și arta lor trebuie să fie a poporului, armă a luptei poporului. Atât timp cât arta lor nu se va lega strâns de această luptă, ea va avea doar o pâlpare de viață, nu vâpaia pe care o dă prezența în miezul arzător al realității. Scriitorii trebuie să intre în luptă cu aceleași obiective, cu aceleași nădejdi ca și clasa muncitoare: pentru desființarea exploatării omului de către om, pentru întemeierea socialismului, pentru desființarea a ceea ce se pune de-a curmezișul progresului. Ei trebuie să urce alături de clasa muncitoare pe baricada luptei de clasă”.

10 august

● În „Biserica Ortodoxă Română” (Anul LVI, nr. 5-8, mai-aug 1948), preotul Nicolae M. Popescu semnează articolul *Părintele Gala Galaction la Academie*. Articolul prezintă în amănunt biografia teologică a celui ales printre nemuritori și face o trecere în revistă a operei, insistând asupra influenței preceptelor religioase în opera sa literară.

- Z. Brumaru comentează în „Scânteia” cartea *Lenin și Stalin. Despre presă*, în rubrica „Ce să citim”.
- La rubrica „Ce să citim”, „Lupta Ardealului” propune și recenzează cartea Zinei Brâncu, *Epoca sfârșitului sistemului capitalist* (Editura P. M. R.)

12 august

- În „Semnalul”, Cezar Petrescu deplânge absența dicționarelor și enciclopediilor din cultura noastră. Textul se intitulează *Cultura fără scule*.
- *Pentru un Iași cultural* pledează, în „Lupta Moldovei”, I. Vieru.

13 august

- *Decretul pentru înființarea și decernarea premiilor naționale de artă, literatură și publicistică* este publicat în „Monitorul oficial”, nr. 186, din 13 august. Conform prevederilor acestui act, premiile se acordă prin Decret prezidențial în fiecare an pentru următoarele categorii de lucrări: poezie, proză literară, proză critică sau eseu, literatură dramatică, muzică, sculptură, pictură, presă, interpretare dramatică sau lirică și interpretare instrumentală sau coregrafică. □ Premiile naționale sunt de două grade: cele conferind demnitatea de „titular al premiului pentru categoria respectivă în anul în curs» și cele conferind titlul de «laureat al premiului național pentru categoria respectivă» fără indicație de an, premiu care se acordă fie pentru lucrări de interes și valoare culturală națională, fie pentru întreaga operă a unui creator”.
- Brunea-Fox îl evocă pe Alexandru Sahia, în „Adevărul”: „S-au împlinit 11 ani de când bunul prieten și coleg de redacție, Alexandru Sahia ne-a părăsit [...]. Așa s-ar explica de ce – afară de un volum documentar asupra U. R. S. S. - ului – el n-a apucat să adune într-o carte pârguită, schițele și nuvelele literare împrăștiate în reviste și publicații de avangardă, lucrări ce aveau o destinație și slujeau o cauză mai prețioasă în credința lui decât trufia seacă și personală a artei”.
- În „Tânărul muncitor”, an II, nr. 67, Vicu Mândra scrie din nou despre *Reforma învățământului*, care „deschide larg porțile școlilor de toate gradele fiilor poporului muncitor”. Apar în acest articol două dintre temele preferate ale presei de până în anii '60, de altfel strâns legate între ele: respectiv lichidarea înapoierii economice pe de o parte și, pe de altă parte, rezolvarea problemei înapoierii culturale. Într-o primă etapă problema economică va fi discutată, în plan teoretic, în strânsă legătură cu necesitatea apropierei de modelul sovietic, ajungând apoi la încadrarea într-un tipar opus celui occidental. Situația este identică și în plan cultural, un prim pas fiind constituit de reforma învățământului realizată de către Stat ca organism de tip politic, unic. V. Mândra își bazează discursul pe date, pe fapte ce par reale, pentru a da o mai mare pondere articulării teoretice. Un amănunt ce

revine cu insistență pe tot parcursul acestui articol este afirmarea caracterului de clasă al reformei învățământului și, în general, al întregii atitudini ce țin atât de combaterea analfabetismului în spațiul românesc, cât și de cultură în general.

● Un articol comemorativ este publicat de către Zina Brancu în „Scânteia” cu ocazia împlinirii a *11 ani de la moartea lui Alexandru Sahia* □ „Scânteia” urmărește cu interes statutul de organizare și funcționare a Academiei RPR (a se vedea și Monitorul Oficial din aceeași dată, cu decretul Prezidiului Marii Adunări Naționale a RPR). □ În numărul următor, 1197, M. Roller semnează articolul de fond *Academia Republicii Populare Române*, în care crede că „instituția redevine vie, noua organizare conducând la consolidarea democrației populare în drum spre socialism”. „Academia devine prin noua ei organizare o instituție vie, menită să contribuie la propășirea științelor, literelor și artelor, [...] o instituție care prin activitatea ei va contribui la «consolidarea democrației populare în drum spre socialism» după cum ne spune statutul ei. [...] Oamenii de știință ai țării noastre își vor valorifica din plin puterea lor de creație care nu va mai fi, ca în trecut, pusă în slujba unui mănunchi de exploatare ci va servi întregului popor muncitor, științei în genere, precum și propășirii RPR”. Conducerea Academiei este compusă din C.I. Parhon (președinte de onoare), Traian Săvulescu (președintele prezidiului academic). Gheorghe Nicolau (secretar general). Dintre membri îi amintim pe Barbu Lăzăreanu, Simion Stoilov, Ștefan Nicolau, Petre Constantinescu-Iași (președintele secțiunii de științe istorice, filosofice și economico-juridice), Mihail Sadoveanu (președintele secțiunii de știința limbii, literatură și arte). Academia îi va avea ca membri de onoare pe soții Joliot Curie din Franța, N.N. Ancicov și Leon Orbeli din URSS, Constantin Levaditi ș.a. Secțiunea de știință, limbă, literatură și artă îi cuprinde ca membri titulari activi pe G. Călinescu, Gaal Gabor, Iorgu Iordan, Al. Rosetti, Emil Petrovici, Al. Toma și Sadoveanu iar ca membri titulari onorifici pe George Enescu, Gala Galaction, George Mumu, George Oprescu, Gheorghe Petrașcu, Alexandru Jean Steriadi. □ Numărul din 15.08.1948 se ocupă de ședința de constituire a Academiei, publicând cuvântările lui Petru Groza, Traian Săvulescu (noul președinte al forului) și C.I. Parhon. Acesta din urmă reia ideea lui Roller mot a mot, considerând că Academiei îi revine „sarcina [...] să contribuie la consolidarea democrației noastre populare, în drumul spre construirea socialismului”.

● Numărul 97 al revistei „Contemporanul” îl readuce în atenție pe Al. Sahia, prin publicarea nuvelei *Revoltă în port* dar și printr-un portret realizat de Geo Șerban în articolul *Nuvelistica lui Al. Sahia*. În opinia lui Geo Șerban, scriitorul aduce pentru prima dată în nuvelele sale elementul progresist social, reprezentat de lupta proletarietului – analiza pe care o întreprinde însă „nu reușește s-o ducă nici el pînă la capăt”. Creând tipul proletarului în

literatura noastră și imaginea maselor dârze în apărarea drepturilor lor, Sahia a neglijat totuși „să înfățișeze factorul motor al luptei muncitorimii, care era, pe atunci în ilegalitate, partidul clasei muncitoare”. Dar, păstrând proporțiile, pe aceeași linie a literaturii vieții sale, el este „precursorul celor care azi la noi tind să cuprindă în opera lor frământările și izbânzile vremurilor prin care trecem”.

14 august

- „Adevărul” sărbătorește 60 de ani de la prima apariție: „Oricât ne-ar stânjeni să vorbim despre noi și oricât ne-am teme de tristețea aniversărilor, nu putem trece cu vederea că la 15 august se împlinesc 60 de ani de când Alex. Beldiman a fondat *Adevărul*”. Textul aniversar este semnat de M. Soreanu.
- „Universul” publică statutul de organizare și funcționare a Academiei RPR și lista membrilor titulari și onorifici.
- În „Lupta Ardealului” este salutată reapariția organului teoretic și politic al C. C. al P. M. R., „Lupta de clasă.”
- În „Națiunea”. nr. 714, se menționează Ședința de Constituire a Academiei RPR, dar și trecerea a 11 ani de la moartea lui Alexandru Sahia (prin *Câteva amintiri despre el* de Al. Raicu). Este menționată, de asemenea, tipărirea *Teatrului* lui Cehov în românește (însemnări de Petru Comarnescu, cu prilejul apariției volumului *Livada cu vișini* la Editura Cartea Rusă) și se consemnează decizia din Monitorul Oficial din 13 august privind decretul pentru înființarea și decernarea premiilor naționale de artă, literatură și publicistică (este redat textul integral al decretului).

15 august

- „Scânteia” semnaleză că Prezidiul Marii Adunări Naționale a RPR a emis decretul privitor la *Statutul de organizare și funcționare a Academiei RPR* (publicat în „Monitorul Oficial” din 13 august). La ședința de constituire a noii Academii, Petru Groza a dat citire decretului privind numirea membrilor și a Prezidiului Academiei RPR: „Academia devine instituție de Stat și va cuprinde tot ce este forță vie în această țară, sub raportul științei și culturii. Faptul că Academia RPR depinde direct de Președinția Consiliului de Miniștri dovedește hotărârea de a ridica această instituție, căreia i se rezervă atât de mari și fundamentale sarcini, la nivelul convenit în organizația Statului”. T. Săvulescu, președintele Academiei, a expus modul de lucru pentru viitor și sarcinile care revin Academiei și l-a propus ca președinte de onoare pe C. I. Parhon. M. Roller (ale cărui idei vor fi reluate și în discursul lui C. I. Parhon), crede că „Noua noastră Academie, a RPR, prin noul caracter ce i se dă, devine o instituție care își va concentra activitatea asupra problemelor științei și culturii din toate ramurile lor. Ea va studia bogățiile naturale și forțele productive ale țării, pentru valorificarea lor în folosul

poporului, iar la cererea Guvernului va face investigațiile științifice cerute de necesitățile țării. Prin această va deveni într-adevăr o instituție care, prin activitatea ei, va contribui «la consolidarea democrației populare în drum spre socialism», după cum se prevede în Statut». În cuvântul său, C.I. Parhon, președintele de onoare al forului, consideră că „este timpul să schimbăm cu totul modul de a lucra. O dată cu noua structură a societății se schimbă cu totul și modul în care înțelegem să facem știință pe viitor. În munca [...] pentru viitor veți colabora mereu, intens, sistematic și metodic, cu Guvernul. Vom pune umăr la umăr pentru ca, cuceririle științei și artei să fie folositoare poporului și țării noastre”. T. Săvulescu a vorbit apoi tot despre știința cu program, conformă cu planul general de dezvoltare al economiei țării și educării/culturalizării poporului: „Suntem conștienți de răspunderea pe care ne-o luăm [...] pentru că Academia, în noua ei transformare, neziidată de zbuciumul și grija asigurării mijloacelor materiale, neviata de anarhismul individual, pedestal al notorietăților factice, nu va mai lucra pentru gloria sau strălucirea unuia sau altuia, ci pentru întărirea RPR, pentru înălțarea instituției, pusă prin grija Guvernului, în serviciul marilor interese ale maselor muncitoare, care-și vor îndrepta cu încredere mâinile spre ea, ca să prindă lumină curată și adevărată”.

● Urmând linia ideologizării totale a culturii, în „Flacăra” (anul I, nr. 31), Valeriu Magul semnează textul *Un dialog în legătură cu epurarea cărților*, în care arată superioritatea marxismului în fața ideologiilor liberale. □ În același număr, în textul *Pe drumul asigurării condițiilor materiale ale creației artistice*, Petru Dumitriu afirmă: „Scriitorii, muzicienii, artiștii plastici, ziaristii cunosc și ei în ultimul timp, o îmbunătățire simțitoare a condițiilor de viață și prin urmare, a condițiilor muncii lor, a condițiilor creației. Suntem departe de tradiția împământenită la noi sub regimurile burgheze, că scriitorul și ziaristul trebuie să moară de foame și să creeze opere nemuritoare ros de tuberculoză. Suntem departe de cealaltă soluție a problemei, oferită de regimul capitalist: ca artistul să poată trăi, el trebuia să se vândă unui grup oarecare de interese financiare și politice. Condițiile democrației populare oferă cu totul alte soluții scriitorului și artistului în privința conștiinței artistice, ele îi cer o înțelegere cât mai adâncă, științifică a dezvoltării regimului de democrație populară, a luptei lui cu ce este vechi și retrograd în societate, a luptei pentru socialism.” □ La pagina 3, este inserat textul *Din autobiografia unui muncitor tipograf*, care semnalează scriitorilor „necesitatea subiectelor ilustrând lupta, viața și munca poporului muncitor”, acuzând faptul că „meșteșugarii versați în alcătuirea frumuseții – parte infimă, ce e drept – au răspuns destul de anemic” acestei necesități. „Iar autorii dulcegărilor cloroformizate din slujba burghezo-capitalistă, «consecvenți» și «incoruptibili» și-au strâns frumușel sculele, au urcat scara în turnul de fildeș. [...] Alți scriitori însă, printre care mulți tineri – formați în

înțelegerea sănătoasă a dreptății clasei muncitoare – n-au precupețit aportul și priceperea lor în producțiile literare. [...] Dar și aici urmează o a doua problemă, temele ca: reconstrucția țării, voluntariatul muncitorilor și truditorilor din orice domeniu, opera de colectare a cerealelor, reforma învățământului de toate gradele și, mai ales, naționalizarea, întrecerea socialistă, nu-s oare acestea destule prilejuri ce merită a fi transpuse meșteșugit în piese, nuvele, romane, poezii?” Astfel de somații venite din partea maselor muncitoare vor facilita programul de impunere a temelor obligatorii în literatura anilor cincizeci.

- Sub titlul **Problemele presei**, „Cotidianul” dezbate noua direcție ce ar trebui adoptată de presă în conformitate cu pildele din recent apăruta broșură *Lenin și Stalin despre presă*, Editura P.M.R: „Această broșură, pe lângă valoarea sa teoretică, arătând precis ce trebuie să reprezinte presa într-o societate condusă de clasa muncitoare, indicând sarcinile ei imediate, ca și modul în care trebuie să răspundă anumitor situații, are o considerabilă valoare practică.”

- În „Studentul român”, an IV, nr. 28, Edith Stoian scrie despre **Rădăcinile realismului în artă**: „Din întreg tezaurul culturii universale sunt relativ puține operele a căror faimă a ajuns de-a lungul veacurilor până la noi. Majoritatea au pierit îndată după apariție sau după un scurt succes superficial. Ele n-au lăsat nici o influență asupra oamenilor, nu i-au ajutat să înțeleagă mai bine sau să rezolve mai ușor unele din problemele ce-i frământau. [...] E cazul să ne întrebăm: de unde își trag unele opere de artă acea forță care ne face se le admirăm uneori și secole după apariția lor? Ce condiții trebuie să îndeplinească o operă de artă ca să fie în stare să rezolve problemele care stau în fața generației noastre? [...] Oglindirea fidelă a realității în artă este caracteristică perioadelor progresiste din dezvoltarea omenirii. Fiecare clasă tânără, în plină ascensiune, studiază cu nesăț realitatea: pe de o parte pentru a-și cunoaște posibilitățile de dezvoltare, pe de altă parte pentru a lupta împotriva vechii societăți care-i stă în cale. În literatură și în artă această poziție corespunde realismului. [...] Prin realism nu trebuie înțeleasă o copie a realității, o redare a ei în toate amănuntele. «Arta este un mod special de a gândi în imagini» (prof. Valentin Asmus). Este caracteristică pentru imaginea poetică posibilitatea de a reda numai prin câteva trăsături un obiect sau un fenomen în ceea ce are el esențial. Oamenii și lucrurile pe care le reprezintă arta sunt într-o continuă transformare și evoluție și se mișcă într-un spațiu cu trei dimensiuni. Încercând să le imităm, reprezentarea lor devine statică – în cazul picturii, lipsită de culoare și abstractă – în cazul muzicii și al literaturii. Realismul, în loc să reproducă întocmai viața, extrage din ea țesăturile esențiale, sugerând printr-un aspect particular, uneori printr-un amănunt, întregul. Artistul realist supune unei serioase selecții aspectele multiple pe care i le oferă realitatea, alegând pe

cele mai sugestive, adică pe acelea cărora le poate da el caracterul cel mai sugestiv, renunțând la celelalte. [...] Cu alte cuvinte, artistul trebuie să interpreteze datele care stau la baza creației sale, trebuie să le adapteze scopurilor lui. Căci – trebuie accentuat – realismul este concepția artistică cea mai combativă. Fiecare formă artistică, fiecare concepție estetică este expresia stării de fapt, a necesităților și aspirațiilor unei anumite clase sociale, într-un anumit moment istoric. Or, realismul corespunde celei mai revoluționare epoci din dezvoltarea istorică a unei clase sociale. De aceea treapta cea mai înaltă pe care a atins-o realismul este aceea care corespunde luptei de eliberare a proletariatului căci proletariatul este singura clasă care, eliberându-se pe sine nu se transformă la rândul ei în clasă exploatoare, ci eliberează o dată cu ea întreaga societate. Deci lupta lui este mai plină de conținut, însă consecvent revoluționară. Iar literatura și arta care oglindesc mărețele înfăptuiri ale proletariatului victorios, ale proletariatului care muncește și luptă pentru construirea societății comuniste, sunt superioare oricărei alte culturi. Ele sunt create în spiritul realismului socialist. [...] Prin ce se deosebește realismul socialist de cel al sec. XIX, de realismul burghez? [...] Realismul lui Balzac și al lui Flaubert reprezintă protestul burgheziei de mijloc împotriva nobilimii și aristocrației banului. Privilegiile de care se bucurau aceștia erau o piedică în dezvoltarea burgheziei de mijloc. De aceea reprezentanții ei spirituali s-au pomit să biciuiască lipsa de moravuri și decăderea morală a acestor pătri privilegiate. Dar neavând a le contrapune un element pozitiv, ei s-au limitat la satirizarea tipurilor negative din societate. De unde acea lipsă de încredere în posibilitățile omului și acea atmosferă deprimantă și pesimistă pe care o degajă scrierile lor. Ei nu găseau nici un fel de soluție în critica pe care o aduceau societății și nici n-ar fi avut vreun interes să găsească. Burghezia de mijloc n-a pierdut nici o clipă speranța să ajungă și ea odată în situația de pătură privilegiată și deci n-a cutezat să aprofundeze critica ei, să o transforme dintr-o critică de moravuri într-una a întregului sistem social. [...] Proletariatul este acela care, condus de partidul său de avangardă, a preluat sarcina luptei împotriva oricărui fel de privilegiu, împotriva oricărui fel de exploatare. Tot el este acela care, schimbând din rădăcini ordinea socială a schimbat pe om însuși. [...] Astfel, pentru prima oară în dezvoltarea artei realiste, apare chipul unui erou pozitiv, constructiv. Chiar dacă nu există încă o tradiție bogată în acest domeniu, poate să fie sesizate toate aspectele unui astfel de personaj, s-au realizat totuși multe în acest domeniu. Este vorba aici în primul rând de literatura și arta sovietică. [...] Spre deosebire de realismul burghez, realismul socialist manifestă o deplină încredere în om și în posibilitățile lui creatoare, punându-l în centrul preocupărilor sale. De aici, acel optimism și acea nelimitată dragoste. [...] Acest umanism caracteristic realismului socialist cunoaște o serie de aspecte noi, printre care și acela al patriotismului care se

manifestă printr-o subordonare a intereselor personale celor generale, printr-un spirit de abnegație și dragoste față de Stat, de popor și de partidul clasei muncitoare.”

16 august

- Într-un articol din „Adevărul”, Ștefan Eliad arată că noua Academie a fost (re)organizată spre a se pune, ca instituție de cultură și știință, în slujba comunității.

- Se deschide Anticariatul General. Cărți de artă, literatură, bibliofilie, românești și străine, la nr. 11 de pe fosta Stradă Regală, devenită Aristide Briand.

- În „Buletinul B.N.P.”, nr. 36, apare articolul *Reforma învățământului*, semnat cu inițialele C.D.T. Prezentarea reformei învățământului și a politicii partidului în această problemă sunt făcute de pe pozițiile luptei de clasă, transformând textul mai degrabă într-un pamflet la adresa vechiului sistem educațional: „noua lege pentru reforma învățământului este un eveniment capital în mișcarea complexă către o nouă structură a societății noastre. Fără îndoială că marii pași către socializare izolase școala noastră, rămasă în urmă pe pozițiile ei vechi. Fără îndoială că această școală era, cum recunoaște și expunerea de motive, o școală burghezo-moșierească. Era clar, de la sine înțeles, că unei Constituții populare trebuia să-i corespundă un învățământ adecvat.” De asemenea, este subliniat în special caracterul global al acestei reforme a învățământului, precum și importanța luptei împotriva analfabetismului, la sate și la orașe, educația maselor fiind unul dintre principalele obiective ale noului regim.

- „Lupta Ardealului” anunță înființarea Premiilor Naționale pentru Artă, Literatură și Publicistică și prezintă modul cum vor fi decernate.

18-20 august

- Numerele 717 și 719 ale ziarului „Națiunea” cuprind un omagiu semnat de I. M. Sadoveanu pentru *Marele bibliotecar*, Barbu Lăzăreanu (ales membru activ al Academiei, cât și Director General la conducerea Bibliotecii respectivei instituții), dar și articolul *Reformarea Bibliotecii Academiei*, de O. Șuluțiu. Se ridică aici două probleme: ieșirea din circuitul închis, restrictiv de până acum, pentru a fi dată noului public și respectiv o înzestrare calitativă, NU cantitativă („până astăzi era cea mai defectuoasă instituție de lucru din S-E Europei!”). Biblioteca Academiei nu putea rămâne doar una de cercetători, ci trebuie să servească intereselor maselor largi pentru cultură – fără a cădea însă în altă extremă, de a-l neglija pe cercetător. Cele două scopuri nu se disjung ci se unesc, „acolo unde munca științifică a specialiștilor nu e decât tot efortare nobilă de progres cultural în slujba marilor mase populare (ea trebuie să devină deci UN VERITABIL INSTRUMENT DE CULTURĂ PENTRU TOȚI)”.

19 august

● În „România Liberă” este reluat un articol al lui Ilya Ehrenburg, *Secolul cel nou*, dezvoltare a ideii conform căreia „Capitalismul vrea să domine și să asuprească”. □ Pe aceeași temă, a înfierării capitalismului, mai înregistrăm, în diferite numere ale ziarului, textele lui Mihnea Gheorghiu, *Moravuri de presă în SUA* (nr. 1252 din 19.09.1948) și I. Anisimov, *Literatura și modul de viață american* (nr. 1222 din 15.08.1948). □ Din numărul curent al ziarului se mai reține articolul lui Valentin Silvestru *Înainte de stagiunea teatrală 1948-1949*.

20 august

● Demostene Botez scrie în „Adevărul” despre A. I. Kuprin, cu *Sulamita*: „[...] trebuie să arăt de la bun început că Kuprin înseamnă un pisc din cele mai înalte din masivul muntos al literaturii rusești. [...] Opera lui constituie o critică a ordinii capitaliste.”

● Noii academicieni răspund anchetei *Cum va contribui Academia RPR la dezvoltarea democrației populare și la construcția Socialismului?*, publicată în „Contemporanul”, nr. 99. Președintele de onoare al forului, C.I. Parhon se referă la purificarea Academiei de elementele compromise: „În constituirea acestui înalt for de activitate culturală n-au intrat decât elemente verificate, care nu au cu nimic în comun cu propagatorii șovinismului, rasismului, obscurantismului și misticismului, care stăteau la baza activității unui mare număr dintre membrii vechilor Academii, în special ai secțiilor istorică și literară a fostei Academii Române, dar și ai așa numitei Academii de Științe și chiar ai celei de Medicină. Membrii Academiei RPR gândesc conform ideilor timpului și acționează în conformitate cu ele”. □ Gh. Nicolau, secretarul general al Academiei RPR, apreciază modificarea de statut: „Nu mai poate fi vorba acum de un corp onorific, compus în cea mai mare parte din «visători», conduși de propria lor inspirație și a căror activitate, devenită amuzament, nu avea nici o valoare obștească – ci de un organism viu, hotărât să atace problemele puse de necesitățile vremii”. □ Barbu Lăzăreanu, directorul Bibliotecii Academiei, crede că „sarcina fundamentală a Academiei RPR e să contribuie prin toate mijloacele ei la propășirea generală a științei, literaturii și artelor din țara noastră, precum și să studieze, să folosească și să dezvolte cuceririle științei și culturii universale” și că “Academia RPR pune la baza lucrărilor ei folosirea organizată și metodică a cuceririlor științei și culturii, pentru consolidarea democrației populare în drumul spre Socialism”. □ Este demnă de remarcat mai ales poziția lui Mihail Sadoveanu: „Răspunsul la întrebarea dumneavoastră se găsește în primul rând în însuși statutul Academiei RPR, tipărit zilele trecute. Vechile Academii cereau, pentru oamenii de știință, pentru istorici, fotolii de odihnă, ca recunoaștere a activității lor trecute.

Noua Academie a RPR e chemată să dezvolte o activitate cât mai rodnică pentru soluționarea problemelor de ordin științific, tehnic și social, în vederea propășirii noastre grabnice și pentru a străbate cât mai curând drumul de construcție a socialismului. Academia nouă se pune deci în serviciul Statului și al poporului român prin institute și laboratoare în care vor lucra frunțașii vieții noastre științifice cu colaboratorii lor. Înnoindu-se, Academia leapădă, în calea ei spre progres, tot balastul vechiului regim”. □ Petru Vintilă sugerează în același număr din „Contemporanul” câteva **Subiecte care își așteaptă autorul**, pornind de la ancheta deschisă în nr. 1180 din „Scânteia”, în legătură cu problema temelor literaturii și artei. „Scânteia [...] nu oferea teme, ci se așeza pe poziția limpede și hotărâtă a unei discuții principiale, care prin interesul și extrema ei importanță lua net înfățișarea și proporțiile UNEI LARGI DEZBATERI PUBLICE. În chiar articolul lămuritor prin care se inaugura ancheta se spunea: *Nu așteptăm deci răspunsuri convenționale sau simple înșiruiți de probleme și subiecte, iar în încheierea articolului: Singura condiție este aceea de a aduce o contribuție concretă de fond la adâncirea și luminarea conținutului artei și literaturii noastre, la transformarea ei grabnică și deplină într-o literatură și artă militantă, pusă în slujba clasei muncitoare și a Partidului ei*”. Temele nu lipsesc, conchide Vintilă: „Avem în jurul nostru mii de subiecte. Niciodată istoria poporului nostru nu a fost atât de bogată în evenimente ca în ultimii ani. Și totuși, iată că foarte adeseori scriitorii se apropie de ele dibuitori”.

21 august

• „Adevărul” anunță apariția celui de-al doilea număr din „Viața Românească” (serie nouă). Din cuprins: Cezar Petrescu, *Mâinile care-și aduc aminte*, Radu Boureanu, *Marea umbră*, Zaharia Stancu, *Bâlciul*, Vlaicu Bârna, *Tulnice în munți*, Petre Iosif, *Cifrul*. Mai semnează: G. C. Nicolescu, Barbu Lăzăreanu, Petru Dumitriu, Alex. Jar, Florian Nicolau, Eug. Jebeleanu (traduceri din Petofi Sandor).

22 august

• În „Flacăra”, anul I, nr. 34, Al. Rosetti publică articolul *Academia Republicii Populare Române*, în care afirmă: „Secția va trebui să aducă un aport (sic !) efectiv la rezolvarea problemelor de estetică și de creație artistică, și, pe de altă parte, va încuraja creația prin instituirea de premii remuneratoare”. □ Paul Georgescu îl are în vizor pe Cezar Petrescu în articolul *Di Cezar Petrescu și imparțialitatea problemelor scrisului*, iar Oct. Păscăluță pe G. Călinescu, căruia îi cere aplicarea principiilor marxiste (*Pe marginea unor discuții asupra problemelor stilului*). □ Invocând realismul socialist, Valentin Silvestru semnează textul *Despre diferențele calitative*

între piesă și spectacol. Câteva considerații asupra premierei „1% fatal“ de la Teatrul Maria Filotti.

● O demonstrație despre apropierea între clasicism și realismul socialist realizează N.N. Munteanu în articolul *Noțiunea de clasicism literar și scriitorii noștri*, publicat în „România viitoare”. Autorul articolului discută noțiunea de clasicism la nivel teoretic, plecând de la etimologia acestui termen, trecând succint prin antichitatea greco-romană, oprindu-se mai apoi la neoclasicismul francez pentru a ajunge, în cea de-a doua parte a articolului său, la autorii pașoptiști pe care îi consideră clasici datorită caracterului „sincer democratic, autentic progresist” al activității lor politice și literare. Sunt amintiți apoi, fără a se insista, Gheorghe Lazăr, Panait Cerna și Kogălniceanu, criticându-se, în paralel, cultura românească din perioada 1860-1870 aflată sub influența culturii germane, conservatoare și reacționare. Concluzia lui N.N. Munteanu este că „apare acum destul de clar cum împrejurările sociale, politice și economice general europene și specifice românești, de asemenea, au influențat cultura și literatura noastră, frământând tot mai mult evoluția democratică a literaturii noastre, restrângându-se tot mai des apariția de scrieri cu conținut prea democratic și atrăgând tot mai mult pe scriitorii, de multe ori de origine socială de jos, în sfera de influență a filosofiei idealiste și a concepției de clasă burghez-capitalistă.”

● Într-o ediție specială apare „România Liberă”, sub sigla *23 august 1944 – 23 august 1948*. Printre semnăturile prezente la aniversare, apar Florica Șelmaru, N. Bellu, M. Cosma, dar și A. Toma, cu două poeme. Relatarea manifestațiilor cu ocazia evenimentului amintit continuă și în numerele viitoare.

● „Națiunea”, nr. 721, publică *Un reportaj* de Mihail Lupescu, despre o vizită la Muzeul și Biblioteca Așezămintelor Bălcescu din centrul Capitalei, deschise în clădirea în care altădată „se lăfăiau sfidătoare bogăția, risipa și desfrâul familiei Brătianu, o mare dușmană a poporului și a aspirațiilor către o viață mai bună și mai dreaptă.” □ Petre Comarnescu vorbește despre *Refacerile culturale ale lui 23 August*, iar I. M. Sadoveanu urmărește *Drama și teatrul românesc după 23 August* - despre orientarea nouă și cotiturile luptei și biruințelor ce corespund transformărilor sociale și politice, pe *drumul cel nou*: „de-a lungul acestuia se așteaptă un public nou și care va cere ca drama și teatrul să-l răsfrângă, să vorbească despre cele ce-l interesează și într-o colectivă pornire de înălțare romantică să-i arate gândurile și năzuințele lui cele mai curate”. □ În același număr, O. Șuluțiu dezbate *Noile perspective ale literaturii românești*: „Literatura capătă un loc mai de seamă decât i-a fost vreodată hărăzit, în orice societate. Căci nu mai este astfel o oglindă pasivă, receptivă, care reflectă fără să ia atitudine, realitatea din jur. Ea descrie un motor activ, un instrument de modelare

sufletească, [...] ajungând să fie într-adevăr, cum a mai spus Stalin, UN INGINER DE SUFLETE. Literatura are astfel drept scop de a configura pe omul nou și lumea nouă, de a accelera prefacerea psihologică a acestei lumi, de a contribui cu un ceas mai devreme la înălțarea ei”.

23 august

● În „Buletinul B.N.P.”, nr. 37, apare textul *Academia R.P.R. și premiile naționale*. Nu atât premiile, cât noua structură a Academiei R.P.R., în armonie cu regimul venit la putere și în contrast cu vechea Academie, coruptă din punct de vedere politic, fac subiectul articolului. Încă de la început se afirmă că „prin statutul de azi al Academiei R.P.R. se organizează ca cel mai înalt for al vieții științifice și culturale din țară, însă pe temeuri revizuite în așa fel încât să răspundă cu adevărat noii structuri a statului nostru.” În trecut, afirmă autorul acestui articol, Academia conferea prestigiu nejustificat unor indivizi ce se aflau pe poziții anarhice, „contradictorii sau vătămătoare” ce-și aveau origine în ideologii false și periculoase. Vechii academicieni, de care este indicat să nu-și mai aducă aminte nimeni, erau caracterizați de lipsa de responsabilitate, de falsitate și, în general, de absența unei adevărate valori recunoscute de popor. Prin contrast, toți noii academicieni, controlați de către guvernul comunist, sunt „harnici și pricepuți”, demni de a exercita o muncă artistică și culturală pentru popor și cu ajutorul acestuia.

24 august

● Cezar Petrescu semnează în „Semnalul” articolul *Academie și academicieni*, făcând o distincție ideologică între vechea și noua Academie. (vezi Anexa)

26 august

● „România Liberă” iese într-o ediție specială, la 4 ani de la apariția legală. Niculae Bellu semnează articolul de fond intitulat *Ziarul*.

● În „Lupta Ardealului” apare articolul programatic *Demnitatea artistului*, inspirat din tezele lui Lenin.

27 august

● Ov. S. Crohmăniceanu scrie în numărul 100 al revistei „Contemporanul” despre „lupta de clasă” în construcția romanului, articol urmat în nr. 101 de un altul despre problemele naționalismului, șovinismului și cosmopolitismului, reluate ulterior în volumul din 1953. □ Tot în nr. 100, I. Vitner îi numește pe scriitorii trăiriști „scutierii spirituali ai imperialismului”, punând la zid astfel o întreagă generație. Articolul urmărește *Câteva trăsături fundamentale ale filosofiei idealiste contemporane*: „Dar dacă veți

întreba pe Heidegger, pe Sartre, pe Brightman, pe Dewey sau pe oricare dintre scutierii spirituali ai imperialismului în numele cărui partid politic vorbesc, toți vor răspunde invariabil că ei nu țin de nici un partid, că ei vorbesc în numele «omului» sau în numele «umanității» sau în numele «fericirii universale». Această retragere în apolitism, la gânditori impregnați până în vârful unghiilor de otrava ideologică a imperialismului, pătrunși de cel mai reacționar spirit de partid constituie o deosebire esențială dintre idealism și materialism.[...] Apolitismul e și caracteristica dominantă a filosofiei românești, de la Titu Maiorescu la Mircea Florian... Ei se pretind «obiectivi», «judecători imparțiali» (Stalin îi numea într-un articol „Originalii fără de partid”). *Cui folosește filosofia lor?* Sunt vizați direct de critica vitneriană Nae Ionescu, Lucian Blaga, Constantin Noica, D.D. Roșca: „IDEALISMUL este unul din cele două mari curente și în continuă luptă ale gândirii filozofice, care, spre deosebire de materialism, afirmă, în problematica relațiilor dintre gândire și existență (care constituie problema fundamentală a gândirii filozofice) că realitatea înconjurătoare este un produs al gândirii umane, al conștiinței. Idealismul afirmă că materia este produsul unui spirit creator și nu conștiința produsul superior al unei materii organizate – așa cum știința modernă arată în mod foarte lămurit și cum susține materialismul. Reflexul acestei filozofii «a vieții» care precede apariția fascismului și se identifică apoi cu ideologia sa burgheză, servindu-i, alături de mitul rasei, drept aureolă filozofică și narcotic pentru mase a fost puternic în filosofia românească, unde lacheii spirituali ai burgheziei și moșierimii române au găsit în «trăirism» noi izvoare de cultură reacționară, antipopulară. Este cunoscut faptul că «trăirismul» românesc reprezentat prin Nae Ionescu, Lucian Blaga, D.D. Roșca, C. Noica, au transformat filozofia românească, șubredă și aservită idealismului apusean și până la ei, într-un amvon mistic, de la care se practica deznădejdea, neliniștea, nepăsarea în fața elementelor concrete ale vieții și exaltarea vieții de «dincolo», cultul deșănțat al morții. «Țărănismul» a fost filozofia fascismului și în țara noastră [...]. Acești «originali fără de partid» [apud Stalin], de la «realistul critic» Santayna și până la «existențialistul» Sartre și «trăiristul» Blaga, toți în fond spun același lucru, predică aceeași antisocială și dușmănoasă gândire, sunt în egală măsură scutierii spirituali ai imperialismului. Aceasta e și caracteristica dominantă a filosofiei românești, de la Titu Maiorescu și până la M. Florian, apologetul «filosofiei datului», care caută la rândul lui zadarnic să depășească materialismul și idealismul în cadrul unei «a treia filozofii», care nu este decât șarlatanism conciliator și atac perfid la adresa marxism-leninismului”.

28 august

• „Scânteia” publică discursul lui Alexandru Fadeev, șeful delegației sovietice la Congresul Internațional al intelectualilor, desfășurat la Wrocław.

Rostit la 25.08.1948 și intitulat *Știința și cultura în lupta pentru pace, progres și democrație*, discursul va fi reluat și în „Contemporanul”, nr. 101 din 3.09.1948. Delegația română, condusă de Leonte Răutu, propune formarea, în fiecare țară, a unei mișcări active a intelectualilor progresiști pentru apărarea păcii și a culturii. Astfel, cf. nr. 1211 din 31.08.1948 al „Scânteii”, Congresul Mondial de la Wroclaw, printr-un Manifest, face apel către muncitorii intelectuali să constituie în fiecare țară comitete naționale pentru păstrarea siguranței: „Popoarele sunt destul de puternice pentru a apăra pacea și cultura împotriva atacurilor unui nou fascism”. □ Prin moțiunea adoptată în Marea Adunare de la Ateneul Român, oamenii de cultură din RPR aderă la apelul Congresului, hotărându-se și constituirea comitetului de inițiativă pentru convocarea unui Congres Național al intelectualilor din România (vezi nr. 1221 din 11.09.1948). □ În nr. 1222 din „Scânteia”, 12.09.1948, vor fi prezentate și expunerile făcute la Ateneu de membrii delegației RPR la Congresul de la Wroclaw, sub ideea comună că „Datoria intelectualilor este să lupte, ca talgerul forțelor păcii să apese și mai greu”.

29 august

● În „Flacăra”, anul I, nr. 35, Octav Păscăluță, reia lecția realismului socialist în textul *Lenin despre Tolstoi*. □ Sub semnul aceluiași concept, realismul socialist, Mihai Novicov recenzează *Primul volum al unui tânăr poet. Victor Tulbure, Vioara roșie*, recomandându-i o aderență și mai puternică la fenomenul social și politic: „Pare că poetul ignorează cu desăvârșire că pentru a-și cuceri «masa întinsă și cana plină» poporul muncitor are de înfruntat o luptă grea cu un dușman înverșunat în rele și ură”. □ La paginile 6 și 7 „Flacăra” publică poeme de Dan Deșliu, Traian Coșovei și Claude Sernet, cu precizarea, despre ultimul: „Claude Sernet, poet francez originar din România, luptător în Rezistență. Poema de mai sus, inedită, e trimisă anume pentru «Flacăra». Creația se intituează *Poemă de iubire* și are drept moto următorul extras de presă: «Baie de sânge în Grecia»; «163 de patrioți asasinați»; «82 de execuții noi»... «Ziarele»”. Traducerea aparține lui Sașa Pană, iar autorul este cumnatul lui Ilarie Voronca. Tematica poeziilor celor trei este fraternizarea cu lupta popoarelor aflate sub jugul imperialist. □ Petru Dumitriu recenzează două nuvele cu subiect identic: *Interogatoriul* de Al Jar și *Cifrul* de Petru Iosif (apărută în nr. 2 al „Vieții Românești”), ambele despre eroii comuniști, luptătorii ilegaliști, supuși torturilor de către Gestapo, respectiv poliția locală, pentru a trăda secretele ce-i privesc pe tovarășii săi de Partid.

● „Cotidianul” comentează în articolul *Două culturi* lucrările Congresului Mondial al Intelectualilor. Sunt trecute în revistă luările de cuvânt ale scriitorilor sovietici sau „progresiști” (Marcel Prennant, Paul Eluard, Pablo

Neruda), distingându-se între cultura burgheză și cea socialistă, între care există „frontiere în timp și în spațiu”.

● În „România viitoare” este semnalată *Reaparitia revistei „Lupta de clasă”*, organ teoretic al Comitetului Central al P.M.R. reprezentând „încă un punct luminos pe care partidul de avangardă al lumii muncitoare îl pune la îndemâna luptătorilor devotați, în lupta tot mai aprigă ce se dă între clasa muncitoare și clasa burghezo-moșierească.” □ În același număr, Virgil Dornea scrie textul *O instituție de capitală importanță: Academia Republicii Populare Române*, subliniind în special importanța acesteia în dezvoltarea culturii românești pe baze realiste și științifice. Într-o primă parte se discută pe larg istoria vechii Academii, insistându-se pe caracterul său anacronic, după care se trece la analiza structurii noii Academii, insistându-se pe rolul științei și culturii în democrația populară. În concluzie, Virgil Dornea afirmă că „înființarea Academiei Republicii Populare Române este o nouă biruință a democrației populare din România, obținută din inițiativa și cu ajutorul larg al avangardei clasei muncitoare și Partidului Muncitoresc Român. Ea deschide o nouă și strălucită eră a culturii naționale.”

● În articolul *În sprijinul culturii*, din „România Liberă”, M. Ghimpu folosește celebra sintagmă care începuse să facă deja carieră în proletcultismul românesc: „ingineri ai sufletelor”. Același autor mai abordase formula respectivă, de notorietate, în articolul *Condiția morală a artistului*, publicat în nr. 1192 din 12.07.1948.

30 august

● Se emite *Decretul pentru înființarea și organizarea Direcției Generale a Securității Poporului* în cadrul Ministerului Afacerilor Interne (replică a poliției politice sovietice), având cca 160.000 de angajați, cu atribuții în „apărarea cuceririlor democratice și asigurarea securității Republicii Populare Române contra dușmanilor din interior și exterior”. Primul șef al Securității, cu funcția de director general a fost Pantelimon (Pantiușa) Bodnarenko (alias Gheorghe Pintilie). Agent al N.K.V.D.-ului, de naționalitate evreu cu cetățenie rusă și având gradul militar de general-locotenent, Pantiușa era secondat de Alexandru Nicolski, pe numele real Boris Grünberg, evreu de cetățenie rusă din Chișinău și de Vladimir Mazuru (ucrainean din nordul Bucovinei), ambii cu gradul de generali-maior. „Securitatea Poporului” declanșează una dintre cele mai violente represii din toate țările comuniste, în spiritul principiului stalinist al întetirii luptei de clasă, lovind fără cruțare în orice virtual oponent, țărănimea fiind crunt reprimată pentru poziția sa față de acțiunea autorităților privind colectivizarea forțată a agriculturii. Ca urmare, în perioada 1948-1958, sute de mii de oameni sunt arestați, anchetați, torturați, deportați sau exterminați în închisori sau în lagărele și coloniile de muncă forțată. (apud *Istoria României în date*, ediția a

II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2007, coordonator Dinu C. Giurescu, p. 510)

- Despre restructurarea Academiei vorbește G. Călinescu în articolul *Academia*, publicat în „Națiunea”. Criticul asimilează încă o dată munca intelectuală cu cea manuală, pledează pentru utilitarismul popular al instituției și își exprimă speranța că noua secție filologică va scoate *Dicționarul limbii române*.

31 august

- În „Națiunea”, nr. 728, Ion Marin Sadoveanu discută despre *Sedințele de producție în teatrul românesc*: „Pentru progresul artistic și ideologic al vieții teatrelor noastre, ședințele de producție vor fi un instrument de neîncetată perfecționare. Grație lor, marele fond de adevăr închis de autor în text va fi nealterat, comunicat spectatorului; fiecare interpret va adânci problematica rolului său și va fixa precis *contribuția sa* în economia generală a lucrării; o deprindere dialectică va fi dată actorului care, pornit în discuțiile creațiilor sale, își va perfecta din ce în ce un instrument intelectual cu care să sporească propriile sale metode de lucru.”

- Articolul *Adevăratele valori ale culturii*, publicat de Al. Dimitriu Păușești în „Universul”, nr. 204, vine ca un ecou al Congresului intelectualilor de la Wrocław. Se propun, ca modele de discurs, conferințele susținute la evenimentul respectiv de Ilya Ehrenburg și Marcel Prennant.

[AUGUST]

- În „Caiet cultural”, nr. 8, Anul II, 1948, apare textul *Îndrumări pentru punerea în scenă a pieselor Semn rău și Sacul fermecat*. Articolul subliniază necesitatea adoptării realismului socialist în arta dramatică: „Două lucruri sunt de mare importanță pentru interpretarea unei piese de teatru. În primul rând înțelegerea cât mai exactă a conținutului piesei și a caracterului personajilor și în al doilea rând observarea cât mai atentă a lumii în mijlocul căreia trăim.[...] Autorii noștri își trag personagiile din viață. Privind în jurul nostru vom găsi oameni asemănători cu personagiile pieselor pe care vrem să le jucăm. Au alt nume, alte meserii, sunt îmbrăcați altfel, felul lor de a privi lucrurile este aidoma cu cele ale eroilor din piese. [...] Ideea de bază a piesei este că lupta de clasă și necesitatea vigilenței nu sunt numai niște umbre goale ci niște realități. În ultimele lor svârcoliri asupritorii de până ieri caută să compromită în ochii clasei muncitoare pe cei mai buni fii ai ei. De cealaltă parte a baricadei stau însă uniți toți ce și-au dat seama că munca și libertatea sunt bunuri ale tuturor. Priviți separat, fiecare din muncitorii aceștia au calitățile și defectele lor proprii care îi diferențiază pe ceilalți dar toți la un loc formează o masă enormă cu un singur țel.”

1 septembrie

- „Scânteia” apare într-o ediție specială, la dispariția lui A.A. Jdanov. Articole comemorative vor fi publicate și în următoarele numere, 1213, 1214 și 1215. De reținut suplimentul de duminică al ziarului nr.1216 din 5.09.1948, cu textul *Ce am învățat de la Jdanov*, de Zaharia Stancu. „Am început a învăța. Am început a învăța *întâi cum să învăț*. Partidul a fost mereu prezent lângă scriitori. A fost prezent și lângă mine partidul... Și m-a ajutat să ajung, ca scriitor, la acel minereu pe care îl căutam, îl dibuiam și, de unul singur, nu izbuteam să-l prind. Partidul m-a călăuzit spre Marx și Engels, spre Lenin și Stalin. Partidul m-a călăuzit spre Jdanov. [...] Ca scriitor, partidul m-a învățat să iau aminte la cele spuse de Jdanov și să caut a le aplica în opera mea literară...Mie unuia învățătura primită de la Partid și de la Jdanov, prin partid, mi-a fost de un imens folos. Mi-am planificat munca de scriitor pentru un timp mai lung. Am gândit adânc asupra acestei munci. Mă strădui acum, cu o îndârjire pe care nu mi-am cunoscut-o în trecut, să scriu cât mai bine, să fiu cât mai de folos Partidului, clasei muncitoare, poporului nostru”.

2 septembrie

- În „Semnalul”, Ion Zamfirescu semnează articolul *Creația în comun*, care pornind de la constituirea noii Academii, pune accentul pe ideea muncii științifice și a realizării de opere colective.

5 septembrie

- Ella Dinescu recenzează, în „Ardealul nou”, cartea lui M. Leonov, *Critica și autocritica- legea de dezvoltare a societății sovietice*.
- „Scânteia” propune un alt model de nuvelă pentru tinerii scriitori: *Țesătoarea* de Petre Dragoș și N. Câmpeanu.
- „Lupta C.F.R.”, seria II, an IV, nr. 182, publică un amplu reportaj despre *Funeraliile lui A. A. Jdanov*, însoțit de reacții ale sindicatului CFR la anunțul morții acestuia.
- „Contemporanul”, nr. 101, relatează succint, doar printr-un comunicat, încetarea din viață a lui Jdanov. □ În schimb, „România Liberă” marchează dispariția „marelui” luptător comunist Jdanov, prin pagini speciale, dedicate „discipolului credincios și tovarăș de luptă al marelui Stalin” încă din 1.09.1948. Articolele omagiale continuă în nr. 1237, 1238, 1240, apreciind activitatea teoreticianului marxist „de frunte”, propagandistul „cel mai talentat” al ideilor lui Lenin (apar inclusiv extrase din opera sa, „Despre problemele culturii”, nr. 1240 din 5.09.1948). Grupajele culminează cu un articol de fond semnat de Florica Șelmaru în nr. 1240: *Jdanov, îndrumător al intelectualilor de tip nou*. □ În același număr omagial N. Bellu vorbește

despre *Centrul spiritual al lumii*, Moscova, lăudând implicit avantajele modelului ideologic numit URSS.

8 septembrie

- Comentând diferite aspecte ale reformei învățământului, Ion Zamfirescu scrie despre *Institute și universități*. În opinia autorului trecutul trebuie mai degrabă depășit decât incriminat, accentul trebuind să fie pus în principal pe construirea noului. Sistemul universitar, în democrația populară abia instituită, trebuie îndrumat într-o direcție justă, astfel încât să își recapete demnitatea și să aibă iarăși rigoarea necesară producerii unor specialiști adevărați, capabili să fie folositori în primul rând poporului și țării. („Semnalul”)

- În „România viitoare”, D. Prejbanu semnează articolul *Rolul intelectualului în R.P.R.*, având ca subiect intelectualitatea progresistă și rolul acesteia în noua societate. În opinia acestuia, spre deosebire de societatea capitalistă, unde intelectualul era condiționat de aspectul material și de interesele politice ale momentului, în noua orânduire socialistă, intelectualul este un produs al poporului, iar scopul său este acela de a crea o viață mai bună pentru toți cetățenii. Astfel, „adevărata intelectualitate, socialistă, va fi cea creată în școala marxism-leninismului de către clasa muncitoare, ea însăși structurându-se în clasa de către care a fost formată. În societatea socialistă, intelectualitatea nu mai formează o clasă suprapusă, ea este una cu poporul muncitor din uzine și de pe ogoare.”

- Are loc ședința Comitetului operativ al S. S. D. R., din al cărei proces-verbal extragem: „I. Călugăru face o expunere asupra situației în care este pus comitetul societății și îndeosebi secretariatul – adică secretarul general, din pricină că nu se duce o muncă colectivă, din pricină că lucrurile se fac peste capul celor care poartă răspunderea”. Rezultă că unificarea asociațiilor bate pasul pe loc, premiile propuse au rămas în suspensie, revista „Viața Românească” funcționează independent de dorința comitetului, motiv pentru care „secretarul general nu-și poate îndeplini sarcina dată de partid, nu numai din pricini de slăbiciune proprie, ci și datorită felului de funcționare a comitetului la S.S.d.R.” (*Proces-Verbal* din 8 septembrie 1948, MLR 30087/1).

- „Națiunea”, nr. 735, cuprinde articolul *Primejdiosul formalism* de Ion Marin Sadoveanu (despre nr. 7 al revistei „La literature sovietique”, cu articolul lui Y. Frid, *Formalismul – dușmanul artei*): „Cea mai mare falsificare a formalismului stă în confundarea semnificației burgheze, a caracterelor astfel prezentate, cu o semnificație universală; încercarea de a generaliza în negativ psihologii amputate este cea mai primejdioasă întrepătrundere cu ecouri pe plan politic și social. Psihologismul acesta fragmentar își are corespondentul său de dezagregare și în celelalte arte. [...]

Și dl. Frid observă cu justețe că scriitorii decadenți complăcându-se în marasm, evocă mai puțin drama dezagregării și mai mult «ruinele» înseși.”

10 septembrie

- „Lupta Ardealului” marchează, prin Pavel Apostol, actualitatea lui Lev Tolstoi, la 120 de ani de la naștere.

- Ion Mihăileanu abordează, în numărul 102 al revistei „Contemporanul”, problema manualelor de limba și literatura română, în ***Pentru o concepție științifică*** (vezi **Anexa**), text propagandistic, de justificare anticipativă a epurărilor politico-ideologică din manualele școlare. □ Ov.S. Crohmălniceanu discută despre „tendențele șovine” din literatură. Se trasează câteva sarcini și pentru dramaturgii noștri, în articolele semnate de Sică Alexandrescu și S. Alterescu: ***„O scrisoare pierdută” va fi prezentată publicului în adevărata sa lumină, respectiv Dramaturgia autohtonă, problema numărul unu a teatrului românesc.***

11 septembrie

- George Enescu termină *Uvertura de concert cu teme în caracter popular românesc* (prima audiție la 23 ian., 1949, Orchestra Simfonică Națională Washington). Dirijor, compozitorul.

- În revista „Licurici”, nr. 74, la rubrica *Aș vrea să fiu scriitor*, debutează cu povestirea *Secerișul* elevul de 12 ani Gh. Tomozei (cl. a II-a, Lic En, Văcărescu, Târgoviște), viitorul poet Gheorghe Tomozei, autor a peste 40 de volume de versuri, eseuri, rememorări istorico-literare, prieten apropiat al poezilor Nicolae Labiș și Nichita Stănescu, redactor-șef al revistei „Argeș”.

- Are loc un Congres Național al Intelectualilor din RPR, pentru apărarea păcii și a culturii, ca ecou al celui internațional de la Wrocław. Evenimentul Marii Adunări de la Ateneul Român este relatat în „România Liberă”, nr. 1245. În numărul imediat următor al publicației, Congresul de la Wrocław este prezentat chiar de delegații români. Ecouri vor mai fi în presă, prin Leonte Răutu, în același număr 1246 din 12.09.1948, sau Zaharia Stancu în nr. 1248 din „România Liberă”, în articolul ***Vorbește Alexandru Fadeev.***

12 septembrie

- „Națiunea” publică știrea Convocării unui Congres Național al Intelectualității din RPR pentru apărarea păcii și a culturii (urmare a Congresului de la Wrocław) – cu expunerile făcute în adunarea de la Ateneu de S. Stoilov, Șt. Nicolau, C. Bugeanu, M. Roller, M. Breslașu, Z. Stancu (***Impresii din Sala Congresului de la Wrocław***), T. Șelmaru (***Impresii din Polonia***) iar Leonte Răutu trage ***Concluziile*** în numele delegației României la Congres.

● În „Cotidianul” este publicat textul discursului rostit de Leonte Răutu la Congresul Mondial al intelectualilor pentru pace, care se încheie cu anunțarea, în scurtă vreme, a unui Congres național al intelectualilor din R.P.R. „Vreau să amintesc”, spune Leonte Răutu, „numai că cei câțiva ani ce s-au scurs de la trecutul război au fost ani de continuă creștere a forțelor păcii și că astăzi, pe balanța internațională, forțele păcii și ale democrației, în frunte cu Uniunea Sovietică, cântăresc mai greu decât cele ale războiului. Datoria noastră a tuturor este să facem ca talgerul forțelor păcii să apese și mai greu. N-ar trebui să uităm totodată că lupta pentru apărarea păcii nu este o acțiune cu caracter exclusiv internațional. Am fost silit recent din obligație profesională să ascult, stăpânindu-mi repulsiunea, o emisiune a postului Ankara, care, mărturisind descurajarea ce a cuprins resturile reacționare din țările democrației populare, declara cu cinism: Singura lor speranță este războiul! Într-adevăr aceasta este suprema speranță a dușmanilor regimului popular. E adevărat că acești oameni uită că bombele unui eventual război ar lovi deopotrivă în devotații regimului democratic ca și în adversarii săi. Ei uită de asemenea un lucru mult mai important, încă, anume că cele două războaie mondiale au adus grave înfrângeri istorice imperialismului și reacțiunii și că există destule șanse ca un al treilea război să marcheze sfârșitul aceluia regim social care generează războaiele – capitalismul”. □ Textul cuvântării este reluat și în nr.103 din „Contemporanul”, la 17.09, sub titlul *Intelectualii din RPR și lupta lor pentru apărarea păcii*.

● O recenzie la debutul editorial al lui Victor Tulbure, cu volumul de versuri *Vioara roșie*, apare, fără semnătură, în „Studentul român”, an IV, nr. 32: „Primul volum al lui Victor Tulbure strânge laolaltă poemele pe care poetul le-a publicat în perioada august 1947 – martie 1948 în «Contemporanul», «Flacăra», «Revista Literară», «România liberă» și aici, în pagina noastră. Alăturarea lor în lectură are darul de a limpezi o evoluție pe care cei mai mulți dintre noi o cunoșteau în liniile ei mari, pierzând însă semnificația și valoarea practică a detaliului. Pare împământenită părerea că opera poezilor tineri din anii din urmă formează o materie de la periferia istoriei literare. Acesta e un fel greșit de a considera «mlădițele tinere» care înseamnă astăzi căile de dezvoltare ale literaturii noastre. Pentru că, să fim atenți, răsturnarea de azi din poezia noastră nu e un capitol de istorie literară care solicită virtuțile de seamă ale criticului. [...] Vârsta lui Tulbure și vârsta poeziei noastre noi este însă vârsta noastră. Cuceririle formale ale poetului și îmbogățirea posibilităților lui de înțelegere a realității sunt tot atâtea victorii ale cititorului.”(*Cronica literară*) □ Alte recenzii, similar pozitive, ale volumului *Vioara roșie* apar în „Lupta Ardealului”, nr. 657, sub semnătura lui Ioanichie Olteanu, în „România liberă” din 26.08.1948, în cronică literară a lui Mihail Cosma, și în „Contemporanul”, prin V. Silvestru.

14 septembrie

● Victor Eftimiu publică, în „Adevărul”, textul *Goana torțelor*: „O listă a cărților publicate în Uniunea Sovietelor ne-a adus revelații interesante. În afară de scriitorii ruși, tipăriți în milioane de exemplare e impresionantă diversitatea autorilor străini citați în vasta împărăție a culturii care este reuniunea republicilor socialiste. [...] Popularitatea de care se bucură Flaubert și Maupassant în uniune arată că puterea geniului biruiește atunci când e purtată de climate favorabile. Goana torțelor continuă!”.

15 septembrie

● Are loc ședința biroului operativ al S. S. D. R., din al cărei proces-verbal extragem: „I) Șezători cu următoarele subiecte ținute de următorii conferențieri: I. Barbu Lăzăreanu (17 oct.) conferință despre *Raporturile scriitorilor cu Academia Română în trecut și cu Academia Republicii Populare Române* - lecturi din scriitorii care n-au fost membri ai academiei: Caragiale, Creangă, etc. și academicianul B.P. Hajdeu; II. Zaharia Stancu (7 sau 14 nov.) *Ce perspective a deschis literaturii popoarelor sovietice și literaturii mondiale Marea Revoluție Socialistă din Octombrie* – Lecturi: A. Toma, Beniuc, Cicerone Theodorescu, E. Jebeleanu, Maria Banuș, D. Corbea, traduceri din Maiakovski, Aragon etc; III. I. Vitner (12 dec.) Conferință despre *Problemele anului literar 1948* – lecturi din cărțile apărute în cursul anului 1948); IV. Dumitru Corbea (ian.1949) Conferință despre *Tradițiile de luptă pentru libertate socială în folklorul român și folklorul naționalităților conlocuitoare* – lecturi din proză și versuri (Șezătoare organizată și cu ajutorul arhivei de folklor a profesorului H. Braunner); ...I. Călugăru propune apoi ca teme de dezbateri pentru ședințele de cenaclu: 1) *Privire critică asupra revistei „Viața Românească”* (C. Teodorescu), 2) *Privire critică asupra revistei „Flacăra”* (M. Novicov); 3) *Privire critică asupra revistei „Contemporanul”* (Horia Liman) 4) *Problemele literaturii maghiare* (Czehy Gyula); 5) *Problemele literaturii idiș* (J. Gropper).” (Proces-Verbal din 15 septembrie 1948, MLR 30088/2)

● În „Scânteia” este publicat textul unei conferințe susținute de Gh. Vasilichi, ministrul Învățământului, cu continuare în numărul următor: *Reforma Învățământului public*.

16 septembrie

● Al. Crăiniceanu semnează, în „Semnalul”, articolul *Academii*, text tendențios, având ca model „concepția realistă a U.R.S.S., unde o Academie trebuie să reprezinte cu totul altceva.” (vezi *Anexa*)

● „Scânteia” publică un articol nesemnat, *Munca printre intelectuali – sarcină importantă a partidelor comuniste*, preluat din publicația „Pentru pace trainică, pentru democrație populară”, nr. 21 din 15.09.1948.

- „Națiunea”, nr. 742, include un reportaj de Traian Lalescu – despre marile edituri din Capitală care și-au realizat pentru sezonul de toamnă programele de activitate, unele dintre cărțile planificate fiind în curs de apariție. De exemplu, Editura „Cartea Rusă” pregătește 82 de volume, și vor fi tipărite ultimele romane distinse cu Premiul Stalin. În curând, reappare și COLECȚIA SATULUI, la aceeași editură. Vor fi reeditate 64 de lucrări.

17 septembrie

- Are loc numirea ca procuror general al R.P.R a lui Alexandru Voitinovici, care îl înlocuiește în această funcție pe Gheorghe C. Stere. Sub numele literar Al. Voitin, acesta s-a ilustrat ca scriitor.

- Semn al angajării pe linia P. C. R., al cărui satelit era, P.N.P. produce în numerele 47 și 48 „planuri” pentru realizarea unor conferințe cu teme dintre cele mai angajante politic: *Aspecte din literatura sovietică* (nr. 47) și *Naționalism și Internaționalism*, în nr. 48.

- În „Contemporanul”, nr. 103, Traian Șelmaru semnează articolul *Nu trebuie pierdută nicio singură oră!*. Textul dezbate chestiunea comunicării artistului cu masele: „În democrațiile populare, oamenii artei au obținut dreptul de a vorbi maselor. Ei au fost repuși în adevărata lor funcție socială. Noi mai avem de luptat pentru a cuceri acest drept al nostru”. □ Săptămâna presei, care s-a desfășurat între 12 și 19 septembrie, este comentată începând cu nr. 103 și în „Contemporanul”. Evenimentul marchează patru ani de la apariția legală a organului central al PMR, „Scânteia”: „Ducând tuturor claselor sociale cuvântul Partidului, ziarul «Scânteia» mobilizează în permanență pe oamenii muncii, îndrumă lupta și munca pentru întărirea și lărgirea pozițiilor politice și economice, lămurește, îndrumază, ridică nivelul politic și ideologic, care îi înarmează pe toți intelectualii progresiști și țăranii muncitori în construirea Socialismului”. □ Comentarii la Spectacolele de Ziua Scânteii (19 septembrie) va face și Traian Șelmaru în nr. 106 din 6.10.1948, în articolul *Să mai vorbim puțin despre «criza culturii»*. Acesta remarcă realizările artistice ale echipelor muncitorești, și, datorită existenței lor, depășirea crizei culturii: „ÎN ȚARA NOASTRĂ CONCEPȚIA REVOLUȚIONARĂ ASUPRA ARTEI A IZBUTIT SĂ ÎNCLINE ÎN MOD SERIOS BALANȚA DE PARTEA EI”, trage concluzia (cu majuscule) autorul.

18 septembrie

- Programul manifestărilor din Parcul Național, cu ocazia Zilei Scânteii, este publicat de „România liberă”. Un articol festiv intitulat *Scânteia* este dedicat respectivei sărbători și în numărul special din 19.09.1948.

19 septembrie

- În „România viitoare”, N. N. Munteanu scrie despre *G. Coșbuc, interpret progresist al poporului*. Considerând că acesta, în lucrarea *Superstițiile*

păgubitoare ale poporului nostru, se revoltă împotriva credințelor populare, criticând vehement „leacurile băbești și procedeele magice ale medicinei populare”, precum și alte mentalități „primitive”, autorul articolului evidențiază „profilul de intelectual și de luptător progresist al lui Gh. Coșbuc”, scriitor care nu s-a extaziat „ca atâția din poezii noștri recenți în fața misticului și magicului, a frumuseții inconștientului și a iraționalului în viață și în cărți.”

● „Scânteia”, într-o ediție specială, la 4 ani de apariție legală, publică articolul de fond semnat de Leonte Răutu, *Scânteia noastră*. □ În acest număr special de Ziua Scânteii mai sunt publicate o poezie celebră în epocă, *Balada tovarășului căzut împărțind Scânteia în ilegalitate*, de Victor Tulbure, și un interviu cu pictorița Ligia Macovei, care mărturisește: „Îndrumările Comitetului Central al Partidului în problemele de artă mi-au fost de un neprețuit ajutor”. □ În numărul 1235 din 28.09.1948 din „Scânteia” Nestor Ignat privește acest eveniment din 19 septembrie drept o mare sărbătoare a artei populare sub egida Partidului; un material asemănător apăruse în „Contemporanul”, nr.103 din 17.09.1948, care consideră celebrarea „Scânteii” tocmai sărbătoarea democrației românești.

20 septembrie

● „Lupta Ardealului” marchează *Ziua Presei*, devenită implicit „Ziua Scânteii”.

21 septembrie

● În „Adevărul” sunt anunțate noi apariții editoriale: *Vioara roșie* (poeme) de Victor Tulbure, *Cântec despre 1437*, de Meliusz Josef, *Aspectul agrar al revoluției de la 1848*, de Gh. Georgescu-Buzău. □ Două zile mai târziu, același cotidian anunță alte apariții : Mihail Kogălniceanu, *Scrieri alese (omul, opera, comentarii)* la Editura de Stat și Laura Hobson, *Pe cuvânt de onoare*, la Editura Forum.

23 septembrie

● Cezar Petrescu scrie în „Semnalul” despre *Dreptatea lui Caragiale*. Având rept pretext „marele succes de care se bucură „O scrisoare pierdută”, în noua și justa interpretare a Teatrului Național”, scriitorul își propune să revizuiască imaginea lui Caragiale, considerându-l un precursor al vremurilor noi și evidențiind faptul că în opera sa „se află sinteza moravurilor noastre politice și sociale de trei sferturi de veac, cu tot ce cunoaștem: oportunism, cinism, vorbe mari, gogorițe patriotice, trădări, renegări, abjecții”. Articolul se încadrează în politica de valorificare ideologică a „moștenirii literare”.

● Petre Iudin salută cei 10 ani de la apariția Cursului Scurt de Istorie al PCUS, prin articolul *Enciclopedia cunoștințelor de bază în domeniul marxism-leninismului*, publicat în „România liberă”.

24 septembrie

● Apare un număr festiv, 104, al „Contemporanului”, marcând împlinirea a doi ani de la apariție. Articolul de primă pagină, semnat de L. Răutu, are titlul *Pentru o discuție asupra rolului oamenilor culturii* și dezvoltă ideatica propagandistică împotriva culturii occidentale: „Subordonarea intereselor culturii celor ale dominației imperialiste, tratarea oamenilor de cultură drept lachei sau comis voiajori spirituali, disprețul pentru cultură, cultivat de stăpânitorii lumii imperialiste, grosolana ignoranță personală a diverșilor trustmani, generali și președinți de consilii de administrație – iată câteva din aspectele tragediei pe care o trăiește cultura și slujitorii ei în lumea imperialistă.” □ Mai publică în acest număr Camil Petrescu, *Revoluția de la 1848 și formalismul estetizant*, N. Tertulian, *Criterii pentru o viitoare antologie a poeziei românești* și Zaharia Stancu, *Ieri și azi*, din care cităm: „Scriitorii din RPR, măsurând trecutul cu prezentul, și-au înțeles rostul lor. Ei sunt în majoritate zdrobitoare în slujba clasei muncitoare”. □ De remarcat cazul studiului călinescian *Datoria criticii*, față de care redacția exprimă mari reticențe: „Publicăm articolul dlui profesor G. Călinescu în dorința de a deschide o discuție în jurul câtorva probleme cu caracter special ale literaturii și artei. Cum însă nu suntem de acord cu unele dintre ideile formulate în articol ne rezervăm dreptul de a reveni asupra acestora” (urmare acestei poziții redacționale, G. Călinescu aduce clarificări suplimentare într-un Post-scriptum la articolul *Educație, instrucție, cultură*, publicat în „Națiunea” din 30 septembrie). Textul călinescian pornește de la o propoziție aparținând lui Marx – „Omul creează și după legile frumosului” – și dezvoltă o demonstrație în jurul noțiunilor de „talent” și „geniu”: „Putem bănuși numaidecât că, pornind de la Natură ca fenomen primar, Karl Marx recunoaște implicit și frumosul în natură, pe lângă cel din artă. Pornind chiar de la Marx putem încerca a formula în sensul materialismului istoric conceptul Frumosului. Cred că numai în felul acesta se poate ajunge la o perspectivă ideologică limpede și folositoare pentru artist. [...] Acum este momentul de a face un pas mai departe către critică, formulând principiile și legile creației sănătoase. O polemică fără apel la o autoritate serioasă, fără metodică definire a propozițiilor esteticii dialectice consternează pe artist și permit atitudinii autoritariste și arbitrare. Am sugerat odată unele probleme, a căror dezbateră a rămas brusc întreruptă fără o soluție. Problemele trebuie însă repuse pe ordinea de zi, în interesul edificării ideologice a artistului democrat. De pildă, iată o problemă foarte importantă, de care depinde o mulțime de propoziții secundare: Ce interes acordă concepția materialistă

noțiunilor de TALENT ȘI GENIU? Admite ea valența personală și deci accidentală în producerea operei de artă? S-ar părea că lucrul acesta e de la sine înțeles, însă o estetică are trebuință de principii formulate. A accepta accidentalul talentului nu înseamnă deloc a cădea în misticism. Talentul e înțeles ca un unic fenomen explicabil printr-o concurență istorică de cauze materiale. Nu avem nevoie deloc de zeul metafizic care inspiră. Dacă păstrăm noțiunea vocației, atunci în mijlocul creației umane se ridică un grup de obiecte sui generis. Nu merg mai departe într-o chestiune de aparență facilă, foarte gravă în fond”. □ Rezervele redacției sunt determinate de ideile călinesciene despre noțiunile de frumos, talent și geniu. Se va lansa astfel încă o campanie de presă, după cea precedentă a lui Vitner, tot în „Contemporanul”: Ion N. Bălănescu îi va răspunde lui Călinescu în două articole, *Problema frumosului în artă* (nr. 106) și *Problema talentului* (nr. 107), reproșându-i că a înțeles greșit „datoria” criticului de artă și tălmăcind dogmatic propoziția marxistă citată de critic: „Dar Marx nu era formalist când spunea aceasta, pentru că Marx nu considera pe om ca pe ceva abstract, desprins de realitate, ci ca pe o totalitate a relațiilor sociale concret determinate istoricește. Originea creației artistice a omului stă în procesul istoric al producției sociale. Frumosul este un produs al lumii obiective, al societății, al operei de artă. Aceasta înseamnă a nega teza idealistă a frumosului, a nega că frumosul există numai în conștiința omului, că el nu se reflectă obiectiv în afară și independent de conștiința omului. Referindu-se la frumusețe, d. Călinescu observă just că «el rezidă în natura operei de artă, însă în condiții obiective, de vreme ce i se pot determina legile». Dar a te opri aici cu negarea idealismului, a susține în acest fel concepția materialistă în estetică, înseamnă a sta încă pe poziția materialismului mecanicist, metafizic, înseamnă a nu fi ajuns încă până la materialismul dialectic [...]. Frumosul este, în diferite perioade istorice, oglindirea acestei lupte sociale a oamenilor, a luptei de clasă (în societatea de clasă), oglindirea a ceea ce e nou în viață, a ceea ce duce înainte istoria omenirii... În această direcție trebuie să se îndrepte și efortul esteticii și criticii literare și de aceea ar fi fost bine dacă G. Călinescu ar fi pus astfel problema în articolele domniei sale, *Datoria criticii*. Căci aceasta este o datorie a criticii actuale din țara noastră, dacă frumosul are un caracter istoric, noi nu putem să concepem frumosul decât din punct de vedere al treptei la care a ajuns el astăzi, a frumosului care oglindește victoria socialismului! Noi nu putem să valorificăm cultura pe coordonate... Noi nu putem să vorbim de «cultura europeană» pentru care îndeamnă la luptă d. Călinescu; noi valorificăm cultura pe baze istorico-sociale și prin rolul ei social, așa cum valorificăm frumosul artistic. Nu pentru «cultura europeană» trebuie să luptăm noi, ci pentru cultura nouă, socialistă. Datoria criticului de artă este de a lupta pentru dezvoltarea artei noi, a artei realist socialiste, a frumuseții din această artă... De aceea articolul d-lui

Călinescu impune o critică a «datoriei», cum o înțelege domnia sa. Noi invităm pe dl. Călinescu să intervină în discuție pe baza adevăratei datorii a criticii, aceea de a contribui la dezvoltarea artei noi, care să oglindească lupta ce o duce poporul nostru pentru o lume nouă”. În concluzie, Ion Bălănescu consideră că între redactorii și colaboratorii „Cotemporanului”, G. Călinescu este o excepție negativă: „O publicație care înfierează și ironizează existențialismul, misticismul, erotismul, individualismul, înțelege, prin toți colaboratorii ei - mai puțin Călinescu! - că balanța s-a înclinat definitiv de partea concepției revoluționare asupra artei, pe baza luptei deschise împotriva dușmanului de clasă, ideologiei acestuia, împotriva culturii burgheze reacționare”. □ La aceste contestări vine și replica lui G. Călinescu, în nr. 108 din 22 octombrie 1948, prin *Discuții estetice*, în care reia formulări mai vechi ale sale despre ideologia în artă, publicate și în „Națiunea”, nr. din 1 martie 1948, în *Raportul asupra filosofiei* (lui Jdanov): „Ori nu există talentul ca o predispoziție biologică, ori există talentul ca o minimă conformitate biologică. Și atunci menirea criticului este să îndrumeze, după un examen suficient, pe individ către «talentul» său care îi este mai potrivit, determinându-l a ieși din câmpul muncii artistice, bunăoară, și a intra în acela al muncii științifice ori industriale. Rog pe dl Bălănescu să-mi dea îngăduitor lămuriri, pentru a mă dumiri...cu ajutorul său prețios”.

• Activitatea profesorală a lui G. Călinescu devine din nou ținta atacurilor lui Vucu Mândra care publică în „Flacăra” (I, nr. 31) articolul *Câteva considerațiuni cu privire la studiul literaturii române în Universitate*. Deși de multe ori criticile formulate de Vicu Mândra vizează, în general, catedra de literatură română veche, referirile la G. Călinescu nu sunt doar foarte explicite, ci și încărcate de acuzații foarte grave în epocă: „Trebuie să scrim (*sic!*) aici că apropierea teoriei marxiste-leniniste despre care d-l prof. Călinescu a scris în articolele d-sale de gazetă, nu se vedește în nici un fel la catedra universitară pe care d-sa o deține”. Pornind de aici, este limpede că formulările privitoare la epurarea Universității îl vizează în primul rând pe George Călinescu: „Primind lovituri puternice în viața noastră culturală, ideologia veche a burgheziei disperate s-a baricadat în unele sectoare ale Universității, sub haina academismului pur. Politica de «înghețare» a stadiului de dezvoltare la care am ajuns, politică pe care burghezia o duce cu furie nereținută, tinde să păstreze intacte acele poziții ale sale care n-au fost încă demascate și doborâte. Pe tărâm ideologic Universitatea a însemnat pentru multe din sectoarele ei, mai cu seamă pentru cele «teoretice», o asemenea poziție încă (s.n.) neatinsă.” Considerat incorigibil și irecuperabil, Călinescu face parte din categoria celor ce nu vor mai activa pe parcursul anului universitar următor: „[...]” pornind în noul an universitar cu aceste gânduri, renunțând la balastul acelora dintre profesori care nu mai găsesc puterea de a se spăla de rugina trecutului, credem cu tărie că e posibil să

surâdem în primăvara primelor roade.” Alături de textele lui Ion Vitner, J. Popper și ale altora, „contribuțiile” anticălinesciene ale lui Vicu Mândra vor contribui la îndepărtarea criticului de la catedra Literelor bucureștene.

- În „Flacăra”, nr. 38, Petru Dumitriu analizează *Figura lui Bălcescu în două noi lucrări dramatice* (Camil Petrescu – *Nicolae Bălcescu*, despre tabloul II, din actul I, apărut în nr. 2 al „Vieții Românești” și *Bălceștii* lui D. Corbea, evocare istorică în 3 acte, apărută în 1948 la Editura de Stat). În nr. 103 din 17.09.1948 al „Contemporanului” Ov. S. Crohmălniceanu respingea lucrarea dramatică a lui D. Corbea, căreia nu îi găsește nicio valoare literară.

25 septembrie

- „Mântuirea”, anul VI, nr. 169, publică un text comemorativ prilejuit de împlinirea a 30 de ani de la moartea poetului ieșean A. Steurman-Rodion. Autorul articolului consideră că biografia acestuia este „povestea vieții intelectualului evreu de la răscrucea celor două veacuri”. În prima parte a textului este prezentată viața lui Steurman-Rodion, trecându-se apoi la analiza creației sale literare pentru a se conchide că „Steurman este un produs al colectivității evreiești din România, ale cărei elanuri de viață ca și dorința de dreptate socială, aveau să se lovească de reacțiunea oligarhiei care înăbușea orice scânteie de progres.”

27 septembrie

- În „Lupta Ardealului” se deschide o adevărată campanie pentru reevaluarea lui Caragiale în spiritul noii ideologii. Astfel, în nr. 649, an IV, din 27.09.1948, C. Micu abordează dintr-o altă perspectivă „O scrisoare pierdută”, apoi Ioanichie Olteanu privește piesa lui Caragiale „într-o lumină nouă”, în nr. 661 din 11 octombrie, iar în nr. 675 din 28.10.1948 același I. Olteanu și I. Balea comentează premiera de la Teatrul Național din Cluj. Aceste texte apărute în publicațiile din provincie nu sunt altceva decât ecouri ale altora din presa din Capitală, cum ar fi cel semnat V.B. și N.I., *La reluarea Scrisorii pierdute*, „Scânteia” din 12.09.1948, sau cel al lui Nestor Ignat despre „Scrisoarea pierdută”- în „Scânteia” din 25.09.1948.

28 septembrie

- „România Liberă” prezintă *Adunarea de la Cluj a intelectualilor ardeleni*, care au aderat la apelul pentru pace al Congresului de la Wroclaw. În cadrul unui meeting, intelectualii clujeni, printre care I. Petrovici și Gal Gabor, profesori ai Universității Babeș-Bolyai, dar și membri ai delegației române la Wroclaw, au ținut o dare de seamă asupra lucrărilor Congresului Mondial. În cadrul adunării a mai ținut un discurs și M. Roller, precizând că prin aderarea intelectualilor la apel „trebuie să ne angajăm a face față cu cinste obligațiilor ce ne incumbă în lupta pentru cultură, democrație și apărarea

păcii. Toată activitatea noastră, în științe, litere și artă trebuie să o desfășurăm pentru a servi interesele poporului muncitor din PMR”. La final, intelectualii clujeni au votat în unanimitate moțiunea mării Adunări a Intelectualilor de la București, prin care se decide constituirea unui Comitet de inițiativă în vederea convocării unui Congres Național al intelectualilor din RPR pentru apărarea păcii și a culturii, în spiritul celui de la Wrocław, oamenii de cultură luându-și angajamentul de a lupta „cu toată hotărârea, împotriva forțelor imperialismului, împotriva forțelor obscurantismului care vor război”.

29 septembrie

- În „Flacăra”, anul I, nr. 35, Geo Dumitrescu își exprimă nemulțumirea față de activitatea cenaclieră și formalismul cenaclurilor existente: „Discuțiile interminabile, formale, privind rafinamentul tehnic, privind marile pretenții înalte ale esteticei burgheze intimidează pe oameni, îi pun în condiții de inferioritate, îi alungă” (*Cum lucrează un cenaclu*). □ În același număr, scriind despre rolul intelectualului, Mihai Novicov conchide: „Răspunderea intelectualului în această luptă, răspunderea despre care vorbește Manifestul pentru apărarea păcii înseamnă a alege. Ori cu poporul, ori împotriva lui.” Formula din final, de tristă notorietate, va sta la originea unui șir de injustiții, abuzuri și drame umane.

- „Lupta Ardealului” publică o cuvântare a lui M. Roller, rostită la adunarea intelectualilor de la Cluj din 25.09.1948, sub titlul *Congresul de la Wrocław și sarcinile intelectualității noastre*, în care, printre alte chestiuni „obligatorii”, ideologul reiterează ideea că orice scriitor român trebuie să învețe limba lui Lenin și Stalin.

- În „Națiunea”, nr. 753, Petru Comarnescu comentează Conferința lui N. Moraru despre Cernășevski de la Casa Prieteniei Sovieto-Române. Articolul se intitulează, mobilizator, *Să construiești luptând*.

30 septembrie

- „România liberă” analizează ședința Institutului Român de Cultură Universală, în care „intelectualii din RPR” au „înfierat” crimele „călăului” Franco.

[SEPTEMBRIE]

- Reapare seria a V-a din „Lupta de clasă”, „Organ teoretic și politic al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc” (va apărea până în august 1972, când își va schimba denumirea în „Era socialistă”, revistă bilunară care își încetează apariția în decembrie 1989). În nr. 1, august-sept, 1948, Nestor Ignat scrie despre *Centenarul Revoluției din anul 1848*: „De aceea, învățământul cel mai prețios și sarcina pe care o pune în fața tuturor

oamenilor muncii sărbătorirea celor o sută de ani de la revoluția din 1948, nu poate fi decât întărirea și extinderea luptei pentru democrație, pace și progres, a luptei pe care ei o duc pentru a zădărnici planurile agresive și cotropitoare ale imperialismului și pentru a pune capăt domniei burgheziei, ajunsă după un veac de adânci transformări în ultima și cea mai reacționară fază a existenței lor“. □ În același număr, I. Făgețeanu semnează articolul *V. I. Lenin: Revoluția proletară și renegatul Kautsky*, în care analizează volumul cu acest titlu, recent apărut la editura „Cartea Rusă”: „Dar în același timp cartea constituie o puternică armă pentru demascarea socialiștilor de dreapta de azi, care nu se deosebesc de cei din trecut decât poate prin faptul că, dacă despre Kautsky, Lenin a spus că este un «lacheu rafinat», întrucât încerca să-și îmbrace trădarea într-o frazeologie «marxistă», cei de azi nici nu încearcă măcar să ascundă ceea ce sunt: niște slujitori fâțiși ai capitalismului monopolist american.“

OCTOMBRIE

1 octombrie

- Are loc premiera piesei *Rapsodia țiganilor*, de Mircea Ștefănescu, pe scena Teatrului Național-Studio din București.
- În „Veac nou”, nr. 17 (serie nouă), sunt prezentate trei publicații ale *Institutului de studii româno-sovietic*: „Analele Româno-Sovietice”, „Probleme externe”, „Probleme de literatură și artă”. Despre utilitatea celei din urmă, se scrie: „Realismul socialist, concepția artistică din Uniunea Sovietică, este înțeles mai ușor și mai amplu când, pe lângă cunoașterea directă a operelor literare produse în lumina lui, cititorul are posibilitatea de a se informa despre viața literară. Intrând în legătură cu textele autorizate și actuale, care oglindesc în toată plinătatea ei această viață literară, lectorul câștigă nu numai pe linie ideologică, nu numai în ceea ce privește principialitatea criticii, ci în mare măsură ia contact cu frământările, cu bucuriile, cu victoriile vieții obștești a oamenilor sovietici”.
- „Contemporanul”, nr. 105, marchează în ton aniversar împlinirea unui deceniu de la apariția „Cursului scurt de Istorie a PC al URSS” de I.V. Stalin. □ În același număr, articolul *Cultura și purtătorii ei*, de M. Roller, pune față în față, cele două culturi, cea socialistă și democratică *versus* cultura reacționară. „Purtătoarea unei înalte PRINCIPIALITĂȚI, cultura sovietică, îndrumată de Partidul Bolșevic al lui Lenin și Stalin îndeplinește marele rol de educare a poporului muncitor în spiritul comunismului și al internaționalismului proletar, în spiritul păcii, al colaborării tovarășești, al ajutorării reciproce, al unirii forțelor pentru ajungerea țelului comun, în spiritul noului UMANISM SOCIALIST”. □ OV. S. Crohmălniceanu scrie despre literatura străină, ocupându-se de „fasciștii de stânga”, aflați sub protecția lui Sartre, de la revista „Temps modernes”, unde

Paul Delas face apologia colaborațiștilor „cinstiți”, precum Drieu la Rochelle, acel nefericit „Goebbels al Franței”.

● În „Semnalul”, Cezar Petrescu reia discuția despre Caragiale, într-un nou text, *Soluții de acum 40 de ani*, subintitulat *Anticipările „reacționarului” Caragiale*, vrând să ștergă imaginea „retrogradă” care îi fusese creată dramaturgului în epocile trecute: „Fiindcă a satirizat aspectele grotești ale pseudodemocrației, fiindcă și-a răs cu amar de caricaturile fățarnicului progresism afișat de partidele demagogice, fiindcă a immortalizat o galerie de Cațavenci și a combătut toată viața cațavencismul, i-a ieșit buhul de reacționar și de antidemocrat. Printr-o bizară confuzie, criticismul său izvorât tocmai dintr-un autentic cult al progresului și din democrație trecea pe socoteala unui nostalgic paseism și unui reacționarism fanatic. Adică, exact ceea ce n-a fost niciodată! Ca și cazul lui Eminescu de altfel, care s-ar cuveni revizuit și cum voi încerca-o poate cu vreun prilej, ca unul care i-am cercetat cu pietate de epigon viața și opera. Caragiale reacționar? Caragiale antidemocrat? Caragiale dușman al marilor mulțimi și al chemării lor la viață?” Demonstrația lui Cezar Petrescu, opusă acestei imagini, se întemeiază pe textele scrise de Caragiale despre răscoalele din 1907, din care citează fragmente extinse, cu intenția declarată de a le repune în circulație și a modifica percepția cititorului asupra lui Caragiale: „Socot că ajunge, pentru a pune în adevărata lumină pe Caragiale cel necunoscut. Ghicesc nedumerirea lectorului care a ignorat până acum textele de mai sus sau le va fi frunzărit superficial, fără a medita mai profund la sensul lor. Cum? Acesta era Caragiale? Atunci, celălalt, al lui Trahanache și Tipătescu, al coanei Joița și al lui Cațavencu, Farfuridi, Caracudi și toți Miticii săi? Care e cel adevărat?... Adevărați sunt amândoi. Nu se exclud. Fac unul și același Caragiale. Se completează. Numai că unul a fost mai puțin cunoscut. Și numai că celălalt a fost în așa chip răstălmăcit încă din viață, încât și-a luat lumea în cap, să îmbătrânească și să moară pe tărâmurii străine, sufocat de Cațavencii și cațavencismele de acasă. Iar Cațavencii și Farfurizii, cei în carne și oase, nu l-au iertat. S-au răzbunat în felul lor. Măsluindu-i semnificația operei și pocindu-i adevărata personalitate”.

2 octombrie

● „România liberă” anunță pe prima pagină inaugurarea *Universității Ștefan Gheorghiu* și a *Școlii centrale de lectori A. A. Jdanov*. La festivități participă Gh. Gherorghiu-Dej, secretar general al P.M.R., I. Chișinevschi, Al. Moghioroș, Emil Bodnăraș, Șt. Voitec, Leonte Răutu, Constanța Crăciun. Din partea colectivului de profesori a vorbit Paul Niculescu-Mizil.

3 octombrie

● Mihail Cosma scrie în „România liberă” despre *Întrecerile socialiste în poezia tânără*: „Mijloacele artistice folosite în prezentarea emulației, a

evidențierilor în muncă sunt de cele mai multe ori superficiale, reflectând puternice urme de formalism. [...] Această tendință se regăsește în realizările mai multor poeți și ea mai poate fi ilustrată cu exemple din poemele lui Dan Deșliu, Ion Potopin, Noe Smimov și alții. Ne vom referi de pildă la poemul *Cântec de faptă* al lui Dan Deșliu («Flacăra», nr. 28) care cântând emulația din cadrul unei activități de muncă voluntară pune «munții și pădurile» să se ia la ...întrecere cu «surtucarii», «năvodarii», «ciubotarii», «opincarii» într-o versificație haotică și într-un limbaj care se vrea popular dar care nu reușește decât să se degradeze: «Iar meșterii cu duhul cât plaivazu'/vor feșteli iacaua și obrazu'»." Exemplul pozitiv este Victor Tulbure care e clar în ceea ce privește contribuția partidului la aceste primeniri de conștiință: „Sunt fabricile noastre, ale noastre/ Primenitoare vânturi se deschid/ porți largi și drumuri către zări albastre/ sub arzătoare flamuri de Partid.”

● În „Flacăra”, anul I, nr. 40, pe același ton inclement, Mihai Novicov semnează articolul *Pentru înlăturarea schematismului în literatură*: „A prezenta realitatea schematic, ca și cum apariția omului nou este un fenomen ce se realizează peste noapte, fără eforturi, fără piedici și fără luptă, înseamnă în fond a toci vigilența cititorului muncitor, înseamnă a-l dezarma. [...] Acesta este pasul următor care trebuie făcut. [...] De la sesizarea oarecum superficială a aspectelor esențiale prin învingerea hotărâtă a schematismului, la prezentarea în culori vii și puternice a luptei de clasă, în toată complexitatea ei.” □ La pagina 7, N. Argintescu Amza, scrie despre *Ultimul număr al revistei „Arcades”*, apărut în limba franceză, „fără text românesc”, având „la sfârșit rezumatele în limba rusă și engleză”. Autorul laudă „remarcabilul aspect grafic” care face „din această revistă un exemplu de efort izbutit în câmpul publicisticii noastre.” Imputările de ordin ideologic nu întârzie să fie formulate: „Trebuie însă să mărturisim că nivelul ideologic al unora din articole, ca și al unora dintre reproduceri lasă de dorit. Ne punem în mod legitim întrebarea dacă această revistă care trebuie să exprime pentru străinătate în chipul cel mai revelator, cel mai esențial realitățile românești, izbuteste să o facă în întregul acestui număr. Desigur, semnificația transformărilor economice, politice și sociale ale democrației noastre populare au izbutit să imprime revistei un alt caracter, decât cel din numărul trecut, unde resturile de formalism decadent erau grave. Numărul precedent păcătuia într-un chip atât de vădit, încât «Scânteia» a trebuit să intervină cu toată hotărârea. Dar chiar în numărul acesta, patrimoniul nostru cultural și artistic, ca și manifestările recente, nu sunt reprezentative în lumina cea mai justă.[...] Articolul d-lui Petru Comarnescu despre *Natura și omul în pictura lui Ștefan Luchian*, este din punctul de vedere al scopului urmărit de revistă, mai puțin izbutit. [...] Cronică d-lui Radu Bogdan despre expoziția «Flacăra», ca și cea a d-lui Ion Frunzetti despre evenimentele plasticiei noastre recente, au false subtilități de stil, prețiozități care nu sunt măcar sugestive și care

riscă să dea despre critica noastră de artă o imagine puțin justă. [...] *Afișul și desenul politic* se intitulează un articol documentar al d-lui George Ivașcu, care recapitulează evoluția acestor manifestări în ultimii trei ani. Articolul este scris în chip agreabil, dar fiind lipsit de orice element de analiză propriu-zisă, pierde din eficacitate. În sfârșit, cel mai mobilizator articol al revistei, neiscălit, încearcă să evoce *Un fenomen grandios, munca voluntară*. [...] Cu toate aceste scăderi de ordin ideologic, pe linie intelectuală și artistică, revista oferă un material destul de divers, adesea interesant, și mai cu seamă o realizare de excepțional nivel grafic, cu care ne putem mândri.” □ La rubrica *Poșta „Flăcării”* i se răspunde lui Teodor Vârgolici, căruia i se publică poemul *Brăila*.

- În „România viitoare”, N.N. Munteanu semnează articolul *Poezie și antologie*, în care laudă, în general, contribuția „Contemporanului” la îmbogățirea peisajului presei culturale românești și, în mod special, modul cum N. Tertulian înțelege această problematică în articolul *Criterii pentru o viitoare antologie a poeziei românești*.

5 octombrie

- Sub influența lingvisticii sovietice, în concepția căreia lupta de clasă și relațiile sociale determină superioritatea idiomurilor vorbite în țările socialiste față de cele capitaliste, apare în „Libertatea” articolul *Despre geniul limbii ruse*, semnat de Adrian Rogoz.

6 octombrie

- Are loc ședința biroului operativ al S. S. D. R., din care al cărei proces-verbal extragem: „Se ia în discuție planul de lucru pentru șezători și ședințe de cenaclu și participarea S.S.d.R.-ului la serbările pentru 7 noiembrie. Z. Stancu arată că planul va fi discutat la comitetul de artă și la ședința viitoare va raporta. I. Călugăru propune să ne adresăm poeților pentru poeme de 7 noiembrie. Se va face lista de scriitori care vor fi mobilizați [...]. Z. Stancu dă informații asupra Casei de pensii a scriitorilor. Sunt 106 pensionari, dar arată unele anomalii, ca de ex. pensia de 3.500 lei a poetului A. Toma în opoziție cu pensii de 8.000-10.000 lei ale unor scriitori reacționari. Spune că va cere revizuirea și de asemenea că până la revizuirea membrilor Societății scriitorilor să nu se mai acorde pensii. În privința unificării Z. Stancu va pune chestiunea la Partid.” (*Proces-Verbal* din 6 octombrie 1948, MLR 30085)

- George Călinescu adresează decanului Facultății de Litere, Iorgu Iordan, o scrisoare prin care solicită delegarea altui profesor, în locul său, pentru a-l examina pe studentul Vicu Mândra-Lewis. Textul vizează, cu subtilă ironie, criticile pe care i le-a adus în presă Vicu Mândra și precaritățile culturale ale acestuia. Atitudinea criticului vine după mai multe texte anticălinesciene

semnate de Vicu Mândra, culminând cu articolul *Câteva considerații cu privire la studiul literaturii române în Universitate*, publicat în „Flacăra” din 24 septembrie. (vezi Anexa)

7 octombrie

- B. Mitru, în „Națiunea”, nr. 760, delimitează între autorii acceptați de comunism și cei considerați a fi vânduți capitalismului: „Degeaba se zbuciumă însă... dulăii și căteii pașnici ai imperialismului” [Henry Miller, Camus, Feuchtwanger, Steinbeck]. Cultura burgheziei îmbuibate este putregăită și ceasul sfârșitului se apropie. Arta nouă, a Socialismului, a realității, arta înaltă a oamenilor liberi sovietici, aceea în care peste mări îndepărtate, creează în opresiune – poetul chilian Pablo Neruda, scriitorul brazilian J. Amado sau acei pomeniți Howard Fast, U. Sinclair [...] arta acestora va învinge” (*Adevărul asupra culturii burgheze*).

- „România liberă” acordă un amplu spațiu recenzării cărții lui A. I. Sololov, *Teoria leninistă a reflectării în artă*, impusă ca model pentru creatorii români: „Reiese de aici, că toate teoriile idealiştilor burghezi care încearcă să demonstreze [...] originea artei ca o «finalitate fără scop», nu exprimă altceva, decât pe de-o parte incapacitatea filosofiei idealiste de a explica geneza fenomenului artistic, pe de altă parte, că toate concepțiile acestea asupra artei corespund – într-un fel sau altul – intereselor de partid ale claselor reacționare, scopului final de a forma din artă un instrument al dominației lor de clasă, al exploatării”.

- Mircea Malița, președintele Uniunii Naționale a Studenților din R.P.R. semnează în „Scânteia” articolul *Studențimea din toate țările s-a alăturat cu hotărâre luptei lagărului antiimperialist pentru pace, independență și democrație*, prilejuit de lucrările Consiliului Uniunii Internaționale a Studenților (Paris, septembrie, 1948). Autorul redă în amănunt „bătălia ideologică” dintre delegațiile țărilor imperialiste și cele din țările cu democrație populară, prezentând o serie de obstacole întâmpinate de forțele „progresiste”.

8 octombrie

- În „Contemporanul”, III, nr. 106, Ion N. Bălănescu semnează textul *Problema frumosului în artă. Răspuns la «Datoria criticii», articolul d-lui prof. G. Călinescu*. Aparent o simplă polemică literară, această campanie orchestrată împotriva criticului face parte din programul de eliminare a sa din spațiul universitar.

- „Scânteia” anunță că un juriu format din scriitorii Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Petru Dumitriu (critic literar) și Florica Mezincescu (secretara U.F.D.R.), Elisabeta Luca (ziarist), Stela Moghioroș (redactor „Femeia”) și Maria Bran (muncitoare) va selecta și premia nuvelele, schițele,

reportajele, scenetele trimise revistei „Femeia” în scopul promovării tinerelor talente.

9 octombrie

● Programul de impunere a modelului sovietic de creație constă și în publicarea, difuzarea și publicitatea cărților adecvate. Element important al acestui program, *Cartea Rusă editează opere ale unor scriitori distinși cu premiul Stalin*, după cum anunță „Scânteia” apărută în această zi. Între aparițiile iminente se află *Tovarăși de drum* și *Krujilha*, de Vera Panova, *Povestea unui om adevărat*, de Boris Polevoi, *Privind harta U.R.S.S.*, de N. Mihailov.

10 octombrie

● În „Scânteia”, „Suplimentul de duminică”, sub semnătura lui B. Roșu, funcționar la „Scrisul Liber” București, apare articolul *O carte otrăvită*. Prin astfel de formule se urmărește îndepărtarea de pe piață, din librării și biblioteci a editurilor care promovează altă literatură și ideologie decât cea comunistă. În cazul de față autorul vizează editura „Forum”, care a tradus din engleză cartea scrisă de Pierre van Passen în 1943, *Aliatul uitat*. Incriminat este ultimul capitol, intitulat *Soluția*, fiindcă expune un plan de transformare a Palestinei în „punctul central al unui nou imperiu condus de Anglia, al cărui scop va fi desigur o exploatare mai întinsă a bogățiilor Orientului Mijlociu”. Concluzia autorului recenziei este următoarea: „Marxism-leninismul ne învață că capitalismul (sic!) se află acum în stadiul de descompunere, că numai socialismul aduce pace, liniște, drepturi și bunăstare pentru cei ce muncesc. Din cele de mai sus, se poate trage concluzia că această carte face propagandă imperialistă și că nu are ce căuta în librării și biblioteci.”

● Mihail Cosma identifică și analizează în „România liberă” *Câteva probleme ale literaturii pentru copii*. Articolul, politizat în exces, cu accente grotești, dă imaginea programului de îndoctrinare care vizează individul încă de la primii săi ani de viață: „Reconstituind trăsăturile care reies din esența de clasă a literaturii burgheze pentru vârstele mici, este util să ne oprim asupra unora din aspectele mai puțin subliniate. Ideologia claselor exploatoare și-a răsfrânt substratul antiuman, antisocial [...] și în câmpul «nevinovatelor» producției literare pentru copii. Povestirea *Cenușăreasa* care este sortită să aștepte pe «mărinimosul» făt de împărat pentru a se căsători și a se salva de mizerie; morala «fericiți cei săraci cu duhul» etc., pe care o ascunde de atâtea și atâtea ori basmul care predică renunțarea; fantasticul dus până la utopie și povestirile cu «balauri» și monștri din aceeași categorie – toate acestea ascund fie tema împăciuirii dintre clase, fie scopul ruperii conștiinței copiilor de orice tangență cu realitatea, ascunzându-se astfel

aspectele cele mai hidoase ale societății capitaliste. În literatura americană recentă [...] cărțile destinate copiilor, când nu oferă teme din lumea unor planete imaginare, [...] aduc episoade din viața gangsterilor, cărora li se atribuie geniu, curaj «eroism». Sportul cel mai exacerb devine o rațiune a existenței, o expresie a unui afacerism fără scrupule. Albumele pentru copii sunt mereu mai mult lipsite de textul scris, înlocuit cu desenul animat (sic!) ceea ce duce treptat la o atrofiere a lecturii. [...] Nu demult, în mai 1948, s-a putut admira la o Expoziție a «Presei pentru copii», organizată la Paris, «bogăția» motivelor decadente ale autorilor de literatură pentru copii din țările apusene. N-au lipsit nici povestirile de «tip negru» și nici absurditățile «suprerealiste» ale unor autori ca Dali etc. [...] În țara noastră, unde principalele mijloace de imprimare și difuzare a literaturii se află în mâna clasei muncitoare, însuflețită de o infinită dragoste pentru copii și conștientă de datoriile pe care le are pentru generațiile viitoare, se pune problema inițierii unei literaturi axate pe linia dezvoltării firești a celor mici, pe justa linie ideologică de care sunt animați oamenii muncii. O bună parte din literatura de tip polițisto-american a fost aruncată la coș, iar rămășițele ei continuă să fie îndepărtate. Mai mult, edituri ca Editura de Stat și Cartea Rusă, preocupate să dea copiilor o literatură sănătoasă, au tipărit o serie de colecții speciale. Apar de asemeni mai multe reviste pentru copii. Greutățile, dar mai ales deficiențele acestei munci sunt însă deosebit de mari. Multe dintre aceste deficiențe n-ar fi existat dacă am fi încercat să aprofundăm, cu mai puțină pripeală, uriașa experiență sovietică a literaturii și presei pentru copii. [...] Mănuind metoda realismului socialist, autorii sovietici au înțeles încă de la început că literatura pentru copii trebuie să fie pătrunsă de ideologia de clasă a proletariatului, trebuie să reflecte lupta și victoriile partidului oamenilor muncii, adaptând toate acestea la caracterele cele mai firești pe care le manifestă sufletul copiilor”.

● Apare revista „Analele Româno-Sovietice”, 1948, II(13). Între datele aniversare la care se referă o parte din texte se regăesc împlinirea a 31 de ani de la Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și a unui deceniu de la apariția *Istoriei PC al US (Curs scurt)* de I.V. Stalin.

● În prezența a 36 de preoți uniți (inițial fuseseră programați 38 – replică în timp a celor 38 de protopopi care au participat la Sinodul unionist din 7 oct. 1698, în frunte cu episcopul Atanasie Anghel), are loc o adunare care adoptă, în numele celor 430 de preoți uniți favorabili trecerii la ortodoxie, „Proclamația de revenire a Bisericii Române Unite în sânul Bisericii Ortodoxe Române”. □ La adunare se semnează un *Apel* adresat credincioșilor româno-uniți, care sunt chemați să urmeze calea stabilită de cei 36 de preoți și să se „întoarcă” la „Biserica Mamă”. În aceeași zi, episcopul Iuliu Hossu a emis un decret de excomunicare a tuturor preoților participanți la adunare. La 7 octombrie, Episcopatul Bisericii Române Unite,

întrunit la București, redactează o scrisoare-protest pe care o înaintează Prezidiului Marii Adunări naționale; în aceeași zi, episcopii greco-catolici și romano-catolici redactează un *Memoriu* de protest, adresat lui Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri. La 21 octombrie, la Alba Iulia, cu prilejul celei de a 250-a aniversări de la producerea actului unirii cu Roma, delegațiile din toate parohiile uniților fac act de supunere față de Patriarhie, consfințindu-se astfel „reîntregirea Bisericii românești prin voința mării majorității a credincioșilor și preoților uniți de a reveni la Biserica Ortodoxă Română”. Actul de la 21 octombrie 1948 a constituit partea formală. În fapt, Biserica unită (greco-catolică) a fost desființată din ordinul autorităților comuniste. Numeroși înalți ierarhi greco-catolici, preoți și prelați, au fost întemnițați, 11 episcopi uniți murind în temniță. (apud *Istoria României în date*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2007, coordonator Dinu C. Giurescu, p. 511).

- În „Lupta C.F.R.”, seria II, an IV, nr. 186-187, Sim. Cerăceanu consemnează, într-un text omagial, *Doi ani de la apariția „Contemporanului”*.

- „Carnetul activistului” nr. 2 (46) este un număr special, dedicat celei de-a XXXI-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie (7 noiembrie), cu accent pe ideile că „Trăim într-un veac când toate drumurile duc spre comunism” și „Țările de democrație populară sunt strâns unite în jurul URSS.” Între „directive” se numără condamnarea trădătorului Tito și lansarea unor lozinci – standard, în limbajul de lemn („Trăiască prietenia româno-sovietică“!).

12 octombrie

- Articolul *Progresul și înflorirea artei socialiste (Pe marginea unor discuții în URSS asupra naturalismului)*, semnat de A. Pascu și apărut în „Libertatea”, acuză unul dintre „păcatele” literaturii decadente, elogiind superioritatea artei socialiste: „Cu totul alta este structura artei socialiste. Artă socialistă, care este un produs al poporului nu este și nici nu poate fi concepută altfel decât în slujba poporului, oglindind sentimentele acestuia, strădania de fiecare zi pentru clădirea unei societăți superioare, a unei vieți fericite. Artă socialistă este inspirată și se bazează pe ideologia marxist-leninistă, se bazează pe creația colectivă și nu se poate dezvolta decât în raport cu contribuția masei”.

14 octombrie

- Cezar Petrescu continuă serialul Caragiale cu un nou text, publicat în „Semnalul”: *Racila învățământului de ieri*. De această dată, dramaturgul este invocat pentru justificarea reformării învățământului românesc, recent legiferată. În tușe groase, scriitorul demască „racilele” sistemului

educațional în regimurile trecute: „Uitând catastrofala epocă a șomajului intelectual, după acel nesăbuit dumping liceal care umpluse țara de milogi la straițe negre cu diplome academice; uitând sinistrele deșeuri ale acestui învățământ neadaptat la realitățile noastre economice și sociale; uitând pletora de neisprăviți și de declasați printr-o școală cu programele din lună – prea supărați acei interlocutori cu mască după paradisul lor pierdut. Paradisul unei țări cu cel mai jalnic procent de analfabeți din Europa și cu cel mai mare procent de studenți și titrați academici, raportat la numărul populației. Ca și cum această prăpastie, între bezna de la spate și între sclipitoarea pospăială a contingentelor inutile și inutilizabile de bugetivori cu patalamale, n-ar fi însemnat prin ea însăși o osândă! Ca și cum contrastele n-ar fi demonstrat evidența! Ca și cum nu aceasta ar fi fost racila învățământului nostru – tichia de mărgăritar pe scâfârlia chelului – cu toate consecințele care au răspuns automat și fatal în viața politică și socială, în șubreda alcătuire a Statului, în dezarmarea tinerelor generații svârlite cu diplome seci și cu mâinile goale să facă față luptei pentru existență. Declasare prin școală, repet!”

Fragmentul următor, extras dintr-un articol publicat de Caragiale „în marele ziar vienez Die Zeit”, îi folosește lui Cezar Petrescu drept argument autoritar: „Să vedem acum cum se fac în Statul român educația și cultura publică, în ce scop se fac și ce rezultate dau. Toate școalele, de la cele populare până la Universități – școale primare, secundare, profesionale, agricole, comerciale, de popi, de moașe, de muzică, de alte arte, facultăți de toate ramurile culturii înalte – toate dau mai mult sau mai puțin D’EMBLE absolvenților lor, drepturi la dignități și funcțiuni publice. Astfel, școala română în loc de a fi un mijloc de educațiune și cultură a poporului și a claselor dirigente, devine un canal de scurgere al poftelor de întâietate între cetățeni, de ieftină întâietate între cetățeni, de ieftină parvenire, de scutire de îndatoriri, de sporire de drepturi și privilegii. Și din ce în ce, din gradul cel mai de jos până la cel mai de sus, școalele sunt niște fabrici de funcționari, de salariați publici și de avocați – o pletoră de semidocti fără caractere, fără omenie, adevărați cavaleri de industrie intelectuală, cărora le trebuiesc numaidecât onoruri cât mai multe fără nici un merit și câștig cât mai mare fără prea mare osteneală”. Concluzia romancierului decurge direct din citarea acestui fragment: „Pagina mai sus citată n-ar fi putut oare figura prea bine în expunerea de motive a legii pentru noua reformă a învățământului, chiar după patruzeci de ani? Ce-ar fi fost de adaos? Ce-ar fi fost de suprimat?” □ În același număr, „Semnalul” își anunță încetarea apariției.

● În „Tânărul muncitor”, an II, nr. 76, Andrei Băleanu cere anihilarea literaturii „dăunătoare”, care nu mai corespunde noilor cerințe politice. Textul se intitulează **Maculatura otrăvită a vechii „literaturi pentru tineret” trebuie să dispară!**. O primă victimă a acestui articol acid este literatura pentru copii și tineret, o categorie „infestată” de ideile vechiului regim

burghezo-moșieresc. Cărțile nocive identificate de Andrei Băleanu sunt „Moș Nae” a lui Nicolae Batzaria sau „Păcală” a lui Petre Dulfu, dar și „Legendele Sfântului Graal” sau „romanele dulcești” ale lui Ionescu-Morel. Urmează, pe lista neagră, „pornografiile dezgustătoare” ale lui Rădulescu-Niger, „Aventurile submarinului Dox” și Sherlock Holmes, toate acestea reflectând modul în care, în trecut, „copiii creșteau în acest spirit bolnav, mistic, depărtat de realitate”.

15 octombrie

● Sidonia Drăgușanu elogiază exemplul sovietic al ziarului de uzină: „Despre un stahanovist de frunte vorbește o uzină întreagă și prin ziarul său toate celelalte uzine: este ales în Soviet, primește premiul Stalin, poeziile îi consacră versuri, chipul său este popularizat de către pictori de seamă” („România liberă”). Modelul se va impune și în presa românească.

● Seria articolelor publicate de „Contemporanul” împotriva lui George Călinescu continuă în nr. 107 cu *Problema talentului*, semnat de Ion N. Bălănescu. □ AL. I. Ștefănescu salută apariția numărului 1 al revistei „Probleme de literatură și artă” (a Institutului de Studii Româno-Sovietice): „Adevărată armă ideologică, publicația poate fi socotită una foarte valoroasă, în contextul lansării Revoluției culturale”, fiindcă „aplicarea metodelor sovietice respective la problemele culturii românești devine o sarcină pentru artiștii români progresiști, pentru că efortul lor va fi o contribuție prețioasă pentru atingerea aceluia STADIU DE CULTURĂ, despre care amintea Jdanov” (*Un îndreptar pentru criticii și creatorii de partid*). □ Tot în nr. 107, Mihail Sadoveanu este prezent cu *Importanța mondială a literaturii sovietice* (text integral al Conferinței susținute pe 7 octombrie 1948, sub egida Institutului de Studii Româno-Sovietic). Sadoveanu analizează opera lui Gorki dar și pe acelea ale lui Fadeev sau Șolohov, discutând despre rolul social, civic și moral al literaturii sovietice: „Ce departe rămân în urmă turnul de fildeș ori mizeria. [...] OMUL NOU se așează definitiv pe pozițiile câștigate, inaugurând o nouă operă a umanității. În fruntea lumii răsăritene, călăuz înțelept al dezvoltării sale economice și artistice, ca și în fruntea acelor care luptă pentru pace, dreptate socială și independență națională stă cel mai bun prieten...”.

17 octombrie

● Caracterul reacționar al formalismului este denunțat în „Flacăra” (anul I, nr. 42) de Maia Radovan, care semnează articolul *Note despre o estetică a formalismului*. Ca și în alte cazuri, o chestiune pur teoretică este asociată cu principiile „luptei de clasă”: „Dar formalismul nu este numai străin de artă, ci asemenea ideologiei burgheze în general, el este reacționar și agresiv. Trăsătura caracteristică a formalismului decadent este disprețul pentru lumea înconjurătoare, dispreț care în esență ascunde ura pentru poporul muncitor.”

● O analiză a reformei din *Învățământul superior* realizează G. Călinescu în „Națiunea”. Extragem din finalul acestui text o frază trist paradoxală în raport cu destinul universitar al criticului: „Indirect, actuala reformă realistă va întări, mai mult decât se așteaptă unii, știința și cultura, dacă bineînțeles noi profesorii ne vom face datoria, considerând că universitățile și institutele sunt pentru popor, nu plasamente pentru noi”.

19 octombrie

● „România liberă” informează despre ședința solemnă a celei dintâi sesiuni generale a Academiei R.P.R. Sunt reproduse cuvântările lui Gh. Gheorghiu-Dej, dr. Petru Groza, raportul lui Traian Săvulescu, președintele Academiei, sub titlul mobilizator *Poporul muncitor așteaptă de la oamenii de științe, litere și arte, aportul lor în lupta pentru construirea socialismului*. □ La același eveniment se va referi și „Scânteia” din 20 octombrie, sub titlul *Academia Republicii Populare Române dezbată problemele de viață ale poporului*.

22 octombrie

● „Contemporanul” (nr. 108) publică integral conferințele academice ale lui Gh. Nicolau, secretarul general al Academiei (*Organizarea muncii științifice în Academia RPR*), C. I. Parhon, președinte de onoare al Academiei (*Cercetările de medicină preventivă și curativă*), Petre Constantinescu-Iași (*Spre o nouă interpretare a istoriei României*) și A.Toma, *Țelurile activității noastre*, din care cităm: „Noi aderăm la teoria științei, artei și literaturii *conștient militante*, suntem împotriva ruperii de realitate, preconizată de sistemele «puriste» și «idealiste», și afirmăm unitatea teoriei și practicii în știință și viață”. A Toma dă ca exemplu noua Reformă structurală a învățământului, cu baza lui practică și activă, îmbinată armonios cu învățământul teoretic.

● Apropiata sărbătorire a Revoluției din Octombrie prilejuiește importante reduceri de prețuri la cărțile traduse din limba rusă, pentru perioada 1-7 noiembrie (cf. „România liberă”).

● Petru Comărnescu scrie cronică teatrală a piesei lui Camil Petrescu, *Nicolae Bălcescu*, în „Contemporanul”, nr. 108: „Revoluția de la 1848 este explicată ca efectul mizerelor condiții economice și sociale în care robea poporul român, pe care cărturarii nu fac decât să le lumineze, organizând pomirile revoluționare ale mulțimilor. Deci explicarea Revoluției este întreprinsă în sensul just în care o vedea și Bălcescu, care, în scrierile, convorbirile și corespondența sa a apărât caracterul popular al Revoluției [...]. Istoria este văzută dialectic în piesă, iar contrastele de clasă sunt zguduitor accentuate. Bălcescu luptă pentru popor și se vede doar ca un exponent al său, spre deosebire de grupul burghezilor, în frunte cu orgoliosul

Heliade Rădulescu și moderații C. A. Rosetti și N. Golescu sau Tell și I. Ghica. Remarcabil îndrumată ideologic și documentată, piesa a prelucrat dramatic acest bogat și emoționant material istoric. Piesa constituie o reușită și este, până acum, cel mai substanțial omagiu adus lui Bălcescu de vreun literat.”

23 octombrie

- „Națiunea”, nr. 774, propune *Un izvor de cultură: Cartea Rusă*, de Marina Șerban – cu un bilanț rodnic, 2. 242. 000 volume, din cărți care au atins tiraje de 30.000 de exemplare.

24 octombrie

- În „Muncitoarea”, an II, nr. 66, apare textul *Să ferim sufletul copiilor de otrava tipărită*, cu subtitlul *Trusturile americane de editură distrug sufletele copiilor din Statele Unite*. Este vehement criticat sistemul educațional și cel editorial american, care incită la violență și decadentism.

- G. Georgescu semnează în „România liberă” articolul *Cenaclul literar al Așezământului N. Bălcescu*, idealizând căderea creației literare în forumul social: „O profesoară citește o scenetă, iar un tâmplar, un muncitor sudor, o funcționară, îi fac critica spontan și fără prețiozități. [...] Sunt desigur și lipsuri. [...] De asemenea, multe poezii păstrează urme simboliste sau naturaliste”.

26 octombrie

- „România liberă” și Editura Cartea Rusă anunță un mare concurs de prezentări literare, constând în 139 de premii (în bani, albume și cărți). Sunt date titlurile și autorii spre recenzare.

- În „Scânteia” se anunță lansarea iminentă a unei noi serii de cărți traduse din literatura rusă și sovietică. Printre autori: Ilya Ehrenburg, Turgheniev, Lev Tolstoi, Maxim Gorki, V. Kataev, A. Anisimova, Pavel Bajov, V. Bianki, Vasili Ian, Mamin Sibiriac.

27 octombrie

- Conferința susținută de M. Roller la ARLUS (26 octombrie), pentru pregătirea Săptămânii Prieteniei Româno-Sovietice, este reprodusă în „Națiunea”, cu titlul *Știința și cultura sovietică în lupta pentru progres*. □ În același număr este publicat articolul *Ce ne-a adus teatrul sovietic*, de Petre Comarnescu.

29 octombrie

- Ov.S. Crohmălniceanu comentează în nr. 109 din „Contemporanul” volumul *Sângele popoarelor* de Radu Boureanu: „Imaginea sângelui

clocotitor al cărui drum leagă pe poet de cele din jur pare să-i fie dragă d-lui Radu Boureanu. Altădată, în *Golul sângelui* artistul simțea chemări atavice... Astăzi, în pulsațiile sângelui, dl. R. Boureanu simte o chemare nouă. Sângele său îi apare ca un afluent la uriașul fluviu de sânge al popoarelor... Am încheiat lectura versurilor d-lui Boureanu păstrând în memorie darul poemului autentic, peste rigurozități și pöticneli. Să nu uităm că domnia sa abordează primul domeniul acestei participări sufletești la lupta popoarelor. Dacă duce deci lupta grea cu neprevăzutul și-i întâmpină obstacolele, nu e mai puțin adevărat că-i revin totodată meritele pionieratului”. □ Aceeași revistă reia raportul **Știința, literatura, arta și slujitorii lor în RPR** prezentat la 18.10.1948, cu prilejul deschiderii celei dintâi Sesiuni generale a Academiei RPR, de prof. Traian Săvulescu, președintele forului. Raportul prezintă un scurt istoric al fostei Academii, dar și principiile de bază ale actualei, precum și viitorul program: „Academia RPR, înlăturând dogmele și canoanele învechite, își ia locul cuvenit în frontul de luptă și muncă, alături de muncitori și țărani, pentru întărirea RPR în drumul său spre socialism. Este un punct de onoare al Academiei RPR, de a face din instituțiile afiliate ei adevărate instituții științifice înaintate, strîns legate de practica construcției socialiste [...]. Știința ce va fi cultivată aici nu va servi îmbogățirii unor persoane izolate și nici pentru satisfacerea vanității unuia sau altuia. Știința cultivată aici va fi pusă în slujba păcii și a democrației”.

30 octombrie

● În „Scânteia” și în „România liberă” apar articole despre numirea post mortem a unor membri de onoare ai Academiei Române: Mihail (sic!) Eminescu, Ion Creangă, I.L. Caragiale, C. Dobogeanu-Gherea, Al. Vlașu, Șt. Luchian, Teodor Neculuță, Ion Păun-Pincio, I. Andreescu, Aurel Vlaicu, D. Șt. Stâncă, G. Ibrăileanu, Al. Sahia, dr. D. Bagdasar. □ Aceeași informație apare și în „Lupta Ardealului” din 1 noiembrie.

[OCTOMBRIE]

● Apare „Viața Românească”, număr triplu, n I, nr. 3-5, august-octombrie, din al cărei sumar reținem semnăturile lui Zaharia Stancu, Eusebiu Camilar, Maria Banuș, Cezar Petrescu, Iorgu Iordan (*Concepția ideologică a limbajului*), Ov. S. Crohmălniceanu (*Deplasarea centrului de greutate al deca-dentismului*). □ Zaharia Stancu semnează un amplu reportaj despre Congresul Mondial al Intelectualilor de la Wrocław (Polonia), printre ai cărui participanți s-au aflat Jorge Amado, Alexandr Fadeev, Ilya Ehrenburg, Leonid Leonov, Ellio Vittorini, Julien Benda, Vercors, Paul Eluard, Marcel Prenant, George Lukacs. □ În același număr, Perpessicius publică un fragment din ciclul poetic *Provinciale*, datat 1941.

● În „Caiet cultural”, nr. 10, anul II, 1948, Mihai Novicov semnează textul *Echipele artistice*, în care se indică necesitatea educării maselor în spiritul realismului socialist, pusă în contrast cu cultura decadentă a imperialismului american: „Caietul acesta cultural este un sprijin pentru echipele artistice muncitorești. El trebuie să le ajute în muncă, să-i pună la dispoziție material, să-i îndrume cu privire la felul cum trebuie să fie organizată și condusă munca artistică în întreprinderi și sindicate. [...] Pentru aceasta este însă nevoie a se înțelege cât mai bine care este rostul activității artistice în întreprinderi. Este nevoie cu atât mai mult cu cât mai sunt până și astăzi unii tovarăși nerealști care înțeleg strâmb această chestiune. Până astăzi pentru unii munca artistică este pur și simplu distracție. Imperialismul american, ca și celelalte țări capitaliste, putrezește, scârțâie din temelie, este ros de adânci contradicții, e ca o casă veche ce amenință să se prăbușească. Însă marii bancheri și industriașii se țin cu dinții de câștigurile lor. De aceea ei fac tot posibilul, recurg la toate mijloacele pentru a determina muncitorimea să nu pășească pe calea luptei revoluționare.”

NOIEMBRIE

1 noiembrie

● Are loc naționalizarea, de fapt confiscarea instituțiilor medico-sanitare (îndeosebi spitale) și a întreprinderilor cinematografice (mijloacele de producție și de exploatare a filmului însumând 383 de cinematografe și un platou de filmare). (apud *Istoria României în date*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2007, coordonator Dinu C. Giurescu, p. 512).

3 noiembrie

● Se inaugurează, în prezența Președintelui Consiliului de Miniștri, Dr. Petru Groza, *Muzeul Româno-Rus* (sub auspiciile *Institutului de studii Româno-Sovietice*), cu exponate datând din Antichitate până în contemporaneitate. Va fi desființat în 1963, locul său fiind ocupat, prin transfer de la „Casa Stalin”, de Muzeul Literaturii Române (director fondator acad. D. Panaitescu Perpessicius).

● În „Libertatea” apare articolul, nesemnat, *Cum se tâlmăcește la noi o carte sovietică*.

4 noiembrie

● „Scânteia” anunță festivalul organizat de Societatea scriitorilor din R.P.R. cu prilejul sărbătoririi celei de a 31-a aniversări a Revoluției Socialiste din Octombrie. Conferința lui Al. Șahighian despre *7 Noiembrie în viziunea scriitorului-luptător* va fi urmată de lecturi din creația proprie a următorilor: Maria Banuș, Vlaicu Bârna, Radu Boureanu, Nina Cassian, Dumitru Corbea, Gala Galaction, Iacob Groper, Sanda Movilă, Francisc Szemlér, Cicerone

Teodorescu, A. Toma, Victor Tulbure. Vor citi fragmente din literatura sovietică: Beate Fredanov, Maria Botta, Nicolae Brancomir, Mihai Popescu.

- În „România liberă”, Mihail Cosma semnează articolul *O enciclopedie populară asupra Uniunii Sovietice, revista „Veac Nou”*. Autorul afirmă, mai întâi, că „tipărite în scopul difuzării ideologiei claselor posedante, nu este de mirare că revistele burgheze deveneau niște biete dosare de elucubrații, niște albume ale saloanelor și alcovurilor, în care moralitatea și descompunerea oglindeau însăși putreziciunea societății capitaliste și a culturii corespunzătoare”, pentru ca apoi să elogieze „Veac Nou”, publicație inițiată în decembrie 1944 și ajunsă, după 244 de numere, la un tiraj de 150.000 de exemplare. Explicația extraordinarului succes e dată de faptul că „Veac Nou” este „o importantă armă de luptă a A.R.L.U.S. –ului, care a răspândit marea idee a prieteniei româno-sovietice, de care este legată în mod indestructibil întreaga dezvoltare a țării noastre spre socialism”.

5 noiembrie

- Adrian Rogoz face apologia omului sovietic în „Libertatea”: „În societatea socialistă, toate lucrurile se leagă între ele, știința le dă unitate, coeziune și forță. Pentru crearea omului sovietic, pentru ridicarea nivelului cultural al întregului popor muncitor a fost declanșată o uriașă campanie educativă “.

(Etica socialistă și noul om sovietic)

- „România liberă” publică două articole despre noua Academie a R.P.R. În primul se anunță că Membrii Academiei aderă la Apelul Congresului de la Wrocław. În cel de-al doilea se comunică lista noilor membri activi și corespondenți, între care se află Gr. Moșil, Ilie Murgulescu, Miron Nicolescu, Camil Petrescu, iar ca membri corespondenți Geo Bogza, Al. Graur, Lucian Grigorescu, Emil Isac, Panaitescu-Perpessicius, D. Zambaccian Kricor.

- Cronică literară susținută de Ov.S. Crohmălniceanu în „Contemporanul” vizează în numărul 110 poemul-reportaj *Ce s-a întâmplat la Răscruți cu ocazia însămânțărilor*, publicat de Ioanichie Olteanu în „Lupta Ardealului” din 16.10.1948. Textul se intitulează *Poezie-Fabulă-Reportaj* și este, în general, laudativ.

6 noiembrie

- Despre inaugurarea Muzeului Româno-Rus din Capitală relatează și „Lupta Ardealului”, care reproduce discursul premierului Petru Groza: „Deschidem un nou lăcaș de cultură, care, pe baze de documente istorice, ne arată legătura de secole între poporul român și poporul rus.”

- Paul Eluard, „marele poet al Rezistenței franceze”, sosit la Congresul ARLUS, dă următoarele declarații consemnate de „Națiunea”, nr.786: „Pentru un intelectual ca mine, călătoria pe care am făcut-o în țara dvs. este

plină de învățăminte. Am vizitat o țară liberă, nu ca țara mea, care a trecut printr-o dârză rezistență a intelectualilor și a întregului popor francez împotriva opresiunii fasciste. Azi, în fața precipitării evenimentelor, poeții francezi se regroupează și se poate spune că începe o nouă rezistență, de această dată împotriva imperialismului american”. Un articol dedicat *Omului și Poetului Eluard* va semna Petru Comarnescu în nr. 789 din 10 noiembrie al aceleiași publicații. □ Tot în „Națiunea”, Andrei Oțetea realizează rubrica intitulată *Caleidoscop*, arătând în articolul *Ideologia marxist-leninistă în noua orientare a culturii noastre*: „Rolul ideologiei marxist-leniniste este de a întări unitatea morală a poporului prin noțiunea de solidaritate în muncă, a tuturor elementelor productive, de a crea noi forțe productive prin ridicarea de jos a tuturor talentelor care promet și de a înlesni dezvoltarea facultăților artistice, literare și științifice ale poporului printr-o aplicare cât mai largă a «umanismului real» al lui Marx”.

7 noiembrie

- „Lupta Ardealului” apare într-o ediție specială, cu un supliment cultural dedicat Marii Revoluții Socialiste, cuprinzând articole despre Maiakovski (de Victor Felea), Lenin (de Pavel Apostol) și poezii de Miron Radu Paraschivescu, dedicate zilei de 7 noiembrie.
- În „Lupta Moldovei”, S. Dv. semnează articolul *Cărțile sovietice îndrumază și învață oamenii muncii*. În general, multe dintre aceste articole sunt alcătuite din clișeele obișnuite ale epocii și seamănă uneori până la identificare.
- Articolul pe care îl semnează Petru Dumitru în „Flacăra” (nr. 45) se intitulează *Teatrul sovietic, pildă și imbold pentru teatrul românesc* și analizează modul cum se propagă modelul sovietic în acest domeniu, pornind de la constatarea că, „pe calea ce ne-o arată evoluția și progresele teatrului sovietic, teatrul românesc a făcut primii pași”. În opinia scriitorului, întâzieri se înregistrează în planul creației dramaturgice inspirate de acest model: „Dacă în spectacologie, în realizarea scenică, în atitudinea față de muncă în teatru, progresul e vădit și se înainteză cu încredere; dacă, de asemenea, în ceea ce privește pătrunderea teatrului în mase, crearea unui teatru care să fie bun al poporului, s-au realizat progrese însemnate; totuși în creația dramatică literară s-a rămas în urmă. Trebuie ca dramaturgii noștri să-și îndrepte atenția spre bogata literatură dramatică sovietică; trebuie ca editurile noastre să pună la îndemâna scriitorilor și publicului piese sovietice cât mai multe, în traduceri cât mai bune. Pentru ca și pe tărâmul literaturii dramatice, teatrul sovietic să fie pentru noi o pildă și un imbold.”
- „Națiunea” apare într-o ediție specială în cinstea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, cu un articol de primă pagină al lui C. Dimitriu (secretar general al PNP) și cu o pagină dedicată intelectualității progresiste sovietice,

incluzând *Poemul lui Octombrie* de Vladimir Maiakovski (în traducerea lui Vladimir Colin) și o trecere în revistă a biografiei poetului rus, *Vladimir Maiakovski, poetul Revoluției Socialiste*, de Petru Comarnescu. □ De asemenea, G. Călinescu recenzează aici volumul *Întâlniri cu tovarășul Stalin*, de la Editura Confederației Generale a Muncii: „Îmbierea de care se bucură Stalin a găsit o expresie originală și profundă prin aviatorul Cicalov, care nu se simțea destul de orator. El a vorbit așa: În bogata noastră limbă rusă, atât de plină de imagini, nu există alt cuvânt mai cald, mai profund, care să exprime mai bine sentimentele noastre, decât CUVÂNTUL STALIN”.

9 noiembrie

● Inspirat de evenimentul de la 7 noiembrie, Ștefan Tita scrie în „Libertatea” despre *Humanismul culturii sovietice*: „Așadar, numai într-un stat socialist cum este Uniunea Sovietică, în care exploatarea a fost desființată, în care mijloacele de producție au devenit proprietatea colectivă, umanismul a putut constitui conținutul real al culturii, fiindcă această conștiință colectivă care este cultura unui popor nu mai reflectă interesele înguste ale unei clase dominante exploatoare, ci condițiile de dezvoltare ale întregului popor.” □ În același număr al ziarului este reproducă conferința lui V. Kojevnikov despre realismul socialist: „Esența metodei realismului socialist nu este aceea de «cheie literară», ci presupune la un om de artă cunoașterea acelor legi și principii după care se dezvoltă realitatea. Cunoașterea realității însă nu reprezintă decât o latură a realismului socialist, căci realitatea se schimbă în mod dialectic”.

11 noiembrie

● „Scânteia” anunță că la 26 noiembrie încep *Examenele pentru calificare profesională definitivă a membrilor Sindicatului Artiștilor*. □ La rubrica de *Informații culturale*, din același număr, ziarul informează despre concertul Filarmonicii de Stat din 14 noiembrie, în care este inclusă și *Rapsodia română* de George Enescu. La pupitrul dirijoral, maestrul Constantin Bugeanu, la vioară tânărul Ion Voicu.

12 noiembrie

● G. Călinescu semnează în „Contemporanul”, nr. 111, articolul *Pauperitatea poetului*, despre Eminescu, a cărui poezie este considerată drept „una de luptă socială”. Poetul este un pretext pentru o demonstrație conformistă, cu apel la modelul cultural sovietic, dar și cu o pledoarie pentru o mai bună remunerare a creației: „Nu cred în «mizeria» geniului. Concepția aceasta e în dezacord cu ideologia clasei muncitoare și ne-ar aduce la concluzia de a trata pe intelectualii noștri ca pe niște fakiri. Noi avem nevoie

de ingineri și de poeți, substanțial hrăniți, încrezători în rosturile acestei lumi, ca să ne ajute tehnicește și moralmente să fim fericiți în ea. [...] Combaterea teoriei pauperității artistului nu-i grea, deși alegerea căilor de atac prezintă unele dificultăți. [...] Munca constructivă (sic!) e o afirmare a sănătății noastre fizice și morale. Dacă însă arta e în general o bucurie, cum putem susține că mizeria e inerentă artistului și pauperitatea un stimulent? Concepția sovietică despre artă și artist se întemeiază pe postulatul că arta e muncă și munca e bucurie. Dacă poetul nu-i fatal un «mizerabil», ci un constructor, el trebuie răsplătit cu un bun salariu pentru opera lui socială.” □ Nina Cassian este prezentă în același număr din „Contemporanul” cu poemul *Cântec despre Doftana*, în cadrul unui grupaj în care mai sunt cuprinse fragmentul lui E. Camilar, *Într-o noapte*, și textul lui Mihai Popescu, *Doftana, temniță, universitate și baricadă*. „Frunză roșie ca năframa/ Cântecul despre Doftana/ A rodit un cântec nou/ Glasul vostru, glasul meu/ Astăzi, când descătușați/ Numele vostru de frați/ Chinuiți, bătuți, scuipați/ Flutură pe steaguri mari/ Strâns ținute-n pumnii tari”.

14 noiembrie

● „Scânteia” publică poemul lui Dan Deșliu, *Cântec în cinstea lui 7 Noiembrie*, precizându-se că artistul l-a recitat cu prilejul festivității închinată mării aniversării, desfășurat cu o zi înainte: „Hohotește văzduhul, clocotește pământul,/ se-ntetește culesul bucuriilor coapte,/ se-nzecește puterea și sporește avântul,/ spre cinstirea și slava lui Noemvrie, șapte [...] / Să sporească producția, să fim fruntea-n întrecere/să răpunem cărbunii ca secara sub secere/ Și să facem cinci norme într-o singură noapte, / întru slava lui Noiemvrie șapte [...] / Și-o fetișcană, ca sute și mii/ din multele țării țesătorii/ îi spune vecinei: zorește, mătușă,/ șapte Noemvrie bate la ușă/ ne-o iau confecțiile înainte/ [...] / Și sondorii pe schele și fierarii la focuri,/ și plugarii cu pluguri pe ogoarele lor,/ și morarii dând drumul la șuvoaie-n lăptocuri,/ și poeții strângându-și rodul nopții spre zori,/ și fochistul mașinii, mânuind manivela,/ cu mai multă-ncordare, mai dibaci,/ și strungul lucrându-și piulița, biela,/ și agronomul ce scoate vița rea din araci,/ toți tovarășii muncii, întrecându-se-n fapte,/ întețindu-și puterea în avânt voinicesc/ și aduc sărbătorii lui Noemvrie șapte/ chezașia izbânzii pentru cei ce muncesc!/ Revoluție, leagăn al victoriei noastre !/ Comunism, mântuire din mișelnic destin!/ Decât stelele toate ale bolții albastre/ Mai puternică-i steaua strălucind pe Kremlin! / Către voi se îndreaptă slava Patriei mele,/ către voi imnul muncii răsunând zi și noapte/ Lenin și Stalin, către steaua-nre stele,/ marea izbândă din Noiemvrie șapte!”

● În „România viitoare”, N. N. Munteanu semnează articolul „*Regalități literare*” *destrămate*; în care critică evoluția ideologică a lui Alecsandri, reproșându-i superficialitatea morală, precum și proveniența lui aristocratică,

ceea ce l-ar transforma în dușman de clasă incapabil să înțeleagă cu adevărat poporul și nevoile culturale ale maselor muncitoare. Textul se înscrie în programul de reconsiderare a „moștenirii literare”.

15 noiembrie

- „Lupta Ardealului” cuprinde un supliment cultural. Reținem din sumar articolul *Ritmul bolșevic al dezvoltării culturale*, de Pavel Apostol, text avântat propagandistic în sprijinul impunerii modelului sovietic în cultura românească. Între creațiile literare publicate în acest număr, notăm poezia *Demonul*, de Lermontov, în traducerea lui George Lesnea, și *Poemul culesului de vii*, de Dumitru Micu.

18 noiembrie

- „Scânteia” anunță conferința tov. Zaharia Stancu, *Dare de seamă asupra călătoriei la Moscova*. □ La filiala bucureșteană A.R.L.U.S, maiorul Barski conferențiază despre *Superioritatea culturii sovietice față de cultura burgheză*.

19 noiembrie

- „Contemporanul”, nr 112, lansează o discuție literară despre volumul *Tovarăși de drum* de Vera Pavlova, la care participă Petru Comarnescu, Horia Stancu, Petre Solomon și Petru Dumitriu. Acesta din urmă constată că volumul respectiv este mai mult decât o carte prețioasă ca valoare artistică: „Ea mijlocește o mai deplină cunoașterea oamenilor din marea țară de la Răsărit și prin aceasta o îmbogățire a ceea ce știm noi despre OM, o îmbogățire a umanității noastre, a fiecăruia”.

21 noiembrie

- Se publică Hotărârea Biroului Politic al C.C. al P.C.R. privind începerea acțiunii de verificare a activului de partid (o primă etapă, care se va încheia în 1950). În urma verificării sunt excluse din partid 142.000 de persoane, calificate de Comisiile de verificare drept carieriști, elemente dușmănoase strecurate în partid, legionari și, cu precădere, foști membri ai P.S.D. Rezultatele vor fi date publicității la 20 iulie 1950 (apud *Istoria României în date*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Enciclopedică, București, 2007, coordonator Dinu C. Giurescu, p. 512).

- „Scânteia” republică, după „Viața Românească”, nr. 3-5, poezia *Patronul*, de Maria Banuș, asupra căreia se va opri, elogios, cronicarul „României libere”. Mihail Cosma, în numărul din 24 noiembrie.

- În „România liberă”, H. Dona semnează articolul *Împotriva „culturii” lui Moch*, în care justifică denunțarea de către Marea Adunare Națională a Acordului cultural româno-francez încheiat la 31 martie 1939, în termenii

următori: „Într-o asemenea Franță antifranceză, în care venerația pentru Descartes și Racine este înlocuită prin cultul chewing-gum-ului și a M-gun-ului gangsteresc, pe de o parte, și Republica Populară Română, pe de altă parte, relații «culturale» nu pot exista.” □ În același număr, Mihail Cosma semnează cronică literară la *Sângele popoarelor*, de Radu Boureanu, subintitulat „primul volum de poezie publicistică”, după modelul sovietic: „În Uniunea Sovietică a și apărut în această direcție o nouă specie literară, așa numita poezie publicistică, inspirată din faptele politicii internaționale, din lupta popoarelor pentru eliberarea lor de sub cătușele imperialismului”. Pionieratul lui Radu Boureanu, sub acest aspect, nu este lipsit de scăderi: „Exceptând unele poeme ca *Grecia II*, unde cititorul are impresia că nu poporul condus de Partidul Comunist luptă împotriva fasciștilor, ci mai ales zeitățile Olimpului reînviată în secolul energiei atomice și al radiofoniei, sau *Lângă Marea Roșie* cu o excesivă tentă de evocare biblică, a legendei religioase, sau *Țara ciorchinilor negri*, unde într-o lume suprasaturată de imagini se perindă elemente disparate ale istoriei yankee, în majoritatea versurilor sale poetul reușește să dozeze materialul evenimentelor istoriei sau ale politicii actuale, într-o desfășurare armonică, sugestivă până la obsesie.”

24 noiembrie

● „România liberă” face o amplă prezentare a poeziilor publicate de „Viața Românească”, numerele 3-5 și 6. Sunt trecute în revistă ciclurile *11 Iunie 1848*, de Maria Banuș, și *Provinciale*, de Perpessicius, poemul *Poltava*, de Pușkin, tradus de George Lesnea și „analizat temeinic de către d. N. Moraru în același număr al revistei”. Evoluția poetei Maria Banuș este salută în următorii termeni: „a izbutit printr-o perseverență urmărind a filonului sensibilității sale să treacă de la o poezie angajată, dar insuficient motivată, cu multiple aluviuni de pastel, cu resurse căutate din universul arghezian, la o poezie care nu este numai expresie a unei atitudini, ci însăși atitudinea de luptă a clasei muncitoare, ca forme de stil proprii poetei și în același timp apropiate poporului”. Referindu-se la poemul *Patronul*, având ca temă „socială” naționalizarea din iunie același an, recenzentul arată că sunt „versuri concentrate, în care șarja poetei împotriva exploatatorului se desfășoară de la ironie, la demascare, de la persiflare, la mușcătura vitriolantă pe toată gama tonurilor satirice” și conchide că „d-na Maria Banuș realizează un poem, care este unic în acest gen și care ar putea stimula și pe alți creatori. Finalul acestui poem este un îndemn la intransigență față de dușmanul de clasă, la vigilență necruțătoare și trează: «Gingașe domn, îți mulțumesc./ Îți mulțumesc c-ai apărut/ Furat de muncă, uit, greșesc / Și cred c-ai putrezit de mult.../ Azi știi că duhul tău nu doarme/ Că porți pistolul sub gheroc/ Dar fii pe pace, avem arme/ Și ac de fiece cojoc»”. Prezentarea poemului perpessician începe aluziv, printr-o „mențiune critică” și se oprește

la un reproș: „d. Perpessicius își face refugiu și sprijin în lumea ideilor, disprețuind pe asupritorii gândirii (fără a trece totuși, mai departe, la o atitudine combativă).” Salvarea vine din datarea poemului, 1941, și din încercarea poetului de întoarcere la temele vieții, deoarece, altfel, el aparține liricii formale fiind o „luxuriantă îmbinare de motive preistorice, mitologice, de rococo galant”. Concluzia, cam forțată, a recenzentului este că „fără îndoială, meritul d. Perpessicius este că de multă vreme d-sa și-a pus problema depășirii estetismului manifestat în poemele d-sale de acum 20 de ani, ca și în critica domniei sale”. Poemele din numărul 6 al „Vieții Românești” sunt închinată, ca și întreaga revistă, sărbătoririi Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Despre ele se spune: „Numeroasele poeme publicate în paginile sale, unele de o reală valoare artistică, mărturisesc pe lângă preocuparea poezilor noștri de a atinge un nivel cât mai înalt în creațiile lor, dragostea adâncă pentru marea Uniune Sovietică, pe care stihuitorii noștri au demonstrat-o în atâtea creații originale”. Stihuitorii sunt E. Jebeleanu, cu poemul *Noiembrie de foc*, Marcel Breslașu, cu *Cântec pentru luceafărul roșu* și Nina Cassian, care, deși „revelatoare pentru noua tematică [...], continuă să păstreze suficiente urme de formalism, care să le altereze conținutul”.

28 noiembrie

- „Suplimentul de duminică” al ziarului „Scânteia” publică „un fragment inedit (sic!!!) din *Descult*, roman de Zaharia Stancu, apărut în Editura de Stat.” □ În același supliment sunt reproduse *Cântecul răzvrătitului maghiar*, de Ady Endre, în tălmăcirea lui Eugen Jebeleanu, și interviul intitulat *Domiciliul: globul pământesc!*, luat lui Pablo Neruda de ziaristul spaniol Korpus Barga.

- În „România liberă”, Mihail Cosma semnalează poeziile publicate în revista „Studentul român” de tânărul Cezar Drăgoi, „care constituie un promițător debut”. Titlurile amplelor poeme vorbesc de la sine: *Raport de activitate*, *La Nicolina*, *în cuptoare*, *Măi tovarăși*, *Început de Octombrie*, ca și grupajul dedicat Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Reține atenția observația: „exceptând «înjurătura» și alte câteva reminiscențe argeziene, poetul reușește, cu toată pasta multicoloră pe care o folosește să ofere o poezie viguroasă, înflăcărată”. Poetul e comparat lejer cu Withman, Aragon, Maiakovski și, în pofida unor versuri precum „La Smolnâi – agitație: / La dracu flecării ca vrăbiile/ prindeți naganul și săbiile./ Ne cheamă clasa și Partidul/ sus/ciocanul/ secera /penița“, recenzentul arată că „se impune însă ca în toate poemele poetul să străbată din ce în ce mai adânc preocuparea de a scoate din realități, de a sublinia, de a pune în evidență factorul care conduce procesul de înnoire a acestor realități, Partidul clasei muncitoare”.

- Despre *Preocupările cenaclului literar „Orizonturi noi”* scrie în „România viitoare” Eugen Andrei, care afirmă că „în Republica noastră,

datorită noilor condiții de viață asigurate spiritului creator, manifestările în toate domeniile culturii capătă pe zi ce trece o putere de desfășurare tot mai mare, mai neîntâlnită. Zeci și sute de institute, școli, teatre, atenee, cămine culturale, cenacluri literare, biblioteci etc. răsar neconținut pe tot cuprinsul țării, dovadă hotărâtoare a marelui elan cu care poporul înaintază vertiginos pe drumul înfloririi culturale.” Cenaclul literar „Orizonturi Noi” se încadrează în linia marxism-leninismului, activitatea sa principală constând în alternarea „preocupării de stimulare și îndreptare a creației cu cea de cultivare a cunoștințelor mânuitorilor de condei în spiritul principiilor creatoare ale marxism-leninismului.”

● La campania de contestare a lui G. Călinescu se adaugă și articolul publicat în „Flacăra” (an I, nr. 48) de Mihai Dragu, care aduce în discuție *Câteva note ale curentului sămănătorist*. Sămănătorismul pare însă numai un pretext pentru denunțarea atitudinii exprimate în *Istoria... călinesciană* față de această ideologie literară: „Având sprijinul oficialității și prestigiul unor nume, «Sămănătorul» a făcut adevărate ravagii în opinia publică. O poziție netă de împotrivire, de stăvilire a acestui curent mistico-naționalist nu s-a înregistrat. Criticile «estetice» s-au mărginit doar la ridiculizarea banalităților prezentate de «Sămănătorul» drept artă. Ne vom mărgini a da un singur exemplu, acela al poziției adoptate de d. G. Călinescu în *Istoria literaturii române*. Rezervându-i un spațiu restrâns, d-sa conchide (după ce stabilește o serie de corespondențe și mobiluri neconvingătoare) că «Sămănătorul» a avut un rol foarte secundar, dar totuși «a educat mulțimile pentru buna literatură» Aceasta este catalogarea istorică a desfășurării țărănimii în literatura noastră?”.

29 noiembrie

● Dumitru C. Micu propune, în „Lupta Ardealului”, povestirea în versuri *Poetul și tovarășul de la CFR*, ca model pentru uzul tinerilor lirici. Exemplul său vine într-o continuare logică a articolului polemic apărut în suplimentul cultural al aceleiași publicații (nr. 696, nesemnat): *Flacăra, poezii și scrisul pe-nțele* □ Pavel Apostol discută *Caracterul partinic al literaturii*, într-un fragment din studiul despre *Literatură și marxism*, făcând observația că manifestarea caracterului partinic nu înseamnă, „limitarea activității scriitoricești la variații servile pe tema lozincilor propagandistice cotidiene”. □ În aceeași manieră Pavel Apostol comentează *Locul realismului socialist în istoria literaturii*, articol publicat în numărul din 13.12.1948 și reluat după o săptămână sub titlul *Trăsăturile de bază ale realismului socialist*.

[NOIEMBRIE]

● Apare „Viața Românească”, an I, nr. 6, noiembrie, dedicat aproape integral Revoluției din Octombrie și prieteniei româno-sovietice. Miron

Constantinescu semnează articolul *Prietenia româno-sovietică*, N. Moraru textul *Revoluția din Octombrie și drumurile literaturii*. □ Dedică versuri evenimentului: Eugen Jebeleanu (*Noiembrie de foc*), Marcel Breslașu (*Cântec pentru luceafărul roșu*), Nina Cassian (*Poem pentru Marea Revoluție – fragmente*), Sanda Movilă, (*Cântec pentru sora răsăriteană*), Radu Pădure (*Moscova roșie, Moscova aurie...*).

DECEMBRIE

1 decembrie

- Se deschide prima *Expoziție anuală de stat a artelor plastice* (tradiția va continua până în 1954).
- „Veac nou”, nr. 19 (serie nouă), conține ample informații despre cele mai importante evenimente din *Săptămâna prieteniei româno-sovietice*. Între manifestări se numără: Simpozionul cu tema *Contribuția teatrului sovietic la dezvoltarea vieții teatrale românești* (27. oct, Teatrul Național Sf Sava); Expoziția *Prietenia româno-sovietică* (1 nov., Sala Dalles, a vorbit Ana Pauker, Ministru de Externe, despre *Temeiurile de nezdruccinat ale prieteniei româno-sovietice*); Conferința lui Iosif Chișinevschi, Secretar al P.M.R., *Experiența istorică universală a popoarelor sovietice și însemnătatea ei pentru dezvoltarea Republicii Populare Române*, (1 nov., Casa Prieteniei Sovieto-Române); Conferința lui Miron Constantinescu, *Prietenia Româno-Sovietică* (1 nov., la Radio); Reprezentație de gală cu opera *Boris Godunov*, de Mussorgski (1 nov., Opera de Stat); Conferința lui Gh. Apostol, Președinte al C.G.M., *Cuceririle sociale ale poporului român au fost posibile și pot fi păstrate prin prietenia și colaborarea cu Uniunea Sovietică* (2 nov., Sala S.T.B. Tei); Reprezentație de gală cu *Fântâna din Bakisarai*, de Asafiev (2 nov., Opera de Stat); Inaugurarea *Muzeului Româno-Rus* (3 nov, sub auspiciile *Institutului de studii Româno-Sovietice*, a vorbit dr. Petru Groza, Președintele Consiliului de Miniștri); Festival de gală dat de artiștii sovietici C. Șapavlova, P. Lisițian, G. Barinova, S. Zveaghina, C. Richter, Alex. Dedukin (3 nov., Sala ARO); Conferința maiorului Baraski, din Armata Sovietică; *Cultura sovietică cea mai progresistă din lume* (3 nov., Casa prieteniei Sovieto-Române), Inaugurarea noului local al *Bibliotecii Centrale ARLUS*. Au vorbit academicianul A. Toma și scriitorul sovietic V. Kojevnikov, redactor la „Pravda” (6 nov., Sediul ARLUS).

2 decembrie

- La rubrica „Însemnări” a ziarului „Universul”, Claudia Millian, publică tableta *Alexei Surkov*, prilejuită de vizita în Capitală a poetului rus, pe care îl elogiază ca model al creației literare progresiste.

3 decembrie

● O informație despre abuzurile comise în Spania de regimul lui Franco, transmisă de agenția Rador, este preluată și publicată în ziarul „Universul”, drept nouă dovadă a reprimării culturii în această țară: „Conform ordinelor guvernului spaniol franchist, toate operele lui Balzac și Flaubert au fost interzise în Spania ca fiind «imorale» și «periculoase»”.

4 decembrie

● În „Lupta Moldovei”, I. Istrati semnează textul *lașul pe frontul culturii*, formulă deseori folosită în epocă pentru a evidenția efervescența participării la evenimentele politico-culturale.

5 decembrie

● În „Flacăra”, an I, nr. 49, Zaharia Stancu încredințează cititorilor câteva pasaje din viitoarea sa carte, intitulată *Am văzut Moscova*: „Acesta este titlul cărții la care lucrez acum și în care încerc, cuvânt cu cuvânt, frază cu frază, pagină cu pagină – și cartea va avea multe pagini – să înfățișez cât mai exact cititorilor impresiile puternice pe care le-am cules vizitând Moscova, învățăturile pe care le-am câștigat în această mult visată călătorie, în care am plecat vibrând de emoție, aproape pe neașteptate.” □ Victor Kernbach elogiază *Rolul constructiv al criticei sovietice*: „Astfel s-a ajuns la critica literară sovietică de azi – această critică cu metodă serioasă, călăuzită de cele mai avansate principii ideologice și estetice ținând nu să distrugă, ci să colaboreze cu scriitorii, să construiască alături de ei, să reconstruiască atunci când se găsește în fața unei opere neîmplinite”. Din același articol aflăm că „în ultimii doi ani critica literară sovietică a avut un bun, priceput îndrumător în persoana lui A.A. Jdanov” și că ea este un exemplu pentru critica autohtonă.

6 decembrie

● „Lupta Ardealului” publică programul de activitate al Filialei Cluj a Academiei RPR, din care fac parte, printre alții, Emil Isac și Emil Petrovici.

7 decembrie

● În „Universul”, Mihail Sevastos semnează articolul *Aniversarea criticului Dobroliubov*, mort la 26 de ani, în 1861. Articolul este un pretext pornit de la „celebrul raport asupra atitudinii revistelor «Zvezda» și «Leningrad» al lui Jdanov, raport larg difuzat în țara noastră.” □ Pe aceeași pagină, Sanda Naumescu informează că Teatrul Național a primit steagul muncii, în cadrul întrecerii socialiste organizate de USASZ. Printre obiectivele urmărite s-au aflat ridicarea nivelului profesional ideologic și combaterea vedetismului. Diplome au mai primit Opera de Stat, Teatrul Armatei și Teatrul Municipal.

8 decembrie

● Pe marginea rezoluției Conferinței pe țară a PNP, în nr. 813 din „Națiunea” apare articolul lui G. Călinescu, **Rolul ziarului nostru**: „Rolul ziarului NAȚIUNEA în instrucția marxist-leninistă a cititorilor lui, oameni cu sau fără partid, este din cele mai importante și nu a fost neglijat până acum. Îndrumarea noastră ideologică era dată după categoria socială către care vorbeam și după momentul obiectiv. Ziarul nostru vorbește categoriilor muncitoare neproletare, numite impropriu păturile mijlocii și considerate a constitui mica burghezie [...] Națiunea, ținând seama de criticile drepte și uzând de autocritică, se îmbunătățește treptat, ca să fie mereu un instrument politic activ și folositor [...] Fiecare număr este O LECȚIE”.

10 decembrie

● Claudia Millian semnează la rubrica pe care o deține în „Universul” tableta **Cântecul dimineții**, din care reținem: „E ora când apelul muncii nu mai îngăduie întârziere. Omul începe să fredoneze cântecul de pe stradă... Refrenul strofelor devine stăruitor plin de sensuri noi: «Militari, muncitori și plugari...» Din zorii zilei înveți legile omului nou: Munca începută cu cântec și voie bună. Simți în cadența pașilor disciplina tineretului către o viață bine organizată. Cuvintele cântecului sunt o proclamație a solidarității dintre toți muncitorii Republicii noastre populare.”

● În numerele 115 și 116 ale revistei „Contemporanul” Ov. S. Crohmălniceanu publică un interviu cu Zaharia Stancu, pe marginea romanului *Desculț*, dialogul generând și o cronică literară „în foileton”, de la nr 116 la nr.118. Stancu aduce celor de la revistă meritoria „vină” de a determina în 1946 începutul romanului său, pornind inițial de la un simplu articol pe care trebuia să-l predea „Contemporanului”. Scriitorul mărturisește că *Desculț* este doar un început dintr-un ciclu mai amplu, în care eroul său, Darie, va vedea societatea românească „de sus pînă jos”. Crohmălniceanu crede, totodată, că romanul este una din cele mai autentice mărturii asupra vieții satului românesc pe care le cunoaște literatura noastră, străbătând drumul de la *Amintirile* lui Creangă la *Răscoala* lui Rebreanu și depășindu-le. Explicația reușitei estetice a cărții „trebuie să o căutăm în concepția profund realistă și adâncimea cu care această concepție e urmărită pînă la limbaj, de la *programul* cel mare al lucrării pînă la cele mai mărunte preocupări artistice” (Z.Stancu spunea că meșteșugul scrisului nu se învață de la o carte la alta sau de la o pagină la alta, ci de la o frază la altă frază, de la un simplu cuvânt la alt cuvânt). □ Nina Cassian publică în nr. 115, articolul **Critică și criticism**, despre „greșeli” (confuzii și clișee) în relația creator - critic de artă. Poeta, al cărei volum *La scara I/I* fusese acuzat, printre altele de formalism, atrage atenția că, la rândul lui, criticul este dator cu o înțelegere nuanțată a actului creator: „O critică perfect principială va fi

întotdeauna acceptată de un creator conștient. Dar pentru a face o asemenea critică este necesară înțelegerea profundă a operei de artă. Criticul trebuie să țină cont de toate cauzele fenomenului, de forțele și de intențiile autorului, trebuie să-i dovedească acestuia că simte și înțelege ceea ce citește. O dată cu îmbunătățirea metodei noastre critice, creatorii vor fi ajutați în munca lor și nu-și vor mai simți operele în primejdia de a fi considerate cu o lupă care suferă de conjunctivită.” □ În același număr Petru Dumitriu este prezent cu nuvela *Bedros din Bazargic*, care continuă și în nr. 116.

11 decembrie

● *Despre biblioteci și ziare de perete* scrie în „România viitoare” Doina Sălăgeanu. Autoarea consideră că „tezaurul de cărți de știință marxist-leninistă, de literatură beletristică și profesională aflat în bibliotecile din fabrici, întreprinderi și instituții constituie dovada că muncitorimea este conștientă de marea valoare pe care o reprezintă lectura în efortul său pentru ridicarea nivelului politic, cultural și profesional.” Sunt lăudate, în acest context, editura „Cartea Rusă” și editurile Partidului Muncitoresc Român care s-au ocupat de organizarea acestor biblioteci, restructurându-le, cu scopul de a contribui la „răspândirea culturii în rândurile maselor muncitoare, mobilizarea lor în luptă și în muncă, înarmarea lor cu teoria revoluționară marxist-leninistă, care le întărește și mai mult credința în dreptatea cauzei clasei muncitoare și în socialismul salvator.”

12 decembrie

● Este dată publicității *Rezoluția* Biroului Politic al C.C. al P.M.R. privind „chestiunea națională”, în care se subliniază poziția adoptată de partid împotriva oprimării și persecutării minorităților (maghiari, evrei, ruși, germani, ucraineni, bulgari, greci, albanezi, sârbi ș.a.), pronunțându-se, în același timp, pentru stabilirea de relații de prietenie între români și celelalte minorități conlocuitoare. Totodată, *Rezoluția* relevă tendințele șovine, antiromânești manifestate în rândul minorităților, precum și pericolul reprezentat de sionism, apreciat ca o „mișcare politică naționalistă, reacționară, a burgheziei evreiești”, care se străduia să izoleze populația evreiască de poporul în mijlocul căruia trăia.

● În „România viitoare”, N. N. Munteanu, semnează textul *Elemente sociale constructive în poezia populară*.

● Mihai Novicov publică în „Flacăra” (an I., nr. 50) „însemnări pe marginea romanului *Desculț de Zaharia Stancu*”, sub titlul „*Să nu uiți Darie*”. Analiza urmează preceptele critice ale lui Dobroliubov, „cunoscutul critic literar democrat revoluționar rus”, și caută a dezvălui „concepția despre lume” din acest roman. Opinia lui Novicov este că „tov. Zaharia Stancu restabilește adevărul. În capitolul dedicat răscoalei, cauzele ei adânci, fenomenele

structurale care au generat-o apar cu vigoare, cerând fără nici o puțină de eschivare – concluzia: cauza răscoalei zăcea în însăși structura statului burghezo-moșieresc, în exploatarea sălbatică a țăranului, în mizerie, în foamea, în viața ce «tot mai mult nu mai putea fi continuată așa»». □ În articolul *Clipa cea de față a literaturii*, Geo Dumitrescu atrage atenția asupra „schematismului” criticii literare, care lucrează cu formule tip, cu șabloane rigide sau simpliste, devenind „apolitică prin pierderea obiectivului de luptă, acela al edificării unei literaturi noi, sănătoase, al stimulării producției literare, al alcătuirii unui climat creator în lumea conceptelor”. Autorul exemplifică, evocând atitudinea criticii asupra unora dintre creațiile recente (Ninei Cassian, Eusebiu Camilar, M. Preda, Radu Boureanu), care, în graba criticului de a da verdicte, „nu e de natură să servească scriitorului, nu e susceptibilă de acel climat creator de care vorbeam”. Concluzia lui Geo Dumitrescu, oarecum în contra curentului, este că „slăbiciunile criticii au avut darul de a stârni teamă în rândul creatorilor, de a pune acestora false probleme – cum ar fi aceea «despre ce scriem», «teme interzise», «teme minore» (dragostea, natura etc.) chestiune pe care ne promitem să zăbovim într-un articol viitor. □ La *Poșta „Flăcării”*, i se răspunde tânărului Alecu Ghilia: „Calități multe, elan, meșteșug. Ar trebui mai multă claritate. Ideea, tema să rămână limpede până la capăt”.

● Un articol nesemnat din „Scânteia” remarcă adeziunea scriitorilor la „cauza clasei muncitoare”: „Scriitorii cei mai talentați, din ce în ce mai mulți, scriitori tineri și chiar scriitori educați în școala burgheză, care până mai ieri nu vedeau încă limpede rosturile și căile literaturii, toți aceștia încep să slujească în mod deschis și cu succes cauza mare a clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii”.

16 decembrie

● O relatare a adunării directorilor de atenee populare și cămine culturale din județul Iași apare în „Lupta Moldovei”, sub semnătura lui C. Șerban. Titlul textului este o lozincă mobilizatoare: *Nici un sat fără cămin cultural, nici un cămin cultural fără bibliotecă.*

17 decembrie

● Ov.S. Crohmălniceanu publică în „Contemporanul”, nr. 116, cronică literară a romanului *Desculț* de Zaharia Stancu, după ce, în numărul precedent al aceleiași reviste, publicase un interviu cu scriitorul, sub titlul *Povestea unui roman. O discuție cu dl Zaharia Stancu pe marginea ultimei sale cărți, „Desculț”*, în care Z.S. destăinuise câte ceva din geneza romanului: „Tovarășii de la *Contemporanul* m-au făcut să încep această povestire (*Desculț*) în locul unui articol pe care nu reușeam să-l scriu. Apoi tot ei m-au îndemnat să-l continui. [...] Cartea o aveam întregă în cap:

fiecare om, fiecare amănunt, pot spune că fiecare frază, știam când am s-o rostesc, fiecare pată de culoare în ce moment trebuia așternută. [...] Vroiam negreșit să știu ce cred și alții despre ea. A citit-o Nicolae Moraru. Au mai citit-o câțiva prieteni. A citit-o și fiul meu. Mi-au mărturisit că le-a plăcut cartea, dar toți aveau obiecții de ridicat. I-am rugat să mi le aștearnă pe hârtie. Cartea o scriam pentru cât mai mulți. Pentru oameni... Partidul m-a învățat și Partidul va continua să mă învețe cum să-mi scriu cărțile. Cum să le scriu mai bine decât aș fi făcut-o fără ajutorul lui. Pentru *Desculț* n-a trebuit să inventez nimic, în măsura în care orice roman presupune un minimum de invenție”.

● În „Lupta Moldovei”, I. Istrati semnează articolul mobilizator *Să devenim ostași activi pe frontul culturii pentru popor*, în care remarcă faptul că scriitorii s-au situat pe pozițiile de luptă a clasei muncitoare împotriva culturii putrede burgheze. Exemplifică acest fenomen cu câțiva „ingineri ai sufletelor”: Exemplu V. Tulbure (*Cântec în cinstea lui 7 noiembrie*), D. Deșliu (*Cântec pentru legea cea mare*), Z. Stancu și E. Camilar în roman.

19 decembrie

● „România liberă” publică articolul *I.V. Stalin, un gigant al culturii*, în care se spune: „În același timp, prin convorbirile sale cu scriitorii, prin cuvântările, prin articolele de îndrumare ideologică, I.V. Stalin a călăuzit creația literară și artistică, cercetarea științifică. În același timp, rolul său direct și indirect, a fost covârșitor în elaborarea rezoluțiilor Comitetului Central al Partidului Comunist (bolșevic), care au reprezentat tot atâtea momente de cotitură în viața diferitelor sectoare de cultură”.

● Glorificarea generalisimului Stalin devine manifestare obligatorie în publicistica literară românească, mai ales în preajma vreunei zile aniversare (21 decembrie, ziua de naștere). În „Flacăra”, an I, nr. 51, Nicolae Tăutu îi dedică lui I.V. Stalin poezia *Scrisoare constructorului mileniului trei*: „Eu, Ion Vlad, de la cuptorul doi, laminate / născut în 1893 - cum e trecut cu stampă în acte - / (dar ca om al unei vieți adevărate / abia în 1945 la 6 Marte / când am scris-o noi cu roșul în carte) / îți privesc chipul în ziarul de perete / - în inimă stăruia de dragoste peceta - / și nu mă satur în slovele acestea curate / să-ți trimit tovarășe Stalin sănătate”

20 decembrie

● În „Scânteia”, Silviu Brucan prezintă *Primul volum din operele lui I.V. Stalin*.

21 decembrie

● „Națiunea”, nr. 824, îl omagiază pe Stalin, prin articolele *Omul de stat de tip nou*, de M. Dima, și *Stalin, învățătorul nostru*, de P. Constantinescu-

Iași. Lor li se adaugă poemul *Cuvânt pentru tovarășul Stalin* de M. Isacovski (tradus de Victor Tulbure și preluat din „Flacăra”, nr 51, 19. 12. 1948), dar și *Aniversarea lui Iosif Vissarionovici Stalin* de G. Călinescu, unul dintre cele mai festive texte semnate de directorul „Națiunii”. „La 69 de ani, după o viață îmbelșugată în fapte răsunătoare, deschisă încă pentru alte izbânzi, se poate afirma că meritul fundamental al lui I. V. Stalin, secretul său biografic, este de a nu fi rămas niciodată în urmă, de a nu se fi precipitat înainte...”.

23 decembrie

- În spiritul Rezoluției Biroului Politic al C.C. al P.M.R. privind chestiunea națională, Zaharia Stancu publică în „Scânteia” articolul *Antisemitismul*, în care afirmă că „în vremurile de cea mai cumplită prigoană împotriva populației evreiești din România, marii industriași, comercianți și bancheri evrei, s-au aflat alături de asupritori”. Un alt exemplu se referă la anul 1907 și la atitudinea moșierului Mochi Fișer.

- Vicu Mândra are ocazia să salute cu satisfacție literatura „sănătoasă”, întâmpinând cu entuziasm apariția romanului *Desculț*, în articolul *Au apărut primele roade ale literaturii noastre noi*. Meritele romanului sunt deopotrivă ale epocii, pentru că, „aruncând lumină asupra unor timpuri de mult trecute, *Desculț* a putut să iasă la iveală în condițiile de azi, când scriitorul legat de cel ce muncește are aripi și ochi pătrunzători”. Totuși, V.M. consideră că romanul suferă de lipsa unei viziuni mai ample asupra țărănimii. („Tânărul muncitor”, an II, nr. 86)

24 decembrie

- G. Călinescu publică în nr. 117 din „Contemporanul” poemul *Cântecul bradului*: „Priviți, ale noastre sunt iarăși/ Prieteni, tovarăși/ Aceste multitudini noptoase/ regimente de războinici solizi/ Brazi roșii, molifiți, molizi/ Așteptând pe roci calcaroase/ În mantale de ace, pieptiș/ cu picioarele în grohotiș/ Uniți ca la un cuvânt/ Atacul pornit de vânt/...Cântați brădetul cu cetini/ Tovarăși, prieteni.../ Mirosul de cherestea / e o smirnă de pe altă stea [...]/ Tovarăși, în imnul de azi/ Cântați pădurea de brazi”.

- „Scânteia” reproduce un fragment din romanul *Negura* de Eusebiu Camilar, în curs de apariție la Editura de Stat.

- În „România liberă” apare o prezentare a editurii „Scânteia” sub titlul *O piatră de temelie a edificiului literaturii noastre*. Autorul textului, M. Ghimpu, recenzează nuvelele lui Petre Dragoș, *Andrei Buda merge la școală*, Nagy Istvan, *Face cât o victorie*, și Gh. Cristea, *S-a spart satul*, descoperind cu satisfacție că ne aflăm în fața unui „suflu nou pe care aceste lucrări îl aduc într-un moment când scriitorii noștri consacrați încă nu-și găsiseră cu precizie orientarea”.

25 decembrie

● Pornind de la recomandările asupra tehnicilor literare făcute de către secretarul cultural A.R.L.U.S., I. Botocan semnează textul *Scrieți mai limpede...*, publicat în „România viitoare”, îndemn justificat prin nevoia de îmbogățire a orizontului cultural al maselor: „o dată cu ridicarea nivelului de trai material, trebuie să îmbogățim și patrimoniul cultural al poporului. Poporul trebuie să-și însușească nu numai fondul bogat al culturii democratice, ci și forma corespunzătoare. Mai pe scurt, noi suntem împotriva vorbirii pompoase”, declară I. Botocan, „dar găunoase, iar ridicarea nivelului cultural al poporului nu se poate face decât treptat-treptat. Până atunci, adică până când poporul își va însuși pe de-a-ntregul conținutul și forma culturii, tot mai bine este să scriem mai limpede, așa ca să înțeleagă orișicine.”

28 decembrie

● Ultimele apariții la Editura de Stat sunt listate în „România liberă”: Zaharia Stancu, *Descult*, Eusebiu Camilar, *Negura*, Alexandru Jar, *Evadare*, Ion Pas, *Zilele vieții tale*, Alexandru Sahia, *Nuvele*. Dintre scriitorii străini, sunt traduși: Ilya Ehrenburg, *Furtuna* (roman), Jorge Amado, *Pământ fără lege* (roman), Berthold Brecht, *Romanul de 5 parale*, Erskine Caldwell, *Răsmeriță în Sud* (roman), Howard Fast, *Peter Altgeld* (roman), Turgheniev, *Nuvele* (ediția a II-a).

29 decembrie

● În „Libertatea”, Ion Călugăru semnalează schimbarea de viziune ideologică a confrăților de condei, în articolul *Cotitura literaturii din 1948*.

30 decembrie

● Nr. 830 din „Națiunea” cuprinde articolul *Literatura română în anul 1948* de Octav Șuluțiu. Autorul trece în revistă „vârfurile” literare ale anului, în poezie (Victor Tulbure cu volumul *Vioara roșie*, Radu Boureanu cu *Sângele popoarelor*, dar și Nina Cassian, Dan Deșliu, Marcel Breslașu, Maria Banuș, Petru Vintilă), în proză (Al. Jar, Marin Preda, V. Em. Galan, Petre Iosif), roman (Sadoveanu – *Păuna mică*, Camilar – *Negura*, Ion Călugăru – *Lumina primăverii*, Z. Stancu – *Descult*), nuvelistică (Sașa Pană – *Tâlbâc*, *Tureatcă&Co*, I. Călugăru – *Am dat ordin să tragă*), teatru - Camil Petrescu și piesa *Bălcescu*. Pe plan ideologic s-au remarcat prin criticile și articolele doctrinare pentru îndrumarea scriitorilor și ridicarea nivelului lor politic N. Moraru, I. Vitner, Ov. S. Crohmălniceanu, M. Novicov, Petru Dumitriu, Geo Dumitrescu ș.a. 1948 este considerat „un an de pregătire”: „Ceea ce trebuie să reținem la acest capăt de an este că o lume nouă este în curs de făurire. Ea se construiește pe plan politic, economic și social și în același timp se reflectă pe plan cultural, literar în primul rând. O revoluție s-a

petrecut și în literatură ca și în viața noastră economică și politică. Anul 1948 nu este decât o poartă larg deschisă spre viitor. Literatura românească a pornit pe o cale nouă și plină de perspective”. □ Tot aici apare și ultimul articol al lui G. Călinescu pe anul 1948, cu titlul **1949, Anul Planului General**: „În locul oricăror alte cuvinte festive convenționale, cred că este mai nimerit să scriu lucruri pozitive și să salut în noul an ce vine primul an de planificare economică al RPR. [...] Pentru ridicarea nivelului intelectual al maselor, de la care se așteaptă înțelegerea economică și socială, planul are în vedere o acțiune susținută de alfabetizare, ajutorare, cultivare și desfătare artistică. [...] Deschidem porțile lui 1949 cu un plan de grandioasă construcție pașnică, întocmit după modelul mării noastre prietene, Uniunea Sovietică, și într-un spirit de cordialitate cu republicile populare vecine, iubitoare de pace”

31 decembrie

- **Câteva aspecte culturale ale anului încheiat** sunt consemnate de Iosif Dolea în „România viitoare”.
- Ultimul număr din 1948 al ziarului „Lupta Ardealului” abordează schimbările de paradigmă ale literaturii unor scriitori-cetățeni, confrunțați cu „noul” public din RPR, cu alte „așteptări”. Pavel Apostol și Dumitru Micu dezbat aceste modificări, cel de-al doilea considerând literatura drept „o armă de desființare a îndepărtării creației literare de soarta concretă, materială a omului”.
- Numărul 118 al revistei „Contemporanul” publică articolul lui I. Vitner, **Critica pseudoștiințifică**, în care abordează critica românească, de la Maiorescu până în actualitate, adăugând o piesă grea la dosarul contra criticii estetice. Vitner îi condamnă pe postmaiorescieni, care ar fi făcut „o politică a culturii” și au „discreditat marxismul”. Acestor „reacționari” (este vizat inclusiv Călinescu) le sunt opuși Gherea și Ibrăileanu, singurii care au înțeles că un comentator literar „exprimă și apără în opera sa interesele de clasă”. Printre cei vizați de această dată se numără și D. Caracostea: „Iată dar că pretenția lui D. Caracostea de a depăși impasul creat de dualitatea viziunii istorice și estetice printr-o construcție «științifică» se dovedește până la urmă a fi un șubred eșafodaj, în care pretinsa «știință» face loc misticii celei mai întunecate. [...] Singura modalitate de a înviora climatul criticii este să fim în critica literară de astăzi reprezentanții lumii care se ridică. Ai lumii care a cucerit la noi puterea politică și care construiește astăzi o viață socială de tip nou, bazată pe echitate și pe muncă: lumea oamenilor muncii.”

[DECEMBRIE]

- Apare „Viața Românească”, an I, nr. 7, decembrie, în care semnează: N. Moraru (**Înfăptuiri și perspective**), Radu Boureanu, Eugen Jebeleanu, Camil

Petrescu, G. Călinescu (*Catina, damnatul*) Alexandru Jar, Miha Dragomir, Veronica Porumbacu, Cezar Petrescu, Perpessicius. □ Paul Georgescu recenzează volumul *Când doarme pământul*, Editura Socec, București, 1948, de Mihail Șerban. □ Vera Călin, Valentin Silvestru, Silvian Iosifescu și Vlaicu Bârna comentează literatura străină (Polevoi, Brecht, Turgheniev, Gorki). □ Din articolul lui N. Moraru: „Ce satisfacție mai mare poate avea un artist, decât dragostea poporului pentru care scrie? Și ce altă omologare mai valabilă poate exista, decât recunoașterea de către mase a operei sale? În aceasta, ca și în toate celelalte privințe, exemplul trebuie să ne fie artiștii și arta sovietică. De curând, povestea într-un grup de scriitori români, poetul Alexei Surkov invitatul S.S.d.R-ului, următoarea întâmplare: În regiunea Smolensk, pe vremea când aceasta era cotropită de hitleriști, acționa într-o pădure, o mare unitate de partizani. Prin avion soseau cu destulă regularitate, ziarele. Lipsurile însă erau mari și chiar dacă se găsea tutun, nu era foiță. De aceea, comandantul unității de partizani a dat un ordin conform căruia se permitea tăierea ziarelor în foițe de țigară, după ce au fost citite, cu excepția articolelor lui Ilya Ehrenburg, a căror folosire drept hârtie de țigară se pedepsea foarte grav. Cred că niciun scriitor din lume, cu dragoste de popor, nu-și poate dori o decorație mai frumoasă ca acest scurt ordin de zi, dovedind atașamentul excepțional al maselor pentru opera de artă”. □ Miron Constantinescu (*Despre opera lui V. I. Lenin, Materialism și empiriocriticism*), îi combate pe ideologii din țara noastră care lucrează cu o falsă conștiință: Florian Nicolau și Mircea Florian sunt numiți epigoni ai lui Rădulescu Motru, Ion Petrovici, Lucian Blaga, Nae Ionescu a căror operă autorul vrea să o treacă „prin ascuțitul criticii marxiste”. □ Despre Blaga, „cel care proclama în versuri că «sporește misterele lumii, iraționalistul și nitscheanul, popularizator al lui Spengler și Berdiaeff, filosofii decrepitudinii burgheziei»”, autorul afirmă că „a făurit un sistem mistico-literar menit să împingă gândirea românească în abisul disperării, «angoisselor» și ale fascismului. Caracterul reacționar – mistificator mistic – al acestor ideologii trebuie demascat, iar influența lor asupra poporului nostru, asupra scriitorilor, artiștilor, oamenilor de știință, fizicieni, matematicieni, naturaliști, trebuie lichidată cu desăvârșire. Numai în felul acesta ne vom putea îndeplini cu cinste sarcina de luptători ai frontului ideologic și vom putea asigura și pe tărâmul ideilor izbânda realizată pe tărâmul politic și militar, victoria luminii marxism-leninismului asupra întunericului misticismului fascist care a dăinuit atâta în țara noastră.” □ În același număr, I. Vitner publică textul *În jurul decăderii literaturii burgheze*, un rechizitoriu făcut epocilor literare precedente, în numele și în „momentul construirii unei noi culturi populare, o cultură care să fie expresia vie a existenței și aspirațiilor maselor noastre populare”. I. Vitner ajunge la următoarea concluzie: „S-ar părea din cele spuse până acum că literatura

burgheză a ultimelor decenii este o manifestare nu culturală, ci clinică, o manifestare de alienați mintali incurabili. Omul simplu care privește în calitate de observator activitatea culturală de acest gen și care ignoră baza așa zis teoretică, nu este prea departe de adevăr atunci când, răsfoind o carte cu poeme suprarealiste, sau vizitând o expoziție de artă modernă își pune întrebarea dacă oamenii care pot crea asemenea lucruri sunt normali. [...] Acestea sunt în linii generale aspectele cele mai sesizante ale culturii burgheze din epoca imperialistă”. (vezi **Anexa**).

● În „Lupta de clasă”, Seria V, nr. 2, octombrie-decembrie, 1948, Sorin Toma semnează editorialul *Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și însemnătatea ei pentru țara noastră*. □ Din cuprinsul aceluiași număr, reținem textul semnat de Mihail Roller, *Pe drumul revoluției noastre culturale*, din care desprindem: „În general, la baza culturii socialiste trebuie să stea: 1) - o valorificare critică a moștenirii culturale a trecutului pe baza științei celei mai înaintate, știința marxist-leninistă; 2) - o organizare socialistă a învățământului public pentru a crește cu ajutorul noului învățământ cadre noi, o intelectualitate nouă; 3) - o educare în spirit comunist a maselor muncitoare, cultivând o nouă atitudine față de muncă, față de bunul poporului, față de aparatul de stat, înlăturând astfel de-a lungul acestui proces resturile capitaliste din conștiința oamenilor și ridicând nivelul cultural al poporului. “

1948 ANEXA

Ion Vitner, *Critica pseudoștiințifică*, „Contemporanul”, numerele 67 și 68 din 9 și 16 ianuarie 1948

Modul în care înțelegerea fenomenului artistic și a valorilor pe care le implică este legat de lupta de clasă și se face în strictă dependență de evoluția istorică a acestei lupte își găsește o ilustrare concretă, precisă, în disputa care a însuflețit viața noastră culturală înainte de începutul acestui secol și a continuat până astăzi sub variate forme.

Disputa între „arta pentru artă”, teoretizată de Maiorescu, reprezentantul politic al mării moșierimi, și „arta pentru popor”, susținută cu o bogată argumentație științifică de Dobrogeanu-Gherea, a definit de la început în cultura noastră modernă cele două poziții esențiale care pot fi adoptate în cadrul valorificării operei de artă, poziții ideologice determinate de interese materiale precise, pe care oamenii le-au apărât în complexul proces al vieții sociale.

Titu Maiorescu nu a vădit niciun moment ambiția de a construi o știință a literaturii, de a trasa în cadrul premizelor sale ideologice o ordine, care să poată constitui armătura unei aparaturi științifice. Argumentației solide a lui Dobrogeanu-Gherea, năzuind în permanență către organizarea precisă, rațională, a unei gândiri științifice și atingând-o, ori de câte ori pune în prim plan instrumentele de precizie ale învățaturii marxiste, Maiorescu îi opune forța unei retorici strălucite, obișnuite să mânuiască logic abstracțiunile și conferindu-le prin aceasta putere de circulație și de impresionare. Tehnica aceasta poate fi utilă în cadrul unei largi critici a culturii, într-o discuție nesistematică în care centrul de gravitație îl constituie numai premisele ideologice, enunțarea pură a unor idei centrale. Aplicarea practică însă, cere o aparatură științifică. De aceea, Maiorescu poate fi considerat mai puțin sub aspectul de critic literar. El rămâne un critic al culturii românești, un emițător de idei și apărător al ideologiei conservatoare în acest domeniu. De îndată ce coboară în domeniul practicii literare, al criticii textelor, deficiențele lui grave și inferioritatea în fața textelor critice ale lui Dobrogeanu-Gherea sunt vizibile. Întemeietorul criticii literare moderne la noi rămâne, fără posibilitate de contestație, Dobrogeanu-Gherea.

Începuturile acestei discipline literare, la noi, coincid astfel cu o puternică aspirație către corectitudinea și fermitatea științifică. Această năzuință nu s-a stins odată cu activitatea de critic literar a lui Dobrogeanu-Gherea sau a lui G. Ibrăileanu, continuatorul, până la o anumită limită, al criticii gheriste.

Încă din timpul aprigei dispute dintre Maiorescu și Gherea se ridică un critic, elev al școlii maioresciene, care va face apoi o îndelungată carieră de critic literar. Este vorba de Mihail Dragomirescu.

Debutul său literar este marcat printr-o activă intervenție împotriva criticii istorice a lui Dobrogeanu-Gherea în cadrul unui articol (*Criticele d-lui T. Maiorescu – Studii de critică generală*) publicat în “Convorbiri literare” din 1893. Acestui articol îi urmează *Critica științifică și Eminescu* (1895), un studiu în care criticul înfățișează premisele sistemului său estetic. Mihail Dragomirescu simțise deficiența cea mai însemnată a criticii maioresciene: lipsa unui tot organizat, a unui sistem cu prestanță științifică, în cadrul căruia ideile fundamentale să capete și o înfățișare mai lămurită și o putere de influență mai activă.

Această lipsă a criticii maioresciene a căutat M. Dragomirescu s-o înlăture, construind în ani de fastidioasă elaborare un sistem grandios ca aspect, prevăzut cu o întreagă aparatură terminologică, impresionantă prin sonoritate, și pe care-l denumește categoric „*Știința literaturii*”.

Ce este această „știință a literaturii”, care s-a practicat în Universitatea noastră timp de câteva decenii, care a stârnit hohote de râs, dar a și format în spiritul ei îngust și antiștiințific câteva generații de intelectuali?

Punctul ei de plecare este, cum era și firesc, în critica maioresciană și anume: primatul neîndoielnic al esteticului. Dar Mihail Dragomirescu nu se mulțumește cu datele oferite de gândirea critică a maestrului său și duce premisele estetizante ale acestuia până la ultima limită posibilă, trecând – într-un fel – în această cavalcadă hotărâtă către „frumosul absolut”, peste cadavrul maestrului său. La Titu Maiorescu frumosul este detașat de social și oarecum independent de un unghi istoric de vedere, dar nu detașat de uman. Rosturile frumosului, dacă sunt refuzate de Maiorescu societății, sunt în schimb căutate în subiectivitatea creatorului, în personalitatea artistului. Accentul psihologic este puternic în analiza critică a lui Maiorescu și mediază cu multă discreție înțelegerea momentului istoric al creației. Mihail Dragomirescu refuză acest contact cu concretul. Pentru dânsul opera de artă este o abstracțiune perfectă, neavând nicio contingentă cu omenescul, de orice natură ar fi: psihologică, istorică, socială. De altfel, criticul nici nu se ocupă cu creațiuni obișnuite, meritorii la o scară comună de valori. Obiectul cercetării sale critice este *capodopera*, treapta cea mai înaltă a creațiunii artistice și a frumosului. Astfel „*Știința literaturii*” capătă de fapt aspectul unei exegeze a capodoperei, iar țelul final fiind o epuizare a anatomiei

capodoperei, critica lui Mihail Dragomirescu, după cum el însuși o denumește, este „o critică integrală”.

Care este baza ideologică a acestei critici? „Opera de artă – scrie M. Dragomirescu – trebuie cercetată în afară de condițiile de timp, de spațiu și de cauzalitate. Nu e nevoie să știm nici cine a făcut-o, nici unde, nici când. Opera de artă este o ființă de sine stătătoare, cu viața ei proprie și ea trebuie pătrunsă, disecată, analizată în ea însăși, și în așa fel, încât pe de-o parte, să se încorporeze deplin în sufletul cercetătorului, iar pe de alta, să poată fi determinată și caracterizată cu o precizie care să permită o comparație științifică cu alte opere de artă analoage, în vederea unei eventuale clasificări, tocmai ca și când ar fi niște specii animale, vegetale sau minerale”. (*Critică – Directive vol. II – pag. 7*).

Sistemul critic al lui Mihail Dragomirescu este deci antisocial, antiistoric și antipsihologic. El nu se mai orientează pe linia de gândire hegeliană a criticii maioresciene, ci pe cea kantiană, care, decretând că „arta este o finalitate fără scop”, conferea artei imaginea unei abstracțiuni perfecte și perfect închise. Un adevărat „lucru în sine”.

Care este după Mihail Dragomirescu metoda de a pătrunde în interiorul, în substanța acestui lucru în sine, aparent inaccesibil? Metoda – spre deosebire de cea istorică – este „metoda naturală a literaturii” care cere criticului:

1. să aibă „*gust literar firesc, dar și cultivat*” (Aceasta la pag. 352 op. cit. Dar la pag. 324 gustul este „intuiție estetică”, adică „un fel de pipăire ideală și totuși directă a realităților sufletești, încorporat în operă”);
2. să pătrundă „*viața sintetică și adâncă ce cuprinde opera*”;
3. să fie stăpân pe principiile estetice;
4. să fie intransigent, adică să „*hierarchizeze*” operele literare numai ca raport cu cele mai bune opere clasice.

Acestui sistem și acestei metode, criticul îi adaugă o întreagă vegetație încâlcită de termeni foarte savanți și foarte goi de conținut și de clasificări care au întreținut ilaritatea oamenilor de specialitate și a unei bune părți din public timp de câteva decenii. Astfel: „*concretul psihofizic*” („Lipsa de legătură între personalitatea omenească și artistică de care vorbesc eu e de natură psihofizică. Personalitatea artistică e de natură psihofizică, în sensul că elementele psihice nu au sens fără elemente fizice și elementele fizice își pierd sensul fizic, fiindcă sunt neapărat în legătură cu elementele psihice” – „*Orizonturi*”, 1938. nr.1, pag. 8), „*cauzalitatea sintetică*” („adică simțământul inefabil prin care constatăm că orice element sufletesc sau material al personajului sau acțiunii este cu necesitate legat de toate celelalte elemente ale operei...” – *Directive*, pag. 12), „*caracteristica caracteristicilor esențiale ale capodoperei: sinteza dintre Suflet și Natură*” (v. *Teoria Poeziei*) sau clasificarea „*originalității plastice*” în: ingenioasă, naturală sau brută,

fantastică, realistă, incisivă sau geometrică, inhibitivă sau reflexivă, explozivă, contemplativă ș. a. m. d.

Întreaga operă a criticului este un uriaș pat al lui Procut în care operele literare sunt reduse la limitele unor scheme și clasificări pline de un didacticism stupid și orb. Prestigiului unei „științe” imaginare, operând cu concepte fabricate de imaginația febrilă a criticului, îi sunt sacrificate operele literare în bloc, rămânând geniale și „capodopere” numai cele ale elevilor săi preferați, opere scufundate de mult în anonimatul cel mai desăvârșit.

***

Paralel cu această adevărată explozie de „scientism” dărâmand toate frontaliile logice, se manifestă un alt tip de critică literară, aspirând nu către „știința” de sistem și de idee rigidă, tipic teutonă, ci către repere mai concrete, mai solide, care să conducă valorificarea operei de artă pe terenul realității. Este vorba de critica „Sămănătorului” și mai ales de activitatea critică a lui N. Iorga, animatorul acestei publicații. Sămănătorismul în critica literară, înlocuiește primatul esteticului – stabilit de Maiorescu – cu acela al etnicului. Reacția antiestetică și antimaioresciană a criticii sămănătoriste pare a fi, la prima vedere, purtătoarea unui mesaj de progres. Sămănătorismul cerea o cercetare atentă a vieții țărănești, opere literare care să fie preocupate de soarta poporului și să fie scrise pentru popor, ținta finală fiind ridicarea nivelului cultural al maselor populare. N. Iorga scria: „Ce avem de făcut înainte de toate, e purificarea, întregirea, înaintarea și mai ales răspândirea culturii noastre... Avem un stat național fără o cultură națională, ci o spioală străină: franțuzească. Avem visul de unire națională în aceeași forță politică: îl legănăm în vorbe și nu-l chemăm la noi prin fapte, hotarele mai sunt încă hotare pentru cultura noastră. Ne trebuie unirea tuturor, de sus până jos, dintr-un hotar al românilor până la altul, o cultură care să fie a noastră, cărți pe rândurile inspirate ale cărora să cadă deopotrivă lacrima înaltei, bogatei doamne și a sătencei... O nouă epocă de cultură trebuie să înceapă pentru noi. Trebuie - sau altfel vom muri...” (N. Iorga – *Istoria literaturii românești contemporane*, vol. II, pag. 55).

E ciudată și cu un bogat conținut de contraziceri această critică a „Sămănătorului”! Deoparte nuanțe de aparent progresism: respingerea esteticului ca principiu suveran de valorificare, respingerea unei arte aristocrate, care – manifestată în capodopere sau nu – să mulțumească gustul câtorva rafinați, înlocuirea indiferentismului estetic („finalitatea fără scop” kantiană) cu o finalitate precisă: preocuparea de viața țărănimii, ridicarea nivelului cultural al acesteia, crearea deci a unei sănătoase critici funcționale. Sunt elemente care amintesc de manifestarea ideologică a burgheziei în ascensiune. Interesul pe care burghezia în creștere îl arată țărănimii, lupta ei împotriva moșierimii și pentru împrăștierea țăranilor și

ridicarea standardului lor de viață, era justificată de interesul bine precizat al micilor industriași, al negustorilor și bancherilor, de a crea o cât mai mare pătură consumatoare de bunuri materiale și de capitaluri. Acest fapt constituia însuși temeiul existenței și al dezvoltării sale. Prin aceste elemente critica sămănătoristă pare să înnoade un fir, rupt de către maiorescianism, cu tradiția pașoptistă, cu ideile revoluției burgheze înfrânte la 1848. Putem avea pentru o clipă impresia că în cadrul criticii sămănătoriste converg aspirațiile burgheziei progresiste și ale maselor populare.

Dar imediat se prezintă cealaltă latură a criticii sămănătoriste. În primul rând: *etnicismul*. Considerarea unui specific național nu este o preocupare care poate fi îndepărtată din planul culturii și cel al valorilor. El este unul din factorii determinanți ai procesului cultural. Dar depinde de unghiul de vedere pe care-l aorzi acestui specific, pe care orice națiune îl posedă. Nu este vorba despre o abstracțiune, de o creație mitică, ci pur și simplu de un factor rezultat din cooperarea, în plan social, a tuturor elementelor unei națiuni. Deci de înlănțuirea într-un proces de acțiuni reciproce a unor elemente concrete.

Etnicismul sămănătorist este însă altceva. El înseamnă în primul rând izolarea specificului național în perimetrul rural. Când vorbește de etnici, sămănătoristul se gândește în primul rând la rurali. Apoi el include în noțiunea aceasta, pe aceea de puritate cosanguină. Cuvântul este construit pentru a face o strictă delimitare între etnici, între „*puri*” și între naționalitățile conlocuitoare care pentru sămănătorist sunt „*străini*” (ocolind adevărul fundamental, că în planul luptei de clasă – pe care sămănătorismul o neagă – ei se transformă, fără diferențe de etnicitate, în exploatați și exploatați).

Apoi exploatarea, în ideologia sămănătoristă, a elementului tradițional, a tradiției naționale. Interesul pentru aceasta există și la Kogălniceanu, dar aici ea este subordonată unei viziuni istorice și etnografice. Ea are un caracter limpede, util și progresist. La sămănătorism ea devine subordonată etnicului, este învăluită într-o ceață mistică, constituie izvorul neguros al virtuților etnice.

Pe urmă, țărănimea este văzută de sămănătorism ca o masă amorfă, nediferențiată. Țăranul, pentru sămănătorist, este țăran. El ignoră un fapt elementar, că țăranul poate fi chiabur, mijlocăș sau sărac, că există o puternică luptă de clasă în sânul țărănimii, pe de o parte, și între țărănime și marea moșierime, pe de alta; că viața nu smulge aceleași lacrimi „înaltei, bogatei doamne și sătencei”, cum se exprimă atât de liric N. Iorga.

În afară de aceasta, sămănătorismul pretinde o izolare a satului de oraș. Pentru el înseamnă o izolare a purității etnice, de Sodoma tuturor viciilor și impurităților. Dar de fapt este o izolare tactică de muncitorimea

industrială, singura posesoare a virtuților democratice și singura luptătoare sinceră pentru realizarea lor.

Sămănătorismul mai pune un accent deosebit pe elementul etic. Este un element de valorificare a operei de artă, care nu poate fi ignorat. Dar îndărătul eticii sămănătoriste stă ascunsă aversiunea nu numai față de frivolitatea literaturii franceze, de pildă, dar aversiunea față de cultura Franței în întregime și deci și față de cultura ei progresistă.

Iată o serie de accente în critica sămănătoristă care sunt impregnate de cel mai autentic reacționarism și care poartă pecetea ideologiei clasei dominante, a mării moșierimi. Coloritul progresist al criticii sămănătoriste se întunecă în cele din urmă, sub atingerea funerară a reacționarismului și sămănătorismul devine izvorul atât al criticii rasiste a culturii, profesată de A. C. Cuza (v. *Naționalismul în artă*, 1907), cât și al tradiționalismului gândirist de mai târziu. Slabul schelet al criticii sămănătoriste se prăbușește sub povara reacționarismului.

Împletirea aceasta ciudată de accente aparent progresiste și de sunete tipic reacționare, nu este decât una din multiplele imagini monstruoase pe care le oferă în planul suprastructurii, împletirea de interese dintre două clase care ar fi trebuit să fie antagoniste: burghezia și marea moșierime. Imaginea contrazicerilor interne ale criticii sămănătoriste, reflectă chipul „*monstruoasei coaliții*”, atât de bogată în nefaste consecințe pentru viața socială și culturală românească.

În momentul în care sămănătorismul degenerază în mistica gândiristă, iar „știința literaturii” dragomiresciană se acoperă din ce în ce mai mult de ridicol, se conturează în critica românească o nouă sforțare de a-i oferi o temelie științifică. Această sforțare aparține lui D. Caracostea. Criticul debutase (1909) la „Viața nouă” a lui O. Densușianu, într-o atmosferă simbolistă de avangardism decadent, care nu-l reține decât foarte puțin timp, permițându-i să-și asimileze numai atitudinea critică maioresciană, căreia îi va rămâne credincios. Ceva mai târziu (1914), îl vedem utilizând ca instrument de valorificare critică elemente aparținând etnografiei și schițând un plan vast de încadrare a literaturii românești în perimetrul culturii sud-est-europene. În această perioadă pune accentul pe etnografie, filologie și pe literatura comparată, ca instrumente ajutătoare ale operațiunii critice.

Nu trece mult și criticul își construiește un sistem de valorificare – aparținându-i prin originalitate în cadrul criticii noastre literare – pe care-l va amplifica de-a lungul anilor și ale cărui date le va difuza de la înălțimea unei catedre universitare. Peste sistemul critic al lui D. Caracostea au trecut cu oarecare ușurință atât d. G. Călinescu (*Istoria literaturii române*, pag. 631) cât și Eugen Lovinescu (*Istoria literaturii române contemporane*, Vol. II, *Evoluția criticii literare*). Nu vrem să spunem prin aceasta că aportul criticului este atât de însemnat, încât desconsiderarea lui a constituit o

pierdere pentru critica noastră. Dar critica lui D. Caracostea este un exemplu elocvent de confuzie a valorilor, de alunecare pe planuri oscilante, care, cu toată strădania criticului de a le îmbina într-o ordine și armonie științifică, nu s-au supus acestei pasiuni categorice.

D. Caracostea introduce la noi *critica genetică*, amplificată de autor în cadrul unui „concept de creativitate”.

În cultura europeană, critica genetică nu este ceva nou. Ea corespunde unei faze destul de avansate a decadentismului culturii burgheze și reprezintă o reacțiune netă împotriva punctului de vedere istoric reprezentat de Taine, Brandes ș. a. În Franța o primă suliță îndreptată împotriva istorismului o constituie *La critique scientifique* (1888) a lui Emil Hennequin, care în cadrul unei concepții atrăgătoare – sub raportul seriozității științifice – deturmează preocuparea centrală de la operă – văzută ca o încrucișare de cauzalități prinse în desfășurarea istorică – îndreptând-o către creator și către procesul psihologic care a determinat opera de artă, prins în intimitatea lui. În opera de artă Hennequin caută motivările psihologice ale unei individualități, ale creatorului. Opera de artă este astfel prezentată ca imagine imediată a unui proces, nu istoric ci psihologic. Această tendință este dusă mai departe de Pierre Audiat, care în *La biographie de l'oeuvre littéraire* (1924) pune bazele criticii genetice.

Care este obiectivul principal al acesteia? După mărturia autorului francez, analiza împrejurărilor istorice, sociale sau a celor individual-psihologice este de un interes secundar pentru analiza critică. Important pentru aceasta este de a recompune cu ajutorul intuiției, de a retrăi istoria elaborării operei de artă, de la primele ei manifestări în conștiința creatorului și până la dăruirea în conștiința cititorului a întregului elaborat, fixat pentru eternitate în tiparul limbii și al stilului. Pe tărâmul criticii genetice suflă astfel vântul misticiei bergsoniene.

D. Caracostea este preocupat din plin de problema valorilor, iar modul de a o rezolva îl vede numai într-o poziție critică în pragul căreia ar putea să împace cele două atitudini ireductibile față de opera de artă: *istorică și estetică*. Criticul este conștient de faptul că soluția unei astfel de probleme trebuie să aibă cu necesitate o prezentare științifică: „Se va vedea cum istoria criticii noastre vădește necesitatea unei îndrumări pe care am putea să o formulăm scurt: pe lângă adevărata căldură estetică, mai multă lumină științifică... Calea aceasta va părea ca singura în măsură să ne scoată din apele diletantismului și să redea totodată studiilor literare autoritatea necesară pentru a deveni într-adevăr un factor viu în viața culturală a neamului, potrivit cerințelor literare ale vremii” (*Critice literare*, Vol. I, pag. 85, 1943). Iar în altă parte: „Toată străduința criticii de la Maiorescu încoace dovedește necesitatea întemeierii cercetărilor literare, ca o disciplină cu garanții temeinice” (*ibidem*).

Sistemul critic al lui D. Caracostea este clădit pe această dualitate antagonică (istoric-estetic), care este depășită și care în concepția criticului nu constituie decât obrajii unei unice figuri. Această figură criticul încearcă să o reconstituie cu ajutorul „conceptului creativității”.

Ce este acest concept? Autorul îl definește astfel: „Înțeleg prin creativitate românească ansamblul acelor factori care au dus pe cei mai aleși poeți ai neamului la o expresie unică și care, întrucât ne recunoaștem în ea, este deopotrivă cu însăși ființa noastră. Implicând limba, astfel de plâsmuiri sunt stâlpi ai caracterologiei naționale” (*Creativitatea eminesciană*, pag. 9, 1943).

Descifrat, limbajul acesta echivoc vrea să spună că interesul primordial al criticii constă în reproducerea analitică a procesului de creație, în desfacerea acestui proces în elementele sale componente, pentru a fi astfel mai ușor recreat, mai ușor de pătruns.

Autorul arată că, pentru a înlătura exagerările estetismului și ale istorismului, „am făurit conceptul de creativitate, menit să separe natura de cuceririle culturii. Subordonat conceptului acesta, cuvântul geneză își precizează înțelesul faptelor literare, noi nu ne vom lăsa duși de aceste analogii și de spiritul lor mecanizant, ci vom selecționa și interpreta faptele potrivit realității vieții literare, unde sufletescul și personalitatea hotărăsc... Vom descifra deci aceste puteri creatoare, nu din viața înconjurării și nici din te miri ce neînsemnat amănunt biografic, ci din structura însăși a sufletului plâsmuitor, lămurit la lumina operei” (*Ibidem*, pag. 12-13).

Instrumentul de scoatere la iveală a unor produse atât de puțin materiale, este *intuiția*, faimoasa intuiție bergsoniană, care după D. Caracostea are rolul important de a face „controlul garanțiilor științifice”.

Cu ce este mobilat interiorul acestui concept al creativității pe care-l servește intuiția? O mobilă ar fi *experiența umană*. Dar nu este vorba de o piesă principală. „Experiența umană [...] o privesc ca un însemnat mijloc menit să-mi controleze intuiția procesului de creație. Omul nu trebuie să te facă să uiți pe artist și nici să-l așezi pe al doilea plan. Amănuntele cu privire la viața și situația socială a scriitorului sunt binevenite, întrucât ne ajută să pătrundem creativitatea lui” (*Critice literare*, Vol. I, pag. 100).

O altă piesă de mai mare importanță este *transsubstanțierea*. Termen teologal, el înseamnă în accepția criticului „trecerea de la frământările vieții la o existență artistică străbătută de o spiritualitate superioară. Trecere [...] menită să cristalizeze esențialitatea vieții” (*Creativitatea eminesciană*, pag. 42-43).

Legată de această noțiune se află „forma internă a viziunii despre lume”, care este „un factor modelator supraordonat”, care nu poate fi sesizat decât cu „o intuiție estetică de o categorie proprie” (*Ibidem*, pag. 201 - 203).

Acest întreg mobilier metafizic, la care se adaugă o serie de accesorii asupra cărora nu mai insistăm, servește pentru a prinde dualitatea creațiilor artistice, izvorâte dintr-o „trăire dualistă a existenței”. Astfel, opera lui Gala Galaction este expresia creatoare a unei dualități „care-l depășește pe scriitor și este însăși dualitatea existenței creștine: pământul și păcatul, cu toate ispitele lui, din care cu necesitate se naște celălalt plan de rezonanță, cerul lui de izbăvire” (*Critice literare*, vol. I, pag. 11).

Cu asemenea interpretări, critica creativității intră în pură mistică teologală. Ea are și o rezonanță mesianică, lămurit exprimată. „Critica actualității, scrie D. Caracostea, ca să fie într-adevăr o critică de creativitate, trebuie să aibă privirile îndreptate spre viitor, nu spre trecutul care este necesar să fie depășit”. Iar acest viitor este privit prin dioptriile grele de sens mistic ale tradiționalismului gândirist, pe al cărui steag sunt „scrise două cuvinte cu adânc tâlc, asupra cărora am insistat de mult, pentru că le cred și eu pârgii de viitor: mitul popular și sentimentul religios” (*Critice literare*, vol. II, pag. 399).

Dar iată că pretenția lui D. Caracostea de a depăși impasul creat de dualitatea viziunii istorice și estetice, printr-o construcție „științifică”, întregind această figură ai cărei obraji fug în direcții opuse, se dovedește a fi până la urmă un șubred eșafodaj, în care pretinsa „știință” face loc misticiei celei mai întunecate.

Am trasat aceste trei profiluri de critică aspirând către știință (estetismul lui M. Dragomirescu, etnicismul sămănătorist și creativitatea lui D. Caracostea) pentru că în cadrul criticii românești ele constituie un capitol aparte.

Sunt singularizate tocmai prin această strădanie de a oferi o viziune coerentă a faptului literar în cadrul unei sistematizări de idei și cunoștințe. Dar nu toate sistematizările constituie un progres și nu toate cunoștințele sunt menite a oferi temelii serioase științei. Dimpotrivă, există sistematizări de cunoașteri și idei, care oricât ar fi dăruite cu această etichetă, atât de plăcută lumii moderne, a organizării într-un cadru științific, nu numai că nu au nimic comun cu știința adevărată, dar constituiesc o piedică serioasă în calea justei cunoașteri științifice a unui domeniu de activitate umană, sau de desfășurare a unor procese naturale, materiale.

Putem acorda sistemului complicat al „științei literaturii” dragomiresciene, viziunii etic-etnice a sămănătorismului sau „creativității” lui D. Caracostea, titulatura de manifestări științifice? Ele nu au comun cu știința decât sau un aspect format din sistematizare cu ajutorul unor complexe clasificări, ca în cazul „științei literaturii”, sau numai un contact foarte restrâns cu o cauzalitate având un substrat concret, ca în cazul al doilea sau simpla afirmație sau aspirația către știință, fără nici cel mai mic rezultat în acest sens, ca în cazul al treilea.

Ceea ce practică aceste trei sisteme critice este de fapt o pură metafizică, neavând nimic comun cu știința și fiind chiar o piedică serioasă, o viciere a adevăratei viziuni științifice a faptului literar.

Nu vom intra aici în amănunte și nu vom arăta multiplele și contradictoriile discuții în jurul a ceea ce se poate numi sau nu „știință”. Istoria culturii cunoaște în acest domeniu o vastă eflorescență de idei bune și rele, adevărate și false. Acestea însă se pot reduce la două atitudini esențiale: una care numește știință o sistematizare de cunoașteri în legătură cu lumea reală, concretă, cu toate implicațiile speculative pe care le comportă, dar legate în permanență de lumea realității și exprimându-le conținutul complex, și alta, pentru care concretul este numai un punct de plecare ce foarte curând se volatilizează, pentru a dăruia un fum înecăcios de pure abstracțiuni, urmărind firul întortochiat al unor idei personale, subiective, îmbrăcate în haina unei logici formale.

Pentru faptul literar, un postulat fundamental este acela că literatura constituie o activitate esențialmente socială. Acesta este un punct de plecare extrem de bogat în implicații și absolut necesar. Este mai ales un reper pentru o întreagă gamă de cauzalități care se influențează reciproc și care sunt de natură a oferi o bogată recoltă de deducții crescute pe singurul pământ rodnic, acela al concretului, condiție esențială pentru cunoașterea adevărului.

Lenin ne-a învățat că adevărul nu poate fi decât concret, că nu există un adevăr abstract și această învățătură a fost validată de istorie. Aceasta ne face să afirmăm că ceea ce am numit în critica românească critică pseudoștiințifică, nu este nici manifestare științifică și nici nu exprimă dorința de a cunoaște adevărul.

Nu este manifestare științifică, pentru că nu poți ridica un edificiu științific cu ajutorul numai al unui singur fel de material, după cum nu poți construi o casă numai cu var, cu ciment, cărămizi sau nisip. Ți trebuie sc toate aceste elemente la un loc și încă altele pe lângă ele, legate și înlănțuite între ele, într-o anumită ordine și după o anumită necesitate. Toate acestea sunt cu mult mai complexe în lumea manifestărilor sociale, unde este vorba nu numai de simple înlănțuiri și influențări de elemente izolate, ci de procese în continuă curgere, în continuă transformare. În locul unei asemenea viziuni, singura compatibilă cu un spirit într-adevăr științific, M. Dragomirescu construiește un uriaș edificiu cu acest nisip inconsistent și înșelător al esteticului, sămănătorismul leagă faptul literar de pământul frust al etnicului, iar D. Caracostea, singurul care se ocupă de „proces”, le dezlipește de matca lor concretă, socială, și le desfășoară într-o lume de pure abstracțiuni cu puternic colorit mistic.

De unde provine această incapacitate de a oferi o organizare științifică a ideilor generate de faptul literar? Dintr-un viciu de gândire – familiar

intelectualului burghez – de a vedea numai copaci, atunci când trebuie să vadă pădurea, de a se lega de elemente izolate, atunci când trebuie să vadă procese. Este tocmai viciul gândirii metafizice, statice, privind obiectele sau ideile în izolare și nemișcare, în loc de a le privi în înlănțuire, în contact cu tot ce poate fi împrejur, în mișcare, în curgere și devenire.

Fără îndoială că în analiza și judecarea operei de artă intră și elementul estetic și cel etic și etnicul (văzut larg în condiționarea lui istorică), intră și personalitatea creatorului (văzută ca o cristalizare de cauzalități concrete, istorice) și o serie de alte elemente, dar toate acestea trebuie văzute într-o înlănțuire firească, în cadrul influențării reciproce ale acțiunilor și reacțiunilor firești, care nu se petrec atemporal, ci într-un moment istoric dat, într-o anumită împrejurare a istoriei luptelor de clasă. Critica pe care am numit-o pseudoștiințifică mai are o racilă puternică: ignoră complet cauzalitatea (ca în cazul „științei literaturii”) sau creează cauzalități strâmte (sămănătorismul) sau imaginare (creativitatea). Este o racilă firească a oricărei gândiri metafizice.

Nu am vrea să se creadă că suntem în fața unui viciu de gândire pe care l-am putea numi organic. Este vorba aici de cu totul altceva. Alături de considerații de ordin literar și decurgând din ele, criticii pe care i-am examinat fac afirmații deosebit de interesante, pe care întotdeauna critica oficială le-a trecut pe un plan secundar, dar care pentru noi sunt deosebit de semnificative.

Astfel Mihail Dragomirescu afirmă că literatura trebuie să ne învețe: „dragoste de întregul neam, fără deosebire de clasă” („Cuvânt înainte” la apariția *Falangei*, în *Critică*, vol. II, pag. 290). N. Iorga arată că ne trebuie cărți „pe rândurile inspirate ale cărora să cadă deopotrivă lacrima înaltei, bogatei doamne și a sătenței”. Nu mai vorbim de ideile lui D. Caracostea, care atunci când nu mai vorbește de creativitate, de transsubstanțiere și intuiție, are un limbaj foarte concret și inteligibil. El vorbește astfel de războiul din Răsărit în termenii unei cronici militare consemnând un fapt terminat, o victorie câștigată. „După războiul pentru afirmarea dreptului nostru la viață, față de adversitatea Răsăritului, spiritul literaturii naționale va trebui să fie altul decât cel de ieri”. Și criticul dă o serie întreagă de directive cu privire la „ceea ce va trebui să fie” literatura românească după „victoria din Răsărit”.

Iată manifestări pe care istoria criticii noastre de până acum nu le-a subliniat îndeajuns. Au fost considerate simple flori la butoniera unei opere, când de fapt ele ascund înseși rădăcinile lipsurilor criticii noastre literare, caracterul politic, de partid reacționar, al acestei critici.

Oamenii aceștia nu au făcut numai critică literară, ci au căutat să facă, prin critica literară, o adevărată politică a culturii. Și au făcut politică în sensul cel mai reacționar al cuvântului. Ei au predicat împăciuirea între

clase, alianța între lup și miel, între exploatator și exploatat, pentru a acoperi vuietul luptei de clasă, pentru a narcotiza conștiința maselor, pentru a abate masele de la aspirațiile lor legitime. Ei au răspândit ura împotriva primului Stat Socialist al lumii, au încercat să discrediteze în fața maselor, cu argumente puerile, învățătura marxistă, au încercat să justifice atacul banditesc împotriva Uniunii Sovietice și uriașul măcel la care au împins poporul român, făcând metafizică de cea mai josnică speță („Măine, când literatura noastră va cuceri tragicul românesc față de lume - și sunt semne că Războiul din Răsărit ne dezvăluie acest destin: afirmarea noastră în ciuda adversităților conjurate și în prezența neconținută a morții - creațiuni reprezentative vor afirma de acum valoarea care înfruntă destinul” – D. Caracostea: *Critici literare*, vol. I, pag. 12). Iată cum critica literară nu poate fi străină unei viziuni mai largi a lumii, în care intră în considerație în primul rând politicul, critica literară fiind un instrument de creare a unei politici a culturii.

Dar mai este un element pe care critica literară de până acum s-a ferit să-l ia în discuție. Criticul literar nu este un instrument de valorificare imparțial, închis, ca și un obiect de muzeu, într-o cămașă de sticlă, izolatoare. Criticul literar exprimă în opera lui, și apără, interese de clasă, precise.

Și dacă trebuie să ne revolte ceva este tocmai faptul că în fața criticii literare a trecutului, care a fost în mare parte reprezentanta și apărătoarea intereselor claselor exploatatoare, se mai poate practica încă o critică literară călduță, construită după arhitectonica delicată a filigranului, plină de politicoase ocoluri și de odioase menajamente. Trebuie să înțelegem acest adevăr elementar: critica noastră literară de până astăzi (cu excepția lui Gherea și a unei părți din activitatea critică a lui Ibrăileanu) a fost expresia conștiinței de clasă a coaliției burghezo-moșierești, ale cărei interese precise le-a apărut în acest domeniu. Decadența spiritului critic nu este decât o consecință firească a decăderii bazei sale materiale și sociale.

Singura modalitate de a invoca climatul criticii este să fim în critica literară de astăzi reprezentanții lumii care se ridică. Ai lumii care a cucerit la noi puterea și care construiește astăzi o viață socială de tip nou, bazată pe echitate și pe muncă: lumea oamenilor muncii.

Nu trebuie să avem în această privință nicio jenă și nicio ezitare. Putem fi convinși că este singura modalitate de a opune culturii de ieri, măcinată de racila reacționarismului mistic, o cultură nouă, rațională și realistă, o cultură pătrunsă de elanul progresului și necesară poporului nostru, în clipa de față și în viitor.

***

Una dintre trăsăturile caracteristice ale vieții artistice și literare de azi din România este interesul mereu crescând pentru problemele politice, sociale și economice. Acest lucru a putut fi văzut cu deosebită claritate cu prilejul publicării Platformei Partidului Unic Muncitoresc și al prelucrărilor ce au urmat.

Puternicul răsunset pe care l-a stârnit platforma în rândurile artiștilor, scriitorilor și ziariștilor a constituit o nouă dovadă a integrării depline a creatorilor în viața și eforturile întregului popor.

Felul în care au reacționat oamenii de artă și de litere față de apropiata unificare politică, organizatorică și ideologică a clasei muncitoare, a arătat că ei se consideră nu numai din punct de vedere al importanței sale pentru clasa muncitoare și pentru forțele democratice, în general, dar și ca un eveniment ce va influența puternic dezvoltarea și înflorirea creației ca atare, ce va avea repercusiuni binefăcătoare asupra procesului de clarificare și precizare a problemelor de creație care frământă lumea artistică și literară din România, proces ce a început puternic și tumultuos odată cu angajarea poporului român pe drumul democratizării.

Desfășurarea acestui proces a arătat că problema centrală ce preocupă astăzi pe creatorii de frumos de la noi din țară este cea a identificării efortului de creație artistică cu efortul general al poporului pentru consolidarea, dezvoltarea și propășirea noii noastre democrații populare.

Al doilea Congres al U.S.A.S.Z. – ului a dovedit că artiștii, scriitorii și ziariștii din România au devenit conștienți că-și pot valorifica forțele creatoare numai prin integrarea completă în năzuințele spre mai bine ale întregului popor. Congresul a urmărit căile precise ce trebuiesc urmate pentru atingerea acestui țel și a pus în fața creatorilor o serie de sarcini concrete. Lunile ce au urmat au fost caracterizate mai ales prin discuții vii și căutări de direcții clare, susceptibile de a grăbi aducerea la îndeplinire a acestor sarcini.

În acest cadru trebuie să fie plasată și atitudinea oamenilor de artă și litere, față de apropiata creare a Partidului Unic Muncitoresc.

Acțiunile pentru înflorirea artei și punerea ei în slujba poporului se desfășoară în cadrul unei înverșunate bătălii ideologice. Artiștii, scriitorii și ziariștii progresiști continuă lupta aprigă împotriva reziduurilor reacționare. Atât în organizațiile lor sindicale cât și prin însăși creația lor, ei combat tot mai dârz și mai consecvent încercările disperate ale imperialiștilor și agenților lor, de a promova într-o formă sau alta vechea „artă” reacționară, izolată de viață și de popor, îndreptată împotriva poporului și înfrumusețată la rigoare cu tot felul de etichete „inofensive”, ca „artă pentru artă”, „creație

apocaliptică” refugiul în „idilele trecutului” etc. În această luptă s-au întâlnit și se întâlnesc artiștii și scriitorii comuniști și social-democrați, artiștii încadrați în partidele muncitorești și cei neîncadrați în nici un partid, muncitori destoinici pe ogorul artei, patrioți înflăcărați. În cursul ultimilor trei ani de luptă, ei au putut să-și dea seama de unitatea ei principală și ideologică, de existența unor motive care să justifice risipirea de forțe, atunci când sarcinile și datoria cer concentrarea lor. Colaborarea în F.U.M. [Frontul Unic Muncitoresc – n.n.] le-a întărit și mai mult convingerea posibilității și necesității unificării. De aceea ei au salutat și salută cu atâta entuziasm acțiunea de creare a P.U.M.-ului. [Partidul Unic Muncitoresc – n.n.]

Pentru că pentru noi, pentru oamenii a căror producție însăși este ideologie, unificarea partidelor muncitorești nu înseamnă numai strângerea forțelor, nu înseamnă numai mobilizarea a tot ce este patriot și iubitor de popor în jurul clasei muncitoare, ci mult mai mult. Pentru noi, înfăptuirea unității politice, organizatorice și ideologice a clasei muncitoare înseamnă implicit grăbirea propriului nostru proces de lămurire ideologică, înseamnă înarmarea noastră și mai puternică cu armele cele mai eficace pentru lupta cu dușmanii noștri ideologici, cu dușmanii creației progresiste.

Partidul Unic Muncitoresc, care trebuie să fie – după cum se precizează în platformă – „*partidul de avangardă al clasei muncitoare*” va avea ideologia de clasă a proletariatului, el „*și va întemeia întreaga sa activitate pe învățătura marilor dascăli ai proletariatului, Marx, Engels, Lenin și Stalin*”.

Acest citat este suficient pentru a arăta imensa importanță a evenimentului pentru viitorul creației literare și artistice. Congresul nostru din Octombrie 1947 a stabilit că artiștii, scriitorii și ziariștii văd în clasa muncitoare conducătorul lor politic și ideologic și consideră ideologia de clasă a proletariatului drept singurul suport ideologic al întregii lor creații. Ori, este incontestabil că o atare poziție presupune din partea creatorului de frumos însușirea temeinică a marxismului-leninismului, pătrunderea adâncă în preocupările și aspirațiile cele mai vitale ale clasei muncitoare.

A neglija greutățile și obstacolele înseamnă a favoriza pe dușman. Ar fi greșit și dăunător din partea noastră să închidem ochii asupra acestui lucru: greutăți există și chiar greutăți mari. Atât greutăți obiective cât și mai ales cele subiective. Adică acele ce rezidă în noi înșine.

Nu trebuie uitat că cea mai mare parte dintre noi s-au format, din punct de vedere cultural și artistic, la școala burgheză, că ne-am adăpat, se poate spune, de la primii pași, din concepțiile burgheze cespre artă, din mentalitatea burgheză asupra rosturilor și datorii creatorului. Acest lucru nu poate fi lichidat numai prin actul de aderare la țelurile politice ale clasei muncitoare. Pentru a deveni ideologi ai proletariatului – și orice artist este

prin însăși activitatea sa ideolog, - trebuie mai mult: este nevoie de a integra creația artistică poziției politice.

La mulți dintre scriitorii noștri – și în trecut fie zis este firesc să fie așa – se poate observa o anumită ruptură între poziția politică și cea artistică, adică ideologică. Unii și-au creat chiar iluzia că poziția politică alături de proletariat este compatibilă cu poziția burgheză (formalistă, decadentistă, suprarealistă etc.) în artă. Este incontestabil că această confuzie se datorește în primul rând însușirii insuficiente a ideologiei clasei muncitoare în general și a concepției marxist-leniniste asupra artei în special. Unificarea politică, organizatorică și ideologică a clasei muncitoare, crearea F.U.M.-ului [Frontul Unic Muncitoresc – n.n.] va ușura, neîndoios, lupta împotriva acestei confuzii în rândurile noastre, va grăbi mult procesul clarificărilor ideologice.

Muncitorimii îi revine sarcina istorică, spunea cu prilejul unei prelucrări a platformei tov. Gh. Gheorghiu Dej secretar al P.C.R. -ului, *de a ajuta intelectualitatea să-și însușească învățămintele lui Marx*.

Iar intelectualitatea, la rândul ei, are datoria de a folosi la maximum această posibilitate, de a învăța cât mai mult de la clasa muncitoare, de la principialitatea ei, de la morala ei proletară, de la dârzenia și consecvența cu care ea luptă împotriva dușmanului de clasă, sub orice formă ar căuta să se manifeste el. Căci, după cum subliniază tov. Gheorghiu Dej în aceeași expunere, „*Nu poate fi concepută asigurarea unității depline a Partidului Unic, nu poate fi conceput rolul de avangardă al P.U.M. – ului, fără lupta necruțătoare împotriva manifestărilor străine de ideologia clasei muncitoare în toate domeniile, în domeniul filozofic, în domeniul științei politice, în domeniul economiei, în cel al literaturii și artei, cu alte cuvinte în tot ce preocupă viața unui stat, viața unui popor*”.

Artiștii, scriitorii și ziaristii din România așteaptă realizarea P.U.M. – ului, conștienți de sarcinile ce decurg din aderarea lor la aceste principii de clasă. Ei își dau din ce în ce mai mult seama că activitatea lor creatoare, este o latură a activității lor politice și că, prin urmare, între cele două laturi nu poate exista nici o contradicție. Lupta este una. Ea se duce cu o claritate și cu o dârzenie tot mai mare. Pozițiile se precizează pe zi ce trece. Pe de o parte, tabăra forțelor progresului, ale democrației și ale păcii, pe de altă parte cea a reacțiunii imperialiste, instigatoare la război. Nu poți să activezi în prima și ideologic în cea de a doua. Nu se poate face artă nouă cu tipare și arme vechi. Însușind și valorificând tot ce este bun și valabil în istoria civilizației, aria progresistă se îndreaptă prin toate fibrele sale spre viață, spre viitor. În aceasta constă invincibila ei vigoare. Iar vigoarea aceasta, oamenii artei și ai scrisului nu pot să o capete decât printr-un contact cât mai strâns cu lupta și ideologia clasei muncitoare. Numai așa vor învăța ei, după cum se arată în

Platforma Program a P.U.M. – ului „să combată fără șovăire ideologia borghezo-imperialistă, sub orice formă s-ar manifesta ea”.

Înfăptuirea P.U.M. – ului va însemna crearea de noi condițiuni, deosebit de prielnice pentru desăvârșirea procesului de clarificare, de eliminare completă a tuturor rămășițelor ideologiei burghezo-imperialiste și pentru îndreptarea definitivă a creației pe drumul participării active și dinamice la lupta poporului pentru constituirea edificiului măreț al democrației populare.

***

Sorin Toma, *Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei*, „Scânteia”, 5, 7, 9 și 10 ianuarie 1948

I

Rândurile de mai jos ne-au fost sugerate de o „tabletă” relativ recentă a poetului Tudor Arghezi. E vorba despre răspunsul pe care d-sa îl dă la problema atât de mult discutată astăzi: Care este misiunea artistului? Care este raportul între conținutul de idei și forma de expresie a unei opere? Și, deci, care sunt criteriile juste de apreciere ale unei opere artistice?

Punând un semn de egalitate între arta poetică și „cusutul și broderia hârtiei cu penița”, d. Arghezi declară: „ne obișnuiserăm, când lucrul nostru era gata, să ni se spună dacă e *bun* sau *prost*, întrucât ceea ce învățaserăm că privește pe cititor e calitatea, ca la ciorapi”. (Sublinierile noastre S.T.) Și, mai departe: „îndată ce schimbi criteriul și adopți pentru lucrul scris dogma interogativă: „Ce a voit să spună scriitorul?” nu mai există literatură. Ea încetează la marginea expresiei.”

Din toate acestea, nu ne miră decât pluralul „ne”. El nu se poate aplica nici scriitorilor în general, și nici cititorilor. „Ne obișnuiserăm?” Da, ne obișnuiserăm – de-a lungul veacurilor și de-a latul întregii culturi universale – ca marii mânăuitori de condei să aibă cu totul altă părere decât cea exprimată de d. Arghezi. Da, cu totul altfel vorbea și credea Eminescu:

„E ușor a scrie versuri
Când nimic nu ai a spune,
Înșirând cuvinte goale
Ce din coadă au să sune;
Dar când inima-ți frământă
Doruri vii și patimi multe,
Ș-a lor glasuri a ta minte
Stă pe toate să le-asculte,

Ca și flori în poarta vieții
Bat la porțile gândirii,
Toate cer intrare-n lume,
Cer vestmintele vorbirii”.

Nu-i era indiferent lui Eminescu ce anume spun versurile! El, poetul acela care deținea cheile porților sfinte ale *gândirii*, vedea în cuvinte nu simple broderii pe hârtie, ci vestminte ale vorbirii pentru *idei* și *doruri* vii. Da, vii: nu simulate ca simple pretexte poetice, ci trăite cu toată *patima* de care numai un suflet mare este capabil. Criteriu de apreciere? Îl cunoștea bine Eminescu. Drept la viață, ne spunea el, are numai „cuvântul ce exprimă adevărul.” Iată un crez. Iată un mare poet.

La un pol opus concepțiilor politice și temperamentului artistic al lui Eminescu găsim un alt mare scriitor făcând cu aceeași sinceritate, aceeași profesiune de credință poetică. Ironizând „arta de a combina sunete”, Romain Rolland, în *Jean-Christophe*, spune despre adevăratul artist: „El nu concepea să scrie pentru a scrie. El nu spunea cuvinte, el spunea – voia să spună – ceva”. Și citează: „Egli dice cose, e voi dite parole...” („Ei spun lucruri, iar voi spuneți vorbe”).

Istoria literaturii ne învață că s-au ivit și au dispărut, înlocuindu-se unele pe altele, multe moduri și multe mode de combinare a sunetelor și a cuvintelor. Au rămas însă în memoria oamenilor acei artiști care au avut într-adevăr de spus ceva contemporanilor și urmașilor și care au știut să găsească modurile de expresie la înălțimea ideilor și sentimentelor cărora le dădeau grai. Aceștia nu le trecea însă prin gând să înjosească arta afirmând că ea exprimă „elucbrații care nu interesează” sau comparând-o – ca d. Arghezi în aceeași tabletă – cu niște „ciorapi” care se caută, negustorește, numai la calitate.

De altfel însăși alegerea unor termeni de comparație așa de meschini din partea unui scriitor cunoscut, atât prin talentul și inteligența sa cât și prin prețul ce-l pune pe opera sa, are în sine o nuanță de autoflagelare, de autodeprecieri, care e de natură să stârnească neîncredere, să apară suspectă. De ce această modestie? Să fie oare adevărat că sub învelișul acestor „cuvinte potrivite” nu sunt decât „elucbrații” care nu „interesează” și care trebuie cercetate „numai la calitate”? Sau, dimpotrivă, să fie pentru poet „ciorapii” aceștia un simplu mijloc pentru a nu rosti el însuși prețul nestematelor pe care ni le întinde darnic?

Sau ...

Nu cumva această etichetă inofensivă e menită să camufleze, față de spiritul tot mai critic al cititorului, o altă marfă poetică mult mai puțin inofensivă decât ciorapii, să mascheze contrabanda de droguri, de stupefiante, de otrăvuri?

Aceasta este întrebarea. Răspunsul nu-l poate da decât analiza operei și evoluția poetului.

II

Și prima constatare la care ne conduce această analiză este că întotdeauna – ieri ca și azi – opera poetică a lui Tudor Arghezi a spus ceva și a vrut să spună ceva. Nu însă tot același lucru astăzi ca ieri.

Acum aproape patru decenii, poetul Arghezi, colaborând la o revistă de protest social a tov. N.D. Cocea, „Viața Socială”, propovăduia cu totul altă concepție a misiunii poetului și a însemnătății cuvântului scris.

„Cuvântul meu să fie plug,
Ce fața solului o schimbă
Lăsând în urma lui belșug”.

(„Rugă de seară”)

Pe atunci poetul iubea încă oamenii; el și poezia lui împărtășeau cu împilații lumii lipsurile și durerile, năzuințele și izbânzile:

„Cine-a scris, în ce odaie,
Fără pat și fără foc
Imnul ăsta de izbândă, de iubire și durere?”

(„Caligula”)

El îi vede pe trântorii stăpânitori, pe mari posedanți, și asupritori, așa cum sunt într-adevăr: „Cupe omenești de goluri”, - „cenușă” care, pentru a-și ascunde moartea lăuntrică, se înveșmântă cu o haină, - fără însă a se putea smulge din noroiul care e mediul lor firesc. Prin poet, clasele exploatare iau în posesie întreaga bucurie de viață la care au dreptul și aruncă o privire biruitoare în adâncul viitorului:

„Cântecul, lumina tainei, unda,-ntinsurile albastre,
Noi le ținem, noi le strângem,
Cei căzuți, urâți și goi
Temeliile veciei, orice ați face-s ale noastre”.

(idem)

Numai din această concepție a umanității luptătoare, a umanității biruitoare asupra forțelor naturii și asupra nedreptății sociale, se putea naște optimismul sănătos și forța vitală care iradiază din această minunată imagine a Omului:

„Când pleci, să te-nsoțească piaza bună,
Ca un inel sticlind în dreapta ta.
Nu șovăi, nu te-ndoi, nu te-ntrista,
Purcede drept și biruie-n furtună.

Când vii, pășește slobod, râzi și cântă
Necazul tău îl uită-ntreg pe prag.
Căci neamul trebuie să-ți fie drag.
Și casa ta să-ți fie zilnic sfântă”.

(„Inscripție pe o ușă”)

Atunci când gândea și simțea alături de oameni, poetul nu cânta încă „moartea pentru moarte”. Idealul înalt al luptei pentru viață îl făcea să înțeleagă că moartea poate fi frumoasă, dar numai atunci când ea înseamnă un sacrificiu pentru triumful idealului vieții. Albinei care sub greaua-i povară s-a prăbușit din „drumul cel înalt” „cu aripa-n țărână și în vis” el îi spune:

„Cât te iubesc, frumoasa mea albină
Că sarcina chemării te-a ucis!”

(„Lumină lină”)

Din toate acestea se vede limpede că poetul era puternic influențat de curentul literar sănătos, determinat de apariția pe arena luptei politice și ideologice a proletariatului – curent al cărui teoretician era Dobrogeanu-Gherea.

Ca întotdeauna fondul ideologic s-a vădit și de astă dată în strânsă legătură cu forma. Tocmai el este acela care a determinat originalitatea lui Arghezi pe tărâmul formei.

Ideologia democratică – cu anumite tendințe revoluționare de eliberare socială - a tânărului poet Tudor Arghezi, ducea în mod firesc la o concepție democratică, înnoitoare, revoluționară, a formei: aceea de a libera poezia din coturnii canoanelor poeziei burgheze și de a aduce în poezie graiul proaspăt, necioplit, „desculț”, al claselor asuprite. Această înnoire poetul o concepea ca pe o împlinire a poruncii străbunilor robi; trudind, poetul se simțea în slujba urmașilor liberi, - stăpâni.

Iată pasajul în care e cuprins acest manifest poetic revoluționar:

„Ca să schimbăm acum întâia oară
Sapa-n condei și brazda-n călimară,
Bătrânii-au adunat printre plăvani
Sudoarea muncii sutelor de ani.
Din graiul lor cu-ndemnuri pentru vite

Eu am ivit cuvinte potrivite
Și leagăne urmașilor stăpâni”.

(„Testament”)

Și în altă poezie:

„Am ostenit să-mi fie strânsă
Limba în cothurni
Și vreau s-o las să umble de acum desculță”.

(„Iată sufletule”)

Splendidă făgăduială!

Era sau nu sortit poetul s-o realizeze?

Iată prima mea întrebare pe care – adevărat Sfinx – i-o punea lui Tudor Arghezi, în pragul maturității sale poetice, propriul său „Testament”. Și o dată cu aceasta, îi mai pune și o a doua întrebare crucială, care pentru niște ochi departe-văzători ar fi putut alcătui un început de răspuns la cea dintâi: ...”urmașilor stăpâni”...?

Stăpâni – pe ce cale? Pe calea eliberării tuturor robilor și a înlăturării robiei însăși, sau pe calea cățărării individuale din tagma robilor în aceea a stăpânitorilor de robi? Sau, în limbaj mai modern: ce drum de viață îl atrăgea mai mult pe poetul Arghezi în momentul cristalizării concepției sale estetice? Calea luptei revoluționare sau aceea a îmburghezirii?

Formulând întrebarea, „Testamentul” nu dă încă *întreg* răspunsul. El îl schițează însă, dând indicații prețioase asupra adâncimii stratului revoluționar în conștiința poetului. Din păcate acest strat era tot atât de subțire pe cât sunt de puțin numeroase în opera lui Arghezi poeziile de felul celor citate mai sus. Revoluționarismul lui, foarte superficial, se împletea cu servilitatea. Chiar din „Testament” se vede că el nu se gândea să cânte pentru robii care se vor liberi, ci tocmai pentru stăpânii care biciuiau pe străbunii lui și continuă să-i asuprească frații. Acesta este publicul pentru care își propunea să scrie Arghezi. „Robul a scris-o, Domnul o citește” spune Arghezi despre cartea lui:

„Întinsă leneșă pe canapea
Domnița suferă în cartea mea”.

Și pe poet nu-l stingherește nicidecum faptul că prin opera lui nu răzbate până la asupritori mânia străbunilor și fraților săi înlănțuiți.

„...Domnul o citește
Făr-a cunoaște că-n adâncul ei
Zace mânia bunilor mei.”

Astfel „Testamentul” conturează *contradicția lăuntrică* a poeziei lui Arghezi, izvorul tragediei unuia din cei mai interesanți poeți pe care i-a avut România. În momentul când, ca un rod târziu al convingerilor sale democratice din tinerețe, Tudor Arghezi se pregătea să înnoiască în sens democratic limbajul și tehnica poeziei române, el evolua într-un sens cu totul contrariu, devenind cântărețul unei clase sociale reacționare, al burgheziei, aflate în plină decădere morală și culturală.

Tendențele lui sănătoase de înnoire erau osândite astfel să poarte încă dintru început pecetea unor grave și apoi fatale denaturări decadente.

III

Am arătat că Tudor Arghezi și-a pus cândva ca sarcină primenirea revoluționară a formei poetice, dând în lături zăgăzurile care împiedicau graiul claselor exploatate și umilite să se reverse în albia largă a poeziei.

Era o cale grea, în care „mânia bunilor săi” i-ar fi fost poetului izvor de apă vie, dătătoare de nesecate puteri – dacă această mânie n-ar fi început încă de pe-atunci să se răcească în piepturi. Încă de pe atunci poetul începuse să-și întoarcă fața de la singurele clase și idei din care poezia pe care o visa își putea trage sevele vii: de la clasele muncitoare și de la ideile revoluționare.

Dar lucrul acesta nu s-a petrecut dintr-o dată. A fost o întreagă perioadă de luptă sufletească. Poetul avea de ales între două căi: între aceea a idealului de eliberare a omenirii și aceea a renegării milioanei de frați – a îmburghezirii morale și, mai târziu, și materiale. Arghezi a ales pe cea de-a doua, dar tocmai acest zbucium și-a pus pecetea pe multe din poeziile lui, le-a dat o anumită forță lăuntrică, le-a alcătuit problematica, le-a salvat câtva timp – prea puțin din păcate – de primejdia de a deveni o simplă potriveală de cuvinte.

În „Ruga de vecernie” îl vedem pe poet pe pragul dintre două lumi în luptă.

El încă se mai crede una cu „martirul răstignit”, dar în același timp se simte solidar și cu „biciul ce-l izbește și-l sângerează obraz”.

Câteodată se mai trezește în el voia „de bine, frumos și adevăr”...

„Și-atunci visez cu gloata să bat poteca lumii
Purtând în vârful lăncii, spre cer, o stea mai nouă”.

Dar pornirea aceasta nu mai are putere. Poetul reneagă omul, reneagă pe oameni:

„De unde vin aceștia? De unde-acești eroi,
Călăi, iobagi, apostoli, din noapte pân-la mine?”

Mânia străbunilor s-a stins, și s-a născut dezgustul față de frați. Omul e pentru el o „piatră cu fețe de noroi”.

S-a stins credința în omenire, locul ei l-a luat individualismul sălbatec al societății burgheze, egoismul ei feroce concentrat la acest strigăt: „Cu mine omenirea, Părinte, se va stinge!”.

Multă vreme „problema socială” mai rămâne prezentă în poezia lui Arghezi ca o remușcare într-un colț de suflet, ca un rest de suflet într-un trup inert:

„Orașele-s bulgări și gheme,
Ghitare adânci de blesteme”.

Și așa cum luna, astru stins, după ce și-a pierdut lumina proprie, reflectă totuși razele soarelui, - un șir întreg de poezii ale lui Arghezi, fără a mai avea forța de odinioară, sunt luminate încă de reflexului regretului palid, dar sincer, pentru idealul pierdut:

„Lacăte, cine te-a închis
La ușa marelui meu vis?”

(„Descântec”)

Dar iată, pier și aceste luciri târzii ale unor idei și simțăminte înalte.

Poetul Arghezi nu se putea însă rupe brusc de problematica aceasta a pendulării între atracția și repulsia pe care o exercitase asupra-i idealul. Ar fi însemnat să se împace cu gândul că s-au rupt definitiv cele mai puternice din coardele lirei sale. Ar fi însemnat căderea în gol!

Drept parașută menită să frâneze căderea slujesc în poezia lui Arghezi tot mai dese simboluri mistice, pe care poetul le știe mănui cu îndemănare încă din vremea când purtase rasa călugărească. În locul idealului social sau al unui ideal abstract, poetul îl „caută” acum pe Dumnezeu, îl regretă pe Dumnezeu, se războiește cu Dumnezeu. Nici poetul și nici clasa din care tot mai mult face parte – burghezia – nu se pot prezenta în fața publicului fără o aparență de ideal, nu pot renunța să ofere maselor, în locul idealului lor firesc, un surogat de problematică și de ideal: surogatul mistic.

Din păcate nimic nu omoară mai sigur poezia decât lipsa de sinceritate. În mâna unui om care *nu crede*, care nu încetează să creadă *în nimic* și care de mult a încetat măcar să regrete că și-a pierdut orice credință, această jonglerie, am zice chiar cochetare cu elementele mistice – repetată la infinit – sună fals, din ce în ce mai fals, din ce în ce mai lipsit de forță. Mai mult: plictisește. Ca orice șablon.

Dacă regretă ceva Arghezi, e tocmai că nu poate șterge până și ultimele generozități de odinioară. Adresându-se lui Dumnezeu sau idealului său din tinerețe – cum vreți – dorința lui este:

„Și să nu se știe că mă desmierdai
Și că-n mine însumi tu vei fi trăit”.

(„Psalm”)

Căci totuși, din când în când, poetul, pornit pe calea așa zisei „arte pentru artă”, se privește pe sine însuși și constată că nu-și inspiră prea multă stimă. Noroc că nu se ia prea în serios și că rămâne la un ton de ironie ușoară...

Lumea plânge de necazuri
Tu-ți pui gândul pe atlazuri
Și, de dor de vânt și mierle,
Faci cu arcul fir de perle.

Îți ungi rănilor cu argint
Te alinți cu zări ce mint
Și-ți faci cugetul hotar
Între înger și măgar.

(„Dor dur”)

Da. Arghezi avea de ales între ideal și arivism, între poezia adevărului și zărilor minciunii – „între înger și măgar”... Și ce-a ales?

Care este concepția artistică la care s-a oprit?

Ne-o spune chiar d-sa în „Vraciul”, - poezie care, după cum ne explică grijuliu Șerban Cioculescu, tâlcuitorul profesional al lui Arghezi, simbolizează „atopoternicia artistului”.

Într-adevăr, vraciul-artist se știe deținătorul unor puteri nemărginite:

„Un semn și tâmpla cerului se-apeacă.
Un semn și uraganul s-a trezit,
Un semn și neamuri noi s-au zămislit!”

Da, un semn... „Dar” – declară cinic poetul – „semnul mâna mea nu vreau să-l facă”. El știe că ar putea fi unul din creatorii omului nou liber, puternic. „Pot frământa din tină și scuipat un nou Adam, gigantic și nerăzbunat”. Și ce mai așteaptă vraciul? „Aștept...” – spune el, și vorbele lui răsună pline de ură și dispreț pentru omenire, pline de o trufie cu adevărat

neroniană, sau, ca să fim mai în nota timpului, hitleriană: „Aștept, îngenunchiată, plebea să mi-l ceară”.

Cum a putut poetul să cadă atât de jos?

Ne răspunde singur, în aceeași poezie: a alunecat, în ciuda parașutelor și camuflajelor mistice, pe calea morții sufletești, pe calea despărțirii de oameni, pe calea dezumanizării.

„Mormânt închis la zgomotul de-afară
Contemplu a cârțițelor bucurie
Lingându-și puii cu idolatrie,
Băloși, sub steaua mea polară”.

Și cu toate că lumea cârțițelor e aici lumea noastră a oamenilor, cred că puțini vor fi aceia care după citirea acestei „poezii” să nu aibă impresia că au atins cu adevărat balele otrăvitoare ale unei jivine monstruoase.

IV

În diferite poezii ale sale, adresându-se cititorului, d. Arghezi îi declară cu un cinism plin de cochetărie: „nu vreau să știu nici cine sunt nici cine ești”. Alteori afirmă că nu-i pasă „pentru ce și pentru cine” scrie.

Realitatea este însă cu totul alta. D. Arghezi scrie pentru „burghezie”. D-sa scrie *pe gustul burgheziei*. Opera d-sale reflectă lumea morală a burgheziei.

Căci procesul pe care l-am urmărit în versurile d-lui Arghezi și în evoluția concepției sale poetice nu este un proces individual. D. Arghezi nu a făcut decât să exprime în versuri evoluția politică și sufletească a burgheziei române de dată proaspătă, abia în primă generație desprinsă de țărănime.

Ajuns la maturitate și „parvenit”, noul burghez – personaj tipic al vieții noastre sociale – își reneagă idealurile și se silește să convingă și pe tovarășul de sărăcie de pe vremuri să se împace cu soarta vitregă și să renunțe la orice luptă, căci totul nu este decât „zădărnicia zădărniciilor”.

De mai multe ori burghezia română sau părți ale ei au apelat la sentimentele revoluționare ale poporului. De fiecare dată ea a renegat, cum e și firesc, credințele pe care vremelnice le proclamase pentru a ajunge la puterea politică și economică.

Revoluția burghezo-democratică de la 1848 a fost urmată de împletirea de interese tot mai strânsă între burghezia liberală și moșierimea conservatoare. Cu jumătate de secol mai târziu, o fracțiune a burgheziei, și ea „teribil” de revoluționară, strecurată în sânul mișcării muncitorești, socialiste, a trădat-o. E vorba de așa zișii „generoși” care și-au găsit și ei locul definitiv în rândurile burghezo-moșierimii.

Un ultim elan pseudo-revoluționar al burgheziei românești, urmat firește de trădarea reglementară, a fost acela al național-țărăniștilor. Această ultimă tresărire de viață în corpul agonizant al burgheziei române a fost provocată de tranșa cea mai proaspătă a acesteia – de cea parte a ei care avea rădăcinile cele mai recente în chiaburimea satelor și în mahalalele orașelor și care, ca și burghezia ardeleană, cu care a și fuzionat nu-și obținuse încă tacâmul la marele ospăț al claselor stăpânitoare.

Poeții de talent merg de multe ori înaintea clasei din care fac parte. E una din temeliile marelui răsunset al operei lor. Arghezi a străbătut mai rapid drumul spiritual al acelei părți din burghezie căreia îi aparține. Nu-i era prea greu să facă lucrul acesta: mergea pe urmele „generoșilor”. Dar caracterul lui de înainte mergător al burgheziei proaspete i-a întârziat într-o anumită măsură succesul. Pe de o parte unii din pontifii culturali ai păturilor burghezo-moșierești, bine înșurubate în temelia puterii și a bunurilor ei, (de pildă Nicolae Iorga) îl socoteau periculos. În același timp, păturile tinere ale burgheziei, pe de o parte încă nedebarsate de frazeologia radicală, pe de altă parte avide de a înhăța o bucată cât mai „reală”, nu-i înțelegeau încă pe deplin nici cinismul, nici alegoriile mistice, nici îndemnul la renunțare și la idolatrizarea morții – îndemn care dealtfel nu lor le era adresat, ci norodului.

Citind pe Arghezi, aceste pături se vedeau pe ele însele. Dar chipul care-i privea din oglindă, purta semnele bătrâneții. Și nu se recunoșteau. Nu voiau să se recunoască. Încă nu puteau și nu voiau să înțeleagă că poezia aceasta este poezia *lor*, că mormântul acesta este mormântul *lor*. De aici s-a născut acuzația de obscuritate adresată lui Tudor Arghezi.

Fără îndoială, o parte din această obscuritate este reală și provine din disprețul poetului față de cititor. Dar cea mai mare parte are o altă explicație, pe care ne-o servește, sincer, tot d. Cioculescu:

„Obscuritatea lui Arghezi nu este în ultimă analiză decât efectul de perspectivă al cititorului neadaptat la climatul liric și la peisajul sufletesc al poetului”.

În curând însă se produce adaptarea burgheziei proaspete și apoi a întregii burghezii la „climatul liric” și la „peisajul sufletesc al poetului”.

Cu alte cuvinte, burghezia ia cunoștință de faptul că T. A. se adaptase încă cu mult înainte la propriul ei „climat liric și peisaj sufletesc”. Nu este întâmplător faptul că primele mari succese ale lui Arghezi au loc în 1927-29 – epoca în care burghezia nouă se pregătește să ajungă, și apoi ajunge, la potoul pe care i-l indica poetul ei, epocă în care ea devine accesibilă unei poezii care reflectă psihologia renegatului. Și nu este întâmplător faptul că Arghezi, înainte respins și hărțuit, devine unanim consacrat, adulat, trâmbițat, idolatrizat de critica burgheză, tocmai în anii perfecteii contopiri a păturilor burghezo-moșierești de dată nouă cu cele de dată veche, în anii

lepădării lor totale de orice rămășițe democratice, în anii dictaturilor reacționare și fasciste.

În anii când Arghezi devine poetul burgheziei române pur și simplu, al burgheziei îmbătrânite și agonizante.

V

Să privim mai de aproape configurația „peisajului sufleteș”, să vedem dacă „climatul” liric este sau nu respirabil.

Să ne fie îngăduită înainte de aceasta o mică incursiune în viața particulară a poetului. Asemenea incursiuni sunt adeseori necesare pentru a explica anumite trăsături caracteristice ale operei unui artist. În cazul de față, indelicatetea îi aparține d-lui Arghezi însuși, care, în una din „Tabletele” sale a ținut să treacă în domeniul public anumite amănunte ale vieții sale familiale. D. Arghezi insistă în tableta amintită asupra unei concepții de viață în care d-sa crede cu atâta tărie încât a făcut din ea baza educației copiilor săi.

Comentând fenomenul nenorocit al sinuciderii copiilor, d. Arghezi își exprimă convingerea neșrămutată că în ce privește pe copiii d-sale, niciunul din ei nu se va lăsa vreodată copleșit de disperare, de ispita de a vedea în moarte o soluție. De ce? – D-sa i-a învățat să creadă în viață. Dar ce-nseamnă la d-sa „a crede în viață”? – A crede în propria ta capacitate de „a răzbi” de unul singur. A crede în lupta egoistă pentru parvenire.

Nicio clipă nu străbate în rândurile care exprimă principiile etico-educative ale poetului-părinte, măcar o vagă bănuială că egoismul înseamnă singurătate și că singurătatea e slăbiciune, că sprijinul cel mai puternic în clipele grele ale vieții e idealul de mai bine care-l leagă pe om de ceilalți oameni, e tocmai sentimentul de solidaritate, de dragoste față de oameni, de răspundere față de semenii. Nimic din toate acestea.

Și iată că în peisajul liric al d-lui Arghezi își face loc tocmai acest egoism antisocial. Iată de pildă câteva poezii relativ noi, închinată primei lacrimi tinerești a copilei sale. În literatura noastră lacrima a mai fost cântată ca punte de legătură între oameni, ca vestitor mut către semenii a propriilor noastre bucurii și dureri, ca întruchiparea generoasă a răsnetului pe care bucuriile și suferințele semenilor îl au în fiecare din noi.

La d. Arghezi, lacrima, chiar în ochii unei ființe tinere, nu poate fi izvorâtă decât dintr-o sursă materială, egoistă:

„Pricina ei o simt că-i pământescă
Dintr-un nisip, dintr-un prundiș, dintr-un nămol”.

Generozității lacrimii, dăruirii lacrimii, d-sa îi opune închiderea în sine a avarului care-și ține comorile sufletești numai pentru el:

„Te calicește, strânge sub zăvoare
Neînceputele urcioare de izvoare,
Să nu străbată-n ele nici, curată, luna –
Nu cheltui din lacrime niciuna”.

De la egoismul individualist e numai un pas până la sentimentul singurătății copleșitoare:

„Tovarăși, prieteni, vecini,
Dar singuratici, dar streini”.

Acesta este terenul pe care se dezvoltă acel sentiment de „angoasă”, de frică nemotivată, animalică, atât de răspândită în poeziile lui Arghezi, sentiment atât de apreciat de esteții burghezi, dar atât de dăunător și de străin pentru milioanele de oameni sănătoși care luptă cot la cot pentru a-și clădi o lume nouă:

„Tu ești mamă? Mi-e frică,
Mamă bună, mamă mică”.

Nu este exclamația unui copil speriat. Este vestita angoasă dusă uneori (vezi „Duhovnicească”) până la marginea nebuniei și de cele mai multe ori repetată și șablonizată ca simplu ingredient poetic.

Cândva poetul predica mândria și demnitatea omenească. Acum e de altă părere:

„Materialele de cinste, eu te-nvăț
Să știi și tu, că la bătaie
Nu sunt acelea ce stau băț
Dar celelalte, care se-ncovoie”.

Se-nțelege că un asemenea punct de vedere nu poate inspira omului stima de sine. Și nici stima de om – dacă măsoară pe oameni cu propria sa măsură și cu aceea a clasei în care s-a integrat și care are această morală. Cu cât intră mai adânc în rândul celor care consideră viața ca o porcărie și se silesc să facă din viață o porcărie, Arghezi uzează din ce în ce mai mult imagini ca acestea:

„Ai bănuț că platoșa-i pătată,
Pe care odihniseși, cu rachiu...”

lată-l, deci, pe poet, „scârbit de om, jignit de omenire”, cu care nu numai el, ci întreaga lui clasă, se află într-un conflict ireconciliabil. Nicio mirare că pentru el

„Pământul e o moară deșartă
Cu larve cerând adăpost
Mișcându-se-n pulberea moartă”

cum spune poetul într-o poezie cu titlul semnificativ „Cenușa Visărilor”.

Poporul, leagăn milenar al luptei pentru păstrarea vieții colective, pentru libertate, pentru mersul înainte al omului, apare în poezia lui Arghezi „clădindu-și slăvi și veacuri din nimic”.

Acestui popor, Arghezi îi infiltrează în suflet ideea că a gusta viața e un păcat. Și același Arghezi care copiilor săi și altor copii ai burgheziei le recomandă prin „Tabletele” sale să guste viața din plin și s-o cucerească pentru ei, numai pentru ei, predică poporului în poeziile sale dezamăgirea, dezgustul de viață, deznădejdea, într-un cuvânt, pesimismul, *psihologia înfrântului*.

Pentru ce ar lupta, pentru ce ar crea, pentru ce s-ar realiza omul?

„Pentru ce – Părinte – aș da și pentru cine
Sunetul de ospețe al bronzului lovit?...”

...când viața este „cea fără de leac”, când sufletul „nu știe de izvor și roadă” și când nădejdea „își lasă urma slabă ca o roată cu spițele de aur în noroi”.

În noroiul vieții, după d. T.A.

„Vreau să pier în beznă și în putregai”... „crâncen și scârbit”, își precizează d. Arghezi idealul, - și idealul acesta nu este și nu poate fi al marelui public cititor ce se ridică astăzi din rândurile poporului muncitor. Publicul acesta iubește viața, crede cu adevărat în viață – și poezia lui Arghezi nu-i oferă decât negarea vieții și cultul morții. Același, în fond, căruia îi slujeau legionarii și poeții lor.

Moartea e la fiecare pas în poezia lui Arghezi. „Cântă moartea-n trâmbițele mele” proclamă el. „Sufletului nostru bucuros de moarte” – îi cântă el. – Nostru? Căruia „nostru”?

Dar răspunsul la această întrebare trebuie neapărat să cuprindă două aspecte deosebite. Poezia morții e în primul rând la Arghezi expresia morții sufletești a clasei lui sociale. Cea mai caracteristică e în această privință poezia „Duhovnicească”, adevărată privire aruncată în cavoul sufletesc al burgheziei. Sufletul îi mai dă târcoale, ca un strigoi unei case în care „toți au murit de tot”. Dar dinăuntru nu mai răspunde decât un glas înfricoșat, înnebunit de singurătate și de vagi remușcări:

„Ce vrei? Cine ești,
De vîi mut și nevăzut ca în povești?
Aici nu mai stă nimeni
De douăzeci de ani...
Eu sunt risipit prin spini și bolovani...
Aù murit și numărul din poartă
Și clopotul și lacătul și cheia”.

Da, aici nu mai stă nimeni de douăzeci de ani și mai bine. Acesta e peisajul sufletească al unei clase care de mult a încetat să creeze și care, după ce a murit, ~~sufletește~~, dispare și fizicește din societate. Dar în ce suflete pot astăzi găsi răsunset asemenea „trăiri”, (de ce nu „muriri”?) decât în ale celor ce vād cu disperare că pierd una câte una putințele de a mai exista ca exploatatori ai semenilor lor și, desigur, și în sufletele prea molipsite de conviețuirea cu burghezia ale câte unor intelectuali?

Dar „poezia deznădejdiei și a morții” la Arghezi nu e numai pasivă, descriptivă. Ea este și activă – propagandistică, am zice. Iată ce îndemn adresează el celor mulți, ce soluție oferă celor loviți de soartă:

„Găsiți în uliți felinarul
Pe care ștreangul să-l suiți
Și-ncolăciți-vă amarul
Când e-n zadar să năzuți”.

D. Arghezi predică așadar setea de moarte, unui popor care n-a gustat încă viața și pe care cândva însăși poezia argheziană îl vedea pregătindu-se să crească generații și generații de „urmași stăpâni”. E aici nu numai moartea sufletească a unei întregi clase sociale, ci și sfortarea ei de a antrena în această moarte tot ce e încă viu în juru-i; ea caută să inspire disprețul de viață celor cărora le oferă nu numai moartea morală, ci și moartea fizică, în mizerie, în temnițe, lagăre și războaie. Poezia deznădejdiei și a morții dă totodată celor prea sătui, iluzia plăcută că în fond ei disprețuiesc bunurile vieții (după care se-ntind cu atâta lăcomie), că aceste bunuri nu reprezintă pentru ei decât o povară, un sacrificiu acceptat cu noblețe în așteptarea morții. Și că, văzuți prin ochii poetului, îmbuibății nu sunt chiar așa de seci și de goi lăuntric cum ei înșiși se bănuiau...

Repetăm, deznădejdea și moartea în poezia lui Arghezi nu sunt destinate unui public restrâns, „rafinat” cum îi place să se numească. Ele se străduiesc să cuprindă în tiparele lor ucigătoare marile realități ale vieții mulțimilor. Căci Arghezi nu este un poet rupt din realitate și de actualitate. Dimpotrivă. În această privință, mulți din poezii de stînga ar putea să ia

exemplu de la D-sa. Într-adevăr, câți dintre ei au luat ca temă poetică marea tragedie a secetei? Arghezi însă a făcut-o.

Spunem aceasta nu pentru a face un merit d-lui Arghezi, ci pentru a sublinia situația extrem de primejdioasă care se poate crea atunci când artiștii de stânga, desprinzându-se de realitățile poporului, le lasă în mâna artiștilor reacționari. Căci, d. Arghezi vede seceta prin prisma mentalității și aspirațiilor claselor dușmane poporului.

Seceta e, în poezia lui Tudor Arghezi, o fiară apocaliptică înzestrată cu toate atributele pe care i le pot crea superstițiile și misticismul. Sentimentul de care sunt îmbibate aceste poezii e teroarea; panica animalică, soră cu nebunia. Dar dacă acestea sunt într-adevăr ideile și sentimentele întreținute în partea cea mai înapoiată a țărânimii noastre de secole de întuneric, dacă acestea sunt ideile și sentimentele care conveneau burghezo-moșierimii române și trusturilor de peste mări, nu acestea au fost ideile și sentimentele cu ajutorul cărora poporul nostru a făcut efortul uriaș de a birui „fiara”, de a ieși din foamete prin forțe proprii.

Nu putem caracteriza poeziile lui Arghezi despre secetă decât drept un steag mortuar înălțat deasupra satelor noastre, iar pe purtătorul lui drept un poet care milita pentru înfrângerea poporului nostru prin frică.

VI

Poezia argheziană a morții nu constituie numai un climat liric irespirabil, asfixiant, pentru tot ce e sănătos și dornic de viață. Ea mai are încă o gravă tară lăuntrică.

E aceeași tară pe care am constatat-o când ne-am ocupat de misticismul lui Arghezi: *nesinceritatea*. Și de-aici – lipsa de adâncime, lipsa de forță.

De fapt, atât în viață cât și în poezie, sufletul poetului nu este câtuși de puțin – așa cum pretinde – „bucuros de moarte”.

Dimpotrivă, bunurile materiale ale vieții îl ispitesc. Clasa pe care o reprezintă e avidă să ia cât mai mult din ele. De aceea și „setea de moarte” se transformă în majoritatea poeziilor lui Tudor Arghezi într-un manierism găunos, într-un șablon neconvingător.

Dealtfel nu este întâmplător că poeziile în care Arghezi a atins cea mai mare putere de evocare, nu sunt cele pesimiste, funebre, ci cele senzuale. Îndeosebi poeziile naturaliste din „Flori de Mucigai”.

S-ar spune că ele evocă viața cu o vigoare halucinantă. Dar această vigoare nu este decât aparentă. Aceste poezii poartă și ele pecetea bătrâneții, slăbiciunii și morții burgheziei. În „Flori de Mucigai” n-avem de-a face cu întreaga realitate, cu întreaga viață așa cum este ea, cu dorința de viață în toată plinătatea și varietatea ei, cu bucuria de viață care caracterizează

clasele în ascensiune, și pe care aceste clase o simt până și în mijlocul durerii și a morții. Nu. Aici avem de-a face cu aspecte bolnăvicioase ale realității. Cu dorința devenită obsesie (mai cu seamă obsesie sexuală). Cu poftă exacerbate devenite chin și povară. În „Flori de Mucigai” Arghezi ne descrie pușcăriași obsedați. Dar în dosul acestei imagini se străvede o alta. Acea a unui chefliu blazat, devenit obez și îmbătrânit înainte de vreme. Pe el nu-l interesează realități adânci, el este avid de senzații tari, de excitante pentru simțurile lui adormite și lacome pe care nimic nu le mai poate satisface, pentru plictisul lui fără leac.

Și Arghezi îi servește tot ce-i trebuie.

Îi servește afrodisiace – recunoaștem, de cea mai „bună” calitate – dar totuși afrodisiace (vezi „Rada”, „Tinca”).

Mai mult chiar. Clienților vestitelor bordeluri pariziene în care amatorii sunt „serviți” în sicrie plasate în camere funerare, Arghezi le servește și el cocktailuri de macabru-libido (vezi „Dimineața”).

Tot acestor amatori de senzații tari, poetul Arghezi le servește povești cu hoți gen „Momentul” și tablouri de închisoare în care omul nu este decât un biet înfrânt, iar temnița o imagine miniaturală a lumii întregi. Că realitatea închisorilor românești a fost mult mai complexă decât cea din „Flori de Mucigai”, că tocmai în temnițele acestea a înflorit tot ce are mai frumos sufletul omenesc, că unul din cele mai însemnate aspecte ale acestor temnițe a fost lupta eroică a deținuților politici comuniști pentru libertatea și biruința întregului popor, aceasta nu-l interesa pe d. Arghezi.

Și deoarece acest aspect pe de o parte contrazicea teoriile sale asupra omului, pe de altă parte putea tulbura digestia cititorilor săi, Tudor Arghezi i-a lichidat în două versuri.

Lepădați prejudecățile. Judecați lucrurile așa cum sunt. Veți vedea că Arghezi a alunecat spre adaptarea la gusturile acestui public pentru care, pe un plan desigur mai puțin rafinat, juca teatrul lui Tănase.

VII

Și acum, să vorbim despre forma poeziei argheziene.

Și-a ținut oare Tudor Arghezi splendida fâgăduială de odinioară de a îmbogăți limbajul poetic și graiul maselor populare?

Ca poet al burgheziei de dată recentă, Arghezi reflectă adesea în limbajul său nu numai brutalitatea, ci și senzualitatea acestei păтури nu de mult ruptă de la coarnele plugului. Ne referim la senzualitatea sănătoasă care stă în puterea de exprimare concretă, materială, - vie pentru toate simțurile noastre, plină de miresme de brazdă proaspăt întoarsă – a unei idei cât de abstracte. Acesta e fără îndoială, un merit de seamă al lui Arghezi.

Și totuși, Arghezi nu și-a putut împlini făgăduiala. Evoluția lui socială, politică, spirituală, l-a abătut de la obiectivul inițial.

În loc să urce spre culmile visate, Arghezi a alunecat tot mai departe de ele.

În ce se manifestă această alunecare?

În primul rând, în locul așteptatului grai popular, a apărut în poezia sa limbajul mahalalelor, din care poetul s-a silit să selecteze și să cultive tot ce e mai trivial.

Putea constitui acest vocabular materialul poetic pe care-l aștepta și-l dorea marea masă a poporului nostru? Nicidecum.

Trivialitățile mahalalei n-au nimic comun cu graiul țaranului. Ele nu pot fi nici pe gustul muncitorimii, clasă care urăște propria sa incultură și care dă dovadă de o nesecată sete de lumină și de voința neștrămutată de a-și însuși toate cuceririle spiritului.

În schimb mentalitatea și limbajul acesta sunt foarte în firea și pe gustul burgheziei române – nu numai a celei cu proaspete rădăcini în mahalale – a burgheziei române ignorante, lacome și grosolane, care își vede astfel flatate viciile.

Dar atunci – ni se va obiecta – cum rămâne cu mahalagismele în opera lui Caragiale ?

Caragiale a fost un satiric, un scriitor luptător. În broșura sa „1907”, el a denunțat împletirea de interese și alianța politică între burghezie și marea moșierime semifeudală. În operele sale el a ridiculizat și biciuit stările de lucruri rezultate din aceasta.

Mahalaua cu mentalitatea și limbajul ei a devenit sub pana lui Caragiale o armă de luptă împotriva josniciei claselor stăpânitoare.

Pe când mahalagismele lui Arghezi respiră, dimpotrivă, îngâmfarea, autoadmirația de burtă verde bădăran al burghezului român:

— I-oite bă! Cine mai e ca mine?

Dar nu numai atât. Gustul burgheziei, avidă de noutăți, de excentricități, de senzații tari, dar refractară la tot ce este sănătos și curat, l-a împins pe Arghezi departe de tot țărnul la care gândea să acosteze.

De la „graiul cu îndemnuri pentru vite” al străbunilor, Arghezi a ajuns la „mucigaiuri, bube și noroi”, cum singur spune.

Fondul inițial revoluționar al poeziei lui Arghezi a determinat intențiile lui revoluționare în domeniul formei și a dat naștere la tot ce e sănătos și viabil în opera lui; dimpotrivă, putrefacția fondului, a conținutului de idei al acestei opere, nu putea să nu aibă ca urmare și „putrefacția formei poetice”.

Dar să nu ne pierdem în abstracțiuni. Iată mai jos o poezie în care fondul e un blestem la adresa Omului, iar forma ... vorbește de la sine:

„Iar ție, jivină gingaș gânditoare
 Să-ți fie șezutul cuprins de zăvoare
 Ficatul un cui să-ți frământa
 Urechea să-ți țipe și nasul să-ți cânte.
 Să-ți crape măselele-n gură
 Și dinții în detunătură.
 Să-ți pută sărutul, oftatul să-ți pută,
 Mormânt cu mocirlă stătută.
 O unghie pe săptămână
 Să-ți coacă la câte o mână
 Și-n zilele de sărbătoare
 Un deget și de la picioare,
 De pofte să-ți sece obrazul,
 De bube să nu-ți miști grumazul,
 Să-ți iasă cocoașă
 Și gălci și cucuie-n cămașă,
 Buricul bubat din născare
 Să-ți sângere sub cingătoare
 De glezne târâș să-ți atârne
 Ghiulele de capete carne,
 Rânjite, scrâșnite și nerăzbnute:
 Măceluri, osânde, păcate...”

Ce are comun cu poezia, această ură sălbatecă împotriva omului? Ce are comun cu verbul poetic, ce are comun cu graiul frumos al poporului nostru această cloacă de cuvinte dezgustătoare, menite să împodobească o cloacă și mai dezgustătoare de „idei”? Ce altceva este aceasta decât negarea însăși a poeziei, sub firma mistificatoare a „revoluționării formei”? Și totuși acest „climat” liric și acest „peisaj” verbal a fost ridicat în slavă de criticii burghezi gen Cioculescu, iar tinerele generații de intelectuali au fost învățate să se prosterneze orbește în fața acestui „fond” și acestei „forme”.

Poezia de tipul examinat mai sus nu este în opera lui Arghezi nici accident și nici simplă etapă. Cu trecerea vremii, cu coacerea vremurilor, ea tinde să se generalizeze. Decăderea conținutului și a formei continuă.

Într-adevăr, cu ce se ocupă poetul Tudor Arghezi în anii din urmă? Scrie tablete reacționare în stil de șaradă și, din când în când, și poezii, criptate și ele, dar totuși mai limpezi decât tabletele.

Într-adevăr, nu trebuie multă putere de pătrundere ca să înțelegi încotro bat aceste „poezii”.

Iată una din ele. – Da, recunoaște autorul, în lume unul este sărac, celălalt puternic, unul apasă, celălalt rabdă, „pe unul îl doare talpa, pe celălalt grumazul”. Atunci? – Să curmăm din rădăcină nedreptatea socială! e

concluzia firească a cititorului. Dar d. Tudor Arghezi n-a scris poezia de dragul artei pentru artă, el a scris-o cu un scop anume, și scopul acesta e tocmai de a combate această concluzie firească, de a se împotrivi oricăror transformări sociale menite să înlăture exploatarea omului de către om.

„Când schimb pe cel mai mare, de sus, cu cel mai mic,
În cumpăna întoarsă nu s-a schimbat nimic”.

Iată deci poezia în jalnica postură de câine de pază al profiturilor capitaliste!

Dar oare numai atât? Nu este d. Tudor Arghezi unicul din scriitorii noștri, care, (în tabletele sale) a proslăvit „avantagiile” analfabetismului de masă în țara noastră? Și nu tot d-sa a așternut apoi în stihuri (în poezia „M-am întrebat”) această „poetică” idee?

Nu d. Tudor Arghezi s-a declarat adversar al depistării și profilaxiei bolilor sociale, cântând osanale fericirii de a nu ști că ești bolnav și proslăvind puterea lecuitoare a... descântecelor și a „minunilor” de la Lourdes?

Știm: pe d. Arghezi, Omul îl dezgustă încă de mult. Dar niciodată „plebea” nu i-a inspirat o asemenea scârbă ca acum, când a pornit să-și zidească o viață liberă, fără exploatare, fără analfabetism și fără tuberculoză. Această ridicare spre lumină a propriului său popor, d-sa o numește, îngreșat „răscoala larvei”, iar din „Zmârcul” d-sale (așa se numește această producție versificată) se degajează următorul urât-mirositor vocabular:

— Colcăire. Miros de murdărie grasă. Miros de sudoare. Duhnește a putregai. Duhnește a moarte. Mlaștină. Mușiță. Mucegai. Vierme. Bălos.

Altă „poezie”. În numai 16 rânduri găsim:

— Pute. Viermi și ciuperci. Bube. Puroi. Broaște. Înveninat. Am călcat pe mațe vii.

Nu e greu de prevăzut că și aci se vor găsi destui „esteți” care să ne obiecteze revoltați:

Da, dar tocmai acesta e meritul lui Arghezi. El a înnobilit aceste materiale verbale; „din mucigaiuri, bube și noroi”, el a creat, cum singur zice: „frumuseți și prețuri noi”.

Care frumuseți? Care prețuri? Care noblețe? Noblețea urii de om? Frumusețea cangrenei morale a burgheziei agonizante? Mulțumim de așa frumuseți!

Dacă la un scriitor revoluționar ca Maiakovski, o expresie vulgară devine un element al frumosului prin forța ei de demascare a Urâtului în general, și prin contrastul ce-l creează pentru reliefaarea Frumosului și a forțelor vieții, la Arghezi, dimpotrivă, urâtul rămâne urât. Mucegaiurile, bubele și noroiul nu sunt decât fireștile „vestminte ale vorbirii”, pentru a

ilustra „prețuri” și „frumuseți” de aceeași natură. Aci urâtul se suprapune pe urât, dezgustătorul se multiplică prin dezgustător.

Cerem iertare cititorului pentru lunga incursiune în hidosul „peisaj sufletesc” și pestilențialul „climat liric” al burgheziei noastre, așa cum îl găsim în scrierile principalului ei poet, d. T. Arghezi.

De la punctul de plecare al lui Arghezi, până la poezia lui „matură” e o mare distanță. E întreg drumul descompunerii morale a burgheziei. E întreaga decadență a culturii burgheze.

Se pune întrebarea: în ce măsură manifestări poetice ca acelea citate în ultima parte a studiului nostru au ceva comun cu arta? Pentru sufletul omenesc, ele au aceeași valoare ca o spânzurătoare pentru trupul omului. Închipuiți-vă acum un slujitor al acestei unelte ucigătoare care s-ar strădui o viață întreagă să-i împodobească stâlpul cu cele mai rafinate ornamente. Ne îndoim că victimele lui îi vor gusta „arta”. Nu ne îndoim însă că se vor găsi destui critici burghezi, care să proslăvească această spânzurătoare ca o minunată operă de artă.

La noi în țară însă, în Republica Populară Română, nu se vor mai găsi critici care să se extazieze în fața poeziei deznădejdiei și a morții, sau în fața poeziei bubelor și puroiului, ori de cine ar fi semnată ea.

Rolul criticului este – față de asemenea opere – în primul rând profilactic: să prevină pe tinerii scriitori, pe artiști, pe iubitorii de artă, că bubele și puroiul sunt molipsitoare și că împotriva lor există un singur vaccin: încredea în viață, încrederea în om.

Abia în al doilea rând își poate pune criticul întrebarea: ce a mai păstrat sănătatea tinereții, ce a rămas încă neatins de cangrenă în opera lui Arghezi? Ce se poate transplanta fără a transmite totodată și lichenii ucigători în păduricea tânără a literaturii noastre?

VIII CONCLUZII

Pentru a încheia, socotim necesare câteva concluzii privitoare la opera lui Arghezi – și nu numai la ea.

1. Nu există artă pentru artă. Arta are întotdeauna și la orice artist un caracter ideologic de clasă. A-ți intitula opera „cuvinte potrivite” și a cere să nu fie apreciată decât „la calitate, ca ciorapii”, înseamnă a încerca să maschezi acest conținut de clasă. Urmând evoluția păturii proaspete a burgheziei noastre, Arghezi a ajuns să strecoare publicului cititor o adevărată contrabandă de droguri, stupefiante, afrodisiace și otrăvuri spirituale.

2. Conținutul ideologic al poeziei lui Arghezi (dezgustul de viață, scârba și ura față de om, pesimismul, misticismul, cultivarea a tot ce e bolnăvicios, căutarea morții) nu are în sine nimic original și nimic

„național”. În epoca monopolurilor imperialiste, acest conținut ideologic reprezintă marfa standardizată pe scară mondială a artei burgheze decadente. Importul acestei mărfi în țara noastră e pentru poporul nostru tânăr și dornic de viață același lucru ca, odinioară, pentru China, importul de opiu: instrument de paralizare și robie spirituală. } t e

3. Forma de expresie a unei opere nu poate fi judecată izolat de conținutul acestei opere, mai precis: de conținutul ei ideologic de clasă. Conținutul și forma estetică în care acesta e exprimat nu sunt două lucruri deosebite decât pentru cine nu știe să vadă și să gândească științific.

La Arghezi, din punctul de vedere al corelației fondului cu forma, observăm trei faze succesive.

Întâia. Unitate între fond și formă pe baza aspirațiilor democratice, progresiste ale poetului.

A doua. Conținutul evoluează mai repede decât forma înspre ideologia burgheziei în descompunere. E tocmai perioada de maturizare a talentului lui Arghezi. Se naște un decalaj, o contradicție trecătoare, între fond și formă. În timp ce fondul reflectă moartea, modul de expresie e încă plin de viață.

„Pentru ce părinte – aș da și pentru cine
Sunetul de-ospețe al bronzului lovit ?”

Ce păcat – îți spui, citind aceste versuri – că o imagine atât de frumoasă se pierde în noroiul ideologic al burgheziei decadente, noroi menit a fi călcat în picioare de poporul biruitor, în marșul său spre lumină și viață.

A treia fază, cea actuală: restabilirea inevitabilă a unității între fond și formă. Alinierea formei după fondul ideologic. Mucigaiuri, bube, noroi în conținut. Mucigaiuri, bube, noroi în expresie.

4. Nici în această privință, Arghezi nu este un inovator. În epoca trusturilor ar fi de mirare ca tehnica artistică și materialele artistului să nu fie și ele standardizate. În acest domeniu Arghezi nu face în poezie decât ceea ce a făcut Picasso în pictură, introducând ca material artistic în tablourile sale excrementele.

5. Iată deci că nu există o „estetică pură”, valabilă pentru toate clasele și toate timpurile. Din moment ce arta are un conținut de clasă și tinde să-și cristalizeze și o formă de clasă, urmează de aci că și concepțiile estetice sunt diferite de la clasă la clasă și de la epocă la epocă.

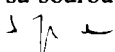
Însăși burgheziei i-a fost greu până la o anumită dată să se recunoască în portretul fidel pe care i-l pictase Arghezi și din care-i rânjea moartea. Cum ne-am putea aștepta ca un popor tânăr, triumfător, plin de viață, care abia acum își ia în mâini viitorul, să creadă că acest cadavru în putrefacție nu este decât propria sa imagine și că duhoarea fetidă care-i umple nările nu e decât parfumul cel mai gingaș?

Aceasta nu înseamnă că estetica muncitorimii, țărănimii și intelectualității înaintate respinge în bloc arta burgheză. În faza sa progresistă, burghezia avea o cu totul altă concepție estetică decât astăzi. La baza acestei concepții stătea credința în om și în viață și o puternică tendință spre realismul critic. Această concepție estetică a însemnat treapta istorică fără de care artiștii proletariatului n-ar fi putut trece la treapta superioară corespunzătoare concepției estetice a realismului socialist.

Estetica decadentă însă – aceea spre care a alunecat și în care s-a înfundat Tudor Arghezi, - nu este pur și simplu estetica unei clase, ci estetica unei clase în agonie și, mai precis încă, într-o agonie agresivă, asemenea unei nebunii furioase. O asemenea „estică” nu poate pretinde o mai mare valoare de circulație decât ar putea să aibă niște obiecte fabricate într-o leproserie, sau niște idei elaborate în casa de nebuni. Ea nu este propriu zis o estetică, ci un fenomen patologic, un agent al contagiunii pe care societatea sănătoasă trebuie să-l izoleze.

Suntem convinși că în rândurile vechilor admiratori ai lui Arghezi sunt mulți intelectuali, care în ultimii ani au străbătut în sens invers drumul sufletesc al poetului lor favorit, descoperind un nou sens vieții și făcându-și un scop în viață din slujirea poporului. Suntem convinși că acești intelectuali, recitind cu ochii lor de azi pe Arghezi, îl vor înțelege cu totul altfel. Mai mult chiar, ei vor descoperi că multe din cele ce le-au pricinuit cândva o sinceră emoție estetică, nu vor mai găsi acum în eul lor priment decât cel mult un răsunet negativ.

6. Aceasta înseamnă că trebuie să încetăm a ne mai prosterna în fața scării de valori estetice pe care ne-a lăsat-o moștenire burghezia. Trebuie să revizuim cu curaj, în lumina gândirii noastre științifice și a sufletului nostru reînnoit toate sentințele pozitive sau negative date de critica burgheză cu privire la artiștii români și străini, de azi și de ieri. Trebuie să ne dăm seama că a repeta papagalicește după criticii burghezi fără o serioasă analiză: „Cutare e un mare poet. Cutare fel de a scrie e extraordinar. Cutare operă nu face doi bani” – înseamnă a oferi poporului nostru să soarbă cu ochii închiși un pahar plin cu ideologia veninoasă a burgheziei.

*

Ită-ne ajunși la ultima concluzie. Am fi preferat s-o formulăm sub forma unei duble întrebări:

— Crâmpeiele de frumusețe adevărată ce se mai întâlnesc pe ici pe colo în poeziile lui Arghezi să fie oare un semn că în sufletul poetului nu stăpânește numai moarte, că mai există în el un rest de viață și de simțire omenească destul de puternic pentru a regenera acest mare talent?

Sau nu este aceasta decât fenomenul ce se observă la cadavre, când unghiile și părul continuă să crească și după moartea tuturor celulelor organismului?

Din păcate, datele pe care ni le oferă viața și scrierile lui Arghezi, nu ne permit să fim optimiști, nici măcar sub forma unui asemenea dubiu.

Tudor Arghezi ar fi putut deveni un mare poet. Dar Artistul din el a murit înainte de a fi ajuns la aceasta.

***

Henri Wald, *Părerile d-lui Blaga despre „artă și valoare”, „România liberă”, 9 ianuarie 1948*

După ce-au fost folosite, ani de-a rândul, la astuparea tuturor ochiurilor de lumină ale filozofiei românești, părerile d-lui Blaga despre „artă și valoare” au reapărut, recent și inoportun adunate într-un singur volum: „Trilogia valorilor”.

Dacă până mai ieri am fost împiedicați nu de o „cenzură transcendentă”, ci de una fascistă, să risipim întunericul cu care-și acoperea Domnul Blaga „orizontul misterului”, astăzi, „trilogia valorilor” cade goală și absurdă, în plină lumină și, deci, nu mai este vătămătoare.

Ca să îi facem plăcere Domnului Blaga, îi rezumăm „Estetica” în „TREI” propozițiuni:

1. Ceea ce este specific omului este că „există în orizontul misterului” și că năzuiește congenital și deci neîncetat să și-l „releveze”.

2. „Marele Anonim”, pentru a se feri de iscodirile „luciferice” ale omului, exercită, prin intermediul categoriilor abisale sau stilistice ale inconștientului, o cenzură „transcendentă” care împiedică actul revelator să fie altfel decât metaforic.

3. Ca și celelalte plăsmuiri culturale, încercarea artei de a revela misterul este „frânată” la timp, suivându-se astfel rânduiala cosmică și menținând omul într-o continuă tensiune creatoare, care-l deosebește fundamental, ontologic, atât de animalul care nici nu încearcă să afle, cât și de îngerul care știe tot.

Așadar, limitele impuse omului de către Marele Anonim „în înțelesul general de a se salva centralismul existențial” se prefac, printr-o „conversiune transcendentă”, capabilă să-l smulgă pe om din ghearele paralizante ale deznădejdiei (Marele Anonim are grijă de toate!), în „Valori”. Cu alte vorbe, valoare este, în același timp, și limită și un „ce pozitiv”, pentru că izbutește să împace „subtil și rodnic” tendința omului de a-și revela misterul cu tendința Marelui Anonim de „a-și apăra poziția centrală.”

Și pentru că am pornit o „trilogie”, să răspundem tot în trei timpi. Nu pentru că, ferească Marele Anonim, am fi prinși în tiparele încremenite ale unei „matrici stilistice” care ne-ar sili să ne mișcăm triadic, am putea să ne organizăm răspunsul oricum. Dar pentru ca să fim și pe înțelesul Domnului Blaga ne acomodăm, simetric, pasul nostru după al lui.

Astfel:

1. Ceea ce este specific omului este că, în lupta lui cu natura, nu este singur, ci se află prins, împreună cu semenii lor, într-un sistem de relații sociale, în ultimă analiză economice, ivit în mod necesar, independent și constrângător față de voința fiecărui ins în parte, cu prilejul procesului de muncă.

Ceea ce este specific omului este că, spre deosebire de animalele superioare, omul nu este numai un mănuior de unelte, ci și un fabricant de unelte, adică o ființă culturală.

Ceea ce este specific omului este că, spre deosebire de lumea organică, omul are ISTORIE SOCIALĂ. Și istorie socială mai însemnează și împrumutarea neîncetată a „misterelor”, care, de fapt, nu sunt altceva decât ceea ce nu se cunoaște ÎNCĂ, nu ceea ce nu se poate cunoaște niciodată.

2. Misterul nu este o persoană „anonimă”, capabilă să se ferească activ de cunoașterea umană, ci un domeniu pe care omul, ființă practică și teoretică în același timp, îl explorează neconținut. Limitele cunoașterii științifice au un caracter istoric și sunt împinse mereu de însăși dezvoltarea forțelor de producție ale societății.

Prin această progresivă cunoaștere critică și autocritică a legilor care guvernează dezvoltarea naturii și a societății, omul începe să se miște CONȘTIENT ȘI LIBER, în sensul determinismului universal, ajungând, dintr-o ființă târâtă de forțele naturii și ale societății, să fie, încetul cu încetul, o ființă stăpână a acestor puteri.

3. Cultura este ansamblul tuturor mijloacelor materiale și spirituale cu ajutorul cărora oamenii pun mediul înconjurător în slujba lor. Arta este un fapt de cultură și deci ascultă de aceeași lege. Ea este mincinoasă sau adevărată după cum categoria sau clasa socială care se exprimă prin ea are interesul să mintă sau să spună adevărul.

În lumina acestor considerații, valorile apar propuse de însăși tendințele necesare ale societății și se pot explica numai printr-o cunoaștere critică a acestora. Valorile sunt obiective și se impun ca atare conștiințelor individuale, pentru că sunt determinate de dezvoltarea necesară și obiectivă a societății.

Estetica Domnului Blaga este un model de gândire reacționară.

Combină toate caracteristicile pe care le-ar putea întruni „estetica” unei clase sociale, căreia istoria i-a întors spatele, și încă „stilizate”.

Confundă incapacitatea teoretică a unei clase sociale sfârșite cu însăși imposibilitatea cunoașterii științifice.

Ipostaziază necunoscutul, îl personifică, îl investește cu puteri dictatoriale și îl așează în centrul existenței, pentru ca să păzească, de acolo, ordinea cosmică.

Plânge și se bucură de tragicul, dar mărețul destin al culturii umane, care este sortită pentru vecie să vrea, dar să nu poată!...

Fără nici un examen autocritic (o altă caracteristică funciară a ideologiilor decadente), Domnul Blaga permite intrarea în sistemul său metafizic a tuturor prejudecăților de clasă ale boierilor, astăzi desfeudalizați, și ale burgheziei, astăzi în agonie.

„Astea-s numai teorii!”, „Faceți artă pentru artă!”, „Așa a fost de când lumea!”, „Nu puteți schimba nimic!”, „Lăsați lucrurile așa cum sunt!”, „Liniște!”, sunt numai câteva din lozincile reacționare lipite pe pereții interiori ai „trilogiilor”.

Însăși principiile de bază ale filozofiei Domnului Blaga seamănă penibil cu câteva instituții politice, ușor de recunoscut.

e [Așa de pildă, Marele Anonim nici nu ne-o fi imaginat altfel decât în uniformă cu diagonală și antipatic ca un fuhrer, centralismul existențial, care garantează ordinea prestabilită a cosmosului, este de fapt, o fotografie microscopică a parlamentului fascist, cenzura transcendentă nu este mai puțin „inconștientă” sau mai împăciuitoare decât cealaltă, conversiunea transcendentă a limitelor, a „frânelor” în valuri nu este mai mincinoasă decât arta și filozofia imperialistă.

Altfel, linia melodică a trilogiilor Domnului Blaga, poate să facă parte, cu cinste, din repertoriul muzical al unei alte lebede. Este „fruntașă”, amăgitoare și prevestitoare de moarte... Moartea unei culturi anemiate, pe care istoria sănătoasă a azvârlit-o în ficțiune... ! !

***

I. Vitner, E. Lovinescu sau impasul subiectivității, „Contemporanul”, nr 68 și 70, din 15.01.1948 și 30.01.1948, reluat în volumul *Critica criticii* din 1949, Ed.Contemporanul)

Într-o scrisoare adresată lui Franz Mehring (14 Iulie 1983) Engels scria între altele: „Ideologia este un proces pe care așa numitul cugetător îl împlinește, ce-i drept, cu conștiință, dar cu conștiință falsă. Adevăratele forțe motrice care-l pun în mișcare rămân necunoscute, altfel acesta n-ar fi nicidecum un proces ideologic. Prin urmare el își închipuie forțe motrice false sau aparente. Dat fiind că acesta-i un proces de gândire, el îi deduce și

conținutul și forma din gândirea pură – fie din propria-i gândire, fie din gândirea premergătorilor săi. El nu operează decât cu un material intelectual pe care, fără să-l privească mai deaproape, îl consideră ca emanat din gândire și nu mai caută vreun alt proces mai îndepărtat independent de gândire; pentru el acesta-i de altminteri de la sine înțeles, deoarece orice acțiune omenească, fiind mijlocită de gândire, e pentru dânsul, în ultimă instanță, de asemeni întemeiată în gândire” (Karl Marx: *Scrieri alese*, vol. I, pag. 466, Ed. P.C.R.).

Ne-am amintit de aceste cuvinte ale lui Engels, revăzând opera critică a lui Eugen Lovinescu, una din cele mai însemnate ale literaturii noastre, cuprinzând o magistratură critică exercitată pe o perioadă de timp de câteva decenii, impresionantă deci și ca proporții și ca diversitate de conținut.

Eugen Lovinescu poate fi luat ca prototip al ideologului suportând în așa măsură tirania premergătorilor săi, încât toate posibilitățile sale bogate și reale de a evolua pe un drum concret, pe drumul realităților istorice, sunt anihilate, ideologul pășind cu mers șovăitor de gimnast pe firul șubred oferit de înaintașii săi.

Opera critică a lui E. Lovinescu este pusă, de la început, sub semnul estetismului maiorescian. Formația intelectuală junimistă a criticului a fost în repetate rânduri mărturisită și repetată obsesiv, mai ales în ultima perioadă a carierei sale. Ceea ce l-a impresionat în mod deosebit pe critic la începutul carierei sale a fost disjungerea operată de Maiorescu, în domeniul esteticului, de alte valori limitrofe: etice, etnice, sociale etc.

Critica lui Lovinescu se plasează deci, de la început, sub semnul autonomiei esteticului. Această influență maioresciană este întărită de experiența căpătată de critic la școala impresionantă a lui Emile Faguet, autoritatea critică a Franței burgheze înainte de primul război mondial.

Încorporând elementele criticii maioresciene, în viziunea mai largă și mai elastică a criticii lui Faguet, Lovinescu va fi primul care introduce la noi și care răspândește pe o scară largă atitudinea critică a impresionismului. „Am fost de la început un impresionist. Sunt și acum” scria E. Lovinescu în *Douăzeci de ani de critică* (Prefața la vol. II de *Critice*). Și adăuga: „Impresionismul nu înlătură totuși convingerea: dimpotrivă, o presupune în chipul cel mai energic”.

Care este această convingere? Criticul o formulează categoric: „Critica nu e o știință, ci o artă. Natura ei artistică ne permite expansiunea propriei noastre individualități. Critica e un templu în jurul operelor de artă; oglindim frumusețile drumului, mărimdu-le prin acțiunea colaborației noastre... Fiind artă, critica e unduioasă, variabilă ca norul lui Sully Prudhomme, acum într-un fel, acum în altul. Neavând siguranța adevărului, se învârtește lenevos în jurul lui”. Iar la capătul activității sale critice, cu toate că între timp inconsistența volorilor critice ale debutului căpătase

apretul câtorva concepte diriguitoare, criticul revine asupra acestei idei inițiale: „...unii critici au crezut că se pot apropia de esență, adică de frumos, prin intuiție, recreându-l prin emoție. Iată una din sursele impresionismului critic, pe care l-am practicat de la început... dreptul emoției mi-a rămas și acum normativ în practica unei critici, care încearcă să intre în esența creației artistice, printr-o creație critică, suprapusă celeilalte” (În *Cariera mea de critic*, conferință ținută la Radio la 3 Februarie 1942 și publicată în *E. Lovinescu*, vol. omagial, Ed. Vremea 1942).

Impresionismul lovinescian este ca și cel al lui Faguet, în linii generale, o metodă de lucru care pornește de la imperativul impresiei personale, dăruindu-ne o viziune a operei de artă trecută prin filtrul unei individualități. Această metodă presupune, fără îndoială, primatul esteticului. În această privință maioreșcianismul inițial al criticului este păstrat. Dar există în sânul acestei construcții critice o contradicție, și anume o contradicție de izvoare și de rădăcini istorice.

Impresionismul lui Faguet corespunde – pe plan ideologic – epocii de plină decadentă a culturii burgheze din Franța și cristalizează, în domeniul criticii, toată acea atmosferă spirituală, antiștiințifică și antirațională, gravitând în jurul intuiționismului bergsonian. Pe plan istoric această perioadă răspunde unei ascuțiri a luptei de clasă, în cadrul unei societăți dominată de capitalism, intrat în stadiul său imperialist. În această atmosferă spirituală specifică, Lovinescu venea cu bagajul său modest, în care erau păstrate rufele tradiționale ale conservatorismului maioreșcian. În construcția inițială a criticului se loveau astfel ecourile ideologice a două structuri principial antagoniste: cea burgheză și cea moșieresc-feudală. Este adevărat că la noi, ca și în Prusia, se crease pe plan politic acea „*monstruoasă coalitie*” între burghezia, slabă și învinsă, și resturile feudale, încă robuste, trainice, al căror exponent ideologic era, într-o bună măsură, Maiorescu. Este cunoscut faptul că pentru bătrânii conservatori, Maiorescu era un răzvrătit, un reprezentant incomod, prin concesiile făcute burghezicii, după modelul prusac, ceea ce-i atrăsese injuria de „cosmopolit”.

Concesiile erau însă dozate de așa natură, încât să nu dăuneze poziției de clasă a mării moșierimi, ci, dimpotrivă, să-i mărească prestigiul, ceea ce s-a și întâmplat la noi. Dacă junimismul a avut o forță de iradiere atât de mare, în timp, aceasta se datorește tocmai modernizării realizate de Maiorescu.

Dar Lovinescu răspunde, de acum, unei alte etape istorice decât premergătorul său. Contradicția inițială a construcției sale critice trebuia depășită într-un fel, altfel amenința cu prăbușirea.

Mergând pe linia elementului „burghez”, „cosmopolit” al gândirii lui Titu Maiorescu, Lovinescu aduce serioase corecții debutului său critic, depărtându-se din ce în ce mai mult de ideologia părintelui său spiritual.

Chiar din paginile primului volum de critică pe care îl publică, *Pași pe nisip* (1906), Lovinescu se arată în dezacord cu ideologia critică maioresciană asupra câtorva puncte destul de importante.

Astfel, în studiul *Tendințe în artă* (*Pași pe nisip*, vol. II), Lovinescu se ridică împotriva atitudinii maioresciene care era categorică în această privință, atunci când afirmă că „unde începe tendința, sfârșește arta”. Lovinescu demonstrează dimpotrivă că tendința socială poate coexista cu arta cea mai remarcabilă, aducând însă un corectiv limitativ: arta nu are valoare decât ca artă, frumosul rămâne un teritoriu autonom, iar tendințele rămân simple inclavări ale operei de artă, indiferente sub raport estetic.

De asemenea Lovinescu respinge ideea maioresciană că patriotismul nu ar fi generator de frumos, după cum respinge atitudinea criticului conservator potrivnică formei fără fond, susținând dimpotrivă că: „O formă fără fond reprezintă nu numai o simulare... Forma fără fond nu trebuie înlăturată ca ceva dăunător culturii, și deși nu este cultură însăși, nu o vatămă, ci o stimulează. Așadar mai bine o pinacotecă rea decât deloc; mai bine un Teatru Național rău, decât niciunul; mai bine o Universitate mediocră, decât nicio Universitate. Prin acest proces invers și prin exercițiul continuu al unor simulacre, formele culturii noastre au început astfel, în unele privințe, să se adapteze fondului” (*Critice*, vol. II, Ed. Ancora-Benvenisti).

Nu mai vorbim de ideea maioresciană, exprimată în *Poeți și critici* (1886), că, pe măsură ce vom avea o literatură bună, va „scădea trebuința unei critici generale”, căreia Lovinescu s-a străduit de-a lungul unei impresionante activități critice, și a reușit, să-i dovedească puerilitatea.

Tot din această epocă (1915) datează unul din textele critice ale lui E. Lovinescu, important prin faptul că subliniază această detașare a sa, din ce în ce mai accentuată, de ideologia critică maioresciană. Este vorba de studiul asupra lui Dobrogeanu-Gherea (Vezi vol. VI din *Critice*, Ed. Ancora-Benvenisti), în care Lovinescu scrie: „Orice rezervă am face asupra ideilor, asupra intenției critice și, mai ales, asupra influenței sale stilistice, nu-i putem totuși tăgădui lui C. Dobrogeanu-Gherea meritul de a fi pus temeliile criticii literare românești. Începută atât de sănătos, dar repede curmată de nihilismul omului ce leagă de neantul ființei sale neantul cosmic, fără să înțeleagă procesul evoluției critice în sensul specialității literare, acțiunea lui T. Maiorescu a fost continuată de criticul socialist, din a cărui activitate răsare, în adevăr, o primă impresie și un prim merit. Credința viguroasă, masivă și plebeiană ca formă, dar sinceră și mistică în fond, în critica literară sau științifică, punându-i în slujbă o metodă și o disciplină necunoscută până la dânsul în literatura noastră”.

Lăsând la o parte calificativul „mistic”, pe care Lovinescu îl crede laudativ, și credința că Gherea „a continuat” critica lui Maiorescu, cuvintele lui E. Lovinescu sunt juste și ele dovedesc că în admirația sa față de

Maiorescu nu intră niciun factor dogmatic, reușind să vadă dincolo de limitele înguste ale ideologiei maioresciene și uneori chiar destul de departe. Și vom arăta, în rândurile ce urmează, că nu o singură dată Lovinescu poate fi prins în postura de a cocheta cu gherismul, sau în orice caz cu elemente și atitudini critice care nu sunt departe de o viziune materialist-istorică a faptului literar.

***

Aparenta detașare de Maiorescu se accentuează pe măsură ce atingem maturitatea operei critice lovinesciene. Între timp criticul a scris acea *Istorie a civilizației române moderne* (1925) în care scoate în evidență fondul reacționar al evoluționismului junimist, respingând totodată marxismul și punând accentul pe „revoluționarismul” liberal. Operă de diletant în materie de istorie, cele trei volume ale *Istoriei civilizației române moderne* sunt interesante prin faptul că constituie o etapă nouă în viziunea critică și în cea despre lume a lui Lovinescu, etapă în care criticul – legat până acum de maiorescianism, prin cordonul ombilical al autonomiei esteticului – începe să se desprindă și să se dezvolte ideologic, în tipare noi. Experiența făcută în cadrul „Sburătorului”, ca și lupta dusă împotriva sămănătorismului, l-au pus pe critic în contact cu aspecte noi ale literaturii noastre, care l-au făcut să-și întregească viziunea „modernistă” asupra faptului literar.

În cadrul „Sburătorului” a avut ocazia să faciliteze debutul literar al unor scriitori ca Ion Barbu, Ilarie Voronca, Camil Baltazar, Camil Petrescu ș. a. și să desăvârșească vocația literară a d-nei Hortensia Papadat-Bengescu. În cadrul „Sburătorului” criticul promovează scriitori cu accente decadente ca Ion Barbu și Ilarie Voronca, dar constituind, prin manifestarea lor, o activitate și o prezență supra structurală de configurație certă.

Modernismul lovinescian, etapă de maturitate a criticului, se confundă cu un nou mediu social, cu o nouă ideologie, diferită de cea inițială, a debutului.

Această etapă înseamnă și o corectare puternică a viziunii impresioniste, afective și antinaționale a începutului carierei sale. „Izvorât dintr-o dialectică intelectuală, afirmat mai întâi sub forma sincronismului, într-o încercare de a interpreta modul de formație a civilizației românești, modernismul scriitorului s-a exprimat sub o formă principială și teoretică: el este o formă ideologică și poate în aceasta îi stă noblețea – rațiunea înfrângând inhibițiile și comandamentele sensibilității – și nu o expresie temperamentală irațională. Exprimă doar o posibilitate, un principiu de evoluție, de progres, fără exclusivitate și intoleranță” (E. Lovinescu: *Schiță bibliografică* la volumul omagial, pag. 42-43).

Conținutul acestui concept de „modernism” este destăinuit pe larg în cele 5 volume tipărite din *Istoria literaturii române contemporane*, și o

valoare deosebită are ultimul, *Mutația valorilor estetice*, care constituie o concluzie a întregii opere.

Cordonul ombilical care stabilea comunicația cu matricea maioreșciană, este aici rupt. Esteticul nu mai rămâne un concept autonom, ci „este limitat în linie generală prin acțiunea rasei și a epocii, având forme variate și succesive după rasele ce l-au creat, și după epocile ce l-au determinat; el nu se prezintă separat și arbitrar, ci e implicat și interferat de o mulțime de alți factori ideologici sau chiar economici, care fac la un loc un tot unitar caracteristic, un stil, un saeculum” (*Mutația valorilor estetice*, pag. 19).

Viziunea criticului s-a concretizat și s-a lărgit. Din sfera afectivului, el a trecut în cea a raționalului și în această situație el abordează, direct, cea mai dificilă problemă a creației artistice: problema valorilor.

În această postură, Lovinescu se rupe nu numai de criticul junimist, dar și de impresionistul Faguet, critica sa căpătând certe elemente deterministe, împrumutate de la Taine. Ceea ce rămâne în picioare din vechea etapă, este *primatul esteticului*. Valoarea rămâne și ea sub imperiul esteticului și în funcție de el. Dar acum, esteticul în critica lui Lovinescu se umanizează.

El nu mai este un concept abstract, imuabil, de nesesizat. El este *rasă*, el este *epocă istorică*, el este *timp* și un timp care curge, care modifică neîncetat aspectele esteticului. Dar mai ales este important faptul că el poate fi și *factor economic*.

În cadrul acestor jaloane, care nu vor să fie stâlpi ai unei sistematizări științifice („Plecăm de la premiza categorică, masivă, a neputinței principiale a formulării unei doctrine estetice pe baze strict științifice”), funcționează conceptul: „*sincronismului*” și al „*diferențierii*”. Sincronismul este: „simultaneitatea și ritmul universal”, explicate printr-un „spirit al veacului”, sau prin ceea ce numea Tacit „saeculum”, adică „printr-o totalitate de condiții materiale și morale, configuratoare ale vieții popoarelor într-o epocă dată”; iar diferențierea este operația prin care, în sânul „unei sensibilități comune”, criticul trebuie să stabilească „notele diferențiale” ale creatorilor de artă, „singurele care-i valorifică”.

Conceptul sincronismului, așa cum este formulat de critic, ar părea să aibă nuanțe materialiste. Dar imediat ce trece la lămurirea și exemplificarea lui, apare net fondul său idealist. Lovinescu vorbind de „saeculum”-ul evului mediu, stabilește că, ceea ce caracterizează spiritul acestei epoci, este pe de o parte credința religioasă, care determină nu numai întreaga suprastructură (criticul scrie „activitate sufletească”!): literatura, arta, filosofia etc., dar provoacă și... cruciadele, iar pe de altă parte, în domeniul social, caracteristică este feudalitatea, care după Lovinescu este... „expresie a individualismului social”. Aici nu este vorba numai de lipsă de informație (individualismul fiind tipic erei capitaliste, burgheze), dar este vorba de

repetarea vechii prejudecăți idealiste, după care motorul cruciadelor l-a constituit... credința religioasă, și nu interese economice foarte precise.

Urmărind firul ideologiei criticului în această perioadă, avem impresia unei neconținute zbateri, pentru a capta esența valorilor, atingând uneori cheia dorită a problemei, dar fiind incapabil s-o rețină și s-o mânuiască.

Astfel, la un moment dat, Lovinescu precizează: „Formula estetică a unei civilizații nu trebuie privită ca ceva de sine stătător, în nicio legătură cu celelalte forme ale acelei civilizații; dimpotrivă, ea nu e decât un aspect în strânsă dependență cu celelalte aspecte, de natură religioasă, filosofică, politică și chiar economică, sau mai ales economică, după cum pretinde materialismul istoric. Conexiunea e prea evidentă pentru a mai necesita dezvoltări. Creații ale acelorași oameni care trăiesc sub imperativul acelorași condiții istorice, toate formele culturii sunt legate între dănsese printr-o strânsă interdependență” (*Mutația valorilor estetice*, pag. 28).

Această concepție avansată – care, întocmai ca efemeridele, are însă păcatul unei durate scurte – îl face să respingă estetismul dragomirescian, care scoate opera de artă din timp, spațiu și cauzalitate („În realitate, arta este o creație a spiritului omenesc și, ca orice creație a sa, este în funcție de om; după cum el este împlântat în timp, spațiu și cauzalitate” – *op. cit.*, pag. 47), și îl face să respingă teoria pe atunci cu o mare putere de circulație, a „poeziei pure” („...poezie pură, fluid, magie sugestivă, extaz mistic, sunt noțiuni de care, după cum am spus, nu ne apropiem pentru a nu le fi experimentat și, pe lângă aceasta, cheștiunea poate fi pusă mult mai simplu și soluționată prin mijloace, care nu necesită extazul mistic sau nemurirea sufletului” – *op. cit.*, pag. 142) lansată de abatele Bremond.

Conceptul sincronismului, al cărui fond idealist este evident, dar la care criticul pare că a ținut în mod deosebit, l-a împiedicat să pășească pe terenul sigur al unei bune critici istorice.

El rămâne ancorat numai pentru un timp la țărml unei astfel de critici, plutind, în rest, în apele incerte pe care conceptul sincronismului le tulbură neconținut.

Distincția permanentă pe care o face – în ceea ce privește practica istoriei și criticii literare – între critica istorică (utilă numai în analiza literaturii trecutului) și critica sincronică (aplicată numai la literatura prezentului), îl face să naufragieze, până la urmă, în plin estetism, să revină, astfel, la sursa maiorescianismului. „Critica rămâne, în definitiv, tot o artă, și criticul tot un om de gust, care se pricepe să umble cu instrumentele de investigație și știe să le rectifice acțiunea printr-o intervenție oportună” (*Op. cit.*, pag. 228).

Această concluzie la o întreagă operă arată cu prisosință că în problema centrală a oricărei critici, care este problema valorilor, Lovinescu s-a zbatut tot timpul în mijlocul unor mari incertitudini, a atins vremelnic

soluția categorică, materialistă a problemei, dar a părăsit-o imediat, atras, peste puterile lui, de strălucirea de „fata morgana” a speculațiilor gustului, de jocul, cu aparență de totală libertate, al estetismului.

Din acest moment începe și declinul criticului, și când spunem aceasta, ne gândim numai la faptul că nu a mai oferit criticii românești nici o dezbateră interesantă, originală. Monografia sa asupra lui Titu Maiorescu, punerea întregii critici românești moderne sub semnul maiorescianismului (în *T. Maiorescu și posteritatea lui critică*, Ed. Casa Școalelor 1943), ca și studiile asupra junimismului, consemnează întoarcerea la o matcă de mult părăsită.

Poate părea stranie, la prima vedere, această curbă a evoluției ideologice a lui E. Lovinescu: de la junimism și impresionism, la liberalismul din *Istoria civilizației române moderne* și modernismul din *Critice și Istoria literaturii române contemporane*, unde, pe alocuri, atinge teritoriul avansat al criticii gheriste, și apoi iarăși, îndărăt, la junimism, la apologia ideologului său, T. Maiorescu.

În fond tot timpul opera lui Lovinescu este manifestarea unei conștiințe burgheze incerte, navigând de la conservatorism și până la marxism, într-o continuă căutare a unui suport durabil.

Este manifestată, în opera sa critică, această tragedie, dacă vreți, a burgheziei românești învinsă de formele vechi sociale ale feudalității, silită să coabiteze cu ele și să-și desăvârșească configurația de clasă și conștiința, nu prin revoluție, ca burghezia franceză, ci printr-o infiltrare lentă, miraculoasă și stăruitoare, în miezul vechii feude.

Lovinescu a fost contemporanul unei epoci în care burghezia a reușit, în cele din urmă, să-și stabilească o autoritate puternică, prin capitalul monopolist, și curba ascendentă a acestei creșteri o putem pipăi și în opera criticului, în degajarea din ce în ce mai activă de influența maioresciană. Dar Lovinescu a vrut să mai depășească – sau în mod inconștient s-a apropiat de limita unei depășiri – a condiției sale umane sau a conștiinței sale de clasă. Ampretele marxiste lăsate în opera sa dovedesc că Lovinescu nu a fost străin de preocupările timpului și dacă lupta de clasă puternică a epocii lui nu a fost prezentă ca atare în opera sa, determinându-l să ia partea oprimaților și să-și transforme scrisul într-o baricadă, ecoul acestor frământări nu a găsit urechile criticului refractare. El a receptat ceva, o cantitate cu totul insuficientă pentru a schimba drumul, a-i modifica conștiința. Rădăcinile gândirii sale, înfipite în acest teritoriu al clasei dominante, erau prea puternice pentru a-i permite o evoluție în continuă ascensiune, către posturile avansate ale gândirii materialiste.

De aici oprirea lui în loc, chiar în cursul ultimului volum al *Istoriei literaturii române contemporane* și apoi declinul, reîntoarcerea la mirajul estetismului maiorescian, transformarea criticului într-un apologet al aceluia

care a știut mai bine ca oricare altul să exprime ideologiceste această împletire nefirească, dar reală, dintre moșierime și burghezie, având grija să păstreze primatul celei dintâi, într-un fel acesta a fost procesul, în plan mare, al întregii culturi românești, accentuat din ce în ce mai mult în perioada profascistă și fascistă a istoriei noastre, și Lovinescu nu a avut tăria să lupte împotriva curentului. El a rămas un comod burghez, capabil să reacționeze la impulsuri majore, dar preferând să-și termine cariera și să-și depene tihna, ca aed al celui ce a fost ideologul conservatorismului românesc.

Conștient poate de acest lucru, Lovinescu notează în *Critice* și în *Istoria literaturii române contemporane* aceste gânduri: „prin însăși formația lui, călit la școala trecutului și cu aderențe încă vii în culturile dispărute, criticul reprezintă o forță reacționară, așa că, în artă, principial, progresul nu se poate realiza printr-însul, ci prin artiști” (*Mutația valorilor estetice*, pag. 176).

Generalizând în mod greșit, Lovinescu uită să adauge că epitetul privește exclusiv pe criticul aparținând lumii burgheze și numai pe acesta.

Această navigare între ape incerte, pune totuși o pecete hotărâtoare pe gândirea criticului. Avem în opera lui Lovinescu exemplul palpabil al unei gândiri nevertebrate, incapabilă să se susțină prin propria-i construcție și apelând în mod neconținut la sprijinul înaintașilor, la sprijinul unor edificii, și ele îmbătrânite, șubrezite de timp (fie că e vorba de Maiorescu, de Faguet, de Taine sau de Tarde).

Și aici ne întoarcem la rândurile lui Engels, citate la începutul acestui articol, rânduri ilustrate perfect de *cazul Lovinescu*. Criticul a practicat tot timpul o „falsă conștiință”, rezultată din neputința de a vedea larg legătura strânsă dintre viață și idei. Plutind în întunericul estetismului, el a avut o singură clipă străfulgerarea unei idei lămurite, atunci când a văzut posibilitatea unei condiționări a esteticului prin structură, prin economic și social.

Din neputința criticului de a merge pe acest drum al certitudinii, singura cărare de pământ într-o uriașă mlaștină metafizică, decurge și neputința sa de a sesiza conținutul valorii și semnificația ei precisă.

Valoarea este pentru Lovinescu pe rând: *impresie*, apoi *rasă*, *epocă istorică* și *desfășurare de timp*, este *diferențiere* pentru a reveni în cele din urmă acolo de unde a plecat, la *afectiv*, la *gust* și *impresie nebuloasă*. Iată o întregă desfășurare de copaci, căroră creatorul nu le poate da înfățișarea pădurii. Este în drama gândirii critice a lui Lovinescu aceeași oglindire, statornică în structura ei, variabilă în aspectele multiple pe care le poate lua, a oricărei drame metafizice. Reîntoarcerea la maiorescianism și părăsirea în plină confuzie a cercetării critice a problemei valorilor, apare astfel firească pentru un drumet ezitând să treacă dincolo de spațiul cu păclă al conștiinței sale de clasă, dincolo de negurile ideologice ale decadentismului burghez. Dar această revenire după un lung ocol la punctul de plecare mai ilustrează și

altceva. Ilustrează puterea teribilă pe care o poate exercita asupra gândirii și activității creatoare a unui om din clasa din care face parte. Rădăcinile clasei sunt mai puternice, în multe cazuri, decât aspirațiile individuale.

Este cunoscut faptul că pentru „modernismul” său, pentru „sincronismul” care avea în fața reacțiunii un colorit materialist și revoluționar, Lovinescu a avut de suferit numeroase opreliști și vexațiuni. Cel mai mare critic al epocii sale, el nu avea posibilitatea de a-și expune ideile de la înălțimea unei catedre universitare, el nu a fost consacrat în cadrul celui mai înalt for al culturii românești, care era Academia. În permanență lovit de exponenții reacțiunii românești și mai ales de acei exponenți care, în mod conștient sau nu, apărau pozițiile încă ferme ale rânmașiștelor feudale, Lovinescu nu a găsit energia necesară de a purta lupta, de a trece în rândurile apărătorilor progresului și ai democrației, în rândurile intelectualilor de stânga, atașați muncitorimii. Sub greutatea loviturilor, el își pleacă fruntea și se adăpostește sub scutul protector și invulnerabil al lui Titu Maiorescu, al ideologului împletirii dintre interesele moșierimii și cele ale burgheziei. La o distanță apreciabilă de drama, pentru burghezie, a Revoluției de la 48, Lovinescu urmează și repetă destinul istoric al burgheziei românești.

***

Proiectul Legii privind reglementarea comerțului de editură, „Semnalul”,
16 ianuarie 1948

Ministerul informațiilor a întocmit proiectul de lege de mai jos pentru reglementarea comerțului de editură care cuprinde următoarele articole:

Art. 1 – Comerțul de editură nu poate fi exercitat decât de membrii Asociației editorilor din România.

Art. 2 – Începând de la data recentei legi nici o persoană fizică sau juridică nu va putea exercita comerțul de editură fără a putea fi membră a Asociației Editorilor din România sau fără autorizația expresă a acesteia.

Art. 3 – Este interzis tipografiilor a tipări cărți sau broșuri pentru contul unor persoane ce nu îndeplinesc condiția arătată la art. 2

Art. 4 – Fac excepție de la prevederile art. 2 din această lege ministerele, instituțiile publice și de utilitate publică care editează publicații de specialitate.

Art. 5 – Autorii de lucrări literare și științifice vor putea să publice lucrările lor în editură proprie, însă numai cu avizul prealabil al Asociației Editorilor din România.

Art. 6 – Infracțiunile la prezenta lege se pedepsesc cu închisoare corecțională de la 2-5 ani și cu amendă de la 50.000-500.000 lei.

Tentativa se pedepsește ca și infracțiunea consumată. Instanțele vor putea face aplicația art. 80 Cod Penal.

Art. 7 – Constatarea infracțiunilor la prezenta lege se va face de orice fel de ofițer de poliție judiciară, iar sesizarea instanțelor și judecarea infracțiunilor se va face potrivit legii nr. 31 din 1945 și 252 din 1947.

***

Zaharia Stancu, *Drumul culturii românești*, Conferință susținută la Ateneul Român, prezentată în ziarul „Universul”, 23 ianuarie 1948

Duminică seara a avut loc la Ateneul Român inaugurarea ciclului de conferințe programate de noua conducere pentru anul acesta.

Președintele comitetului Ateneului, prof. Gh. Nicolau, în cuvântul de deschidere, a arătat că, în 83 de ani de existență a Ateneului, a răsunit aici, în diferite perioade, vorbirea generoasă a cărturarilor luminați și patrioți, dar și foarte des aceea a mercenarilor scrisului și ai cuvântului puși în slujba oligarhiei. Acele timpuri sunt moarte. În Republica Populară Română atare lucru nu mai este posibil. De aci nu se va mai auzi decât cuvânt de lumină și de progres pentru tot poporul.

După aceasta, d-sa a dat cuvântul d-lui Zaharia Stancu, președintele Societății Scriitorilor din România, care a deschis ciclul conferințelor vorbind despre „Drumul culturii românești”.

Expunerea d-sale a început cu cercetarea acelu drum al culturii noastre, din veacul trecut până azi. Mai precis, de la revoluția din 1848 până la Republica Populară Română din 1948.

Idea conducătoare este aceea că *drumul culturii românești a fost strâns legat de situația socială și politică.*

Drumul acesta poate fi asemuit cu un curs de apă, care pornind riguros și larg în primul avânt de la 1848, s-a strâmtat, ajungând în unele perioade abia un fir de apă, gâtuit și chinuit, mărindu-se în 1907, o dată cu răscoala țărănească, strâmtându-se din nou, pentru ca, în ultimii ani de mare ridicare spre democrație populară, să devină un fluviu bogat cu ape tumultoase.

Conferențiarul și-a exemplificat expunerea pe baze precise, de fapte, citate din șapte momente istorice: 1848, domnia democrată a lui Ion Cuza, epocile celor patru regi străini și guvernarea populară de azi.

În 1848, oamenii culturii, în frunte cu N. Bălcescu, au deschis un drum generos, avântați spre progres, chiar spre un ideal republican. Revoluția pierduă prin coalizarea lui Heliade Rădulescu și generalul Tell cu burghezia și

moșierii a lăsat totuși o putere de voință: Unirea și reformele lui Cuza. Acesta devenind o primejdie pentru oligarhie, este răsturnat. Se aduce dinastia străină. Regii se îmbogățesc și ei prin speculă, devin aliații bancherilor și ai marilor proprietari. Apele drumului culturii se strâmtează: avem o cultură burghezo-capitalistă. Poporul este ținut, voit, în întuneric. Așa zișii „regi ai culturii” n-au fost numiți creatori decât de protejații palatului, de scriitori și artiști mercenari care îi proslăveau pe ei, fără să dea nimic poporului.

În epocile acestea, doar unii scriitori (mai ales în 1907) au ridicat glas de opunere, de aderare la dreptatea poporului: Vlahuță, Caragiale, Eminescu, Coșbuc, Cocea, și alții. Toți au suferit prigoana palatului.

A venit apoi perioada dictaturilor demente în care orice cultură populară a fost găduită. N-au existat decât oameni ai culturii vânduți unei propagande dușmane.

Azi, Republica Populară Română, realizată prin lupta măreață a Partidului Comunist Român, în fruntea căruia stau doi mari oameni ai culturii la un loc cu cel mai vârstnic luptător al cauzei muncitorești, deschide larg toate drumurile culturii pentru toate popoarele din această țară, a încheiat d. Zaharia Stancu.

***

Academia Română în slujba poporului. Cuvântarea d-lui prof. dr. C. I. Parhon, președintele Prezidiului provizoriu al R.P.R., „Universul”, 29 ianuarie 1948.

Consiliul național de cercetări științifice a sărbătorit Luni după amiază, la Academia Română, în cadrul unei ședințe festive, pe d. prof. Dr. C.I. Parhon, președinte, și pe d. Mihail Sadoveanu, membru al Prezidiului provizoriu al Republicii Populare Române.

D. Prof. Andrei Rădulescu, din partea Academiei Române, și d. Prof. D. Gusti, din partea Consiliului de Cercetări Științifice, au elogiat personalitatea prof. Dr. C.I. Parhon, marele om de știință și luptător pentru democrație, și a maestrului Mihail Sadoveanu.

D. prof. Traian Săvulescu, ministrul Agriculturii, după ce salută pe sărbătoriți în numele guvernului, face un scurt istoric al activității Academiei Române, arătând că această instituție, influențată de monarhie, a slujit clasei exploatoare.

Academia Română - a spus d-sa - trebuie să se pună de azi înainte în slujba poporului, a refacerii și reconstrucției țării.

CUVÂNTAREA D-LUI PROF. C.I. PARHON

A luat apoi cuvântul d. prof. Dr. C.I. Parhon, președintele Prezidiului provizoriu al Republicii Populare Române, care a spus:

Domnule Președinte al Academiei, domnule Președinte al Comitetului Național de Cercetări Științifice, Onorați și iubiți colegi.

Deși vârsta mea m-a făcut mai puțin impresionabil, mai puțin emotiv, nu-mi ascund însă o emoție profundă asistând la această manifestare colegială a dragostei, a simpatiei și stimei ce ne acordați.

Asigur pe dl. președinte al Academiei și de aici înainte de tot devotamentul nostru pentru această instituție și de toată activitatea noastră.

Consiliul Național de Cercetări, firește, a fost o instituție de mare utilitate, de strictă necesitate. Și nu este, cred, o întâmplare că acest consiliu național de cercetări a luat ființă sub regimul actual, sub regimul democrației populare. Pentru prima dată știința a fost integrată în activitatea de stat. Până la guvernul actual știința era, dacă nu desconsiderată, cel puțin cu totul neglijată. Noi, cei care lucrăm de multă vreme, avem trista experiență că aproape sistematic, când ceream fonduri pentru o clinică, un laborator, răspunsul era stereotip același: Nu sunt fonduri! Ei bine, acum s-au găsit fonduri, și pentru situația de anul trecut în special fondurile au fost destul de respectabile. Aș insista – prietenul meu d. ministru Săvulescu a insistat de altfel d-sa asupra acestui fapt – asupra faptului că lucrările Consiliului Național vor trebui să fie puse în primul rând în serviciul poporului. M-au impresionat cifrele date de președintele acestui Consiliu, d. profesor Gusti; alături de numărul celor care lucrează, din Academie, m-a impresionat numărul celor care lucrează în acest Consiliu și care sunt în afară de Academie. Cu siguranță, aceasta este directiva cu care se va lucra în viitor; ca și în Uniunea Sovietică, toți oamenii de știință vor trebui să lucreze pentru popor; toți oamenii de știință vor trebui să privească, să studieze și să rezolve problemele de primă necesitate, de care poporul are nevoie.

Din acest punct de vedere poate va fi nevoie să se revizuiască unele probleme, vreau să spun fără să fie amânate la infinit, dar să fie amânate pentru câțva timp și să se pună pe primul plan problemele cele mai noi. Desigur, Academia este o instituție care trăiește și care va trăi. Dar încă o dată, așa cum reiese din toate cuvântările dvs. și în special din ultima cuvântare a colegului și prietenului meu Traian Săvulescu, Academia trebuie să se adapteze timpului. Timpurile actuale reprezintă altceva decât o schimbare de regim politic. Suntem o Republică Populară Română; aceasta este încă altceva decât o republică oarecare de stil vechi, este o republică populară, este republica poporului român, este republica în care poporul își conduce singur destinele sale.

Îmi permit să atrag atenția tuturor colegilor din Academie să reflecteze la aceste fapte fundamentale.

Desigur că tradiția e bună, dar tradiția să nu fie echivalentă nici cu rutina și mai puțin cu rugina. E necesar ca tradiția să fie revizuită; să menținem ceea ce este bun, general - așa spune etern - în tradiție și să modificăm, să revizuim, să introducem reforme, acolo unde tradiția nu mai corespunde timpului.

Suntem, firește, într-o situație superioară, foarte înaltă, dar vă rog să ne credeți că nu ne pierdem capul din cauza acestei situațiuni. Avem conștiința clară că ceea ce este important nu este onoarea care ni se atribuie, ci sarcina care ni se dă. Ne considerăm ca primii slujitori ai poporului. Acel care conduce, care poruncește cu mintea luminată, este poporul muncitor din România, reprezentat prin personalitățile cele mai ilustre, care au studiat problemele sociale, care le-au studiat ani de zile, care au suferit pentru ele, care le văd cu o claritate extraordinară.

Încă o dată, ne considerăm ca slujitori ai acestui popor și nu ne vom „umfla” niciodată de situația noastră, din contră ne vom păstra locul modest pe care îl deținem și vom fi fericiți să lucrăm pentru poporul muncitor, din sânul căruia ne-am ridicat și din rândul căruia facem parte. Încă o dată vă mulțumim și să trăiți.

(Vii aplauze)

În încheiere d. Mihail Sadoveanu a arătat largile perspective pe care Republica Populară Română le deschide științei și culturii.

***

*** *Cum a fost prigonită cultura și arta de monarhie*, „Înainte” (Bacău), 29 ianuarie 1948

Un lanț nesfârșit de suferințe, de chinuri, de represiuni bestiale, a însemnat monarhia pentru poporul român.

1907, 1918, 1920, 1933, iată nenumărate date, care amintesc vremuri triste și întunecate, ani de prigoană sângeroasă, de dezlănțuire sălbatică a monarhiei împotriva mișcărilor revoluționare țărănești și muncitorești.

Datele de mai sus reprezintă un redus bilanț al mării activități diabolice, care s-a prelungit aproape un secol.

Atitudinea regelui de înlănțuitor al libertăților populare s-a manifestat însă nu numai prin exploatarea nemiloasă a maselor largi muncitorești dar și pe tărâmul artei și literaturii. Acei scriitori și poeți îndrăzneți, care nu se sfiiau să demaște monarhia și să o arate în fața poporului sub adevărata ei față, de spoliatoare a bogățiilor țării, erau condamnați să suporte din ordinul regelui cele mai mârșave pedepse. Astfel ziaristul N.D. Cocea, pentru vina

de a fi dezvăluit opiniei publice dezământul și depravarea, cuibărite în somptuoasele palate regale, a fost încarcerat și deținut vreme îndelungată, în pușcăria Bucovățului. Scriitorii Caragiale, Coșbuc au fost îndepărtați de la orice reuniune oficială, pentru părerile lor sincer exprimate asupra comportărilor indecente ale augustei familii regale. Toți oamenii literelor, reprezentanții de seamă ai culturii și științei românești au fost persecutați, pentru ideile lor progresiste, și pentru atitudinea lor fermă, de apărători ai intereselor populare. Prof. Parhon, savant cu renume mondial, a fost ales în sânul Academiei Române abia în anul 1944. Și aceasta în timp ce lingăii palatului, oameni mărginiți și fără cunoștință, a căror unică preocupare în viață era dorința de a parveni, ocupau fotoliile înaltului for al științei și culturii mulțumită doar calității lor de eminențe cenușii al regelui.

Partidul Comunist și presa comunistă sunt interzise în anul 1924, ziarele socialiste și democrate deseori confiscate iar gazetarii respectivi aruncați în temnițe.

Monarhia a sprijinit și încurajat în permanență doar literatura șovinistă care sădea în sufletele tinerilor noștri ura față de semeni, exaltând naționalismul și sentimentele patriotice. Astfel s-a pregătit terenul pentru instaurarea fascismului și târârea noastră în războiul antisovietic.

Proclamarea Republicii a pus capăt regimului monarhic, care a încununat o epocă din cele mai nefericite din istoria poporului nostru.

S-au pus la 30 decembrie 1947 bazele solide și de nezdruccinat ale viitoarei literaturi și culturi progresiste care se va inspira din avântul maselor muncitoare în lupta pentru înfăptuirea socialismului.

***

Traian Șelmaru, *Să smulgem din noi înșine pozițiile de apărare ale capitalismului!* (Pe marginea unei cronici literare asupra volumului de versuri al poetei Nina Cassian), „Scânțea”, 2, 3 și 4 februarie 1948 (numerele 1035, 1036, 1037) (fragmente)

Discuțiile asupra diferitelor aspecte din câmpul artei și culturii românești s-au înmulțit în ultima vreme. În special în domeniul teatrului, vechile metode de lucru încep să cedeze pasul.

Din culise și cabinete cu uși capitonate, din cronici scrise la comandă, după simpatiile sau antipatiile cronicarului sau ale politicianului care finanța ziarul respectiv, viața teatrală a coborât în mijlocul publicului, a criticii dramatice, a oamenilor de cultură și artă. Teatrul Național a înființat primul ședințe de discutare a textelor, a distribuției și a punerii în scenă cu criticii teatrali înainte de premieră; el a fost urmat pe această cale de Teatrul

Armatei, iar Uniunea Sindicatelor de Artiști, Scriitori și Ziariști continuă cu folos săptămânalele spectacole pentru actori, urmate de dezbateri critice, purtate – în ciuda câtorva răbufniri ale vechiului spirit de bârfeală și cancan la un nivel în neconținută creștere. Critica tânără începe să-și câștige autoritate și e sigur că pe măsură ce – în urma unei severe autocritici – va căpăta mai multă claritate ideologică, competență și îndrăzneală, ajutorul îi va fi căutat și prețuit așa cum se cuvine, iar rolul ei ca factor esențial de promovare al valorilor artistice va fi unanim recunoscut. De pe acum unii autori dramatici români, actori, scriitori și poeți apreciind ajutorul dat în munca lor de critica justă, o caută dându-și seama că și din acest punct de vedere s-au schimbat multe în țara noastră.

Este incontestabil că în noua atmosferă creată de transformările structurale intervenite în noua societate românească, transformări ce au culminat cu abolirea monarhiei și instaurarea Republicii Populare, cultura și arta au făcut pași însemnați înainte. Oamenii artei coboară din turnul de fildeș al tuturor îndoielilor, treaptă cu treaptă și, pe măsură ce încep să simtă pământul mai solid sub picioare, aerul tare al vieții pătrunde în operele lor. Dacă uriașele prefaceri politice și sociale nu s-au cristalizat încă în aceste opere cu întregul lor conținut, nu e mai puțin adevărat că numai la 24 de ore după proclamarea Republicii a răsunit în perspectiva unei concepții artistice bazată pe o luptă de zeci și zeci de ani dusă în tot acest răstimp izolat de mersul general al artei românești și pentru care celebrarea evenimentului nu numai că n-a presupus eforturi, dar versurile închinare Republicii au țâșnit ca un strigăt de bucurie și de luptă din adâncul unei conștiințe poetice îndelung verificate. Ceea ce ținem să subliniem este participarea masivă a poezilor proveniți în cea mai mare parte din intelectualitatea mic burgheză educată în spirit antirealist și cu puternice influențe tradiționaliste, ermetice și suprarealiste în opera lor la această sărbătoare a poporului ceea ce constituie, fără îndoială, un factor pozitiv. Am greși însă dacă n-am spune că abia de acum înainte marea problemă a prezenței artistului în realitate se pune în toată amploarea. Coborând din turnul de fildeș în realitatea vie și tumultuoasă a epocii noastre, în care zecile de ani se scurg în răstimp de o oră, e firesc ca artistul să se simtă ca un vâslaş pe o mare în furtună, pe o mare printre valurile căreia e greu să navighezi chiar cu vaporul. Îți trebuie pe o asemenea întindere zbuciumată o navă puternică, braț sigur de cârmaci, echipaj experimentat, dar mai cu seamă o busolă de precizie. [...] Astăzi mai mult ca niciodată, artistul a coborât în realitate, trebuie să învețe s-o cunoască, să știe bine care este raportul dintre el și această realitate, să se descătușeze de tot ceea ce ar putea să-l împiedice s-o vadă în desfășurare și să găsească forme de expresie în care să răsune întreaga ei măreție. Spunem mai cu seamă astăzi, pentru că o dată cu instaurarea Republicii Populare, poporul român a devenit cu adevărat stăpân în țara lui, țară pe care trebuie s-

o reclădească și s-o gospodărească cu deplină conștiință și răspundere. Numai de noi, oameni ai muncii manuale și intelectuale din România, depinde ce acum înainte să ne clădim o viață fericită, o cultură strălucitoare. De noi și de nimeni alții. De aceea e foarte important să lichidăm șovăielile, să ne vedem și să ne îndreptăm lipsurile, să învățăm mult și să muncim bine pe teren solid. De noi depinde nu numai DACĂ vom izbuti să construim o viață mai bună, dar și ÎN CÂT TIMP o vom face.

Iată, aceasta e realitatea: un popor stăpân pe soarta lui, cu o nouă atitudine față de muncă, atitudine de stăpân și nu de rob, acesta este omul nou, care se naște în România de azi, cu o viață nouă, cu o morală nouă, cu o gândire nouă, cu o perspectivă nouă, perspectiva socialismului. Un întreg proces de transformare se desfășoară cu noi de la o zi la alta, de la ceas la ceas. Din exploatat cu tarele morale și cu mentalitatea exploatatului, omul devine azi liber, cu conștiință de om liber.

Dar această realitate nu numai că NU ESTE ÎNCĂ DOMINANTĂ: ea nici măcar NU E EVIDENTĂ PENTRU TOATĂ LUMEA. Trebuie să știi s-o vezi, să știi s-o descoperi, s-o înțelegi, s-o privești cum spunea Maxim Gorki „din înălțimile mărețelor țeluri ale viitorului”. E adevărat, mai sunt încă și multe urme ale trecutului în țara noastră: urme puternice și încă adânc înrădăcinate în oameni; dar tot atât de adevărat este că o dată cu noul stat crește în oameni o nouă conștiință. Când astăzi mii de cetățeni și cetățene, tineri și bătrâni, pornesc să muncească voluntar, muncă de reconstrucție a patriei, acest fapt nu poate entuziasma decât pe acela care vede în acești oameni apariția încă modestă din punct de vedere cantitativ și calitativ, dar totuși reală, a unei noi atitudini față de muncă: când în fabrici au loc întreceri pentru ridicarea productivității muncii, pentru o mai înaltă tehnicitate, pentru raționalizarea efortului în vederea mai grabnicei realizări a unui nivel material și cultural ridicat al poporului întreg - ceea ce dovedește o atitudine creatoare față de muncă - trebuie să-ți dai seama că acestea sunt, după expresia lui Lenin, „mlădițe ale vieții noi, mlădițe ale comunismului”, adică elemente ale moralei comuniste în luptă cu morală burgheză prezentă încă în societatea noastră.

E greu, fără îndoială, să descoperi această nouă realitate materială și morală mai ales când ai fost educat ani și ani de zile de burghezie care a luptat cu toate mijloacele împotriva apariției ei. E greu din două motive: în primul rând pentru că ea coexistă azi cu acele urme ale trecutului de care am vorbit mai înainte, și în al doilea rând, pentru că într-o măsură mai mare sau mai mică, aceste urme nu sunt numai ÎN AFARA artistului dar sunt și ÎNĂUNTRUL lui. Venind din Valea Jiului, Geo Bogza povestea că dacă ar fi descris exact „realitatea”, ar fi trebuit să de a o prea mare extindere aspectelor negative. Ce înseamnă asta? că într-o măsură Geo Bogza a privit Valea Jiului azi cu ochi de ieri, că a fost mai impresionat de urmele acestui ieri care noare decât de acel mâine ale cărui semne abia încep să mijească.

Și niciodată n-au fost mai actuale ca azi cuvintele lui Lenin despre aceste „mlădițe ale vieții noi”. Lenin spunea: „Când apare Noul ceea ce e vechi rămâne un timp oarecare mai puternic. Așa se întâmplă în natură, așa și în viața socială. Atacul împotriva mlădițelor Noului bazat pe slăbiciunea lor, scepticismul ieftin al intelectualilor și altele de acest gen – toate acestea în esență sunt aspecte ale luptei de clasă a burgheziei împotriva proletariatului, apărarea capitalismului contra socialismului.”

Burghezia își dă foarte bine seama ce însemnează șantierele voluntare, întrecerile în muncă, ridicarea poporului la o viață culturală intensă, ea știe foarte bine ce însemnează aceste „mlădițe ale vieții noi”. Ea mai știe de asemenea că întărirea acestora reprezintă înfrângerea ei definitivă, nu numai pe plan politic, economic și social, dar și în felul de a gândi al oamenilor. Tocmai de aceea ea folosește acest „scepticism ieftin al intelectualilor”, despre care vorbește Lenin, crescut și el în timpul lungilor ani de exploatare, îndreptând în felul acesta pe acei intelectuali care nu-și dau seama de dușmanul pe care îl poartă în propria lor ființă, împotriva propriilor lor interese. Spusele lui Geo Bogza – și el nu este un caz izolat – ilustrează în cea mai mare măsură acest lucru. Geo Bogza și o dată cu dânsul un mare număr de scriitori și artiști de proveniență burgheză, care doresc sincer ca în România să înceteze exploatarea și să crească socialismul, nu-și dau seama că dușmanul cuibărit înăuntrul lor nu le îngăduie să-și îndeplinească pe măsura capacităților și talentului lor funcția socială de cântăreț, de port drapel al vieții noi care crește exprimând încă în mod conștient sau inconștient concepția acestor forțe care se pun de-a curmezișul eliberării omului, nu atât prin ceea ce spun în opera lor, ci PRIN CEEA CE NU SPUN. Reproșând presei sovietice de după revoluție că nu acordă destulă atenție uneia dintre cele mai însemnate laturi ale construcției socialiste, eroismul în muncă, inițiativei muncitorilor sovietici în munca lor, Lenin cerea scriitorilor: „Mai puține fraze politice pompoase și mai multă atenție întâmplărilor celor mai simple, dar vii, luate din viață, controlate de viață și petrecute pe șantierele construcției comuniste.” Scriitorii noștri trebuie să-și dea seama că oricâte nopți ar pierde în fața biroului de scris, căutând să exprime în fraze frumoase sentimentele lor progresiste, aceste fraze – oricât de frumos ar suna – nu rămân decât niște convenționale lozinci rupte de viață, neizbutind să redea viața nouă, pe care o poți întâlni într-o fabrică, în casa unui muncitor, pe un drum de țară. Pe Gorki Lenin îl îndemna într-o scrisoare adresată lui la 31 iulie 1919 să studieze viața sovietică „de jos, de unde se poate vedea munca noii construcții de viață”, să observe viața satelor, a fabricilor din orașe de provincie, unde e mult mai ușor să deslușești descompunerea lumii vechi de mlădițele celei noi, lupta dintre aceste două lumi și victoria din ce în ce mai evidentă a noilor realități. Numai îndeplinind această sarcină scriitorii și artiștii noștri se pot considera pe o poziție de luptă alături de clasa muncitoare împotriva dușmanilor ei. Lenin îndemna pe artiștii

sovietici să cânte în opera lor aceste realități, să stârmească entuziasmul masselor, luptând astfel pentru „păstrarea și dezvoltarea mlădițelor de viață nouă”. Numai acest fel de a privi realitatea poate trezi după cum spune Gorki, „acel entuziasm mândru și plin de bucurie care va da literaturii noastre un ton nou, îi va ajuta să creeze forme noi, va crea o direcție nouă – indispensabilă pentru noi – anume: realismul socialist care, se înțelege de la sine - poate fi creat numai pe baza experienței socialiste.” În această privință, rolul culturii este hotărâtor. Critica trebuie să ajute pe artist să vadă „mlădițele vieții noi”, să-i ajute să lupte împotriva „scepticismului ieftin” care împreună cu altele de același gen, constituie, după cum spune Lenin „aspecte ale luptei de clasă ale burgheziei împotriva proletariatului”, să distrugă în educația sa artistică „toate pozițiile de apărare ale capitalismului contra socialismului”, să-i arate **ÎN MOD CONCRET** unde se ascund aceste poziții la opera sa și să-i deschidă drumul spre „mlădițele vieții noi”. Dar critica ea însăși trebuie să fie conștientă – că provenind în mare măsură din aceeași școală burgheză – nu-și va putea îndeplini cu succes rolul decât în măsura în care va face EA MAI ÎNTÂI o autocritică plină de curaj în lumina principiilor marxiste-leniniste confruntate cu realitatea. Altminteri, există primejdia ca principiile juste să rămână simple abstracțiuni, iar critica dominată ea însăși de „pozițiile de apărare ale capitalismului contra socialismului”, să nu poată descoperi aceste poziții în opera artistului, dar ceea ce e mai grav, să le prezinte drept adevărate pagini de realitate.

[...] Critica trebuie să-i arate **ÎN MOD CONCRET** unde se ascund aceste poziții în opera sa și să-i deschidă drumul spre „mlădițele vieții noi”. Dar critica trebuie să fie ea însăși conștientă că – provenind în mare măsură din aceeași școală burgheză – nu-și va putea îndeplini rolul decât în măsura în care își va face EA MAI ÎNTÂI o autocritică plină de curaj, în lumina principiilor marxisto-leniniste confruntate cu realitatea. Altminteri există primejdia ca principiile juste să rămână simple abstracțiuni, iar critica dominată ea însăși de „pozițiile de apărare ale capitalismului contra socialismului” să nu poată descoperi aceste poziții în opera artistului, ba – ceea ce e mai grav – să le prezinte uneori drept elemente pozitive, realiste. Dovada că această primejdie există azi ne-o dă atât volumul de versuri „La scara 1/1” al poetei Nina Cassian, cât și cronică literară publicată în „Contemporanul” de Ovid S. Crohmălniceanu, chiar înainte de apariția volumului în librării. [...] Din capul locului, autorul articolului precizează că Nina Cassian face parte dintre acei poeți, care „aparțineau ca optică și mentalitate, unor pături sociale, oglindindu-și temerile de a trage ultimele concluzii ale întrebărilor dintr-o sondare disperată a unui imaginar absolut” ale cărui limite nu întreceau „perimetrul preocupărilor mărunte zilnice ale propriei persoane”. Aici e nevoie de o lămurire. După cum se vede, chiar din vocabularul întrebuițat, Ovid S. Crohmălniceanu păstrează el însuși

serioase rămășițe ale celui fel de a face critică de laborator, accesibil numai unui grup de inițiați, într-un amestec de cuvinte pretențioase, a căror alăturare apare de multe ori fără înțeles. [...] Veți întreba: de ce nu scrie pe înțeles autorul articolului? Pentru că educația burgheză a făcut din intelectuali niște oameni cărora li se pare că a vorbi la fel cu toată lumea înseamnă o coborâre. În realitate însă, acest limbaj păsăresc constituie un zid între intelectual și massă, îndepărtând pe artiști, scriitori și poeți de graiul poporului, de năzuințele lui. [...] Întregul articol este plin de nume proprii, de citate franțuzești și nemțești [...] trădând dorința de a intimida pe omul care știe mai puține din aceste numiri, dar cunoaște în schimb altele mai reprezentative și mai valoroase. Noi suntem convinși că foarte mulți tovarăși de ai noștri, muncitori care studiază, aplicând în viață opera lui Lenin-Stalin și citesc pe Gorki sunt de o mie de ori mai luminați decât posesorii de bibliotecă cu zeci de volume de Hölderlin, Husserl, Gobineau, Kirkegaard, Michaud, Gide ș.a.m.d. [...]

În concluzie, apariția volumului „La sacara 1/1”, precum și a criticii respective, trebuie să ne pună serios pe gânduri. Aceasta înseamnă că: 1) Vigilența criticii noastre a fost slabă; 2) Critica noastră n-a combătut **CONCRET ȘI SUFICIENT DE PRINCIPIAL** manifestările străine ideologice clasei muncitoare, în lucrările scriitorilor și artiștilor progresiști; 3) Critica noastră n-a analizat și popularizat opera opera realiștilor români și poezia combatantă dinainte de 23 August 1944) Critica n-a indicat obiective precise artiștilor; 5) Ea nu a folosit îndeajuns marele ajutor ideologic și artistic dat nouă de către Uniunea Sovietică, Țara Socialismului, a cărei poziție ideologică și artistică trebuie să ne inspire.

Sunt lipsuri de care trebuie să ținem seama, mai cu seamă acum când echipe de scriitori, poeți și artiști pornesc pe șantierele reconstrucției, echipe pe care „Scânteia” le va urmări cu toată dragostea și cărora le va da tot ajutorul. Pentru că datoria noastră e să descoperim și să creștem cu grijă „mlădițele vieții noi”, nu numai în viața de toate zilele, ci și în lucrările artiștilor, scriitorilor și criticilor care luptă – uneori foarte greu – cu urmele unui trecut ce poate și trebuie să fie învins de către noi toți.

***

Vicu Mândra, *Reexaminare a unui buletin de școală veche*, „Flacăra”, 8 februarie 1948

La o discuție deschisă de noi în jurul paginii de „Litere și Arte” a ziarului „Națiunea”, d. prof. G. Călinescu a înțeles să ia parte considerând, după un bun principiu, că „progresistul e dator a admite critica și autocritica”.

Continuăm aci această discuție în spiritul pe care chiar d. prof. Călinescu îl crede potrivit, anume în spiritul unei reciproce lămuriri „între oameni care se află pe baricada cauzei comune”. Cu alte cuvinte, vom urmări să spunem acum aci deschis lucrurilor pe nume, ferindu-ne de a da loc unei nepotrivite dezlănțuirii de polemică pătimașă, izgonind tertipurile unei asemenea maniere și înlăturând mai ales cu hotărâre nota personală, în cele ce vom spune mai jos.

Discuția aceasta, hotărât lucru, nu se poartă între doi oameni și nu are de obiect anume nădufuri și „chestii” personale. Despre o anume poziție, despre o anume școală, de tip vechi am scris noi în nr. 3 al „Flacării”, (convinși fiind, dar această convingere nu a încetat să ne întovărășească) că putem contribui la remedierea unei situații pe care o socotim potrivnică ridicării unei culturi sănătoase, în condițiile noi de viață ale poporului nostru.

Acuma, se întâmplă că articolul d-lui prof. G. Călinescu nu răspunde, de fapt, observațiilor noastre de seamă din nr. 3 al acestei reviste. El este dimpotrivă de la un capăt la celălalt, fără de intenție, un minunat material de verificare pentru afirmațiile făcute de noi. Nu este greu de găsit pricina.

D. prof. Călinescu, care în cariera d-sale involburată a avut de atâtea ori neplăcerea de a primi atacuri poltrone la adresa persoanei d-sale și, în aceeași vreme, plăcerea de a răspunde acestor atacuri cu grația și malițiozitatea subțire ce-i aparțin, nu a reținut că și de astă dată e vorba despre o încercare însuflețită de a lămuri sensul unei prezențe în mișcarea noastră literară, și că nu poate fi nicidecum vorba despre un duel polemic sau despre o cabală.

Așadar nu d-sa a fost descoperit „inamic literaturii desprinse din viață” și refractar metodei științifice de critică și cercetare istorică, cât spiritul tolerat în pagina pusă în discuție, cu obișnuita candoare.

D. prof. Călinescu s-a crezut, desigur, incriminat ca „anti-progresist” și s-a grăbit de aceea să-și demonstreze nevinovăția. Firește, nu despre asta era vorba în articolul nostru trecut. Cu toții cunoaștem și apreciem activitatea deosebită a directorului „Națiunii” în cadrul luptei dârze politice dusă de forțele democratice din țara noastră.

Căutând însă să „descopere tineri de talent” d. prof. Călinescu a găsit nimerit (după mărturisirile d-sale) să nu indice în calea acestora obstacolul unei cenzuri ideologice.

D. prof. Călinescu s-a crezut pus în fața unei îndrăcite alternative: ori să scrie singur pagina, ori să deschidă larg porțile tinerilor bănuți „cu idei contemporane” și veniți către pagina „Națiunii”, „cu simpatie”.

D-sa s-a temut într-atât de îndepărtarea acestor tineri încât s-a hotărât (cităm textual) să nu corecteze manuscrisele „și în privința concluziilor artistice” pentru că atunci „este sigur că nimeni nu-mi va mai da nimic”.

Am citat aci plângerile d-lui prof. Călinescu cu privire la situația în care îl pun colaboratorii d-sale tineri, nu cu intenția de a-l dezminți sau

pentru a-i produce aceste mărturisiri ca elemente în discuția noastră, dar pentru a putea porni de la aceste afirmații la o nouă punere în lumină a spiritului din pagina de „Litere și Arte”, cu mai multă claritate și hotărâre.

Ne simțim îndreptățiți la acest nou examen, mai cu seamă din pricina faptului că d. prof. Călinescu, care conduce efectiv pagina în discuție nu a descoperit miezul criticii noastre din nr. 3 (nu ne putem gândi bineînțeles, la o ocolire intenționată a problemei), răspunzând la îndemnul nostru de adaptare a metodei materialiste dialectice în critică și istorie, cu o demonstrație a caracterului „progresist” pe care-l conțin operele d-sale.

Nu vom relua de astă-dată răsfoirea colecției paginilor duminicale de „literatură și artă”, apreciind articolul „Un răspuns” al d-lui prof. G. Călinescu ca material cristalizat și reprezentativ pentru poziția întregă a buletinului duminical din „Națiunea”.

Într-adevăr, dacă d. prof. G. Călinescu nu răspunde, în articolul amintit, observațiilor noastre principiale, d-sa face unele afirmații limpezi cu privire la felul cum a înțeles să îndrume preocupările paginii, pornind – firește – de la comunicarea crezurilor d-sale proprii.

Cunoscând că ideologia unei clase este totalitatea ideilor și vederilor exprimate în concepțiile sale științifice, filosofice, politice, morale, artistice etc., nu poate fi vorba de a diferenția o „ideologie prin artă” din conceptul întreg al ansamblului ideologic și nici de o „tovărășie de drum” nu mai poate fi vorba.

Lenin spune că „În societatea burgheză, problema stă așa: ideologia burgheză sau ideologia socialistă. Ceva mijlociu nu există, deoarece omenirea n-a elaborat încă o a treia ideologie”.

Afirmându-se comod „tovarăș de drum”, d. prof. Călinescu vede posibilitatea unei linii de mijloc limitând conținutul ideologiei la câteva lozinci pe care d-sa demonstrează a le fi îmbrățișat. De fapt, oprindu-se cu pagina d-sale la jumătate de drum într-un „progresism” foarte larg, d. prof. Călinescu nu trebuie să se mire că, în ciuda umilei d-sale credințe, conținutul buletinului de Duminică aparține de fapt ideologiei burgheze, neîndrăznind să facă pasul hotărâtor către singura ideologie progresistă, ideologia clasei muncitoare.

Dacă d. prof. G. Călinescu și-ar însuși această ideologie, d-sa ar înțelege că nu poate fi vorba într-o pagină de literatură și artă, animată de un spirit progresist, numai de grija de a pune conținutul ei, cât de cât „pe linie” după expresia d-sale.

Evitând „neutralitatea”, îngrijind ca „totul să fie pe linie”, mlădiind toate articolele pe lungimea jumătăților de măsură, pagina îmbracă o subțire haină de circumstanță, păstrând conținutul școlii vechi, lucrând – la urma urmei – în „nourii încălțiți ai reveriilor” fiecăruia.

Astfel dacă, după declarațiile d-lui prof. Călinescu, pentru a se respecta lozinca „Arta aparține poporului”, se publică în pagină „studii” din folclorul bucureștean („nimeni nu va lua în nume de rău dacă pagina noastră se ocupă de poezia populară”), de fapt aceste „studii” sunt niște prezentări informative nedezlegate explicativ nici un moment.

Urmând aceleași declarații, aflăm că în pagina „Națiunii” „se critică feudalismul perimat, tendința burgheză și reacționară”, „DACĂ ESTE CAZUL”, și „că se repudiază idealismul artistic”, promovându-se realismul critic balzacian (care dacă acum o sută de ani a însemnat o poziție înaintată, astăzi este neîndoielnic depășit).

În sfârșit, d. G. Călinescu scrie lămurit în ultima coloană a articolului d-sale că s-a crezut „de folos tinerilor progresiști indiferent chiar și de metodă” în examenul critic pe care d-sa l-ar face.

Socotind că „este permis unui tânăr să se exercite și să dea judecați sincere de gust, chiar dacă sunt eronate”, în pagina de „Litere și Arte”, d. prof. Călinescu deschide larg posibilitățile de publicare a materialului literar de orice fel, cât mai ales a criticii și încercărilor de studii istorice pe linia veche a notației impresioniste, agrementată cu savuroase „poante” ale colaboratorului respectiv.

D. prof. G. Călinescu trebuie încredințat, pentru a ne referi la încheierea d-sale în savuroasa limbă franțuzească, că oamenii artei noi nu intenționează să „ucidă” pe nimeni și că noua literatură românească nu așteaptă de la criticii săi amabile „laude”.

Amuzanta parafrazăre a vorbelor abatelui Delille este o glumă nostimă, iar noi am vrea să încheiem pe marginea discuției noastre, cu unele concluzii serioase. Iată de ce, continuăm să așteptăm transformarea paginii de „Litere și Arte” dintr-un amabil buletin de școală veche într-un proaspăt tovarăș de luptă, fericit să ia parte la bătălia ideologică, în numele singurei ideologii cu adevărat progresiste.

P.S. Într-un nou articol apărut Duminica trecută, d. prof. G. Călinescu dă „câteva instrucțiuni” celor ce se simt îndemnați să colaboreze la pagina de „Litere și Arte” a ziarului „Națiunii”.

D. prof. Călinescu a trecut așadar la unele concluzii practice. Cele „câteva instrucțiuni” date de d-sa sunt în bună parte folositoare. Dar și de astă dată, se parcurge numai jumătate de drum.

Ideile vechi rămân în picioare, iar d. prof. Călinescu arată colaboratorilor săi că „pentru artist opera e o izbândă tehnică” fiind numai „pentru muncitori expoziția unei probleme” și indică drept teme de creație „viața agrară a țaranului” și „problematica intelectualului” după vechiul tipic al „literaturii sociale”.

Instrucțiunile afirmă că „abstragerea operei de oameni e periculoasă” pledând pentru o literatură „conciliată” cu unele „idei imperioase azi”.

Noi socotim că acest nou articol al d-lui prof. Călinescu nu este ultimul cuvânt pentru îndrumarea paginii din „Națiunea”, care rămâne deocamdată, în structura sa intimă, ostilă noului drum pe care se îndrumă arta și literatura poporului nostru.

***

Petru Dumitriu, *Formalismul, expresie a unui element social dușman,* „Flacăra”, 8 februarie 1948

Necesitatea de a combate ideologia lumii burgheze îi impune artistului și, în general, intelectualului progresist, să-și limpezească înainte de-a păși la luptă, propriile sale idei. Nu se poate rezista confuzionismului și manevrelor de diversiune, decât printr-o claritate și statornicire a ideilor fundamentale. Dintre acestea din urmă, concepția despre relația dintre fond și formă în artă, e una din cele mai de seamă și una în jurul căreia se creează astăzi, cu intenție, numeroase confuzii și false probleme. Însăși cantitatea de argumente cu care criticii și artiștii burghezi încearcă să înconjure ca o perdea de fum chestiunea fond-formă, ne arată cât de importantă este o cercetare obiectivă a acestei probleme, pentru puritatea luptei ideologice.

Să începem prin constatarea faptelor obiective. Este un adevăr evident că forma și fondul sunt strâns unite, în orice operă literară. Ele sunt două aspecte ale ei, ce se întregesc reciproc și există în funcție una de alta. Din cele de mai jos, se va vedea că ele se condiționează reciproc. O anumită formă ermetică exclude, spre exemplu exprimarea izbutită a unui fond de preocupări sociale. Și pe de altă parte, o concepție, o filozofie intuiționistă, nu se vor exprima în pictură decât prin impresionism sau în epică într-o proză în genul aceleia a lui Proust.

Această din urmă constatare ne aduce la o a doua, și anume că ideea artistului despre lume (adică fondul în sensul cel mai larg al cuvântului) determină forma exprimării. Și din moment ce artistul alege cutare formă, de preferință față de alta, fie că știe sau nu, el este stăpânit de o anumită concepție de ansamblu, care l-a împins să aleagă așa și nu altfel. Aceasta este lămurirea necesară pentru o justă înțelegere a principiului determinării reciproce dintre fond și formă. Fondul în înțelesul cel mai larg, adică ideologia, determină atât tematica, adică fondul, în înțeles aplicat, cât și forma.

Numai că formalistii tăgăduiesc faptul că ar pleca de la o ideologie, fapt care îi încurcă în sofisme și contradicții nerezolvabile. Astfel că lupta pentru o concepție clară și justă a problemei fond-formă este în mare parte o luptă împotriva sofismelor formalismului, o luptă împotriva contradicțiilor interne ale așa zisei arte pentru artă, o luptă pentru luciditate și adevăr.

Formalismul are două aspecte ce-și corespund. Din pricină că grija exagerată pentru forma considerată „pură” nu poate fi apreciată și înțeleasă decât de un cerc restrâns de intelectuali, desprinși cu totul de masse, contra parte acestei stări de fapt e că în Occident se va oferi maselor o artă și o literatură de cea mai proastă calitate, unde preocuparea de formă e absentă, iar cea de fond ascultă de criterii pur comerciale. Identitatea intimă a celor două literaturi a fost analizată, printre alții de V. Kemenov (*Decadența artei burgheze*, trad. rom. București 1947, pag. 9). „Astfel încât, combătând arta «pură» și preconizând-o pe cea angajată, accesibilă maselor, combatem și falsa artă și literatură menită să prostească masele”. (Kemenov, *ibidem*).

Formalismul din zilele noastre răspândit în toate ramurile artei sub numeroasele lui înfățișări are îndărățul său o lungă istorie. Formalismul nu e decât un aspect de decadență al unei specii de artă, paralelă cu – și determinată de – descompunerea structurii sociale din care s-a născut și care a dezvoltat acel soi de artă. Astfel îl găsim la literatura rafinată, dar fără vlagă și fără acces la masele populare, a perioadei finale a antichității.

Aceeași societate care născuse poezii anonimi și populari ai marilor epopei vedea, la sfârșitul ei, pseudo-epopei ca *Argonauticele* lui Apollonius din Rhodos sau, la începutul Evului Mediu, în secolul V, *Dionisiacele* lui Nonos din Panipolis. Nu este o întâmplare că grija de formă, subtilitatea și elaborarea acestor poeme sunt asemănătoare – *mutatis mutandis* – cu arta unui Valéry, în zilele noastre. Același fenomen de suprarafinament al formei, corespunzând evaporării fondului mărturisit, se găsește la asfințitul lumii medievale. Îl găsim în special în arhitectură, în stilul gotic flamboyant și întârziat din pricina supraviețuirii feudalismului, în circumstanțele speciale istorice ale peninsulei iberice, îl mai găsim în *el estilo culto*, la Gongora sau în lectura lui Greco. Și aici, mai ales la Gongora, același aspect al artei adresate unui cerc restrâns, aceeași preocupare exagerată de o formă care devine obscură sau chiar de neînțeles.

Dar chiar în epoca aceasta și contemporan cu Gongora, un Cervantes anunța ridicarea stilului noii structuri sociale ce-și începe atunci abia ascensiunea: realismul critic, stilul creat pe ridicarea burgheziei. Stringența unei forme, la început armonice față de fond și apoi din ce în ce mai reci și mai goale, întovărășesc căderea aristocrației franceze, de pildă, pe linia care duce de la Racine la tragediile lui Ponsard.

În sfârșit, secolul al XIX-lea vede apogeul realismului critic și o nouă contopire și armonizare a celor două elemente, fond și formă. Dar decadența

burgheziei e mai rapidă decât a oricărei alte clase sociale și de aceea, numai la câțiva ani de la moartea lui Balzac, preocuparea obsedantă a formei reapare la un Leconte de Lisle și la un Hérédia. Sensul pe care îl are această atitudine estetică, de retragere din frământările vieții reale, este mărturisit de Leconte de Lisle. Cu aceeași sinceritate și naivitate, cu care Thiers mărturisea la tribuna Constituantei care masacraseră recent Comuna, că religia trebuie să provoace resemnarea față de inegalitățile sociale. Era încă o epocă în care burghezia, prin întrebuintarea violenței, se menținea puternică, dar începuse deja izolarea artistului de realitate. Iar atunci când, într-o societate înapoiată ca a noastră, la sfârșitul secolului trecut, artiștii se serveau de metoda idealistă, opera lor, ca să nu-l amintim decât pe Caragiale, era un rechizitoriu aspru la adresa claselor conducătoare și exploatoare, căci realismul burghez conținea într-o anumită măsură prezentarea critică a contradicțiilor sociale (N. Moraru, „Realismul în literatură”, pag. 27).

Dar sosi și momentul în care acest realism nu mai putea fi tolerat. O mișcare, a artiștilor burghezi credincioși burgheziei, a artiștilor neajunși la conștiința rolului lor social, pornește ofensivă în numele formei, ofensivă ce se află încă în toi. Ei afirmă dezinteresarea față de elementul social și uman, ura sau în cel mai bun caz divorțul de realitate, și predică individualismul, o libertate absolută și cultul formei sub cele două aspecte extreme: pe de o parte ermetismul, pe de alta logoreea suprarealistă.

Într-adevăr, în perioada ce a precedat primul război mondial și revoluția din 1917, formalismul a devenit caracteristic pentru arta și literatura burgheză. În poezie, un Mallarmé impune teoria metaforei împinse până la a deveni un fel de ghicitoare, alături de o mare indiferență față de fond, - indiferență teoretizată de Valéry în „Variétés”, unde scrie, cu prilejul comentariului lui Gustav Cohen la „Le Cimetière marin”, că poemul a fost construit plecând de la un vers, de la sonoritatea și ritmul unui vers.

Pe de altă parte, o altă linie pleacă de la Rimbaud și Lautréamont, care își concretizează amândoi revolta neputincioasă – fiind individuală – față de societatea burgheză, printr-o formă de literatură echivalentă cu un delir, cu o sinucidere intelectuală. Dar ceea ce la aceștia doi a fost o revoltă neputincioasă, stângace, totuși revoltă, acum, sub patronajul grupului lui André Breton, al suprarealiștilor dinainte și de după primul mare război, devine, după expresia lui V. Kemenov, „o revoltă anarhică, stând în genunchi”. Sacul de aur rămâne atotputernic și însăși revolta servește la epatarea mănoasă a burghezului.

Aceste două linii pornite amândouă într-o mare parte de la părintele lor comun, Baudelaire, au sfârșit astăzi prin a se contopi în lettrism. Elementul verbal, aproape tipografic, care îl fascina pe Mallarmé, se întâlnește cu iraționalismul, cu delirul simulat, moștenit de la Lautréamont.

Rezultatul obținut este inutil, inuman și pare fără sens. Dar asupra lipsei lui de sens vom reveni în curând.

Același rezultat este obținut în pictură, dar pe altă cale. Și anume, prin mijloacele dezagregării treptate a realității. Să nu se creadă că termenii de „dezagregare” sau „descompunere”, atât de des întrebuințați de criticii progresiști, sunt simple vorbe. Ei se aplică adecvat realității. Și anume, unitatea armonică pe care atitudinea progresistă o cere de la persoana morală a omului ca și de la opera de artă, este descompusă în elementele ei constituive, în arta burgheză a ultimilor 70-80 de ani. Impresionismul a luat numai culoarea. Prerafaelismul s-a mulțumit cu linia. Cezanne a pictat, în fond, cum arată V. Kemenov, numai sfere, cilindri și conuri: numai forme! Veșnicele sale mere pe un șervet nu erau decât un pretext. Mai departe, Picasso și urmașii săi, falsul paranoic Salvador Dali, sau Grosz, evoluat de la critica socială la dezumanizare, au descompus formele vii și pline de semnificație ale realității în elementele lor schematice. Au descompus și elementul tehnic în favoarea realizării prin aplicare impresionistă sau pointilistă a vopselei pe pânză, sau, ca Picasso, prin introducerea de sârme sau tăieri din ziare lipite pe tablou.

Și aici iraționalitatea și gratuitatea, absurdul au atins culmea pe care a atins-o în literatură lettrismul. Teatrul, care suportă mai puțin absurdul, a trebuit să se limiteze la Pirandello sau la Thornton Wilder, unde predomina iarăși experimentarea de noi forme scenice și dramatice, în dauna imaginii realității, atât de deformată în oglindirea pe care i-o dau susnumiții dramaturgi (am numit doi dintre mulți alții), Claudel și Cocteau, ca să nu amintim pe Wedekind și decadenții ruși de dinainte de Revoluție, ca Leonid Andreev, sunt tot atâtea exemple de dezagregare a dramei.

Nici proza epică burgheză nu rămâne mai prejos în cursa către formalismul pur și falsa lipsă de sens. Deși în direcția aceasta s-a făcut mare caz de J. P. Sartre, el nu este decât cel ce trage ultimele concluzii etice, și utilizează într-o formă mai citeață artificiile din proza lui James Joyce. Joyce este exemplul cel mai constructiv de artă preocupată exclusiv de pojghița exterioară a realității și de propria sa pojghiță exterioară, stilul, acel stil care îl făcea pe Joyce să muncească 20 de ore la o pagină pe care cititorul o descifrează la rândul său tot în câteva ore. În redarea zgomotelor unei străzi sau a gândirii incoerente a unui om ce adoarme, Joyce urmărește realitatea prin procedeul fotografic, prin notarea de sunete imitative, prin artificii tipografice, schimbări de litere și de rânduri sau prin fraza interminabilă și fără nici o punctuație, menită să redea faimosul „monolog interior”. Ce se petrece însă? Sub această grijă nemaiauzită consacrată celor mai mărunte și nesemnificative aspecte, personalitatea eroului sau eroilor se evaporă, devine un mozaic de senzații; în fond nu-l cunoaștem mai bine pe erou fiindcă îi urmărim gândurile semiconștiente, ci dimpotrivă rămânem la suprafața personalității sale. În schimb toate artificiile formale,

tipografice și de stil, pe care le-a aplicat Joyce, scrierea cu tipar și lungime de rânduri variată, monologul nevertebrat și interminabil, notarea sunetelor prin onomatopee, jocurile de cuvinte ridicate la rangul de podoabă a stilului, toate acestea au fost adoptate numaidecât cu o ușurință care demonstrează tocmai că, în ciuda varietății lor aparente, nu sunt decât forme și nicidecum imagini adecvate ale realității. Puterea lor de exprimare a realității este deja începută și principial inferioară unui Balzac, care nu era preocupat de stil decât în măsura în care acesta îi exprima transparent și viu fondul – fondul care era, după propria mărturisire a lui Balzac, „istoria naturală a societății”.

Și acum, după ce am vorbit atâta despre forme, să ne oprim asupra fondului lor, mărturisit sau nu, explicit sau implicit. Uneori acest fond se desprinde numaidecât, alteleori e nevoie de o analiză ascuțită pentru a-l scoate dindărătul falselor justificări diversioniste. Una din acestea e – de pildă – lipsa totală și voită de fond organizat, coerent, pe care o preconizează suprarealiștii. Ea nu este decât aparentă. Căci de fapt, nu există pe lume o operă de artă neinterpretată și mai ales neinterpretabilă. Când cititorul nu pricepe dintr-un text suprealist decât apeluri la facultățile sale de falsă memorie, cum spun psihologii, aceasta înseamnă că el nu s-a servit de unealta potrivită. N-are decât să aplice textului suprealist perspectiva social-istorică a momentului dat. Perspectiva aceasta e în clipa de față, aceea a luptei celor două tabere. Și în lumina ultimului „manifest” al lui André Breton, (Fontaine, nr. 65) tabăra în care s-a înregimentat suprealismul, cu toate falsele sale revolte de „Copil teribil”, este aceea a exploataților. Interpretarea aceasta luminează dintr-odată toate obscuritățile problemelor. Angoasa lui Sartre în fața Neantului se reduce la dimensiunile unei mici burghezii pe care istoria o silește să aleagă; și arta „pură” a urmașilor lui Mallarmé, sau obiectivitatea fotografică și indiferență a lui Joyce, lipsa elementului viu și uman în plastica burgheză, toate acestea converg spre o singură constatare, care le sintetizează.

Și anume: preocuparea exclusivă de formă este un fenomen determinat de momentul istoric al crizei capitalismului. În ciuda indiferenței teoretic afirmate față de fond, formalismul comportă anumite elemente de fond inevitabile. Și anume: exprimare deformată a realității, o dezagregare nu numai a reprezentării structurii realității, ci și a mijloacelor practice, am zice aproape tehnice ale artei date. (Criticii burghezi numesc această desvertebrare, bogăție de forme). Și, astfel, în câteva cuvinte: fondul unei opere de artă formaliste este sărac în realitate. Și deci, arta formală nu este instrumentul potrivit pentru exprimarea realității. Dar fiindcă nu există altceva, ce ar putea fi exprimat în artă, decât realitatea, formalismul se află într-o contradicție care nu-l poate duce decât la pieire. Se salvează prin stratagema insuficientă de a exprima aspecte mărginașe, secundare, minore, ale realității, care nu arată deci oamenilor adevărurile crude pe care burghezia ține să le ascundă.

Nu tot astfel procedează celălalt curent pe care îl aflăm astăzi dominant în configurația artistică a globului, și anume realismul. Ca și formalismul, realismul poate fi definit în funcție de atitudinea sa în problema fond-formă. Deși, trebuie să adăugăm numaidecât, linia principală de definire a realismului este raportul său cu realitatea. Totuși, și această latură a problemei se leagă de chestiunea fond-formă. Căci am văzut cum o anumită concepție a formei interzice accesul adecvat la realitate. Tot astfel, realismul cere o relație între fond și formă, care să-i permită autorului viziunea justă a realității în mișcare și „în legile ei intime de dezvoltare” (N. Moraru, opera citată). Or, care este acea relație?

Ea este caracterizată întâi și întâi printr-un echilibru stabil. Formalismul rupe echilibrul în favoarea formei. Artă proastă, nerealizată, îl rupe în favoarea fondului. Realismul cere formei o transparență, o mlădiere, care să exprime fără efort orice aspect al realității atât de variate. Stilul realist prin excelență este expresiv și simplu. Îl găsim la Balzac, la Tolstoi, la epicii sovietici, la Dickens; îl găsim însă și la Cervantes, la Boccaccio și la Herodot! În adevăr, elementele de formă ale realismului – acea simplitate expresivă, atât de rafinată de fapt, atât de impalpabilă, - sunt ușor de găsit în numeroase opere din cele mai de seamă ale artei tuturor timpurilor. Anumite perioade ale sculpturii egiptene, grecești și romane sunt remarcabile tocmai prin realismul expresiv și sobru al formei lor. La fel se întâmplă cu Homer în grandioasa lui simplitate, și cu atât de homerical Herodot, sau cu multe pasaje din Tacit, după cum în sculptura medievală găsim, într-o măsură balzaciană, o istorie socială a Evului Mediu, dacă o căutăm în capitulurile de la Chartres sau în statuile de la Naumburg.

Îi este dat epocii noastre să se îndrepte spre o formulare nouă și supremă a principiului realist, care comportă nu numai o atitudine obiectivă față de realitate redată în bogăția ei, subliniindu-se aspectele ei esențiale și adânci și aspectul ei dinamic, - dar mai comportă și o anumită concepție asupra formei, corespunzătoare fondului acestei ideologii. Și anume concepția unei forme subordonate fondului, dar servindu-l la maximum prin expresivitatea ei, și totuși sobră, ca să nu facă uitată tocmai osatura internă a operei de artă. Această concepție este a unei clase sociale în ascensiune; cea opusă este a uneia aflată în ultima ei criză.

Dar formalismul nu este numai expresia normală a concepției decadente burgheze în artă – el este mai ales o armă în lupta actuală; o armă a cărei funcțiune este de a interzice atât critica societății în curs de prăbușire, cât și exprimarea adecvată a societății noi. El este de aceea de înlăturat, nu numai ca o soluție greșită a problemei fond-formă, ci și ca o expresie artistică a unui element social dușman.

***

Presupunând că un critic literar pică azi în plină atmosferă literară marxistă, fără niciun stagiou de pregătire și deci fără nicio înțelegere, el va fi totuși de perfect acord cu criticul materialist spre a repudia direcția lui André Gide, fără a fi silit a nega unele perfecțiuni accidentale de mobilitate intelectuală și de stil. De fapt, André Gide a fost respins și mai înainte și succesul lui se explică prin aceea că scriitorul francez apare într-o epocă de rafinament excesiv cu pretenții de a lua în considerare viața, inconsecvent, o viață însă derivată din cărți. Patru sunt notele operei lui A. Gide. Întâi personalismul excesiv sau mai bine zis individualismul. Gide are sentimentul de a transplanta în Franța noțiunea goetheeană și romantică de “geniu”. Dar interpretează greșit. Nimeni nu poate tăgădui fenomenul generalității, care însă nu este o forță obiectivă întrucât produce obiecte. Gide nu pune accentul asupra personalității creației în sine, ci asupra persoanei sale, continuând „cultul eului” în sensul paradei subiective. Din mulțumirea de a crea a artistului a rămas vanitatea personală, cultivată cu foarte ingenioase mijloace. Când citești unele opere de Andre Gide te uimești de exanguitatea lor. Succesul personal nu se poate atribui decât unei tactici de a incita și excita.

A doua caracteristică a gideismului este experiențialismul sau aventurismul, voluptatea de a experimenta noi forme de existență. S-ar zice că totul e perfect și trebuie să ducă la o literatură plină de viață. Dar nu. Căci aventurismul se mărginește la o simplă voluptate elaborată, de a se deplasa în lumea ideilor, totdeauna suficient de vagi ca orice responsabilitate să fie eludată. André Gide e departe de a fi un gânditor. Deplasarea lui reprezintă o metodă de a scandaliza prin contradicție.

A treia notă, inclusă de altfel în celelalte, este spiritul livresc. André Gide solicită mințile și simțurile educate în bibliotecă. Literatura lui e o permanentă referire la cărți, fără de care „gustarea” ei (căci este un hedonist) este cu neputință. El aparține familiei spirituale a lui Anatol France, om de „librărie”, care și acela făcea cărți din alte cărți. Deosebirea e doar stilistică. André Gide n-are „savoare” externă, uzează de uscăciune și lacună, taie în patru ca să facă misterioasă fiecare piesă în parte.

Ultima caracteristică este stilul. Cine n-a urmărit atent opera lui André Gide va susține că dimpotrivă, scriitorul francez e un anti-stilist. Însă nu-i adevărat. El cultivă stilul lipsei de stil, cu o căutare tot atât de prețioasă ca și a acelora care se lasă în voia cadențelor retorice. Și, în afară de aceasta, e un academic, vreau să zic un convențional care își are figurile, măștile și gesturile pentru un public restrâns burghez prin definiție și timorat. A. Gide vorbește despre homosexualitate cu o puritate de stil desăvârșită și, cum Franța era demult obișnuită cu lucruri și mai îndrăznețe, ceea ce izbește

acolo este tocmai grija gramaticală. Că Academia nu l-a primit, asta e o chestiune mărunță. La capitolul „stil” intră și preferința lui pentru mitologia puțin misticizată, pentru numele și atitudinile universal eline. Eu unul sunt pentru clasicism, cum am și spus, dar nu în înțelesul de pastişă a Antichității. Înțeleg prin clasicism o viziune esențială și bineînțeles spontană a lumii la timpul nostru. Prin spontaneitate, țin să adaug că nu denumesc inspirația anarhică. Creatorul, dotat cu puterea de a ne da naștere la lumi noi, reflectează înainte asupra regulilor artei, care pentru el nu sunt constrângătoare, fiindcă recunoaște în ele propriile sale legi de producție spirituală. Clasicismul lui A. Gide, oricâtă tradiție greacă ar exista în Franța, nu e acela al lui Racine ori a lui Moliere, care erau niște “realiști”. E un soi de romantism compasat în care locul sfinților e reluat de zei.

ULISE: Il a son arc;

NEOPTOLEME: Son arc?

ULYSSE. Oui: l'arc d'Hercule.

De prisos a spune că acest clasicism de „clasă de retorică” e al lui Maurras, al lui Alain.

D. Petru Dumitriu, care a ajuns, precum constat din articolele sale din revista „Flacăra”, la formele cele mai înaintate de înțelegere marxistă, a publicat anul trecut o culegere de *Opt proze. Euridice (Niobe, Argonautica, Euridice, Dionisiacă etc.)* care în linii generale intră în definiția de mai sus a gidismului. E drept că le-a scris mai înainte. „Ce mi-e Hecuba?” aş putea să zic eu. Ce-mi pasă de Niobe, de Euridice *e tutti quanti* de elină memorie? Fuga aceasta enormă de prezent și într-un stil hieratic îndepărtează cu totul cititorul de la bucuria literară. „Niobe se culcă pe pieptul nemișcat al lui Meleagru, deasupra căruia nu mai plutea aburul viu și parfumul pielii scite ce îl îmbrăcase. Ochii violeți, inelele negre ale părului, surâsul, presimțirea nenumăratelor dimineți, a tuturor femeilor, a unor dezamăgiri, somnul, trezia, rugăciuni și dorințe împlinite sau nu, totul era rece («de neînțeles, de neînțeles, o zei, o oameni, nu pot înțelege-plângea Niobee») – rece și se terminase”.

Deși pastişează, dl. Petru Dumitriu, având în vedere că este și un debutant, nu-i lipsit de grația condeiului și de paletă. Clasicitățile sale sunt revopsite în culori vii: „Merșeră mult. Se opriră într-un peisaj alpin. Munții erau negri cu dungii de zăpadă înghețată și lacurile glaciale și verzi. Pe o culme stâncoasă clădiră cel dintâi templu, care semăna cu o piatră pătrată pusă deasupra prăpastiei. Soarele culmina veșnic deasupra lor”...

Am fost foarte surprins după lectura câtorva pagini, oricât de experimentat sunt în a descifra intențiile, de a nu pricepe nimic. Iată o „epică pură”, mi-am zis, de tipul cel mai gratuit. M-au șocat unele extravagante și exuberante, introducerea de asacralisme în mijlocul civilizației eline. Apoi

mi-am dat seama că dl. Petru Dumitriu parodiază. Astfel, în *Argonautica* domnia sa scrie astfel:

„Aici își primi oaspeții Marele Preot, bătrân, mare și puternic ca un bivol: sărută zgomotos, în semn de bun venit, pe Asiana încă frumoasă și salută zâmbind pe sora acesteia, femeie înaltă, cu părul alb, ce blestema numele zeilor ca un argat din grajd; credea în ei, dar pretindea că blesteme obișnuite, ca ale ei, nu-i mai pot atinge demult; fuma țigări de foi aduse pentru ea din țara Ofir sau din Galconda” etc.

Parodia devine pe alocuri cam stridentă. În general mi-am pus întrebarea ce urmărește. Dacă autorul a dorit doar să petreacă ori să compromită clasicismul și indiferența lui (însă *Argonautica* a fost o formă de viață, atunci) n-a evitat totuși cărturărismlul propriu amatorilor juisori. În mediile erudite s-au fabricat clasici „travestiți”. Pentru ca cineva să râdă de parodiarea *Iliadei*, trebuie să cunoască pe Homer, încât veselia e rezervată numai oamenilor de bibliotecă.

Dl. Dimitriu a făcut ceva în felul lui Topârceanu, alegându-și ca pretext pagini clasicizante. Pentru un începător chiar astfel de jocuri sunt senzabile și tânărul nostru autor, care pare a avea o pregătire filosofică, promite.

***

Nicolae Moraru, *Critica și sarcinile ei*, Conferință rostită la Teatrul Național Comedia, (reproducem aici relatarea din „Universul”, 11 februarie 1948)

Agerpres cultural și artistic – în fața unei săli arhipline, d. Nicolae Moraru membru în comitetul central U.S.A.S.Z.-ului și-a dezvoltat duminică dimineața, în sala Comedia, conferința sa despre „Critica și sarcinile ei”.

După un scurt preambul de natură să situeze în actualitate cele trei momente ale conferinței sale, d-sa a intrat în fond spunând că datoria criticii este în primul rând aceea de a contribui la dezvoltarea, la mersul ascendent al societății. Criticul nu trebuie să se rezume la simpla funcțiune de arhivar înregistrator. El trebuie să fie un îndrumător al artiștilor și al masselor, un gânditor pătruns de principiile științifice.

Analizând pe larg filozofia idealistă care exprimă interesele de clasă ale burgheziei izolând „omul simplu” și impunându-i o concepție strămtă, minimă, denaturată asupra lumii, conferențiarul a expus pe larg preceptele concepției materialist-dialectice, care – dimpotrivă – socotește că natura nu e statică, înghețată, ci în permanentă mișcare și înnoire.

Această din urmă metodă a dus la baza gândirii filosofice științifice.

Cu ajutorul materialismului istoric, Marx și Engels au arătat că efectiv istoria omenirii nu este altceva decât istoria luptelor de clasă. Prin urmare, de aci, de la gândirea filosofică științifică, s-a ajuns la cunoașterea structurii economice și apoi a suprastructurii. Iar arta nu este decât un element suprastructural.

Trecând apoi în revistă tema „artei pentru artă”, care are ca scop separarea fenomenelor de artă de realități, vorbitorul a demonstrat cum criticii idealști nu aduc nimic nou, nu împing înainte și nu contribuie la ridicarea artei și a artistului, ci caută să rupă arta de om, să o dezumanizeze. Promovând ideea că arta este deasupra realității, ei nu fac în fond decât să promoveze ideologia diversionistă burghezo-capitalistă.

Cu exemple rupte din trecut și din realitatea imediată, N. Moraru a înfățișat apoi felurite aspecte ale decadentismului, de la prezentarea omului în viziunea pictorilor „modeliști” și „simboliști” până la feluritele forme de manifestare ale artei în teoriile Occidentului, unde procesul de descompunere al burgheziei este în toi.

Aceasta denotă că, acolo unde omul de artă nu este animat de ideile mari ale progresului, arta decade.

Pe de altă parte, critica idealistă, referindu-se numai la forme și ferindu-se de verificări față de experiențele de viață, situează pe om într-o zonă abstractă. Viața reală devine neinteresantă, iar formele de exprimare ale artei se complică la infinit ca să ascundă lipsa de conținut, nu însă și lipsa de tendință. Iar tendința aceasta este ca omul să devină o cantitate cât mai neglijabilă. Decadentismul în pictură și ermetismul în poezie sunt – spre exemplu – simple forme ale acestei cumplite lipse de gândire, cum și dovada certă a unor diabolice tendințe de a îndobitoci, de împingere a omului la cretinizare.

În opoziție cu acest fel de acceptare și de promovare a artei, critica materialistă nu privește opera de artă izolat, ci în ansamblul vieții. Iar în acest ansamblu, arta nu poate fi decât angajată. Adică a burgheziei sau a proletariatului. Oamenii de artă, prin activitatea lor, sunt situați de o parte sau de alta a baricadei și de acest adevăr trebuie să fie pătruns cu deosebire criticul.

Este imposibil să trăiești în societate independent de aspirațiile ei. Cine luptă pentru un ideal înalt trebuie să lupte pentru tot ce poate sprijini și împotriva a tot ce poate dăuna realizării acestui ideal. Iar scopul superior al artei nu poate fi decât acela de a o pune în slujba poporului.

Referindu-se la fenomenele critice din țara noastră, d. N. Moraru spune că ele nu pot fi desprinse de ideea filozofică idealistă care a bântuit și încă mai bântuie. Revoluția de la 1848 – care a marcat de altfel cheagul culturii românești – a fost urmată de un asalt al burgheziei care – de frica unor transformări prea adânci a detronat pe Alexandru Ioan Cuza, a adus

monarhia străină și a determinat un proces de înghețare, potrivit dezvoltării artelor. Apariția lui Dobrogeanu-Gherea și a mișcării socialiste a însemnat o foarte scurtă perioadă de avânturi, repede înăbușită de Titu Maiorescu și de „Junimea”, care nu a fost în fond decât o școală reacționară pentru apărarea intereselor burghezo-moșierești.

Poziția lui E. Lovinescu a fost aceeași ca și a lui Maiorescu. Lovinescu n-a căutat niciodată să îmbrățișeze o poziție științifică a criticii, ci s-a mărginit la înregistrarea și clasarea fenomenelor de artă și uneori la căutarea de forme noi. Omul de artă, în concepția criticului lovinescian, se referea exclusiv la sensibilitate, care este arbitrară și imprecisă. În felul acesta Lovinescu a răpit criticii rolul ei esențial: acela de îndrumătoare a fenomenului de creație.

Mai departe, referindu-se la criticul G. Călinescu, d. N. Moraru spune că în acesta se reflectă confuzia ideologică a ultimilor 20 de ani.

D. Călinescu se situează pe o poziție greșită pentru că nu adoptă criteriul științific, ci pe acela arbitrar al impresiei imediate. Opinia publică nu-l interesează, are dispreț pentru „vulg”, promovează procesul confuziilor de tot felul și este prada unui amplu proces de contradicții. Ori noi, spune d. N. Moraru, suntem dușmanii înverșunați ai anarhiei și confuziei, de aceea combatem cu energie nu pe d. Călinescu, ci principiile care animă critica d-sale.

Ocupându-se apoi de sarcinile criticii științifice de care avem nevoie, și trecând în revistă ultimii ani de manifestări în câmpul artei, d. Moraru constată că s-au făcut foarte puțini pași înainte.

În poezie dăinuie încă un puternic exces de lirică egocentrică, literații noștri încă nu participă cum trebuie la marile frământări ale masselor, continuă să fie prizonieri ai unor clișee vechi, ai unui verbiaj gol. În critică există încă prosternarea în fața unor așa zise piscuri cu vârfurile năruite, în teatru mai sunt multe de făcut, iar în plastică și în muzică lipsește curajul de a arunca peste bord balastul temelor vechi.

Practic putem spune că dacă în alte domenii am pășit în ultimii doi ani peste veacuri, în artă cadența nu este asemănătoare.

Poporul muncitor a luat-o înaintea oamenilor artei. Ori aceștia nu trebuie să se târască în urma poporului, ci să fie în fruntea lui.

În acest complex sarcinile criticii sunt mari. Ea trebuie să promoveze toată mișcarea noastră artistică, să aplice principiile criticii dialectice materialiste și să lupte cu hotărâre împotriva criticii idealiste.

Pe de altă parte trebuie încurajată critica tânără, în formație, căreia îi incumbă sarcina de a revizui toate fenomenele de artă ale trecutului din care trebuie să ni se restituie numai cele valabile.

Paralel cu cercetarea fondului, critica de astăzi trebuie să fie însă vigilentă și asupra formei, pentru că fondul fără formă nu este viabil, nu este

accesibil masselor. Avem nevoie de o critică științifică, constructivă, care să arate ce este bun și ce este rău, o critică sănătoasă doctă, nepărtinitoare, care să lămurească omul de artă, nu să-l desfășureze. Dar ca să ajungem aci criticii noștri trebuie să învețe neconținut, să-și facă autocritica severă și să fie permanent în pas cu eforturile poporului.

Sarcinile criticului de tip nou trebuie să fie deci situarea ideologică a fenomenelor de artă, atacarea problemelor în fond după metode științifice, revizuirea patrimoniilor noastre de artă și mersul în pas cu vremea, de natură să transforme pe fiecare om al artei într-un exponent al luptei și aspirațiilor poporului.

***

Mihai Novicov, *Temele noastre*, „Flacăra”, 18 aprilie 1948

I. *Conflictul dintre elementele vechi și cele noi*

Literatura noastră trece printr-o perioadă de prefacere structurală. Adevărul acesta este unanim recunoscut. Scriitorii noștri l-au însușit. Mai mult chiar: și-au afirmat în repetate rânduri hotărârea de a contribui, prin efortul lor conștient, la grăbirea procesului. Iar masele populare nu conțin a-și repeta cu orice prilej dorința să vadă cât de curând cât mai multe opere care să reflecte prefacerea amintită.

În acest cadru credem că este util a se aduce în discuție o serie de probleme, a căror lămurire ar folosi la accelerarea procesului de creație. Printre acestea, socotim că este de capitală importanță problema temei.

Pentru cititori, chestiunea se pune simplu: ei vor să găsească în literatură problemele care îi frământă, să-și retrăiască eforturile citind noile cărți apărute, să obțină răspunsuri la întrebările pe care viața le ridică. Într-un cuvânt ei vor ca romanul, nuvela, poemul să țâșnească din viața de astăzi, din dezvoltarea, din perspectivele ei.

Pentru un scriitor, însă, problema se pune ceva mai complex. Pentru el, tema nu este numai un cadru, o înșirare de situații și soluții principiale. Ea este în același timp și o realitate concretă. Adică un conflict, o luptă, care canalizându-se într-o acțiune cât mai vie, cât mai omenească, să dea operii literare acea viață, acea încordare dramatică, care singură poate să-i asigure calificativul de interesantă - calificativ fără de care orice operă literară, oricât de „justă” sau „principială” ar fi ea, nu poate avea o valoare artistică.

Cu alte cuvinte, o operă literară are regulile ei de construcție: acțiunea se desfășoară pe diferite planuri, toate subordonate unui conflict principal, în care elementul dragoste joacă de obicei un rol de frunte.

Acest conflict apare cu putere de la început, se reflectă-n starea de spirit și comportarea personajelor, atrage după el diferite complicații, care îngreuiază soluția, apoi se complică, se lărgește, ajunge la un moment dat la apogeu, după care urmează deznodământul.

Cele de mai sus nu reprezintă, desigur, decât o schemă. Ca atare nu pot avea pretenție de obligativitate. Dealtfel nici nu este în intenția noastră de a pune aici în discuție tehnica construirii unui roman sau a unei nuvele. Problema pe care încercăm s-o lămurim este alta. Ni s-a întâmplat să auzim de la unii confrăți în de-ale scrisului obiecțiunea că tema ce li se propune astăzi nu este susceptibilă de a fi tratată literar.

Aici este nevoie de o scurtă paranteză. A afirma că o temă este sau nu potrivită pentru a fi tratată literar nu se poate desigur susține fără o antiteză. Cei care susțin că tema socială de astăzi este deficientă pentru o tratare literară se gândesc desigur la alte teme, care le-ar surâde mai mult. Acestea ar trebui să fie căutate desigur în literatura din trecut. Spațiul nu ne permite aici să facem o analiză mai amănunțită a temelor care au dominat literatura noastră, între cele două războaie. Credem însă că este suficient a se face următoarea constatare generală: în ele a dominat conflictul psihologic. Eroul, prins între două porniri, de obicei amândouă la fel de semnificative, se zbătea ca peștele pe uscat, pradă celor mai neverosimile contradicții, pentru ca în cele din urmă, să capituleze. Valoarea operei se căuta extrasă din intensitatea acestui conflict intern și din prezența cât mai savuroasă a „dragostei”. Alegerea temei sociale de astăzi, susțin amatorii acestor conflicte interne, nu poate asigura intensitatea necesară, tocmai din lipsa unui conflict intern, uman. Reducerea întregii tematici la conflictul social duce inevitabil la uniformizare, la comun.

Nu vom insista aici asupra faptului că întreaga literatură sovietică dezmente această șubredă argumentare. Vom recurge la exemple ce ne sunt mult mai aproape.

În luna Februarie a.c. „Scânteia” a publicat o deosebit de interesantă anchetă intitulată: „Ce teme propuneți artiștilor noștri? Ce teme vă propuneți?” Au răspuns un număr impresionant de cetățeni din toate categoriile sociale. Analiza acestor răspunsuri ne va ușura, credem, să găsim un răspuns potrivit și la problema pe care o dezbaterem în articolul de față.

Să înșirăm fugar câteva teme propuse. Iată-le:

„...viața tinerei noastre generații de fii de muncitori și țărani care au rămas pe din afara școlilor, deși erau capabili și dornici de învățătură și... cum se dezvoltă în condițiile democrației populare cei ce n-au putut să învețe până acum”.

„...dragoste nouă... El este fiu de muncitor, fără studii înalte. Fata e fiică de mic burghez. Părinții fetei sunt împotriva etc.”

„...problema cercetătorului izolat în laboratorul său de lucru, care trăiește și-și duce activitatea desprins de viață...” și simte acum nevoia să „coboare” în viață.

„...transformarea funcționarilor de proveniență mic burgheză...”

„...cum s-au purtat comuniștii în închisoare”

„...cum trăiesc oamenii care măresc producția”

„...cum devine un om comunist...”

„...cărți despre întreceri în producție...”

„...cum crește partidul oamenilor...”

Ne oprim aici. Am avut nevoie de această înșirare pentru ca să putem trage unele concluzii. Vedem că în fiecare din aceste teme conflictul este prezent, un conflict susceptibil de a fi dezvoltat cu maximum de intensitate și dramatism.

Setea de învățătură a unui fiu de muncitor, eforturile lui supraomenești pentru a putea răzbate în școală, deziluziile, înfrângerile sale în trecut, iar apoi minunata perspectivă de a-și împlini, ce-i drept mai târziu, dar de a-și împlini totuși visul în România democrației populare. Lipsește oare ceva acestui conflict pentru a fi tratat literar, sau pentru a fi împletit cu o intrigă de dragoste? Sau tema minunată a „dragostei celei noi”, sau problema savantului, care după ani de izolare găsește în el forțe suficiente pentru a se rupe de o viață cu care s-a obișnuit și a începe o viață nouă, sau cazul funcționarului mic-burghez, până mai ieri birocrat uscat, preocupat numai de persoana lui și de micile intrigi și bârfeli de birou, devenit astăzi conștient de răspunderea lui în fața societății? Nu vom continua. Vom constata doar că în fiecare dintre aceste teme e ascuns un conflict minunat, care se cere parcă așternut pe hârtie, transformat nu numai într-o operă literară, ci și într-o operă de educare a poporului.

Conflictele acestea sunt prin excelență și conflicte interne. Numai că de data aceasta, ele nu înseamnă ciocniri între două porniri la fel de nesemnificative, ci între două atitudini opuse, oglindind în sufletul unui om conflictul social între două lumi. În aceasta constă neîndoios și deosebita lor frumusețe. Căci nu încapе îndoială că în toate aceste conflicte, cu toată diversitatea lor, există un fond comun — conflictul între ceea ce e vechi și ceea ce e nou. Setea de învățătură a tânărului muncitor, atitudinea lui în dragoste, dorința de a „coborî” în viață a savantului, noua atitudine a funcționarului, transformarea unui cetățean oarecare în comunist sunt tot atâtea elemente noi, ce se dezvoltă în viața noastră. Tot așa cum unii prieteni ai muncitorului respectiv și chiar unele porniri ale lui de a renunța la învățătură, atitudinea părinților fetei de obârșie mic-burgheză, șovăielile savantului, sau răbufnirile birocratului etc. sunt forțe contrarii care se opun, uneori cu vigoare, elementelor înnoitoare. Conflictele între aceste două grupuri de forțe formează

conținutul însuși al vieții noastre. Iată deci cât de bogată este comoara care stă la îndemâna oricărui literat, care ar vrea numai s-o exploreze.

O singură condiție se impune – cunoașterea și înțelegerea cât mai adâncă a ambelor forțe. Pe cea negativă, am avut, din nefericire, nenumărate ocazii de a o cunoaște din plin. Pe cea nouă, însă mai puțin. Golul acesta trebuie completat cât mai repede și atunci tema se va naște singură, fără greutate și cu toate atributele necesare unei construcții literare.

În cadrul aceleiași anchete a „Scânteii”, unul din cititori a răspuns:

„Ce bine ar fi fost ca scriitorii noștri să meargă o dată cu recenzorii prin casele oamenilor, să vadă cum îi primesc unii, dar cum îi primesc alții, să vadă cum trăiesc oamenii”.

Sfatul este desigur puțin naiv (și apoi recensământul se face o singură zi în nu știu câți ani).

Ne vom opri aici, făcând o ultimă observație:

În căutarea unei teme pozitive, mulți scriitori se adresează trecutului, mai mult sau mai puțin îndepărtat. Este departe de gândul nostru să afirmăm că aceste teme din trecut nu au o valabilitate actuală. Dimpotrivă, tot ce este demn, frumos și înălțător din trecut poate servi minunat ca îndemn și exemplu în prezent. (Pilda cea mai bună o servesc filmele istorice sovietice). Observăm însă o predilecție, cel puțin ciudată, a multora dintre tovarășii noștri scriitori numai pentru temele trecutului. Ar putea fi vorba aici și de oarecare tendință de a merge pe linia celei mai mici rezistențe.

Cunoașterea trecutului este doar o muncă de bibliotecă, pe când prezentul cere un efort cu mult mai mare — înțelegerea lumii noi și a omului nou, în dezvoltarea lor.

Efortul acesta însă trebuie făcut pentru că, oricât de mare ar fi valoarea operelor progresiste și juste, cu teme din trecut, infinit mai mare este valoarea operelor inspirate direct din realitatea prezentului. Sau pe de altă parte și conflictul de astăzi, ca și ritmul vieții, este cu mult mai intens și oferă deci artistului posibilități cu mult mai mari.

Dealtfel, în ceea ce privește trecutul nu prea îndepărtat, deosebit de interesantă ar fi, desigur, tematica nașterii prezentului din acest trecut. Căci este neîndoios că perspectiva luminoasă a prezentului nu poate fi înțeleasă fără cunoașterea luptei duse în trecut.

***

Ovid S. Crohmălniceanu, „Întâlnirea din pământuri” (nuvele) de Marin Preda, „Contemporanul”, 23 aprilie 1948

La prima carte a dlui Marin Preda, *Întâlnirea din pământuri*, nuvele grupate în jurul câtorva figuri comune întregului volum și a unui fragment

dintr-un preluu la un viitor roman, se cuvine să încercăm a stabili, pe cât ne e posibil, liniile mari pe care se mișcă arta de povestitor a autorului nostru și să-i dăm o frățescă mână de ajutor acolo unde hățșuri și trunchiuri răsturnate îi barează calea.

Cea mai originală notă a acestor istorisiri este închisă în alegerea tematică pe care dl Marin Preda o face și în unele din intențiile pe care și le propune. Ne referim la faptul că dsa evocă lumea satelor noastre și situează pe țaran în centrul preocupărilor sale.

Un mare salt pe calea transformării mentalității literațiilor noștri e săvârșit, apoi, când întreaga carte mărturisește dorința de a privi mediul țărănesc sub latura umană.

Psihologicul, în măsura în care el e necesar valabil în textura epică a prozei, a fost considerat impropriu pentru romanul țărănesc. Țăranul era considerat prin definiție un instinctual nedemn de o analiză mai fină și în definitiv explicabil prin gesturi. Literatura tinerilor în acest domeniu a urmat brazda adâncă lăsată de docarul înaintașilor. Exagerând viziunea acestora și tendința spre o lume patriarhală, unde primitivismul era ridicat la valoarea unei religii, d. Eusebiu Camilar n-a reușit să creeze un climat cu totul nou. Nici implicația lăudabilă și mai atentă în social a dlui Liviu Bratoloveanu din *Oameni la pândă*, de data aceasta pe urmele lui Rebreanu, nu împlinește latura omenească, țăranul-om, iubind, suferind, gândind mai ales, de care e lipsit romanul nostru.

Hotărât că faptul care îl ajută pe Dl Marin Preda să ajungă aici nu trebuie separat de o evoluție a mentalității scriitorului român, trăind transformările suferite de societatea noastră. Fără o rupere a lanțului care lega pe țaran în statul burghezo-moșieresc, fără o așezare a acestuia ca tovarăș al proletarului în stat și ca urmare în conștiința scriitorului, ca un element de bază al societății noi, nu se putea ajunge la o literatură care să redea sufletul țărănesc, aspectele umane pe care vechea mentalitate de clasă i le ignora. În literatura sovietică, de pildă, există numeroase romane ale vieții țărănești, unde analiza psihologică merge în profunzime, unde autorul nu mai simte acea repulsie sau compasiune tipic burgheză pentru eroul țaran. Să ne referim, de exemplu, la subtila creionare a copilăriei și adolescenței din nuvelele lui Paustovski.

Marin Preda ne dă în volumul său o serie de tipuri umane, prinse în aspecte și conflicte diverse.

Un pâlmaș înșelat la treierătoare, adunând de ani de zile obida împotriva chiaburului care sub masca rudeniei și-a bătut mereu joc de el; o ceartă între doi vecini, cu supărare, din cauza așezării intereselor materiale deasupra tovarășiei; o bătaie între flăcăi pentru o fată; o ură între copii și mama vitregă pentru gospodăria părintească. Iată momentele în jurul cărora eroii lui Marin Preda trăiesc, se mișcă, se agită, discută și se comportă cu o

lipsă de jenă față de ochiul scriitorului, care face cinste dlui Marin Preda. Vrem să spunem că atmosfera unora din nuvele e tratată realist, fără false menajamente, cu realistă dozare a episoadelor și situațiilor. Relevăm noutatea aplicării psihologicului la mediul țărănesc ca o latură specifică artei dlui Marin Preda. Din nefericire, aici stă și marele pericol care pândește proza dsale. Dacă dl Marin Preda a scăpat de tentația multor sisteme care vor fi tulburat scrisul, nu e mai puțin adevărat că felul în care înțelege dsa să aplice uneori realismul, ca și mentalitatea pe care acest mod o face sensibilă, arată că influențele străine din cele mai periculoase străbat conștiința dsale.

Calul și mai ales *La câmp* sunt două exemple tipice de ceea ce s-ar putea numi literatură kafkiană. Pentru ca lectorii noștri să ne înțeleagă precizăm că ne referim la un fel de a scrie destul de răspândit în romanul recent occidental și care ține să dea corespondentul literar al ideii de neliniște („angoasă”) teoretizată de profețiile făcute între patru pereți de singuratecul profesoraș danez Soren Kierkegaard.

După prozeleții actuali ai acestuia, neantul se relevă omului prin „angoasă”, adică printr-o stare sufletească de temere, în care cel ce o suferă, nu poate numi obiectul fricii, neliniștii sale. Nu e locul să repetăm aici clarele argumente cu care o gândire sănătoasă a refuzat aceste teorii și le-a demascat adevăratul scop. Pe plan literar însă, scriitorii care privesc sub acest unghi, sau sub cel similar al francezului Albert Camus, constând într-o imaginară absurditate a vieții, vor situa omul în cadrul unor întâmplări obișnuite, pe care însă le vor contempla mișcați de ideile de mai sus. Ei vor descrie cu minuțiozitate gesturi, mișcări, frânturi de gânduri, vor întârzia cu insistență asupra nesemnificativului, îl vor privi cu o lupă gigantică, tocmai spre a face din banal un eveniment extraordinar, dând astfel o oglindă tendențioasă a întâmplărilor. De aici omul va apare falsificat, participând la o serie de fapte pe care de obicei abia le înregistrează conștiința sa, dar pe care istorisirea le va voi capitale. Viața va avea aspectul unui mecanism absurd, al unui automat, funcționând ca mișcat de o voință exterioară. Iată-l astfel pe flăcăul care se scoală dimineața și o ia razna pe câmp, prin cețuri, cu o teamă ciudată în suflet. Iată și accentul care se pune pe întâlnirea sa cu un bătrân, pe adversitatea luând naștere brusc între acești doi oameni care nu se cunosc.

Deasemeni, omorârea calului din *Calul* e văzută cu un ochi halucinat. Florea Gheorghe merge ca un somnambul la o operație pe care dl Marin Preda o întârzie și o prelungeste cu o savantă explicație. Intenția de a realiza imaginea absurdului e scoasă în relief și din citatul din *Nastratin Hogea la Isarlâk* al lui Ion Barbu, *Sfânt trup și hrană sieși rupea Hagi din el*.

Asocierea ideii de autoconsumare, pe care poetul o leagă de ideea ciclului, vechi simbol al alchimiștilor și al esoterismului, șarpele care-și înghite coada, dl Marin Preda caută să o localizeze la operația de jupuire a calului. „La urmă aruncă osul, se aplecă jos și începu să caute un loc unde

să-i poată lua pielea. Încălecuse pe el și trăgea cu amândouă mâinile. Câteodată apleca până aproape capul, apuca strâns, cu mâinile, aplecându-se peste spate și trăgând până ce i se umflau vinele tâmpelor”.

În general, Bărăganul dlui Marin Preda apare ca un colț cețos de Bretenie, ca o țară de lande pustii, bătute de un vânt uscat, unde oamenii se mișcă striviți de o apăsare inexplicabilă.

Sentimentul de temere, de însingurare, pe care îl încearcă personajele dlui Preda, pare că se datorește unei anumite dispoziții a autorului față de lume. Poți privi imensitatea cu ochiul lui Robinson Crusoe, care caută loc unde să-și facă o colibă și primele scule, adică având ochiul omului care înfăptuiește, care muncește, transformând realitatea pentru că îi cunoaște legile, sau poți contempla aceeași imensitate cu ochiul lui Gordon Pym, cel care se va lăsa purtat, pe care îl va suga într-o fantastică nălucire, albă, vârtejul de la Polul Sud.

Nelimitatul și necunoscutul înspăimântă pe cel care se ferește să recunoască legile realității obiective, pe cel care va cultiva absurdul și îl va cocoloși, acesta din urmă oglindind însăși încăpățănarea menținerii repetatelor contradicții care stau la temelia societății și gândirii burgheze.

De la privirea insului ca un element dezarticulat, săvârșind o serie de acte care-i depășesc voința, până la un fel de naturalism văzut într-un fel de falsă vigoare, nu suntem departe. Dl Marin Preda își va trimite doi ciobani la un viol în păpușoi și-i va urmări în acțiunea premeditată și brutală cu aceeași curiozitate. Ciobanii se vor contura ca niște bolovani greoi, urniți de o patimă animalică. Și aici actul țâșnește nemotivat, oamenii își rămân străini, gândurile lor nu pot comunica. Oarecari crudități stilistice, ca urmare, nu lipsesc. Drum pe care sperăm că dl Marin Preda îl va părăsi și îl va înlocui cu acela din *O adunare liniștită. Întâlnirea din pământuri* a condus la o viziune de descompunere a ființei umane într-un biologism obtuz și pe alți scriitori. Romancierul american Faulkner, plecat de la aceeași „viziune” absurd grotescă a vieții țărănești din romanul *În timp ce mă sting*, a ajuns la *Pylone*, lume închipuită de aviatori și prostituate, amestec bolnăvicios de dragoste cu moarte și cu spaime.

Fără să disprețuiască psihologicul, Dl Marin Preda îl va pune într-o mai puternică lumină axându-l pe social. Dsa nu trebuie să uite că viața e în desfășurare, schimbare, și reperatele ei cele mai sigure sunt transformările sociale, datele palpabile ale acestora. În cadrul lor relațiile între oameni care fac posibil epicul se colorează divers. Sub lumina lor acțiunile se conturează și psihologiile se încheagă. Aria socialului include, ba întărește, umanul spre care tinde nuvelistica dlui Marin Preda. De aceea întâmplarea lui Dugu devine o strălucită pildă antologică, a nașterii conștiinței bărbatului în adolescent. De asemeni, istorisirea lui Parpanghel din *O adunare liniștită*.

Vom mai adăuga că limba cărții oferă serioase date pentru o discuție asupra infiltrației felului de a vorbi orășenesc și în special a argot-urilor profesionale în viața satelor („cal dăștept”, „o să te strângă cu pătura”, pentru orășenescul a culege cu fârașul).

Dl Marin Preda cade uneori în excese lexicale, cu intenția de a realiza autenticul. În general, însă, e posesorul unei fraze aspre, bine cântărite și pe care o leagă solid, ca o îmbinare în lemn.

Repetându-ne încrederea în posibilitățile dsale, așteptăm romanul pe care ultima nuvelă îl anunță.

***

Ion Vitner, *Confuzia valorilor în critica noastră literară. Opera de critică și istorie literară a D-lui prof. G Călinescu*, „Contemporanul”, nr. 81 – 88, în perioada 16 aprilie – 4 iunie 1948)

Adunând materialul brut, documentar, al rândurilor ce vor urma, ne-am gândit – nu o singură dată – la disertația lui Cicero „Despre prietenie”. Trecând peste o argumentație care în multe locuri ne apare astăzi săracă și firesc – în alte locuri – inactuală, rămâne în disertația ciceroniană, ca un bun neștirbit de acumularea anilor, insistența pe care clasicul o depune în jurul înaltei valori etice a sobrietății. Amiciția nu presupune o înlăturare a drepturilor rațiunii, ci, dimpotrivă, o întărire a lor. Între afectiv și rațional trebuie să existe, în cadrul raporturilor de prietenie, un echilibru firesc, o dozare astfel ordonată, încât cele două teorii de natură distinctă să nu fie inundate unul în defavoarea celuilalt.

De ce ne-am gândit la aceste lucruri, care în aparență nu au nici o legătură cu analiza critică a unei opere?

Pentru simplul fapt că dl. G. Călinescu este un prieten al democrației, mai mult decât atât, este astăzi un combatant energetic și inteligent pentru democrație.

În trecut era obiceiul ca despre prieteni, ca și despre morți, să nu vorbești decât de bine. Un punct de vedere critic, exprimat cu deplină obiectivitate și argumentat cu seriozitate, putea strica o prietenie, în aceeași măsură ca și atacul pasionat al pamfletului. A fost un trecut de stupid formalism burghez și nesănătoasă coterie, care aplauda și înjura mecanic, în virtutea unor socoteli neavând nicio legătură cu rațiunea sănătoasă și justă.

În ultima vreme activitatea de critic literar a d-lui G. Călinescu a întâmpinat o serie de obiecții care subliniau prezența, în scrisul dumisale de astăzi, a unor contraziceri menite să producă – în dauna bunelor d-sale intenții – confuzii serioase asupra unor puncte de vedere, însemnate pentru o

bună orientare a criticii literare. În discuția purtată între „Națiunea” și „Flacăra”¹ cu privire la problemele criticii literare și la arta privită ca un sector al fenomenului ideologic, ca expresie a unei ideologii, dreptatea era, în mod necontestat, de partea acesteia din urmă.

La observațiile ridicate de „Flacăra” cu privire la activitatea critică a d-lui Călinescu, am avea de făcut o singură obiecție. Aceste observații erau circumscrise la scrisul de astăzi al d-lui Călinescu și ele puneau în lumină o serie întregă de greșite înțelegeri a problemelor în discuție.

Dar aceste contraziceri nu pot fi lămurite, natura lor nu poate fi deplin descoperită, dacă nu avansăm mai adânc în această construcție impresionantă ca dimensiuni, a întregii opere a d-lui Călinescu. Neglijând perspectiva întregă a operei dumisale, plecând numai de la datele prezentului, putem fi amenințați de a lăsa nedescoperite elementele esențiale și putem ajunge astfel la false concluzii.

Nu vrem prin aceasta să spunem că ne aflăm în fața unui „caz” Călinescu. Și oricum, poziția d-sale nu este singulară. Fără voie, gândindu-ne la drumul parcurs de activitatea d-sale scriitoricească și la dezbaterile de astăzi din jurul scrisului său, nu ne-am putut opri de a nu-l alătura unui strălucit scriitor și filosof al Franței, Julien Benda, cu a cărui cale drumul d-lui Călinescu are multiple afinități. Am făcut această alăturare, poate pentru că îi prețuim în egală măsură.

Julien Benda are în același timp, pe lângă un drum al lui personal, un altul care este și al multșimilor de oameni în mijlocul cărora se află. Gândiți-vă la mersul ciudat, nesănătos și obositor, pe care un asemenea drumeț îl poate avea! Benda s-a situat de la începutul carierei lui pe o poziție abstract-raționalistă. Pe atunci Benda era un progresist destul de înaintat și i se putea prevedea un orizont din ce în ce mai larg, un drum din ce în ce mai drept către poziția cea mai avansată a gândirii de astăzi: marxismul. Aceasta cu atât mai mult cu cât Benda a fost un antifascist consecvent și, în anii grei ai Franței ocupate, un patriot care nu și-a plecat fruntea în fața cizmelor hitleriste.

Dar astăzi, Benda se află într-o situație ciudată. Politicește este de acord în multe privințe cu lupta eroică pe care Partidul Comunist Francez o duce împotriva reacțiunii interne și a imperialismului anglo-american, dar, din punct de vedere teoretic, el a rămas la raționalismul său abstract și nu acceptă datele filosofice ale marxismului. Benda este, dacă ne putem exprima astfel, un progresist șchiop, infirmitate pe care a căpătat-o numai din încăpățânarea de a continua să umble pe două cărări divergente. Este limpede pentru oricine – în afară însă de Benda – că nu poți despărți teoria de practică. Că între teorie și practică este o legătură care nu poate fi

---

¹ În cursul anului 1947

distrusă, și că în cele din urmă, atitudinea uneia trebuie să hotărască asupra celorlalte.

Asemănătoare, în unele privințe, mult mai avansată – în sensul fericit al cuvântului – în altele, este și atitudinea d-lui G. Călinescu.

Domnia sa n-a fost de acord cu fascismul în trecut, fără însă să-l combată, iar astăzi a ajuns la convingerea că nu poate fi democrat fără a apăra cu vigoare și cu tenacitate poziția democrației împotriva loviturilor reacțiunii. De la o democrație „pentru sine”, inefficientă, d. G. Călinescu a evoluat către o democrație deschisă, afirmată public, combativă.

D. G. Călinescu tinde astăzi către recunoașterea, în proletariatul țării noastre, a singurei forțe capabile de a ridica societatea românească pe trepte evolutive superioare și afirmă dorința de a-și însuși învățătura de bază a clasei muncitoare: marxism-leninismul.

Această transformare constituie o etapă importantă în evoluția d-lui G. Călinescu. Totuși, activitatea dumisale de îndrumător cultural mai este turburată de o serie de nehotărâri, de incertitudini sau false certitudini, care conferă scrisului său un aspect contrazicător.

Nu trebuie să uităm – și nu trebuie să uite nici dl. G. Călinescu – filiera pe care a urmat-o gândirea dumisale teoretică.

D. G. Călinescu a plecat – din perioada democrației „pentru sine”- de la o poziție antiintelectualistă în fața fenomenelor lumii și de la un antiraționalism manifest. Pe această atitudine este în bună parte clădită opera sa și numai analizând-o cu perfectă obiectivitate vom lămuri natura contrazicerilor actuale și posibilitatea ca ele să fie depășite de viitor.

*

Părerea, la un moment dat, era că misiunea critică a d-lui G. Călinescu va fi să îngroașe rândurile acelor „esteticieni ai altarului”, care au fost gândiriștii. Din scurta perioadă a colaborării la „Gândirea”, reținem un document care dovedește că, la începutul carierei sale, criticul nu a fost departe de misticismul religios pe care l-au răspândit paginile „Gândirii”.

„Ascensiune” mărturisește lămurit: „Ori de câte ori m-am aflat în fața unei adânci inspirații, am găsit că era de natură religioasă, că se trăgea, cu alte cuvinte, din umilița față de Non-eu. Dacă nu pot avea această intuire a deplinei abandonări a spiritului creator în existență, dacă nu pot înlătura orgoliul, încrederea de sine, luciditatea, eu nu am despre artă decât o înțelegere empirică. Arta este acolo unde mă rănește desăvârșita libertate a lumii de conștiință, desăvârșită minune fără prevedere. Iar cine nu se poate ridica cu spiritul până la neprevăzut, neprevestit și rugăciune, nu știe prețui.”

Atitudinea aceasta este însă repede abandonată. Ea implică până la urmă o dictatură a canoanelor ortodoxiei, și criticul nu era dispus s-o

---

* Gândirea Nr. 5, Mai 1948, pag. 193.

accepte. De aceea activitatea sa, trecând peste aceste limite, se îndreaptă către acel teritoriu în aparență neîngrădit, în cadrul căruia se va menține cu o nedesmințită constanță.

De la începutul carierei sale și până astăzi d. G. Călinescu a fost un estetizant, practicând astfel acea mistică elegantă fără firmă, care este credința într-o autonomie a fenomenului estetic.

În dorința de a se stabili o filiație și de a-i găsi o paternitate ideologică, s-a spus despre d. G. Călinescu că ar fi un maiorescian^{*}, sau că ar fi un adept al lui Croce[†]. Atunci când E. Lovinescu îl așează în galeria postmaiorescienilor, fără îndoială că nu greșește, după cum nu este greșit nici de a-i indica filiația în gândirea lui Benedetto Croce sau a oricărui alt teoretician estetizant. Există o mare familie universală, a apărătorilor autonomiei esteticului, familie numărând încă, astăzi, suficient de mulți membri, aparținând cu toții unei burghezii conservatoare sau unei coaliții dintre moșierime și burghezie, intrată într-o inevitabilă putrefacție și care prin conservatorism și reacțiune, caută să-și amâne cât mai mult cu putință decesul.

„Ascensiune” este o profesie de credință scrisă în stil crocian. Mai mult decât la Maiorescu, la d. G. Călinescu se poate constata că estetismul nu este o simplă atitudine în fața valorii operei de artă, ci este o tentativă de cuprindere amplă a valorilor, pe baza unei întregi ideologii.

„Ca să pot convinge și pe alții de temeinicia judecății mele – spune d. G. Călinescu în «Ascensiune» – eu nu mă pot bizui pe simpla comunicare a impresiei. Trebuie pentru aceasta un principiu, iar principiul cere o abilitate învederată a minții la dovedirea și respingerea argumentelor. Nu există critică fără estetică”; iar mai departe: „Critica este artă activă”.

Influența lui Benedetto Croce este vădită în această perioadă de început de carieră și ea se manifestă mai ales în stabilirea raporturilor dintre critica literară și istoria literaturii. După Croce, critica de artă și istoria artei se identifică. „Orice încercare de critică – scria Croce – este o încercare de a scrie o pagină de istoria artei”. În același sens d. G. Călinescu arată că: „În realitate critică și istorie sunt două înfățișări ale criticii în înțelesul cel mai larg. Este cu putință să faci critică curată, fără proiecție istorică, cu toate că adevărata critică de valoare conține implicit o determinațiune istorică, dar nu e cu putință să faci istorie literară fără examen critic. Cine exclude criteriul estetic din istoria literară nu face istorie literară, ci istorie culturală. Așadar putem, încă de la început, afirma – sub rezerva demonstrației ulterioare – că istoria literară este forma cea mai largă de critică, critica estetică propriu zisă fiind numai o preparațiune a explicării în perspectiva cronologică”.[‡]

* E. Lovinescu : Titu Maiorescu și posteritatea lui critică, pag. 325.

† Jean Livescu: Sensul și valoarea istoriei, literare în revista „Ethos”, pag. 287.

‡ În „Tehnica criticii și istoriei literare” din „Principii de estetică”, pag. 101

D. G. Călinescu introduce astfel în critica noastră un punct de vedere nou, acela al criticii făcute în vederea realizării istoriei literare. Punctul acesta de vedere nu este deloc lipsit de însemnătate, mai ales în literatura noastră, unde lucrările de sinteză de mari proporții, în care fenomenul literar să fie văzut în perspectivă istorică, lipsesc aproape cu desăvârșire.

Dar critica și istoria, deși împlinite la d. G. Călinescu într-o finalitate precisă, au un accent al lor particular și un anumit conținut ideologic, destul de ferm conturat, care ne oferă posibilitatea de a le studia separat.

Este adevărat că ideologiei istorice d. G. Călinescu îi acordă o însemnătate cu mult mai mare, ea fiind tocmai cimentul necesar consolidării acestei construcții, la ale cărei piese separate lucrează critica literară.

Poziția criticului am văzut-o: în linii generale este un apărător aprig al autonomiei esteticului, al frumosului considerat ca un concept autonom, separat de orice ar constitui o atingere cu un alt domeniu de activitate intelectuală și separat mai ales de viață, de procesul istoric al transformării lumii și ideilor.

Aceasta nu i-ar conferi o poziție aparte în cadrul criticii noastre care – cu excepția lui Gherea și, în parte, a lui Ibrăileanu și semănătoriștilor – a mers pe drumul deschis de Maiorescu. Distincția deci nu este în ceea ce privește sistemul, ci în ceea ce privește metoda gândirii și metoda de lucru.

În cadrul aceleiași autonomii a esteticului, Lovinescu proceda la cuprinderea valorii prin impresie și intuiție. Într-o primă etapă a activității sale critice, d. G. Călinescu utilizează aceeași metodă. Dar curând aceasta i se pare a fi prea simplistă, și, cel puțin din punct de vedere teoretic, mult prea neconcludentă. De aceea d. G. Călinescu introduce în metoda sa de lucru noțiunea de structură.

Ce este aceasta? Este o aplicație a datelor noi ale psihologiei, la critica literară.

*

La începutul secolului XX, psihologii nu mai sunt mulțumiți de concepția asociaționistă a vieții sufletești, pe care o acuză de staticism și mecanicism. În locul elementelor izolate căutate și studiate de psihologia asociaționistă, psihologia nouă introduce noțiunea de întreg, de unitate, de structură. Psihologii caută să cuprindă viața sufletească în toată complexitatea procesului ei.

Plecând de la încercarea de a remedia aceste defecte ale asociaționismului, psihologia nouă, totalitaristă, structuralistă și dinamică – așa cum se afirmă – cade într-o cursă idealistă care-i anulează caracterul dialectic pe care într-o oarecare măsură îl conține.

În primul rând, această „Ganzheit” sau „Gestaltpsychologie” -- așa cum se reflectează mai ales în filosofia lui Dilthey – nu mai explică, așa cum făcea vechiul asociaționism, ci descrie și analizează: ea nu mai caută – pe

baza noțiunii de cauzalitate – să descopere legi de desfășurare ale vieții sufletești, ci caută structuri (unități, întreguri sau conexuri)^{*}, ea respinge năzuința vechii psihologii de a cunoaște viața psihică și în locul **cunoașterii**, așează trăirea. Astfel Dilthey nu face decât să promoveze filosofia idealistă.

În dorința de a oferi o prezentare sistematică a științelor spiritului („științele neologice”), Dilthey pune la baza lor psihologia sa structuralistă.

De ce aceasta? Pentru că, după Dilthey, științele spiritului (religia, dreptul, științele politice, istoria, literatura, arta) operează toate cu noțiuni psihologice, se raportează toate la manifestări ale sufletului omenesc, deci este foarte firesc ca în primul rând să pui în centrul tuturor preocupărilor o bună, o solidă psihologie. Aceasta este psihologia structuralistă, singura în stare să surprindă „omul format și viața sufletească întregă” (Dilthey).

Acceptarea structurii ca dat fundamental al vieții sufletești implică la Dilthey utilizarea a două noțiuni, care au cunoscut un succes deosebit în filosofia idealistă contemporană, în idealismul epocii imperialiste: **trăirea și înțelegerea**. Filosoful idealist opune aceste două noțiuni cunoașterii, care, după dânsul, este de un ordin inferior, după cum opune viața spirituală realității fizice (lumii exterioare), care nu poate exista fără cea dintâi, și care nu se manifestă decât în măsura în care este trăită de individ, reflectată în viața lui spirituală.

Ce este **trăirea**? Este cunoașterea spirituală sau, cum spune Dilthey[†] – pentru a nu utiliza cuvântul odios de cunoaștere! – „experiența interioară”, o unitate dinamică”, „indisolubilă”, o putere care, desfășurându-se, ia cunoștință de sine însăși. Prin acest act al trăirii noi putem prinde stările noastre sufletești și ale altor persoane, dar pentru a prinde manifestările obiective ale vieții umane, avem nevoie de **înțelegere**, de **comprehensiune** (Verstehen). Nici înțelegerea nu este o cunoaștere, ci un act de participare la viață, în general, care la fel ca și trăirea exclude explicarea[‡].

Dilthey pune în felul acesta, în jurul anului 1900, bazele unei „filosofii a vieții”, care va cunoaște numeroși adepți. Conținutul acestei filosofii ne arată izvorul de clasă din care țâșnește această exaltare romantică (în înțelesul cel mai rău al cuvântului) a individului și a spiritului amorf, și nu întâmplător ea a servit politicește mai târziu interesele fascismului și, pe plan

---

^{*} Conexul este, după psihologia structuralistă, faptul primordial al vieții psihice, punctul său de plecare. El reprezintă „totalitatea legăturilor” dintre parte și întreg, ceea ce-i conferă unitatea organică. După Dilthey toate faptele sufletești sunt trăite ca niște conexuri sau, după cum se exprimă: „Viața există pretutindeni, numai ca conex”.

[†] În „Ideen über eine beschreibende und zergliedernde Psychologie” (1894) Gesammelte Schriften Bd. V., pag. 153 și 156 (Cit. de N. Nagdazar în „Filosofia contemporană a istoriei”).

[‡] Wir erklaren durch rein itellektuelle Prozesse, aber wir verstehen durch das Zusammenwirken aller Gemuetskraefte in der Anfasung „(Explicăm prin procese curat intelectuale dar înțelegem numai prin colaborarea tuturor forțelor sufletului”) Dilthey în „Der Aufbau der geschichtlichen Welt in den Geisteswissenschaften” (1910).

etic, justificând „trăirea”, a putut permite săvârșirea celor mai monstruoase crime din istoria omenirii.

Această filosofie este o expresie fidelă a burgheziei în plină descompunere, ea traduce prin „totalitarismul” ei, tendințele expansioniste ale marelui capital monopolist, de aceea constituie unul din aspectele idealismului epocii imperialiste. Prin „trăire”, prin propagarea acestei frenezii a vieții spirituale, diltheismul nu face altceva decât să ocolească, să evite realitatea socială care, în epoca lui, ca și în cea următoare, este însuflețită și frământată de o puternică luptă de clasă.

Prin „trăirism” burghezia și moșierimea au încercat să întoarcă privirile întregii lumi de la lupta muncitorimii și de la ascensiunea ei socială și politică, corupând și aservindu-și astfel elementele slabe ale societății și în primul rând elementele slabe ale lumii intelectuale.

*

Am făcut această lungă digresiune asupra filosofiei lui Dilthey, pentru că datele ei fundamentale sunt cuprinse în baza ideologiei critice și ideologice istorice a d-lui G. Călinescu și asupra ei vom mai reveni.

Estetismul d-lui G. Călinescu nu este astfel un estetism maiorescian, așa cum l-a caracterizat E. Lovinescu. Cu Maiorescu nu are comun decât autonomia esteticului.

Dar Maiorescu pătrundea acest teritoriu autonom al frumosului într-un mod rațional, logic, explicativ.

Estetismul d-lui Călinescu este de natură pur afectivă, respingând atributele rațiunii. Doctrina d-sale critică este antiintelectualistă și antiraționalistă.

În „Tehnica criticii și a istoriei literare”, d. G. Călinescu scrie lămurit că rolul istoriei literare „nu e de a cerceta obiectiv problemele impuse din afara spiritului nostru, ci de a crea puncte de vedere din care să iasă structuri acceptabile”. Astfel, „ca să înțelegi pe Creangă, pe Eminescu și pe Caragiale, trebuie să descoperi la fiecare o structură proprie. Însă a descoperi este totuna cu a inventa, fiindcă dacă ea ar fi evidentă oricui, n-ar mai fi nevoie de nici o sforțare metodologică”. Și crezând că tendința antiștiințifică și antiraționalistă a concepției sale nu este suficient de explicită în pasajele citate, d. G. Călinescu ne oferă o notă (pag. 118, op.cit.) în care această atitudine este tradusă în termeni limpezi. „Scientismul în critică vine dintr-o confuzie de termeni. Pozitivismul își închipuie că criticul, prin explicație, înțelege arătarea raportului causal. Toți criticii științifici au făcut această eroare, luând opera de artă ca un simplu fenomen obiectiv și arătându-i cauzele exterioare... Explicațiunile lor pot fi juste, dar în istorie, în sociologie, oriunde afară de critică. A explica, în critică nu înseamnă a arăta cauza exterioară a emoției artistice, cauza adevărată a

emoției fiind însăși existența operei de artă... Nu există disciplină explicatoare a artei, ci numai critici comunicând practic emoția”.

Un exemplu concludent de aplicare a acestei ideologii critice este „Cursul de poezie” din „Principii de estetică”.

Pomind de la o idee justă („rămâne deci un adevăr câștigat că arta e o expresie a umanității”), d. G. Călinescu nu întârzie să revină la sentințele antiștiințifice și antiraționaliste.

Astfel d-sa stabilește, mai întâi, că estetica este „disciplina ciudată care nu-și cunoaște subiectul”, fiind, prin urmare, „o știință care nu există”. Trecând apoi la poezie, d-sa face o amplă expunere a poeziei moderne, a poeziei dificile, și a celei hermetice, în care sunt numeroase observații interesante și juste cu privire la tehnica hermetismului. Dar în ceea ce privește fondul activității poetice, d-sa emite o serie de propoziții care sunt caracteristice pentru linia antiștiințifică a criticii și esteticii sale.

Ne vom mărgini să dăm numai câteva din aceste propoziții, în ordinea în care ele sunt deduse de autor, din textele poetice analizate:

„O poezie nu e un conglomerat de imagini frumoase în sine, ci e un fenomen care începe abia cu apariția unei organizațiuni, adică a unui sens general. Unde nu e sens, nu e poezie. Să ne ferim însă să traducem cuvântul sens cu acela de înțeles. Ornamentațiunea unui chilim nu are niciun înțeles, dar are un sens, o orientare, putem să zicem, mai nimerit, un ritm care constituie forma, structura” (pag.22).

„Este deci un semn de grabă și de neintelență artistică să reprobăm tot ce nu înțelegem sub cuvânt de confuzie. A priori afirmăm că o poezie nu e făcută să fie înțeleasă de toată lumea. Ea cere o inițiere, o complicare sufletească, un sentiment al liturghiei” (pag. 36).

„Din această experiență ies unele sugestii, aceea de pildă că e bine să scăpăm din când în când de tirania inteligibilului... Evident, în materie de artă nu apelăm la sufragiul universal. Prin faptul că mulțimea respinge un anume fel de poezie, nu înseamnă că aceea nu este valoroasă” (pag. 57).

„Poezia nu are nici o legătură cauzală cu sentimentele așa zise adevărate și nici nu urmărește să trezească sentimente. Emoția poetică, dacă este un sentiment, este un sentiment sui generis, o emoție nepractică” (pag. 94).

„Poezia este o activitate fără finalitate, întrucât nu ne dă nici o imagine a realității și nu ne previne. În termeni obișnuiți, poezia nu ne învață, deci nu se cade să fie didactică și nu ne arată ce e bine și ce e rău, deci nu trebuie să fie morală. Poezia nu instruește și nu educă, ea e un pur exercițiu spiritual” (pag.95).

Și în concluzie, d. G. Călinescu afirmă:

„Poezia este un mod ceremonial, ineficient, de a comunica iraționalul, este forma goală a activității intelectuale” (pag. 99).

Aceste extrase ne edifică suficient asupra atitudinii d-lui G. Călinescu cu privire la problemele literaturii, în această etapă a activității d-sale critice. Este o atitudine respingând cuprinderea rațională, științifică a valorilor operei de artă și interesată mai ales de aspectul formal al acesteia. O dovadă în plus că antiraționalismul și antiscentismul implică o atitudine formalistă în fața fenomenului artistic.

Încă o dată, criticul se dovedește a nu fi un maiorescian ortodox. Poziția pe care o ocupă în acel moment d. G. Călinescu (anul 1939) reprezintă, dacă vreți, un maiorescianism putrezit, descompus.

Pentru Maiorescu arta mai era totuși „reprezentarea ideii sensibile”. D. Călinescu declară categoric: „Noi respingem orice conceptualism. Opera nu conține nici un fel de idee, nici abstractă, nici sensibilă, ci numai atitudinea curat formală a supunerii” (nota de la pag. 99).

Ce era d. D. Călinescu în această perioadă? Utilizând cuvântul lansat de curând de Julien Benda, l-am putea numi un teoretician al bizantinismului, adică un teoretician al acelor forme de descompunere ale artei și literaturii, specifice burgheziei în plină decadentă. Mergând pe linia gândirii lui Croce, Dilthey și a altora *eiusdem farinae*, era firesc să ajungă la o atitudine antiraționalistă în fața operei de artă, manifestând un individualism lipsit cu totul de orice orizont social, respingând orice legătură între opera de artă și viața oamenilor, refuzând adică tocmai relația esențială pentru înțelegerea valorilor adevărate ale unei manifestări artistice.

Trebuie să facem aci o remarcă. D. G. Călinescu își bazează în această epocă ideologia sa critică și istorică pe datele structuralismului. Prin „structură” d-sa tinde să cuprindă semnificația valorii. Dar explicația clară a ceea ce înțelege d-sa prin structură și mai ales modalitatea de a surprinde „structura” în opera de artă, nu ne este oferită.

Dilthey arată că structura poate fi surprinsă prin „trăire” și comprehensiune, iar semnificația acestor termeni am văzut-o mai sus. D. G. Călinescu nu utilizează această terminologie, iar când vorbește de **gestaltism**, se referă mai ales la direcția psihologică reprezentată prin Wertheimer, Koehler, Koffka, etc.

D-sa nu ține seama însă, în opera sa, de această referire. Școala lui Wertheimer și Koehler a studiat structura, plecând de la realitate, ocupându-se nu numai de structurile psihice, dar și de cele fizice și fiziologice și încercând să traseze științific legile structurilor. Practic – în ceea ce privește ideologia critică – d. G. Călinescu trage de fapt concluziile impuse cu necesitate numai de concepția diltheiană a structurilor.

În sensul acesta, d. G. Călinescu vorbește despre critici „comunicând practic emoția”, despre poezia care respinge înțelegerea și cere „inițiere, o complicare sufletească, un sentiment al liturghiei”, despre „tirania

inteligibilului”. Este un mod de a practica o specie de diltheism, fără a pronunța categoric numele lui Dilthey.

Concluziile ontologice și etice ale filosofiei diltheiene nu sunt susținute însă fățiș. La adresa „trăirismului”, de altfel, va avea cuvinte de ironie în „Istoria literaturii române”. Ce înseamnă aceasta? Că d-sa a fost, ca atâți alții, amețit de mirajul de „fată morgana” al idealismului filosofic al epocii imperialiste, dar nu s-a lăsat târât de curent până în mlaștinile pline de miasme ale „trăirismului”, și chiar dacă practică pe alocuri, în opera sa, un fel de „trăirism”, nu a fost preocupat de ridicarea acestui concept la rangul de teorie directoare.

Nu se poate trece însă peste faptul că, neînarmat suficient împotriva ideologiilor antiprogresiste, d. G. Călinescu a fost, la un moment dat, un apologet al confuzionismului cultural. Aspectul acesta, vizibil în ideologia critică, este și mai accentuat în ideologia istorică.

*

Orientarea antiraționalistă și antiscientistă a ideologiei critice a d-lui G. Călinescu domină și ideologia sa istorică.

Dacă am despărțit, în analiza operei d-lui G. Călinescu, ideologia critică de cea istorică, am făcut-o numai dintr-o necesitate metodologică, pentru că în planul realității nu există între aceste două manifestări ale operei sale nicio diferențiere de metodă, de gândire sau de conținut ideologic.

„**Tehnica criticii și a istoriei literare**” din „**Principii de estetică**” este primul document mai amplu care cuprinde ideile cu privire la istoria literară ale d-lui Călinescu și însemnătatea sa este accentuată de faptul că el este premergător „**Istoriei literaturii române**”, cuprinzând tocmai munca de fixare a ideilor care stau la baza acestei lucrări.

Acest document începe cu unele idei juste:

„Este cu puțință să faci critică curată, fără proiecție istorică, cu toate că adevărata critică de valoare conține implicit o determinațiune istorică, dar nu e cu puțință să faci istorie literară fără examen critic”.

Acest postulat implică urmărirea unui anumit fir logic rațional și științific pe care însă d. Călinescu îl rupe brusc.

Fraza următoare spune: „Cine exclude criteriul estetic din istoria literară, nu face istorie literară, ci istorie culturală. Așadar, putem încă de la început afirma, sub rezerva demonstrației ulterioare, că istoria literară este forma cea mai largă de critică, critica estetică propriu zisă fiind numai o preparațiune a explicării în perspectiva cronologică”.

Între prima afirmație și cea care-i urmează imediat, – în mod aparent logic, – este de fapt un gol, pe care demonstrația ulterioară îl va mări din ce în ce mai mult, în dauna raționalului și științificului, în dauna însăși a faptului istoric și în profitul „criteriului estetic”, care în opera istorică a d-lui

Călinescu se dovedește a fi până la urmă un element distrugător al înseși ideii de istorie.

D. Călinescu afirmă că există două modalități de a face istorie pe marginea literaturii: 1) istorie literară care valorifică estetic și numai estetic operele de artă, în „perspectivă cronologică” și 2) istorie culturală, care ar fi istoria literară care respinge criteriul estetic.

Această argumentație este șubredă de la început. În primul rând nu poți oferi o determinare istorică a faptului literar, sprijinind-o numai pe criteriul frumosului. Aceasta înseamnă o limitare, până la anulare, a însăși ideii de istorie, care este o disciplină având la bază legi izvorâte din realitatea concretă. Ori, cum însuși d. G. Călinescu recunoaște, **„istoria literară este numai o ramură a istoriei generale”** (pag. 121).

Istoria este o știință bazată pe legi precise, care stabilește legături cauzale între fenomene aparent disparate, care descoperă legătura interioară necunoscută încă a acestor fenomene, oferindu-ne un tot coerent, explicit, al actelor rezultate din activitatea umană reală. Acest lucru nu poate fi făcut decât de acela care pornește de la viața reală a oamenilor pe care este clădit faptul istoric.

Literatura nu se poate sustrage acestor legi. Ea este manifestarea în primul rând a unor conștiințe active, a unor oameni deci, care au existat sau care există, oameni care în opera lor au oglindit, conștient sau involuntar, un sector de viață socială pe care l-au parcurs în existența lor. Aceasta înseamnă să pui la baza cercetării istorice adevărul enunțat de Lenin și anume: **„Conștiința reflectă în genere existența, – acesta este principiul general al întregului materialism”**.

Frumosul nu este eliminat dintr-o asemenea interpretare a istoriei; el este dedus, lămurit cauzal, arătat în desfășurarea lui istorică, în progresul sau regresul său real legat de progresul sau regresul temporar al societății. Elementul critic este și el conținut într-o asemenea interpretare a istoriei. Dar nu o critică terorizată de fantoma frumosului, ci o critică liberă, realizând legătura firească dintre conștiința cuprinsă în opera de artă și existența pe care ea o reflectă.

Perspectiva cronologică nu este suficientă pentru realizarea determinării istorice. Cronologia simplă este numai o fugă disperată la suprafața evenimentelor, o înșiruire sarbădă de date, de fapte și evenimente. Istoria presupune adâncirea, tocmai, în viața socială a oamenilor, a ceea ce cronologia leagă cu un fir prea slab și prea puțin lămuritor.

Nu este de ajuns să-l gândim pe Rascolnicov după Hamlet, sau pe Shakespeare după Dante. Cu aceasta nu am făcut încă istorie. Începem să facem istorie abia din momentul în care arătăm legătura dintre Hamlet și lumea în mijlocul căreia apare, sau legătura dintre opera lui Dante și timpul care a zămislit-o.

În ceea ce privește cea de a doua afirmație a d-lui Călinescu (că istoria literară, în absența criteriului estetic, este o istorie culturală), d-sa nu face decât să comită greșeala de a izola într-o sferă separată ceea ce logica impune să fie considerat ca inclus în sfera mai mare a culturii. Pe baza acestei afirmații s-ar putea trage concluzia – evident eronată – că literatura nu constituie o parte din manifestările multiple ale culturii umanității.

Pomind la enunțarea a ceea ce constituie „tehnica criticii și a istoriei literare”, d. G. Călinescu nu ne oferă o succesiune de idei conturate și înlănțuite logic, crescând progresiv până la construcția fermă a unui sistem, ci simple propoziții categorice, pe care lectorul trebuie să le admită sau nu, ele nefiind susținute de o argumentație bogată, concludentă. Extrăgând propozițiile esențiale ale acestui document, ele ar fi următoarele:

1) Istoria literară nu comportă legătura dintre fenomene. Argumentele pe care d. Călinescu își sprijină această afirmație nu au de fapt nicio legătură cu cauzalitatea reală. Astfel, d-sa arată că – esteticeste vorbind, – nu se poate stabili nici o legătură cauzală între Dante și Shakespeare, „unica notă a operei lor fiind aceea că sunt în sfera artei” (pag. 102).

„Raportul de cauză – mai scrie d-sa – nu poate fi introdus în istoria literară, fiindcă în nici un caz nu se poate admite că purtările lui Hamlet au înrâurit istoricește pe Rascolnicov” (pag. 107).

Logica unor asemenea afirmații este fără îndoială de domeniul sofismului, pentru că adevărata cauzalitate presupune legătura dintre cauză și efect, și nu legătura dintre două efecte. Legătura cauzală reală, primordială, nu este astfel între opera lui Dante și cea a lui Shakespeare, sau între Hamlet și Rascolnicov, ci între condițiile istorice în care au trăit primii doi, și opera lor literară, și între condițiile istorice ale epocii lui Shakespeare sau Dostoievski și caracterele personajelor lor principale.

În afară de aceasta, noi nu putem spune categoric că Hamlet nu a înrâurit câtuși de puțin construirea personajului dostoievskian. Aceasta ar însemna să anulăm cu totul puterea de acțiune a ideilor; ceea ce ar fi o greșeală fundamentală, pentru că ideile au o forță pe care nu trebuie să o ignorăm, după cum nu trebuie să exagerăm, acordându-le primordialitatea asupra realității obiective sociale.

Dar făcând o asemenea legătură, după d. G. Călinescu nu mai suntem în domeniul istoriei literare, ci în afara ei. **„Cine cercetează împrejurările sociale din care a ieșit observația din *Madame Bovary*, face istorie exterioară literaturii, cine studiază lumea însăși din acel roman ca realitate cu toate problemele ce decurg din ea, acela nu mai face istorie literară”** (pag. 105-106). Din acest mod de a înfățișa problematica istoriei literare, decurge a doua propoziție, care este și definiția istoriei literare, după d. G. Călinescu.

2) Istoria literaturii este „istoria fenomenelor fictive sau artistice”, deosebită de istoria generală, care este istoria fenomenelor reale”. Și d. Călinescu adaugă: „singura deosebire este că faptele istorice sunt evidente, în vreme ce faptelor ficțiunii trebuie să le dovedim realitatea artistică. Însă puțința de a le desfășura istoricește e o dovadă că ele există, altfel studiul istoric pare fals” (pag. 106).

3) Considerând operele de artă ca „fenomene izolate, remarcabile numai prin expresivitatea lor” (pag. 102), d. G. Călinescu ajunge la concluzia, că „succesiunea în istoria literară este, ca și în istoria politică, empirică și neprevizibilă” (pag. 106), ceea ce este cu totul neadevărat pe plan istoric, iar pe plan etic înseamnă afișarea unei atitudini sceptice, descurajante și paralizante a oricărei voințe de a face mai mult și mai bine, pentru progresul societății deci și pentru cel al artei. Adevărul este că, pe plan politic, din analiza amănunțită a forțelor sociale care se înfruntă la un moment dat al istoriei, ca și a condițiilor materiale în care această înfruntare are loc, noi putem prevedea desfășurarea viitoare a evenimentelor politice, iar pe plan literar, legând evoluția literaturii de cea a societății în care se dezvoltă, putem arăta cu suficientă certitudine aspectele viitoare pe care le va îmbrăca. Astfel, putem spune cu certitudine că în țările supuse dominației marilor monopoluri și trusturi, din cauza antagonismului profund dintre forțele imperialismului – ale capitalismului muribund – și cele ale democrației, literatura burgheză va decade din ce în ce mai mult, până la forme din cele mai hibride și mai aberante, situându-se la periferia artisticului, pe când literatura claselor oprimite, pe măsura creșterii conștiinței lor politice și a puterii lor de luptă, va crea opere de artă din ce în ce mai puternice, valabile din punct de vedere artistic cu atât mai mult, cu cât vor ști să traducă mai concret aspirațiile milioanele de oameni apăsați de jugul exploatării imperialiste.

O asemenea interpretare presupune considerarea istoriei ca o știință bazată pe anumite legi, „o știință în sensul că reunirea, verificarea și coordonarea faptelor sunt supuse la reguli speciale de critică și metodă științifică”, așa cum spune d. Călinescu. Numai că d-sa adaugă: „Totuși, această concepțiune este exagerată” (pag. 107), anulând astfel valoarea enunțului imediat anterior.

Istoria ca știință implică noțiunea de obiectivitate. Acest lucru este sensibil și d-lui G. Călinescu, însă d-sa soluționează această problemă a adevărului istoric, a obiectivității istoriei, foarte ușor și rapid: „**Rigoriștii vorbesc des de subiectivitate, de atitudine neștiințifică cu privire la interpretare. Deci se pune întrebarea: obiectivitatea și subiectivitatea, admitând că cercetătorul n-are intenții neonestе și pornește de la fapte autentice, este numai o chestiune de știință ori de neștiință?**”

Și răspunsul la această întrebare formează o altă propoziție esențială a interpretării istoriei literare a d-lui Călinescu:

4) „**În afară de autenticitate și onestitate, noțiunea obiectivității n-are nici un sens. Orice interpretare istorică este în chip necesar subiectivă**” (pag. 108). Și aici intervine utilizarea noțiunii de structură, pe care am văzut mai sus că d. Călinescu o reclamă de la direcția dată de Wertheimer, Koehler, Koffka ș.a., dar o aplică după exemplul lui Dilthey.

Argumentând orientarea structuralistă a criticii și istoriei sale literare, din această perioadă, d. Călinescu ajunge la concluzia că: „rostul istoriei literare nu este de a cerceta obiectiv probleme impuse din afara spiritului nostru, ci de a crea puncte de vedere care să iasă structuri acceptabile” (pag. 113), iar ca o concluzie finală a întregii discuții și ca o subliniere a faptului că „**istoria este în chip necesar subiectivă**”, d. G. Călinescu scrie: „**Nu există istorie literară, ci numai istorici literari**”.

Ce face astfel d. Călinescu cu această enunțare a principiilor teoretice care vor sta la baza „Istoriei literaturii române”? Noi credem că d-sa înlocuiește istoria, ca disciplină conturată, cu aspect precis, cu o „idee” asupra istoriei, care nu aduce nimic nou, ea purtând vechile stigmate ale idealismului, așa cum sunt cunoscute de toată lumea. Ori, este o deosebire profundă între istorie, așa cum ne este impusă – din afara spiritului nostru – de înlănțuirea complexă, dar nu nedeslușită a activității umane, și ideea de istorie, așa cum am fi capabili să ne-o construim în mod arbitrar în mintea noastră, pentru a o aplica apoi realităților care ne înconjoară. O astfel de comportare în fața realităților nu constituie o noutate. Ea este o veche maladie a gândirii, diagnosticată sub numele de „gândire speculativă”. Pentru mințile neavertizate, această modalitate de a prezenta lucrurile a fost și mai este încă investită cu demnitate și prestigiul „secretului”, al „marilor adevăruri” care nu sunt pentru orice muritor de rând. Marx și Engels au biciuit fără milă această farsă a gândirii burgheze și au arătat, pe înțelesul tuturor, care sunt sforile ascunse ale acestui „secret”.

„Dacă din merele, perele, fragii și migdalele” reale, îmi formez reprezentarea generală de „fruct”, dacă merg mai departe și îmi imaginez că reprezentarea mea abstractă obținută din fructele reale: „fructul”, este o ființă care există în afară de mine, ba mai mult, că el constituie adevărata esență a pereii, a mărului etc., prin acest fapt eu declar – exprimându-mă în mod speculativ – „fructul” drept „substanță” a pereii, a mărului, a migdalei, etc. Prin urmare, faptul că para este pară, că mărul este măr e neesențial pentru mine. Pentru mine, esențialul în lucrurile acestea nu este existența lor reală, perceptibilă prin simțuri, ci ființa pe care eu am dedus-o dintr-însele prin abstracție și pe care le-am substituit-o lor, ființa reprezentării mele, „fructul”.

E drept că intelectul meu concret, sprijinit de simțuri, deosebește un măr de o pară, sau o pară de o migdală, dar rațiunea mea speculativă declară

această deosebire drept neesențială și indiferentă. Ea vede în măr același lucru ca și în pară, iar în pară același lucru ca și în migdală, anume fructul.

Această confesiune a filosofului idealist, redată de Marx și Engels în „Sfânta familie, sau: critica criticii critice”, poate fi pusă în gura oricărui filosof idealist, a oricărui gânditor care acceptă prin definiție întâietatea spiritului asupra materiei, ca și a oricărui gânditor utilizând metoda de cercetare a metafizicii – adică cercetarea lucrurilor în izolare și nemișcare – indiferent dacă ea lucrează în domeniul filosofiei, al științelor naturale, al istoriei sau literaturii, și indiferent dacă filosoful este idealist sau materialist.

Perspectiva asupra istoriei și a literaturii oferită de d. Călinescu ca și metoda sa de lucru, suferă tocmai de acest viciu al rațiunii speculative, care îmbracă realitatea cea mai concretă în hainele sacerdotale ale „marelui secret”, accesibil numai inițiaților.

De aceea d-sa refuză să admită că istoria implică această legătură elementară a cauzalității și o înlocuiește cu cronologia plată și ne semnificativă, de aceea d-sa scoate faptul literar din legăturile lui multiple și-l prezintă ca „**un fenomen izolat, remarcabil numai prin expresivitatea lui**”, de aceea d. Călinescu consideră „frumosul” ca o transcendență, ceva ce nu poate fi prins, nici analizat, plutind ca o nălucă prin operele literare și de aceea literatura însăși, nu este pentru d-sa – în această etapă a activității sale critice – decât o funcție deosebită de fenomenele reale, deosebită deci și ruptă de realitate, de viață.

Acceptând ideile sale, așa cum sunt înfățișate în acest document, ar trebui să admitem că nu există o istorie a oamenilor, ci numai o „idee” de istorie, și istorici exprimând-o; că nu există o literatură traducând năzuințele și zbuciumul oamenilor, ci numai o ficțiune, o „idee” de literatură: că nu există un frumos de care oricine se poate bucura, ci numai o „idee” de frumos, foarte abstractă și ascunsă vulgului, accesibilă numai rafinaților și inițiaților; că nu există un adevăr obiectiv, independent de noi, ci numai „adevăruri” subiective.

Mergând pe acest drum, ajungem să negăm istoria, să negăm arta, să negăm frumosul, să negăm viața.

Acest lucru a început să-l facă gândirea burgheză din momentul în care societatea burgheză a început să fie măcinată de contradicțiile sale interioare, și-l face cu amploare deosebită, mai ales în zilele noastre, care istoricește sunt zilele capitalismului muribund.

D. G. Călinescu nu a făcut decât să se lase furat de farmecul funerar al unei ideologii în descompunere. În loc să plece de la considerarea realității, să se ridice la teorie, la gândirea abstractă pentru a se reîntoarce apoi la realitate, la practică, proces care oferă singura modalitate de a cunoaște adevărul și realitatea obiectivă, d-sa pleacă de la o gândire abstractă, antirațională și neștiințifică (așa cum e cuprinsă în „Tehnica criticii și a

istoriei literare”), coboară la realitate (în „Istoria literaturii române”) și se ridică apoi din nou la abstracțiuni și mai teribile (în „Istoria văzută ca o sinteză epică cu legi inefabile” din „Jurnalul literar”, 1947).

Aplicarea unei asemenea proces de gândire la tratarea istorică a literaturii românești trebuie să ducă, în mod necesar, la un rezultat deficient, așa cum și premisele de la care d. G. Călinescu a pornit sunt neistorice, neștiințifice, incapabile deci de a cuprinde coerent, de a înlănțui cu fermitate științifică și de a pătrunde critic faptul literar, în toată amploarea desfășurării lui istorice.

Nu ne gândim să analizăm în amănunțime toate lacunele acestei „Istorie a literaturii române” a d-lui G. Călinescu, prima istorie monumentală pe care literatura noastră o cunoaște și care prin cantitatea uriașă de muncă pe care a implicat-o, prin devotamentul de cercetător al autorului, prin grija plină de atenție de a-i pune la bază o documentare cât mai amplă și mai completă, și printr-un remarcabil talent de portretist, merită toată atenția. Analiza amplă a acestei opere ne propunem s-o facem ulterior, după cum altădată ne propunem să discutăm calitățile și deficiențele „**Operei lui Mihai Eminescu**”, singura exegeză amplă până acum – impresionantă prin grija documentării și utilizării unei vaste aparaturi de documente și izvoare, dintre care cele mai multe inedite – a literaturii eminesciene.

*

Terminând lectura „Istoriei literaturii române” a d-lui G. Călinescu, primul gând care străbate mintea cititorului – ce se poate desprinde din farmecul de portretist inteligent și plin de vervă, de analist, stăruitor al stărilor sufletești, de exploatator asiduu al pitorescului cuprins în figurile și în faptul literar și de stilist indiscutabil al autorului – este că titlul acestei monumentale opere rămâne inadecvat cuprinsului ei propriu zis.

O istorie presupune în primul rând un criteriu, un schelet necesar, pe care carnea evenimentelor și apoi haina prezentării lor exterioare să fie fixate. O istorie presupune o înlănțuire cauzală care să poată oferi la sfârșitul lecturii o perspectivă de ansamblu, deschizătoare de noi perspective în viitor și presupune mai ales o adâncire și fixare a conturului faptelor istorice în mintea cititorului, prin raportare la zbaterea, la agitația și la lupta, la succesele sau insuccesele oamenilor a căror activitate alcătuiește înseși liniile fundamentale ale acestui contur istoric.

Asemenea preocupări nu sunt vizibile în „Istoria literaturii române” a d-lui G. Călinescu și am văzut că autorul ei are, în materie de istorie, un punct de vedere anistoric: respinge cauzalitatea necesară și specifică a faptelor istorice, considerând operele de artă ca „fenomene izolate remarcabile numai prin expresivitatea lor”, prinse în continuitatea simplei cronologii; respinge posibilitatea extragerii din cursul desfășurării evenimentelor istorice a unor legi care să poată constitui legi generale de

evoluție a literaturii și respinge însăși ideea realităților obiective, independente de noi, a faptelor istoriei, afirmând că „istoria literară este o istorie a fenomenelor fictive sau artistice, deosebită de istoria generală” care este „istoria fenomenelor reale”. De asemenea am văzut, în „Tehnica criticii și a istoriei literare”, că d-sa afirmă că nu există a istoriei obiectivă ci numai o istorie „în chip necesar” subiectivă, că nu există istorie literară „ci numai istorici literari”, a căror singură preocupare trebuie să fie de a crea puncte de vedere din care să iasă structuri acceptabile.

Poziția pe care o ocupă astăzi d. Călinescu în teoretizarea fenomenului istoric, este o poziție net idealistă și în plus poziția unui idealism cu totul retrograd – prin ignorarea voită și totală a realității – care este idealismul subiectiv. Pentru un astfel de mod de a gândi lucrurile subiectul este în mod categoric demiurgul, făuritorul și constructorul realității, așa după cum pentru d. Călinescu nu există o istorie a literaturii, ci numai istorici literari exprimând-o.

Dăruind lucrării sale acest titlu de „Istorie a literaturii” autorul ei a fost astfel de la început inconsecvent cu un rezultat nefericit, deoarece nu putem considera decât nefericită această compromitere a rezultatului unei munci considerabile, singulare prin proporțiile ei, în literatura noastră.

O altă caracteristică a lucrării d-lui Călinescu este metoda de lucru vicioasă care-i stă la bază. Această metodă decurge din însăși poziția filosofică a autorului. Unei anumite poziții filosofice îi corespunde metodă specifică de lucru în ceea ce privește cuprinderea fenomenelor din natură, societate sau gândire. Pentru filosoful materialist, lucrul cel mai important în această privință este faptul enunțat de poziția cea mai înaintată a gândirii materialiste, de marxism-leninism, și anume că „niciun fenomen în natură nu poate fi înțeles dacă-l vom lua izolat, nelegat de fenomenele înconjurătoare”^{*}.

Înțelegerea justă a fenomenelor presupune astfel cuprinderea lor dialectică, stabilirea legăturilor vizibile dintre lucruri sau dintre idei, punerea în evidență a legăturilor ascunse, stabilirea sistematică a interdependenței reale și necesare a fenomenelor, a interacțiunii lor, care se impune cu tărie oricărui cercetător care nu are ochii bandajați de legătura opacă a idealismului.

„Concepția marxistă asupra metodei de gândire comportă un maximum de exigențe, o totalitate de condiții care se întrepătrund și se sprijină reciproc. În primul rând, metoda trebuie să pornească de la realități, de la practică, de la obiect, iar nu de la subiect, nu de la conștiință și formele ei subiective; în al doilea rând, metoda dialectică se înalță pe o concepție ontologică materialistă, orice fenomen relevând în ultimă instanță o bază materială; concepție dialectică

---

^{*} I. V. Stalin: „Despre materialismul dialectic și materialismul istoric”.

marxistă înfățișând universul ca o continuă mișcare, schimbare și dezvoltare, ca o continuă creștere și îmbogățire de forme și manifestări, ca treceri bruște de la schimbări cantitative la schimbări calitative, rezultă că metoda de cercetare va ține seama de deosebirile calitative ale fenomenelor, de gradul lor de complexitate și deosebire specifică, într-un cuvânt va oglindi: structura dialectică a realității, va impune gândirii reflectarea obiectului. Fenomenele complicate ale suprastructurii vor cere deci o aplicare a metodei la gradul lor de complexitate pe care nu îl au fenomenele mecanice”^{*}.

Acest citat subliniază îndeajuns necesitatea unei metode de lucru științifice, precise, cuprinzătoare și pătrunderea acestui lucru ne permite să înțelegem de ce ignorarea lui poate compromite cele mai bune intenții și cea mai asiduă străduință.

D. G. Călinescu a utilizat tocmai calea inversă, calea cea mai nefericită și mai spinoasă – nu prin eforturile sau dificultățile pe care le-ar comporta – ci prin rezultatul însuși al muncii.

Gânditor idealist, ridicând subiectivitatea la rangul de creator al faptului real, d. G. Călinescu folosește metoda opusă celei dialectice, și anume metoda de gândire și de lucru metafizică, metoda care nu consideră un fapt sau un eveniment decât în mod izolat, rupt din contextul său real, nu-l consideră în mișcare, în devenire ci în nemișcare, în imobilitate, permițând, cercetătorului – după expresia atât de plastică a lui Engels – să vadă copacii, dar împiedicându-l să vadă pădurea.

Imaginea lui Engels este ilustrată în mod sensibil de „Istoria literaturii române” a d-lui G. Călinescu, care este într-adevăr o înșiruire cronologică de fapte literare izolate, fără legătură evidentă între ele, înșiruire care permite cunoașterea lor individuală, dar care nu ne oferă perspectiva lor, adică tocmai istoria lor, cuprinderea lor într-un mănunchi coerent.

În loc de a pleca de la realități și a se ridica la un sistem de cuprindere a lor, într-o viziune largă și dinamică, d. Călinescu pleacă de la un sistem pe care și-l alcătuiește pentru circumstanță, sistem care ignoră cu trufie realitatea și în care închide într-o învălmășeală pitorească, dar dezastruoasă pentru sensul însuși al istoriei, evenimentele literaturii noastre.

Ce rezultă din toate acestea?

În primul rând lipsa – în afara cronologiei semnificative – a unui plan metodic de lucru.

În al doilea rând lipsa unui criteriu precis, care să ordoneze materialul prelucrat și în jurul căruia acest material să poată fi ordonat în mod logic.

În ceea ce privește prima observație, trebuie să subliniem că ridicarea cronologicului la rangul de principiu coordonator ale evenimentelor istoriei

---

^{*} Dintr-un interesant studiu al d-lui C. Ionescu-Gulian: „Materialism și idealism în problema metodei”, publicat în revista Studii II, p. 240.

literare constituie o caracteristică generală a istoriilor literare care s-au scris la noi, indiferent dacă luăm *Istoria literaturii române* a lui Ovid Densusăianu, pe cea a literaturii române vechi a lui Sextil Pușcariu sau Cartoian, sau pe cea a lui Nicolae Iorga sau D. Murărașu.

Iar în ceea ce privește criteriile utilizate, găsim criteriul eticului și al finalității naționale la N. Iorga, criteriul genurilor literare și a problemei valorilor la E. Lovinescu și criteriul etnicului, al rasialului la D. Murărașu.

Ce criteriu folosește d. G. Călinescu în construcția lucrării d-sale? În „Tehnica criticii și a istoriei literare” am văzut că singurul criteriu valabil pe care d. G. Călinescu îl indică este criteriul esteticului. Acesta și numai acesta era singurul criteriu care, după d-sa, putea permite criticii literare să evolueze către istoria literară. „Cine exclude criteriul estetic nu face istorie literară”, scria d-sa. „Istoria literaturii române” pe care ne-a dăruit-o este într-adevăr credincioasă acestui punct de vedere, dar numai în ceea ce privește fabricarea cărămizilor din care se ridică edificiul construit. Cât de șubred este acest criteriu și cât de inapt de a dăruir perspectiva istorică, atunci când este luat în mod izolat și impus cu tiranie deasupra oricărui altuia, ne-o demonstrează însăși „Istoria literaturii române” a d-lui Călinescu, care pentru a oferi cât de cât perspectiva istorică, trebuie să părăsească în unele momente platforma subiectivității absolute și a estetismului și să se situeze pe platforme ceva mai concrete, mai apropiate de figuri, de fapte sau evenimente reale. Dar de îndată ce părăsește domeniul izolat al figurii artistice sau al evenimentului pe care l-a interpretat estetic, deci îndată ce a fabricat cărămida pregătită în vederea construcției, d. G. Călinescu se află într-o adevărată dilemă. Cu ce anume să prindă unele de altele aceste cărămizi pentru a ridica edificiul istoric? Și pentru că poziția d-sale idealistă și metoda de lucru metafizică îl împiedică de a găsi singurul criteriu valabil pentru a putea prinde copacii în perspectiva pădurii, d. G. Călinescu recurge rând pe rând la criteriile cele mai variabile. Astfel:

1. Criteriul istoric, bazat pe date economico-sociale (vezi capitolul „Literatura de ev mediu întârziat”) pe care, este adevărat, îl utilizează numai la un singur capitol și nu în sens materialist ci tot în sens idealist, oferindu-se nu condițiile istorice din care a izvorât o astfel de literatură, nu particularitățile literaturii noastre a feudalității, ci pur și simplu descrierea acestei literaturi fără adâncirea temelor sale esențiale, literatură care aparține feudalității – așa cum reiese din prezentarea d-lui G. Călinescu – numai prin faptul că este situată cronologic către sfârșitul epocii feudale europene și începutul celei burgheze.

2. Criteriul curenților literare: „clasicii întârziați”, „romanticii”, „poporanismul”, „intimiștii”, „tradiționaliștii” etc., etc. Curente literare nu

---

* Ceea ce este între ghilimele reprezintă titluri de capitole.

sunt definite prin baza materială care le-a dat naștere, ci pur și simplu descrise în ceea ce constituie manifestarea lor, făcându-se enumerarea autorilor și analiza estetică, sau descrierea conținutului operelor care conferă o caracteristică acestor curente.

3. Criteriul personalității artistice: „momentul Vasile Alecsandri”, „Eminescu” ș.a.m.d.

4. Criteriul personalității politice: „epoca domnitorului Cuza”, „epoca domnitorului Carol”.

5. Criteriul genurilor literare: „Întemeierea prozei” (1840); Proza și teatrul după 1859 etc.

6. Criteriul școlilor literare: „Patrioți și unioniști”; „Junimea”, „Literatorul”; „Contemporanul”, etc.

7. Criteriul problemelor: „Arta cu tendință” (1881); „Tendința națională” (1906); „Iconografie mistică”, „Doctrina miracolului” (1926); „Filosofia neliniștii și a aventurii”, „Literatura experiențelor”.

8. Criteriul etnicității: „Specificul național”, care este și ultimul capitol, fiind într-un fel, un capitol concludiv, dar necuprinzând de fapt nicio concluzie, sau mai bine spus, trăgând în patru pagini concluzii de ordin etnic la 383 de pagini de expunere descriptivă și analiză estetică.

La prima lectură făcută după apariția lucrării, mărturisim, am avut impresia că ne aflăm în fața unei construcții fantastice, în care peste o aripă începută în stil roman, s-ar fi construit o alta „în stil gotic și din ea o altă aripă în stil bizantin, și astfel din stil în stil, până la liniile simple ale cubismului, totul agrementat cu o decorație vicioasă în cel mai pur roccoco. Această impresie s-a adâncit în cursul lecturilor ulterioare.

Această înfățișare pe care o ia construcția ridicată de d. Călinescu nu este un insucces al d-sale personal, ci, dincolo de persoana d-sale, este insucces al întregului estetism, și al întregului idealism subiectiv căruia d. G. Călinescu i-a încredințat spre orientare fructul strădaniilor d-sale. Credem că „Istoria literaturii române” a d-lui G. Călinescu demonstrează cu suficientă claritate faptul că din poziția idealistă în fața fenomenelor naturii, ale istoriei sau gândirii, nu poți vedea decât o ceață informă, în care conturul lucrurilor sau evenimentelor se pierde.

D. G. Călinescu a încercat să treacă cu eroism, într-un anumit sens, peste un impas esențial: cuprinderea realității istorice în acest adevărat pat al lui Procust, care este gândirea metafizică. Încercarea a eșuat, d-sa neputând fi, până la urmă și întru totul, fidel construcției sale speculative și trebuind să se aplece în fața evidențelor ridicate de realitatea istorică, naufragiind într-o stridentă acumulare de criterii, în această căutare febrilă a unei soluții a impasului d-sale esențial.

Cu totul altfel a soluționat acest impas un confrate al d-lui G. Călinescu, critic impresionant, antiscientist prin convingere și antiraționalist

puternic dar fără ferocitate: Albert Thibaudet, ultimul mare critic al decadentismului francez. În fața neputinței de a construi un tot coerent pe baza purului estetism, Thibaudet utilizează în a sa „Histoire de la littérature française” criteriul generațiilor, care nu este cel mai fericit, dar care în orice caz se bazează pe fapte reale și pe oameni reali, are deci un contact oarecare cu realitatea.

Și dacă în tratarea materialului, acesta nu este adâncit, nu este explicat și lămurit pe deplin, cititorul rămâne totuși după lectură cu impresia curgerii istorice a evenimentelor, cu sensul unei existențe reale a lor, datorită faptului că utilizând un singur criteriu în fixarea istorică a evenimentelor, întreaga lucrare capătă un aspect încheșat, ceea ce ușurează prinderea și reținerea lor de către cititor.

Dincolo de multiplicitatea și de haosul criteriilor, care fac imposibilă o prindere, o fixare sigură a cărămizilor în cadrul clădirii, imprimându-i un caracter de amenințătoare șubrezenie, chiar cărămizile fabricate de d. G. Călinescu – portrete literare înșiruite cronologic – suferă, sunt ele înseși șubrede din cauza estetismului de care sunt năpădite și minate.

Nu putem insista prea mult asupra acestui punct, pentru că ar însemna să luăm lucrarea capitol cu capitol și să arătăm deficiențele în interpretarea faptelor descrise, deficiențe datorate criteriului estetic de care interpretarea critică este dominată și care compromite un material documentar de o bogăție într-adevăr impresionantă și o onestitate de lector care a căutat să stoarcă din materialul avut la îndemână maximum de conținut.

Am trecut în revistă până acum cauzele care fac ca „Istoria literaturii române” a d-lui G. Călinescu să fie o încercare neizbutită de a cuprinde cu adevărat evoluția literaturii noastre. Continuăm aici argumentarea obiecțiunilor ridicate.

Dacă luăm la întâmplare o figură literară și opera corespunzătoare, de pildă Mihail Kogălniceanu, care este o personalitate intrată adânc în conștiința maselor și având interesante și bogate trăsături de caracter, care permit istoricului o expunere vie, colorată – constatăm, după lectura capitolului, un lucru care nu este lipsit de importanță, și anume: rămânem după citirea portretului făcut de d. Călinescu cu impresia de vag și de neconturat. În conștiința cititorului rămân câteva trăsături de caracter puternic imprimate: pasiunea de a cunoaște cât mai mult a lui Kogălniceanu, care, trimis în străinătate de tatăl său, pentru a învăța negustoria și industria, înfrânge ordinul părintelui și învață filosofia, istoria, dreptul ș.a.m.d., dragostea de patrie, caracterul său dârz, neșovăielnic, îmbinat cu un sentimentalism de coloratură romantică etc., etc., toate evocate cu un remarcabil talent de portretist, prin pana vie, mobilă, prinzând în mișcări rapide, dar sigure, schița de portret a celui studiat, dar o schiță încărcată de liniile mărunte, secundare, ale pitorescului și nesemnificativului. Terminând

de citit portretul făcut de d. G. Călinescu lui Mihail Kogălniceanu, ne-am întrebat prin ce anume este acesta o figură progresistă și prin ce rămâne ca atare în conștiința cititorului.

Trăsăturile de caracter esențiale, definind, adâncind și lămurind progresismul lui Kogălniceanu, sunt estompate de zeci de linii mărunte, de amănunte pitorești lipsite de însemnătate, după cum din opera lui Kogălniceanu sunt scoase prea puțin în evidență caracteristicile elementului revoluționar, progresist, care formează tocmai ineditul operei sale, și este subliniată mai mult latura ei general romantică.

Cititorul atent se va întreba desigur prin ce a fost Kogălniceanu un revoluționar și, mai ales, de ce a fost un revoluționar? Dacă la prima întrebare există, în portretul făcut de d. G. Călinescu, un răspuns vag intuit, la a doua întrebare nu găsim niciun răspuns.

D. G. Călinescu îl prezintă pe Kogălniceanu ca un „mesianic pozitiv”, scoțând dintr-odată în relief și impunând ideea abstractă, falsă, a unei credințe și a unei misiuni innăscute, predestinate. Trăsăturile de caracter cu care autorul schițează portretul revoluționarului moldovean măresc această impresie. Lipsește din acest portret tocmai informația esențială, caracteristică, menită să ofere portretului o bază materială și să-l concretizeze, să-l ancoreze în realitate.

D. G. Călinescu vorbește astfel de diferite ocupații și meșteșuguri practicate de acest burghez luminat, dar omite să precizeze că Kogălniceanu era un reprezentant al capitalului industrial și al industriei în creștere în acea epocă la noi în țară, că era interesat mai ales în industria textilă și ca atare prin înseși interesele sale materiale de clasă, precise, trebuia să fie un adversar al boierimii conservatoare sau al liberalilor trădători, reprezentanți ai capitalului cămătăresc, interesați mai mult în speculații bănești de tot felul și legați prin aceasta mai mult de boierimea conservatoare, pe care o alimentau cu bani, decât de capitalul industrial reprezentând o investiție productivă și prin însuși caracterul ei novator, deschizător de noi perspective sociale, progresistă. Această ignorare a semnificativului, cultivarea excesivă a pitorescului, lipsa firului material care se lege figurile portretizate de societatea, de viața, din mijlocul căreia au apărut, este o caracteristică generală a lucrării d-lui G. Călinescu.

În plus, portretul este făcut pe temeiul linearului, al planului unilateral, fiind lipsit de adâncimea și de mișcarea, pe care numai prinderea contrazicerilor interioare le poate oferi.

Astfel, în portretul literar al lui Vasile Alecsandri lipsește zbaterea continuă între progresism și reacționarism, vizibilă în viața și opera poetului, pe care Ibrăileanu a prins-o atât de bine, numindu-l un „junimist

patruzeocioptist”^{*}, formulă care definește baza materială, de clasă, a atitudinii poetului și luminează natura contrazicerilor interioare ale operei sale.

Nu putem trece de asemenea peste portretul lui C. Dobrogeanu-Gherea, fals, obtuz și opac, deformat cu vizibilă ostilitate, căruia i se anulează aproape în întregime meritele deosebit de importante de întemeietor, de fapt, al criticii literare și de întemeietor al criticii științifice.

„Singura lui preocupare este schimbarea ordinii sociale. Cu această mentalitate violent practică, el nu vede în artă decât un mijloc de propagandă politică, și cu toate că nu i s-ar putea tăgădui capacitatea emoției, este izbitoare la el imposibilitatea de a concepe gratuitatea artei. Priceperea literară a lui Gherea este nulă și importanța lui, câtă e, trebuie căutată în vivacitatea dialectică”[†], scrie d. G. Călinescu.

„Dobrogeanu-Gherea s-a exercitat mai cu seamă în polemică, în care imitatorul maioreșcian caută să creeze formule, să strângă pe adversar în logică și să utilizeze ironia subțire. Însă Gherea e prolix, abundent, fără spirit speculativ, profund și fără duh. Observațiile sunt puerile, doveditoare de lipsă de reală cultură, ca aceea cu privire la pretinsa contrazicere din expresia „emoție impersonală”.

Ostilitatea față de figura lui Gherea este vizibilă în această nedreptate vădită care i se face unuia dintre cei dintâi scriitori de la noi, dacă nu chiar primul, care a făcut cunoscută în cultura românească poezia lui Baudelaire, Verlaine și Rollinat, proza fraților Goncourt, teatrul lui Strindberg, critica lui Taine, și atâtea alte figuri și opere ale Occidentului, văzute cu un ochi critic, de cele mai multe ori just.

Opacitatea pe care o provoacă practica estetismului este vizibilă mai ales în rânduri ca acestea: „Critică propriu zisă n-a făcut. Articolele lui Gherea sunt bombastice din toate punctele de vedere, dar sunt lungi analize de opere. Ecoul lor a fost mare, unii au aprobat, alții au dezaprobat, rar s-a discutat despre structura operelor. Apoi Gherea vorbea unui număr imens de proletari, membri ai partidului. Ceea ce repugnă intelectualului, place însă omului de rând, care gândește practic. A privi arta ca o expresie mai acută a problemelor vieții este o metodă alinătoare pentru vulg, care nu se poate ridica la noțiunea indiferenței artei. Numărul de cititori proletari a crescut în acea epocă în chip extraordinar și încă și azi, printr-o tradiție socialistă, lucrătorii sunt aceia care caută revistele și cărțile mai mult decât pătura burgheză, bineînțeles dacă scrierile răspund aspirațiilor lor”.

Observația justă de la urmă, care ar fi trebuit în primul rând subliniată, este anihilată de ideea că această acțiune rămâne totuși de un ordin inferior, din moment ce nu se poate „ridica la noțiunea de indiferență a artei”.

---

^{*} În „Spiritul critic în cultura românească”, pag. 115

[†] Istoria literaturii române. pag. 484 și urm.

Aceeași nedreptate i se face și lui G. Ibrăileanu, care în prima parte a activității lui critice folosește exemplul lui Dobrogeanu-Gherea, axează critica literară pe singurul criteriu just al luptei de clasă, lăsându-ne o serie de observații de un interes care depășește obișnuitul.

În portretul trasat de d. G. Călinescu, apare un Ibrăileanu amorf, lipsit de originalitate.

În alte pagini ale „Istoriei literaturii române”, partizanatul idealist – din această perioadă a activității d-lui G. Călinescu – devine evident. Lucian Blaga, metafizicianul frenetic, care prin influența nefericită pe care a exercitat-o, a dat înapoi cu decenii filosofia și estetica românească, este privit drept „cel dintâi care a încercat să ridice un sistem filosofic integral, cu ziduri, cu „cupole”, și să dea acestei filosofii o aplicare la realitățile naționale. Meritul este în afară de orice discuție. Oricât de nedumeriți s-ar uita profesorii de filosofie universitară, adevărata gândire românească se inaugurează aici” (pag. 864).

Și nu vom mai sublinia inadvertențele de limbaj filosofic și de interpretare, ca aceea cuprinsă în fraza: „După André Gide, sensul artei fiind cunoașterea (înțelege instruirea de esențe pe cale mitologică), un artist e cu atât mai adânc cu cât trăiește mai intens, cu cât pune mai multe „probleme”, care însă nu sunt propoziții inteligibile, ci „trăiri”, „experiențe” – frază care ignoră adevăratul sens al cunoașterii filosofice și confundă această noțiune cu „trăirea” diltheyană, care este o minuscunoaștere.

Rezumând observațiile noastre, imputările care pot fi aduse acestei „Istorie a literaturii române” sunt următoarele:

1. Nu este o istorie a literaturii, pentru că nu înfățișează procesul de dezvoltare a literaturii noastre de la inferior la superior, dezvăluind contradicțiile interne care animă și împing mai departe în mod neconținut istoria vieții sociale ca și pe aceea a literaturii, ci este o acumulare de figuri și fapte literare, de întâmplări prinse izolat în înșiruire cronologică, înșiruire care nu este esențială pentru istorie și care, pusă pe primul plan, anihilează tocmai legăturile complexe, acțiunile și reacțiunile multiple, care se stabilesc între evenimente prin însuși procesul lor de dezvoltare.

2. Apare prea puțin, și de cele mai multe ori nu apare deloc baza materială care a condiționat ivirea fenomenelor de conștiință traduse pe plan literar. Întreaga dezvoltare a literaturii noastre apare astfel ca produsul unor mișcări excepționale ale unor personalități deosebite, care au creat ceea ce au creat, independent de existența materială a poporului nostru. „Istoria literaturii române” a d-lui G. Călinescu face abstracție de cele mai multe ori de existența materială a poporului român, de istoria lui și de desfășurarea vieții lui sociale, iar atunci când poporul este prezent, el apare sub forma nefericită a „elitei” intelectuale care poate înțelege „gratuitatea și indiferența artei” în opoziție cu „vulgul” incapabil de a cuprinde estetismul d-lui

Călinescu, sau al celorlalți gânditori idealști pe care d-sa îi prezintă ca valori autentice.

3. „Istoria literaturii române” nu ne înfățișează legile necesare de dezvoltare a literaturii noastre, ceea ce este o condiție esențială a oricărei istorii tratată științific, legi care traduc tocmai legăturile și condiționările reciproce dintre fenomenele vieții culturale și legătura lor strânsă cu dezvoltarea societății, care este faptul primordial. „Istoria literaturii române” a d-lui G. Călinescu manifestă astfel o mentalitate empirică, limitată la faptul brut, care nu este interpretat decât în sens estetic, excluzându-se astfel posibilitatea cuprinderii lui reale, concrete.

4. „Istoria literaturii române” a d-lui G. Călinescu cultivă pitorescul în dauna esențialului, dând astfel o imagine confuză asupra desfășurării istoriei noastre literare.

5. Nu pune în lumină elementul de continuu progres al literaturii noastre, ceea ce crește și se dezvoltă, în opoziție cu ceea ce este învechit și pe cale de dispariție, nu pune în lumină lupta continuă dintre aceste elemente, astfel că lucrarea d-sale are un aspect liniar, de suprafață, este lipsită de profunzime.

6. Nu ne oferă nici o perspectivă asupra viitorului. O istorie nu este o descriere simplă a evenimentelor, ci o înlănțuire a lor tocmai pentru a putea scoate la iveală toate învățămintele pe care procesele istoriei ni le pot oferi, pentru a le utiliza în vederea desfășurării viitoare a acestor procese, în vederea influențării lor conștiente. „Istoria literaturii” a d-lui Călinescu nu ne deschide astfel nici o perspectivă asupra viitorului literaturii noastre.

S-a exagerat la timpul apariției ei (1941) unul din elementele acestei lucrări și anume faptul că prezintă absolut toate figurile literaturii noastre, fără excluderea scriitorilor aparținând naționalităților conlocuitoare. Din cauza aceasta, mai precis spus, din cauza prezentării scriitorilor evrei, lucrarea d-lui G. Călinescu a avut de suferit loviturile unei campanii huliganice. S-a tras concluzia de aci, că lucrarea d-lui G. Călinescu ar avea un caracter progresist. Dacă există un element progresist în lucrarea d-sale, acesta nu e tradus de prezența scriitorilor evrei de limbă română în această istorie a literaturii (ceea ce ni se pare un fapt legitim, firesc, pe linia unei elementare obiectivități), ci de refuzul d-lui Călinescu de a admite valabilitatea aberațiilor „trăiriste”, de portretul acidulat pe care-l face lui Nae Ionescu și compașilor săi. Credem că acesta este singurul element valabil care măsoară distanța apreciabilă, despărțind viciul de construcție și de gândire al lucrării d-sale, de activitatea criminală a agenților ideologiei fasciste la noi în țară.

Dacă mai avem de făcut o remarcă, este faptul că acest viciu de gândire, această poziție net idealistă, pe care a avut-o d. G. Călinescu în cultura noastră, din care mai păstrează și astăzi serioase rămășițe, nu este un

fenomen peste care trebuie trecut cu ușurință, el constituind însuși miezul dramei născută din activitatea și evoluția scriitoricească a d-lui G. Călinescu.

Că nu se poate trece ușor peste un anumit mod de a gândi, că nu există posibilitatea unei desprinderi mecanice din lanțurile intelectuale ale clasei dominante, chiar atunci când lanțurile sociale au fost rupte, ne-o dovedește faptul că în 1946 d. G. Călinescu publică un compendiu al „Istoriei literaturii române” care cuprinde, în mod comprimat, aceleași greșeli fundamentale, aceleași vicii de gândire ale istoriei mari. Ori, în acest moment d. G. Călinescu era angajat, cu o energie deosebită, într-o luptă politică vie și grea împotriva reacțiunii, căreia îi aplica lovituri grele, cu talentul scriitoricesc, cu verva și inteligența d-sale, cunoscute. Ceea ce i se părea firesc pe plan politic și social, ceea ce vedea lămurit în planul realității înceta de a mai fi tot atât de clar în clipa când trecea în domeniul ideilor, unde continua să apere poziții retrograde (ca în „Istoria ca știință infabilă și sinteză epică”).

Unitatea dintre gândire și practică nu este un lucru care se poate câștiga atât de ușor, după cum nu se poate câștiga ușor orientarea precisă în mijlocul fenomenelor care ne înconjoară. Există o dramă a unei bune părți a intelectualității românești, care se perpetuează de o sută de ani încoace, drama sclaviei oarbe față de ideile și uneltirile claselor dominante. Este drama lui Heliade Rădulescu, a lui Bolintineanu, a lui Vasile Alecsandri și a multor alora, care din revoluționari au devenit reacționari, există drama revoltei oarbe și deviată de moșierime către scopuri retrograde, a lui Eminescu, drama revoltei inconsistente și tragice a lui Bacovia, atâtea și atâtea aspecte ale unei drame care poartă pecetea aspră a unei adevărate tiranii spirituale.

Ideile dominante într-o epocă dată, sunt ideile clasei dominante. Aceste idei poartă crepul funerar și lanțurile conservatoare ale burgheziei și moșierimii, atunci când aceste clase sunt stăpâne ale vieții sociale, sau flamura roșii, avântate, ale mulțimilor, atunci când în viața socială poporul își dictează voința, când clasa muncitoare conduce spre victorii neîncetate țărâtimea muncitoare și intelectualitatea care se alătură poporului.

Aceeași dramă o trăiește astăzi d. G. Călinescu, numai că d-sa are privilegiul de o trăi – ca mai toți intelectualii de astăzi ai țării noastre – în sensul fericit al ruperii zăbranicului și lanțurilor spirituale, ale eliberării ideilor de sub carapacea lor strivitoare, ca rezultat al eliberării maselor din lanțurile concrete materiale ale exploatării burgheziei și moșierimii.

Dar transformarea d-sale spirituală nu constituie, mai puțin, o dramă ale cărei accente trebuie analizate.

Imaginați-vă un om care părăsește o localitate în care a locuit o bună parte a vieții sale. El pleacă cu trenul. Pe peron sunt toți prietenii care i-au însoțit existența în această localitate și care-l însoțesc și în momentul plecării. Trenul se pune în mișcare. Batisteie flutură de o parte și de alta,

agitare de intensitatea unei aceleiași emoții și vor mai flutura până ce chipurile oamenilor vor dispărea cu totul. Călătorul este purtat de întâmplările vieții, de acum pe alte meleaguri, către alte ținuturi sau localități. Dar în sufletul lui mai stăruie vechile locuri, amintirea îi readuce mereu înaintea chipurilor familiare pe care retina fusese obișnuită ani îndelungați să le înregistreze, și mult timp încă, în noile orașe pe care le va parcurge sau în care va locui, printre oamenii noi pe care-i va cunoaște, sau cu care se va împrieteni, amintirile trecutului vor stăruie în mintea și în sufletul său, stingându-se cu încetul, dar răbufnind uneori, neliniștindu-i existența nouă, pe care curgerea vieții i-a oferit-o.

Ceea ce se petrece pe planul psihologiei comune, este valabil și pentru conștiința oamenilor, adânc înrădăcinată în acest pământ care se numește în general viață socială și care în ultimă instanță se reduce la raporturile dintre oameni în cadrul procesului de producere a bunurilor materiale.

I. Iaroslavski amintește undeva de modul concret, în care I. V. Stalin ilustra, în fața unui auditoriu alcătuit din muncitori, constatarea că modificările ideologice rămân în urma modificărilor care se produc în condițiile materiale ale existenței.

„Închipuiți-vă – spunea I. V. Stalin – un cizmar care a avut cândva un atelier minuscul, dar care nu a putut suporta concurența marelui antreprenor, astfel că și-a închis atelierul și s-a angajat ca salariat, să zicem, la Adelhanov. El s-a angajat la fabrica lui Adelhanov, dar nu fiindcă vrea să devină pentru totdeauna muncitor salariat, ci fiindcă ar vrea să economisească bani, să strângă un mic capital, ca să-și deschidă apoi din nou atelierul.

După cum vedeți, poziția acestui cizmar este deja de natură proletară dar conștiința sa nu este deocamdată proletară, ci absolut de natură mic-burgheză: situația neproletară a acestui cizmar și-a găsit de mult sfârșitul, ea nu mai există, dar conștiința sa mic-burgheză încă nu a dispărut, ci a rămas în urma noii sale poziții sociale”.

Și I. V. Stalin adaugă: „mai întâi se modifică relațiile exterioare, mai întâi se schimbă existența omului, iar după aceea – corespunzător cu situația lui materială – se schimbă și conștiința lui. Vom înțelege ușor ce înseamnă îi revine teoriei materialiste pentru activitatea practică a omului. Dacă mai întâi se schimbă raporturile economice și abia după aceea se schimbă în mod corespunzător și conștiința omenească, este clar că originea unui ideal oarecare trebuie căutată nu în creierul omului, nu în fantezia lui, ci în evoluția raporturilor economice”^{*}

23 August 1944 a constituit un asemenea eveniment, de natură a zgudui puternic pozițiile economice și sociale ale oamenilor, ca și conștiința lor.

---

^{*} I. Iaroslavski: „Din viața și activitatea tovarășului Stalin”, citat în M. Glasser: „Despre metodele de lucru ale clasicilor marxismului-leninismului”, pag. 124-125.

O clasă până atunci subjugată – clasa muncitoare – se afirmă tot mai mult ca motorul însuși al transformărilor sociale adânci care încep la noi și alături de ea se ridică țărâtimea muncitoare, în jurul ei se strânge intelectualitatea democratică, progresistă, masele largi ale poporului.

Avangarda clasei muncitoare – Partidul Comunist Român – intră, în mod legal, în arena luptelor sociale și politice, având perspectiva prefacerilor viitoare pe care viața socială de la noi trebuie să le comporte și luptând ca aceste prefaceri – care trebuie să ducă la înlăturarea definitivă a exploataării omului de către om – să se facă într-un ritm cât mai accelerat și cu cât mai puține suferințe pentru cei ce muncesc.

Dar am putea spune că toți acei care au venit în jurul platformei de luptă democratică, propusă de partidul clasei muncitoare, erau posesorii unei conștiințe tot atât de ridicate ca aceea a muncitorimii revoluționare, vedeau viitorul cu aceiași ochi limpezi și pătrunzători ca proletariatul? Fără îndoială că nu. Lupta clasei muncitoare a mobilizat elementele democratice din masele largi ale poporului, elementele democratice din toate păturile sociale, dar venind alături de clasa muncitoare și alături de revendicările și lupta ei, pentru o democrație adevărată, fiecare aducea cu sine caracterele specifice ale mediului social din care provenea. Acest fapt, vizibil și în lupta socială, se oglindea mai puternic în scrisul oamenilor, în activitatea ideologică a intelectualității noastre progresiste.

Luai publicațiile noastre cu caracter progresist, apărute după 23 August 1944 și veți vedea cum intelectuali de bună credință, sincer animați de dorința unei vieți sociale democratice, aduceau prin vechiul lor fel de a gândi și prin bagajul lor de cunoștințe, pus la dispoziția maselor largi, instrumente de lucru din cele mai felurite, mai ciudate și mai contrazicătoare, și nu de puține ori – cu aceeași perfectă bună credință – aduceau în lagărul progresist idei aparținând dușmanilor clasei muncitoare, dușmanilor înșiși ai poporului nostru. De ce aceasta? Pentru că în mijlocul unui proces general de prefacere structurală și suprastructurală, purtând amprenta clară a luptei duse de clasa muncitoare, o bună parte a intelectualității noastre venea cu idei burgheze și mic-burgheze, aducea cu sine o parte din mentalitatea mediului social din care provenea. Politicește angajați într-o luptă cu țeluri revoluționare, intelectualii manifestau – într-o măsură apreciabilă – în activitatea lor, ideile învechite, cu colorit conservator și reacționar, ale fostelor clase stăpânitoare. Fenomenul acesta nu poate deveni conștient și lupta împotriva lui nu poate fi dusă cu o conștiință clară și combativă, decât atunci când este discutat cu sinceritate, disecat până la rădăcinile lui cele mai adânci și mai ascunse.

Activitatea publicistică, de după 23 August 1944, a d-lui G. Călinescu ilustrează într-un mod pregnant acest proces de transformare operat în conștiința oamenilor, de transformările adânci, cu caracter structural –

schimbând raporturile dintre oameni în procesul de producere a bunurilor materiale – proces având aspectul contradicător al luptei dintre ceea ce se naște, este nou și în plină desfășurare, și ceea ce este vechi, îmbătrânit și pe cale de dispariție.

Nu ne vom ocupa aci, firește, de publicistica politică a d-lui G. Călinescu. Autorul acestor rânduri este și el printre cei mulți care au admirat combativitatea, inteligența, verva, talentul portretistic incisiv, atâtea unelte de valoare pe care d. G. Călinescu le-a utilizat în lupta politică împotriva vârfurilor reacțiunii românești. Acest aspect al activității sale intelectuale ne prilejuiește încă o constatare, care va alcătui însuși criteriul de valorificare a întregii d-sale activități, și anume că: practica, legătura strânsă și continuă cu complexitatea și bogăția realității, constituie singura modalitate de a stimula creșterea și desăvârșirea a ceea ce apare și este nou în viață, singura modalitate de a ascuți combativitatea împotriva a ceea ce este îmbătrânit, putred și dăunător.

Ruperea legăturilor cu practica, cu realitatea, cu viața oamenilor în tot ce are ea mai concret și mai direct, constituie o amenințare imediată pentru orice activitate intelectuală.

Într-un articol publicat după 23 August 1944, și intitulat „Arta și lumea”, d. G. Călinescu scria:

„Majoritatea artiștilor și intelectualilor, în consensul aproape unanim al publicului, cer ca artistul să se coboare în mijlocul vieții, să ia act de problemele momentului și să dea în fine veșmânt aspirațiilor celor mulți.

Câțiva, excesiv estetizanți, au o mică strâmbătură a feței. Însă pe nedrept... Când cititorul arată ostilitate față de o poezie prea alambicată și nedumerire în fața unei proze ce se pierde în analize de stări insolite și cețoase, nespunând nimic despre omenire, el are, esteticeste, un sentiment just. Marea artă e o expresie a vieții elementare și în principiu vorbește sufletului obștesc. Artist se cheamă individul care scoate plastic din eveniment semnificația absolut umană. Calitatea de cetățean contemporan a artistului implică, social vorbind, o adeziune la disciplina muncii. Artistul e un lucrător foarte calificat, îndatorat să producă. Pentru fericirea colectivă n-ajunge numai pâinea. Omul simte și foame intelectuală. Există astăzi alături de sabotajul economic, un sabotaj artistic, o anume «rezervă» a publiciștilor, stând inactivi ca și când ar voi să sugereze dificultăți de lucru, de altfel obiectiv inexistente... A venit vremea dar, ca toți muncitorii de calitate să reintre în nobila uzină a fabricatelor spiritului”.

Ne amintim că am citit aceste rânduri, la apariția lor, cu o emoție sinceră și cu o bucurie adâncă. Pentru noi, cei care am urmărit cu fidelitate activitatea critică și istorică a d-lui G. Călinescu, aceste rânduri constituiau prologul unei munci cu totul noi, lipsită de viciile metafizice de până atunci, însemnau oglindirea în scrisul unuia din cei mai harnici muncitori

intelectuali ai țării noastre, a aspirațiilor maselor populare în lupta lor pentru o orânduire socială nouă.

Mărturisim că am uitat pentru o clipă faptul că nu poți îndepărta păpurișul metafizic – pentru a vedea linia clară a orizontului – decât după o muncă serioasă și grea, că nu poți deveni dintr-odată un gânditor democrat conștient și că salturile calitative ascund o lungă acumulare cantitativă, un întreg proces de înaintări și de dări înapoi, care comportă un timp oarecare.

D. G. Călinescu, prin însăși activitatea d-sale publicistică, ne-a readus la realitate.

Într-un alt articol, „**Despre orizont**”, comentând aprobativ o serie de idei profund reacționare ale filosofului spaniol José Ortega y Gasset, filosof al Spaniei franchiste, din care citează printre altele că: „**omul generos, a cărui viață trăiește din rădăcinile profunde, simte nevoia de a străbate în alte vieți, în adâncul lor, în adevărul lor ocult** – de a le înțelege și nu de a le judeca. Cine judecă, nu înțelege”, – d. G. Călinescu reflectează marginal: „**Ce este actual? Ceea ce se face prin mine, ceea ce a intrat în orizontul meu.** În afară de acest proces activ de compenetrație, nu există decât abstracții goale, momente impermeabile... Nu ne putem face o imagine reciprocă decât dacă sferile noastre se întâlnesc, dar nu-i nici o posibilitate de întâlnire, dacă plutim pe mări necomunicante. Unii îmi spun că eu stau departe de ei, în vreme ce eu cred că ei stau departe de mine. Sau, ca să mă exprim într-o formă relativ paradoxală, nu scriitorul e azi distant, ci publicul a rămas izolat în inactualitate. El rătăcește continuu, consultând hărți proaste, care confundă oceanele, țările și timpurile. Căci vorbind în spiritul lui Ortega y Gasset, poți fi inactual de prea mult prezent, gândit ca o speță de eternitate pe loc, ca o inerție egoistă din partea acelor care refuză a se hrăni cu alte vieți nutritive”.

Lăsându-se orbit de falsa strălucire a metafizicului spaniol – unul din acei gânditori ai marii burghezii care a contribuit la dezumanizarea gândirii filosofice și a artei burgheziei, în epoca noastră, – d. G. Călinescu infirmă propria sa gândire, afirmată cu puțin timp înainte.

Dar lucrul acesta nu este întâmplător, nu constituie rezultatul unui simplu moment de rătăcire, de slăbiciune intelectuală, – ci face parte din bagajul plin de contradicții pe care l-a adus cu sine, pe această barcadă a luptei pentru o adevărată democrație, pe care se află.

Cam în aceeași epocă, în prefața la „Istoria literaturii române” (compendiu) d. G. Călinescu scria:

„Se pune, în momentul când apare această carte, foarte acut problema raporturilor scriitorului cu viața, întrebarea dacă se cuvine ca artistul să rămână în «turnul de fildeș» sau să coboare în vârtoarea vieții. Ne întoarcem mereu la problema «artă pentru artă» ori «artă cu tendință». Realmente n-a fost niciodată vreun conflict între viață și artă, discordia e un efect al

echivocării termenilor... Condiția este ca viața să se subordoneze creațiunii. Creatorul trebuie să fie lăsat să trăiască, dar în același timp să fie învățat a se întoarce asupra lui însuși, făcându-și obiect de contemplare din propriul lui subiect. Lupta în stradă și șederea în turnul de fildeș sunt momente succesive și obligatorii, nicidecum antinomice... Creatorul stă ziua, ca om, în țipetele cetății, în soare, iar noaptea se suie în turn, sub lună. Ziua privește lumea în contingența ei, noaptea în absolut. Momentul prim e necesar, închiderea în turn, aceea reprezintă faza artistică... În critică însă chestiunea e mai grea. Ca om politic nu poți fi critic, ca critic nu poți fi om politic. Aceste două ipostaze se separă... Ca critic, mă îmbrac în haine somptuoase, cum făcea Machiavel când intra în odaia lui de lucru, și socotindu-l pe scriitorul antipatic, decedat sub raportul vieții, mă delectez numai cu opera lui, ca și când ar fi anonimă... Un mare scriitor. Rebreanu este Rebreanu, oricum și oricând. Arta este o expresie a libertății, prin definiție, căci ea nu acceptă limitele istoriei. Ea ne învață a privi lucrurile de sus, ca pe niște fenomenalități, în perspectiva uriașă a morții. Arta garantează cea mai nobilă dintre libertăți: libertatea de a fi, o oră pe zi, singuri și actuali”.

Textul acesta ni se pare cât se poate de semnificativ pentru ideologia d-lui G. Călinescu, în această perioadă de tranziție a gândirii sale.

D. G. Călinescu admite necesitatea „luptei în stradă”, necesitatea prezenței creatorului de artă în mijlocul frământărilor sociale. Este fără îndoială un pas făcut înainte, pentru că în opera sa anterioară o asemenea atitudine din partea unui autor era prilej de blasfemie sau de reticențe critice.

Pasul acesta înainte este determinat de însăși poziția criticului, care, de astă dată, nu mai este un simplu cetățean având raporturi afabile cu oamenii, cu orice oameni, ci este un om politic, un militant pentru democrație, făcând – pe plan politic – distincție între prietenii adevărați și între dușmanii poporului.

Dar atitudinea aceasta este lipsită de fermitate, nu este perfect încheată și nu a reușit încă să pătrundă în adâncimea lucrurilor, să facă sudura necesară între realitatea socială și gândire.

Pasul înainte pe care-l face admițând necesitatea „luptei în stradă”, este anihilat de zece pași făcuți înapoi, imediat după aceea. O puternică răbufnire idealistă paralizează efortul făcut de a vedea dincolo de perimetrul propriei individualități și al propriei gândiri. Viața este necesară procesului de creație – scrie d. G. Călinescu. Dar ce fel de viață? Există o viață reală, aceea în care individul și societatea alcătuiesc un sistem indestructibil, în care creatorul este un ecou sonor, un interpret fidel și inteligent al vieții sociale, luată în totalitatea frământărilor ei. Există și o viață fragmentară, infirmă prin însuși antagonismul agresiv pe care-l creează între individ și lumea înconjurătoare, prin tutela absurdă acordată individului asupra realității. Pledând pentru „viață”, d. G. Călinescu pledează de fapt pentru o

astfel de viață – în sensul filosofiei lui Dilthey, și a tuturor falșilor „fiofoci ai vieții” – pentru care viața nu este decât o oglindire a unei singure personalități, a unei singure conștiințe. De aci și specificația d-lui G. Călinescu: „Condiția este ca viața să se subordoneze creațiunii”. În cuvintele acestea însă nu mai vorbește d. G. Călinescu, luptătorul progresist, pamfletarul incisiv împotriva reacțiunii românești, prietenul poporului, ci vorbește o veche mentalitate dușmănoasă prefacerilor sociale sănătoase. „Condiția este ca viața să se subordoneze creațiunii”, scrie d. G. Călinescu, – dar scriind această friză, d-sa nu s-a gândit o clipă măcar că, sub hlamida filosofică a unei asemenea fraze, se ascunde o altă afirmație, pe care d-sa nu o face, dar din care de fapt țâșnește prima: condiția este ca mulțimea celor ce muncesc, poporul întreg, să fie subjugat unei mâini de exploatare ai muncii tuturor.

De aci și falsul proces al creației pe care-l indică d. G. Călinescu: „Creatorul stă ziua, ca om, în țipetele cetății, în soare, iar noaptea se suie în turn, sub lună. Ziua privește lumea în contingenta ei, noaptea în absolut”. O operă rezultată dintr-un asemenea proces de creație ar semăna cu zidirea meșterului Manole; toată munca depusă în cursul zilei, s-ar năruia noaptea „sub lună”, pentru că s-ar rupe de înseși rădăcinile care-i furnizează răinicia, și care sunt „țipetele cetății”. Arta adevărată, viabilă, nu privește ucrurile „de sus, ca pe niște fenomenalități, în perspectiva uriașă a morții”. În modul acesta este privită viața de arta decadentă a burgheziei, exprimând reputanța unei clase care moare, dușmănia agonizantului lipsit de înțelepciune în fața sfârșitului său inevitabil. Adevărata artă a privit întotdeauna realitatea în mișcare, în desfășurarea ei reală, în perspectiva vieții care se înviește și progresează în mod neconținut; adevărata artă a privit realitatea ca o continuă luptă între ceea ce moare și dispore și între ceea ce naște și crește, sub impulsul roditor al legilor de dezvoltare ale vieții sociale.

Aceeași sursă metafizică o are și afirmația făcută de d. G. Călinescu că: „În critică chestiunea e mai grea. Ca om politic nu poți fi critic, ca critic nu poți fi om politic. Aceste două ipostaze se separă”. Separația aceasta este arbitrară și nereală. Titu Maiorescu a fost susținătorul „artei pentru artă”, pentru că era reprezentantul marii burghezii și al moșierimii conservatoare. În critica lui vorbea limpede omul politic. După cum Gherea era exponentul clasei muncitoare. În critica lui vorbește luptătorul împotriva nedreptăților sociale. Acestea sunt de fapt și cele două atitudini esențiale în materie de critică, cele două căi principale prin care o operă de artă poate fi abordată. Calea reacțiunii și cea a progresului. O a treia cale nu există, după cum în politică „cea de a treia forță”, social-democrația de dreapta, îmbăcând o uniformă pe care o vrea progresistă, nu face decât să servească țelurile cele mai reacționare ale imperialismului.

Acolo unde apare modul cu totul greșit de a gândi al d-lui G. Călinescu este în afirmația că: „un mare scriitor, chiar vinovat sub raport

civic rămâne mereu mare scriitor. Rebreanu este Rebreanu oricum și oricând”. Generalizarea aceasta este tipic idealistă și este primejdioasă. Problema ridicată aci de d. G. Călinescu este una dintre cele mai însemnate, numai că soluția reală a acestei probleme nu confirmă eșafodajul argumentelor d-sale, ci îl prăbușește fără cruțare.

Noi repetăm afirmația d-lui G. Călinescu sub forma interogativă: poate fi considerat Rebreanu mare, oricum și oricând? Rebreanu din „Ion”, din „Pădurea Spânzuraților”, din „Ițic Strul dezertor”, din „Răscoala”, este același Rebreanu din „Jar” sau din „Gorila”? Orice critic onest va recunoaște că cele două cărți din urmă ale lui Rebreanu sunt o rușine, pentru orice scriitor, și mai ales pentru unul de talia lui Rebreanu din „Ion” sau „Răscoala”. Avem deci în fața noastră nu un singur Rebreanu, care este mare „oricum” și „oricând”, ci doi Rebreanu, unul din epoca în care scriitorul era preocupat de frământările adânci ale poporului său și le-a tradus în cărți de valoare, și un al doilea Rebreanu, slugă a monarhiei, mai întâi, și slugă a reacțiunii celei mai negre a claselor noastre posedante, a fascismului, mai apoi, autor de romane proaste, sub orice nivel. Acela care ar fi tentat să vadă în acest fenomen numai un rezultat al epuizării filonului artistic al scriitorului sau o simplă întâmplare este un orb sau un răuvoitor. Decăderea lui Rebreanu – ca scriitor – este rezultatul firesc al decrepitudinii morale a aceluia care, rupt de poporul său, s-a vândut pentru un pumn de arginți dușmanilor de moarte ai poporului.

Nu am făcut, în aceste rânduri, decât să semnalăm câteva momente ale atitudinii contrazicătoare a d-lui d. G. Călinescu în fața problemelor artei.

Atitudinea d-sale ne sugerează imaginea unei nave cu pânzele umflate de vântul cel mai prielnic, avântată către un orizont nou, dar reținută – după o scurtă înaintare pe apă – de otgonul gros al unei ancore necruțătoare. Imaginea aceasta ne va fi concretizată de cercetarea asupra istoriei, întreprinsă de d. G. Călinescu în timpul din urmă.

Când în anul 1939, în „Tehnica criticii și a istoriei literare” din „Principii de estetică” și mai târziu, în prefețele la „Istoria literaturii române, d. G. Călinescu punea premisele concepției sale cu privire la istorie, d-sa nu făcea altceva decât să lanseze... o bombă cu explozie întârziată.

Aceste premise, puternic colorate în sens idealist, erau destul de vagi. Ca istoric, d. G. Călinescu respingea cauzalitatea, respingea noțiunea de obiectivitate istorică și afirma că în evenimentele istoriei îl interesează mai mult „structurile”, aplicând astfel în domeniul istoriei datele oferite de structuralismul idealist al lui Dilthey. Toate acestea erau suficiente pentru a defini poziția d-sale idealistă în problemele istoriei, dar insuficiente în ceea ce privește problematica însăși a istoriei, chiar în cadrul acestei concepții.

Probabil că la această convingere a ajuns și d. G. Călinescu, pentru că în anul 1947 îl vedem reluând problema sub aspectul ei larg, teoretic, în

„Istoria ca știință inefabilă și sinteză epică”, un curs universitar publicat în primul număr al noii serii din „Jurnalul literar”.

Lucrarea expune, în mod cu totul descriptiv și nesistematic, problemele ridicate de filosofia istoriei.

Filosofia istoriei este o creație tipică mentalității și culturii burgheze, tipică mai ales pentru incapacitatea gândirii burgheze, în declin, de a soluționa problemele ridicate de diferitele discipline științifice.

Istoria este o știință și împotriva acestui lucru nici chiar gânditorii idealști nu încearcă să ridice decât timide obiecții, dar ca știință a desfășurării vieții oamenilor, istoria este pentru burghezie o știință incomodă, supărătoare, pentru că atât prin perspectiva viitorului societății, pe care o deschide, cât și prin legile ei necruțătoare, istoria arată în mod limpede că așezările sociale ale oamenilor nu sunt veșnice, ci schimbătoare, urmând un mers ascendent neconținut, de la inferior la superior.

Dacă ar fi numai atât și încă – pentru burghezie, care afirmă că a dat naștere unei societăți perfecte și veșnice – ar fi supărător. Dar cunoașterea științifică a istoriei mai deschide și alte râni dureroase. Gândirea burgheză – pentru a evita concluziile neîndurătoare, pe care mersul istoriei le afirmă – a încercat, pe de o parte, să răstălmăcească datele istoriei, în cadrul propriu unei pseudo-științe, iar pe de altă parte, să mute problemele istoriei de pe tărâmul științei, pe cel al filosofiei, dându-le pradă fanteziei atât de bogate a filozofilor burghezi idealști. Așa s-a născut filosofia istoriei, și este semnificativ că înflorirea ei coincide cu declinul cel mai accentuat al societății burgheze, că astăzi ea este una din numeroasele „mode” ale gândirii burgheze.

D. G. Călinescu face – în lucrarea amintită – un amplu expozeu al concepțiilor tuturor filozofilor idealști ai istoriei, H. Rickert, Dilthey, Georg Simmel, E. Troeltsch, Erich Rothaker, Croce, Spengler, Ortega y Gasset, Xenopol, Robert Cysarz ș.a., se află sub imperiul acestor gânditori și, adăugând la teoriile lor năstrușnice pasiunea d-sale pentru paradox, construiește una din cele mai dezorientate scrieri teoretice apărute după 23 August 1944.

Ce afirmă, în esență, d. G. Călinescu în această întortochiată și nebuloasă „Istorie ca știință inefabilă și sinteză epică”? D-sa, pornind de la întrebarea dacă istoria reprezintă o „știință de explicații legale, ca științele naturale, în stare de a formula propoziții necesare și a prevedea, sau o simplă fabulă cu obiect real, însă accidental, sub regimul celei mai haotice empirii”, afirmă că:

1. Nu interesează atât raporturile de cauzalitate între fenomenele particulare, cât interesează „universul” care mijlocește acest raport. „A înlătura postulatul universalului – scrie d. G. Călinescu – înseamnă a distruge rațiunea însăși de a reține faptele”.

2. Esența istoriei o constituie ideea de „discreție logică” născută din constatarea pe care o face d. G. Călinescu că „istoria e o disciplină în care legile n-ajung la formulare și se insinuează discret”.

3. Metoda istoricului este „tăcerea logică”. Ce este aceasta? „Științele insistă asupra necesarului. Istoria insistă asupra accidentalului și istoricul bun face tot ce-i stă în putință să obnubileze prin note accidentale noționalul... Istoricul e un filosof care se preface iluzionat, metodic, de particular, deși în fond e un blazat. Cine amintește de nasul particular al Cleopatrei, sufocă *in nuce* judecata necesară că nasurile feminine perfecte înrăuresc asupra politicului. Dar dacă e un bun istoric, afirmă legea tăcând. Tăcerea logică este eleganța istoricului”.

4. Istoria nu este o știință, „științificismul” fiind de altfel după d. G. Călinescu „vădit incomod”. Enunțarea de legi, înseamnă, după d-sa, anihilarea istoriei.

5. Caracteristica faptului istoric este „unicitatea”, el este perfect individualizat și nu se repetă, caracteristica lui este „de a fi numai odată... Noțiunea istorică reprezintă un individ, este indivizibilă, nu poate pierde nici o notă, fără a se periclita. Cleopatra cu alt nas nu mai este Cleopatra istorică, devine abstracția femeie. Așadar, tocmai notele distinctive, care înăbușe tipicul, constituie caracterul conceptului istoric”.

6. Pentru a scrie istoria, trebuie să admitem „un factor transcendent” care determină apariția fenomenelor istorice. Postulativ, istoria este un absolut revelat, o „abstracție concretă”... iar, ceva mai înainte, d. G. Călinescu nota: „Farmecul istoriei constă într-un amestec de clar și obscur, de previzibil și epocal. Fără absurditate istoria e proverb, fără concepție istoria e coșmar”.

7. Pentru a face istorie, trebuie să ai dinainte pregătit un sistem de gândire în care să închizi materialul de studiu. „Nu poți expune materialul, în vederea unui sistem, dacă n-ai dinainte sistemul. Nu aduni faptele chimice, înainte de a fi definit chimicul. Așadar istoricul trebuie să determine întâi valoarea istorică a faptelor, într-un cuvânt coeficientul de fixitate sugerat de ele. Unde nu e sugestie a universalului, nu este nici istorie. Mai pe scurt, istoria e un sistem patetic cu legi inefabile”.

8. Orice interpretare istorică este, în chip necesar, subiectivă și d. G. Călinescu repetă afirmația lui Kant: „lumea este reprezentarea mea”, adăugând: „din subiectul nostru nu putem ieși”. Concluzia: obiectivitatea în istorie este lipsită de orice sens, obiectiv este tot ceea ce eu pot să cunosc și să afirm.

9. Istoria... „e soră cu arta pentru că își produce obiectul din momente incoerente printr-o sinteză a fanteziei”. Istoricul leagă elementele printr-un nex dramatic, „vârându-le într-un scenariu epic posibil... creând astfel un „eveniment”, „fapt istoric”... Așadar, cine nu știe să nareze, nu-i istoric...

Deosebirea între faptele naturale, prezidate clar de legi, și cele istorice, este că pentru aceleași documente istorice sunt posibile mai multe scenarii... În ticluirea unor scenarii stau înaintea noastră mai multe „posibile”, toate verosimile... Nimic nu este deci cu necesitate adevărat în istorie, ci numai posibil și e o copilărie să încerci ca prin critică să desprinzi «adevărul»... Istoricul care aflând că se bizuise pe o știre falsă, nu mai vroia să-și schimbe pagina verosimilă și așa, avea cap filosofic... Istoria există numai prin istorici... În istoria literară sunt mai puțin importanți scriitorii în sine, cât sistemul epic ce se poate ridica pe temeiul lor. Astfel, propunerea cuiva de a se întocmi o istorie literară, cu școli, texte, inventate pe de-a întregul, nu-i fără filosofie... În încheiere putem formula concepția noastră istoriografică astfel: „Istoria este o știință cu legi inefabile și o sinteză epică”.

La această enumerare fidelă a ideilor principale pe care le răspândește d. G. Călinescu cu privire la știința istoriei, avem de adăugat următoarele scurte observații:

1. Textul reprezintă un curs universitar, ținut în fața unor studenți care ar trebui îndrumați, așa cum democrația noastră populară o cere, pe tărâmul unei culturi sănătoase, reprezentând aspirațiile maselor populare și bazată pe concepțiile cele mai înaintate ale lumii de astăzi.

2. În lucrarea analizată sunt citate zeci de nume și zeci de lucrări, dar nimic, măcar în treacăt, nu ne amintește că și avangarda clasei muncitoare are unele idei cu privire la istorie, nu sunt semnalate acele idei și nu sunt comentate lucrările fundamentale ale lui Marx, Engels, Lenin și Stalin, cu privire la problemele istoriei. În 1947, în librăriile noastre exista de acum un material extrem de bogat, tradus în limba română din clasicii marxism-leninismului, cu privire la aceste probleme.

*

Eliminând bogata vegetație de paradexe cu care lucrarea este împodobită, ce afirmă în fond d. G. Călinescu în această lucrare? D-sa spune că: Istoria nu este o știință (și o numește astfel numai în mod convențional), că nu putem pune în evidență legi ale dezvoltării istorice, că nu putem prevedea, în consecință, dezvoltarea viitoare a istoriei umanității, că în istorie totul este în funcție de un misterios „universal”, noțiune sau forță inaccesibilă și pe care nici d. G. Călinescu nu o definește, și că putem face istorie oricum, în orice fel, totul este să fie făcut, și cu cât datele ei sunt mai răstălmăcite sau inventate, cu atât mai mult istoricul are „cap filosofic”.

Noi nu ne putem împăca cu asemenea idei și nu se va supăra nimeni și nici d. G. Călinescu, dacă vom spune că ele sunt manifestarea uneia din cele mai înapoiate gândiri, că sunt manifestarea decăderii totale a gândirii burgheze, a descompunerii acestei gândiri, manifestată în ceea ce reprezintă mai acut ideologia imperialismului.

Cine are tot interesul să nu privească fenomenele istoriei într-un spirit științific, să nu extragă legi ale dezvoltării istoriei și să nu prevadă viitorul umanității? Fără îndoială că nu clasa muncitoare sau masele largi populare, conduse către o nouă și mai înaintată viață socială de către avangarda clasei muncitoare, ci numai burghezia, pentru care viitorul înseamnă dispariția tuturor prerogativelor ei sociale, dispariția ei ca clasă, pentru care dezvoltarea societății și desfășurarea istoriei umanității, înseamnă tocmai măsurarea clipă de clipă a intensității cu care se produce acest proces de descompunere.

Pentru burghezie, cunoașterea istoriei și a legilor ei necruțătoare este o calamitate și neputând lupta împotriva unui proces istoric inevitabil, burghezia luptă împotriva cunoașterii acestui proces și a răspândirii acestei cunoașteri în masele poporului. Istoricii, filosofii și sociologii burghezi se străduiesc din răspuțeri să răstălmăcească sensul concret al realității, să-l acopere cu un văl gros de misticisme și sofisticării. Filosofii citați, comentați și aprobați de d. G. Călinescu: Rickert, Dilthey, Simmel, Spengler, Ortega y Gasset și ceilalți echilibriști spirituali pe o sârmă care li se rupe sub picioare, sunt – conștient sau inconștient – simpli lachei ai unui stăpân agonizant, iluzionându-se între ei și iluzionându-și cititorii, că hoitul burgheziei ar mai putea fi readus la viață. Ei repetă cu toții câteva motive invariabile, pe tonuri diferite: rațiunea nu mai e bună la nimic; istoria nu o putem cunoaște, ci numai trăi, și trăind-o de abia nu o cunoaștem, ci numai o simțim; evenimentele istoriei sunt unice, individuale cu cea mai mare strictețe, ele nu se repetă și deci nu putem stabili legi; neputând stabili legi, nu putem cunoaște viitorul. Există însă – spun acești gânditori – un „spirit universal” care intervine în evenimentele istoriei și pe acesta noi trebuie să-l căutăm. Și de câteva decenii gânditorii burgheziei îl caută cu febrilitate și nu găsesc nimic, pentru simplul motiv că „nimicul” nu poate fi găsit. O parte din acești gânditori sunt șarlatani slujind în mod conștient interesele imperialismului și o parte iluzionați.

Un iluzionist este și d. G. Călinescu care, crescut în spiritul acestei mentalități a burgheziei în declin, atras de farmecul speculativ al unei asemenea gândiri, a putut să se facă apologetul ei, chiar în momentul în care politicește este alături de lupta maselor populare; în momentul în care d. G. Călinescu combate manevrele politice ale reacțiunii românești, ale burgheziei reacționare și ale moșierimii, pe plan ideologic d-și rămâne încă sub imperiul puternic al mentalității dușmanilor săi și ai întregului popor.

Iată, în mod concret, de ce lupta ideologică împotriva imperialismului trebuie dusă tot atât de necruțator ca și lupta economică sau politică; acolo unde capitalismul este alungat din domeniul economicului sau politicului, el mai persistă în gândirea oamenilor, ascuns în colțurile întunecate ale tuturor prejudecăților și misticismelor. Ne amintim de cuvintele lui Jean Richard Bloch – regretatul scriitor francez – care, puțin înainte de izbucnirea celui

de-al doilea război mondial, în etapa luptei grele împotriva fascismului, scria în revista „Europe”, cu privire la aceasta: nu este de ajuns să luptăm împotriva fascismului și a fasciștilor ca dușmani din afară ai noștri, trebuie să luptăm împotriva fascismului care este în noi, împotriva rămășițelor acestei educații nenorocite pe care burghezia ne-a dăruit-o.

Repetând ideea scriitorului francez, noi trebuie să spunem că nu este suficientă lupta împotriva exploatării omului de către om, lupta împotriva dușmanilor celor ce muncesc cu brațele și cu mintea, trebuie dusă lupta și împotriva ideologiei lor dușmănoase, filtrată ca un venin în gândirea și simțirea noastră, stăpânindu-ne în mai mică sau mai mare măsură, împiedicându-ne să progresăm cu adevărat.

În acest sens, d. G. Călinescu nu a dus o luptă temeinică și eficace, pentru a înlătura din gândirea d-sale rămășițele celei mai înapoiate ideologii.

Dacă d. G. Călinescu ar fi citit „**Despre materialismul dialectic și materialismul istoric**” de I. V. Stalin, ar fi cuprins cu claritate înțelesul larg al desfășurării vieții sociale și al ideilor omului și înțelesul mai adânc al sensului istoriei. Ar fi aflat că la baza desfășurării istoriei societății se află modul de producție al societății, și că acest mod de producție înglobează într-un tot unitar forțele de producție ale societății (adică uneltele cu care sunt produse bunurile materiale, oamenii care mănuiesc uneltele în virtutea unei experiențe în producție și deprinderi de a munci) și relațiile de producție, adică legăturile sociale stabilite între oameni în procesul de producere a bunurilor materiale, relații care pot fi de colaborare și ajutor reciproc între oameni care au înlăturat exploatarea, cum este în U.R.S.S., relații de stăpânire și de supunere, de exploatare și de luptă împotriva exploatării muncii, cum au fost în orânduirea feudală și cum sunt astăzi în țările sistemului capitalist, și relații de trecere de la o formă de relații de producție la alta, cum sunt în țările democrației populare, unde de la relațiile de stăpânire și de supunere se face trecerea la relațiile de colaborare și ajutor reciproc între oameni care înlătură, în luptă, jugul exploatării.

Ar fi aflat că acest mod de producție este în permanentă schimbare și dezvoltare, iar „**schimbările în modul de producție provocată inevitabil de schimbarea întregii orânduiri sociale, a ideilor sociale, a concepțiilor politice, a instituțiilor politice, provoacă prefacerea întregului sistem social și politic**” (I.V. Stalin, op. cit.). Privind astfel lucrurile istoria nu mai este manifestarea haotică a unui „universal” iluzoriu sau a unei tot atât de iluzorii „transcendențe”, așa cum încercau să o denatureze gânditorii burgheziei, ci „istoria dezvoltării producției, istoria modurilor de producție care se succed de-a lungul veacurilor, istoria dezvoltării forțelor de producție și a relațiilor de producție între oameni” (I.V. Stalin, op. cit.).

Istoria văzută astfel, pierde caracterul speculativ, fantomatic, pe care-l are în concepția burgheză și devine o istorie vie, concretă, a oamenilor, a

producătorilor de bunuri materiale, istoria maselor muncitoare, baza însăși a desfășurării istoriei umanității. În asemenea condiții, nasul Cleopatrei nu mai are ce căuta, după cum nu mai au ce căuta nici celelalte anecdote răsuflete ale istoricilor burghezi.

În istoria văzută marxist-leninist, intervin legile pe care nu trebuie „să le afirmăm tăcând”, [...] cum cere d. G. Călinescu ci dimpotrivă, trebuie să le studiem „în modul de producție practicat de societate, în fiecare perioadă istorică dată în economia societății”. (I.V. Stalin, op. cit.).

O astfel de înțelegere a fenomenelor istoriei ar fi limpezit d-lui G. Călinescu și înțelegerea fenomenelor istoriei literare și l-ar fi scutit de o cantitate de muncă apreciabilă în cizelarea unor idei paradoxale, cu totul greșite ca cele cuprinse în „**Preambulul**” la cronica literară, publicat în ziarul „**Națiunea**”, care începea cu mărturisirea că „trăiesc voluntar într-o confuzie de genuri ca să-mi apăr meditațiile cele mai intime, pentru că opinia publică mă interesează puțin” și termina cu altă mărturisire cu privire la genul de critică pe care o va face și care va fi „**Critică pură, fără proces de intenții ideologice**”.

Cât de contrazicătoare este atitudinea d-lui G. Călinescu în această perioadă, rezultă și din faptul că, în pofida afirmației sale din „**Preambul**”, în cronica literară care urmează face tocmai „**proces de intenții ideologice**”, face, adică, o critică bună, aplicată la concret, dezvăluind inadvertențele sau deficiențele ideologice ale autorilor analizați (vezi în special critica făcută Mizei Cretzianu, lui Geo Dumitrescu, Sașa Pană, Vlaicu Bârna, Demostene Botez, Mircea Popovici), o critică în spirit nou, păstrând eleganța sa și efervescenta stilistică obișnuită, dar adâncind de astă dată fenomenul literar, dezvăluindu-i rădăcinile sociale – uneori cu deosebită pătrundere – făcând legătura necesară între artă și viață, între aspectul formal al artei și conținutul său de idei, punând accentul, în mod firesc, pe desăvârșirea acestuia din urmă.

*

La capătul acestei discuții a operei de critică și istorie literară a d-lui G. Călinescu, cineva ne-ar putea întreba: după toate cele exprimate până acum, ce se poate spune despre d. G. Călinescu? Este d-sa un progresist sau este un răspânditor de idei înapoiate?

O asemenea întrebare ar fi greșită, pentru că ar schematiza procesul de apariție, de dezvoltare și desfășurare al ideilor, ar usca viața însăși a ideilor.

Pasiunea d-lui G. Călinescu pentru cultură, pasiunea de a face cunoscute valorile culturii, pe urmă participarea sa la lupta politică pentru dezvoltarea democrației românești fac din d-sa un progresist.

Dar se petrece cu d. G. Călinescu un fenomen care cunoaște în lumea noastră de astăzi o răspândire destul de mare, și anume acela al intelectualilor plecați din rândurile burgheziei, conștienți de faptul că

societatea burgheză este putredă și că trebuie înlocuită cu un sistem de relații sociale mai bun, luptând alături de forțele de avangardă democratică ale lumii, alături de partidele comuniste sau muncitorești, pentru realizarea acestui țel, dar aducând, în lupta împotriva exploataților, în loc de arma puternică a învățaturii marxist-leniniste, un întreg bagaj de rămășițe ale ideologiei burgheze reacționare, precum și influențele curentelor ideologice contemporane ale imperialismului.

Așa se întâmplă cu Picasso, alăturat Partidului Comunist Francez și continuând să fie pictor cubist sau suprarealist, așa se întâmplă cu Elio Vittorini, romancierul italian, luptător împotriva imperialismului pe plan politic și existențialist în opera sa, și cu o întreagă serie de intelectuali, profesioniști ai scrisului sau ai artei [...].

Acest aspect contrazicător, al dorinței de luptă pentru progresul umanității, care îmbracă însă un conținut dușmănos acestei lupte, trebuie discutat pe larg și cu deplină sinceritate. El face parte din categoria fenomenelor prezente, este o formă de tranziție de la ceea ce este vechi și perimat, la ceea ce este nou și în plină dezvoltare. Este o formă de tranziție în care ceea ce este vechi și putred, ceea ce este dușmănos vieții noi a oamenilor nu a dispărut încă și ceea ce este nou nu a crescut încă suficient pentru a învinge forța sa antagonistă. Un lucru este sigur o asemenea formă nu se poate permanentiza.

În această luptă dintre două lumi, în mod ireductibil antagoniste, reflectată în conștiința oamenilor, învinge până la urmă, în mod lămurit, în fiecare om, sau ceea ce este vechi și pe cale de dispariție, sau ceea ce este nou și în plină dezvoltare.

Așa s-a întâmplat cu Malraux, Camus, Gide și alții, la care în contrazicerile interioare ale ideilor lor a învins lumea care moare, așa s-a întâmplat cu Aragon, Eluard și alții, la care contrazicerile au fost învinse și depășite de ideile lumii noi, ale lumii socialiste în plină ascensiune.

D. G. Călinescu trăiește astăzi din plin această dramă a ideilor, inevitabilă în stadiul prefacerilor adânci pe care țara noastră le străbate către o treaptă socială superioară. În scrisul său, în numeroasele contradicții care-l frământă, în saltul repetat de la treptele cele mai înalte ale scării ideilor, până la cele mai de jos, frământarea acestei prefaceri apare în mod clar.

Nu de mult, d-sa și-a manifestat dorința de a face critică literară în spirit marxist-leninist. În încheierea articolului care exprima această dorință, articol păstrând încă urma vizibilă a unor grave confuzii (și pentru a nu intra în amănunte, cităm numai ideea că „arta nu este ideologie, pentru că nu uzează de idei, ci de sunete, sentimente, culori”), d. G. Călinescu scria: „Vom izbuti să trecem la faza constructivă a culturii progresiste Koffka, învingând negativismul steril și deprimant”. Noi îi dorim d-lui G. Călinescu o deplină reușită în această luptă pe care o duce actualmente cu

sine însuși pentru a învinge rămășițele unei ideologii potrivnice propriei sale dezvoltări.

***

Cezar Petrescu, *Scriitorii față de transformările sociale*, „Semnalul”, 29 mai 1948

Într-o sumară, dar în schimb prea severă trecere în revistă a literaturii noastre de până acum, stăruiesc câteva întrebări.

Unde sunt paginile consacrate proletariatului muncitoresc? De ce scriitorii de ieri n-au consemnat pătimirile celor mulți? De ce n-au participat la ele? De ce n-au contribuit la îndreptarea stărilor, printr-un îndemn dârz la luptă?

Altădată, dezbateră unor astfel de întrebări s-ar fi pitulat discret în coloanele mai mult sau mai puțin culturale ale gazetelor, printre anunțurile vânzării de biciclete în rate și desfacerea unui stoc de harpagic. Sau ar fi rămas rezervate publicațiilor strict literare și artistice, care se adresau unei categorii restrânse de cititori. Restrânse până la ermetism.

Față însă de atenția deosebită care se acordă astăzi scrisului literar; față de dorința de a procura mulțimilor chemate la viață și o hrană spirituală pe lângă pâinea cea de toate zilele; față de legitima preocupare de a tria această hrană a sufletului, pentru a nu se transforma în venin convulsiv ori în element de searbădă depresiune vitală a miilor și miilor de proaspeți lectori – socot că problema depășește vechiul cadru al controverselor de breaslă. Odată recunoscută funcția socială a literaturii, se cuvine examinată sub unghiul social.

Cântăreala valorii artistice a operei în absolut, rămâne s-o verifice posteritatea. Dar ce înseamnă posteritatea? Înseamnă a fi judecat în contumacie.

Statuile înălțate de posteritate sunt întotdeauna mai mari decât natura. Ca oameni încă în viață, trăind printre contemporani, în loc de a călări razna pe Pegas spre cele șapte vămi din văzduhurile posterității (așa cum au făcut și mai fac atâția, pentru a se consola cu un viitor himeric, de ingrata lipsă de răsunset a operei lor într-un prezent recalitrant iluziilor), ne întoarcem cumiți la actualitatea mai apropiată. Și folosim măsurători pe dimensiunile noastre de rând. Măsurători care se cam potrivesc și înaintașilor noștri de ieri. Înaintași mai mult de busturi, decât de statui.

Această literatură de ieri, după cum explicam deunăzi, a dat precădere aspirațiilor de unitate națională. Precădere îndreptățită și de altfel ratificată de Istorie.

Latura socială prin firea lucrurilor a rămas pe al doilea plan.

Iar tot prin firea lucrurilor, prin particularismul condițiilor noastre, prin stadiul de evoluție, când precumpăna într-o operă socialul și când scriitorul din propriul său îndemn simțea nevoia să sprijine o luptă, să creeze o atmosferă de interes și de simpatie, atunci ochii săi căutau instinctiv la pătura țărănească, la pătimirile și nădejdele de izbăvire ale iobagilor, ca într-o țară aproape exclusiv agricolă ce ne aflăm înainte de 1914. De aici, și caracterul mai mult agrar al socialismului românesc din prima epocă. Ararii deputați socialiști nu erau oare aleși de colegiul al treilea, colegiul de țărani, în județe de țărani?

Cum aproape toți cumulau pe drapelele de luptă și oarecure tinctură literară, adunați în jurul revistelor *Contemporanul*, *Evenimentul literar*, *Literatură și știință*, la răsfoirea lor astăzi apare mai semnificativ că literatura acestei generații de socialiști ca și studiile critice și sociale ale lui Gherea, Raicu-Rion, Ibrăileanu, din anii junetii, puneau accentul tot pe pătura țărănească și pe doleanțele proletariatului rural. Dovadă că realitatea cea mare și aspră, strigătoare, așa se preciza. Opera capitală a lui Gherea nu s-a intitulat oare *Neoiobăgia*?

Mulțimea cea marte și obijduită era așadar a proletariatului agricol. Proletariatul industrial figura, pe statisticile din acea vreme, cu un procent infim. Prezența sa în literatură echivala cu un soi de exotism. Dacă se poate spune. Un ecou, un reflex al literaturii proletare, din țările unde proletariatul industrial era o realitate. În schimb, scriitorii de ieri, în majoritatea cazurilor de obârșie rurală, au consemnat în opera lor proporțional cu literaturile contemporane de peste hotare, mult mai stăruitor mizeriile și aspirațiile păturii țărănești, cu incomparabil mai caldă sollicitudine. Pentru care pricină purtau chiar învinuirea să slujesc un ideal de opincari. „Noi vrem bumbac! – parodia, sarcastic, Duiliu Zamfirescu, de nu mă înșel, strigătul lui Coșbuc, „Noi vrem pământ!”

Cât despre răstimpul dintre cele două războaie, cei vreo câțva scriitori de romane, poeții și nuveliștii au arătat o predilecție tot pentru acest ideal opincăresc din lumea satelor, nu în virtutea inerției. Această lume o cunoșteau. Aceasta le fusese aproape de inimă și de înțelegere în anii copilăriei și adolescenței, când ființa afectivă a viitorului adult se impregnează de premisele viitoarelor orientări și rațiuni de existență. Că în aceeași epocă de rapidă industrializare și de adevărat început al alevăratelor lupte muncitorești, nu s-au ivit scriitori mai tineri, formați în această atmosferă și realitate nouă, pentru a consemna păsurile și aspirațiile clasei proletare, rămâne o întrebare deschisă. Nu celor din generația mea, a idealului opincăresc, le revine răspunsul.

Dar să lăsăm trecutul, mai vechi sau mai nou.

Astăzi, spre deosebire de trecut, rolul literaturii și al scriitorilor nu numai că e recunoscut. Intră cu tot dinadinsul în preocupările de căpetenie,

pe planurile cele mai diverse: menirea literaturii, soarta scriitorului, răspândirea cărții, bibliotecii etc. Funcția socială a scrisului, cu respectiva răspundere, are un orizont mult mai vast înainte decât acel cu care se aflau deprinși scriitorii de ieri. Un contingent nou și însetat de lectori, așteaptă să se bucure de un bun spiritual, rezervat până mai anii trecuți, numai unei restrânse categorii dintr-o țară a analfabetismului record.

Cu o lampă de miner, scriitorul va putea străbate în cugetele acestor proaspeți cititori pentru a le aduce o nouă sensibilitate și un nou sens al vieții. Cel puțin aceasta se așteaptă de la scriitorii tineri de azi, ca și de la cei mai puțin tineri de ieri, cărora nu le-a ruginit pana de fier, în călimara uscată. Căci nu e destul un silogism nou, pentru a mâna inimile spre o nouă viață socială și morală. Mai e nevoie și de un duh nou, de o ardere, de acel tainic nimb cu care arta și literatura învâluie actele mărunte de toată ziua, dându-le o nevăzută grandoare.

Da. Numai arta și literatura pot scoate astfel din umbră miracolul prin care acțiunile omului de toată ziua sunt mari.

***

Raportul anual de activitate al d-lui prof. dr. Ștefan Nicolau, directorul general al Institutului de Studii Româno-Sovietic, publicat în „Analele Româno-Sovietice”, nr. I, (11), mai-iunie 1948

Domnule președinte al înaltului prezidiu,
Domnule prim-ministru,
Domnule ambasador, doamnelor și d-lor miniștri,
Doamnelor și domnilor,

Suntem reuniți azi aici, ca să sărbătorim un an de activitate a Institutului de Studii Româno-Sovietic.

Astăzi se împlinește exact un an, de când a avut loc ședința solemnă de inaugurare a Institutului nostru, cu un strălucit prezidiu de onoare, în care figurau: I. P. S. S. Alexei patriarhul Moscovei, d. prim-ministru dr. Petru Groza, d. ambasador Kavtaradze, d. general-colonel de tancuri Susaicov și o serie de figuri reprezentative române.

S-au recunoscut atunci importanța și utilitatea deosebit de mare a Institutului, a cărui menire este interpenetrarea intelectuală a țărilor prietene – Uniunea Sovietică și Republica noastră Populară – pentru o mai bună cunoaștere reciprocă: pentru documentarea noastră științifică în toate manifestările culturii sovietice, documentare utilă în special în opera de consolidare a democrației noastre populare.

Cum a răspuns Institutul nostru creat la speranțele ce au fost puse în activitatea sa? Și-a împlinit el, oare, misiunea de întărire a legăturilor științifice, culturale și de prietenie între popoarele sovietice și poporul nostru? A servit util țelul de a afla noi izvoare pentru a ajuta reconstrucția și propășirea țării?

Vă informez în cele ce urmează de activitatea depusă – timp de un an – de Institutul nostru, pentru ca dvs. să judecați dacă străduințele depuse răspund așteptărilor.

*

După cum știu cei mai mulți dintre domniile voastre, Institutul nostru este constituit din 5 direcțiuni:

1. Direcțiunea de studii,
2. Direcțiunea cursurilor,
3. Direcțiunea publicațiilor,
4. Direcțiunea bibliotecii și a documentării și
5. Direcțiunea administrativă.

Care a fost munca depusă de direcțiunea de studii?

A pornit activitatea în Octombrie 1947, cu patru secțiuni organizate:

Secția de medicină și biologie,

Secția de fizică,

Secția de istorie și filologie și

Secția de literatură și ziaristică.

Realizarea acestor secțiuni s-a făcut în urma constatării interesului deosebit, manifestat de specialiști, pe baza procurării și a traducerii materialului documentar necesar, luat din reviste de specialitate și din cărți.

Paralel s-a lucrat la extinderea activității documentarului nostru, astfel încât în Ianuarie 1948 s-a putut pune în discuție posibilitatea: întâi, a dedublării secției de medicină și biologie în două secții distincte, una de medicină și alta de științe naturale și științe geologo-geografice; al doilea, a extinderii secției de fizică, prin crearea subsecțiilor de matematici și de științe tehnice; și al treilea, a înființării unei secții de științe juridice.

Toate aceste secții ale diviziunii științifice au ținut, din Octombrie 1947 și până în prezent, 78 ședințe diverse: ședințe de referate și de comunicări, precum și ședințe importante de conferințe cu specialiști.

Astfel, secția de medicină a ținut 15 ședințe de conferințe, numai cu subiecte luate din activitatea creatoare a medicinei sovietice, ședințe la care au asistat între 70 și 150 auditori. La unele din aceste ședințe s-a remarcat, în auditoriu, prezența a 25 până la 30 profesori universitari, doritori să-și completeze cunoștințele cu date noi din știința medicală sovietică.

Secția de fizică – cu subsecțiile de matematici și de tehnică au totalizat un număr de 32 ședințe, la care au asistat cu regularitate un număr important de membri ai învățământului universitar și ai cadrelor noastre tehnice superioare.

Istoricii și filologii și-au spus cuvântul în 14 ședințe.

Literatura și ziaristica – în 7 ședințe iar științele naturale în 2.

În cadrul săptămânii prieteniei sovieto-române, de la 1 la 6 Noiembrie 1947, s-au ținut ședințe festive. Într-o asemenea ședință solemnă s-a făcut recepția delegației sovietice trimisă de asociația VOKS sub conducerea academicianului Cairov, a profesorului Vasiliev și a scriitoarei Vera Imber. Cu aceeași ocazie și sub auspiciile Institutului nostru, Academia de Medicină din București a proclamat membri de onoare trei savanți ai medicinei sovietice: pe profesorii Orbeli, Annicicov și Razencov.

Tot cu prilejul săptămânii susmenționate s-au ținut conferințe asupra culturii și a științei sovietice din ultimii treizeci de ani.

O altă ședință festivă a fost ținută la 21 Februarie, anul curent, cu ocazia comemorării a 24 de ani de la moartea celui ce a creat ideologia unei ere noi în evoluția omenirii – marele Lenin.

*

Printre conferențiarii colaboratori devotați ai Institutului nostru, care au animat aceste ședințe cu verbul lor, cităm pe d-nii: prof. E. Bădărău, consilier Tr. Broșteanu, prof. Daicoviciu, prof. Iorgu Iordan, prof. M. Gh. Lupu, prof. Mihoc, dr. Valer Novacu, Mihail Novicov, prof. Oțetea, prof. Tiberiu Popovici, d-na prof. Ripan, prof. Simion Sanielevici și alții.

Ședințele și lucrul secțiunilor au fost organizate de secretarii de secție: conferențiar Alexandru Sanielevici, conferențiar dr. Vlad Bălbăe, prof. V. Maciu, precum și de d-nii asistenți A. Halanay, N. Bodnariuc și d-na magistrat Y. Stătescu. Prin mine, comitetul de direcție le aduce mulțumiri pentru munca depusă de fiecare, în secția respectivă.

Din activitatea secției de literatură ne amintim cu plăcere de reușita deplină a ședinței, în care ne-a făcut nouă multă plăcere și Institutului mare cinste, lectura câtorva capitole din volumul de amintiri ale d-lui prim-ministru, dr. Petru Groza, citite în prezența autorului, care le-a comentat și completat cu verva sa deosebită și cu spiritul său șagalnic.

Pe lângă ședințele secțiilor în localul Institutului de Studii Româno-Sovietic, s-au mai făcut trei cicluri de conferințe în afară, în cadrul lectoratului acestui Institut. Organizate de d. conferențiar Alexandru Sanielevici în sala Dalles și în aula Fundației universitare, aceste trei cicluri au comportat 11 conferințe asupra literaturii rusești din sec. al XIX-lea, 6 conferințe despre știința și arta sovietică și 13 conferințe despre istoria popoarelor din URSS. Dintre acestea din urmă, 10 au fost ținute de prețiosul

nostru colaborator a cărui plecare în Uniunea Sovietelor o regretăm, d. secretar de ambasadă Iurii Bocicarev.

Printre ceilalți conferențieri cităm pe d-nii: prof. P. Constantinescu-Iași, Mihail Roller, prof. S. Stanielevici, conf. dr. Milcu, Barbu Lăzăreanu și alții.

Adăugând celor 78 ședințe ale secțiilor diviziunii științifice aceste 30 ședințe cu conferințe publice ale lectoratului, însumăm peste 100 ședințe cu aproape tot atâtea conferințe, pe care diviziunea științifică le-a programat și ținut în anul de activitate ce s-a încheiat.

Trebuie menționat și faptul că secția medicală a direcțiunii de studii a colaborat cu sindicatele sanitare și a publicat, cu ocazia campaniei anti-exantematice din luna Martie a. c., un număr special din „Medicina Română” consacrat tifosului transmis de păduchi și un alt număr special din același periodic consacrat campaniei anti-paludice. Aceasta reprezintă unul din aspectele ajutorului dat de Institutul nostru la marea operă de reconstrucție întreprinsă de guvern.

Ca să încheiem cu activitatea diviziunii științifice, mai menționăm discuțiile documentate, bizuite pe lectura referatelor expuse în diverse ședințe, cum ar fi de pildă cele relative la „problemele predării științelor fizice în învățământul sovietuic de toate gradele” publicate sub formă de supliment la caietul 8 al „Analelor Româno-Sovietice”, apoi publicarea de articole, precum și documentarul trimis, fie în Capitală, fie în diverse centre universitare, la cererea specialiștilor pe care îi interesează activitatea științifică și culturală din U. K. S. S.

Printre țelurile acestei diviziuni a Institutului de Studii Româno-Sovietic punem, în primul rând, mobilizarea oamenilor de știință ai tinerei Republici Populare Române contra greșitelor influențe ideologice burgheze asupra gândirii științifice.

În lupta antiimperialistă pe care o duc toate popoarele progresiste, unite în marele lagăr al forțelor democratice, pentru conservarea unei păci trainice, pentru apărarea democrației populare și a culturii progresiste, frontul ideologic are o deosebită importanță. În domeniul ideilor se înfruntă azi două sisteme de gândire, de concepție a vieții, a realității, a științei și a culturii.

Pe de o parte găsim ideologia unei societăți în descompunere, care neagă dezvoltarea și progresul, care caută să submineze și să nimicească încrederea omului în forțele sale, care propagă misticismul și iraționalismul, răstălmăcind datele științifice pentru a combate materialismul legat de progresul științific și a pune știința în slujba unor scopuri utilitare meschine.

Pe de altă parte, o ideologie, expresie a progresului, care luptă pentru punerea culturii și a științei în slujba popoarelor, în slujba păcii, având în frunte oamenii de știință și de litere din Uniunea Sovietică, reprezentanții

ideologiei celei mai progresiste și celei mai avansate – a primului stat socialist din lume, ideologie bazată pe materialismul dialectic, ideologie revoluționară a clasei muncitoare.

Factor de colaborare științifică între Uniunea Sovietică și Republica Populară Română, Institutul nostru – prin diviziunea sa științifică – tinde a studia și a face cunoscute nu numai monumentale înfăptuiri ale gândirii sovietice pe plan teoretic și practic, dar în egală măsură vrea să-și apropie și să difuzeze spiritul general care însuflețește aceste înfăptuiri.

În adâncă ei principialitate, această orientare – legând teoria de practică și laboratoarele de arena socială – luminează calea pe care știința este pusă în slujba transformării istorice, în slujba construirii unei orânduiri sociale superioare, în slujba creării unui om nou, în slujba păcii.

Orientarea făcută în acest plan urmează îndicațiile largi, de principiu, trasate de marele Stalin.

Pătrunsă de acest adevăr, activitatea noastră va folosi toate mijloacele de natură să instaureze în știința românească tot ce este idee progresistă, luptând în același timp împotriva a tot ce este decadent și retrograd.

A doua direcție din Institutul nostru este Direcția cursurilor de limbă și literatură rusă.

Dirijată cu o competență deosebită de d. prof. Eugen Bădărău și de d-na Vera Romanenco, secțiunea și-a început activitatea școlară în luna Septembrie 1947. La înscriere pentru cursuri s-au prezentat aproape 200 de candidați pentru anul I. Din aceștia s-au primit: 88 – ce nu cunoșteau limba rusă și 89 – ce cunoșteau mai mult sau mai puțin această limbă.

În afară de aceștia, au frecventat și frecventează cursurile noastre încă 56 de studenți; este vorba de cei care și-au început cursurile încă de acum 3 ani la A. R. L. U. S.: ei cunosc limba rusă și au studii universitare.

Cu echipa de harnice și pricepute profesoare, organizată de d-na Romanenco ajutată de secretara cursurilor d-na Lidia Niculescu, mai toți acești studenți au lucrat cu seriozitate.

Examenele din sesiunea de iarnă au arătat progrese însemnate la studenții ce nu cunoșteau deloc limba rusă în momentul înscrierii.

Trec peste amănuntele programei analitice și peste detaliile rezultatelor obținute și pe care Institutul le socoate mulțumitoare.

Mulți dintre studenții noștri fiind lipsiți de mijloace, au fost ajutați, Institutul nostru ocupându-se de un cămin și de o cantină pentru ei.

Nădăjduim ca, în anul viitor, Institutul să poată dispune de un local mai vast pentru Direcția cursurilor, local care să poată cuprinde mai mulți studenți, lipsa de profesori secundari de limba și literatura rusă fiind din plin resimțită în întregul nostru învățământ.

*

În cadrul Direcției cursurilor, funcționează cabinetul metodologic, condus de d-na Butmy, și care se ocupă: cu organizarea cursurilor serale de limba rusă, care au fost frecventate în anul scurs de 1850 elevi înscriși; cu organizarea cursurilor de limba rusă pentru elevi de școli primare. O echipă de 14 profesori au sarcina de pionieri în acest învățământ al limbii și literaturii ruse. Institutul exprimă o deosebită satisfacție pentru munca destoinică realizată de acești profesori, încărcăți cu multe ore de curs, activând uneori în condiții grele. O altă sarcină a cabinetului metodologic este redactarea de manuale de limba rusă pentru cursul secundar. Avem satisfacția să putem anunța azi, că Institutul nostru, prin cabinetul metodologic, a și întocmit două manuale ce se găsesc sub tipar și care vor servi învățământului elementar și secundar din țara noastră.

Cursurile ținute în Institut sunt editate și pentru elevii din provincie, care doresc să urmeze prin corespondență cursuri de limbă și literatură rusă; tot cabinetul metodologic redijează programa analitică de predare a limbii și literaturii ruse în licee.

Importanța deosebită, pe care o are studiul limbii ruse la noi, nu poate scăpa nimănui. Țara socialistă vecină, vastă, puternică, tradițional prietenă a poporului nostru, posedând cultura și civilizația cea mai înaintată, țara în care se realizează țelurile cele mai minunate după care aspiră lumea, posedă o limbă bogată, frumoasă, în care se pot înțelege peste o sută de popoare grupate în Uniune și în care sunt înscrise comori de gândire.

Se știe că a cunoaște una din marile limbi ale civilizației moderne, îmbogățită de un lung șir de generații, implică posesia unei parcele din imensa bogăție a creației intelectuale a poporului ce a creat această limbă.

În ultimele decenii, intelectualii noștri s-au adăpat la izvoare multiple, ceea ce a dus la învățarea diferitelor limbi apusene. S-au creat, deseori, artificial curente succesive, ce împingeau spre învățarea limbii franceze, italiene, germane sau engleze.

Însă păcatul omului este tendința de a căuta departe, ceea ce are alături, lângă el.

A tot fost căutată și piatra filosofală și nu a fost încă găsită. Astăzi, însă, poporul nostru – însănătoșit prin prefacerile profunde realizate și pe cale de înfăptuire, reîntinerit și revigorat prin ideologia nouă ce-i mărește coeziunea – se reîntoarce din drumul lung și istovitor și găsește în frumoasa limbă rusă piatra ce-i aurește spiritualitatea.

Limba marelui și eroicului popor rus, a aceluia care primul a înfăptuit socialismul pe a șasea parte a globului, limba lui Tolstoi și Gorki, limba lui Lenin și Stalin merită să-și dea osteneala orice om cult s-o învețe – a afirmat cu drept cuvânt, din acest loc, colegul nostru prof. Petrovici.

De-aș fi chiar un Negru înaintat în vârstă – a spus marele Maiacovski – și atunci, cu plăcere și cu sârguință, aș învăța limba rusească, numai pentru că în această limbă a vorbit marele Lenin.

Este inutil, deci, să mai insist asupra importanței cu totul deosebite a cursurilor de limbă și literatură rusă în Institutul nostru.

Direcția publicațiilor din Institutul de Studii Româno-Sovietic a continuat redactarea și publicarea periodicului „Analele Româno-Sovietice”, cuprinzând lucrări originale, traduceri de studii din literatura științifică sovietică, pe lângă dări de seamă și bibliografia cărților și revistelor științifice sovietice. Deasemeni, revista cuprinde și materiale din comunicările și conferințele făcute în Institutul nostru.

Cele 10 numere apărute până în prezent au ajuns să fie citite de numeroși intelectuali, dovadă tirajul ce s-a urcat până la 8 000 exemplare.

Mulțumită colaborării secției de literatură și ziaristică, două noi periodice au început să fie date publicului de către Direcția noastră de publicații: este vorba de revista trimestrială „Probleme de literatură și artă” cu două numere deja apărute, care se ocupă de informarea justă în curentele sănătoase de adevărată literatură și de artă progresistă. Este vorba și de revista lunară „Probleme externe”, din care primul număr a apărut în luna Mai 1948. În această din urmă revistă, problemele internaționale, ce frământă azi popoarele de pretutindeni, sunt considerate și explicate în lumina unei juste linii ideologice. Direcția publicațiilor a mai redijiat un volum omagial închinat aniversării a 30 de ani de la Marea Revoluție din Octombrie.

De asemeni, o serie de volume vor fi scoase de sub tipar, cuprinzând conferințele nepublicate în „Anale”, precum și un volum în care sunt înmănunchiate mai multe articole și diverse discursuri ținute cu ocazia comemorării a 20 de ani de la moartea marelui savant luptător democrat Victor Babeș. În acest volum va figura și un admirabil articol scris de savantul sovietic Moșcovski.

Nu pot termina această succintă dare de seamă a activității Direcției publicațiilor, fără să menționez zelul și devotamentul redactorului-șef d. Ion Banu.

A 4-a diviziune a Institutului este cea a Bibliotecii și a Documentarului.

Institutul nostru și-a început activitatea anul trecut, cu rafturile bibliotecii goale. Azi, numărul volumelor se ridică la aproape 4 000.

Am beneficiat de bunăvoința instituțiilor în măsură să ne ajute. Astfel, asociația VOKS ne-a dat 300 volume; „Cartea Rusă” ne-a donat peste 700 volume, între care multe tratate de specialitate și reviste științifice; „Mejdnarodnaia Kniga” ne-a trimis în dar 300 volume; Institutul de istorie

universală ne-a împrumutat 400 volume. Restul revistelor și volumelor ni le-am procurat prin mijloace proprii.

Astfel ne-am înghebat și biblioteca noastră actuală folosește ca izvor de documentare pentru toată activitatea Direcției științifice a Institutului și pentru cei din afară doritori să-și completeze cunoștințele de specialitate cu datele noi aduse în cultura omenească de vasta contribuție a cercetătorilor și a cugetătorilor sovietici.

În cadrul acestei diviziuni s-a organizat un serios fișier cuprinzând evidența cărților și a revistelor în limba rusă sau despre Uniunea Sovietică, care se găesc în toate bibliotecile din Capitală.

Documentarul bibliotecii ține la zi articolele apărute în revistele sovietice ce ne parvin, cu rezumate la dispoziția specialiștilor.

Recenzorii noștri au indicat și traducătorii ne-au tradus peste 6 000 pagini de articole de specialitate. Materialul documentar, de care dispunem astfel, a fost consultat de diferite ministere, instituții, precum și de numeroși specialiști.

Această diviziune a fost condusă în decursul anului ce a trecut de d-na Radoșovietzcaia, a cărei activitate este prețuită de conducerea Institutului nostru.

Coordonarea întregii munci a diviziunilor Institutului de Studii Româno-Sovietic a fost făcută de d. dr. Valer Novacu, secretarul general al Institutului, împreună cu membrii consiliului de conducere ce și-au dat osteneala să organizeze și să animeze noua noastră instituție de știință și cultură.

Rezultatele obținute până în prezent sunt mai slabe – credem noi – decât cele la care doream să ajungem după un an de străduință. Inexperiența noastră asociată cu tatonările inerente oricărui început unde se resimt și resturi ale trecutului, precum și unele piedici trecătoare, au făcut ca rodul muncii noastre să nu ne dea întreaga satisfacție la care aspiram.

Noi credem că intensificarea activității secțiilor, multiplicarea acestora, creșterea numărului de profesori, sporirea zestrei și a posibilităților de lucru ale bibliotecilor noastre, publicarea într-un ritm mai accelerat a monografiilor vor fi posibile în anul ce începem, în decursul căruia nădăjduim să obținem sprijinul material strict indispensabil prosperității Institutului.

Este cert, însă, că numai efortul depus de inițiatorii și de animatorii Institutului n-ar fi putut duce nici la rezultatele căpătate, dacă nu ne-am fi bucurat de ajutoare multiple, pentru care mulțumim cu toată căldura.

În primul rând mulțumim guvernului prezidat de d. dr. Petru Groza, pentru interesul deosebit manifestat încă din primele momente ale zămislirii Institutului și pentru încurajarea ce ne-a dat personal d. prim-ministru prin prezența d-sale la diversele noastre manifestații festive.

Domnului ambasador Kavtradze îi exprimăm gratitudinea sinceră pentru sfaturile și încurajările repetate ce ne-a dat și ale căror roade s-au resimțit în decursul activității din anul ce se încheie azi.

Partidului Muncitoresc Român în frunte cu Comitetul său Central, secretariatului său și secretarul general, d. prim vice-președinte al Consiliului de miniștri Gheorghe Gheorghiu Dej, îi mulțumim cu recunoștință pentru sprijinul permanent ce ne-a acordat.

Asociației A. R. L. U. S. ce desfășoară o largă acțiune și președintelui său, d. prof. Parhon, veșnic tânăr animator al întăririi legăturilor cu Uniunea Sovietică, le mulțumim pentru ajutorul ce ne-au dat în toate împrejurările.

De asemeni mulțumim editurii Cartea Rusă pentru publicarea periodicelor noastre, precum și tuturor acelor – și aceștia sunt foarte mulți – ce ne-au sprijinit și pe care ne sprijinim în activitatea noastră.

Bilanțul unui an de străduință arată că această activitate este abia începută. O vom continua perseverent, cu întreaga convingere că munca din Institutul de Studii Româno-Sovietic este utilă științei și culturii noastre, este necesară consolidării scumpei noastre Republici Populare Române.

***

Raportul d-lui prof. E. Bădărău, din partea comisiei pentru decernarea premiilor anuale ale Institutului de Studii Româno-Sovietic, „Analele Româno-Sovietice”, mai-iunie 1948

Pentru a promova studiul aprofundat sub toate aspectele al realizărilor culturii sovietice, precum și pentru a promova larga răspândire a cunoștințelor despre aceste realizări în sânul intelectualității române, Institutul de Studii Româno-Sovietic a hotărât să creeze premii anuale, care vor fi decernate celor mai bune lucrări științifice din următoarele specialități: 1. Istoria relațiilor româno-ruse. 2. Știința sovietică. 3. Literatura și arta sovietică.

Decernarea acestor premii se face astăzi, 3 Iunie 1948, aniversarea inaugurării Institutului.

Lucrările prezentate în vederea scopului de mai sus până la 15 Mai 1948, conform regulamentului, sunt în număr de 8 din diferite domenii: știință, literatură și istorie.

Comisia numită de Direcția generală a Institutului, în baza referatelor alcătuite de specialiști, a hotărât următoarele:

Nu s-a putut decerna niciun premiu I. S-a acordat un premiu al doilea de lei 15 000 d-lor Ionescu-Varo și Sami Șefler, pentru lucrarea intitulată *Câteva contribuții ale școlii sovietice la studiul biologiei fermenților.*

Această lucrare nu numai că expune aceste contribuții foarte importante, ci în același timp atinge o serie întreagă de probleme pe care le pun aceste cercetări vechi și noi cu privire la acțiunea enzimatică *in vivo*. Autorii au arătat aici aportul științei sovietice, biologia fermenților fiind în mare parte o creație a ei. Lucrarea este de un real folos prin problemele variate pe care le îmbrățișează în această expunere și prin punctele de vedere variate sub care sunt privite, oferind astfel multiple posibilități de continuare a cercetărilor.

Evident, studiul acesta a cerut multă muncă și o bună competență. Unele lipsuri sunt de ordin formal. Pentru publicare ar trebui refăcute unele puncte, iar altele ar necesita o mai largă concretizare.

Se acordă o mențiune lucrării d-lui ing. N. V. Boțan: *Privire asupra științei sovietice*.

Planul acestei lucrări este foarte bine conceput; este însă necesară o refacere a lucrării după acest plan bun, fiind nevoie de un studiu mai adânc al problemelor atinse.

Este foarte de dorit ca această lucrare, după prelucrarea ei la sensul indicat, să fie prezentată la viitorul concurs.

Pentru încurajarea autorului, comisiunea a hotărât decernarea unei mențiuni și a sumei de 5 000 lei.

***

Ov. S. Crohmălniceanu, *Un aspect al deformărilor eticii burgheze în lirica noastră (Erotica poezilor simbolști)*, „Contemporanul”, nr. 93, 9 iulie 1948

În povestea veche de sute de ani a jovialului uriaș Pantagruel, în cea de-a treia parte a aventurilor sale, e vorba de îndoiala eroului asupra faptului dacă e sau nu recomandabil să se căsătorească. Întrebându-se despre avantajele și dezavantajele căsătoriei, Pantagruel se sfătuiește cu iscusitul Panurge, tovarășul său de drum și consilierul său intim. Dar o soluție clară în problema căsătoriei și în general a dragostei, nu reușesc să dea nici sorții virgilieni, nici cabala, nici visele, nici versurile Sibilei, nici decrepitul poet Raminagrobis, nici călugării, nici medicii, nici filosofii, pe care rând pe rând, uriașul îi consultă. Răspunsurile lor se bat cap în cap. Și atunci Panurge îi sugerează amicului său, zăpăcit de interpretările înțelepților, să se adreseze unui nebun, pentru că poporul are o vorbă, după care «un nebun e în stare să învețe întotdeauna pe un înțelept». Rabelais ironiza aici dogmatismul, scolastica falsei înțelepciuni a timpului său. El oferea soluția nebunului ca să arate cât de puțin legate erau speculațiile teologilor și filosofilor. Trist este că după sute de ani, astăzi, nu sunt puțini poeți la noi care să fi rămas, în materie de concepție asupra dragostei, la altă opinie mai autorizată decât cea

citată mai sus. Amicul nostru, poetul, ne scria, obiectându-ne că dragostea e aceeași întotdeauna, că poeții au cântat-o la fel mereu, că ea se rupe de timp, de societate, de actual, și că în definitiv... de aceea nu scrie dânsul un volum cu poezii de amor, pentru că se teme că va fi acuzat de dezertare de la realități. Nu e deloc lipsită de adevăr afirmația că dragostea a preocupat mereu pe oameni. Dar nu e o mai mare erezie decât să-ți închipui că manifestările ei au fost aceleași și mai ales că poeții au cântat-o la fel de-a lungul secolelor, independent de concepția despre viață a clasei din care descindeau. Dar obiecția lui ne-a sugerat necesitatea unei exemplificări concrete. Ne propunem deci a urmări, în notațiile ce urmează, cum erotica poeților noștri contemporani a exprimat sub diferite variante aceeași ideologie a clasei sociale din care artiștii veneau și aceleași mentalități specifice păturilor pe care le reprezentau. De asemenea, vom căuta să arătăm cum ideea asupra relațiilor dintre sexe a căpătat forme din ce în ce mai deformatate, mai golite de conținut, mai puțin legate de un timp al omului viitorului și progresului spre care societatea omenească tinde. În același timp, formele de mai sus vor fi în schimb mai strâns legate de declinul claselor posedante, de destrămarea lor morală.

Începuturile modernismului nostru poetic stau sub semnul simbolismului. Nu e locul aici să urmărim în toate implicațiile sale procesul de dezagregare a liricii burgheze, o dată cu ideologia acestei clase, proces pe care simbolismul îl reflectă și pe care încă dinainte epigonii romantismului ca și poezia lui Baudelaire și Nerval îl vesteau. Prin urmare, desigur că nici în concepția despre dragoste semnele vii ale disoluției morale ale burgheziei nu vor lipsi. Ele se caracterizează în primul rând prin caracterul morbid, tulbure, al sentimentului. Prezența morții în sânul liricii erotice este o temă frecventă la simboțiști. Faptul corespunde și el contopirii unor aspecte ale tendințelor epocii, concretizate excesiv pe simțuri. Lăsarea pe plan secund a vieții raționale, reducerea vieții mai ales la latura ei sensibilă, ducea la o tocire a acesteia printr-un uz abuziv, la o banalizare a ei. Simțurile trebuiau trezite prin mijloace neobișnuite. Ele trebuiau biciuite de voluptate, stimulate. Baudelaire face elogiul *Paradisurilor artificiale* ale vinului, hașișului și opium-ului. Verlaine, Rimbaud, Ch. Moréas, primii decadenți, sunt învederați bețivi, consumatori aprigi de absint. Ca și Baudelaire, englezul Th. De Quincey publică, înaintea autorului *Spleen-ului Parisului*, *Confesiunile unui mâncător de opium*. Iar E. A. Poe transmite din îndepărtata Americă, tristul mesaj al folosirii alcoolului și a stupefiantelor. Dar chiar de la început, primele grupuri ale «decadenților» de pe malul stâng al Senei, întemeiază în cafeneaua Chat Noir, clanurile «hidropaților» și «hirsuților», dușmani ai apei și ai pieptenului.

Simboțiștii englezi se întâlnesc la mese rotunde, cu scaune mici și fumează din pipe groase tutun puternic parfumat. Dar nici viața sexuală a

acestei lumi nu e mai așezată. Poe e un caz psihanalitic analizat în mod frecvent. Verlaine și Rimbaud practică pederastia și sfârșesc chiar într-o dramă pasională cu urmări judiciare.

La noi, simbolisții nu se vor lăsa mai prejos. Mediul în care ei trăiesc reflectă și întreține aceeași nevroză a simțurilor, corespunzând eticii unei clase care-și înmormântase idealurile în hibrida împerechere cu marea moșierime, cu rămășițele feudalității. Mica burghezie din care se racolează artiști simbolisți furnizează exemplarele de intelectuali dezarmați, oscilând între o falsă revoltă și într-o atașare fără rezerve de interesele oligarhiei sociale care-i întreține. Traian Demetrescu, fizic, ca și Iuliu Săvescu, e un personaj nevropat, timid și detracat în același timp. Anghel, premergător al simbolisților, își încheie cariera într-o dramă pasională, după ce luase femeia amicului său Șt. O. Iosif, în urma unui adulter scandalos. Iacobescu, la rândul său fizic, e chinuit de conștiința unei morți apropiate, care nu va întârzia să-l și răpună. Minulescu, purtătorul de cuvânt al simbolisților, e un familiar al culiselor teatrale a căror moralitate elastică o împrumută. Pare-se că a încercat drogurile și scurta sa perioadă de alienație mintală nu e străină de o intoxicație rezultând de aici. Minulescu, asemeni altor simpatizanți simbolisți, frecventează casa lui Bogdan Pitești, acest *Charlus* valah.

Erotismul macabru pe care simbolisții noștri îl vor promova pe variate game adaugă la patrimoniul său moștenirea posteminesciană lirică, plângăreată, a deziluziei sentimentale. La simbolisți însă macabru, funerarul devine legat de însăși ideea dragostei, nu de decorul ei, ca la ultimii romantici. El marchează desfacerea vieții sufletești de valurile ei, dezgolirea acesteia de un conținut legat de realitate. Poeții vor traduce această penumbră a destrămării sociale, printre altele, în caracterul de ficțiune pe care-l vor da plăcerii.

Minulescu va cânta: „Mulatrele blonde cu ochii topiți/ În couă elipse concave de smoolă/ cu gesturi și poze/ de convalescente sătule de boală”. El va arăta stranii preferințe pentru: „Cea cu mâini subțiri și albe ca mâinile de sfântă/ Pictată pe-un perete de templu bizantin/ Și ochi pătați de-otrava privirii ce-nspăimântă/ Ochi verzi ca apa moartă și morți ca negrul spleen”.

Erotismul macabru al lui Minulescu utilizează decrul liricii simboliste franceze. Minulescu va celebra ca și G. de Nerval în *Cydalizele, Iubitele defuncte*: „Voi ce-ați murit de mult/ Și totuși nu v-ați găsit încă mormântul”, divanele adânci ca «mormintele» pe care le promitea iubitelor sale Baudelaire. Dragostea este pătimașă, violentă ca o otravă care ucide. Amanții sunt suspendați asupra plăcerii ca asupra unei prăpastii, unde jos îi așteaptă rânjind moartea.

Și decorul e dezolant: parcuri desfrunzite, iubiri sub ochii satuilor sau dragoste în iatacuri întunecate, cu patul înecat de flori, cum și-l dorea Tradem sau străjuit de candelabre, ca în poeziile flamandului Maerlink.

Vom vedea mai jos care era structura reală a poetului și în ce măsură această poză era adaptată unei dispoziții de a perora. Minulescu va părăsi în volumele ulterioare *Romanțelor de mai târziu* acest cadru, înlocuindu-l însă cu o viziune a dragostei nu mai puțin proprie ideologiei clasei sale.

În schimb, Bacovia e un erotic macabru fără ezitări. Amestecul mortuarului în dragostea sa este nelipsit. Iubitele sale despletite cântă *Marșul funebru* al lui Chopin la clavir și vioară. „Sunt câțiva morți în oraș, iubito, și-n cet cadavrele se descompun...”. La Bacovia nota de descompunere sufletească e profundă și acută. Chiar natura îi sporește această deznădejde. Ploi, pete de sânge, ninsori bogate. Formal, poezia evocă prin repetiții lăncezirea, măcinarea cronică, litania de îngropăciune. Minulescu reprezenta acea patină a intelectualității care s-a atașat rapid burgheziei noastre. El îi va împrumuta felul de a vedea și va închide ochii la tot ce e nedrept în jur. Cel mult își va transporta exploziile de îndrăzneală pe planul formal. Bacovia ține de intelectualitatea ezitantă, care va avea conștiința aservirii ei, care va căuta să se smulgă din această încătușare dar care nu va fi capabilă să o facă. Disperarea ei e corespondența sufletească a unei lumi cu orizontul închis, a unei lumi putrede, înecată în noroi și stupiditate, lumea provinciei izolate, abandonate în mâna oligarhiei locale. Poetul are senzația lămurită a zvârlirii sale în suburbia mizeră, dar în loc să găsească porțile care-l pot scoate de aici, el dezertează într-un univers al imaginației exasperate. Nu-i mai puțin adevărat că preluând acest model servește mai departe clasa posedantă. Poezia sa vehiculează erotismul maladiv, prăbușirea într-un fel de dragoste care roade, care sfărâmă voința, face din om o brută, mișcată de o dorință obsesivă, uneori rafinată, dar nu mai puțin instinctivă. Iacobescu, cel de al treilea corifeu al simbolismului va muta în centrul aceluiși erotism morbid urâtul. Ideea pe care încearcă să o sublinieze Iacobescu exprimă treapta cea mai coborâtă la care burghezia ajungea din această interpretare pe care o va da iubirii. Dragostea la Iacobescu devine o ficțiune mecanică, fără nici un sens, incapabilă de a rupe plasa grea a plictisului. Iacobescu își descurajează iubita după ce-i mărturisește: „Cu vinuri optimele în pahar/ Cu opiu de lupanar/ Cerc să-mi îmbăt urâtul în zadar”.

Discursul pe care-l ține unei Doamne anunță falimentul oricărei încercări de a mai smulge ceva din acest timp inert: „Dar timpul tău se plimbă prin sângele-mi ce-ngheață/ ca pânza unei mare pe un fluviu muribund”. Concluzia poemului dă cheia acestui dispreț pentru dragoste: „De-ți trebuie doamnă o baie de noroi/ La pieptul meu aruncă-ți elanul tinereții: Te vindec de iubire – reumatismul vieții”. Iacobescu va glumi, va flirta cu cinism în poemele sale, va întinde, ici, colo, leneșe dorinți, plase ale frazelor, dar va răspunde mereu, invariabil, cu același refuz de a vedea altceva în dragoste decât o tristă necesitate fizică. Răspunsul va fi cel al înecașilor săi din poemul *În adâncimi* sau cel cuprins în strofa cu care-și

condamnă singur întreaga viață: „Nimica sfânt. Nimica bun. Nici o cadență/ Doar lenevii solare și atât/ Plus o grozav de lungă decadență/ Și-un ștreang cu care nu te strângi de gât”.

Iacobescu, poet erotic (poezia erotică ocupă o mare parte a unicului său volum *Quasi*) versifică pe o temă pe care o consideră, din poziția blazatului, de interes secundar. Ea corespunde unei și mai falsificate păreri de dragoste decât la Bacovia. Spuneam la început că Minulescu în celelalte volume își arată și o altă față. Ea nu e străină de aceea a lui Iacobescu, de aceea ne vom opri mai mult aici. Ajungem prin Minulescu la o foarte derizorie părere despre dragoste, toată și la limita plăcerii, ca un moment furat destinului. Minulescu a fost încă din *Romanje* cântărețul celei „care-l va înșela chiar mâine”. Ideea centrală a eroticii minulesciene, după ce aceasta se degajă de decorul și costumația franceză, este considerată cinică. Singurul adevăr e conținut în posesia clipei: „Știu că m-așteptai pe mine, iată-mă sosesc și-ți zic:/ Te întâlnesc oare/ tot ce-a fost n-a fost nimic/ minte-mă din nou”. Burghezia va întrona moda bulevardieră, falsul puritanism conjugal, afirmând de fapt libertatea de înșelare reciprocă a partenerilor și consimțirea prostituției. Cum bine remarcă Dostoievski în *Burghezii din Paris*, triumful soț-soție-amant e un centru al preocupărilor sufletești într-o clasă lovită de trândăvie și de transformare a vieții spirituale în bun negociabil. Minulescu va adânci tema: „Dragostea e o vânătoare”. În *Amantul anonim*, eroul, Don Juan, afișează un cinism care o face pe ingenuă să părăsească rampa și să-l urmeze. După consumarea actului, Don Juan refuză măcar să-i explice cine e. Același tip de mărunț bancrutor fraudulos în dragoste circulă în *Manechinul sentimental*, unde junele prim e un autor dramatic. El își propune să cunoască iubirea în lumea bună și, după ce cucerește foarte ușor pe soția unui mare financiar, părăsit de aceasta, se mulțumește și cu subreta. La fel și în *Allegro ma non troppo*. De altfel, Minulescu însuși în notițele autobiografice, publicate în „Revista Fundațiilor”, scrie: „În felul acesta am reușit cred (e vorba de eroii săi) să-i prezint și pe ei ca și pe mine în adevărata lumină a vieții noastre de toate zilele, care nu e decât tot un carnaval multiplicat la infinit sub aspectul etern al aceleiași triumphi simbolic: o colombină, un Pierrot și un Arlechin”. Putem privi de această dată adevărata afirmație a eroticii minulesciene. Amantele nu mai sunt exotice, cu ochii trași și genele vopsite. Amanții și mai puțin. Ne găsim la imaginea brutală a cuplului, femeieuscă și crai frivol și ușor senil. Aspirația sufletească a poetului merge către un senzualism direct, dezbrăcat de orice aparatură. Ideea plăcerii e motorul exclusiv. În locul Amantului Anonim de pe scenă va vorbi replica sa feminină, sub motto-ul lui Laforgue „*Sunt femeie, mă cunoașteți*”: „Când vei vedea-ntre geamuri la fereastră/ o cupă de cristal/ Și-n cupa de cristal o floare albastră - simbolul unui rendez-vous banal,/ oricine-ai fi, să intri fără teamă./ Căci gura mea te-așteaptă și trupul meu te cheamă”. Se adaugă caracterul mercantil și interesat al iubitei: „Dar amanții tăi ce-așteaptă pe trotuar plecarea mea... Câți sunt? Unul, doi, o

sută?”. Desigur că între aceste limite se consumă și erotica tuturor simboliştilor noştri mai puţin însemnaţi. Ceea ce avem de reţinut aici este imaginea de accesoriu, de lucru străin de om pe care-l capătă relaţiile între sexe, pe care-l capătă dragostea. De la pasiunea cea mai violentă până la detaşarea completă, dragostea mizează pe plăcere, exclusiv pe ea, fie că o întâlneşte brutal, fizic, fie că o complică în alambicate subţirimi intelectuale. Deci nu mai e căutat în dragoste omul în totalitatea lui. Toate aspectele lirice de mai sus privesc femeia ca pe un mijloc de procurat plăcere iar din punctul de vedere al ei bărbatul nu e mai puţin un instrument similar. Această falsă dragoste nu mai cunoaşte nici un principiu etic, urmează legea societăţii capitaliste, a egoismului brutal, care nu urmăreşte decât interesul personal. Singurele probleme ce mai apar sunt de ordin formal. Interesează legătura soţ-soţie-amant, nu sentimentele care iau naştere. Viaţa sufletească e înlocuită de convenţii. Plăcerea devine glorificată ca valoare de schimb, foarte criticată la Bacovia, derizorie la Iacobescu. Iată drumul pe care, dacă se concepe separarea plăcerii de orice alte funcţiuni, nu se exclude negocierea ei şi deci, ca o consecinţă imediată, elogiul prostituţiei. Iată şi contradicţiile care mimează ideea de dragoste a claselor noastre, afirmarea şi susţinerea pe de o parte a familiei monogame, recunoaşterea în acelaşi timp a adulterului prost, care dizolvă familia. În sfârşit, bagatelizarea dragostei, a eroticii sănătoase şi înlocuirea ei cu viciile şi deformările sexuale, glorificate liric. În această imagine de oglindă deformată este prins unul din aspectele cele mai directe şi mai tulburătoare ale descompunerii societăţii burgheze, prezent în destrămarea însăşi a relaţiilor sexuale dintre oameni, în absenţa oricărei etici sau conduse de o etică cinică, duşmănoasă omului şi degradantă întru totul. Am definit un pol, grupând poziţiile simboliştilor. Aceştia mizau în ideea pe care şi-o făceau despre dragoste, exclusiv pe căutarea plăcerii şi ajungem la concluziile semnalate.

***

Ov. S. Crohmălniceanu, *Altă deformare a eticii burgheze în lirica noastră: trubadurii „dragostei pure”*, „Contemporanul”, nr. 94, 16 iulie 1948

Chiar îngerii păcătuiesc. Anatole France, arătând că nu e recomandabil să laşi o femeie prea darnică nici pe mâna îngerului tău păzitor, satiriza în *Revolta Îngerilor* ca şi în alte cărţi ale sale, falsa virtute predicată de puritanii bisericii catolice. El demasca zâmbind maliţios toată minciuna ascezei, a „dragostei pure”, despărţită de carnal, de care idealismul s-a servit de-a lungul secolelor şi pe care societatea burgheză o reîntrona, odată cu celelalte ipocrizii ce-i serveau la tencuiala unei faţade din ce în ce mai dărăpănate. Arătăm într-un număr trecut cum, la noi, oligarhia burghezo-

moșierească își regăsea destrămarea morală în lirica simboliştilor, care se considerau cântăreți ai dragostei bolnăvicioase, ai viciului prin rafinament senzorial, ai deșertăciunii oricărei încercări de a da iubirii și relațiilor între sexe altă semnificație decât reciproca preocupare a plăcerii. Să nu uităm contradicția care măcina familia burgheză. În timp ce societatea capitalistă nu recunoaște pentru „lumea bună” decât relația consfințită de ofițerul stării civile și eventual de prelați, pe de altă parte era avid interesată de cronica scandalosă a mariajelor, de încălcările regulilor matrimoniale. Ba mai mult, aceleași clase de exploatatori, jurând pe propriul lor cămin, sfărâmau totodată familia muncitorească, trimițând în fabrici pe femeie și copil alături de bărbat și exploatând fără milă munca acestora. Odată cu accentuarea luptei de clasă, odată cu creșterea influenței și dârzeniei clasei muncitoare, lupta de emancipare a femeii din rolul de sclavă a masculului în familiile burgheze se întărește și ea. Nici familia burgheză nu rămâne străină de acest conflict social. Desigur că femeia muncitoare, care este adusă din punct de vedere familial în aceeași situație ca bărbatul, îl însoțește pe acesta ca tovarășă de bătaie în ruperea jugului care-i apasă deopotrivă pe amândoi și anume exploatarea clasei din care ambii fac parte. Femeia burgheză nu înțelege să renunțe la privilegiile pe care situația ei socială i le dă. Dar dorește totodată să participe la libertatea pentru care femeia muncitoare luptă. De aceea revolta ei se localizează în cadrul familiei. Femeia burgheză se vrea egală cu bărbatul în dreptul de a încălca regulile matrimoniului. Ea e pe aceeași poziție de clasă cu soțul ei, dar în cadrul ei își dorește emanciparea, dreptul la adulter și prostituție, pe care bărbatul și le rezervă exclusiv pentru sine. Hotărât că sub această lumină moravurile oligarhiei noastre vor deveni mai josnice, mai prefăcute, mai lipsite de conținut. În faza cea mai avansată a descompunerii societății capitaliste, în faza imperialistă, una din notele dominante ale ideologiei claselor care apun e agresivitatea. Societatea capitalistă, în măsura în care pierde mai multe poziții, în aceeași măsură își va regrupa forțele, își va apăra mai cu înverșunare redevitele. Ea va folosi diversivitatea ca armă principală, îndreptată mereu, conștient în direcția opririi în loc a procesului de dezagregare, de readucere a lui (speranță vană!) la faze anterioare. Nu ne vom mira atunci când vă vom întâlni, alături de etica relaxată a momentului simbolist, aspecte opuse, de rigorism, de idealizare a dragostei, de eliminarea cât se poate din conținutul ei a fizicului, a sexualității. Va trebui să recunoaștem aici o primă tendință a burgheziei de a pune stavilă încercării de disoluție a familiei, de a afirma mai cu hotărâre drepturile de stăpân ale bărbatului, caracterul de bun negociabil al femeii. În lirica noastră, această tendință va crea acel pol al „dragostei pure”, „neîntinate”, de care am vorbit. Un aspect prim foarte eterat, totuși pe planul cel mai brutal al afirmării superiorității masculine, pe planul vieții casnice, îl găsim în lirica tradiționaliștilor și în special în poezia idilico-moșierească a

lui Ion Pillat. Descendent al Brătienilor și copil crescut la conacul din Florica, Pillat va celebra în poezia sa imaginea fericită a copilăriei, satul idilic, netransformat de timp, dar în special căminul părintesc, vatra, constanța femeii, tihna gospodăriei așezate. „În fața mea la masă, băiatul meu citește...”. De altfel, în declarațiile sentimentale poetul se simte obligat a face paralele romantice. El se recunoaște în portretul bunicului iar în iubită, prin „metempsihoză”, vede obrazul bunicii: „Prin ce metempsihoză revăd obrazul drag/ al feței de-altădată, în albă crinolină. Aceiași ochi sălbatici, același zâmbet trist/ Din care făurisem a dorului povară/ și eu același tânăr și palid bonjurist”. Acest paralelism în timp îl urmărește mereu pe Pillat. El recită logodnicei *Balada lunii* de Horia Furtună în locul lui *Le lac* a lui Lamartine, pe care l-a recitat în ocazii similare bunicul. Refrenul obsesiv „Ce straniu lucru vremea” îl întâlnim peste tot. În *Aci sosi pe vremuri* ca și în poemul precitat: „Dar vremea? Unde-i vremea? O caut și e lipsă”.

Idilizarea aceasta din poezia lui Ion Pillat, cântăreț al iubitei legănată de o berlină și înfășurată în aceleași volane ale crinolinei, stă însă pe nisip. Este interesant de remarcat cum în cadrul liricii erotice pozele în care se fixează poetul sau în care se dorește imaginat, sunt cele mai grele de contrafăcut. Aici e o zonă în care felul de a vedea al artistului se ivește, cu toată abilitatea cu care fuga imaginilor încearcă să acopere realul fond sufletesc.

În această fericită Florică, pe acest drum al amintirii către Miorcani, poetul și moșierul Pillat nu uită clipele de dragoste mai puțin vaporosă. Ele s-au consumat însă cu fata morarului, cu hangița de lângă plutele de la malul Argeșului. Despre prima, poetul notează: „Nici numele, nici neamul nu-l știu – știu că ți-e dragă: cu drag îi culegi gura, gustoasă ca o fragă...”. În aceste relații îngăduite de dreptul de servitute al „conășului” nu se mai amestecă bunicul în haine de „Junker” și nici bunica în crinolină. Felul în care poetul privește întâmplarea e consemnat mai jos:

“Se duce apa/ fata s-o duce ca și ea”. Deodată vremea nu mai devine mister și leitmotivul timpului dispare. Poetul își îngăduie mici divertismente extraconjugale, fără urmări conform eticii de mai sus, bineînțeles în persoane mai de rând. În presupusul Han al lui Mânjoală, „miroase a iubire, a miere, a gutui”. Drumul vinovatelor dragoste ocazionale e cercetat cândva, mai târziu. „Moș Pavele, ce-ți mai face, de-acum un an, Ileana/ Boierule, am dat-o după un cârciumar/ De prin Lerești: e omul chiabur”...

Dar lirica erotică a lui Pillat e un început.

Vom asista însă la o accentuare a acestei poziții de idealizare a dragostei, pe un plan mai intim decât cel strict familial. Filonul de care amintim poate fi recunoscut în poetica lui Lucian Blaga. Cântăreț al unei lumi câmpenești care se refugiază și se mută pe celălalt tărâm cu fiecare nou volum, Lucian Blaga va începe prin a căuta dragostei simboluri panteiste. El

va vecea în ochii iubitei lumina creației („Lumina ce-o simt năvălindu-mi/ în piept când te văd, minunato”). Părul ei e „vălul ce preface în mister tot largul lumii”. Această primă epocă a poetului nu e încă transplantată complet în mit, în legendă. Ea mai pornește de la elemente concrete cărora le caută simboluri grave, nepământești. Curând însă Blaga va abandona pe Marele Orb, principiul naturii veșnice, pe Pan, zeul care iubește florile, cântecele și buzele roșii ale fetelor. Din ce în ce mai mult în poezia lui Blaga dragostea devine un mister chinuitor la care e osândit omul, îngerescul din el. Poetul promisese lui Dumnezeu: „În mijlocul tău mă dezbrac/ Mă dezbrac de trup/ ca de o haină pe care o lași în drum”. Misticismul la care ajunge filosofia lui Blaga privește cu oroare viața simțurilor. Femeia e o ființă strâns legată de materie, sortită să zămislească. În fața poalelor ei, omul își leapădă divinul. În *Bunavestire* „o femeie umbla sub cerul apropiat/ ea înțelege mai puțin decât oricine”. Într-un univers unde a câștigat satana, râde și joacă „fiica pământului” peste bisericile căzute în adâncuri în care popii slujesc o liturghie neagră pentru prințul diavolilor. Prăbușirile, izgonirile și înfrângerile divinului sunt văzute prin prezența acestuia în clasele de plăceri pământești: „Arhangheli sosiți să pedepsească orașul/ s-au rătăcit prin baruri cu penele arse/ Dansatoarea albă le trece prin sânge”. Blaga nu încheagă însă un mit clar din aceste motive poetice. Poemul însă în care se oglindește cel mai bine viziunea păcătoșiei dragostei trupești, condamnarea ei, e balada *Drumul sfântului* care poartă motto-ul *Fetele au îndrăgit balaurul* și-l prezintă pe Sfântul Gheorghe, ucigașul fiarei, ca dușmănit de fecioarele pe care urmează a le elibera. Blaga aruncă asupra femeii zăbranicul definitivității pierzaniei. Ființă obscură mânăta de dorință, ea nu poate înțelege zborul sfântului: „Când numai umbră/ când numai om...”. Fecioarele îl blestemă pe sfânt: „cu oase puse în cruce/ să ți se frîngă sulița în solzii verzi/ aureole – cerc ce aur/ în fântâna de balaur/ să ți-o pierzi”.

Cel care a închinat însă în erotica sa un cântec „încăpător” dragostei „pure” este Ion Barbu. Poet al *Jocului secund*, al oglindirilor în „esențe”, el va disprețui materialul cărnii omenești. Unei fecioare de 20 de ani îi urează: „să nu prelinge/ să nu pice/ viu spiritul robit în ea”. O idee înrudită urmărește Ion Barbu în poemul *Rigăi Crypto și al laponiei Enigel*. E vorba acolo de un rege legendar al ciupercilor, „Crai Crypto, inimă ascunsă”. El simbolizează dionisiacul, animalicul, tot ce ține de Pământ, tot ce i se închină lui Dionisos, zeul plăcerilor pământești. Cea de care riga se îndrăgostește e o laponă, Enigel, care ca ființă umană are în suflet fântâna soarelui și poate răsfrânge divinul din om, apolinicul, împărăția lui Apolon, zeul soarelui. Când Crypto îi oferă umbra deasă și umedă a codrului, laponă îi răspunde „La lămpi de gheață sub zăpezi/ Tot polul meu un vis visează...”. După această închinare către mult așteptatul soare polar, Enigel explică de ce urăște somnul, noaptea lungă a hibernării, în care o cheamă Crypto, regele-ciupercă și de ce roata

albă a sufletului e supusă Soarelui: „La soare, roata se mărește/ la umbră numai carnea crește...”. Crypto înnebunește chiar, atins de razele soarelui. Sucul din el devine otrăvit.

Nu numai în *Riga Crypto și lapona Enigel* Ion Barbu celebrează acest idealism împins la limitele dematerializării oricăror relații între sexe, a privirii lor ca o funcțiune înjositoare pentru spiritul uman. În *Ritmuri pentru nunțile necesare*, călătorie imaginară printre astre și printre simbolurile lor, „înspre tronul moalei Vineri” poetul „a vibrat/ înflăcărat – brusc, ca toți amanții tineri”. Aici se găsește pe treapta cea mai coborâtă a inițierii în misterele lumii. Dragostea se reduce la „ca să joc, ca să joc/ dansul buf, cu reverențe/ ori mecanice cadente”. Poetul subliniază cu ironie disprețuitoare mecanica din actul sexual. El conchide după comiterea acestuia cu amărăciune: „Ah ingrătă/ Energie degradată”. Ba califică grupul Venerii: „Veneră/ inimă/ în undire minimă”. În schimb, inteligența orgolioasă se înalță mai sus. Spiritul se dezleagă de legăturile sale carnale: „O, Mercur/ Frate pur/ Conceput din viu Mister/ Și Fecioara Lucifer/ Înclinat pe ape caste/ În sfruntări iconoclaste”. În locul senzualismului neînfrânat al simboलिष्टilor descifrăm la Barbu ca și la Blaga predica mistică și severă a ascezei.

„Poetii puri” vor fi cântăreții „dragostei pure”. Însă acest aspect ține tot de ipocrizia claselor burgheze. Chiar Ion Barbu nu excludea din această pură sferă a lumii sale dreptul la plăcere. Cel care oficia în epoca sa parnasiană în *Marile Eleusinii*, în *Panteism* și în *Dionisiacă* se poate regăsi în simpatia cu care cântă epoca de junete a *Domniței Hus*: „Ea dansa/ Acana/ Cu muscalii și cu turcii...”. Poetul nu disprețuiește în cetatea sa a Isarlăcului cadâne „care curg în lună”. Senzualismul e doar comprimat și rezervat pentru a fi cheltuit în alte sectoare.

Am încercat să definim acum cel de al doilea pol al poezilor care, în opoziție cu ideea despre dragoste a simboलिष्टilor, creau imaginea dragostei așa zis „pure”. Aceasta însă era mai puțin detașată de cele pământești decât vroia să pară. Și aici am recunoscut, mai acut, aceleași semne ale ruinării eticii burgheze. Excluderea de la materialitate, detașarea de lumesc, ofereau un prim refugiu, o aurită cușcă în care nu se mai tolerau problemele realității. Este semnificativ că toți poezii „dragostei pure” - și în general etica societății burgheze - au admis și apărât mitul fecioarei, dar s-au ferit să vorbească despre mitul fecioriei bărbătești. În concepția claselor posedante, care își întemeiază familia pe supremația bărbatului și îngenunchierea femeii, bărbatul condescinde a se păta, a se degrada în dragostea lumească. Femeii, căreia i se atribuie consecințele dragostei și i se refuză egalitatea de drepturi cu bărbatul, i se propovăduiește în același timp platonicismul dragostei, ideea regimului inferior din care face parte și din care e condamnată să nu poată evada.

Notațiile noastre au examinat două aspecte care trădează aceeași fățarnică morală. Ba mai mult, poziția lor opusă dă imaginea contradicției din interiorul legilor eticii burgheze, care se viciază o dată cu prăbușirea clasei ce le-a creat. De o parte predica unui senzualism brutal, care transformă omul în mecanism, pe de altă parte, predica unei virtuți inumane și încălcate la fiecare ocazie. Ceea ce trebuie să reținem e că în ambele cazuri principiile etice devin de fapt mijloace de aservire, ipocrize declarații lipsite de conținut sau vehiculând un conținut menit să întărească aservirea femeii și să mențină doar aspectul convențional al familiei burgheze. În cele două posturi examinate, etica unei clase agonice își alegea doar măști care să-i ascundă ulcerele feței.

***

Cezar Petrescu, *Academie și academicieni*, „Semnalul”, 24 august 1948

Că vechea Academie Română răposase cam de mulțisor o dovedea lipsa de interes a marelui public chiar și pentru strigoi de acolo.

Sedințe, alegeri, comunicări, concursuri, premii, publicații, buletine – toate s-ar fi zis că se petreceau într-o altă lume.

Românul mai spune și altfel: pe ceea lume!

Într-adevăr, pierzând contactul cu realitățile cele vii ale țării, Academia Română își pierduse din ce în ce și prăfuitul prestigiu de odinioară.

Să ne lămurim.

Căci, pentru a judeca bine și drept, este nevoie s-o luăm puțin mai de departe. Oricât își va fi pus încă de la început pecetea de cerc restrâns, scortșos, solemn și... academic, vechea Academie a vechii țărișoare Românești avusese totuși un rost și, la începuturile sale, într-o bună măsură îl îndeplinise.

Dând precădere studiilor istorice și filologice, alegând membri, fie și de o valoare îndoielnică în absolut, cu deosebire din aceste specialități și cu deosebire din Ardeal, Banat și Bucovina, cel mai înalt for cultural al nostru sublinia astfel și o permanentă protestare politică împotriva triplei alianțe. Pe această cale, mica țărișoară liberă afirma conștiința unei unități culturale a românilor de pretutindeni și pregătea spiritual unitatea cealaltă, politică. Situate în timp, preocupările Academiei Române de ieri și chiar rațiunea sa de existență nu fuseseră așadar atât de străine de ritmul epocii, cum aveau să degenereze mai târziu, sclerizându-se. Înființată în ajunul Unirii dintâi, în mare parte de oameni care luptau pentru această unire și au izbutit s-o desăvârșească, Academia Română a reprezentat o vreme aspirațiile

generațiilor din jurul anilor 1848 – 1870, când nu numai la noi, ci și în întreaga Europă, sufla vântul eliberărilor și unităților naționale: Italia, Polonia, statele balcanice de sub jugul otoman, naționalitățile din imperiul Habsburgic.

Dar când ciclul acesta s-a încheiat, Academia Română n-a supraviețuit.

Incapabilă să se regenereze și să-și găsească aderență în proaspetele realități, deși criteriile vechi erau de la sine abolite prin căderea fruntariilor carpatice, Academia le-a păstrat cu evlavie în virtutea inerției. Din când în când, publicul afla astfel despre alegerea unui nou ilustru academician. Cine era domnul? Ce făcuse recentul nemuritor? Ilustrul necunoscut găsisse într-un pod de mănăstire ori într-o pivniță de conac, o hârțoagă mâncată de carii, o tipărise cândva cu prefață gângavă și cu respectivele comentarii și adnotații de rigoare, gata treaba, și gata academicianul!

Cine e domnul? Academician! Ce-a făcut? Numai el și cu Academia știu!

Acești nemuritori pe viață, erau de fapt morți pentru public și pentru adevărata cultură creatoare, înainte de a fi murit. Doar iluzia unei imortalități viagere.

În consecință, autoritatea Academiei Române se răsuflese și calitatea de membru nu impresiona mai mult decât diploma de onoare a unei societăți locale din Podu-Iloaiei.

Știu! Povestea e mai veche. Are cântecul ei și aiurea. Ca tot ce-am imitat prost, nu bun, din Franța atâtor exemple mari și bune de odinioară, am reușit și aici, de minune, să maimuțărăm la fel cu proba. Academia Franceză nu a găsit de cuviință să se onoreze cu alegerea lui Balzac, Zola, Baudelaire, Guy de Maupassant, Romain Roland etc. etc., preferând dintre contemporani ciurucuri literaro-istorico-filosofice, despre care astăzi nimeni nu mai pomenește.

Aidoma a procedat și Academia Română, lăsând la o parte pe Caragiale, Creangă, Vlahuță, Dobrogeanu-Gherea, Stere, etc. etc. pentru a-și completa numărul cu ilustrații anonimi din tagma mai sus pomenită. Nu amintesc numele lui Eminescu, fiindcă, aici cel puțin, ar fi existat o scuză: nefericitul mare poet a sfârșit prea tânăr, înainte de a apuca vârsta imortalității academice. Dar dacă ar fi trăit până la 60 de ani, cu oroarea lui de fățarnicie, diplomatie și temenele, și-ar fi găsit oare loc alături de sinistrele mediocrități ale Junimii, care deveneau automat academicieni, după ce publicau în *Convorbiri Literare* câteva părțuri în proză sau versuri? Mă îndoiesc. Adică sunt sigur că nu! Academia Română de-atunci avea de ales pe un George Bengescu ori Simion Fl. Marian et „eiusdem farinae”, cum și cea de mai târziu nu s-a lăsat mai prejos.

Noua alcătuire a Academiei noastre, pornind de la alte temeuri, primerește chiar vechea noțiune a termenilor academie și academic. În loc de-un conclav ezoteric, unde totul se petrecea cu desuete ceremonii într-un cerc restrâns, în afară de timp, în afară de realitățile arzătoare ale prezentului și viitorului, într-un cavou al suvenirurilor – de altfel uzurpat de epigonii și de nulitățile foarte în stil academic găunoase, noua Academie vrea să devină în primul rând un organism viu, activ, cu rol precis în orientarea vieții noastre științifice, literare și artistice, acordând precădere factorilor pozitivi de cultură, savanților, scriitorilor și artiștilor în legătură cu marile mulțimi și cu problemele vremii. Nu un cavou pentru neantul care a supraviețuit. Un focar de viață, de energii creatoare pusă în slujba unei țări cu atâtea virtualități de cultură înăbușite, cu atât de rară și aproape miraculoasă unitate de grai, dar căreia Academia de ieri nu s-a învrednicit să-i dea măcar dicționarul de temelie, așa cum îl întrezărise și se încumetase să-l prevadă Bogdan Petriceicu Hasdeu, în al său „Etymologicum Magnum Romaniae”.

P.S. Și uitam! Uitam că Academia înființată în timpul locotenenței domnești, la 1 aprilie 1866, avea prima misiune să publice Dicționarul Limbii Române. Ar fi avut timp în optzeci de ani.

***

Ion Mihăileanu, *Pentru o concepție științifică în manualele de limba și literatura română din învățământul mediu*, „Contemporanul”, 10 septembrie 1948

Sunt încă proaspete în amintirea noastră manualele de tip vechi care încercau să înfățișeze istoria literaturii române. Lipsite de orice concepție științifică și străduință metodologică în interpretarea literaturii, disprețuind cu tot dinadinsul elementara probitate științifică, falsificând conținutul real al literaturii noastre, izolând-o de forțele sociale în luptă, manualele școlare de tip vechi au fost ani de zile unul din instrumentele educației reacționare, obscurantiste, care s-a făcut tineretului.

Era de dorit, era de așteptat ca, o dată cu transformările sociale și politice petrecute în țara noastră, manualele de istoria literaturii române să capete un nou conținut. În această privință, între autorii manualelor care au apărut după 23 august putem face următoarea distincție: au fost unii care, deși n-au izbutit, au încercat să aducă un nou punct de vedere în interpretarea istoriei literaturii românești; au fost însă alții care au perseverat pe drumul ignorării totale a schimbărilor structurale care s-au petrecut la noi în țară.

Între acei autori de manuale sunt și domnii Al. Rosetti, J. Byck și Perpessicius, care au alcătuit o serie de manuale pentru cursul superior al vechiului liceu, apărute la Editura Forum.

Pentru a putea înțelege spiritul în care au fost alcătuite aceste manuale vom da câteva citate.

Astfel, la pag. 97, în manualul pentru clasa a VII-a, se afirmă că Titu Maiorescu a fost, în tot ce a scris și întreprins, „conștiința cea mai limpede, cea mai ordonată, cea mai stăruitoare”.

La pag. 98 se precizează că „Direcția nouă este un program, o profesiune de credință, un stindard în jurul căruia s-au raliat pentru decenii valorile literare și științifice ale României”.

Și la pag. 82 este luată în brațe concepția estetică a lui Maiorescu.

Ori, nu mai este un secret pentru nimeni faptul că această concepție a îndepărtat decenii de-a rândul pe scriitorii noștri de aspirațiile poporului, fiind expresia lipsită de echivoc a intereselor reacționare ale moșierimii românești. Sprijinit de clasele exploatare din România, Maiorescu, „conștiința cea mai limpede”, a îndreptat atacuri feroase împotriva lui Gherea, care a încercat să introducă metoda materialismului istoric în interpretarea literaturii române, atacuri care loveau de fapt, nu atât pe Gherea cât pozițiile în cultură ale tânărului proletariat românesc.

Prin această luare de poziție, autorii manualului se raliază „în jurul stindardului” purtat de Maiorescu și încearcă încă și astăzi să educe tineretul în spiritul unei concepții care a fost de mult învinsă și trecută la lada cu vechituri a istoriei.

Această străduință este vizibilă la tot pasul, în toate cele trei manuale, de clasele VI, VII, VIII, de care ne vom ocupa. Atunci când, vrând nevrând, trebuie să vorbească și de Gherea, autorii devin împăciuitori și încearcă să bage în aceeași oală pe Maiorescu și Gherea, afirmând că ei „se completează până într-atâta, că activitatea lor s-a desfășurat numai în slujba adevărului și numai spre binele culturii și literaturii române”.

După autori, concepția lui Gherea a biruit nu pentru că era cea justă și pentru că concepția lui Maiorescu era antiștiințifică, ci pentru că locul vacant e ocupat îndată de Gherea prin propria abdicare a lui Maiorescu.

Se merge chiar mai departe, afirmându-se pur și simplu identitatea de concepții între *Contemporanul* lui Gherea și *Junimea* lui Maiorescu (Pag. 268).

Un alt aspect al spiritului în care au fost alcătuite aceste manuale îl constituie tendința de a minimaliza, de a trece sub tăcere sau chiar de a falsifica contribuția ideologică și literară a scriitorilor progresiști.

De pildă, atunci când se analizează opera istorico-politică a lui Kogălniceanu, se trece sub tăcere concepția sa burghezo-democratică, nu se scoate în relief străduința lui Kogălniceanu de a cerceta viața poporului român fără umbră de atitudine șovină.

Figura lui Bălcescu - atunci când este prezentată- nu este valorificată în adevărata ei lumină. Se trece cu vederea faptul că Bălcescu a fost unul din puținii conducători consecvenți ai revoluției de la 1848 din Muntenia, predecesor strălucit al transformărilor pe care le parcurge azi țara noastră. Autorii manualului nu vorbesc îndeajuns despre lucrarea importantă a lui Bălcescu, *Despre starea socială a muncitorilor plugari în Principatele Române în diferite timpuri*, care este prima lucrare științifică serioasă în ceea ce privește istoria economică și politică a țărânimii noastre.

Dar manualul de clasa a VI-a al dlor Rosetti, Byck și Perpessicius nu se mulțumește numai să ni-l prezinte șters pe Bălcescu , acordându-i doar o jumătate de pagina de analiză- ci încearcă să șteargă patriotismul său curat, izvorât dintr-o puternică legătură cu masele, concepția sa științifică asupra lumii, concepție în care a suferit, direct sau indirect, influența marxismului. Astfel, la pag. 386, se afirmă „Bălcescu e un idealist care crede în justiția lui Dumnezeu pe pământ. Prin mijlocirea acestei justiții va reînvia și națiunea română, trăind gloria de odinioară”. În felul acesta elevii cunosc un Bălcescu mistic, rupt de realități, cufundat în trecut, ei fiind siliți să privească și realitățile de azi prin aceiași ochelari fumurii.

În schimb însă, autorii manualelor mai sus citate își mărturisesc preferința față de I. Heliade Rădulescu, trădătorul maselor populare în Revoluția de la 1848, care este prezentat ca o figură centrală a acestei Revoluții, ca un persecutat din cauza convingerilor sale politice (?). Nu se suflă nicio vorbă în privința direcției reacționare pe care Heliade Rădulescu a dat-o Revoluției de la 1848. De altfel, I. Heliade Rădulescu se bucură de mai multă considerație decât Bălcescu, prin faptul că i se acordă două pagini și jumătate față de jumătatea de pagină în care fusese „lămurită” opera lui Bălcescu.

Un alt exemplu de falsificare a conținutului progresist al literaturii este interpretarea dată operei lui Caragiale. Critica pe care Caragiale a adus-o societății burghezo-moșierești a timpului său și politicienilor ei corupți este redusă la o critică a unor defecte umane pe care le întâlnești în general în orice societate. Astfel, se spune că „năravurile administrative, simbolizate în procedurile polițistului Pristanda, toleranța interesată a prefectului Tipătescu, servilismul plângăcios al subalternului mizer și incorect, sunt cu ascuțime subliniate”. E arătată tocmai acea parte a criticii lui Caragiale care e mai blândă, mai înțelegătoare, tocmai pentru că e vorba de simpli slujbași ai societății burgheze. Dar autorii insistă în schimb asupra faptului nesemnificativ al legăturii Lui Caragiale cu Maiorescu, publicând chiar o scrisoare personală a lui Caragiale din care să reiasă că autorul *Scrisorii pierdute* a fost junimist, purtător de cuvânt al burgheziei împotriva moșierimii, denaturând astfel în mod tendențios adevărul istoric. Aceste câteva exemple pe care le-am dat ilustrează încercarea autorilor manualelor

de care ne ocupăm de a-i minimaliza sau de a-i desfigura pe scriitorii progresiști ai literaturii noastre. Ei au mers însă mai departe: au scos în relief figura unor scriitori reacționari și decadenti, au subliniat părți obscurantiste din lucrările scriitorilor noștri. De pildă, nu se dă întâietate liricii lui Eminescu și explicației ei științifice, ci este luată în brațe proza sa ideologică, care, precum bine știm, a fost inspirată de concepția reacționară a marilor moșieri conservatori. Se afirmă (la pag. 139, manualul de clasa a VII-a) că „ziaristica eminesciană aduce dovada unei mature gândiri politice, într-o expresie din cele mai originale”. Se subliniază într-un mod vădit tendențios „identitatea de spirit și a comunității lirice care prezidă cu aceeași intensitate, în poezia cât și în proza ideologică a lui Eminescu”.

Suștinând în altă parte că „individualismul rămâne la baza oricărei încercări literare fecunde” (pag. 184, man. cls a 8-a), autorii vor îmbrățișa poezia individualistă ruptă de masse, antisocială. Această preferință se manifestă prin introducerea în manualul de clasa a VIII-a a poeziilor Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu, AL.T. Stamatiad, I. Pillat, a „criticului” M. Dragomirescu, a prozatorilor Gib Mihăescu și Al.O. Teodoreanu.

Autorii rămân fideli concepției lor, atunci când trec sub tăcere mișcarea literaturii progresiste contemporane, din care n-au găsit de cuviință să prezinte nimic în formă antologică. Mai mult încă, se arată că schimbările intervenite în viața noastră literară sunt schimbări de conjunctură politică și că progresismul în literatură este importat din literatura străină (pag. 287).

Aceeași tendință de a îngropa conținutul progresist al literaturii noastre se întvede și în felul în care au fost alese textele din diverșii scriitori. Din Eminescu, de pildă, nu s-a reprodus *Împărat și Proletar*, din Coșbuc a fost uitat *Noi vrem pământ*, din Creangă a fost omis *Moș Ion Roată și Unirea ș.a.m.d.*

La toate aceste lipsuri se adaugă superficialitatea cu care sunt tratați scriitorii noștri, sărăcia de idei a autorilor manualelor, decurgând din poziția lor vădit retrogradă în problemele culturii.

Credem că manualele de limba și literatura română de curs superior ale dlor A. Rosetti, J. Byck și D.P. Perpessicius constituie, în actualele împrejurări, când se trece la aplicarea practică a Reformei învățământului, o primejdioasă încercare de a orienta pe elevi înspre ceea ce a existat reacționar în literatura română, de a-i forma într-un spirit contrar intereselor poporului.

***

Al. Crăiniceanu, *Academii*, „Semnalul”, 16 septembrie 1948

O dată cu noua lege de organizare a Academiei R.P.R., presa în unanimitatea ei a exprimat critici mai mult sau mai puțin severe pentru fosta

Academie Română. De fapt, Academiiile au fost întotdeauna instituțiuni statice, reunind sub cupola lor o galerie de portrete uneori uitate și șterse de vremuri. Anatole France spunea că „Spartanii ucideau pe bătrâni, iar noi facem academii”, iar N. Iorga afirma adeseori că o Academie este de obicei „o colecție de oameni sfârșiți”, ceea ce provoca proteste. Inactivitatea unor membri ai Academiei – de care s-a vorbit mereu – ar fi fost mai ușor acceptată, dacă cel puțin trecutul lor ar fi dovedit o remarcabilă competență și putere creatoare. Trebuie să subliniem, în același timp, buna măsură, care a fost luată, ca unele personalități din fosta Academie să-și continue activitatea.

Fără îndoială că unii oameni iluștri nu au absolută nevoie de consacrarea Academiei. Ei rămân realmente nemuritori, nu prin titlul de pe cartea de vizită, dar prin ceea ce au lăsat în patrimoniul țării și al culturii umane. Pe atâția membri ai Academiiilor se lasă praful uitării, neantul anonimatului, pe când asupra altora dăinuiește mereu nimbul adevăratei nemuriri.

În concepția net realistă a URSS, o Academie trebuie să reprezinte cu totul altceva. Ea trebuie să fie construită din oameni de nădejde, de merit incontestabil, al căror talent și muncă continuă să fie puse mereu în slujba patriei și a poporului, având să rezolve probleme științifice și de organizare de un real interes. Forma organizării și funcționării noii Academii Române se apropie în mod hotărât de această concepție. Ea devine o instituție activă și să sperăm că va fi plină de viață. Ea s-a creat prin bunurile fostelor Academii: Române, de Medicină și de Științe. Este drept și obiectiv a sublinia activitatea celei din urmă, de la data înființării ei (1937) și până astăzi. Facem aceasta, pentru că, pe cât a fost posibil, fosta Academie de Medicină a lucrat totuși în forma și spiritul nou, despre care am vorbit mai sus. Instituția aceasta creată prin grija, competența și inițiativa Profesorului Danielopol, a fost condusă cu energie și mereu susținută de d-sa. Academia a avut două secțiuni: una științifică și alta de organizare. Un buletin publicat în limba franceză a fost difuzat în lumea întreagă, ducând peste tot contribuția românească în această direcție. În cele 20 de volume se oglindește munca considerabilă a oamenilor de știință pe acest teren, cu toate împrejurările defavorabile timpurilor, pentru cercetarea științifică.

Valoarea unei instituții se judecă după capacitatea membrilor ei, în raport firesc cu obiectivele urmărite. Iată de ce recrutarea membrilor Academiei R.P.R. reprezintă o problemă complexă și plină de responsabilitate. Criteriile vor trebui să fie severe și drepte. Suntem convinși că metodele vechi de nepotisme și ginerisme, de interese personale, de intrigi de culise sunt definitiv înlăturate. Structura actuală a Academiei nu mai îngăduie inacțiunea.

Se cere de la toți membrii o muncă rodnică și efectivă. De altfel legea de organizare a instituției prevede, ca o măsură de prudență, îndepărtarea aceluia care nu mai corespund, ceea ce este perfect echitabil. Astfel concepută cu sprijinul efectiv al statului, Academia va avea de îndeplinit o înaltă misiune, cu repercusiuni adânci și nebănuite în dezvoltarea Republicii noastre. O națiune este prețuită cu atât mai mult, cu cât contribuie la progresul civilizației și al omenirii. Națiunile mici vor câștiga în prestigiu prin efortul lor în îndeplinirea acestui scop. În țara noastră au fost energii creatoare, talente indiscutabile în aproape toate domeniile, dar multe s-au irosit strivite de împrejurările nefericite și de răutatea oamenilor. Dar în afară de aceasta, s-a uitat mereu și prea mult că activitatea rodnică a cuiva, oricare ar fi el, se răsfrânge în interesul țării și al colectivității.

Iată de ce este o datorie morală de a face apel la toți oamenii de valoare, pentru ca ei să fie așezați la locurile lor, în interesul superior al statului. Fie ca acest rol să fie îndeplinit de Academia R.P.R.

***

G. Călinescu: Scrisoare adresată decanului Iorgu Iordan, Text preluat din „Caiete critice”, nr. 8-9 (142-143)/ 1999, pp. 142-145.

[Rezoluție]
6 oct. 1948
La Consiliu
Iorgu Iordan

Domnule Decan,

Am onoarea a vă ruga a supune Onoratului Consiliu profesoral în ședința de miercuri 6 oct. 1948, următoarele observări:

Studentul Vicu Mândra- Lewis din anul III, matr. 846/945, a publicat în revista „Flacăra” articole polemice privind direcțiile literare ale subsemnatului, ceea ce, ca publicist, era în dreptul său să facă. Întâia oară a criticat programul paginii literare a ziarului „Națiunea” implicând în discuție și pe toți asistenții mei care colaborau la această gazetă. Întrucât observările se făceau în formă cuviincioasă, spre a demonstra că privesc cu plăcere orice discuție de idei, mai ales când polemistul e studentul meu, am răspuns o dată, dându-i importanță și considerând argumentele sale. În fond însă, polemica în public cu un student, în preajma examenelor, are o latură spectaculoasă și nepedagogică.

În nr. 15 al revistei „Flacăra” din 24 septembrie 1948, adică la începerea sesiunii de examene, d. V. Mândra-Lewis, candidat la mai multe examene din această sesiune, publică un articol. Câteva considerații cu privire la studiul literaturii române în Universitate, în care, de data aceasta, critică rezistența în general a Universității la ideologia clasei muncitoare, limitându-se „deocamdată” la două exemple: catedra de literatură română veche și cea de literatură română modernă. N-aș putea susține iarăși că un tânăr n-are dreptul de a critica și exprima părerile proprii, dacă cei în cauză au posibilitatea de a respinge informațiile greșite. Din păcate, un profesor nu poate, fără a împruina decorul catedrei, să se lase atras în dispute de gazetă cu studenții. Este hotărât că noi care luptăm politiceste pentru ideea progresistă, care facem eforturi reale pentru a ne așeza în pasul vremii, primim critica celor competenți și cerem îndrumări. O critică deferentă și de bună credință e admisibilă și din partea studenților, dar în cuprinsul însuși al Universității, întâi prin Uniunea Studenților, apoi în seminar. Când invit pe studenți la lucrările de seminar care au formă dialogică să-și formuleze obiecțiile și pozițiile, nu e îngăduit unui student care n-a luat parte activă la aceste lucrări, rămânând fizicește un necunoscut, să facă obiecție din afara Universității, unde profesorul nu-l poate urma, decât când anume reguli de decență au fost observate. Stima însăși pentru școală ar slăbi dacă dezbaterile seminariale s-ar ține între gazete și catedre. Un student progresist care se crede mai înaintat ideologiceste decât profesorul său nu trebuie să treacă la atacuri în presă, înainte de a fi colaborat cu corpul profesoral pe căile oferite de însăși viața școlară. Iar studentul V. Mândra-Lewis n-a fost semnalat niciodată la cursuri și seminarii.

Obiectând că la Facultatea noastră literatura nu se predă după „metoda materialist-istorică”, studentul în chestiune găsește că la istoria literaturii române vechi e cazul să fie „smulsă literatura veche”, iar la literatura modernă „lichidat sistemul speculațiilor deșarte”. Cerând să aplicăm ideologia marxist-leninistă, studentul V. Mândra mă denunță că am afirmat că „seminariile îndeosebi ar avea ca scop mai curând să deprindă pe studenți cu gimnastica speculației de idei”. Ceea ce este adevărat. Cum am putea pregăti pe studenți cu analiza ideologică a operelor literare, cunoscut fiind că arta este întâi de toate ideologie, dacă nu-i punem în prealabil să facă exerciții speculative. Studentul afirmă eronat, luând ca punct de plecare „Jurnalul literar”, care însă nu e imaginea totală a cursului, că nu m-am ocupat de literatura română, ci de Marino și Gongora, de poezii francezi din secolul XVIII etc. Ceea ce este fundamental fals. Căci m-am ocupat numai de literatura română și de chestiuni în raport cu literatura română. Despre Marino și Gongora am ținut numai 2 lecții de deschidere în scopul de a defini prețiozitatea și hermetismul, cu aluzii la modernismul român, și de a trage concluzia, absolut în spiritul ideologiei actuale, că o mare poezie pentru popor nu se poate izola în opacitate. Despre

Gessner, Florian, Parny și alții m-am ocupat numai în măsura înrâuririi lor asupra poezilor români (Conachi, Văcărești, Cârlova, Negruzzi etc.). Afară de aceasta, toți au fost considerați și din punct de vedere social, relevându-se mișcarea concepției democratice, critica inegalității claselor la Bernardin de Saint-Pierre, ironizarea privilegiilor la Gessner etc.

De notat că am ales scriitori din preajma și timpul revoluției franceze spre a urmări efectul lor ideologic asupra primilor scriitori români. În treacăt fie zis, cursul nu e terminat, urmând a fi dus mai departe.

Toate acestea la urma urmelor sunt de puțină importanță sub raport universitar. Însă în articolul recent, V. Mândra-Lewis adoptă un stil ofensator, în ciuda unor aparente melifluite. El declară că, astfel cum se predă literatura la Facultatea noastră, ea interesează „un grup restrâns de babalâci tipici”, insinuând că noi înșine, de altfel la o vârstă viguroasă, încă neatinsă de senilitate, suferim de această infirmitate biologică și termină cu perspectiva unei realități în sensul că noul an universitar va renunța „la balastul acelora dintre profesori care nu mai găsesc puterea de a se spăla de rugina trecutului.”

Oricât de dreaptă mi se pare principial sancțiunea eliminării din corpul didactic a elementelor retrograde, găsim totuși că un student cu o zi înainte de a se așeza pe scaun înaintea profesorilor democrați, cunoscuți ca luptători ai cauzei, nu are căderea de a le deschide astfel de perspective, intimidându-i în opera lor de examinatori.

Dacă această severă critică încheiată cu o augurare sumbră, studentul Mândra s-a prezentat la examenul oral. Însă un profesor criticat de student, chiar pe bună dreptate, nu mai este în condiția de a fi un bun judecător. Întâi studentul a suprimat publicistic toate căile de atac didactic. Dacă-i ceri ideologie, el a declarat anticipat că vede în istoria literaturii un corp de informații, dacă îl întrebi anul nașterii lui Creangă, el obiectează că e contra datelor seci, dacă-i propui să vorbească despre gessnerianismul lui Cârlova, obiectează că nu-l interesează Gessner, poet elvețian. Profesorul reclamând cunoștințe pozitive știe dinainte că este calificat „babalâc tipic”. În cazul contrarierii candidatului, el prevede sentința renunțării „la balastul” profesorilor ruginiți. Într-un cuvânt, profesorul nu poate risca nici o obiecție față de un student eventual ignorant, care mănuieste, exact în preziua examenului, în chip impropriu, nobila armă a criticii și autocriticii, denaturându-i menirea.

În privința notării, situația e din cele mai delicate. Dacă se dă candidatului calificația f. bine, chiar după ce a dovedit în articol că nu știe ce cursuri a predat profesorul, alți candidați, inferiori notați, nu-și vor reține bănuiala că profesorul a procedat astfel din timiditate și aprehensiune. Dacă, dimpotrivă, candidatul va fi respins ori calificat mediocru, nu se poate scoate din capul lui că profesorul s-a răzbunat. Ergo: un profesor

atacat de un student pentru activitatea de „babalâc tipicar” și admonestat cu perspectiva eliminării ca balast ruginit e considerat de oricine ca fiind subiectiv în notările sale.

De aceea, departe de a face caz de o stângăcie de ordin moral și de a cere veo sancțiune dintr-un sentiment de mânie meschină, explic numai pentru ce eu nu mai am căderea pedagogică de a examina obiectiv pe studentul V. Mândra-Lewis și rog Consiliul profesoral să delege pe altcineva să exanizeze, dacă i se cere, pe numitul student la probele parțiale și licență.

*Cu deosebită stimă,
G. Călinescu
6. oct. 1948*

***

Ion Vtner, În jurul fenomenului decăderii literaturii burgheze, „Viața românească”, An I, Nr. 7, Decembrie 1948

A discuta problemele culturii burgheze în perioada imperialistă a capitalismului este neîndoielnic lucrul de cea mai stringentă actualitate, este subiectul cu ajutorul căruia intrăm în însuși miezul problemelor care se agită pretutindeni în momentul de față, a problemelor cărora trebuie să le facem față la tot pasul. În momentul construirii unei culturi noi, populare, o cultură care să fie expresia existenței și aspirațiilor maselor noastre populare și care să li se adreseze în mod direct, trebuie în primul rând să fim lămurii asupra a tot ce aparține lumii vechi, nedrepte și exploataoare, împotriva căreia lupta noastră este în întregime îndreptată.

Manevrele reacțiunii din țară ca și a celei internaționale în domeniul economic și politic ne sunt astăzi destul de lămurite și putem să le facem față în mare măsură, știm ce arme să folosim pentru a le combate cu mai multă eficacitate. Dar domeniul culturii se plasează într-o zonă aparte, în care avem de-a face, în mod aparent, cu imponderabilele manifestări ale spiritului. Primejdia care ne paște în această zonă, – denunțată mai demult de Marx – este aceea de a opera cu o falsă conștiință, este primejdia de a ne lăsa târați de un curent comun și vulgar care limitează manifestările culturale la o activitate pur spirituală și de a nu coborî în adâncime pentru a cuprinde rădăcinile de unde răsar și cresc toate aceste manifestări.

Un marxist, un om format la lumina învățăturilor lui Marx, Engels, Lenin și Stalin, nu se oprește însă la aparența lucrurilor, ci caută să coboare în adâncimea lor și nu operează cu o falsă conștiință, ci cu o conștiință

adevărată și fermă care caută să facă legătura nimerită între activitatea spirituală și activitatea socială și politică a oamenilor dintr-o epocă dată.

Împotriva maselor care luptă pentru libertate și pentru bunăstare materială, imperialismul nu utilizează numai aparatul polițienesc și militar, ci și atracția culturală și deruta pe care o anumită cultură o poate provoca și împărștia. Epocii imperialiste îi corespund anumite forme culturale pe care le vom vedea de îndată și care traduc pe plan suprastructural descompunerea structurală a lumii burgheze.

Dar după cum imperialismul nu a apărut brusc în preajma anului 1900, ci este rezultatul unui lung proces evolutiv, tot astfel aspectul decadent al culturii burgheze de astăzi nu este un fenomen născut peste noapte, ci este și el rezultatul unei maladii care macină de mult spiritualitatea burgheză și care s-a dovedit a fi incurabilă în cadrul relațiilor de producție ale lumii capitaliste.

*

Burghezia a avut o fază ascendentă, revoluționară, care exprima lupta ei pentru sfărâmarea relațiilor de producție strâmte ale feudalității, lupta ei pentru doborârea societății feudale. În această perioadă cultura burgheză este plină de avânt, de combativitate și de optimism. Caracteristic pentru ea în această perioadă este puternicul raționalism care o animă, raționalism care o face să privească și să cerceteze lumea înconjurătoare prin prisma clară a materialismului. Filosofii și oamenii de cultură burghezi, în această perioadă care precede preluarea puterii din mâna aristocrației, sunt materialişti și sunt ateii, ei privesc adânc în viitor și vorbesc de progresul necesar pe care lumea trebuie să-l realizeze, vorbesc de gloria viitoare și strălucirea umanității. Aceste idei sunt pentru dâșii nu numai simple satisfacții spirituale, ci sunt arme de luptă împotriva idealismului mistic al epocii feudale, împotriva teologismului neînfrânt, împotriva anti-umanismului specific evului mediu feudal; sunt arme de luptă, arme revoluționare împotriva feudalismului însuși.

Să ne gândim numai la epoca de glorie a literaturii franceze din perioada luptei revoluționare a burgheziei, epocă în care Rouget de l'Isle compune acea Marsilieză care va deveni cântecul revoluționar al maselor populare și în care este vorba de lupta împotriva tiraniei, de zilele glorioase ale unui viitor luminos, de dragostea de patrie și lupta pentru libertate, de acel elan patriotic și revoluționar concretizat în îndemnul „*Aux armes, citoyens! Formez vos bataillons*”. Sau de poemele lui Marie-Joseph Chénier și în special de acel „*Chant du départ*” intrat în tradiția poetică a maselor franceze, care închide într-un mod admirabil toată frământarea poporului Franței pentru câștigarea libertăților civice și care se termină cu invocarea corului, invocarea întregului popor:

*La république nous appelle;
Sachons vaincre, ou sachons périr;*

*Un Français doit vivre pour elle,
Pour elle un Français doit mourir.*

Câteva decenii mai târziu lira poeților scoate cu totul alte sunete. Dacă luăm poeziile celor doi Alfrezi, de Musset și de Vigny, trebuie să ne întrebăm ce s-a întâmplat între timp care a putut să schimbe într-atât atmosfera liricii franceze.

Luăți-l pe Alfred de Vigny și citiți finalul din „La mort du loup”:

*„Hélas! ai-je pensé, malgré ce grand nom d'Hommes
Que j'ai honte de nous, débiles que nous sommes!
Comment on doit quitter, la vie et tous ces maux,
C'est vous qui le savez, sublimes animaux!
A voir ce que l'on fut sur terre et ce qu'on laisse,
Seul le silence est grand; tout le reste est faiblesse.
— Ah, je t'ai bien compris, sauvage voyageur,
Et ton dernier regard m'est allé jusqu'au coeur!
Gémir, pleurer, prier est également lâche,
Fais énergiquement ta longue et lourde tache,
Dans la voie où le sort a voulu t'appeler,
Puis, après, comme moi, souffre et meurs sans parler”.*

Poezia lui Vigny este guvernată de o idee centrală pe care o găsim redată în „Jurnalul unui poet” și care este reluată ca un fir conducător în întreaga sa lirică: ruptura dintre om și creator, refuzul de a admite lumea și natura așa cum sunt.

Începând cu *Eloa* – un poem mitic în care este explicată atitudinea poetului în fața „răului” care este răspândit pretutindeni în lume, atitudine care după Vigny trebuie să se rezume la sentimentul de milă față de cei atinși de acest „rău”, – poezia lui Vigny este o grandioasă frescă a simbolurilor suferinței umane. față de care poetul are o atitudine pasivă, sau o activă atitudine de părăsire a lumii și de refugiu în lumi imaginare mai departe, mai bune.

Întreaga sa poezie este impregnată cu o profundă melancolie, un pesimism care nu-și găsește decât soluții imaginare sau nu-și găsește soluții deloc.

Atât Vigny cât și Musset fac parte din marele curent al romantismului, care îmbrățișează o epocă istorică mare și are o influență covârșitoare asupra întregii literaturii europene. Romantismul este curentul literar care istoricește corespunde succesului politic al burgheziei, înlăturării dominației de clasă a aristocrației și înlocuirii cu propria sa dominație de clasă. Cum se explică prezența acestui pesimism adânc în literatura romantică, prezența acestei

atmosfera sumbre în care rațiunea este înecată pentru a face loc exclusiv afectivității, sensibilității, psihologismului celui mai întunecat și mai acut?

Revoluția franceză a constituit un moment important în istoria umanității, dar ea a provocat omenirii și o mare dezamăgire. Enciclopediștii în opera lor premergătoare marii revoluții, propovăduiseră că oamenii, încredințați rațiunii, pot crea o societate perfectă. Lozinca Revoluției fusese libertate, egalitate, fraternitate. Dar la începutul sec. XIX societatea a putut constata că tezele enciclopediștilor, umanismul și generozitatea lor nu aveau decât un foarte slab corespondent în realitatea socială. Oamenii au început să vadă că enciclopediștii nu fuseseră în stare să arate calea pentru crearea unei societăți ideale, și să vadă faptul că revoluția fluturase o lozincă fără un conținut real. De fapt, burghezia nu făcuse altceva decât să înlocuiască o formă de exploatare prin alta.

În momentul în care revoluția nu a justificat speranțele pe care oamenii și le puseseră în atotputernicia rațiunii, o parte a societății a început să fie dezgustată de raționalism. Reîntoarcerea la misticismul întunecat al evului mediu nu mai era însă cu puțință. Învățătura enciclopediștilor lovise puternic în bazele acestuia și-i dezvăluise toată artificialitatea. Artiștii și chiar gânditorii aleg atunci o cale de mijloc: se închid în ei și în locul cercetării febrile a realității înconjurătoare, pe care o practicase raționalismul enciclopediștilor, ei instaurează epoca îndelungată, ajunsă până în zilele noastre, a cercetării febrile, epuizante, a eului, a acestui for interior, despărțit de foarte mulți artiști prin ziduri chinezești de hâda realitate înconjurătoare.

Societatea burgheză evoluează în secolul XIX tot mai mult pe linia unei reacțiuni crude. Această împrejurare a inoculat lumii artiștilor fie o indiferență și un dispreț față de problemele sociale și politice, fie, unora dintre ei, imboldul unei participări active la festinul burgheziei. Problemele artiștilor devin probleme strict individuale: iubirea, moartea, revelația frumosului, analiza stărilor sufletești. Romanticul își transformă sufletul într-un adevărat centru al universului.

Nu trebuie să se creadă că aceasta a fost nota generală a romantismului. Acest curent este mult mai complex decât ar putea lăsa să se creadă cele spuse până aici. În romantism își dau întâlnire toate clasele și straturile societății din secolul XIX aducând fiecare în cadrul acestui curent aportul său specific. Dar nota dominantă o dă clasa dominantă: burghezia, clasa liberei concurențe, clasa individualismului neînfrânat. Artiștii și scriitorii societății burgheze, începând cu această epocă, rareori mai exprimă în roadele muncii lor artistice aspirațiile întregului popor, sau când fac aceasta atunci ei sunt siliți să înfrunte clasa dominantă, să înfrunte exploatarea și nedreptatea societății burgheze.

Caracteristica culturii burgheze în această perioadă este părăsirea din ce în ce mai evidentă a căilor rațiunii și orientarea pe căile noi ale

sensibilității, ale afectivului, ale muzicalității, totul îmbrăcat în haina iraționalului.

*

Dacă faci un salt în poezia franceză de la Musset la Baudelaire, îți dai seama de rolul din ce în ce mai mare pe care sensibilitatea și senzualitatea îl capătă în operă de creație. În Baudelaire se întretaie două drumuri: el este ultimul mare romantic prin patosul și retorismul versurilor sale, prin plenitudinea lirismului său, prin exagerarea voită a subiectivității și primul simbolist prin acceptul pe care-l pune pe muzicalitatea voită, construită după un rafinament propriu al versului.

Cu lirica lui Baudelaire se accentuează și mai mult această tendință de conversiune, de orientare și scufundare către interior a poetului. Poezia sa este în mod esențial o poezie tragică, fundată pe conștiința unui rău iremediabil pe care poetul îl denunță – pe alocuri – a fi un rău social, dar căruia, neputând să-i ofere o soluție justă, îi dăruiește o aureolă metafizică. „*Floriile râului*” sunt astfel o viziune caleidoscopică a nedreptății, a murdăriei, josniciei, urâtului acestei lumi, ridicate prin generalizare la rangul de forțe metafizice.

Pretutindeni poetul vede descompunere, agonie, putreziciune. Această imagine a lumii care putrezește este atât de puternică, încât chiar în iubita lui el vede mai mult forma hidoasă a viitorului cadavru, decât strălucirea formei prezente.

Un singur lucru în acest elogiu patetic al morții, văzută în devenire, în succesivele trepte ale descompunerii prin nebulie, prin viciu, prin crimă, nu a văzut Baudelaire, și anume: descompunerea însăși a societății în care a trăit. Cât de puternice sunt apăsarea și influența conștiinței unei clase dominante se poate măsura la Baudelaire. Poetul a fost un scurt moment o conștiință revoluționară. El a luat parte la luptele de stradă din Februarie 1848 împotriva regalității, a fost redactor al unui ziar revoluționar „*Le salut public*”, a fost deci în contact direct cu suferințele și cu zbuciumul oamenilor, cu lupta dreaptă și aspră a poporului Franței pentru câștigarea drepturilor sale. Dar totul a durat numai o clipă. Înfrângerea revoluției a însemnat în bună parte și înfrângerea poetului care a coborât treptele existenței, în etape din ce în ce mai întunecate, până la tragica lui moarte, care a fost aidoma morții cântate de el altădată, o lentă descompunere.

Poezia lui Baudelaire, ca și a atâtor alți „disperați” ca și dânsul, este o poezie socială, în măsura în care traduce tendințe limpezi ale clasei sociale pe care o reprezintă. Este vorba de o poezie tipic burgheză, care din zbuciumul realității înconjurătoare dezbracă veștmântul acțiunii, luptei

---

* Tendința mărturisită de Valéry în aforismul: „*La raison veut que le poète préfère la rime à la raison.*” („Rațiunea vrea ca poetul să prefere rima în locul rațiunii”).

hotărâte pentru transformarea lumii și lasă scheletul hidoșeniei, al pesimismului, al răului fără de soluție.

Ce a însemnat de fapt „simbolismul” nu ne putem da seama în cadrul poeziei lui Baudelaire. Trebuie să trecem mai departe de Mallarmé pe de o parte, la Verlaine și Valéry pe de alta.

O definiție a acestui curent literar nu poate fi enunțată cu precizie și nici nu credem să existe vreo definiție cuprinzătoare, pentru că temerara încercare a poeziei simboliste a fost să cuprindă inexprimabilul, esența lucrurilor și a sentimentelor.

Simbolismul este aidoma dragonului din Alca (din Insula Pinguinilor a lui Anatole France) sau șarpelui monstruos din Lochness, pe care toți acei care pretindeau a-i fi văzut, nu erau în stare de a-i descrie. Aceasta se referă la teoreticienii mișcării simboliste care au turnat valuri de cerneală pentru a lămuri ce este un „simbol”. De fapt nu era vorba de a lămuri misterul „simbolismului”, devenit o fantomă neliniștind visurile poezilor, un fetiș atotputernic în stare de a rezolva orice. Era vorba de a demonstra că realitatea obiectivă nu este nimic, pentru că în întregimea ei poate fi modelată ca o pastă informă, căreia numai „simbolul” poetic îi acordă o semnificație și o personalitate. Teoreticienii simbolismului ajungeau astfel să acorde unei ficțiuni o însemnătate mai mare decât realității concrete, palpabile. „Simbolul” devine o zeitate modernă, prevăzută cu tot potențialul mistic, antirațional al oricărei zeități.

Marcel Raymond, care, în lucrarea *„De Baudelaire au Surréalisme”*, coordonează întregul arsenal al decadentismului burghez, aplaudă entuziast definiția dată simbolului de Jean Barnyi în *„Saint Jean de la Croix et le Problème de l'expérience mystique”*: „nefiind niciodată o traducere (a realității obiective – I.V.), el nu poate fi astfel tradus niciodată”.

Și Marcel Raymond adaugă: *„De aici greșeala comună atâtor cititori și comentatori care, puși în prezența unor poeme moderne, nu au liniște până ce nu le atribuie un sens logic, excluzând orice altă interpretare. Este neîndoielnic că multe opere din ultimii cincizeci de ani, ale căror elemente au luat naștere într-o zonă puțin luminată a conștiinței, sunt polivalente”*. (op. cit. pag. 51).

Ce este această polivalență? Ea este un blazon al literaturii, după concepția burgheză, un stimulent al imaginației și al inteligenței. Nu este în fond însă decât șarlatanie burgheză, dorința de a arunca un vâl gros de misticism peste aspectele inegalității sociale, peste aspectele luptei de clasă. În nota pe care a adăugat-o în 1919 la prima *„Introducere la metoda lui Leonardo da Vinci”*, Valéry afirma că „totul este egal”, că în realitate lucrurile se pot substitui, fără ca prin aceasta să se modifice ceva, fără ca prin aceasta realitatea să sufere sau să fie prejudiciată. Pierre Guégen, un apologet al decadentismului burghez,

teoretiza această atitudine în fața realității, afirmând că „*Imaginea nu este decât o formă magică a principiului identității*”.

În amintirile sale cu privire la Valéry, Georges Duhamel amintește de o călătorie făcută împreună cu aceasta în Ungaria și la capătul căreia, în clipa în care în față li se deschidea perspectiva mirifică a văii Dunării, Valéry exclamă plictisit, adresându-se lui Duhamel care era topit de entuziasm: „*Dragul meu, pretutindeni mi se arată de fapt acelaș peisaj*”.

Această poză a impasibilității burgheze în fața realității, poză a conștiinței în imutabilitatea lumii, în forța de nemăsurat a clasei dominante, apare din ce în ce mai des în literatura burgheză a veacului nostru. Ea caută de fapt să acopere agitația care frământă societatea, lupta dintre clasa muncitoare și burghezie, lupta acesteia din urmă pentru a-și menține dominația de clasă.

De aici invitația de a crede în „mister”, de a căuta „necunoscutul”, de a nu căuta în cuvântul scris un sens anumit. „*Versurile mele – scrie Valéry, în N.R.F. din 1 Februarie 1930 – au sensul care le este împrumutat de cititor. Este o greșală contrarie naturii poeziei, care i-ar putea fi chiar mortală, de a pretinde ca oricărui poem să-i corespundă un sens veritabil, unic și conform sau identic unui gând oarecare al autorului*”.

De cât prestigiu se bucură această concepție în lumea intelectualității burgheze stă mărturie o scrisoare a lui J. Rivière, fondatorul lui Nouvelle Revue Française către Alain Fournier, în care primul scrie: „*Mi-am surprins de nenumărate ori preocupări meschine, ca aceea de a ști ce au vrut să spună în mod precis Rimbaud sau Laforgue. Am căutat sensul cuvintelor în loc să caut senzația*”. (citată de J. Benda în „Franța bizantină”).

Poetul simbolist nu vrea să facă sensibilă și inteligibilă o anumită zonă a realității prin imagini raționale, ci pretinde să pătrundă în însăși esența lucrurilor, în acea zonă bănuită îndărătul lumii obiective. Poetica simbolistă se străduiește să pătrundă misterul lucrului în sine kantian. Mijlocul prin care încearcă acest lucru nu este rațiunea, pe ca o desconsideră cu totul, ci intuiția, muzica interioară pe care căutatele și ciudatele alăturări de cuvinte sunt singurele în stare a le evoca.

Ceea ce teoreticienii simbolismului – de cele mai multe ori poeți ei înșiși – au căutat în permanență să ascundă sub vălul „Marelui Mister” care nu poate fi pătruns de orișicine, a fost dezvăluit cu destulă limpezime de oameni de știință, aparținând uneori chiar burgheziei. Ribot, în „Logica sentimentelor”, supune unei analize serioase procedeele și tendințele poezilor simboliști. Astfel, Ribot arată câteva procedee esențiale ale acestui curent literar:

– dăruirea cuvintelor cu o valoare nu rațională, ci exclusiv emoțională prin extragerea potențialului rațional și logic al cuvintelor și transformarea

---

* În *Nouvelles Littéraires* din 1 Iunie 1929, (citată de M. Raymond).

acestora în sunete, cuvintele nemaiactionând astfel ca semne, ci ca simple elemente ale muzicalității;

– utilizarea cuvintelor uzuale însă nu în sensul lor obișnuit, ci într-un sens oferit ad-hoc de poet și într-o asociere nouă de cuvinte, care să le confere o nuanță de mister, de nepătruns;

– utilizarea cuvintelor vechi, ieșite din limbajul comun. Acestora poetul le oferă sensul misterios pe care îl vrea, cu mai multă ușurință decât cuvintelor uzuale care rezistă la asemenea operații poetice.

Ribot ajunge la următoarele concluzii: *„Simboliștii profesează în marea majoritate o estetică rafinată și o metafizică animistă al cărei fond este acesta: ceea ce simțurile noastre ne aduc la cunoștință, ceea ce este vizibil, tangibil, rezistent, nu este decât simbolul unui necunoscut și vălul unui mister. Ei se așează în fața naturii, nu pentru a o cunoaște, ci pentru a face să țâșnească din ea, emoții. Artă simbolică admite că toate ființele sunt „forțe” și că noi nu le cunoaștem decât prin acțiunea lor asupra noastră, adică prin sentimentele pe care ni le sugerează. Această artă șterge contururile lucrurilor și aparențele lor sensibile, pentru a le transforma în „izvoare de emoții”. Simbolismul nu caută să descrie, ci să transmită starea de suflet prin care, după el, noi comunicăm cu fiecare lucru... În fond, din spectacolul pe care lumea îl reprezintă, simbolistul elimină pe cât posibil ceea ce poate fi cunoscut, determinat și localizat în timp și spațiu, el alege tot ce poate fi simțit, impulsivile, tendințele, dorințele, tot felul de modificări afective pe care le grupează sub denumirea vagă de „forță” și de „viață”, Trebuie să recunoaștem că sub o formă foarte rafinată reînvie (cu simbolismul – I. V.) concepția animistă a primitivilor, populând universul cu entități vii și în acțiune.*

Oricum ar fi, prin acest procedeu semi-natural, semiartificial, tratând fenomenele ca niște simboluri, „simple reprezentări ale misterului” transmutația este săvârșită, cu totul despuiată de formele sale, a devenit afectivă, elementul senzorial dispare, lucrurile sunt înlocuite prin emoția lucrurilor (op.cit. pag. 164).

Literatura burgheză creează prin simbolism o întregă tehnică a dispariției realității ca atare, tehnică ce se va desăvârși în mod continuu până ce va atrage în acest vârtej al desființării a tot ce este real, concret, coerent, însuși limbajul uman, desființându-l. Exemplul viu în acest sens este poezia lettristă, lansată în Franța cu surle și trâmbițe. Lettrismul este cea mai penibilă manifestare a literaturii burgheze, reducând poezia la băguielile jocurilor de copii. Fără îndoială, asemenea manifestări traduc creșterea din ce în ce a impasurilor realității sociale, a luptei de clasă din sânul societății burgheze, impasuri împotriva cărora burghezia utilizează arme foarte variate. Una din aceste arme – și nu una dintre cele mai de neglijat – este această orientare a literaturii către abstract, către necunoscut, către muzică și pasiune

formali, pentru a o smulge unei realități care nu conferă nicio strălucire burgheziei, care îi este potrivnică, dușmănoasă.

Cu poezia simbolistă și cu Mallarmé în special, alunecăm din domeniul fizicii în acela al metafizicii, din domeniul raționalului în acela al iraționalului.

Cu Mallarmé începe în poezie dictatura cuvântului. Atitudinea sa față de realitatea înconjurătoare și-a fixat-o el însuși într-o mărturisire de credință în care spune lămurit: „*En fond consider epoca contemporană ca un interregnum pentru poet, care nu trebuie să se amestece aici câtuși de puțin; ea este pra în desuetudine și în efervescentă preparatorie pentru ca să poți face alceva decât să muncești cu râvna misterului în vederea unui viitor sau a unui niciodată și să trimiți din când în când celor vii cartea ta de vizită poetică, stanțe sau sonete, pentru a nu fi sfâșiat de dânșii...*”

Scopul mărturisit al lui Mallarmé era de a pune bazele unei poezii pure, pisă la adăpost de interese, de pasiuni, de frământări, o poezie glacială, susceptibilă de a trezi plăcerea estetică numai prin muzicalitate, fără niciun amestec din partea ideii. Munca sa s-a sprijinit în special pe această preocupare de a alunga din poezie orice amintire comună a vieții exterioare. De aceea s-a aplicat cu o râvnă demnă de o cauză mai bună asupra cuvântului și posibilităților sale. Ambiția sa era ca să ajungă să creeze cuvinte poetice în sine, evocatoare prin simpla lor prezență și fără niciun amestec al vieții dinafară. Pentru acestea el își făcuse în anii de muncă grea un fișer de cuvinte rare, vechi, sau de cuvinte obișnuite cărora le păstra numai sensul etimologic, sau fișe de cuvinte cu semnificația deturnată, sau cuvinte cu semnificații rare, neobișnuite. Cuvintele erau pentru Mallarmé nu modalități de comunicare intelectuală, ci alegorii care puteau avea pentru fiecare individ o valoare particulară.

De asemenea poetul găsisse un nou rost punctuației. Ea nu mai servea să macheze opririle fixate de regulile gramaticale, ci pauzele pe care gândirea sau sentimentele sale le alegeau. La fel, cuvintele nu erau asociate după reguli gramaticale și logice, ci după inspirația proprie a poetului.

Versul lui Mallarmé este astfel rece, sibilinic, depărtat de ecourile lumii exterioare. Când poetul scrie:

*Le vierge, le vivace et le bel aujourd'hui
'a-t-il nous déchirer avec un coup d'aile ivre.
De lac dur oublié que hante sous le givre
Le transparent glacier des vols qui n'ont pas fui
In cygne d'autrefois...*”

trebuie să faci un efort mintal, să cunoști adânc modalitatea mallarmeană de a figura ideile pentru ca să poți spune că în aceste versuri este vorba de

poetul ale cărui dorințe și eforturi nu au reușit să-și ia la timp zborul lor poetic (les vols qui n'ont pas fui) și au rămas prinse în poleiul plictisului sub gheața timpului rece, crud, neîndurător.

Un comentator (B. Fay) scria despre poezia lui Mallarmé că „*fiecare din poemele sale este o tentativă posibilă către absolut*”.

Cu acest fel de literatură pășim într-o etapă nouă în care rațiunea este sacrificată pentru muzicalitate (Verlaine nu exclamase oare într-o euforie deplină: Muzică înainte de orice!), în care poetul este despărțit de lumea înconjurătoare nu numai prin draperia afectivității, dar și prin aceea a unui nou limbaj, care caută să rupă punțile cu inteligibilul. Se creează o artă pentru inițiați, pentru un cerc restrâns de rafinați degustători ai neînțelesului.

Sunt deosebit de interesante și ilustrative teoretizările pe care le fac corifeii simbolismului, pentru mentalitatea în literatură – și în cultură – în genere – a burgheziei în descompunere.

Mallarmé declara categoric după cum mărturisește H. Delacroix: „Nu cu idei se fac versuri, ci cu cuvinte”, iar Edmond de Goncourt amintește de următorul aforism mallarmean: „Un poem este un mister căruia cititorul trebuie să-i găsească cheia”.

Disprețul față de viață, tendința de a respinge tumultul ei, de a-i acoperi figura învăpăiată de luptă, de a ascunde mai ales asaltul lumii noi a proletariatului împotriva exploatării burgheze, a josniciei sale morale, la aceasta se rezumă hieratismul simbolismului și acela al lui Mallarmé și Valéry în special.

Conștiința că aparține unei lumi în agonie este exprimată de Mallarmé în aceste rânduri din „*Plainte d'Automne*”, care traduc corespondențele intelectuale ale poetului: „*Literatura căreia spiritul meu îi cere voluptatea, va fi poezia muribundă a ultimelor momente ale Romei*”.

Dacă Mallarmé a fost mai mult poet și mai puțin teoretician, dimpotrivă Valéry a fost cantitativ, mai puțin poet și mai mult teoretician. Poetul a lăsat în urma lui o cantitate impresionantă de proză filosofică, proză care a exercitat o influență considerabilă în lumea intelectualității burgheze. Valéry a fost poetul cel mai îndrăgit al burgheziei. Nici Hugo, nici Goethe și nici alți literați nu s-au bucurat la timpul lor de gloria cu care a fost înconjurat Valéry. Fiecare cuvânt al lui, enunțat, este adevărat, cu o poză de noblețe nespusă, era tălmăcit, studiat, interpretat în fel și chip, răspândit în publicații. Valéry era chemat la congrese literare, filosofice, științifice. Prezida mișcări ale intelectualității burgheze. Lua parte la lucrări ale filosofilor, împrăștiindu-le acestora „lumina” lui proprie.

Ce spunea Valéry? Ce anume stârnea un asemenea entuziasm în sânul intelectualității burgheze?

Valéry spunea, de exemplu:

„Un om serios are puține idei. Un om cu idei nu este niciodată serios”. („Mauvaises pensées”); „ideea care se prelungește ceva mai mult decât ar trebui, alterează curând spiritul, o adevărată gândire nu durează decât o singură clipă, întocmai ca și plăcerea amantilor” („L’Idée fixe”). Aforisme de acest gen au stârnit un entuziasm de nedescris în sânul intelectualității burgheze, pentru că un dușman înverșunat al societății burgheze sunt ideile noi ale omenirii și îndărătul acestora purtătoarea lor revoluționară: clasa muncitoare. Bagatelizarea ideilor este manifestarea unei oribile politici culturale de diversiune. Asemenea enunțări nu le găsim numai la Valéry.

Gabriel Marcel, existențialistul catolic, este de părere că marii artiști sunt purtători „ai unui mesaj fără conținut intelectual”. Joë Bousquet, un scriitor al generației tinere, afirmă că: „O carte mare este o aventură a limbajului”. Henri Michaux, poetul lansat de André Gide cu surle și trâmbițe, declară în postfața la volumul „Plume”: „Să ne ferim de a urmări gândirea unui autor... De altfel, ce știe el despre gândirea sa?” Iar Ramon Fernandez, un teoretician al literaturii, în „Tableau de la littérature française au XVII-e siècle”, scrie: „Marea greșală a multor esteticieni și critici constă în a căuta țelurile unui autor – și deci izvorul operei sale – în înaltele regiuni ale conștiinței, chiar ceea ce este derizoriu, într-o înlănțuire de idei”.

Și pentru a nu crede că asemenea „idei” sunt apanajul numai al literaturii franceze, vom aminti de o scenă din romanul „Mosquitoes” al scriitorului american William Faulkner în care, în atelierul unui sculptor, cineva întreabă ce anume reprezintă o lucrare, care este semnificația pe care o poartă.

Altcineva îi răspunde:

— „Ce vrei să însemne? Să presupunem că aceasta reprezintă un câine sau o înghețată cu frișcă, care ar putea fi diferența? Din moment ce este frumos, aceasta ajunge.

— Este adevărat, se grăbi să intervină Mr. Talliaferro... o semnificație obiectivă nu este cătuși de puțin necesară. Noi trebuie s-o acceptăm (lucrarea de artă I.V.) ca o formă pură pe care nu o limitează nicio legătură cu un obiect familiar sau de uz curent”.

Faulkner nu ironizează pe nimeni în acest dialog. Îl scrie cu toată seriozitatea. Dar lucrul interesant începe dincolo de asemenea discuții „puriste”, în opera însăși a lui Faulkner, care încearcă să cuprindă viața în ce are ea mai ascuns și mai original, însă o „viață” aidoma definiției din *Macbeth* (scena V din actul V): „It is a tale by an idiot, full of sound and fury, signifying nothing” (este o poveste istorisită de un idiot, plină de zgomot și mânie, însemnând nimica). Definiția aceasta Faulkner a socotit-o atât de esențială încât unul din romanele sale care au făcut vâlvă în mediile de intelectuali ai burgheziei, este intitulat „*The Sound and the fury*”. El redă

în această carte aspectele vieții, așa cum sunt văzute de idiotul Benjy. Dacă burghezia a salutat cu atâta entuziasm creația lui Faulkner (și dacă nu ne înșelăm Valéry a fost și el printre aceia care s-a asociat elogiilor aduse scriitorului american) – este desigur pentru faptul că Benjy – cazul clinic al idiotului din naștere – reprezintă eroul „serios”! El este într-adevăr tipul insului fără idei, visat de Valéry în aforismul său.

Dar îndărățul unor asemenea enunțuri, care ar putea fi luate drept glume, se ascunde totuși un fond de idei foarte serios. Valéry scrie astfel, în altă parte: „*Ceea ce a fost crezut de toți, și întotdeauna, și pretutindeni, are toate șansele de a fi fals*”. (Tel Quel, I). În stilul său sibilinic el nu spune mai mult. Dacă ar fi fost întrebat care este semnificația acestui aforism, fără îndoială că, surzând enigmatic, poetul ar fi răspuns că are semnificația pe care vrea să i-o acorde cititorului. Dar aforismul acesta plasat în contextul ideologiei valeriene, are o semnificație foarte lămurită. Pentru că în epoca lui Valéry, singurul lucru „crezut de toți și pretutindeni” este numai lupta de eliberare a clasei muncitoare din exploatarea capitalistă, purtată pretutindeni în lume, pretutindeni unde există și exploatarea omului de către om. Iar credința într-o societate ideală lipsită de această exploatare, este ceea ce a fost crezut și dorit dintotdeauna de elementele progresiste ale umanității. Valéry nu atacă deschis. El rămâne un maestru al perfidiei. El a atacat credințele cele mai nobile ale omenirii în versuri și aforisme deschise tuturor interpretărilor. Numai din când în când el este ceva mai categoric, ca atunci când scrie: „*Nimic mai literar decât să omiți esențialul*”. (Tel Quel, vol. II). Literatura burgheză a țărilor supuse imperialismului nu a făcut altceva decât să omită esențialul: viața adevărată a oamenilor, cu contrazicerile și antagonismele ei profunde de clasă, cu sfâșierile interne, inerente unei lumi care-și bazează strălucirea ei pe mizeria neagră a milioanele de oameni.

Nu avem încă un studiu complet asupra operei lui Paul Valéry, un studiu care să denunțe întreaga ei goliciune și platitudine, ascunsă îndărățul cuvintelor elegante, un studiu care să denunțe reacționarismului său acut.

O încercare neizbutită – în acest sens – a făcut Jean Larnac în cadrul unui eseu amplu cu privire la opera lui Valéry, publicat în revista „La Pensée” (nr. 5/1945). Esedul criticului francez se limitează a arăta formalismul operei lui Valéry și izolarea ei de viață. Tonul acestui eseu – servil în mare măsură – precum și faptul că se oprește la aspectele de suprafață ale operei lui Valéry, arată în schimb că în jurul acestuia s-a creat un mit pe care se tem să-l dărâme chiar spirite înaintate, ca acela al eseistului francez Larnac. Dărâmarea mitului Valéry, dezvăluirea resorturilor sale ascunse, sunt menite a arunca o lumină limpede, puternică, asupra mecanismului însuși al gândirii burgheze.

Cu acest gen deosebit de manifestări artistice, intrăm istoricește în perioada imperialistă a societății capitaliste.

Nu este o simplă coincidență acest fapt, că pe măsură ce bunurile materiale sunt din ce în ce mai puțin accesibile maselor, care traversează o epocă istorică de maximă exploatare și mizerie materială, apare o literatură care și ea nu mai este pentru mase, ci numai pentru publicul restrâns al burgheziei.

Dictatura cuvântului începută cu Mallarmé și continuată cu Valéry și toată școala simbolismului abstract și glacial (a existat și un simbolism popular al lui Verlaine, cu o poezie inteligibilă exprimând sentimente comune, dar punând accentul pe muzicalitate, după cum a existat și un simbolism social care-și găsește întruchiparea cea mai deplină în poezia lui Verhaeren), izbucnește în forme violente în curentul dadaist, cubist și futurist, apărute în preajma și după primul război mondial.

Ce a fost dadaismul? Credem că nu greșim definindu-l ca o literatură a hazardului și a cuvintelor în libertate. Creatorul acestui curent este Tristan Tzara, un compatriot al nostru refugiat în Elveția care, împreună cu pictori și poeți de naționalități diverse, lansează la Zürich dadaismul sub lozincă „Jos literatura, moartea literaturii”. Creația dadaistă comportă și dânsa o tehnică anumită, care este astfel recomandată de Tzara: „se scriu pe bucăți de hârtie, separate, diferite cuvinte, hârtiile sunt puse apoi într-o pălărie sunt amestecate și pe măsură ce sunt scoase, conținutul lor a transcris. În acest mod ia naștere poemul dadaist”.

De ce s-a dat acestui curent literar numele de dadaism? Tot printr-o pură întâmplare. Tzara a luat un Larousse, a înfipt un cuțit la o pagină oarecare și acolo a găsit cuvântul „Dada” (căluț) – și atunci curentul literar a fost botezat dadaism.

Unul din manifestele dadaismului spune lucrurile următoare: „*Să nu mai existe pictori, scriitori, muzicieni, nici sculptori, nici religii, nici republicani, nici regaliști, anarhiști, socialiști, bolșevici, nici oameni politici, nici proletari, nici burghezi, nici aristocrați, nici armată, nici poliție, etc. În fine, să se termine cu toate aceste imbecilități, să nu mai fie nimic, nimic...*”

Dadaismul este expresia desăvârșită a depersonalizării în domeniul scrisului și al artei. Nu mai este vorba aici de o muncă de creație, ci de un joc al hazardului. Curentul este lansat cu o deosebită vehemență și combativitate. Au loc întruniri publice în care sârmanii spectatori sunt pur și simplu violențați de corifeii dadaismului și pleacă uluiți sau înjurând. Pentru dadaiști toată această acțiune avea un caracter „revoluționar”, menit să răstoarne canoanele de până atunci ale artei. Dar, după expresia atât de plastică a lui Kemenov, nu era vorba de fapt decât de o revoltă în gerunchi, în fața burgheziei pe care căutau să o violenteze, dar ale cărei scopuri totuși le serveau. Dadaismul apare într-o perioadă în care masele sub impulsul Marii Revoluții Socialiste ridicau capul pretutindeni, o perioadă de mare ascuțire a luptei de clasă. Este clar că într-un astfel de trup agitat de mari

frământări sociale, ca acela al societății burgheze, dadaismul nu era decât o diversiune ideologică menită, nu să răstoarne concepția despre literatură și artă a burgheziei, dar prin completa detașare a artistului de realitatea socială și prin oarba lui supunere unui mecanic hazard, să sustragă adevăratei revolte o serie întregă de intelectuali avizi de ceva nou, de răsturnări, de schimbări a ceea ce era vechi, făcându-i să se agite în jûrul unei pure inutilități. Dadaismul nu făcea astfel decât să ajute și mai mult ceea ce de fapt burghezia căuta prin toate mijloacele în această perioadă: să ascundă puternica luptă de clasă care se desfășura în viața socială.

Futurismul este o varietate italienească a dadaismului. E vorba tot de o literatură a cuvintelor în libertate, dar o libertate mai aproximativă decât în dadaism, pentru că la futuriști există totuși o oarecare coerență în construcția poemului sau al tabloului. Caracterul de clasă al acestei pseudo-revolte este trădat la futuriști mai mult decât la dadaști. Sub aparența luptei împotriva paseismului, a tot ce aparține trecutului, pentru afirmarea unei culturi dinamice a viitorului, sub masca poemelor închinată electricității, vitezei, aeroplanului, mijloacelor noi mecanizate și tehnicii moderne, futurismul lansează lozinca tipic imperialistă: „Slavă războiului. Războiul singura igienă a lumii”. De altfel, futurismul devenit literatura oficială a Italiei fasciste, iar Marinetti, „marele luptător” împotriva paseismului, naufragiază într-un comod scaun de academician.

Mergând mai departe pe acest drum pe care cultura burgheză îl străbate în preajma anului 1924, o echipă despărțită din curentul Dada pune bazele mișcării suprarealiste. Această echipă, care își dă seama că curentul Dada este ceva care nu poate fi comunicat, care nu poate prinde într-un cerc mai larg de amatori de artă, pornește pe un alt drum, pe drumul pe care îl trasase mai înainte Lautréamont, unul din cei mai puternici exponenți ai romantismului francez, în perioada lui de completă descompunere. Opera acestuia, „Cântecele lui Maldoror”, nu exprimă ceea ce se întâmplă în realitatea imediată, ci ceea ce se întâmplă în starea de vis, sau în stările de reverie, intermediare între trezie și vis.

În preajma acestei epoci în cercurile intelectualității burgheze, un cuvânt foarte greu are de spus și Freud, a cărui operă, prin extinderea pe care o dă cercetării subconștientului, oferă literaturii un material nou. Exploatarea subconștientului stă la baza unei întregi literaturi dintre cele două războaie. De aici André Breton și ceilalți membri ai grupului suprarealist extrag premisele unei întregi literaturi.

Caracteristic pentru suprarealism este tendința lui de a exprima puritatea gândului. În manifestul pe care Breton îl scrie, pentru punerea bazelor noului curent literar și artistic, el dă o serie de definiții. De pildă, el spune: „*Suprarealismul este un automatism psihic pur prin care ne propunem să exprimăm fie verbal, fie în scris, fie în orice altă manieră,*

funcția reală a gândirii. Dicleu al gândirii, în absența oricărui control exercitat de rațiune, în afară de orice preocupare estetică sau morală. Suprarealistul se bazează pe credința în realitatea superioară a anumitor forme de asociații neglijate până la el, în atotputernicia visului, în jocul dezinteresat al gândirii. El tinde să ruineze definitiv orice alte mecanisme psihice și să se substituie lor în rezolvarea principalelor probleme ale vieții”.

Manifestul suprarealist este foarte clar. În locul problemelor pe care viața le ridică, suprarealismul afirmă problema unei gândiri care să nu fie supusă cenzurii pe care rațiunea o exercită. De la libertatea totală a cuvintelor, ajungem prin suprarealism la o libertate totală a gândului: haosul cuvintelor în libertate este înlocuit cu haosul dicteului pur sau al înregistrării visului.

Suprarealismul a însemnat o întreagă modă în literatură. Ani de-a rândul s-a afirmat și s-a răspândit în cercurile intelectualității burgheze. De altfel, nu putea fi răspândit și gustat decât de burghezi, pentru că revistele și cărțile suprarealiste erau tipărite în ediții de lux și costau uneori o întreagă avere. Un text suprarealist, de foarte multe ori, nu era accesibil decât snobului cu foarte mulți bani.

Linia pe care a dat-o Breton mișcării suprarealiste nu era numai aceea expusă în manifestul suprarealist, care nu este decât mărturia de credință a curentului literar. Cei din mișcarea suprarealistă au avut și o atitudine politică. S-au afirmat așa zis „marxist” și „revoluționar”. Însă „marxismul” lor era foarte ciudat și mirosea puternic a reacționarism, pentru că Breton și o serie de suprarealiști care au rămas credincioși atitudinii lui literare și politice au devenit curând dușmanii deschiși ai U.R.S.S., ai mișcării comuniste din Franța, ceea ce a și produs de altfel o ruptură în rândurile suprarealiștilor. Eluard, Aragon și o serie de alți suprarealiști au evoluat către comunism, către o literatură realistă pentru mase, în timp ce Breton și ceilalți din jurul lui au continuat pe drumul lor antimarxist. Ei au eșuat în mod lamentabil. De pildă, Breton continuă să fie astăzi un dușman înverșunat al U.R.S.S. și un servitor docil al imperialismului american și al reacțiunii franceze, construind o nouă „teorie socială”, o întoarcere la Fourier, un neofurierism.

S-ar părea din cele spuse până acum că literatura burgheză a ultimelor decenii este o manifestare nu culturală, ci clinică, o manifestare de alienați mintali incurabili. Omul simplu care privește în calitate de observator activitatea culturală de acest gen și care ignoră baza sa așa zis teoretică, nu este prea departe de adevăr atunci când, răsfoind o carte cu poeme suprarealiste sau vizitând o expoziție de artă modernă, își pune întrebarea dacă oamenii care pot crea asemenea lucruri sunt normali.

Dacă astfel stau lucrurile cu poezia și cu plastica, cu romanul burghez s-au petrecut alte fenomene.

Romanul, care are legi mai categorice, care comportă în construcția lui o anumită tehnică rigidă, a decăzut în alt sens. Traectoria decadenței sale s-a făcut tot în sensul detașării conținutului său de viață reală a societății, dar păstrând argumentarea unei logici aparente, adică putând fi citit de toată lumea, putând fi gustat de către mai mulți oameni, convingând conștiințele slabe, corupându-le. Fără îndoială că acest gen de literatură este în mâna burgheziei o armă cu mult mai puternică și utilizată cu mult mai multă perfidie.

Romanul francez, de exemplu, părăsește în epoca imperialismului linia realismului critic dăruită de genialul Balzac. El nu se mai interesează de viața oamenilor, așa cum au făcut Balzac, Maupassant, Zola și Flaubert, ci își construiește temele pe datele vieții sufletești a individului, speculând la maximum bogăția lui de reacții. Așa a făcut Proust, care a fost, dacă nu fondatorul, dar cel puțin propagatorul priceput al psihologismului literar, cel care a reușit cu abilitate să ridice un strategic obstacol între om și viața socială: sufletul. Pe linia lui Proust și Joyce, sau pe cea a lui Gide din „Pivnițele Vaticanului” și a „actului său gratuit” s-a angajat majoritatea romancierilor burghezi dintre cele două războaie. S-a născut astfel o literatură a cazurilor ciudate, a senzualităților fără limite, a erotismului obscen, o literatură ignorând cu totul multiplele legături dintre oameni în cadrul vieții sociale, o literatură care ocolește la distanță problema, spinoasă pentru burghezie, este drept, totuși nu mai puțin reală, a luptei de clasă.

Ultimele exemplare ale unei asemenea literaturi sunt romanele existențialiste ale lui Sartre, Camus, Simone de Beauvoir, ș.a., a căror temă este inutilitatea luptei oamenilor, inutilitatea oricărei acțiuni și a oricărui zbucium din momentul în care la capătul eforturilor îi așteaptă pe toți oamenii același lucru: moartea.

Literatură a exaltării erotice pe de o parte, a demobilizării și a pledoariei pentru indiferență, pe de altă parte, romanul burghez din zilele noastre a devenit un instrument perfid în lupta antidemocratică, anti-populară a imperialismului. Dar aceasta mai este încă o marfă pentru intelectuali. Milioanelor de oameni simpli li se oferă o literatură și o artă aparte. Sunt romanele americane de tip „best-seller” (cartea cea mai căutată) tipărite în milioane de exemplare, cuprinzând povești siropoase în care totul este cât se poate de bine în cea mai bună dintre lumi, sau filmele „cu happy end”.

Și cu fastul unei lumi de huzur, cu personaje care din lustragii devin miliardari și cu vânzătoare de magazin care se mărită cu regi ai trusturilor.

Literatura burgheziei în epoca noastră putem spune, fără menajament, că oscilează între doi poli de atracție, categorici: pe de o parte, rafinamentul vecin cu nebunia, pe de altă parte, platitudinea cea mai idioată.

Acestea sunt în linii generale aspectele cele mai sesizante ale culturii burgheze din epoca imperialistă. Ce observații putem face pe marginea acestor aspecte?

În primul rând de la raționalismul epocii revoluționare a burgheziei, cultura burgheză trece la o valorificare a afectivității în dauna rațiunii, în epoca sa ascendentă, perioadă de tranziție către o atitudine irațională, antiintellectualistă și antiștiințifică în epoca imperialistă, epoca decăderii și agoniei capitalismului.

În al doilea rând, de la o cultură traducând aspirațiile maselor și însuflețindu-le elanul de luptă, în epoca sa revoluționară, cultura burgheză se izolează de mase, devine o frână în realizarea aspirațiilor lor și chiar un instrument de luptă împotriva lor, în epoca imperialismului.

Ne aflăm în mod hotărât în fața unui fenomen de descompunere a culturii burgheze, în fața unei crize profunde a acestei culturi care astăzi nu mai are nicio perspectivă de redresare, deoarece nu se prezintă ca un fenomen accidental, ci ca o traducere pe plan suprastructural a crizei adânci a sistemului capitalist în general.

Trecând în revistă diferitele aspecte ale culturii burgheze de astăzi, am putut vedea în general care sunt simptomele acestei decadente și descompuneri. O bună sistematizare și explicare a lor ne-o oferă Kemenov în cele două studii publicate recent, „*Decadența artei burgheze*” și „*Caracteristicile a două culturi*”^{*}, care, deși cuprind observații cu privire la artele plastice burgheze în epoca imperialistă, sunt valabile pentru întreaga artă și literatură a burgheziei.

Trăsăturile fundamentale ale descompunerii culturii burgheze și ale caracterului său antipopular și net reacționar sunt, după V. Kemenov:

1. Antirealismul său – cultura burgheză a epocii imperialiste neagă valoarea realității obiective, neagă existența sa, neagă legile care conduc această realitate și mijloacele prin care le-am putea cunoaște.

2. Antiumanismul său – omul nu mai constituie preocuparea esențială a acestei culturi. Ea nu mai e centrată pe om și pe problemele sale esențiale, ca în epoca burgheziei revoluționare, pentru că o asemenea atitudine implică cercetarea sau recunoașterea contradicțiilor sociale; ori tocmai acest lucru, întreaga cultură burgheză a epocii imperialiste caută să-l evite. Omul apare complet desfigurată sau caricaturizat, redus la manifestări și aspirații neesențiale, nimicite în cadrul acestei culturi.

3. Iraționalismul său – cultura burgheză de astăzi neagă rațiunea, neagă puterea conștiinței, respinge limpezimea logică a ideilor, „*pentru a înlesni triumful misticii, al subconștientului, al maladiilor psihice și al delirului ridicat la rangul de principiu*” (V. Kemenov).

---

^{*} Apărute, amândouă, în traducere românească, în Editura P.M.R.

4. Individualismul – propagarea prin mijloacele artei a ideii reacționare că omul ar fi prin însăși firea lui antisocial și că arta adevărată ar reprezenta o manifestare a acestei individualități în absolută independență de societate, în absolută detașare de interesele vitale ale poporului. Ca un accent particular al acestui individualism este apolitismul său declarat. Am văzut însă că acest lucru este numai o mască mincinoasă care ascunde în fond ideile politice cele mai reacționare.

5. Naționalismul – tradus prin concepția că ceea ce este *made in* Franța, Anglia, U.S.A. este cu mult superior oricărei manifestări culturale similare din altă țară, aceasta chiar atunci când este vorba de ineptiile filosofiei personaliste americane sau de filmele cu gangsteri.

6. Pesimismul său – cultura burgheză a epocii imperialiste este plină de neîncredere în valorile vieții și în progresul societății umane, în viitorul omenirii. Ea concepe viața ca un triumf al morții, ca un proces de putrefacție.

La asemenea concluzii nu au ajuns însă numai gânditorii marxiști. Elementele avansate ale intelectualității burgheze au ajuns și ele să vadă, cu destulă acuitime uneori, această destrămare a literaturii și artei burgheze. Unul din documentele cele mai interesante în această privință este lucrarea lui Julien Benda, „La France Byzantine ou le triomphe de la littérature pure” („Franța bizantină sau triumful literaturii pure”, ed. Gallimard, 1945).

În acest „eseu al unei psihologii originale a literaturii”, cum își subintitulează Benda lucrarea, eseistul și filosoful francez analizează trăsăturile cele mai caracteristice ale literaturii franceze de la Mallarmé la suprarealiști (Mallarmé, Gide, Proust, Valéry, Alain Giraudoux, Suarès, suprarealiștii). Benda ajunge la concluzia că trăsătura fundamentală a literaturii franceze moderne este voința ca literatura să constituie o activitate specifică, cu scopuri și legi specifice, rupând cu scopurile și legile intelectualismului”.

Principalele aspecte ale acestei voințe de autonomizare a artei și literaturii sunt, după Benda:

- refuzul literaturii de a exprima idei limpezi și utilizarea unei serii întregi de artificii care pot sfârâma contururile precise ale unei gândiri. (Benda numește această tendință „criza afirmării”);

- voința ca literatura să utilizeze ca instrument de lucru nu analiza obiectivă a realității ci „unirea mistică a subiectului (creatorului, I.V. și a obiectului” (a realității, I.V.);

- aplicarea cu predilecție către individual;

- voința ca gândirea artistului să nu-i aparțină decât lui însuși, să nu poată fi comunicată mulțimii, de aci o sete neistovită după originalitate cu orice preț, un adevărat război declarat locului comun, dar în același timp afirmarea puternică a ideii că un gând valorează nu prin potențialul lui de adevăr, ci prin faptul că este personal (original) sau nu;

– prin antiintelectualismul, antiraționalismul ei, literatura franceză a fost apucată de o adevărată „furie a misticității”, cum spune Benda;

– domnia afirmațiilor gratuite, fără nicio bază adevărată și în disprețul rațiunii obișnuite; lipsa unei organizări a materialului în opera scrisă care poate fi citită tot atât de bine de la început la sfârșit ca și de la sfârșit la început;

– voința ca literatura să fie obscură, hermetică, înțeleasă numai de „spiritele înalte”;

– voința ca valoarea literaturii să sălășluiască în mod exclusiv în expresia ei verbală, în disprețul oricărei conformități cu realitatea, de aci formalismul puternic, care domină literatura;

– preponderența acordată inconștientului;

– antiumanismul literaturii, absența oricărui sentiment larg uman, a oricărei simpatii pentru oameni, a oricărei preocupări pentru viața lor de toate zilele, în ce are ea mai caracteristic.

Mai lipsit de sistematizare, Benda ajunge deci aproape la aceleași concluzii la care a ajuns și V. Kemenov.

Dar între lucrările acestor doi autori este o deosebire ca de la cer la pământ în ceea ce privește interpretarea fenomenelor și concluziilor practice care trebuie trase dintr-o asemenea analiză critică.

V. Kemenov enunță limpede: *„Logica faptelor și legile realității obiective sunt îndreptate împotriva burgheziei. Iată cauza pentru care în epoca imperialismului, burghezia reacționară privește cu groază viața reală, încercând, cu ura celui ce se simte condamnat, să conteste toate legile obiective. Iată scopul urmărit de ideologia decadentă a burgheziei, atât în domeniul științei cât și în cel al artelor”*,

Benda este, în schimb, de o naivitate, pe alocuri plină de umor. Vorbind de ceea ce determină furia mistică a literaturii contemporane, Benda enumeră cauzele următoare:

1. O cauză educațională: dispariția din programele școlare a logicii, al cărei tip este logica de la Port Royal, sau a studiilor teologice; slăbirea, chiar în familiile catolice, a învățământului catolicismului care, ca dogmă definitivă, pe bază de definiții și raționamente, se opune misticismului. (!!)

2. O cauză economică: faptul că bărbații fiind din ce în ce mai condamnați, în special în mediile cultivate, să câștige ban, exercițiul lucrurilor spiritului este în întregime părăsit pe seama femeilor și tinerilor.

Și Benda mai continuă cu încă trei cauze tot atât de „semnificative” ca și primele două.

De asemenea, „Franța bizantină” lasă impresia dezvoltată a unei descompuneri totale și iremediabile a literaturii franceze contemporane. Benda nu suflă un cuvânt despre lupta de idei care există în Franța, nu suflă

un cuvânt despre scriitorii francezi care duc, în condiții grele, o luptă admirabilă împotriva ideologiei reacționare.

Totuși, sunt în cartea lui Benda o serie de observații interesante, care pun în valoare elementele progresiste ale gândirii eseistului francez.

Astfel, Benda subliniază fondul ipocrit al literaturii burgheze contemporane, faptul că formalismul merge, în mod necesar, mână în mână cu ipocrizia. *„Această grijă a formei, inerentă esenței literaturii, face ca să-i fie inerentă acceptarea ocolirii adevărului, dacă această ocolire trebuie să servească forma (după Valéry, trebuie să părăsești o idee, dacă o altă idee îți oferă o formă mai bună) și de asemenea acceptarea ocolirii sincerității...”*

Și, după ce citează o serie de aforisme ale puriștilor, care fac elogiul ipocriziei, Benda adaugă: *„eu cred că aceste proclamații, cu toată dorința romantică, pe care o conțin, de a uimi, pun mâna pe adevărata natură a literaturii, pe care morala burgheză îl împiedică de secole să capete o conștiință deplină”*.

De asemenea, vorbind de literatura formalistă, Benda adaugă: *„Este limpede că în timp ce te legeni în ritmuri frumoase sau imagini amintind de misterul pădurilor, al nopții sau al femeii, în timp ce te minunezi de misticele uniri ale Ființei cu Viața, sau te întrebi dacă limbajul permite sau nu literatura, nu te mai gândești la problemele morale sau sociale teribile de precise care, pentru Franța de astăzi, sunt, toate, subiecte de profundă teamă”*.

Extrem de prețioase sunt concluziile etice care reies din operele scriitorilor Franței burgheze și pe care Benda le enumeră în felul următor:

– „apologia machiavelismului, a tuturor mijloacelor care servesc măreția Statului și menținerea „ordinii”, oricât de imorale ar fi aceste mijloace” (Maurras, Bainville);

– apologia adeziunii mistice la dogma catolică, cu descalificarea legăturii dintre om și spiritul de analiză sau al libertății alegerii, adică al libertății sale intelectuale (Maritain, Massis), anatema aruncată asupra acestei legături (Claudel);

– exaltarea abjecțiunii umane, care ne-ar putea oferi supra abundența mizericordiei divine (Peguy, Mauriac);

– proslăvirea non-rezistenței în fața răului, cu consecința sa logică, nemărturisită: acceptarea servituții (Alain);

– exaltarea vieții pentru viața în sine, chiar atunci când este lipsită de orice demnitate (Giono);

– exaltarea activității artistice, considerată ca valoare supremă și aproape unică (Valéry);

– îndemnul de a ne bucura de toate pozițiile morale fără a ne supune niciuneia (Gide), de a exercita „actul gratuit”, adică de a afirma eul său în

disprețul rațiunii și în afară de orice considerație a dreptului altora; îndemnul de a acționa dincolo de orice morală, de a practica „imoralismul”:

– exaltarea moralei războinice în disprețul oricărei idei de dreptate (Montherlant);

– indiferentismul (Giraudoux).

Terminând această enumerare, Benda adaugă: „*Se vede ceea ce poate fi, din punct de vedere moral, o societate crescută de astfel de maeștri. Se vede și s-a văzut*”.

Dacă vrem acum să definim pe scurt ceea ce aceste trăsături fundamentale ale literaturii burgheze contemporane ne semnaleză, trebuie să recurgem la fraza lui Lenin, caracterizând imperialismul, frază laconică, dar atât de plină de conținut și anume: „*reacțiune pe toată linia*”.

Cultura burgheză a epocii imperialiste devine din ce în ce mai mult un adevărat monument ridicat spre cinstirea a tot ce este mai mârșav, mai înapoiat, mai josnic, mai reacționar în lumea de astăzi.

Toate aceste idei ventilate de cultura burgheză, conținutul său ideologic reacționar atât de precis delimitat, nu au decât un singur scop: să încerce să justifice și să permanentizeze exploatarea din ce în ce mai puternică exercitată asupra maselor populare, baza însăși de susținere a sistemului capitalist.

D. I. Chișinevschi, într-o lucrare recentă, „*Ideologia sovietică și superioritatea ei față de ideologia burgheză*”^{*}, precizează că: „*ideologia burgheză în întregime, precum și fiecare din variantele ei, are ca scop fundamental menținerea exploatării muncitorilor de către capitaliști, menținerea capitalismului, ea încearcă să-l salveze de la pieire inevitabilă, să-l întărească sau măcar să-i prelungească existența. Burghezia se zbate pentru a-și menține dominația, pentru a menține ceea ce trebuie să moară, pentru că acest lucru e determinat de însuși mersul istoriei. De aceea, și prin ideologia sa, face totul pentru a împiedica cunoașterea adevărului științific de către masele populare*” (pag.15).

Iar în ce privește caracterul ei, configurația ei etică, ce putem spune mai mult, decât că un capitalism muribund, aflat în plină descompunere, nu poate avea figură de Apollo.

De ce este important pentru noi a cunoaște aspectele din domeniul culturii pe care le poate îmbrăca agonia capitalismului celui mai înaintat: imperialismul? Pentru că, așa cum arăta Kemenov, „*de aceste miasme cadaverice este infectată uneori chiar și acea parte a intelectualității, care tinde într-adevăr spre popor, dar se găsește în captivitatea denaturărilor monstruoase ale burgheziei, în domeniul artei și esteticii*”.

---

^{*} Editura P.M.R. 1948.

Noi ne aflăm astăzi în perioada unei lupte înverșunate între forțele imperialiste, reacționare și antidemocratice, coalizate în jurul U.S.A., și forțele democrației de pretutindeni, având în fruntea lor acest invincibil bastion al păcii, al bunei înțelegeri între popoare și al bunei stări materiale care este U.R.S.S. În acțiunea lor expansionistă forțele imperialismului nu utilizează numai calea economică sau strategia militară. Cu un factor însemnat în planul lor de dominație a lumii, utilizează și expansiunea ideologică. Împotriva acesteia trebuie să luptăm la fel de activi, să-i dăm lovitură tot atât de grele, ca și cele date în celelalte două direcții.

Cunoașterea culturii burgheze în epoca imperialismului este absolut necesară pentru ducerea cu succes a acestei adevărate lupte ideologice, dezlănțuită pretutindeni, împotriva purtătorilor de cuvânt culturali ai reacțiunii.

Intelectualilor atașați clasei muncitoare și Partidului ei de avangardă din Republica noastră Populară, scriitorilor, în special, le incumbă în această privință o răspundere însemnată care a fost lămurit precizată de Gheorghe Gheorghiu-Dej, secretarul general al P.M.R. în raportul politic general făcut la Congresul P.M.R. *„Influențele străine se refugiază cu deosebită ușurință în domeniul ideologiei, în literatură, în artă, în știință. De aceea continuarea activă a luptei pe frontul ideologic împotriva influențelor imperialiste, împotriva atitudinii admirative în fața culturii în putrefacție din țările capitaliste, reprezintă o sarcină extrem de însemnată a partidului nostru”*.

***

INDEX DE NUME

- Acsinteanu, Al., I 104, 106,
Acsinteanu, Gheorghe, I 109, II
175
Acterian, Arşavir, I 7, 117,
Acterian, Haig, I 184, II 404
Adania, Alf., II 150, 152
Aderca, Felix, I 43, 44, 68, 75,
106, 222, 225, 235, 240, 252, 253,
256, 269, 272, 281, 318, 327, 357,
368, 378, 387, 389, 390, 391, 396,
397, 415, II 13, 17, 31, 38, 45, 71,
105, 119, 142, 226, 319, 341, 346,
423, 428, 432, 437, 485, III 139
Aderca, Marcel, I 384
Adrian, P. G., I 282, 399
Ady, Endre, II 344, III 46, 49, 223
Agarkov, M. M., III 61, 115
Agavriiloaei, Gh., III 81
Ahmatova, Anna, II 205, 206
Alcom Ion Tudor, II 107
Alecsandri, Vasile, I 282, 307, II
262, 268, 512, III 75, 106, 131,
132, 168, 220, 334, 337, 341
Alexandrescu, Dinu II 228
Alehem, Şalom, I 115
Alexandrescu, Anton, I 335
Alexandrescu, Grigore, I 241, II
163, 164, 262, 268, III 114
Alexandrescu, Maria II 65
Alexandrescu, Sică, 702, 775, III
89, 92
Alexandrescu, Vlad II 65
Alexianu, Gheorghe, I 184, 241,
II 90, 108
Alfieri, Dino, I 8
Almaş, Dumitru, I 85, III 149
Alterescu, Simion, II 157, III 22,
66, 192
Aluzetcu, Ion, II 435, 438
Alvarez, I 371
Amado, Jorge, III 207, 215, 232
Amaru, Bogdan, I 166, 180, 311
Anania, Valeriu, III 124
Andreescu, Ion, II 296, III 215
Andreescu, Ladmis, I 104,
105, 106, 109, 118, II 175
Andrei, Eugen, III 223
Andricu, Mihail, II 336, 449, III
89
Andrieşescu, Ion, I 236
Andronescu, Madeleine, II 24, 46
Angelescu, C., I 249
Anghel, Atanasie, III 209
Anghel, Dimitrie, I 296, 317, 392,
396, II 7, 21, III 368
Anghel, Gheorghe, II 432
Anghel, S., III 118, 162
Anisimov, I., II 208, 295, 296,
297, III 119, 169, 182
Anisimova, A., III 214
Annenkof, G., II 25
Anselme din Canterbury, II 20
Antim Ivireanul, II 327
Antokolski, Pavel, II 88
Anton, C., II 393
Anton, Ion, III 21
Antonescu, G.G., II 447

- Antonescu, Ion, I 3, 17, 21, 40, 43, 48, 49, 66, 67, 68, 80, 89, 95, 110, 122, 142, 160, 168, 174, 175, 184, 189, 248, 343, 348, 388, II 35, 48, 58, 90, 92, 96, 98, 99, 108, 110, 356, 377, 379, 395, 413, III 33, 115, 132
- Antonescu, Mihai, I 16, 18, 82, 92, 129, 241, II 34, 59, 90, 108, 190, 382
- Antoniou, P., III 85
- Antonie, Ion, I 137
- Antoniou, Const., III 89
- Antropov, Serafim, III 89
- Apollinaire, Guillaume, II 212, 495, 496
- Apostol, Gheorghe, I 356, 439, II 212, 495, 496, III 225
- Apostol, Pavel, I 386, 388, 392, II 9, 373, 414, 434, 437, 459, III 192, 218, 220, 224, 233
- Aragon, Louis, I 21, 117, 129, 259, 274, 365, II 26, 34, 56, 62, 66, 87, 118, 134, 135, 139, 142, 175, 306, 313, 420, 421, 422, 424, 425, 426, 428, 431, 449, III 54, 151, 195, 223, 335, 401
- Arbore, Ion, III 149
- Archip, Ticu, I 318, II 235, 328, III 9, 19
- Ardeenko, II 128
- Ardeleanu, Carol, I 22, II 442
- Ardeleanu, Iosif, II 336
- Arghezi, Mitzura, II 92, 245, 308
- Arghezi, Paraschiva, II 91
- Arghezi, Tudor, I 4, 5, 20, 68, 103, 124, 128-129, 131, 132, 164, 203, 217, 219, 221, 222, 223, 228, 230, 231, 234, 237, 238, 240, 243, 247, 250, 251, 253, 258, 267, 268, 275, 285, 305, 348, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 364, 365, 367, 368, 369, 377, 378, 381, 384, 390, 391, 396, 397, 398, 403, 416, 433, 434, 435, 436, 442, II 10, 18, 20, 21, 39, 40, 63, 75, 76, 82, 84, 85, 88, 91, 92, 96, 97, 100, 104, 105, 115, 117, 118, 121, 122, 123, 126, 127, 133, 140, 146, 147, 149, 156, 168, 172, 173, 174, 179, 181, 185, 186, 188, 193, 199, 206, 207, 215, 222, 227, 228, 230, 231, 232, 233, 236, 237, 240, 242, 244, 245, 246, 271, 308, 321, 327, 328, 329, 330, 333, 334, 337, 347, 348, 352, 354, 356, 357, 358, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 393, 396, 397, 402, 405, 413, 414, 415, 417, 420, 424, 425, 428, 435, 448, 449, 452, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 484, 485, III 10, 14, 18, 25, 26, 28, 35, 36, 98, 99, 102, 119, 139, 142, 143, 145, 151, 154, 167, 251-272, 381
- Aricescu, Constantin D., II 262, 382
- Arion, D. II 447
- Aristofan II 475
- Arsenescu-Iamandi, Adina II 151
- Asmus, Valentin, III 174, 180
- Aszody Ianos, III 16, 33, 113
- Asztalos Istvan, III 89
- Atanasiu, Ion, III 134
- Atanasiu, Niki II 191, III 89, 93, 95, 98
- Augustin II 20
- Ayrton II 505
- Babel, Isaac II 153
- Bach, Johann Sebastian II 256
- Bacovia, George II 109, 130, 138, 150, 164, 168, 176, 177, 179, 180, 186, 193, 195, 196, 198, 209, 210,

- 211, 233, 319, 328, 428, 447, 484,
III 19, 24, 98, 113, 153, 167, 341,
369, 370, 371
Badea, Nestor II 27
Bagdasar, Dumitru II 73, III 215
Bagdasar, Nicolae, III 134
Balaban, Mircea II 206
Bajov, Pavel, III 214
Balaci, Alexandru, III 114, 145
Balea, I., III 201
Balmuș, Constantin, III 49
Baltazar, Camil II 38, 41, 71, 86,
97, 108, 247, 341, 375, 432, 442,
457, III 101, 279
Bălțeanu, Dan, I 108, 254
Balzac, Honore de, I 34, 209, 212,
319, 345, 351, 378, 391, 427, II
117, 203, 276, 362, 365, 454, III
102, 115, 170, 181, 225, 299, 301,
303, 378, 401
Banu, Gheorghe, II 184, 388
Banu, Ion, III 364
Banuș, Maria, I 102, 105, 251,
304, 330, 398, II 210, 245, 457,
III 11, 19, 21, 22, 43, 47, 57, 66,
83, 89, 92, 101, 113, 195, 207,
215, 216, 221, 222, 232
Banuș, Sorin III 34
Baranga, Aurel, I 93, 256, 258,
261, 267, 276, 277, 278, 284, 350,
396, 439, 442, II 66, 106, 321,
369, 380, 399, 407, 434, 442, 443,
444, 445, 456, III 11, 13, 19, 32,
34, 42, 43, 47, 89, 92, 101, 113,
147
Baraski, III 225
Barbilian, Dan (Ion Barbu) I 440,
II 222
Barbu, G., II 103
Barbu, Ion, I 89, 100, 120, 124,
153, 267, II 38, 368, 374, 396,
427, 428, 452, 484, 514 III 45, 98,
99, 139, 151, 158, 167, 171, 194,
279, 314, 375, 381
268, 285, 439-442, III 18,
Barbu, N. I., II 149
Barbu, Zevedei, I 294, 318, 368,
Bădărău, E, II 401, III 148. 360,
362, 366
Bădăuță, Alexandru II 175
Bălan, Nicolae, III 120, 134
Bălănescu, Ion N., III 52, 76, 198-
200, 207, 212
Bălănescu, Mircea, III 89
Bălcescu, Nicolae II 24, 34, 45,
182, 211, 212, 262, 282, 283, 284,
327, 334, 459, 473, 512, III 103,
136, 139, 149, 185, 200, 213, 214,
232, 285, 380, 381
Băleanu, Andrei, II 109, III 76,
93, 136, 211,
Băltățeanu, N., III 89
Băncilă, Vasile, II 364
Bănuță, Ion, II 109
Bărbulescu, Gh., II 172
Bărbulescu, N., II 50, 109
Bărbat, Alexandru, I 75
Bărbulescu, N., I 74,
Barbusse, Henri, I 233, 237, 356,
361, 369, 426, II 203
Bălbăe, Vlad, III 360
Bărcă, Vasile, II 216
Barinova, G., III 225
Bărlădeanu, Victor, III 129
Bârna, Vlaicu, I 22, II 11, III 167,
184, 216, 233, 354
Barnyi, Jean, III 374
Barnovschi, D.V., II 175
Bârsan, Mircea, II 219, 336, III 89
Basarabeanu, Vornic, III 107,
118, 132
Bascovici, Șerban, I 89
Baskin, M., III 109

- Batzaria, Nicolae, I 85, 89, 104, 106, 109, 116, 117, 135, 343, II 175, III 211
- Baudelaire, Charles, I 289, 294, 375, 399, II 9, 10, 35, 40, 50, 86, 130, 169, 177, 228, 246, 333, 430, III 143, 300, 338, 367, 368, 369, 378, 390, 391, 392
- Baumarchais, Pierre Augustin Caron de, III 58
- Beauvoir, Simone de, II 129, III 402
- Bebel, August, I 369
- Becker, II 129
- Beecher-Stowe, Harriett, II 31, 53, 86
- Beethoven, Ludwig van, I 18, 236, II 358, 485
- Beldiman, Alex., II 57, III 177
- Beligan, Radu, II 17, 19, 24, 46, 432, III 82
- Belinski, Visarion, II 78, 206, III 135, 136
- Bellu, Nicolae, III 89, 185, 186, 191
- Bellu, Pavel, II 409
- Beltranis, I 9
- Benador, Ury, I 102, 221, 229, 237, 318, 345, 384, II 31, 38, 191, 358, 428, 457, 464, 485, III 89, 92, 117, 150,
- Benda, Julien, I 100, 265, 329, II 82, 229, 307, 341, 360, III 215, 317, 324, 393, 404-406
- Beniuc, Mihai, I 20, 47, 54, 75, 76, 82, 115, 128, 251, 263, 276, 298, 308, 320, 326, 336, 339, 341, 347, 349, 351, 352, 354, 355, 356, 360, 364, 365, 374, 383, 388, 397, II 12, 41, 95, 138, 189, 208, 321, 380, 385, 434, 435, 485, III 81, 100, 114, 132, 147, 162, 195,
- Béranger, Pierre Jean de, II 158
- Berard, E. II 491
- Béraud, Henri, I 218, 458
- Bercovitz, Azra, II 451
- Berdiaev, Nikolai, II 251, 253, III 20, 64
- Bergson, Henri II 251
- Berea, Dimitrie, I 231
- Berindei, T., II 30
- Bernanos, Georges, I 41
- Bernea, Ernest, I 120, 184, 314,
- Berry, Burton Yost, II 113
- Bianki, V., III 214
- Biberi, Ion, I 68, 107, 115, 123, 135, 137, 138, 198, 221, 222, 223, 228, 233, 234, 238, 240, 248, 251, 256, 272, 278, 280, 287, 288, 299, 301, 310, 315, 318, 319, 327, 330, 333, 335, 338, 346, 347, 354, 357, 363, 373, 390, 392, 396, 399, II 9, 11, 17, 24, 31, 34, 44, 61, 73, 86, 148, 154, 174, 204, 206, 210, 224, 335, 336, 337, 338, 357, 390, 432, 514, III 9, 14, 19, 38, 115,
- Bibescu, Anton, I 223, 318, 323, 335, 345, 356, 390, II 17
- Bibescu, Martha, I 65, 367,
- Bick, J., II 432
- Blaga, Lucian, I 89, 90, 124, 161, 229, 232, 246, 262, 276, 277, 311, 368, 386, 392, 394, 395, 398, 442-445, II 7, 11, 13, 21, 22, 44, 67, 92, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 355, 361, 396, 397, 414, 424, 446, 515, III 16, 17, 70, 106, 134, 158, 186, 187, 234, 273-275, 338, 374, 375, 381
- Blazian, H., I 70
- Blecher, Max, I 281, 294, II 18, 355, 357, 391

- Block, Alexandr, II 25, 83, 157,
III 70, 103
- Bloch, Jean Richard, III 352
- Bobescu, Constantin, III 90
- Bodnăraș, Emil, I 236, 237
- Bodnarenko, Pantelimon
(Pantiușa), III 189
(Pintilie Gheorghe),
- Bogdan, Al., II 69, 187, 222, 228,
231, 233, 235, 236, 238, 239, 410,
III 97
- Bogdan, Radu, I 281, 352, III 21,
22, 205
- Bodnariuc, N., III 332
- Bogdanov II 66, 217
- Boghin, Sofian, III 124
- Bogoslova, Agnis, III 100
- Bogza, Geo, I 32, 64, 69, 102,
105, 111, 217, 251, 257, 262, 265,
267, 276, 296, 302, 304, 309, 318,
327, 341, 345, 346, 347, 348, 354,
363, 376, 383, 396, 397, 398, II 7,
13, 18, 109, 138, 228, 237, 273,
321, 369, 370, 430, 435, 459, III
9, 10, 19, 66, 113, 145, 217, 291,
292
- Boilă, R., II 431
- Boilă, Zaharia II 183
- Boileau, Nicolas, II 238, 312,
408, 430, 484
- Bolintineanu, Dimitrie, I 100, II
212, 262, 263, 266, 268, 269, 459,
512
- Bolliac, Cezar, I 113, 286, II 164,
III 114
- Boncour, Jean-Paul, I 385
- Bondi, Dinu, II 38, 223, 442, III
16
- Borănescu-Lahovary, C., II 189
- Borcea, Eugen, II 418
- Bordeianu, Constantin, II 382,
406
- Borgea, C., III 115
- Botev, Hristo, II 31, 344
- Botez, Demostene, I 22, 61, 107,
115, 223, 257, 265, 320, 329, 338,
399, II 105, 126, 457, 485, III 28,
89, 145, 182, 354
- Botez, Joachim, III 109, 148, 171
- Botez, Octav, I 304
- Bothwell, II 504
- Botocan, I., III 231
- Botta, Dan, I 89, III 151
- Botta, Emil, I 22, II 24, 46, 274,
376,
- Botta, Maria, III 216
- Bourdelle, II 296
- Boureau, Radu, I 22, 47, 54, 56,
80, 103, 128, 167, 223, 251, 354,
371, II 31, 87, 418, 464, 485, III
9, 11, 18, 21, 22, 34, 43, 49, 89,
92, 101, 132, 145, 167, 184, 214,
216, 221, 228, 232, 233
- Bourget, Paul, II 236
- Boz, Lucian, I 295
- Braga, Roman, III 124
- Brăileanu, Traian, I 117, II 90
- Brăiloiu, Constantin, III 134
- Bran Lemeny, I. Al., I 104, 106,
109, II 175
- Bran, Maria, III 207
- Brancomir, Nicolae, III 89,
- Brancu, Zina, III 24, 61, 176,
- Brandes, Georg II 285, III 242
- Braque, Georges II 503
- Brâncuși, Constantin, II 119, 180,
- Brănișteanu, B., II 48, 49, 75,
115, 126, 133, 174, 192, 196, 207,
215, III 10
- Brătescu, Gh., II 95, 242
- Brătescu-Voinești, I. Al., I 52, 53,
66, 67, 68, 73, 89, 95, 98, 99, 102,
104, 109, 113, 155, 181, 182, 184,
190, 191, 193-194, 280, 313, 319,

327, 418, 457, 467, 468, II 101,
103, 104, 108, 110, 118, 123, 130,
156, 175, 240, 437, 438
Brătianu, Constantin I. C. (Dinu),
I 254, 387, 478, II 56, 99, 146,
209, III 133,
Brătianu, Gheorghe I., I 5, 95, II
77, 91, 99, 140, 157, 349, 364,
379, 381, 382, 384, 385, 391, 496,
419
Brătianu, G.G., III 140
Bratoloveanu, Liviu, I 24, 31, 42,
59, 64, 131, 250, II 417, 435, 456,
458, 465, 485, III 10, 19, 99, 313
Bratu, Lucian, III 8
Bratu, Savin, II 340, 421
Brauner, Harry, II 26, III 113
Brauner, Victor II 87
Breazu, Ion, I 372
Breazu, M., II 415, 416, 423, 434,
436, 437
Brecht, Bertolt, III 232, 233
Breslașu, Marcel, I 356, 360, 364,
II 8, 89, 140, 158, 203, 210, 244,
340, 346, 380, 433, 435, 436, 437,
441, 442, 449, 456, 457, 464, 485,
III 9, 11, 14, 16, 19, 21, 22, 31,
34, 43, 47, 49, 86, 89, 92, 94, 98,
121, 123, 223, 224, 232
Breton, André, I 117, II 415, 416,
423, 434, 436, 437, III 300, 302,
400, 401
Brezianu, Barbu, II 189
Briusov, Valeri, I 398
Brucan, Silviu, I 270, II 10, 70,
74, 432, III 118, 123, 198
Bruciu, G. (Vezi și George
Gregorian) I 109
Brumar, Z., III 70, 175
Brunea-Fox, F., I 223, 228, 238,
II 75, 432, III 51, 87, 176
Bruno, Giordano II 307, 312

Brunschwig, Léon, II 227
Bruteanu, C., I 227
Buciu, Mircea, III 89
Bucuța, Emanoil, I 18, 22, 161,
Bugeanu, Constantin, III 89, 193,
219
Buican, Alexandru, I 366, III 89
Buje, Vasile, III 26
Bulat, Toma, II 447
Bulc, V., III 27
Bumbești, Gheorghe, I 223, 295
Bumbești, V., III 89
Bunin, Ivan, I 32
Burgi, Sandro, I 242
Burr, Alfred II 497
Bușilă, Constantin II 90
Butu, Alex, II 34
Buzescu, Aura, III 105
Byck, I., III 379, 380, 382

Caies, Roza, II 451
Caldwell, Erskine, II 86, 169, III
151, 232
Caledoniu, Ovidiu, I 161,
Calimachi, Scarlat, I 78, 81, 92,
185, 187, II 62, 189, 336, 437
Călin, Vera, III 89, 235
Călinescu, Armand, I 434, 435, II
470
Călinescu, George, I 24, 29, 32,
48, 57, 68, 69, 74, 85, 91, 95, 102,
111, 123, 133, 172, 179, 184, 191,
217 218, 220, 221, 222, 226, 229,
232, 235, 237, 239, 248, 252, 256,
258, 269, 281, 285, 286, 290, 300,
304, 313, 316, 326, 339, 340, 343,
364, 365, 366, 368, 371, 373, 377,
379, 385, 388, 389, 390, 392, 394,
397, 399, 416-425, 428, 457-468,
II 9, 13, 16, 17, 20, 21, 26, 31, 34,
37, 40, 50, 52, 54, 56, 59, 60, 61,

63, 67, 69, 71, 72, 80, 81, 83, 84,
85, 86, 87, 90, 91, 92, 93, 94, 97,
98, 99, 100, 101, 103, 106, 114,
116, 117, 120, 122, 123, 124, 125,
126, 133, 136, 137, 142, 143, 144,
145, 146, 147, 149, 152, 153, 161,
162, 170, 172, 173, 174, 181, 183,
187, 188, 189, 194, 195, 196, 197,
201, 205, 206, 216, 226, 237, 238,
239, 242, 245, 246, 270, 292, 319,
321, 337, 338, 339, 343, 347, 349,
353, 355, 363, 364, 367, 382, 383,
387, 396, 401, 402, 405, 415, 417,
418, 419, 427, 428, 432, 433, 434,
435, 439, 448, 450, 452, 453, 460,
461, 465, 483, 486, III 9, 10, 18-
19, 23, 30, 31, 32, 41, 49, 50, 55,
57, 58, 63, 69, 76, 77, 79, 80, 82,
85, 86, 91, 92, 97, 98. 103, 106,
107, 114, 127, 129, 130, 131, 132,
135, 136, 131, 155, 161, 165, 168,
169, 177, 184, 189, 198-199, 200,
206, 207, 212, 218, 219, 223, 224,
226, 230, 231, 232, 233, 294-297,
303, 308, 316-355, 384

Calomfir, George, III 62

Calter, Const., III 27

Călugăru, Ion, I 87, 98, 102, 103,
105, 109, 121, 133, 217, 226, 237,
239, 250, 259, 271, 279, 294, 318,
319, 326, 330, 343, 344, 355, 371,
374, 384, 388, 389, 396, II 321,
485, III 16, 18, 19, 33, 51, 52, 59,
67, 68, 73, 74, 79, 92, 97, 105,
113, 139, 141, 145, 149, 168, 192,
195, 206, 232

Cârlova, Vasile II 212

Camilar, Eusebiu, II 19, 31, 49,
138, 191, 210, 245, 321, 374, 435,
436, 456, 457, 458, 485, III 9, 10,
19, 34, 42, 43, 113, 116, 125, 138,
215, 219, 228, 230, 231, 232, 313,

Camus, Albert II 313

Cancicov, Mircea, II 189, 352

Cantacuzino, Alexandru, I 184

Cantacuzino, G. M., I 388

Cantacuzino, Ion, I 68, 343

Capsali, Floria, III 89

Caracostea, Dumitru, I 17, 18, 65,
66, 110, 117, 161, 275, 379, II
146, 516, III 17, 139, 140, 233,
241-247,

Caragea, Boris, I 318

Caragiale, Ion Luca, I 39, 54, 55,
118, 285, 302, 390, II 21, 41, 76,
93, 149, 161, 168, 201, 214, 227,
237, 242, 263, 270, 294, 320, 327,
334, 364, 405, 415, 418, 423, 429,
III 33, 43, 56, 111, 112, 114, 131,
135, 172, 194, 196, 201, 203, 204,
210, 211, 215, 267, 285, 288,
299, 322, 378, 380, 381

Caragiale, Mateiu Ion, I 241, 285,
296, II 362, 374

Caraion, Ion, I 22, 25, 28, 31, 42,
50, 57, 61, 64, 83, 84, 97, 99, 100,
107, 109, 111, 117, 118, 137, 153,
160, 193, 194, 195, 224, 225, 243,
251, 259, 260, 264, 272, 273, 274,
281, 303, 313, 320, 346, 347, 354,
357, 359, 360, 365, 368, 369, 370,
373, 379, 383, 385, 390, 393, 399,
II 17, 21, 37, 39, 43, 46, 48, 51,
86, 87, 99, 105, 107, 119, 127,
128, 134, 151, 163, 167, 168, 185,
201, 202, 210, 221, 228, 234, 235,
237, 239, 246, 289, 309, 310, 318,
351, 361, 375, 382, 385, 395, 396,
397, 407, 410, 411, 412, 423, 430,
III 18

Carandino, Nicolae, I 6, 9, 15, 20,
32, 70, 71, 78, 81, 92, 142, 187,
242, 317, 318, II 14, 28, 54, 55,
68, 82, 83, 94, 101, 214, 219, 220,

- 223, 388, 404, 405, 411, 412, 417,
418, 419, 433, 451
Cardaș, Gheorghe, I 22, 89
Carianopol, Virgil, I 85, 89, 104,
105, 106, 108, II 175, 484
Cârlova, Vasile, I 241, III 385,
386
Cavarnali, V., II 119
Carol al II-lea, rege al României, I
32, 175, II 356, 469, 470, 471, III
32
Carp, L.O., II 162, 170
Carp, M., II 183, 409
Cartoian, Nicolae, I 133, 236,
260, 266, 349, III 333
Casals, Pablo, II 449
Cassian, Nina, I 93, 260, 272,
437, II 50, 52, 66, 87, 106, 139,
148, 157, 230, 330, 355, 365, 384,
387, 427, 433, 434, 445, III 9, 11,
13, 19, 21, 22, 24, 34, 38, 43, 47,
48, 68, 76, 84, 89, 92, 101, 108,
119, 145, 174, 216, 219, 223, 224,
226, 228, 232, 289, 293
Catina, Ioan, III 114
Cazaban, Alexandru, I 22, 47, 54,
330, 375, 388
Cazaban, Jules, III 89
Cazaban, Teodor, I 84, II 485
Ceaușescu, Nicolae, I 226
Cehov, Anton Pavlovici, I 212,
341, II 26, 169, 206, 276, III 61,
62, 130, 156, 178
Celarianu, Mihail, I 47, 54, 364,
371, 375, II 8, 442, III
Céline, Louis Ferdinand, I 41, 458
Céline, Eva, I 34, II 61
Cerăceanu, Sim., III 210
Cerbu, F., III 121
Cerna Rădulescu, Alexandru, I
16, 17, 59, 227, 331, III 15, 95,
97, 165, 171,
Cerna, Panait, I 108, III 184
Cervantes Saavedra, Miquel de, II
475
Cezanne, Paul, II 491, III 267
Chagal, Marc, II 498
Chamberlain, Houston Stewart, I
366
Chaplin, Charlie, II 449
Chesterton, Gilbert Keith, II 468
Chestov, Leon, II 482
Checais, Trixy, III 89
Chenier, Marie-Joseph, III 388
Chihaiia, Pavel, I 260, 304, 338,
396, II 43, 457, 485, III 10
Chimet, Iordan, II 105, III 19
Chiriacescu, Liviu, I 387
Chirioacă, Pavel, I 392
Chirițescu, Al.,
Chișinevski, Iosif, 628, 702, 709,
713, II 14, 189, 191, 449, III 56,
81, 86, 87, 89, 93, 176, 193, 389
Churchill, Winston, I 229, II 377
Ciarnii, M., II 432
Cicero III 286
Ciobanu, Șt., II 447
Ciobanu, Valeriu, II 78
Ciocan, Rodica, II 148
Cioculescu, Radu, I 70, 71, 152, II
22, 23, 189, 432, 451
Cioculescu, Șerban, I 22, 23, 25,
36, 37, 38, 39, 43, 44, 49, 51, 53,
54, 65, 102, 132, 152, 162, 169,
190, 236, 237, 239, 241, 266, 269,
272, 273, 278, 281, 189, 293, 296,
303, 317, 329, 334, 335, 343, 368,
371, 378, 392, 396, 397, 475, II 7,
9, 10, 11, 20, 26, 38, 39, 44, 62,
63, 73, 75, 76, 82, 84, 88, 95, 96,
105, 122, 123, 126, 128, 132, 138,
139, 140, 149, 154, 167, 175, 186,
188, 196, 214, 215, 218, 221, 229,
244, 247, 330, 337, 338, 343, 345,

346, 351, 363, 367, 381, 388, 390,
 392, 413, 414, 422, 451, 467, III
 19, 139, 145, 258, 260, 268
 Ciont, Alex., III 27
 Cioran, Emil, I 6, 7, 325, 372, II
 18, 165
 Ciorănescu, Al., I 7, 25, 140, 236,
 259, 288, 289, 290, 302, 315, 349,
 360,
 Ciornei, S., I 184
 Ciprian, George, II 404
 Ciuceanu, Emil, I 78, 81
 Ciucurencu, Alexandru, III 105
 Ciuntu, Eduard, III 10
 Ciupe, Aurel, III 26
 Ciure, Gh., III 89
 Ciurezu, D., I 161
 Ciurunga, Andrei, III 32
 Clark, Kennet, II 497
 Claudel, Paul, III 301, 406
 Claudian, Alexandru, I 34, 225,
 232
 Climatiano, G., II 363
 Cluceru, Sonia, III 89, 92, 105
 Cocea, Nicolae D., I 31, 36, 44,
 47, 53, 54, 55, 56, 76, 78, 81, 84,
 86, 92, 93, 123, 132, 152, 164,
 185, 187, 223, 258, 291, 318,
 330, 350, 354, 355, 356, 361, 362,
 364, 371, 433, II 8, 16, 20, 24, 31,
 36, 64, 73, 127, 188, 200, 203,
 204, 242, 243, 319, 328, 349, 358,
 426, 442, 443, 444, III 13, 23, 33,
 43, 59, 61, 89, 92, 113, 114, 253,
 285, 288
 Cocea, Tanți, II 230
 Cocteau, Jean, I 155, 226, II 128,
 III 301
 Codarcea, C., II 418, 419
 Codreanu, Mihail, I 348, 350,
 353, 356, II 107, 126
 Colin, Vladimir, I 272, 308, II 78,
 157, 330, 365, 369, 377, 378, 403,
 444, 445, 457, 464, III 18, 19, 68,
 79, 89, 123, 218
 Comarnescu, Petru, I 10, 22, 68,
 70, 71, 124, 223, 229, 252, 252,
 260, 263, 264, 278, 287, 288, 301,
 303, 318, 323, 326, 330, 344, 349,
 357, 364, 368, 378, 383, 390, 397,
 II 17, 24, 36, 37, 43, 46, 53, 58,
 62, 63, 64, 84, 95, 113, 126, 128,
 151, 152, 319, 336, 337, 338, 367,
 397, 423, 432, III 115, 116, 122,
 136, 137, 141, 151, 161, 164, 166,
 178, 185, 202, 205, 214, 217, 218,
 221
 Conachi, Costache, I 241, II 262,
 III 385
 Condeescu, N., I 260
 Conrad, Joseph, II 203
 Constantinescu, Al. C. II 69
 Constant, Alexandru, I 18, 118
 Constant, Benjamin, I 477
 Constant, George, I 14, 134
 Constante, Lena, III 113
 Constantin, N., III
 Constantinescu, Al. C., 69, III 89,
 92, 115,
 Constantinescu-Iași, Mia, I 293
 Constantinescu-Iași, Petre, I 314,
 356, II 15, 43, 73, 91, 191, III
 105, 135, 177, 213, 230,
 Constantinescu, Mac, I 28, II 396,
 432
 Constantinescu, Miron, I 92, 186,
 187, 227, 251, 264, 266, 366, 369,
 II 7, 16, 48, 51, 194, III 21, 61,
 73, 98, 224, 225, 234
 Constantinescu, Mitiță, I 64, 92,
 217, 249, 335, II 73
 Constantinescu, Nicușor, III 13

- Constantinescu, Ovidiu, I 63, 70, 71, II 46, 108, 128, 150, 244, 245, 337, 338, 358, 361, 364, 370, 387, III 42
- Constantinescu, Pompiliu, I 138, 210, 211, 256, 259, 272, 303, 326, 327, 330, 343, 358, 368, 391, 392, 397, 398, II 11, 13, 26, 38, 39, 41, 44, 63, 73, 87, 92, 94, 95, 96, 97, 129, 168, 441, 442, 443, 446, III 139
- Constantinescu, Viorica, III 85
- Conta, Vasile, II 98
- Cooper, James Fenimore, II 86, 203
- Coposu, Corneliu, II 74, 80, 81, 83, 201, 467
- Corbea, Dumitru, I 279, 281, 282, 290, 301, 304, 330, 354, 356, 357, 375, 383, II 21, 31, 42, 109, 158, 189, 340, 348, 380, 442, 444, 458, III 13, 24, 34, 43, 68, 101, 113, 114, 195, 200,
- Corbu, Nicolae, III 40, 77
- Corbul, Vintilă II 368
- Corceaghin, Pavel II 216, 298, 300, 301, 303, 304
- Corlaci, Ben, I 32, 113, 249, 251, 263, 267, 281, 296, 302, 315, 338, 373, II 46, 127, 134, 148, 437, 457, 485, III 51, 70
- Corlănescu, V., III 34
- Cornea, Emil, III 94
- Cornea, Paul, I 372, 374, II 242, 351, 361, 362, 363, 366, 378, 444, 475, III 8, 11, 111, 112, 114
- Corneille, Pierre II 268
- Cornu, A., II 349, 352
- Cosma, Aurel, I 314
- Cosma, Lucia, I 254
- Cosma, Mihail, (vezi și M.I. Cosma) I 132, 264, 315, 341, 351, 354, 359, 373, II 43, 45, 66, 78, 83, 127, 158, 194, 381, 391, 392, 418, 433, 442, 451, 457. III 21, 34, 56, 91, 105, 140, 152, 153, 160, 163, 174, 185, 194. 204, 208, 216, 221, 223
- Coșbuc, George, I 100, 140, 158, 307, II 31, 45, 63, 71, 105, 423, 450, III 32, 131
- Coșovei, Traian, II 107, 124
- Costăchescu, Radu, II 375
- Costin, Al. M., II 451
- Costin, Ion Vasile, II 151
- Costin, Jacques G. II 188
- Cotovu, Sanda, I 398
- Cotruș, Aron, I 89, 95, 110, 161,
- Cotruș, Ovidiu (vezi și Ovidiu Sabin), I 305, 306, 321, 358,
- Crăciun, Constanța, III 85, 204
- Crăciun, Eugen, I 112, II 46
- Crainic, Nichifor (vezi și Ion Dobre) I 6, 17, 18, 20, 21, 31, 45, 53, 67, 78, 81, 83, 84, 85, 89, 95, 98, 99, 104, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 119, 125, 153, 160, 161, 162, 194, 230, 241, 313, 314, 325, 327, 457, II 34, 103, 104, 108, 110, 111, 123, 124, 130, 175, 254, 391, 392, 393, 394, 395, 401, 408, 515, III 71, 167
- Crăiniceanu, Al., III 195, 382
- Crama, Mihail, I 320, II 105, III 18, 63
- Crânguși, D., III 28
- Creangă, Ion, I 286, II 22, 31, 42, 52, 53, 71, 168, 183, 263, 269, 327, 415, 418, 445, 450, 512, III 46, 88, 135, 151, 194, 215, 227, 322, 378, 382, 386
- Crețu, I., II 142
- Crețu, Napoleon, I 18
- Cretzianu, Alexandru, II 451

- Cretzianu, Miza, III 30, 354
 Crevedia, Nicolae, I 89, 161, 235, 343, II 368
 Cristea, Eugen, I 18
 Cristea, Gh., III 231
 Cristescu, Eugen, II 90
 Croce, Benedetto, I 11, 247, III 318, 319, 324, 349
 Crohmălniceanu, Ovid S., I 93, II 38, 62, 93, 211, 329, 434, 435, 453, III 18, 19, 38, 48, 69, 71, 76, 83, 84, 89, 100, 110, 119, 136, 138, 139, 144, 145, 149, 153, 158, 165, 166, 172, 174, 186, 192, 200, 203, 214, 215, 217, 227, 229, 232, 293, 312, 367, 372
 Cronin, Archibald Joseph, I 375
 Cruceanu, Mihail, I 22, 43, 44, 49, 53, 54, 326, II 26, 31, 53, 71, 189, 442, 443
 Csehi, Gyula, III 16, 113, 193
 Cutova, Ion, I 373, II 46, 127
 Cuza, A. C., I 53, 89, 91, 108, 162, 182, 239, 293, II 110, III 241,
 Cuza, Alexandru Ioan, III 33, 64, 285, 307, 334

 Dagoni, Arnold, I 115
 Daicoviciu, Constantin, III 28, 135, 360
 Dali, Salvador, II 494, 500, 504, 506, III 208, 301
 Damian, Mircea, I 5, 21, 22, 221, 227, 256, 262, 288, 314, 341, 342, 347, 371, 377, II 38, 188, 228, 231, 432
 Dan, George, II 87, 193, III 19, 89
 Dan, Monica, I 362, 379, II 207
 Dan, Pavel, I 286
 Dan, Sergiu, I 21, 29, 32, 61, 69, 237, 242,
 Danielopolu, Daniel, III 134
 Danovsky, Oleg, III 89
 Dante Alighieri II 475, III 326, 327
 Dănulescu, Constantin, II 90
 Dărăscu, Nicolae, II 432
 Dard, Michel, I 345, 388
 Dargodan, Ion, III 118
 Darwin, Charles II 323
 Dauș, Ludovic, I 22, II 38
 Davidescu, Nicolae, I 45, 153, 235, 316, 340, 343,
 Davidoglu, Mihail, II 388, 457, 485, III 10, 13, 89
 De Chirico, Giorgio, II 128
 De Mayo, Silvio, I 250
 De Ruvo, Vincenzo, I 247
 Defoe, Daniel, II 203
 Delacroix, H., III 395
 Delavrancea, Barbu Ștefănescu, I 227, III 131
 Delavrancea, Cella, II 73, 132, 161, 166, 244, 333
 Deleanu, Horia, II 49, 55, 61, 83, 102, 107, 119, 127, 139, 154, III 104, 115, 122, 130
 Deleanu, Nicolae, I 31
 Deleanu, Raul, II 116
 Demetrescu, Anghel, I 340
 Demetrescu, Traian, II 164, 212, III 114, 153, 368
 Demetrescu-Gyr, Radu. vezi Radu Gyr
 Demetrius, Lucia, I 17, 47, 54, 56, 63, 70, 221, 238, 263, 302, 318, 349, 364, II 17, 19, 26, 161, 245, 437, 442, 443, 458, III 14, 18, 22, 40, 100
 Democrit, I 145
 Demșât, II 102

- Denisov, Andrei, III 61
 Densușianu, Ovid, I 300, 397, II 367
 Densușianu, Ovid -fiul, I 83, 184, II 368
 Descartes, René, I 306, 455, II 408, III 221
 Deșliu, Dan, II 384, 431
 Desnos, Robert, II 56, 62, 212, 334, 497, 498
 Dessila, Octav, I 183, II 365, III 25
 Deșliu, Dan, III 11, 163, 188, 204, 220, 232
 Dețu, Ilie, II 458
 Diaconescu, Stelian (Vezi Ion Caraion) II 202
 Dianu, Romulus, I 78, 81, 104, 105, 106, 108, 235, 314, II 175
 Dickens, Charles, I 139, 211, II 203, III 303
 Diderot, Denis II 478
 Dilthey, Wilhelm, III 320-351
 Dima, Alexandru, II 244, 381, 397, 421, III 19
 Dima, Gh., II 34
 Dima, I., II 451
 Dima, Marin, II 213, III 61, 230
 Dimitriu, Viorica, III 92
 Dimitriuc, Vasile, II 90
 Dimitriu-Păușești, Al., I 299, III 18, 28, 34, 69, 140, 163
 Dimitrov, Gheorghii, III 55, 56
 Dinescu, Ella, III 79, 164
 Dinescu, Ion, III 92
 Dinescu, Valeriu, I 68
 Dinu, Gheorghe (vezi și Stefan Roll), I 122, 220, 270, 370, 376, II 16, 69, 216, 331, III 89
 Dinu, Mihail, II 297
 Dobre, Gheorghe, II 90
 Dobre, Ion (Vezi Nichifor Crainic), I 325,
 Dobrogeanu-Gherea, Constantin, I 145, 309, 312, 316, 459, 462, II 31, 47, 71, 91, 168, 169, 182, 196, 198, 281, 283, 352, 423, 512, III 17, 31, 33, 69, 106, 116, 168, 215, 233, 236, 237, 247, 254, 278, 307, 320, 337, 338, 347, 356, 378, 379, 380
 Dobroliubov, N. A., II 55, 173, 206, 430, III 126, 226, 228
 Dogaru, D. II 19
 Doicescu, Octav, II 151
 Doinaș, Ștefan Augustin, I 75, 84, 89, 90, 100, 124, 219, 246, 247, 262, 285, 286, 305, 321, 322, 358, 387, II 11, 385, 414, III 19
 Dolea, Iosif, III 233
 Dona, H., III 87, 141, 189
 Dona, Rozalia, III 61
 Donici, Alexandru, II 163
 Dorian, Emil, I 115, 128, 220, 221, II 20, 330, 428, 457, 485, III 19
 Dorian, Margareta, I 272, 308, 330, 384, II 20, 330, 428, 457, 485
 Dorna, Const., III 94, 97, 101, 120, 129, 160
 Dornea, Virgil, III 188
 Dosoftei, Mitropolit al Moldovei, II 148, 184
 Dostoievski, Feodor, I 17, 133, 139, 211, II 30, 31, 118, 119, 206, 272, 277, 362, 365, 479, III 116, 327, 370
 Drăghicescu, D., I 361
 Drăghici, Alexandru, I 70, 71, III 113
 Drăgoi, Cezar, III 223

Dragomir, Mihaela, I 93, II 363, 437,
III 11, 22, 152, 233
Dragomir, Silviu, II 447
Dragomirescu, Mihail, I 140, 455,
476, II 149, 256, III 17, 86, 237-
246, 381
Dragoș, Nicolae, III 160
Dragoș, Petre, III 123, 152, 191,
231
Dragoș, Titus, I 17, 18, II 90
Dragu, Mihai, III 223
Drăgușanu, Codru Ion, I 281
Drăgușanu, Sidonia, III 211
Dreiser, Theodore, I 274, II 53, III
26, 137
Drimba (Drâmba), Ovidiu, I 339,
349, II 37, 370, 407, III 81, 85,
86, 87, 104, 105,
Drumeș, Mihail, I 64, II 243, 342,
365, II 243, 342, 365
Duda, I., I 115
Duhamel, Georges, II 236, 414,
III 392
Dumas, Alexandre II 320
Dumbrăveanu, A., I 323, II 100
Dumitrașcu, V., III 29, 30
Dumitrescu, Coco, I 455
Dumitrescu, Geo, I 65, 6974, 82,
84, 93, 98, 104, 138, 251, 271,
272, 277, 296, 298, 304, 308, 311,
315, 317, 320, 323, 330, 333, 334,
336, 341, 352, 354, 362, 365, 370,
373, 379, 393, 397, II 43, 86, 87,
140, 215, 350, 351, 352, 374, 410,
418, 425, 427, 429, 435, 442, 444,
451, 457, 464, 484, 485, III 7, 19,
21, 22, 23, 24, 34, 43, 44, 89, 92,
201, 228, 229, 232,
Dumitrescu, Gh. T., II 144
Dumitrescu, Ionel, I 314
Dumitrescu, Petre II 485
Dumitrescu, Tini, I 257

Dumitrescu, Vasile II 69
Dumitriu, Anton, I 63, 65, 68, 75,
89124, 251, III 132, 133
Dumitriu, Nella, III 100
Dumitriu, Petru, I 262, 287, 326,
327, 338, 348, II 36, 105, 112,
202, 211, 364, 391, 400, 411, 438,
439, 463, 485, 519, III 9, 10, 13,
19, 22, 31, 41, 46, 55, 57, 58, 63,
67, 71, 89, 101, 114, 117, 121,
122, 144, 147, 152, 154, 155, 161,
164, 168, 169, 174, 175, 179, 184,
188, 200, 207, 221, 227, 232, 298,
303-306
Dumitru-Păușești, Al., I 317, 318,
327,
Dușescu, Dan, II 151
Eftimiu, Elena, II 31, 206
Eftimiu, Victor, I 22, 27, 28, 32,
36, 37, 38, 39, 40, 43, 44, 47, 50,
51, 53, 54, 55, 56, 63, 70, 84, 98,
99, 106, 114, 131, 152, 158, 159,
160, 164, 175, 223, 226, 228, 242,
262, 267, 272, 299, 315, 327, 346,
355, 356, 362, 367, 371, 377, 388,
404, II 8, 9, 31, 42, 43, 69, 80, 82,
89, 90, 103, 107, 110, 122, 124,
126, 132, 134, 139, 187, 189, 206,
210, 240, 241, 426, 436, 442, 443,
449, III 16, 18, 75, 88, 98, 104,
107, 122, 127, 131, 135, 142, 194,
Ehrenburg, Ilya, I 11, 21, 68, 72,
129, 209, 217, 242, 249, 264, 270,
291, 293, 296, 316, 335, 337, 339,
362, 363, 364, 365, 366, 370, 377,
380, 384, 386, 438, II 78, 83, 128,
153, 204, 205, 334, 410, 449, III
110, 115, 168, 182, 190, 214, 215,
232, 234

- Eli, Lotar, I 258, 436,
 Eliad, Sandu, II 17, 36
 Eliad, Ștefan, III 181
 Eliade, Mircea, I 7,57, 68, 71, 88,
 120, 184, 218, 259, 372, II 17, 36,
 III 15, 25, 68, 167
 Eliade, Pompiliu, I 455
 Eliot, George, I 139, 211
 Eliot, Thomas Stearns, I 304, II
 24, 86, 152, III 123
 Eluard, Paul, II 26, 34, 56, 62,
 105, 142, III 30, 81, 188, 215,
 217, 355, 401
 Elvin, A., 273, II 18
 Elvin, B., III 79
 Eminescu, Mihai, I 69, 91, 96,
 98,99, 100, 109, 179, 182, 220,
 239, 241, 286, 292, 305, 306, 307,
 308, 336, 371, 372, 385, 390, 392,
 398, 416, 425, 430, 460, 476, 477,
 II 9, 22, 34, 50, 53, 63, 85, 152,
 160, 167, 168, 169, 212, 214, 218,
 262, 263, 269, 270, 294, 327, 340,
 341, 364, 396, 409, 410, 411, 415,
 417, 418, 423, 424, 452, 459, 512,
 516, III 33, 42, 46, 131, 151, 167,
 203, 215, 219, 237, 251, 252, 285,
 322, 331, 334, 341, 378, 381, 382
 Enăchescu, Valeriu, II 427, 429
 Enășescu, Arthur, I 166, III 19
 Enescu, George, I 18, 68, 78, 127,
 222, 280, 445, II 89, 119, 336,
 339, 415, 449, III 177, 193, 219
 Enescu, Radu, I 358, II 228
 Enescu, Ștefan, I 87, 265, 269,
 304,
 Enescu, T., II 130
 Engels, Friedrich, I 338, 350, 369,
 II 129, 329, 390, 404, 429, 475,
 476, III 61, 72, 76, 92, 111, 137,
 173, 190, 249, 275, 283, 307, 329,
 333, 351, 387
 Ermilov, Vladimir, II 10, 13, 61,
 63, 121, 248
 Ernyes, Ladislaus, III 26
 Esenin, Serghei, I 68,118, 143,
 147, 267, 297, II 19, 49, 62, 63,
 87, 109, 128, 139
 Eterle, Fory, II 226, 244
 Fadeev, Alexandr, II 39, 154, 158,
 433, 443, 449, III 13, 21, 89, 91,
 116, 154, 161, 162, 173, 187, 193,
 212, 215
 Faguet, Emile, III 276, 277, 280,
 283
 Făgădaru, N., III 34
 Făgețeanu, I., III 175
 Fărcășanu, Mihail, I 249, 256,
 Fântâneru, Constantin, I 22, 166,
 315, II 167
 Farago, Coca, I 399
 Farago, Elena, II 380
 Fast, Howard, II 507, III 26, 207,
 232
 Faulkner, William, II 315, III 315,
 397
 Faur, Dan, I 116, 257
 Faur, George, I 354
 Fedin, Constantin, II 153
 Felea, A., III 13
 Felea, Ilarion, I 228, 310, II 69,
 91, III 37, 89, 92, 124, 145, 148,
 153
 Felea, Victor, II 205, 409, III 89,
 149, 150, 152, 161, 218
 Fenelon, I 233
 Fenyves, L., III 27
 Ferber, Edna, II 9
 Ferrero, Guglielmo, I 383
 Feuerbach, Ludwig Andreas I
 145, II 483
 Fichte, Johann Gottlieb, II 462

- Filderman, Leopold, I 115,
 Filerot, Sergiu, I 87, 93, 96, 107,
 111, 121, 137, 196, 251, 283, 354,
 Filicor, D., II 163
 Filimon, Nicolae, I 241, 285, II
 265
 Filip, Horia, I 118
 Filip, Ioan II 219
 Filitti Borănescu, Olimpia, III 19
 Filotti, Eugen, III 10
 Filotti, Maria, II 36, III 89
 Fiñescu, Ion, II 96, 379
 Finteșteanu, Gh., III 89
 Finți, Al., III 89
 Fișer, Mochi, III 231
 Flaubert, Gustave, I 123, 139,
 173, 212, 287, 288, 369, II 12, 25,
 203, III 181, 194, 225, 401
 Flavius, I., I 278, 392, 393
 Flonda, Liviu, III 22
 Floran, Gugu, II 451
 Florentin, Mircea I 51, 295
 Florescu, Arta, I 375, III 89, 92
 Florescu, Gh., II 220
 Florescu, Mihail, I 346, II 114, III
 83, 98,
 Florian, Mircea, I 229, 329, 339,
 II 16, 411, III 83, 141, 160, 161,
 200
 Focșa, N., II 388
 Fondane, Benjamin (vezi și
 Fundoianu, B.), I 278, 370, 374,
 397, II 17, 87, 93, 107, 126, 127,
 193, 334, 389
 Fotino, George, II 391, 395, 429
 Fotti, Ion, I 235
 Fournier, Alain, I 41, III 375
 France, Anatole, I 35, 212, 288, II
 9, 203, 307, 374, III 302, 372,
 382, 391
 Franco, Francisco, I 371, II 47,
 504
 Franyo, Zoltan, III 27
 Fredanov, Beatte, II 24, 46, 230,
 III 89, 92, 216
 Frid, I., II 234
 Froda, Scarlat, I 70, 71, 318
 Frunză, Eugen, I 93,
 Frunzetti, Ion, I 276, 289, 311,
 352, 362, 373, 383, II 7, 44, 46,
 127, 151, 457, 485, III 91, 205
 Fulga, Jack, III 13
 Fulga, Laurențiu, I 279, 383, II
 243, 399, 438, III 19
 Fundoianu, B., I 32, 61, 123, 370,
 378, 389, 397, II 18, 156, 180,
 212, 397, 423
 Furmanov, Dmitri, III 13
 Furtună, Horia, I 99, 315, 317,
 375, II 8, 375, 437, III 373
 Gáal (Gall) Gábor, III 16, 92, 177,
 Gafencu, Constantin, II 418
 Gafencu, Grigore, II 451
 Gaitanopol, Paul, III 44
 Galaction, Gala, I 66, 103, 123,
 132, 164, 221, 223, 247, 258, 309,
 316, 332, 347, 350, 354, 355, 364,
 371, 374, 375, 392, 421, 433, II
 11, 20, 26, 44, 50, 73, 84, 107,
 117, 126, 127, 187, 195, 196, 206,
 209, 226, 230, 240, 244, 245, 319,
 327, 328, 336, 358, 386, 393, 413,
 420, 432, 435, 437, 442, 443, III
 16, 31, 86, 88, 89, 92, 93, 95, 97,
 98, 114, 127, 131, 175, 177, 216,
 243
 Galan, V. Em., I 375, III 232
 Galilei, Galileo II 307
 Galin, Boris, III 62
 Galopenția, Anton, II 151
 Galsworthy, John, II 203
 Gane, Constantin, II 460

- Ganea, A., II 173
- Garaudy, Roger, II 57, 82, 110, 129, 236
- Garcia Lorca, Federico, I 66, II 37, 212, 343, 457
- Garilli, Giovanni, I 247
- Gauguin, Paul II 292
- Gaulle, Charles de, I 30, II 88, 316
- Găvozdea, Nicolae D., II 390
- Gentizon, Paul, I 9
- Georgescu, Andrei II 85
- Georgescu, Corneliu II 90
- Georgescu Delafras, Petre, I 83, 184, 434, II 385, III 62, 78,
- Georgescu-Cocoș, N., I 314
- Georgescu, G., I 18, III 151, 163, 214
- Georgescu, M., 291, II 34
- Georgescu, N., II 262
- Georgescu, Paul, I 86, 98, 103, 107, 239, 278, 284, 293, 294, 311, 316, II 98, 108, 362, 366, 458, III 11, 42, 166, 184, 233
- Georgescu, Teohari, II 15, 141, 427, III 73, 113
- Georgescu-Buzău, Gheorghe, III 197
- Gerota, D., II 379
- Ghelmegeanu, Mihai, I 360
- Gheorghiu, Constantin Virgil, I 66, 258, 437,
- Gheorghiu, Mihnea, I 25, 87, 97, 114, 119, 135, 235, 251, 308, 325, 338, 354, 356, 359, 365, 383, 399, II 46, 86, 128, 151, 152, 189, 210, 211, 380, 418, 456, 457, 485, III 11, 42, 114, 130, 182
- Gheorghiu, Traian, II 99
- Gheorghiu, Virgil, I 24, 70, 85, 95, 103, 106, 184, 262, 314, 315, III 132
- Gheorghiu-Dej, Gheorghe, I 360, II 7, 8, 122, 186, 190, 219, 220, 224, 225, 304, III 25, 61, 72, 73, 74, 115, 136, 157, 159, 212, 250, 365, 407
- Gheorghiu-Dej, Lica, I 264
- Gheorghiu-Pogonești, A., I 114
- Gherghinescu, Vania, I 60
- Ghibericon, Al., III 89
- Ghica, Ion, I 241, III 213
- Ghilezan, Emil, II 419, 421
- Ghimpu, M., III 142, 151, 160, 189, 231
- Ghiulea, Gr., III 89
- Gide, André, I 41, 348, 397, 402, II 12, 15, 88, 128, 216, 236, 273, 299, 302, 462, 481, 504, III 109, 123, 294, 303, 304, 338, 355, 396, 401, 404, 406
- Gigurtu, Ion, II 262, 358, II 379, 395
- Gioco, Jean, I 155
- Giraudoux, Jean,
- Giugaru, Alexandru, III 89
- Giuglea, Gh., II 447
- Giurescu, Constantin C., I 95, 121, II 379, 406, III 120,
- Giurescu, Dinu C., III 72, 73, 75, 82, 115, 124, 152, 189, 210, 216, 221
- Giurgiuca, Emil, I 128, III 19
- Gladkov, Feodor, I 31, II 39, 49, 128, 153
- Glasberg, Maximilan, II 392
- Gobineau, Arthur de, I 366
- Godeanu, Elvira, III 89
- Goebbels, Joseph, I 10, 28, 31, 69, 160, 219, II 103
- Goering, I 23, 160, 311, II 295, 296

- Goethe, Johann Wolfgang von, I 18, 23, 100, 248, 329, 430, 455, 472, II 12, 268
- Goga, Octavian, I 76, 89, 162, 212, 239, 248, 434, 435, 443, II 56, 63, 130, 179, 344, 469, 470, 471
- Goga, Veturia, I 21, 248
- Gogol, I 66, 211, 243, 330, 337, II 61, 76, 206, 276, 454
- Golescu, Dinicu, I 241, II 473
- Golub Aya Aghan, II 107
- Goncourt, Edmond de, III 338, 395
- Gorbatov, Boris, I 360, 361, 438, II 204
- Gorea, Mioara, I 118
- Gorețchi, Fr., III 89
- Gorki, Maxim, I 57, 66, 99, 100, 199, 212, 225, 309, 335, 336, 343, 365, 397, 427, 432, II 16, 31, 50, 61, 69, 118, 119, 121, 122, 127, 134, 139, 153, 205, 248, 249, 275, 276, 277, 278, 307, 312, 313, 361, III 13, 39, 60, 61, 62, 97, 99, 101, 102, 116, 122, 126, 130, 140, 141, 152, 157, 158, 161, 167, 212, 214, 233, 291, 292, 294, 363
- Grandeia, Grigore II 262
- Graur, Alexandru, I 48, 115, 261, 291, 366, II 336, III 89, 92, 99, 138, 217
- Graur, G., II 216
- Greco, Vasile, II 447
- Gregorian, Alex, I 18, 314, II 35, 36
- Gregorian, George, I 67, 89, 104, 105, 106, 109,
- Gregorian, I, II 175
- Grigoraș, Em. C., I 100
- Grigorescu, Lucian, II 296, III 89
- Grigorescu-Bacovia, Agatha II 442, 443, III 101
- Gris, Juan, II 15
- Gromaire, Marcel, II 7
- Gropper, Jacob, III 16, 34, 92, 101, 113, 195
- Gross, Sidney II 506
- Grossu, Corin, II 20, 31, 149, 337, 338, III 42, 73, 89,
- Grosu, Petre, I 366
- Groza, Petru, I 249, 271, 272, 282, 289, 317, 340, 347, 356, 360, 363, 366, 378, 396, 474, 478, 479, II 15, 43, 91, 103, 111, 115, 122, 133, 137, 141, 191, 192, 207, 208, 226, 320, 336, 356, 365, 425, 454, 471, III 15, 73, 75, 98, 105, 120, 134, 177, 178, 209, 212, 216, 217, 225, 358, 360, 365
- Grozea, M., III 86
- Gruia, Axente, I 396
- Gruia, Ion, I 26, 70, II 379, 406
- Grunea, S., III 89
- Gugeanu, Elena, III 85
- Gulian, Constantin Ionescu, I 366, 385, II 12, 13, 50, 62, 142, 240, 404, 405, 418, 435
- Gurian, Sorana, I 103, 241, 243, 263, 273, 303, 321, 368, 380, 390, 395, 396, 397, II 34, 38, 41, 44, 57, 62, 63, 88, 89, 93, 99, 128, 169, 246, 350, 377, 456, 517, III 25
- Gusti, Dimitrie, I 24, 30, 67, 70, 109, 155, II 73, 104, 150, 447222, 234, 249, 301, 302, 319, 321, 395, III 134, 140, 286, 287,
- Gyr, Radu, I 45, 62, 63, 85, 95, 98, 99, 104, 110, 118, 119, 120, 175, 184, 218, 225, 235, 313, 314, 325, 327, 333, 457, 467, II 34, 131, 175, 404, 484, III 167

- Hacha, I 49, 150
 Hahn, K., I 115
 Hardy, Thomas, I 211, II 374
 Harea, Vasile, III 102, 140
 Hartley, L. II 506
 Hașdeu, Bogdan Petriceicu, III 378
 Hațieganu, Emil, II 429
 Hausenstein, V. II 498
 Hegel, I 135, 145, 427, II 217, 329, 478, 483, III 60
 Heidegger, Martin, II 150, 165, 251, 315, 316, 477, 478, 482, III 186
 Heine, Heinrich, I 387, II 71, 158
 Heliade Rădulescu, Ion, I 326, II 262, 263, 459, 512, III 33, 213, 285, 241, 380
 Hellman, Lilian, III 26
 Henley, William Ernest, II 126
 Hennequin, Emile, I 373
 Henriot, Philippe II 274
 Heraclit, I 145, 276
 Herescu, N. I., I 28, 37, 38, 39, 45, 49, 56, 76, 83, 98, 99, 103, 104, 111, 112, 117, 162, 164, 174, 225, 241, II 34, 175, 440
 Herișan, S., I 86
 Hersch, Jeanne II 482
 Herz, A de, I 32
 Herzen, Alexander II 437
 Hitler, Adolf, I 7, 11, 20, 23, 35, 49, 66, 69, 73, 80, 83, 92, 95, 115, 121, 145, 150, 153, 154, 155, 160, 174, 242, 249, 258, 267, 343, 374, 376, 398, 425, 435, 462, 466, II 23, 48, 84, 307, 356, 469, 487, 504
 Hodoș, Alexandru, I 78, 81, 98, 99, 104, 314, II 175
 Hogaș, Calistrat, II 188
 Holban, Anton, II 385, 386
 Holban, Th., II 154, 173, 184
 Homer, II 165, III 57, 303, 305
 Horia, Vintilă, I 161, II 35, 36
 Horowitz, Isaia, I 115
 Horthy, I 16,
 Horváth István, III 43
 Hossu, Iuliu, III 135, 209
 Hudiță. Ioan, II 388
 Hugo, Victor, I 241, 305, 398, 432, 460, 463, II 203, 266, 307, 333, III 396
 Hugues, Langston, I 29
 Husserl, Edmund, II 251, III 294
 Huxley, Aldous, I 34, 72, 209, II 102, 119, 246, 367, III 150
 Huysmans, Joris-Karl, I 289, III 150
 Iacobescu, Alexandru, I 22
 Iancovescu, Ion, I 151, 153,
 Iancu, Marcel, I 416
 Iancu, Victor, I 245
 Ianculescu, D., I 387
 Iașinschi, Vasile, II 90
 Iașunskaja, F., II 405
 Iavorski, Ludovic, I 231
 Ibrăileanu, Garabet, I 32, 135, 145, 205, 265, 373, 374, 390, 418, II 106, 123, 142, 178, 183, 188, 198, 199, 209, 221, 242, 297, 348, 349, 363, 421, 443, 516, III 8, 9, 17, 100, 106, 132, 169, 215, 233, 236, 247, 320, 337, 338, 356
 Ierunca, Virgil, I 136, 138, 220, 221, 225, 226, 227, 236, 251, 253, 270, 272, 273, 276, 277, 279, 283, 287, 291, 292, 293, 298, 299, 302, 303, 308, 311, 312, 315, 316, 317, 325, 330, 333, 335, 336, 339, 346, 348, 357, 359, 360, 361, 362, 364, 365, 376, 377, 378, 379, 382, 391,

395, 397, 399, 426, 430, II 7, 20,
 26, 30, 34, 45, 64, 70, 79, 86, 99,
 105, 110, 117, 119, 121, 127, 184,
 185, 186, 190, 197, 198, 202, 207,
 208, 210, 211, 214, 221, 222, 224,
 225, 231, 233, 234, 235, 236, 237,
 242, 286, 289, 290, 292, 355, 396,
 411, 412, 476
 Ignat, Nestor, I 354, II 21, 57, 72,
 109, 112, 129, 192, 251, 390, 392,
 395, 452, III 60, 100, 102, 130,
 197, 201, 202
 Ilea, Ion Th., I 387, II 368
 Ilicev, Leonid, III 118
 Ilin, M., I 249, 293, 383
 Ilin, Victor, I 100, 127,
 Inoan, Vasile, III 21
 Ion, Al., III 89
 Ionescu, Al., II 451, III 79
 Ionescu, Constant, II 244, 381, III
 44, 63, 67, 90, 93, 94
 Ionescu, Dumitru, III 89
 Ionescu, Eugen, II 49, 55, 57, 58,
 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 71,
 104, 275, III 133, 167, 186, 187
 Ionescu, Ghiță II 321
 Ionescu, Nae, I 6, 85, 106, 124,
 150, 160, 184, 192, 193, 232, 233,
 313, 392, 435, 457, 467, II 18,
 130, 131, 254, 391, 392, 395, III
 132, 133, 234, 340
 Ionescu, Petru P., I 110, 161
 Ionescu, Șerban, II 447
 Ionescu, Ștefan, I 9,
 Ionescu, Theodor, II 388
 Ionescu, Vladimir,
 Ionescu-Johnson, N., II 214
 Ionescu-Lulu, Vasile, I 18
 Ionescu-Morel, D., III 211
 Ionescu-Rion, Raicu, III 182
 Ionescu-Varo, III 366
 Ionescu, Vladimir I 343
 Iordăchescu, Teodor, III 10
 Iordan, Iorgu, I 58, 65, 82, 176,
 303, 309, 329, 333, 342, 349, 377,
 383, II 46, 204, III 10, 54, 134,
 177, 206, 215, 360, 384
 Iorga, Nicolae, I 80, 91, 95, 99,
 112, 138, 150, 190, 191, 258, 292,
 320, 321, 378, 386, 399, 435, 455,
 II 67, 87, 88, 124, 130, 131, 142,
 212, 364, 425, 470, III 17, 47,
 139, 239, 240, 246, 260, 333, 382
 Iosif Aldan, Moise, III 27
 Iosif, Petre, I 8, 76, II 336, III 21,
 22, 76, 89, 92, 184, 232
 Iosif, Șt. O., I 190, 372, II 63, 406
 Iosifescu, Silvian, I 25, 40, 85, 88,
 98, 226, 227, 251, 309, 346, 349,
 369, 387, II 435, III 9, 11, 19, 42,
 89, 233,
 Iov, D., I 239,
 Isac, Emil, I 276, 279, 392, II 205,
 346, 366, 398, 401, III 19, 143,
 147, 217, 226
 Isanos, Magda, I 25, 93, 223, 287,
 304, 354, 396, II 21, 95, 144, 321,
 344, 380, 435, III 90, 105
 Iser, Iosif, II 17, 37, 358
 Ispir, C., I 20,
 Ispirescu, Petre, II 131, 364
 Istrate, Ion, III 123
 Istrate, Jean, II 409
 Istrate, Paul, II 429, 430, III 95
 Istrati, I., III 225, 229
 Iustinian Marina, Patriarh al
 Bisericii Ortodoxe Române, III
 124
 Ivanov, I., II 77
 Ivănescu, Emil,
 Ivașcu, George, I 25, 81, 226,
 227, 229, 253, 332, 354, 355, 371,
 II 8, 16, 196, 200, 210, 432, III 89
 Ivănescu, Emil II 397

Izard, Georges, II 23

Jacob, Max, II 50, 212

Jalea, Ion, III 89

Jar, Alexandru, II 189, 380, 451,
III 11, 19, 32, 66, 89, 92, 136,
184, 188, 232, 233

Jarry, Alfred, II 212

Jaspers, Karl, II 251, 478, 482

Jaurès, Jean-Léon, I 135, 255,
369,

Jdanov, Andrei, II 205, 206, 208,
217, 218, 333, 390, 444, 463, 509,
519, III 24, 71, 79, 80, 86, 91,

102, 104, 125, 129, 154, 156, 168,
190, 191, 199, 204, 212, 226,

Jebeleanu, Alexandru, III 27, 122

Jebeleanu, Eugen, I 21, 22, 31,
44, 47, 54, 56, 65, 84, 92, 93, 104,
128, 165, 178, 185, 187, 218, 251,

256, 270, 272, 298, 318, 319, 341,
354, 355, 356, 359, 363, 364, 367,
368, 370, 383, 389, 396, II 16, 26,

31, 38, 86, 126, 138, 149, 179,
187, 191, 194, 204, 210, 229, 240,
241, 244, 321, 327, 355, 380, 418,

424, 435, 442, 443, 445, 457, 485,
III 9, 11, 13, 18, 19, 21, 27, 33,
34, 42, 43, 47, 89, 92, 113, 114,

128, 140, 141, 167, 184, 195, 207,
223, 224, 233

Jerea, Hilda, I 375,

Jerome, Jerome K., II 203

Jianu, Amza, II 447

Jianu, Ionel, II 432, III 66, 95, 99,
105

Jifcovici, Mirco, III 27

Joja, Athanase, I 307, 308,

Jolliot Curie, Frédéric, II 306, 334

Jordan, B., I 22, II 368

Jourdain, Francis II 502

Joyce, James, II 15, 87, 355, 514,
III 301, 302, 401

Kacso Sandor, III 89

Kafka, Franz, II 38, 93, 169, 211,
212, 315, III 150

Kaftanov, C., III 57

Kalaşnicov, A.G., III 61

Kanner, N., III 13

Kant, Immanuel, I 174, 235, 358,
455, 456, II 132, 142, 257, 258,
462, 478, III 60, 162, 350

Karnabatt, Lucreția, I 235,

Kataev, V., II 63, III 214

Kaufman, G., II 9

Kautsky, Karl, II 404, 475, III 37,
202

Kavtardze, S. I., III 134

Kautsky, Minna II 475

Kemenov, V., II 187, 212, 401,
440, 445, 447, 452, 460, 487, 514,
III 60, 63, 70, 71, 88, 299, 300,

399, 403, 404, 405, 407

Kernbach, Victor, I 21, 365, II 46,
83, 87, 92, 107, 114, 118, 121,
134, 200, 397, 457, III 100, 163,
226,

Kessel, Joseph, II 136

Keyserling, Hermann von II
253

Kierkegaard, Soren, II 84, 111,
165, 212, 479, 482, III 294

Killinger, Manfred von, I 17, 18,
22, 41, 66, 67, 80, 105, 107, 129,
131, 147, 154, 236, 258, 436, 459,
466, II 474

Kipling, Rudyard, II 203

Kiriţescu, Alexandru, I 70, 71, II
19, 319, 343, 391, 449, 457, 485,
III 10, 16, 17, 33, 34, 43, 50, 59,
89, 92, 101, 104, 112, 149

- Kirîţescu, Nicolae, II 432
 Kiss, Jenö, III 32, 40, 100
 Klages, Ludwig, II 251
 Klarman, Joseph, III 73
 Klepper, Leon, III 89
 Koffka, Kurt, III 324, 328, 355
 Kogălniceanu, Mihail, I 122, 375,
 II 109, 214, 262, 282, 283, 284,
 459, 512, III 99, 106, 184, 197,
 240, 336, 337, 380,
 Kojevnikov, V., I 438, III 102,
 187, 193
 Kolesnikova, Galina, III 171
 Korpus, Barga, III 223
 Koru, Rache, I 115,
 Kovalev, S.M., III 172
 Kramihov, D., III 62
 Kuprin, A. I., III 62, 182
- La Fontaine, Jean de, II 158, 329,
 III 122, 302
 La Rochelle, Pierre Drieu, I 41,
 155, 279,
 Labin, Gh., III 89
 Labiş, Nicolae, III 193
 Laforgue, Jules, I 393, III 371,
 393
 Lamartine, Alphonse du, II 265,
 266
 Langevin, Paul, II 135, 306, 308,
 334
 Larian Postolache, I., II 392
 Larnac, Jean, III 398
 Lascăr, Andrei, II 397
 Lautréamont, (Isidor Ducasse
 comte de), II 212, 399, III 300,
 400
 Lazăr, Ilie, II 418, 419, 421, 451,
 418, 419, 421, 451
 Lazăr, S., II 451
 Lăzăreanu, Alexandru, I 121,
- Lăzăreanu, Barbu, I 115, 308,
 383, II 31, 42, III 43, 92, 123,
 177, 182, 183, 184, 194, 360
 Lăzărescu, Dan, A, II 31, 42,
 Lăzărescu, Emil, II 451
 Lăzărescu, Paul, II 165, 371
 Lăzărescu, Vasile, III 34, 89
 Lecca, Radu, II 90
 Leconte de Lisle, Charles, III 266
 Leduc, Stephane, II 375
 Lefevre, Henri, II 227
 Leger, Femand II 497
 Lehrer, Milton G., I 328, 329,
 331, 333, 334, 336, 338, 362,
 Lemnaru, Oscar, I 6, 7, 9, 12, 15,
 17, 20, 24, 25, 27, 28, 29, 36, 42,
 47, 53, 57, 63, 65, 68, 71, 73, 74,
 86, 87, 89, 95, 97, 103, 105, 109,
 110, 113, 119, 151, 158, 192, 229,
 255, 346, 392, 393, II 224, 335,
 347, 353, 358, 372, 374, 432, 442,
 444, III 15, 16, 19, 22, 29, 34, 35,
 56
 Lenin, Vladimir Ilici, I 8, 16, 107,
 119, 226, 229, 236, 237, 241, 252,
 264, 273, 296, 299, 338, 373, 426
 - 427, 430, II 16, 49, 55, 61, 65,
 66, 160, 277, 333, 346, 373, 390,
 404, 447, 450, 451, 459, 460, 487,
 488, 506, 509, III 20, 31, 32, 34,
 35, 37, 38, 39, 40, 44, 61, 71, 72,
 76, 85, 101, 110, 111, 116, 120,
 121, 122, 124, 137, 157, 160, 163,
 165, 175, 179, 186, 188, 190, 191,
 202, 203, 218, 220, 234, 245, 249,
 291, 292, 293, 294, 296, 326, 351,
 359, 363, 387, 406
 Leon, Gheorghe N., II 379, 406
 Leon, Z., I 115,
 Leonidze, G., III 85
 Leonov, Leonid, I 68, 274, II 87,
 107, 123, 361, III 126, 215

- Leonov, M., III 153, 191
 Leontiev, A., I 321,
 Leopardi, Giacomo, I 247,
 Lepădatu, Alexandru I., I 75, II
 427, III 71
 Lermontov, M., I 406, II 115,
 206, 367, III 116, 220
 Lesnea, George, I 243, 260, 275,
 399, III 134
 Leuşeva, S. I., III 13, 22
 Levin, M., I 356,
 Liciu, Alexandru, I 37,
 Lighetti, I., III 89
 Liman, Horia, I 103, 227, 355, III
 97, 165, 195
 Livezeanu, Octav, I 92, 123, 187,
 II 69, 127, 140, 187, 191, 211,
 219, 336, 432, III 10, 89
 Livianu, Ion, I 227,
 Loewendal, George, II 194
 Loghi, Kimon, II 230
 London, Jack, II 203, 361
 Lovinescu, Eugen, I 97, 126, 231,
 237, 246, 249, 255, 256, 262, 269,
 273, 286, 298, 301, 315, 340, 343,
 346, 347, 350, 366, 367, 369, 379,
 390, 393, 397, 425, 428, 440, II
 11, 38, 39, 49, 87, 88, 97, 119,
 129, 141, 171, 188, 193, 207, 214,
 215, 229, 336, 341, 342, 346, 363,
 389, 413, 414, 441, 516, III 139,
 168, 169, 172, 275-284, 307, 318,
 320, 322, 333
 Lovinescu, Horia, I 22,
 Lovinescu, Monica, I 68, 222,
 231, 237, 238, 241, 243, 255, 256,
 262, 268, 272, 287, 302, 315, II
 38, 392
 Luca, Elisabeta, I 383, III 207
 Luca, Gherasim, I 270, 290, 303,
 369,
 Luca, Ion, I 340, III 10
 Luca, Vasile, II 51, III 75, 96, 97,
 98, 103
 Luchian, Ştefan, II 415, III 205,
 215,
 Ludo, Isac, I 115, 313, 331, 342,
 457, II 402, III 89
 Lukacs, George, III 215
 Lukin, I., II 30
 Lungu, Alexandru, I 333, 295,
 334, 387, II 46, 367
 Lupan, Radu, II 48, 411, 438,
 441, 443, III 19, 39, 44, 149
 Lupanic, I., III 57
 Lupaş, Ioan, III 59, 117
 Lupu, N. dr., I 112, 194,
 Lupu, Horia II 409
 Lupu, N. Gh., II 50, III 10, 134,
 360
 Lupu, Petre, II 127

 Macedonski, Alexandru, I 252, II
 86, 88, 111, 129, 158, 167, 184,
 327, 382, 396, 424, 513, III 131
 Machiavelli, Niccolò, II 93
 Macovei, Ligia, II 213, III 90, 92,
 108, 196
 Macovescu, George, I 92, 185,
 186, 188, 226, 227, 318, 371, II
 16, 31, 35, 69, 191, 431
 Macrea, Dimitrie, III 137
 Macri, Agespina, II 123, 210
 Magheru, George, I 257, 265,
 269, 287, 302, II 473
 Magheru, Mihail, I 328, II 348, III
 72
 Magul, Valeriu, III 179
 Măgureanu, Al., III 27
 Maiakovski, Vladimir, I 31, 57,
 68, 86, 97, 258, 296, 297, 298,
 426, II 78, 79, 86, 87, 126, 153,
 200, 205, 250, 251, 307, 388, III

- 19, 21, 35, 49, 76, 85, 104, 105,
111, 161, 164, 165, 195, 218, 223,
269
- Maican, I. A., III 89
- Maiorescu, Titu, I 108, 249, 272,
281, 286, 299, 312, 340, 430, 455,
456, 459, II 22, 46, 47, 49, 85, 87,
168, 169, 170, 178, 179, 182, 190,
223, 262, 263, 267, 268, 269, 270,
279, 281, 283, 294, 360, 363, 389,
395, 423, 428, 441, 516, III 20,
33, 60, 64, 80, 81, 86, 168, 186,
187, 233, 236, 237, 276, 277, 281,
307, 319, 320, 342, 347, 379,
- Makarenko, III 151
- Malaxa, Nicolae, I 260, 434, 435,
II 356
- Malciu, Grigore, I 92,
- Malevici, C. II 498
- Malița, Mircea, III 207
- Mallarmé, Stéphane, I 276, 304,
399, II 79, 126, 236, 292, 340, III
143, 300, 302, 391, 394, 395, 396,
398, 404
- Malraux, André, I 32, 41, 94, 129,
166, 209, 274, 431, II 313, 315,
316, 346, III 109, 123, 355
- Malz, Albert, III 26
- Mancaș, Mircea, III 19, 40
- Mândra, Vicu, II 97, 162, 163,
399, 403, 443, 458, III 8, 30, 31,
41, 44, 52, 55, 62, 69, 70, 74, 78,
82, 106, 118, 176, 200, 206, 231,
294, 384, 385
- Mândru, Atanasie, I 22,
- Mănescu, Gheorghiza, II 141
- Maniu, Adrian, I 276, 335, II 313,
315, 316, 346, III 135
- Maniu, Iuliu, I 168, 387, 394,
478, II 43, 48, 72, 75, 77, 80, 93,
94, 99, 126, 135, 140, 141, 146,
157, 183, 214, 349, 419, 421, 429,
451, 452, 453, 455, 456, 467, 483
- Maniu, Rodica, II 432
- Mann, Heinrich, I 232,
- Mann, Thomas, I 11, 103, 129,
321, 330, II 57, 102, 307
- Manolache, C., I 53, 54, 174, II
465
- Manolescu, Ion Sofia, I 86, II 87,
131, 134
- Manolescu, Mircea, I 53, 65, 318,
Mansart, Jules Hardouin, II 238
- Manu, Emil, I 21, II 105, 107,
114, 117, 244, 356, 407, 408
- Manu, George, II 24
- Manu, I., II 34
- Manzoni, Alessandro, I 377,
- Marcel, Gabriel II 478
- Marcoussis, Louis, II 15
- Marcu, Al., I 17, 18, 83, 85, 104,
105, 106, 108, 110, 112, 121, 125,
241, II 379
- Mareș, Nicolae, II 90
- Mărgărit, G., I 89, 111, 112, 119,
Mărgărit, Octav, I 384,
- Marian, Eugen, II 230
- Marin, Vasile, I 184, II 321, 356,
469, 470
- Marinescu, Badea II 188, 222,
228, 231
- Marinescu, Ion, I 18, II 90
- Marinescu, Nic., II 141
- Marinescu, Ștefan, I 17,
- Marinetti, Filippo Thommaso, III
400
- Marino, Adrian, I 241, 244, 252,
263, 264, 265, 275, 278, 281, 282,
288, 290, 303, 304, 317, 339, 340,
346, 357, 369, 399, II 56, 77, 86,
88, 93, 101, 111, 115, 128, 139,
143, 149, 158, 161, 195, 201, 204,
208, 383, 416, 424, 430, 435,

Maritain, I 41,
 Marius, Al., III 89
 Marmeliuc, Mihnea, II 134, 239
 Marr, Nicolai Iakovlevici,
 Martin du Gard, Roger, I 34, 333,
 Martinescu, Valeriu, V., I 383,
 Marx, Karl, I 74, 107, 145, 209,
 232, 236, 264, 278, 338, 366, 426,
 II 91, 307, 329, 340, 346, 361,
 390, 404, 427, 428, 429, 468, 475,
 476, 478, 481, 483, 508, III 61,
 76, 92, 102, 111, 115, 137, 160,
 162, 190, 198, 199, 218, 249, 275,
 306, 329, 351, 387
 Masing, Jean, II 17
 Massini, Dora, III 89
 Massini, Egizzio, I 236, III 89
 Massoff, Ioan, I 371, II 18, 62,
 104
 Masters, Edgar Lee, I 250, II 24,
 46, 86, 151
 Mateescu, Mircea, I 118, 120,
 325,
 Matei, Gh., II 216
 Maupassant, Guy de, I 212, II 25,
 169, 203, III 194, 378, 401
 Mauriac, Fr. I 41, II 128
 Maurois, A., I 41, 263,
 Maurras, Charles, I 30, 240, 241,
 242, 256, 458, III 305, 406
 Maxim, I., II 414, II 414,
 Maximilian, V., II 205, III 89
 Maxy, Liana, III 89
 Maxy, Max Hermann, I 93, 268,
 374, II 7, 9, III 89, 92, 105, 108,
 119
 Mazuru, Vladimir, III 189
 Măgureanu, Al., III 27
 Mănescu, Gheorghita II 141
 Mândra, Vicu II 162, 163, III
 8, 29, 39, 41, 48, 50, 51, 57, 63,
 64, 68, 72, 76, 95, 104, 152, 172,
 173, 178, 198, 260, 364
 Mecu, Gh., I 184,
 Mecu, Nicolae I 292
 Medrea, Const., III 90
 Medrea, Cornel, II 449, III 66, 92
 Medrea, Irina, I 311,
 Medrea, Victor, I 17, 343,
 Medreanu, D., I 110,
 Mehedinți, Simion, I 117, II 364,
 379, III 63, 64, 135, 140
 Mehring, Franz, III 275
 Meitani, Radu, II 34
 Meliusz, Josef, III 89, 197
 Melle, Jean, II 451
 Mendelshon, Al., III 89
 Merimée, Prosper, II 203
 Merleau-Ponty, Maurice, II 129
 Mezincescu, Florica, III 207
 Michaux, Henri, I 166, III 396
 Michelangelo, B., II 203, III 100
 Micle, Gh., II 140
 Miclea, A., III 26
 Micu, C., II 362
 Micu, Dumitru C., I 392, III 58,
 66, 129, 149, 150, 152, 156, 201,
 220, 224, 233,
 Mihadaș, Teohar, I 311, 387
 Mihai I, Rege al României, I 3,
 71, 109, 113, 122, 124, 132, 133,
 229, 268, 412, 415, 450, II 226,
 358, 359, 361, 432, 465, III 7, 82
 Mihail, Const., I 298, 387,
 Mihăileanu, Ion, I 40, II 464, III
 36, 72, 90, 94, 109, 192, 379
 Mihăileanu, N., III 9
 Mihailov, N., I 335, III 207
 Mihalache, Ion, II 27, 126, 183,
 418, 419, 451, 453
 Mihalcea, Marin, I 68, 83, 87,
 181, 188,
 Milcoveanu, Șerban, I 225, II 34

Militaru, Vasile, I 104, 105, 106,
 109, 111, 235, II 175
 Miller, A., II 315
 Millian, Claudia, I 318, II 93, 437,
 III 16, 90
 Millian, Gh., I 92, II 16, 112, 165,
 370
 Minulescu, Ion, I 152, 302, 334,
 339, II 93, 232, 372, III 153, 170,
 368, 369, 370, 371
 Mircu, Marius, I 115,
 Mirescu, Petre, II 244
 Mirodan, Alexandru, II 92, 165
 Mironescu, Al, I 63, 102, 105,
 221, 238, 248, 318, 399, II 14,
 142, 224, 518
 Mironescu, Gheorghe G., II 429
 Mironescu, Ion II 183
 Missir, D., I 387, II 243
 Mistinguett, II 145, 146, 147
 Moghioroș, Alexandru, III 98,
 165, 204,
 Moghioroș, Stela, III 207
 Moisil, Grigore, I 354, II 16, 46,
 III 217
 Moissi, Alexandru, I 79,
 Moldovanu, Corneliu, I 47, 164,
 239,
 Molière, II 484, III 56, 102, 305
 Molotov, V., I 392, 395,
 Monda, Virgiliu, I 221, 249, III 9,
 19
 Montherlant, Henry de, II 102,
 119, 136
 Moore, Henry II 497
 Morand, Paul, II 136
 Moraru, Nicolae, I 78, 81, 92,
 187, 220, 226, 227, 236, 254, 299,
 354, 355, 357, 392, 473, II 16, 31,
 32, 43, 69, 92, 184, 186, 191, 197,
 204, 245, 288, 369, 398, 418, 426,
 432, 433, 435, 436, 449, 462, III

11, 12, 21, 22, 37, 46, 52, 56, 57,
 59, 60, 62, 70, 73, 88, 89, 92, 93,
 105, 115, 123, 128, 129, 145, 147,
 151, 155, 156, 160, 167, 202, 222,
 224, 229, 232, 233, 300, 302,
 306-308
 Morgan, Claude, II 135
 Morgenstern, Christian, II 340
 Moroianu, Dinu, II 8, 12
 Mořun, Vasile, I 316, II 423
 Moța, Ion, I 184, 435, II 321, 356,
 469, 470
 Motaleva, I., III 98
 Mougin, Henry, II 503
 Movilă, Sanda, I 107, 115, 256,
 262, 267, 272, 338, 389, II 105,
 121, III 19, 132, 216, 224
 Mugur, Gh. D., I 104, 106, 109, II
 175
 Mugur, Val., I 70
 Muhina, Vera, II 296, 297, 449
 Munteanu, Basil, I 223, 288, 289,
 303, 306, 320, 339,
 Munteanu, George, III 41
 Munteanu, Liviu, III 124
 Munteanu, N. N., III 31, 104,
 114, 135, 184, 196, 205, 220, 228
 Murărașu, Dumitru, I 89, 104,
 105, 106, 109, 185, II 175,
 Mureșan, Andrei, I 158,
 Mureșan, Anton Ionel, II 14
 Mureșan, Ioan, II 430, III 153,
 155
 Murgulescu, Ilie, III 217
 Murnu, George, I 17, 18, 354, III
 177
 Musset, Alfred de, I 90, II 264, III
 388, 389, 390
 Mușatescu, Tudor, I 103, 316, II
 485, III 14, 22, 81, 90, 92,
 Mușatescu, Vlad, III 118

- Mussolini, Benito, I 9, 49, 122, 425
- Mussorgski, Modest, III 225
- Nadéau, Maurice, II 495, 500
- Nash, Paul, II 499
- Nădejde, Irina, III 90
- Nădejde, Mircea, II 17
- Nădejde, Sofia, II 115
- Nagy, Istvan, III 16, 17, 90, 92, 128, 231
- Nămolaru, Victor, II 109, III 19, 90
- Nasta, Nicolae, III 47
- Nasta, Traian, II 447
- Naum, Eugen II 424
- Naum, Gellu, I 99, 117, 260, 261, 303, 369, II 148, 213, 364, III 19
- Naum, Teodor A, I 326, .
- Naumescu, Sanda, III 87, 226
- Neagoe, Peter, I 368, II 139, 189
- Neagu, Fănuș, III 152
- Neamțu, Mihail, II 388, 427, III 121
- Neamțu, Octavian, I 65, 67
- Necrasov-Bulavin, Ignat, II 200
- Neculce, Ion, I 378, II 204
- Neculuță, D. Th., II 212, III 215
- Nedelcu, George, I 309
- Nedelcu, Șerban, III 90, 118
- Negel, S., III 32
- Negoîtescu, Ion, I 75, 85, 90, 91, 100, 124, 244,, 246, 262, 266, 282, 284, 285, 286, 305, 321, 358, 370, 387, II 346, 415, 422, 425, 428, 433, III 19
- Negreanu, Dinu, II 17, 26, III 89
- Negreanu, Radu, III 26, 89
- Negreanu, Vasile, II 19, 24, 25
- Negri, Costache, II 262
- Negruzzi, Costache, I 340, II 204, 205, 262, 263, III 385
- Negulescu, Constantin, I 311, III 118
- Negulescu, P. P., I 192,222, 232, 251, 381, 392, II 8, 11, 44, 73, III 135
- Neruda, Pablo, III 188, 206, 233,
- Nerval, Gerard de, II 212, III 367. 369
- Netea, Vasile, I 370, 372
- Netta, Gheron, II 189
- Newton II 492, 493
- Nicanor, P., I 304, 369, 398, 399
- Nichita, Gheorghe, I 237, 239, 332
- Nicodim Munteanu, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, III 135
- Nicodin, Dinu, I 20, 266, 358, II 11, 38, 342
- Nicolau, Florian, I 107, 115, 243, 269, 289, 326, II 151, 518, III 184, 234,
- Nicolau, Gh., III 177, 183, 213, 285
- Nicolau, St., II 401, III 134, 148, 177, 193, 358
- Nicolau, Vasile P., II 379
- Nicolescu Olt, II 451
- Nicolescu, G. C., I 254, 255, 321, 326, 372, II 21, 22, 178, 262, III 168, 184
- Nicolescu, Vasile, III 13
- Nicoliski, Alexandru, III 189
- Nicolescu, Miron, II 50, III 217
- Niculescu-Buzești, Grigore, II 419, 421, 451
- Niculescu Varone, D., I 326, 330
- Niculescu-Mizil, Paul, III 204
- Nissipeanu, Constantin, I 354,

- Nistor, Ion I., I 17, 18, II 364, 427, III 135
 Nistor, Petre, III 96
 Nistor, Virgil II 409
 Nițulescu, Virgil, II 34
 Nodier, Charles, II 201
 Noica, Constantin, I 6, 68, 95, 120, III 186, 187
 Nona-Otescu, Ion, I 152,
 Nottara, Constantin C., I 374, 400, II 89
 Novacu, Valer, III 360, 364
 Novicov, Mariana, III 125, 173
 Novicov, Mihai, I 128, 360, III 11, 13, 16, 21, 22, 42, 50, 55, 59, 67, 74, 81, 90, 92, 97, 98, 99, 101, 108, 111, 117, 123, 128, 147, 149, 188, 195, 202, 205, 215, 228, 232, 247, 309, 360
- Oană, Ion, I 262, 387,
 Oancea, Ion, II 451
 Ogniev, N., I 383,
 Ohăbeanu, Gh., II 94
 O'Henry, II 203
 Ojog, Ion, I 53, 54, 174,
 Olăreanu, Costache, II 219
 Olaru, Tudor, II 337, 411
 Olăreanu, Costache II 219
 Olteanu, Ioanichie, I 75, 90, 100, 124, 246, 376, 383, 387, 388, 389, 391, 392, II 7, 9, 17, 19, 62, 68, 228, 367, 370, 374, 375, 385, 386, 414, 424, 434, 448, 457, 459, 485, III 19, 111, 133, 149, 150, 152, 194, 201, 217
 O'Neill, Eugene, II 37, 128, 152, 169
 Oprescu, Gheorghe, II 447, III 177
 Oprescu, Horia, III 42
- Opriș, Tudor, II 367, 386, 424, 459, III 81
 Oprișan, Emil, II 451
 Oprișan, Gh., III 90
 Oproiu, Ecaterina, III 27, 165
 Ortega Y Gasset, José II 92, III 344, 345, 349, 351
 Ostrovski, Nikolai, I 129, 341, 350, 383, II 128, 216, 300, 301, III 13, 61, 116, 126, 158
 Oțetea, Andrei, II 109, 206, 348, 401, 419, III 20, 95, 135, 217
 Oteteleșanu, Al., II 379, 447
 Oteteleșanu, Ruxandra, I 243, 304, II 151, III 19
 Ottulescu, Alexandru, I 18, II 379, 447
 Ottulescu, Emil, I 329, II 189
 Ovidiu Sabin (vezi Ovidiu Cotruș), I 305, 306, 321, 358,
- Paleacu, Petre, II 107, 114
 Paltin, Gheorghe, II 347, 378
 Pamfil, Gabriel, III 150
 Pan, Demetru, II 462
 Panaitescu, Dumitru II 87
 Panaite, Mihai, I 17,
 Pană, Alex., III 13, 22
 Pană, Sașa, I 32, 93, 221, 231, 279, 314, 346, 353, 389, II 17, 19, 21, 26, 35, 41, 66, 70, 104, 106, 129, 148, 157, 160, 189, 212, 227, 363, 375, 380, 385, 388, 389, 391, 418, 439, 442, 444, 485, III 19, 83, 101, 114, 188, 232, 354
 Panaitescu, C., II 240
 Panaitescu, Petre P., I 85, 91, 95, 117, 125, 241,
 Pancu-Iași, Octav, III 81
 Pandelescu, V.I., II 336

- Pandrea, Petre, I 22, 226, 229, 236, 269, 284, 335, II 43, 89, 138
- Pann, Anton, I 440, 441, II 92, 163, 327, 334, 430
- Panova, Vera, II 93, III 207
- Pantazi, Constantin, II 90
- Papadat-Bengescu, Hortensia, I 47, 54, 56, 65, 91, 127, 138, 210, 285, 366, 416, 418, II 20, 36, 38, 65, 87, 107, 110, 113, 117, 119, 123, 133, 135, 180, 226, 245, 247, 339, 343, 344, 345, 371, 374, 436, 464, III 31, 90, 92, 98, 99, 150, 279
- Papadima, Ovidiu, II 341, 381, 395, 516, III 30, 81
- Papahagi, Tache, II 342
- Papanace, Constantin, II 90
- Papastrate, Constantin D., II 381
- Papatanasiu, N., I 255, II 385
- Papilian, Victor, I 286, 369, II 131, 243, 244, 397
- Papini, Giovanni, II 12
- Papu, Edgar, I 264, III 9, 116
- Papu, Letiția, I 304, 396, II 244, 452, III 149, 150
- Pârâianu, Al, II 439
- Paraschivescu, Miron Radu, I 5, 10, 12, 25, 29, 65, 89, 91, 93, 102, 105, 143, 147, 256, 258, 259, 260, 261, 267, 268, 272, 275, 276, 278, 279, 282, 289, 290, 304, 354, 365, 384, 433, II 56, 66, 87, 155, 156, 157, 159, 160, 163, 166, 175, 178, 184, 185, 186, 187, 190, 194, 196, 210, 216, 217, 221, 232, 245, 318, 330, 331, 346, 348, 351, 352, 356, 357, 374, 399, 408, 431, 435, 438, 467, 473, 485, III 19, 70, 162, 218,
- Parhon, Constantin Ion, I 82, 226, 328, 329, II 12, 16, 50, 52, 60, 73, 77, 81, 154, 191, 308, 401, III 21, 43, 97, 103, 105, 134, 177, 178, 183, 213, 286, 288, 365
- Pas, Ion, I 4, 23, 78, 81, 92, 102, 105, 123, 135, 185, 187, 217, 220, 229, 252, 295, 309, 310, 356, 360, 364, 392, 393, II 16, 53, 69, 115, 126, 127, 189, 191, 210, 216, 231, 244, 327, 347, 432, III 66, 68, 69, 90, 92, 232,
- Pașa, Ion, I 231,
- Păscăluță, Octav, III 130, 159, 162
- Pascu, A., III 181
- Pascu, Petre, II 194
- Pasternak, Boris, I 41, II 92
- Pasteur, Louis, III 64
- Pătrășcanu, D. D., I 256,
- Pătrășcanu, Elena, I 268, 399,
- Pătrășcanu, Lucrețiu, I 3, 28, 217, 220, 227, 232, 242, 251, 265, 289, 293, 314, 318, 350, 368, 370, 371, 394, 395, 412, 415, 450, II 11, 15, 20, 24, 25, 31, 35, 36, 39, 46, 57, 89, 91, 98, 122, 150, 170, 224, 267, 427, 446, III 10, 21, 68, 70, 73, 113
- Pauker, Ana, I 89, II 183, III 18, 61, 83, 85, 105, 108, 115, 225
- Pauker, Guy, II 151
- Paulescu, I 124, II 515
- Păun Pincio, Ion, I 228, 233, II 350, III 135, 215
- Păun, George, I 384, 387, II 29, 108, 167, 243, 244, 398
- Păun, Paul, II 148, 213, 363
- Păunescu, Ilie, II 34, 35, 48, 67, 91, 451
- Păunescu, Sachelarie, III 52
- Păunescu-Ulmu, T., II 354, 382, 395
- Pavel, Lala, III 148

- Pavelescu, Mircea, II 360
- Pavelici, Ante, I 49, 150, 174,
- Peltz, I., I 217, 246, 262, 420, II 38, III 139
- Penescu, Nicolae, II 418, 419, 451
- Perahim, Jules, II 411, III 105, 116,
- Perahim, S., III 90, 92
- Perpessicius (Panaitescu Dumitru, I 25, 65, 96, 126, 129, 132, 202, 236, 241, 243, 249, 252, 256, 260, 269, 275, 281, 290, 291, 293, 296, 300, 303, 306, 308, 309, 315, 318, 321, 324, 326, 327, 332, 335, 342, 343, 346, 350, 353, 354, 364, 365, 368, 369, 374, 377, 384, 397, 425, II 107, 347, III 16, 19, 73, 113, 145, 149, 167, 215, 216, 217, 222, 233, 379, 380, 382
- Pétain, Philippe, I 226, II 88
- Petică, Ștefan, I 292, II 204, 212
- Petőfi, Sándor, I 231, 339, 369, III 170, 184
- Petrașcu, Gheorghe, III 153
- Petrașincu, Dan, I 4, 31, 47, 63, 103, 119, 125, 126, 132, 133, 135, 138, 162, 200, 201, 220, 221, 229, 231, 243, 250, 254, 256, 272, 280, 287, 292, 298, 326, 346, 348, 354, 389, 395, II 9, 36, 38, 40, 98, 102, 225, 245, 391, 415, 416, 417, 418, 421, 428, 435, 437, 457, 460, 485, III 9, 78,
- Petre, Radu, I 119,
- Petrescu, Camil, I 22, 67, 221, 226, 258, 263, 289, 303, 318, 321, 349, 356, 359, 364, 366, 367, 369, 371, 380, 401, II 7, 10, 11, 20, 27, 28, 31, 36, 38, 42, 46, 119, 126, 189, 194, 206, 210, 228, 242, 329, 335, 336, 337, 338, 339, 346, 347, 361, 363, 409, 411, 412, 417, 419, 421, 422, 428, 430, 432, 433, 435, 446, 460, 464, 465, III 9, 19, 73, 78, 98, 99, 100, 113, 145, 147, 167, 172, 197, 200, 213, 217, 233, 279,
- Petrescu, Cezar, I 23, 47, 54, 154, 161, 174, 252, 348, 355, 356, 360, 362, 364, 374, 396, II 8, 11, 187, 216, 217, 240, 241, 319, 336, 361, 368, 375, 393, 428, 435, 437, 442, 443, 457, 459, 460, 484, 485, III 9, 10, 19, 59, 75, 81, 90, 92, 100, 126, 127, 139, 141, 150, 165, 166, 171, 182, 175, 184, 186, 197, 203, 204, 210, 211, 215, 233, 355, 376,
- Petrescu, Const. Titel, I 112, 263, 295, 310, 329, 370, II 48, 52, 101, 431, II 48, 52, 101, 431, 456, III 102
- Petrescu, Nicolae, I 329, 331,
- Petrescu, Mircea Alexandru, II 185, 202, 210, 218, 219, 221, 222, 235
- Petrescu, Radu, II 66, 213,
- Petrescu-C.F.R., I 92, 186, 187, II 16, 69
- Petri, Gabriel, II 26
- Petrino, II 417
- Petroianu, Mitiță, I 134,
- Petroveanu, Mihail, II 45, 339
- Petrovicescu, Constantin, II 90
- Petrovici, Emil, I 384, II 379, 401, III 134, 177, 226, 363
- Petrovici, Ion, I 17, 18, 39, 40, 44, 57, 58, 65, 82, 104, 105, 106, 108, 109, 111, 112, 113, 117, 125, 176, 194, 231, 241, 319, II 34, 96, 98, 110, 131, 175, 338, 379, 388, III 20, 63, 64, 65, 71, 135, 140, 201, 234
- Phics, P., III 57

Philippide, Alexandru, I 133, 134, 206, 223, 257, 264, 276, 279, 281, 283, 291, 292, 300, 304, 308, 315, 316, 318, 319, 326, 330, 333, 337, 338, 342, 343, 354, 355, 361, 364, 369, 371, 373, II 8, 10, 19, 44, 52, 109, 123, 139, 154, 206, 344, 402, 414, 424, 435, III 18, 94, 98, 135, 164, 167,
 Picasso, Pablo, II 56, 306, 492, 493, 494, 496, 497, 498, 501, III 60, 271, 301, 354
 Pickens, Alton II 499
 Pillat, Dinu, I 75, 314, II 361, 378
 Pillat, Ion, I 17, 18, 298, 299, 301, 306, 307, 315, 317, 321, II 70, 87, 131, 354, 367, III 158, 373, 374, 381
 Pillat, Maria, II 129
 Pirandello, Luigi, III 22, 301
 Piru, Alexandru, I 25, 95, 108, 265, 300, 304, 327, 340, 354, 369, 370, 372, 374, 375, 386, 388, 391, 399, II 31, 34, 37, 41, 45, 58, 62, 63, 65, 70, 71, 89, 90, 94, 102, 106, 109, 111, 129, 132, 136, 144, 150, 158, 161, 199, 208, 226, 400, 418, 421, 426, 435, 439, 443, III 8, 9, 19
 Pișculescu, Grigore, II 447
 Plehanov, G. V., I 373,
 Pliseșchi, Em., II 405
 Poe, Edgar Allan, I 432, II 86, 151, 203,
 Pogan, Ion, II 328, 329
 Polevoi, Boris, III 207, 233
 Polichroniade, Mihail, I 68, 184,
 Pompei, Dimitrie, II 16
 Ponge, Francis, II 479
 Ponsard, François, III
 Pop, Dumitru, I 310,
 Pop, Ghiță, I 237,
 Pop, Licu, I 265,
 Pop, Traian, II 447
 Popa, Augustin, I 30, 40,
 Popa, C., II 151
 Popa, Gr. T., I 222, 329, II 391, 392, 395, 431
 Popa, Grigore, I 161, II 175, 429
 Popa, Victor Ion, I 47, 66, 89, 381, II 62
 Popescu Teiușan, Ilie, II 354
 Popescu, Aurel, II 347
 Popescu, Dumitru, II 90, 91
 Popescu, Gh., II 418
 Popescu, Ion Apostol II 407
 Popescu, Osvald, II 94
 Popescu, Sanda, II 347, III 32
 Popescu, Ștefan, II 188, 230
 Popescu, Stelian, I 65, 78, 81, 89, 314, 318, II 232
 Popescu, Stere, I 46, II 409
 Popescu-Doreanu, N., I 366, II 45, 182, 189
 Popescu-Puțuri, Ion, II 69, 189, 432, 442, III 10, 113
 Popovici, A., III 18, 19
 Popovici, Călin, I 332, II 185, 202, 210, 221, 235, 318
 Popovici, Ion, I 161,
 Popovici, Mircea, I 277, 304, II 105, 199, 200, III 354
 Popovici, Tiberiu, III 360
 Popovici, Valeriu, I 64, 93, 104, 131, 220, 221, 277, 284, 294, II 51, 109, 124, 142, 157, 435
 Popp, Nic., II 34
 Popp, Gh., I 241,
 Popșer, Armand, II 154
 Popper, J., II 360, III 45, 69, 76, 77, 106, 117, 200
 Porumbacu, Veronica, I 93, II 236, 366, 367, 384, 418, 421, 422, 457, III 19, 89, 145, 233

Postelnicu, Ioana, I 256, 285, 320, 369, 393, II 38, 119, 191, 346, 384, 391, 437, 485, III 89.
Potopin, Ion, I 359, 400, II 109, 153, III 24, 30, 63, 132, 204,
Preda, Marin, I 362, 375, 399, II 7, 16, 46, 73, 226, 236, 360, 361, 362, 365, 380, 485, III 9, 19, 110, 112, 117, 147, 228, 232, 312-315,
Preda, V., II 518
Predescu, Lucian, I 184,
Prennant, Marcel, II 255, 306, III 69, 188, 190, 215
Preteasa, Grigore, II 16, 74, 80, 353, 432, III 90
Prévert, Jacques, II 434
Prigor, Maura, I 23,
Proca, George Leon, II 219
Prodan, Virgil, I 61, 64,
Profeta, Al., III 106
Profeta, Laurențiu, III 8
Profiri, Nicolae, II 16, 50
Prokofiev, Alexandru, II 88, III 85
Protopopescu, Dragoș, I 153, 161, 184, 233, 235, 236,
Protopopescu, Ion, II 90
Proust, Marcel, I 75, 289, 331, 346, 356, 367, II 12, 22, 117, 236, 355, III 298, 401, 404
Pruncu, Nicolae II 262
Prundeni, I.P., I 78, 81, 314, 327,
Pustovoit, P., II 462
Pușcariu, Sextil, I 98, 99, 104, II 110, 175, III 70, 333
Pușcașu, Dan, II 348
Pustovoit, P., II 462
Pușkin, Alexandr Sergeevici, I 220, 239, 241, 405, II 61, 150, 206, 276, 454
III 69

Quincey, Thomas de, III 368
Răcăciuni, I., I 295, II 432
Răceanu, Dumitru, II 163
Rachmut, I., I 366,
Racine, Jean, I 399, II 139, 238, 268, 430, III 221, 299, 305
Rădeanu, Eduard, II 151
Rădescu, Nicolae, I 253, 268, 437, 439, II 356, 470, 474
Radovan, Maia, III 212
Radu, Ilie, I 228,
Radu, Traian, II 92, 308
Rădăceanu, Lotar, I 356, II 183, 330, 333, III 98, 115
Rădulescu Codin, G., II 149
Rădulescu, Alex., III 90
Rădulescu, Andrei, III 134, 286
Rădulescu, Ilie, I 53, 78, 81, 150, 153, 162, 194, 314, 317, 320, 327, 468, II 103
Rădulescu, Mircea, III 158
Rădulescu, Neagu, I 23, II 145, 368
Rădulescu, Ștefan, II 188, 239
Rădulescu-Motru, Constantin, I 18, 67, 87, 95, 103, 117, 188 - 189, 232, 455, III 52, 53, 65, 71, 140, 234
Rădulescu-Niger, Nicolae, III 211
Rădulescu-Pogoneanu, Ion A., I 278, 281,
Rădulescu-Pogoneanu, Victor, II 451
Raicu, Al., I 238, 239,
Raicu, Mihail, III 8, 89
Raicu, Petre, III 45
Răileanu, Viorica, II 180
Rainer, Francisc, I 68,
Ralea, Mihai (vezi și Mihail Ralea), I 23, 26, 37, 48, 64, 107, 114, 115, 135, 168, 202, 207, 245,

- 246, 254, 272, 275, 293, 296, 297,
318, 332, 337, 350, 354, 356, 366,
372, 373, 397, II 21, 24, 26, 43,
50, 55, 58, 59, 64, 65, 71, 107,
111, 112, 137, 138, 153, 170, 183,
195, 242, 328, III 145
Ralet, Toma, I 304, 358,
Ranta, Adrian, II 108
Raymond, Marcel, III 392
Rânzescu, Jean, III 89
Râuleț, Constantin, I 104, 106,
235, II 175
Râureanu, Ovidiu, I 384,
Răutu, Constantin, I 137, 356, II
244
Răutu, Leonte, II 43, 75, 191,
205, 206, 443, III 25, 61, 73, 76,
90, 92, 93, 95, 97, 98, 103, 107,
116, 135, 136, 137, 145, 187, 193,
196, 197, 204
Răutu, Scarlat, II 35
Rebreanu, Liviu, I 5, 7, 9, 10, 11,
12, 16, 17, 18, 22, 24, 25, 39, 66,
67, 70, 86, 93, 107, 109, 140 -
142, 142 - 143, 147 - 151, 153 -
155, 155 - 158, 184, 277, 313,
417, 422, 443, 457, 465, 466, 468,
II 68, 130, 132, 247, 354, III 66,
71, 94, 100, 167, 227, 313, 345,
347, 348
Reed, Herbert, II 502
Regman, Cornel, I 100, 246, 262,
286, 305, 321, 358, 387, II 432,
446, III 32, 33
Relgis, Eugen, I 13, 14, 220, 223,
II 391
Remarque, Erich Maria, I 31, 249,
278,
Ressu, Camil, II 131, 205, 224,
449, III 89
Reynal, Maurice, II 498
Ribbentrop, I 150,
Richter, C., III 225
Rickert, Heinrich, III 349, 351
Rilke, Rainer Maria, I 88, 445, II
12, 355, 471
Rimbaud, Arthur, I 278, 279, 360,
365, II 56, 57, 457, III 143, 300,
368, 393
Ring, Camil, II 102
Rivière, Jacques, I 41,
Roaită, Vasile, II 444, III 47, 59,
68
Robeson, Paul, II 449
Roberts, Charles, II 203
Robot, Al., I 357, 378, 384,
Rodeanu, Ion, II 393, 394, 395
Rogoz, Adrian, I 281, 290, 351,
353, II 117, 213, 365, 387, 437,
III 25, 40, 45, 54, 120, 151, 206,
217,
Roll, Ștefan, I 75, 221, 226, 227,
238, 370, 377,
Rolland, Romain, I 11, 35, 41,
220, 225, 227, 269, 427, 431, II
20, 118, 203, 307, 312, 330, III
12, 44, 252, 378
Roller, Mihai, I 350, 355, 360,
366, II 35, 245, 246, 404, 438,
454, III 70, 99, 103, 147, 176,
177, 178, 193, 201, 202, 203, 214,
235, 360
Rollinat, Maurice, II 177, III 308
Roman, Elly, III 89
Roman, Valter, I 376, III 1115
Romanescu, Marcel, II 411
Romano, Ema, I 256,
Romano, Margaritta, II 226
Romanovsky, Anton, III 89
Romniceanu, Mihail, I 223, 295,
II 67
Roncea, Tiberiu, III 118
Rondell, N., I 111, 117, 194,

- Roșca, D. D., I 92, 286, 322, III 160, 161
- Roșca, M., II 212, III 9
- Rosen, Moses, III 141
- Rosetti, Alexandru, I 20, 53, 68, 102, 104, 105, 122, 131, 222, 227, 236, 241, 249, 252, 254, 269, 278, 296, 317, 318, 326, 328, 330, 335, 343, 364, 367, 370, 371, 377, 390, 396, II 13, 20, 34, 43, 50, 73, 95, 149, 224, 242, 337, 338, 347, 356, 374, 401, 437, 446, 459, III 10, 70, 73, 145, 177, 184, 379, 380, 382
- Rosetti, C. A., III 213
- Rosetti, Radu, I 205, II 110, III 140
- Rosetti, Radu R. II 431, III 135
- Roșu, Nicolae, I 78, 81, 104, 105, 106, 108, 110, 113, 119, 184, 225, 314, II 34, 175
- Rovan, Maria, III 89
- Rudenco, F., I 326, 355,
- Rudenco, Teodor, I 330, II 442, 443
- Russo, Alecu, II 262, 282
- Russu Șirianu, Vintilă, I 23, 384, II 442, 444,
- Rusu, Liviu, I 254, 265, 396,
- Rusu, Victor, III 90
- Sachelarie, Ovid, II 379
- Sachter, I., I 115,
- Sadova, Marietta, II 17, 26
- Sadoveanu, Ion Marin, I 16, 17, 18, 53, 66, 79, 85, 86, 89, 104, 105, 106, 228, II 174, 175, 247, 391, 465, III 19, 90, 130, 131, 141, 145, 164, 182, 185, 189, 192,
- Sadoveanu, Mihail, I 32, 36, 37, 38, 39, 43, 44, 47, 103, 106, 107, 108, 109, 112, 115, 123, 127, 132, 138, 164, 183, 200, 204, 205, 211, 223, 226, 239, 240, 242, 243, 262, 268, 270, 271, 272, 276, 281, 287, 289, 290, 291, 293, 296, 297, 299, 302, 308, 310, 311, 312, 314, 316, 317, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 337, 339, 340, 347, 349, 350, 353, 354, 355, 356, 357, 360, 362, 363, 364, 365, 371, 376, 377, 379, 385, 396, 450, 451, 452, 455, II 9, 12, 21, 31, 39, 47, 48, 53, 56, 60, 68, 71, 73, 74, 75, 77, 78, 80, 81, 83, 84, 85, 86, 88, 99, 103, 107, 109, 114, 122, 127, 134, 138, 142, 154, 170, 174, 177, 183, 191, 192, 193, 195, 203, 206, 220, 224, 232, 233, 238, 242, 245, 308, 319, 320, 335, 336, 361, 364, 380, 415, 428, 435, 440, 445, 449, 458, 459, 464, 465, 484, III 8, 10, 15, 19, 23, 31, 44, 56, 69, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 97, 98, 99, 103, 105, 118, 130, 131, 134, 136, 138, 141, 145, 147, 154, 177, 183, 212, 232, 286, 288
- Sadoveanu, Paul-Mihu, I 263, 278,
- Sadoveanu, Profira, I 243,
- Saftu, N., II 112
- Sahia, Alexandru, I 64, 75, 180, 311, 353, II 158, 160, 212, 321, 431, III 176, 177, 178, 215, 23
- Șahighian, Alexandru, I 377, 383, II 457, III 16, 34, 43, 47, 90, 216
- Șahighian, Ion, III 10, 16, 17, 90, 92
- Șahighian, Marietta, II 128,
- Sainte-Beuve, Charles-Augustin, II 161, 285
- Saint-Éxupéry, Antoine de, I 41, 243, 287,
- Saint-Pol, Roux, II 32

- Sălăgeanu, Doina, III 227
 Samarineanu, M., I 23,
 Sănătescu, Const., I 3, 87,
 Sărățeanu, Leon, I 314,
 Sandburg, Carl, I 364, 383, II 24,
 30, 152
 Șandru, D., II 34
 Sân-Giorgiu, Ion, I 57, 80, 98, 99,
 105, 320, 343, II 175
 Sârbulescu, Cristian, I 59,
 Sanielevici, Henri, I 123, II 214,
 364, III 31, 360
 Sanielevici, S., II 13,
 Sânmarghițeanu, Ion, II 394
 Sârbu, Cristian, I 28, III 102
 Sârbu, Ion D., I 97, 124, 246, 305,
 II 228, 397
 Sârbulescu, Cristian, I 59,
 Sârbulescu, Marin, II 46, 144,
 410, III 90
 Șarlău, Gr., III 21
 Sartre, Jean-Paul, I 41, 382, II 23,
 84, 88, 111, 124, 129, 132, 142,
 150, 163, 171, 233, 234, 293, 313,
 315, 316, 346, 396, 476, 477, 478,
 479, 480, 481, 482, 501, 503, 510,
 III 22, 31, 41, 109, 123, 162, 186,
 187, 203, 301, 302, 402
 Sascuteanu, H., I 377, 383,
 Sauciuc-Săveanu, Theofil, II 429
 Săulescu, Mihail, I 166,
 Sava, Ion, I 223, 253, 310,
 Savin, Ion Gh., III 124
 Savin, Petru G., III
 Savin, Tudor, II 14, III 61
 Săvulescu, Traian, II 16, 73, 204,
 III 69, 92, 134, 177, 178, 212,
 215, 286, 287
 Scarlat, Teodor, II 420
 Schileru, Eugen, I 5, 311, 361,
 384, 396, II 19, 25, 30, 71, 89,
 118, 184, 190, 355, III 71, 83,
 147,
 Schiopul, Bucur, I 360,
 Schopenhauer, Arthur, I 358, 455,
 456,
 Scorțeanu, Paul, I 111, 260, II 360
 Scott, Walter, I 139, 211, II 203,
 265
 Scripcă, Mircea, II 220
 Scutașu-Comăneanu, I., I 311, II
 54, 162, 170
 Sebastian, Mihail, I 68, 87, 103,
 233, 237, 241, 318, 319, 320, 323,
 324, 325, 326, 340, 343, 344, 345,
 346, 349, 357, 365, 367, 377, 390,
 396, 424, II 18, 19, 20, 41, 71,
 100, 104, 108, 128, 149, 321, 339,
 340, 363, 366, 370, 398, 399, 422,
 423, 444, 485, III 8, 19, 74, 114,
 118,
 Șeicaru, Pamfil, I 8, 78, 79, 81,
 108, 153, 161, 174, 314, 317, 320,
 325, 327, II 85, 338, 382
 Seișanu, Romulus, I 78, 81, 98,
 99, 104, 314, II 175
 Șelmaru, Florica, II 78, 79, 101,
 227, III 173, 185, 191
 Șelmaru, Traian, I 355, II 47, 60,
 69, 182, 187, 208, 214, 231, 294,
 334, 393, 404, 424, 432, 449, III
 48, 84, 90, 92, 174, 193, 196, 289
 Semușkin, Tihon, III 102
 Șeptilici, Mircea, I 345, II 448, III
 82
 Serafimovici, A, III 171
 Șerban, Geo, III 177
 Șerban, Mihail, II 485, III 10, 18,
 233
 Șernab, Marina, III 213
 Șerban, Nadia, II 46
 Șerban, Nicolae, I 131, III 127
 Șerbănescu, Crăciun, II 189

- Șerbănescu, Theodor, I 108,
 Șerbescu, Sebastian, I 6, II 8, 216
 Șerbu, Ieronim, I 45, 63, 256,
 320, 327, 344, 346, 363, 384, 399,
 II 38, 338, 485
 Serdici, Vasile, II 419, 421
 Șereș, Ioan, II 109
 Serghi, Cella, I 89, 221, 249, 256,
 318, 339, 357, 367, 389, 396, II
 123, 191, 428, 485, III 85, 90,
 113, 117
 Serghie, Emil, I 70, 71, 78, 81,
 185, 186, 187, II 16, 40, 69, 358,
 451
 Sergiu, Dan, II 101, III 51, 78
 Seton Thomson, Ernest, II 203
 Sevastos, Mihail, I 223, 226, II
 89, 216, III 74, 93, 156, 163, 226
 Șevcenco, Taras, I 66, II 204
 Shakespeare, William, I 167, 211,
 233, 319, 405, 422, 455, II 203,
 268, 365, III 326, 327
 Shaw, Bernard, II 308, 375, 449,
 468, III 47, 119
 Sibiriac, Mamin, III 214
 Silvestri, Constantin, III 93
 Silvestru, Valentin, I 346, III 38,
 88, 182, 184, 194, 233,
 Silvian, Gr., I 123, 238,
 Silviu, George, I 295, II 210
 Sima, Horia, I 175, 325, 389, II
 35, 90, 393, 395, 404
 Sima, V., II 409
 Simion, Alex., I 240, III 25
 Simion, Eugen, II 92
 Simmel, Georg, III 349, 351
 Simonescu, Dan, I 18, III 99
 Simonis, Henric, III 27
 Simonov, Konstantin Mihailovici,
 I 272, 378, 390, II 39, 41, 134,
 153, III 158, 171
 Simonus, Francisc, III 28
 Sinclair, Lewis, I 369, II 203, III
 28
 Sinclair, Upton, I 64, II 53, III 28
 Șirato, Francisc, I 223,
 Slavici, Ioan, I 285, 417, II 22,
 183, 263, 270, III 90, 94
 Smirmov, Noe, III 204
 Șnabel, Beri, III 33
 Socor, Em., I 46, 81, 125, 185,
 187,
 Socor, Matei, II 336, III 90
 Șoimaru, Tudor, I 70, 71, II 442,
 444, III 10
 Solacolu, Mircea, I 360,
 Soloduhin, Vladimir, I 254,
 Șolohov, Mihail, I 41, 57, 129,
 239, 249, 274, 438, II 30, 154,
 205, III 52, 57, 103
 Solomon, Petre, I 93, 359, II 57,
 457, III 19, 21, 150, 221
 Soloviev, Leonid, I 399,
 Someșan, Ion, III 144
 Șomuz, I. R., I 61, 65, 310, 394,
 Șorban, Raul, I 134,
 Sorbul, Mihail, III 90, 93
 Soreanu, M., III 83, 177
 Soreanu, N., I 319, II 420
 Soroceanu, Tache, I 103,
 Southerland, Graham II 499
 Șostacovici, Dmitri, I 439, II 449
 Spengler, Oswald, I 342, II 251,
 253, III 234, 349, 351
 Sperantia, Eugeniu, III 81, 85, 86,
 87
 Spina, G., I 220, 253, 392, 393, II
 104, III 114
 Stace, W. T., I 368,
 Stahl, Henri H., I 68,
 Stahl, Henriette Yvonne, I 17,
 272, 318, 327, II 188, 189, 365,
 402, III 19
 Staicu, Sim., II 109

Stalin, Iosif Visarionovici, I 9, 94,
 107, 121, 229, 237, 240, 241, 264,
 267, 269, 273, 330, 395, 427, II
 42, 63, 88, 154, 158, 245, 377,
 447, 463, 508, 509, 519, III 20,
 21, 29, 39, 44, 61, 62, 72, 76, 85,
 92, 99, 105, 111, 122, 126, 137,
 154, 158, 175, 179, 185, 186, 187,
 190, 191, 202, 203, 209, 212,
 1220, 230, 249, 294, 341, 351,
 352, 353, 361, 363, 387
 Stamatiad, Alexandru Teodor, I
 326, II 151, III 381
 Stamatiadi, Dimitrie II 65
 Stamatu, Horia, I 45, 103, II 35,
 36
 Stanca, Radu, I 5, 75, 85, 90, 100,
 124, 219, 246, 262, 285, 301, 305,
 322, 336, 358, 359, 387, 469, III
 19
 Stanca, Dominic D. II 367
 Stancu, Aurel, III 50
 Stancu, D., II 80, 81
 Stancu, Zaharia, I 9, 23, 47, 48,
 54, 56, 65, 103, 317, 320, 327,
 335, 339, 355, 361, 364, 370, 371,
 375, 377, 384, 385, 386, 387, 389,
 391, 393, 394, 396, II 7, 18, 19,
 23, 26, 31, 38, 47, 49, 62, 74, 75,
 77, 80, 82, 87, 99, 126, 141, 142,
 145, 147, 191, 193, 194, 214, 235,
 319, 327, 354, 359, 370, 373, 383,
 390, 408, 411, 426, 428, 432, 437,
 440, 442, 443, 444, 445, 447, 456,
 484, 485, III 9, 15, 16, 19, 21-23,
 33, 34, 35, 37, 38, 40, 42, 43, 44,
 49, 59, 71, 73, 75, 87, 90, 93, 95,
 101, 103, 108, 117, 126, 134, 145,
 149, 151, 167, 184, 190, 193, 194,
 198, 206, 207, 215, 221, 223, 226,
 227, 228, 229, 230, 232, 285, 286,
 Stănescu, Margot, II 451
 Stănescu, Nichita, III 193
 Stănescu, P. P., I 112, 339, II 34
 Stăniloaiie, Dumitru, III 124
 Stanislavski, Konstantin
 Sergeevici, I 369, II 118
 Stănoiu, Damian, I 183, 223, 321,
 335, III 19
 Ștefănescu, Al. I., II 199, 335,
 341, 431, III 82, 86, 89, 99, 121,
 132, 143, 212
 Ștefănescu, D. I., II 447
 Ștefănescu, Damian, II 189
 Ștefănescu, Mircea, I 70, 71, II
 230, 485, III 90, 203,
 Ștefănescu, N., III 86
 Ștefănescu-Goangă, Florian, II
 390, 391
 Ștefănescu-Goangă, N., III 90, 92
 Ștefănescu-Iași, Vasile, I 87,
 Ștefănescu-Priboi, Titus II 46
 Ștefanopol, Alexandru, I 243, II
 457, 485, 785, III 19
 Stegărescu, Dinu, III 19
 Steinbeck, John, I 278, 349, II 46,
 53, 89, 203
 Steiner, Rudolf II 252
 Steinhardt, Nicolae, I 226, 241,
 260, 289, 321, 331, 347, 348, 349,
 351, 374, 378, 383, 391, 397, II
 38, 39, 41, 88, 229, 337, 338, 367,
 396, 414
 Stelaru, Dimitrie, I 21, 24, 34,
 243, 269, 285, 303, 315, 326, 327,
 338, 399, II 31, 46, 65, 87, 117,
 136, 188, 228
 Stelian, Constantin, II 149
 Stendhal, II 12, 20, 169, 276
 Stere, Constantin, I 32, 135, 145,
 II 205, 221, 242, 297
 Stere, Gheorghe C., III 378
 Sterian, Margareta, I 357, II 151,
 152, 191, III 19

- Sterian, Paul, I 7, 18, 259, II 18, 189 II 18, 189
 Steuerman-Rodion, A., III 200
 Stevenson, Robert Louis, II 203
 Stoian, Edith, III 180,
 Stoian, Iorgu, II 19
 Stoian, Stanciu, I 115,
 Stoianovici, Tudor Alex., I 42, 58,
 Stoica, Chivu, II 33, 120
 Stoilov, Simion, I 230, 318, 323, 328, 329, 332, II 13, 16, 34, 46, III 134, 177, 193
 Storin, Gh., III 90
 Strat, George, II 379
 Streinul, Mircea, I 315, 321, II 321
 Streinu, Vladimir, I 23, 72, 93, 96, 236, 246, 249, 256, 265, 266, 272, 286, 303, 335, 368, 378, 397, 425, II 8, 21, 26, 38, 63, 88, 126, 129, 135, 138, 142, 148, 153, 154, 171, 173, 174, 179, 182, 188, 199, 200, 209, 211, 223, 230, 242, 244, 246, 321, 329, 330, 337, 338, 343, 349, 350, 352, 353, 354, 361, 363, 381, 388, 390, 408, 413, 414, 422, 451, 467, 475, 476, III 19, 139
 Strindberg, August, II 12, III 338
 Stroe, N., III 90
 Struțeanu, Scarlat, II 360
 Sturdza, Mihai, II 90
 Sturdza-Bulandra, Lucia, II 224, III 89
 Suchianu, D. I., I 107, 114, 221, 238, 265, 339, 340, 364, 398, II 20, 21, 31, 58, 71, 89, 126, 173, 206, III 73, 145
 Suciu, Paul, II 388
 Șuluțiu, Octav, I 359, II 408, 435, 442, III 19
 Surkov, Alexei, II 88, III 225, 233
 Susaikov, II 122
 Suter, Emil, III 62, 68, 70,
 Swift, Jonathan, II 203, 496
 Sybille, Paula, III 90
 Szemlér, Francisc, III 216
 Szentmerci, Eugen, III 90
 Szolotca, Andrei, III 28

 Taine, I 145 III 242, 280, 283
 Talaz, G., I 23, 53, 54, 221, 249, 326, 330, 356, 364, 371, 389,
 Talex, Alexandru, I 128, II 185, 202, 210, 221, 234, 235, 312, 318
 Tălmăceanu, Ana, III 90
 Tănase, Nicuță, III 107
 Tamaș, Aleodor, II 446
 Țăranu, Ionel, III 90
 Tarasenk, A., III 164
 Tarasenow, Anatoli, III 76
 Tarlé, E., II 404, III 62
 Tătărescu, Gheorghe, I 360, II 113, 114, 183, III 133, 140
 Tătaru, S., III 34
 Tăușan, Grigore, III 165

 Tăutu, Ioana. vezi Monica Lovinescu
 Tăutu, Nicolae, II 109, 134, 366, 411, 434, III 230
 Teculescu, Radu II 517
 Tențiu, Titus, I 118,
 Teodoreanu, Al. O., I 66, 89, 95, 174, III 15, 381
 Teodoreanu, Ionel, I 25, 183, 261, II 11, 242, 368, 415, 484, 485, III 86, 90, 93, 98, 100
 Teodorescu, Anibal, II 429, 447, III
 Teodorescu, Dem., I 16, 78, 81, 89, 98, 99, 104, 314, II 175
 Teodorescu, Emanoil, III 134
 Teodorescu, Paul, II 69

- Teodorescu, Virgil, I 260, 261, 303, 369, 386, II 148, 363,
Teodorescu-Braniște, Tudor, I 32, 70, 71, 92, 102, 105, 136, 187, 208, 220, 227, 242, 248, 249, 262, 318, 359, 362, II 13, 27, 33, 70, 75, 96, 165, 166, 185, 186, 187, 195, 202, 203, 210, 215, 216, 217, 221, 235, 240, 241, 245, 330, 339, 347, 353, 358, 409,
Teodoru-Galați, Dem. N., II 135
Terange, Claudius, I 127,
Terebesti, I. A., I 227,
Tertulian, Nicolae, III 99, 113, 116, 132, 133, 161, 162, 165, 168, 198, 206
Theo, Ion (Tudor Arghezi) II 117
Theodorescu, Cicerone, I 47, 128, 187, II 16, 26, 126, 187, 191, 210, 230, 240, 241, 245, 247, 321, 337, 338, 340, 439, 442, 443, 459, 465, 485, III 16, 18, 21, 39, 63, 67, 82, 93, 100, 126, 130, 168, 186, 195, 216,
Thibaudet, Albert, I 41, 340, II 280, 281, III 335
Thorez, Maurice II 306
Tihonov, Nikolai, I 68, 129, 259, 260, 316, 438, II 30, 153, 205, 217
Timică, Gh., III 90
Timotei, Victor, III 8, 90
Timuș, Vasile, I 103,
Tita, Aurel, I 250,
Tita, Ștefan, I 19, 229, 253, 309, 310, 393, II 69, 327, 432, III 51, 101, 219
Titulescu, Nicolae, I 149, 152, II 382
Todoran, Eugen, I 305, 358, 359, II 32
Toller, Ernest, I 166,
Tolstoi, Alexei, I 57, 261, 270, 293, 369, II 19, 30, 31, 61, 88, 138, 153, 205, 206, 217, 307, 374, 454, 473, 474, III 61, 62, 116,
Tolstoi, Lev, I 119, 133, 209, 211, 269, 270, 406, 427, 460, 463, 476, III 9, 14, 38, 39, 56, 126, 158, 188, 192, 214, 303, 363
Tolvodia, Petru, III 150, 151
Toma, A., I 226, 229, 279, 308, 326, 330, 355, 356, 364, 383, 398, II 26, 42, 130, 138, 187, 189, 213, 319, 332, 426, 442, 443, 458, III 14, 34, 35, 36, 43, 44, 47, 49, 93, 114, 143, 150, 185, 195, 206, 213, 216, 225,
Toma, Pavel, II 43
Toma, Sorin, II 191, 432, III 14, 18, 25, 26, 28, 88, 90, 93, 119, 139, 142, 143, 152, 167, 177, 234, 251
Tomaziu, G., I 251, II 17, 396
Tomescu, Constantin, III 124
Tomescu, Petre, I 241,
Tomescu-Constanța, V., III 21
Tomozei, Gheorghe, III 166
Tonegaru, Const., I 256, 262, 267, 272, 277, 281, 293, 304, 315, 317, 320, 358, 389, 393, 396, 399, II 26, 40, 44, 66, 89, 153, 154, 186, 188, 200, 229, 337, 348, 360, 375, 383, 385, 387, 388, 389, 430, 467, 517
Toneghin, Menny, I 104, 106, 109, II 175
Toșa, Leon, II 34, II 34
Țopa, Sora[na], I 256, II 391
Topârceanu, George, I 377, II 212, 349, III 57, 306
Tornea, Florin, III 34, 47, 89, 90, 101
Torouțiu, I. E., I 235,

- Torynopol, Victor, I 373, II 44, 46, 107, 114, 127
 Totu, Ion, II 401, 451
 Traube, Moritz, II 375
 Trestieni, Al. N., III 52
 Trifu, Constanța, II 354
 Triolet, Elsa, I 32, II 134, 139, 426, 428
 Trost, D., I 369, II 66, 213, 363, 364
 Țuculescu, Ion, II 107, II 7
 Tudor, Andrei, I 226, 237, 318, 343, II 216, 418, III 42
 Tudor, Stoian Gh., II 321
 Tudoran, Radu, I 65, 68, 95, 183, 184, 278, 321, 343, 368, 388, II 8, 132, 173, 247, 391, III 19
 Tulbure, Victor, II 434, III 38, 68, 89, 101, 107, 114, 132, 188, 194, 196, 197, 204, 216, 230, 232,
 Turgheniev, Ivan, I 211, 427, II 24, 154, 174, 183, 206, 335, III 116, 126, 214, 232, 233
 Tutoveanu, G, I 47, 54, 326, 330,
 Tutoveanu, O, I 174,
 Twain, Mark, II 203
 Tzara, Tristan, II 26, 32, 34, 105, 193, 226, 227, 233, 371, 380, 437, III 398, 399
 Tzigara-Samurçaș, Alexandru, I 17, 18, 67, 71, 103, 272, III 140
- Ulyse, II 111, 123, 226, 245, 315, 370
 Ugri, Arpad, III 28
 Urechia, Vasile Alexandrescu, II 265
 Urmuz, II 119, 193, 212, 363, 370
 Utkin, Iosif, I 243, 275, II 153, 204, III 134
- Văcărescu, Iancu, I 241,
 Vaida-Voevod, Alexandru II 469, 470
 Valéry, Paul, I 123, 288, 289, 359, 362, 367, 369, 388, 398, 399, 402, II 128, 292, 408, III 299, 300, 391, 392, 396, 397, 398, 404, 405, 406
 Valjan, I., II 38, 187, 240
 Van Gert, Aurel, II 366, III 19
 Vancea, Zeno, I 65, III 90
 Vaserman, Ilea, I 366,
 Vasilache, Haralambie, III 124
 Vasilichi, Gheorghe, I 366, II 191, 193
 Vasiliu, Aurel, I 265, 306, 307,
 Vasiliu Birlic, Grigore, II 432, III 82, 90, 93
 Vasiliu, Clement, III 51
 Vasiliu, Constantin Z., II 90
 Vasiliu Rășcanu, Constantin, II 55, 57, 58, 62, 73, 91
 Vasiliu, Piki, II 108
 Veniamin, Maria, III 124
 Verhaeren, Emile, I 88, II 86, III 398
 Verlaine, Paul, II 212, 236, III 338, 368, 391, 395, 398
 Verzea, Ernest, I 17,
 Vescan, M., III 90
 Vesper, Iulian, I 68, II 375
 Vianu, Tudor, I 23, 31, 33, 44, 47, 65, 106, 122, 123, 126, 132, 133, 198, 202, 222, 227, 229, 236, 243, 249, 252, 263, 265, 266, 272, 278, 287, 288, 291, 303, 304, 305, 306, 315, 320, 327, 339, 343, 348, 350, 357, 364, 366, II 22, 24, 26, 31, 35, 38, 43, 46, 58, 64, 65, 116, 167, 170, 188, 367, 414, III 145
 Vidrașcu, D., I 85,
 Vieru, I., III 175

- Vigny, Alfred de, I 477, II 126, III 388, 389
- Villara, Mihail, II 44, 73, 102, 119, 136, 188, 244, 517
- Villon, François, I 472, II 52, 212, 228, 376, 420
- Vinea, Ion, (vezi și Junius) I 8, 47, 66, 95, 152, 217, 254, 260, 272, 297, 343, 389, 432, II 374, 376, 377, 378, III 98, 99
- Vintilă, Petru, II 107, 114, 185, 202, 210, 220, 221, 235, 380, 445, 457, 485, III 18, 90
- Viollis, Andrée, II 89
- Vișinski, A.I., I 276, 282, III 38
- Vișnevski, Vsevolod, II 206
- Vișoianu, Constantin, I 318, 323, II 451
- Vitner, Ion, I 93, 307, 308, 376, II 15, 39, 65, 70, 98, 135, 136, 158, 176, 178, 182, 187, 198, 199, 216, 240, 242, 279, 283, 298, 314, 328, 329, 372, 401, 408, 428, 435, 450, 459, 463, 511, III 17, 28, 34, 38, 39, 42, 44, 66, 69, 81, 91, 97, 106, 107, 115, 132, 136, 139, 154, 186, 195, 198, 200, 232, 233, 234, 236, 275, 316, 386
- Vizirescu, Pan M., I 18, 104, 106, 161, 314, II 175
- Vlad, Ion, II 188, III 230
- Văcărescu, Elena, II 113, 189, 200, 350, 351
- Vlădescu, G. M., I 23, II 368
- Vlădescu, Ovidiu, I 18, 241,
- Vlădescu, Toma, I 78, 81, 120, 153, 161, 236, 314,
- Vlădescu-Răcoroasa, Gheorghe, II 73
- Vlădoianu, Nicolae, I 135, 318,
- Vlahuță, Alexandru, I 374, 418, II 164, 169, 423, III 33, 215, 285, 378
- Vogel, Alfons, I 187, 294, II 16, 69, 432
- Voicu, Ion, III 219
- Voicu, Șt., II 31, 47, 71, 169, III 90
- Voiculescu, Vasile, I 305, II 341, 382, 395, 397, III 151
- Voinea, Șerban, I 186, 187, 255, 310, II 16
- Voinescu, Alice, I 68, 223, 299, 455, II 17, 21, 24, 26, 36, 64, 88, 90, 110, 128
- Voitec, Ștefan, I 112, 117, 230, 282, 356, 360, 364, 394, II 73, 120, 144, 145, III 98, 204
- Voitin, Al., III 195
- Voitinovici, Alexandru, III 195
- Volbură, Miron, II 144, 165
- Voltaire, I 119, 248, 390, 430, II 307, 312, 478
- Voluntaru, Maria, I 361, III 90
- Vona, Alexandru, I 263, 272, II 105, 397
- Vornic, I., II 17, 339
- Voronca, Ilarie, I 32, 93, 285, 391, II 15, 16, 17, 18, 19, 20, 24, 26, 27, 37, 38, 41, 70, 83, 86, 105, 106, 156, 369, 370, 399, 427, 434, III 188, 279
- Vrăbiescu, Romulus, I 242,
- Vraca, George, II 46, 244, 354
- Vrancea, Al., II 384
- Vuia, Romul, II 447
- Vulcănescu, Mircea, I 67, 95, 256, 258, 259, II 96, 98, 189, 379
- Wagner, Richard, I 366,
- Wald, Henri, I 64, 97, 348, III 16, 273

Wallon, Henri, II 306
Wassermann, I 31,
Wechsler, I. B., III 110
Wells, Herbert George, II 203
Werthemer, Max, III 294, 299
Whitman, Walt, II 126
Wicowits, Ecaterina, III 28
Wilde, Oscar, I 402, II 212, 420
Wilder, Thornton, I 29, II 37, 86,
128, III 301
Woolf, Virgilia, II 117

Zoscenco, M., II 205
Zotta, Paul, I 107, 115,
Zottoviceanu, Ștefania, I 355, II
458
Zurescu, Ion, II 45, 58, 75, 353,
451
Zveaghina, S., III 225
Zweig, Stefan, I 31, 326,

Xenpol, Alexandru D., II 269

Zacordonet, A., I 369,
Zaharescu, B., I 366, III 61, 122
Zaharia, Gh., II 69
Zaharia, Gheorghe, II 59, III 35
Zaharia, Ilie, I 366, II 16
Zaharia, Teofil, II 451
Zaicescu, L.,
Zainea, Șerban, III 95
Zambaccian, Krikor H, I 223,
315, III 90, 93, 217
Zamfirescu, Duiliu, I 190, 285,
307, 340, III 131, 357
Zamfirescu, George Mihail, I 70,
278, 388, II 118, 212, 262
Zamfirescu, Ion, I 5, 251, III 132,
191,
Zarifopol, Paul, I 236, II 441
Zaslavski, D., III 61, 115
Zelea-Codreanu, Corneliu, I 83,
239, II 202, 321, 404, II 202, 321,
404
Zeletin, Șt., I 145,
Zevedei, Barbu, I 294, 318, 368,
Zilber, Belu, I 68,
Zola, Émile, I 11, 171, 432, II
285, III 170, 378, 401

INDEX DE PUBLICAȚII

- Academia, I 57, 64, 72, 73, 107, 117, 181
- Adevărul, I 424, II 92, 126, 207, 244, 372, 393, 396, 402, 405, 417, 425, 448, 466, 467, 473, 474, III, 7, 10, 28, 35, 37, 41, 51, 54, 59, 61, 62, 69, 72, 75, 78, 82, 83, 87, 88, 89, 90, 97, 98, 99, 100, 102, 104, 107, 116, 119, 121, 122, 123, 127, 131, 137, 142, 145, 164, 165, 170, 171, 176, 177, 181, 182, 184, 194, 197
- Adevărul ilustrat, II 196
- Adevărul vremii, II 75, 82, 84, 95, 96, 99, 100, 101, 104, 111, 117, 118, 122, 123, 126, 132, 133, 139, 140, 142, 146, 147, 153, 154, 156, 168, 172, 173, 174, 175, 181, 185, 189, 190, 192, 193, 196, 203, 206, 214, 215, 218, 221, 223, 227, 231, 236, 237, 240, 244, 308,
- Agora, II 396, 397, 411, 412, 476
- Albina, I 161
- Analele Academiei Populare Române, III 117
- Memoriile Secțiunii Literare, III 20
- Analele Româno-Sovietice, II 204, III 175, 180, 330, 336, 338
- Ancheta, III 7, 16, 32, 51
- Apărarea, III 7, 98
- Arcades, III 40, 205
- Ardealul, I 128, 129, 134, 135, 250, II 14, 15, 16,
- Ardealul nou, III 88, 124, 173, 191
- Arenele Române, II 141, 142
- Argeș, III 193
- Bilete de papagal, I 128, 203, 217, 219, 221, 225, 228, 230, 231, 234, 237, 238, 240, 247, 250, 251, 253, 435, II 473
- Bis, I 106, II 8, 180
- Biserica Ortodoxă Română, III 44, 151
- Bluze albastre, II 160, 431
- Bolșevicul, III 103
- Bucium ortodox, III 47
- Bukarester Tageblatt, II 379
- Buletinul [pentru uz intern] al Partidului Național Popular (Buletinul PNP), III 24, 33, 49, 58, 102, 125, 135, 142, 151, 155, 181, 185
- Buletinul presei de provincie, III 20
- Caiet cultural, III, 190, 215
- Caiet de poezie, supliment - Revista Fundațiilor Regale, II 105, 374
- Caiet pentru activitatea culturală educativă, III 47, 59
- Calendarul, II 104
- Calendarul popular al ziarului „Universul, III 18

Carnetul activistului, III 210

Cetatea Moldovei, I 161, 247

Cinema, III 26, 71

Comunicări statistice, III 45

Contemporanul, II 47, 168, 169,

174, 177, 179, 182, 184, 185, 186,

187, 190, 193, 194, 196, 197, 198,

199, 200, 202, 203, 205, 206, 213,

214, 216, 219, 224, 227, 233, 236,

240, 242, 244, 245, 246, 279, 283,

288, 292, 298, 304, 314, 318, 328,

330, 335, 339, 341, 344, 353, 362,

365, 368, 371, 377, 380, 388, 401,

409, 412, 415, 419, 422, 427, 429,

431, 432, 435, 438, 439, 446, 450,

453, 454, 459, 463, 511, 518, III

9, 17, 18, 19, 20, 27, 38, 44,

48, 52, 53, 63, 64, 65, 68, 69, 70,

75, 76, 82, 83, 84, 86, 91, 97, 99,

101, 193, 106, 107, 110, 112, 113,

116, 119, 121, 126, 128, 129, 132,

135, 136, 138, 139, 143, 149, 150,

153, 154, 158, 161, 162, 165, 168,

172, 173, 174, 177, 183, 186, 187,

191, 192, 194, 195, 196, 197, 198,

200, 203, 205, 207, 210, 212, 213,

214, 217, 219, 221, 227, 229, 231,

233, 236, 275, 282, 293, 312, 316,

334, 356, 367, 372, 379, 380

Convorbiri literare, I 247, II 130,

269, 270, III 237, 378

Cotidianul, III 7, 14, 26, 35, 48,

50, 60, 81, 85, 87, 88, 89, 93, 96,

98, 130, 135, 138, 145, 159, 161,

179, 188, 193

Curentul, I 8, 66, 68, 116, 161,

174

Curfentul Familiei I 48

Curierul, I 30, 31, 37, 38, 40, 45,

46, 47, 52, 53, 54, 55, 62, 76, 98,

100, 103, 125, 162, II 382,

Cuvântul, I 20, 91, 161, 435

Cuvântul Liber, II 369

Democrația, I 63, 68, 71, 72, 75,

89, 101, 106, 111, 118, 123, 135,

138, 194, 198, 207, 211, 222, 228,

234, 240, 248, 251, 252, 256, 278,

280, 288, 290, 295, 299, 310, 315,

335, 403, 404, 415, 428, 445, 455,

II 377, III 132, 133

Democratul, I 10, 22, 25

Drapelul, I 217, 254, 272, 297,

318, 432, II 57, 216, 356, 384,

385, 390, 393, 418, III 8, 50, 62,

76

Dreptatea, I 5, 6, 7, 8, 9, 12, 15,

17, 19, 21, 24, 25, 27, 28, 29, 30,

32, 36, 37, 38, 43, 44, 46, 48, 50,

51, 53, 57, 59, 61, 63, 64, 65, 68,

69, 71, 73, 74, 77, 78, 79, 81, 86,

87, 89, 95, 97, 103, 105, 106, 109,

110, 113, 119, 120, 122, 124, 131,

132, 133, 142, 151, 158, 168, 169,

192, 217, 220, 227, 229, 231, 237,

239, 241, 242, 247, 251, II 25,

27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 43, 44,

46, 47, 48, 51, 52, 54, 55, 56, 58,

59, 60, 61, 62, 64, 66, 67, 68, 69,

70, 71, 72, 73, 74, 77, 78, 79, 80,

81, 82, 84, 89, 91, 94, 98, 99, 100,

101, 108, 110, 112, 114, 116, 117,

125, 126, 132, 134, 135, 137, 141,

142, 145, 146, 147, 149, 161, 162,

163, 164, 165, 167, 170, 172, 183,

185, 192, 194, 197, 214, 219, 223,

226, 318, 319, 339, 342, 343, 345,

347, 348, 349, 351, 352, 356, 361,

371, 374, 376, 377, 378, 383, 385,

386, 388, 389, 392, 393, 395, 401,

402, 404, 405, 406, 411, 412, 417,

451, 476

Dreptatea nouă, I 335, 346, 351,
353, II 9, 18, 23, 28, 36, 38, 39,
42, 46, 49, 89, 90, 98, 102, 108,
110, 117, 124, 139, 163, 166, 167,
179, 193, 194, 195, 197, 213, 335,
338, 339, 347, 353, 358, 361, 364,
365, 370, 372, 387,
III 9, 21, 25, 40, 45, 54
Drumul nostru, I 64

Ecoul, I 10, 12, 143, 147
Ecrits de France, II 23, 129, 150
Era nouă, II 160
Ethos, II 189, III 318
Evenimentul, I 66
Evenimentul literar, II 142, III
356

Facla, I 152, II 369
Făclia Banatului, III 21, 27, 29
Falanga, I 117, 118
Fapta, I 5, 21, 22, 24, 25, 28, 31,
32, 34, 42, 46, 48, 50, 55, 57, 59,
61, 64, 65, 71, 72, 93, 104, 131,
153, 160, 220, 221, 225, 238, 239,
250, 255, 271, 276, 277, 284, 294,
295, 296, 298, 309, 313, 314, 315,
323, 335, 341, 342, 346, 347, 371,
384, 387, 389, 393, II 11, 13, 14,
19, 24, 25, 28, 32, 35, 42, 51, 109,
112, 117, 122, 124, 142, 144, 146,
157, 188, 202, 206, 211, 224, 228,
238, 239, 415, 417, 419, 420, 422,
425, 428, 433, 435, 439, 444, 462,
463, 519
Femeia, II 133, III 85, 87
Flacăra, III 11, 12, 13, 14, 16, 17,
21, 22, 24, 27, 30, 31, 34, 41, 42,
46, 54, 55, 57, 58, 63, 67, 69, 71,
72, 76, 77, 78, 83, 84, 92, 97, 101,

104, 105, 108, 111, 112, 114, 117,
119, 121, 122, 123, 128, 129, 131,
134, 137, 138, 141, 144, 147, 148,
150, 154, 156, 157, 159, 160,
161, 162, 163, 164, 166, 168, 172,
174, 179, 184, 188, 194, 195, 200,
201, 204, 205, 206, 212, 218, 223,
224, 226, 228, 230, 247, 294, 298,
305, 309, 316, 384
Frontul plugarilor, I 26, II 140,
149, 195, 216

Gândirea, I 15, 74, 75, 83, 111,
120, 247, II 408, 515, III 318,
Glasul Armatei, II 67, III 34
Glasul bisericii, III 47

Hotare, III 132, 133
Humorul, III 74, 82

Indice bibliografic, III 85, 103
Informația, I 17, 92, 436

Înainte, II 16, III 7, 24, 26, 40, 43,
48, 49, 85, 87, 88, 92, 121, 136
Îndrumătorul Cultural, III 49, 162

Jurnalul de dimineață, I 103, 105,
106, 107, 108, 109, 112, 117, 121,
128, 132, 219, 220, 227, 248, 254,
268, 270, 271, 272, 276, 290, 293,
297, 310, 312, 316, 317, 318, 323,
336, 347, 349, 354, 360, 363, 376,
385, II 8, 11, 15, 17, 18, 24, 27,
33, 35, 36, 38, 40, 42, 45, 46, 48,
49, 61, 62, 70, 96, 100, 115, 165,
166, 170, 177, 183, 185, 186, 187,

195, 201, 202, 203, 204, 209, 210,
211, 215, 216, 217, 218, 221, 222,
234, 235, 239, 245, 289, 310, 327,
330, 331, 337, 339, 340, 346, 347,
348, 350, 352, 353, 358, 380, 409
Jurnalul literar, I 191 429, II 383,
396, 402, 432, III 82, 91, 114,
340, 348, 385,

Kalende, I 72, 93, 96, 277, 379

La Pensée, II 349, III 398

Leningrad, II 205, 463, III 79, 80,
85, 154, 226

Lettres francaises, II 126, 129

Liberalul, II 29, 32, 35, 37, 42, 45,
48, 49, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59,
60, 61, 67, 69, 70, 73, 74, 75, 78,
81, 85, 92, 98, 99, 101, 102, 103,
111, 113, 116, 122, 123, 134, 137,
141, 143, 145, 146, 147, 148, 153,
155, 156, 159, 160, 162, 163, 166,
170, 172, 174, 193, 195, 201, 207,
209, 211, 213, 225, 232, 238, 239,
318, 319, 328, 334, 347, 353, 364,
365, 377, 392, 417, 429, 433, 440,
446, 451, 454, 457,

Libertatea, I 4, 10, 13, 18, 23, 26,
28, 30, 34, 36, 44, 47, 51, 59, 61,
65, 70, 74, 86, 164, 165, 167, 217,
220, 225, 228, 232, 237, 240, 309,
350, 353, 392, 393, 394, II 91,
104, 109, 120, 121, 170, III 21,
23, 37, 49, 60, 73, 74, 78, 91, 101,
105, 115, 120, 145, 148, 149, 151,
153, 156, 164, 173, 206, 210, 216,
217, 219, 232,

Licurici, III 121, 193

Liga ortodoxă, II 88, 117

Literatura, II 123

Literaturnaia Gazeta, II 234, III
156

Luceafărul, I 60, 92, 120, 247,
286, 307, 322, 467, II 92

Lumea, I 255, 364, 365, 366, 371,
373, 385, 388, 389, 392, 393, 394,
396, 399, 475, II 7, 9, 13, 17, 19,
26, 34, 37, 38, 43, 44, 45, 46, 50,
56, 62, 71, 86, 92, 97, 108, 119,
248, III 129

Lumea nouă, II 348

Lumea nouă științifică și literară,
II 352

Lumea Românească, II 369

Lupta Ardealului, II 8, 156, 157,
175, 207, 217, 220, 333, 336, 340,
343, 344, 346, 362, 367, 370, 373,
374, 384, 386, 390, 402, 409, 412,
414, 424, 426, 429, 430, 432, 434,
437, 439, 444, 447, 448, 452, 455,
459, III 7, 14, 25, 32, 35, 40, 50,
54, 57, 60, 71, 81, 85, 86, 87, 91,
92, 94, 95, 97, 98, 104, 105, 111,
112, 114, 118, 119, 121, 134, 136,
137, 144, 149, 150, 152, 153, 154,
155, 156, 160, 162, 170, 171, 172,
175, 178, 182, 186, 192, 194, 197,
201, 202, 215, 217, 218, 220, 224,
226, 233

Lupta C.F.R., III 83, 105, 122,
137, 158, 191, 210

Lupta de clasă, III 178, 188, 202,
234

Lupta Moldovei, III 7, 37, 74,
81, 96, 102, 112, 115, 123, 140,
175, 218, 225, 229

Luptătorul bănățean, I 21

Mântuirea, I 22, 64, III, 7, 73,
110, 173, 200

Meridian, I 22, 64

Meșterul Manole, I, 161
Monitorul Oficial, I 48, 284, 406,
409, 410, 412, 447, II 44, 132,
146, 164, 364, III 134, 166, 170,
172, 175, 176, 178
Muncitoarea, III 214
Muncitorul Român, I 161

Națiunea, II 34, 45, 50, 51, 52,
53, 56, 58, 59, 60, 61, 62, 69, 70,
72, 73, 75, 77, 78, 80, 81, 83, 85,
86, 89, 90, 93, 94, 98, 100, 101,
103, 104, 107, 109, 111, 112, 114,
116, 121, 122, 124, 125, 126, 130,
132, 133, 136, 137, 138, 139, 143,
144, 145, 146, 149, 152, 158, 160,
161, 163, 173, 175, 178, 179, 181,
183, 184, 189, 190, 193, 195, 196,
199, 200, 201, 202, 204, 208, 211,
213, 216, 219, 222, 224, 225, 226,
227, 232, 237, 339, 349, 364, 400,
415, 416, 417, 418, 419, 421, 423,
424, 426, 428, 430, 434, 436, 437,
439, 442, 443, 449, 450, 452, 460,
483, 486, III 7, 9, 10, 20, 23, 30,
31, 41, 55, 69, 86, 129, 144, 151,
161, 169, 182, 189, 198, 212, 214

Orizont, II 8, 41, 66, 106, 129,
188, 211, 212, 213, 226, 227, 229,
355, III 11, 68

Papagalul, III 74, 82
Porunca Vremii, I 74, 75, 105,
116, 120, 161, 168, 182, 194, 468
Preocupări Literare, II 338
Prepoem, I 120
Prietenie și luptă, I 67

Probleme de literatură și artă, III
39, 40, 45, 89, 116, 118, 203,
212, 363

Probleme externe, III 203, 363
Pygmalion, II 179, 348, 360, 412,
III 20

Rampa, II 187, 240, 244, 327,
333, 340, 343, 350, 367, III 13,
22, 34, 41, 66, 68, 72, 79, 84, 88,
98, 109, 119, 128, 129, 145, 155,
156, 157, 159, 160, 163,
Rampa nouă ilustrată, III 124,
Ramuri, II 341, 354, 380, 382,
395, 412
Răspântia, I 115, 313, 342, 457
Realitatea ilustrată, II 377, II 138
Revista Cercului Literar, I 90,
244, 262, 282, 284, 301, 304, 305,
308, 321, 336, 341, 357, 369, 370,
469, III 152
Revista Fundațiilor Regale, I 53,
65, 66, 67, 72, 103, 109, 161, 262,
267, 276, 287, 302, 320, 338, 348,
356, 367, 377, 390, 396, II 20, 63,
87, 105, 149, 168, 270, 341, 382,
396, 414, 432, 446, 465, III 18,
20, 371
Revista literară, II 358, 362, 365,
369, 373, 377, 380, 383, 385, 389,
391, 398, 403, 406, 411, 413, 418,
421, 427, 429, 431, 433, 436, 437,
438, 440, 443, 447, 451, 456, 458,
462, 463, 483, III, 11, 20, 104,
112, 194
Revista muncii, II 169
Revista româno-maghiară, II 87
România liberă, I 3, 8, 16, 20, 42,
58, 65, 68, 75, 76, 77, 78, 79, 80,
83, 85, 86, 87, 95, 96, 98, 103,

122, 132, 178, 181, 187, 188, 217,
220, 226, 233, 237, 239, 240, 242,
254, 256, 257, 258, 259, 260, 261,
267, 268, 272, 273, 275, 276, 277,
278, 279, 282, 283, 284, 289, 290,
291, 292, 293, 294, 297, 298, 299,
301, 302, 311, 312, 314, 315, 316,
317, 320, 325, 326, 330, 333, 335,
336, 337, 344, 346, 348, 350, 354,
355, 360, 361, 352, 363, 364, 365,
366, 370, 373, 374, 376, 377, 384,
385, 387, 389, 391, 393, 394, 395,
396, 433, 439, 442, II 8, 16, 20,
30, 45, 47, 69, 70, 71, 74, 76, 77,
78, 79, 80, 81, 82, 85, 95, 96, 98,
99, 101, 103, 110, 113, 117, 121,
123, 144, 145, 146, 147, 153, 157,
160, 163, 167, 174, 184, 188, 193,
204, 207, 211, 214, 216, 219, 225,
226, 227, 231, 232, 235, 286, 288,
289, 319, 333, 370, 375, 379, 381,
384, 385, 388, 390, 391, 405, 406,
411, 417, 418, 421, 422, 432, 433,
436, 441, 442, 445, 447, 448, 450,
456, 464, III 9, 16, 36, 44, 52, 56,
63, 66, 67, 72, 76, 86, 88, 90, 91,
93, 94, 96, 105, 109, 110, 118,
125, 140, 142, 148, 151, 153, 156,
160, 162, 163, 165, 173, 182, 185,
186, 189, 191, 193, 194, 196, 197,
201, 202, 204, 207, 208, 212, 213,
214, 215, 216, 217, 221, 222, 223,
230, 231, 232, 273

România Liberă Magazin, III 67

România viitoare, I 17, III, 8, 31,
56, 67, 93, 97, 101, 104, 108, 114,
118, 120, 129, 137, 150, 160, 163,
169, 184, 188, 191, 196, 205, 220,
223, 227, 228, 231, 233

Săptămâna C. F. R., I 84

Scânteia, I 33, 48, 50, 56, 58, 64,
66, 67, 70, 71, 72, 77, 79, 83, 85,
87, 88, 92, 97, 98, 100, 103, 109,
115, 121, 125, 127, 128, 129, 132,
133, 138, 139, 174, 183, 185, 217,
220, 226, 230, 231, 232, 233, 237,
239, 250, 251, 257, 259, 268, 271,
272, 273, 274, 279, 283, 289, 291,
294, 301, 308, 309, 314, 319, 325,
326, 328, 331, 338, 341, 342, 343,
346, 348, 350, 352, 354, 355, 356,
360, 361, 362, 363, 365, 366, 373,
376, 377, 383, 387, 389, 478,
II 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16,
20, 24, 25, 26, 30, 31, 32, 33, 34,
35, 36, 39, 42, 43, 44, 45, 47, 48,
50, 51, 52, 54, 57, 59, 60, 68, 69,
70, 72, 73, 74, 75, 77, 81, 82, 84,
88, 92, 93, 97, 98, 100, 108, 109,
110, 112, 114, 115, 120, 122, 123,
126, 129, 133, 134, 135, 136, 138,
141, 143, 144, 153, 155, 156, 157,
158, 159, 160, 163, 166, 170, 171,
174, 175, 176, 178, 179, 183, 187,
189, 190, 191, 192, 193, 195, 196,
197, 204, 207, 208, 210, 211, 216,
217, 219, 220, 224, 225, 226, 227,
231, 232, 235, 294, 319, 332, 334,
336, 337, 345, 346, 351, 352, 356,
357, 361, 376, 378, 388, 390, 392,
393, 395, 401, 404, 411, 412, 419,
424, 426, 428, 430, 432, 433, 434,
445, 447, 448, 449, 451, 452, 458,
464, 467, 473, 474, 475, 487, 509,
III 14, 16, 18, 23, 28, 34, 40, 43,
44, 48, 52, 57, 60, 68, 72, 77, 84,
96, 88, 89, 93, 98, 100, 102, 108,
116, 119, 126, 129, 130, 135, 136,
142, 151, 152, 153, 154, 156, 157,
159, 160, 161, 163, 165, 166, 167,
169, 171, 172, 174, 175, 176, 178,
183, 187, 188, 190, 191, 195, 196,

197, 201, 205, 207, 208, 213, 214,
215, 216, 218, 220, 221, 223. 229,
230, 231, 251, 289, 294, 310
Scânteia tineretului, I 97, 99, 107,
113, 115, 119, 124, 135, 139, 218,
225, 235, 257, 260, 274, 281, 308,
313, 315, 437
Școala nouă, II, 142
Școala vremii, III 21
Scrisul Liber, III 208
Semnalul, I 5, 328, 329, 331, 333,
334, 336, 338, II, 8, 9, 12, 15, 19,
20, 27, 30, 53, 62, 91, 101, 102,
104, 108, 110, 111, 112, 126, 135,
138, 142, 148, 153, 160, 165, 170,
171, 173, 177, 179, 181, 187, 189,
199, 204, 209, 215, 216, 220, 223,
226, 230, 231, 232, 233, 235, 236,
238, 240, 242, 244, 329, 344, 353,
370, 375, 402, 410, 446, 453, 459,
III 27, 59, 66, 75, 78, 95, 97, 102,
105, 118, 126, 127, 131, 132, 135,
164, 166, 171, 172, 175, 186, 191,
195, 197, 203, 210, 211, 284, 355,
376, 382
Sfarmă Piatră, I 74, 75, 120, 161
Studentul român, II 44, 95, 106,
115, 120, 217, 221, 226, III 72,
77, 79, 84, 121, 159, 168, 180,
194, 223
Studii, III 17, 48, 165
Suplimentul de Duminică
(Scânteia) II 404, 428, 430, 432,
434, 437, 452, III 152, 208, 223
Tânărul muncitor, II 422, 444,
457, 458, III 8, 26, 44, 52, 62, 70,
72, 74, 82, 90, 118, 121, 148, 176,
211, 231
Teatrul, II 92
Telegraful român, III 124

Temesvarer Zeitung, III 27
Temps Modernes, II 129,
Timpul, I 6, 25, 42, 67, 97, 137,
179, 233, 236, 241, 293, 314, 318,
323, 351, 370, 395, 436, II 44, 62,
84, 95, 113, 158, 188, 211, 216,
222, 227, 410, 423, III 47
Tineretea, I 341, 347, 351, 354,
362, 372, 374, 375, 386, 34, 37,
63, 78, 83, 89, 92, 97, 127, 158,
165, 232, 340, 344, 350
Tribuna liberă, II 199,
Tribuna nouă, I 375, 376, 383,
384, 386, 388, 389, 391, 394, 396,
II 7, 9, 68, 171, 200, 205, 233,
239, 414, 455, III 15, 24, 58, 63,
66, 69, 81, 89, 100, 129, 131, 134,
137, 142, 152, 161
Tribuna poporului, I 24, 28, 30,
34, 40, 48, 51, 57, 58, 64, 65, 69,
74, 76, 78, 80, 82, 83, 86, 88, 91,
97, 98, 99, 102, 104, 118, 119,
126, 132, 133, 135, 136, 138, 169,
172, 176, 201, 202, 204, 206, 208,
210, 218, 220, 221, 226, 229, 231,
232, 238, 247, 248, 250, 401, 459,
466, II 152
Trud, II 216
Țara, I 161
Ultima oră, I 31, 54, 59, 123, 134,
226, 238, 295, 309, 320, 331, 335,
355, 361, 375, 18, 19, 20, 23, 38,
218, 354, 380, 382, 410, 421
Unirea, I 329, 384, 387, 393
Universul, I 7, 54, 66, 67, 76, 77,
84, 89, 108, 110, 133, 140, 169,
186, 193, 194, 224, 230, 237, 240,
241, 242, 249, 250, 254, 268, 271,

272, 275, 277, 278, 291, 293, 294,
295, 297, 298, 299, 301, 316, 325,
327, 330, 333, 335, 337, 342, 347,
354, 355, 356, 360, 361, 362, 363,
365, 366, 370, 371, 372, 373, 377,
384, 385, 388, 392, 396, 473, II
9, 11, 42, 48, 58, 216, 377, 450,
III 18, 29, 35, 37, 43, 60, 74, 75,
93, 95, 97, 156, 162, 163, 165,
171, 173, 177, 190, 225, 226, 227,
285, 286, 306

Universul Copiilor, I 116, III 81,
121

Universul literar, I 96, 120, 133,
230, 236, 241, 249, 252, 255, 258,
259, 260, 269, 272, 273, 275, 278,
281, 289, 293, 296, 315, 317, 326,
II 363, III 72

Urmuz, II 370

Veac nou, I 123, 225, 229, 236,
240, 269, 279, 290, 349, 352, 371,
376, 385, 388, II 12, 15, 16, 19,
24, 25, 26, 30, 34, 42, 49, 55, 61,
62, 66, 67, 71, 77, 83, 89, 92, 102,
107, 113, 118, 123, 127, 134, 139,
148, 154, 157, 160, 164, 168, 173,
174, 179, 183, 194, 200, 203, 204,
206, 233, 275, 327, 331, 355, 357,
385, 390, III 7, 79, 115, 130, 203,
216, 217, 225

Vestea nouă, III 21, 34

Viața, I 66, 105, 150, 155, 161

Viața bănățeană, III 7

Viața culturală, I 233, 250, 280,
II, 53, 56, 62, 70, 73, 75, 89, 94,
111, 127, 132, 166, 170, 178, 190,
225

Viața evrească, I 233, 250, 280

Viața românească, I 105, 107,
114, 139, 219, 257, 261, 264, 267,
269, 276, 300, 304, 326, 339, 369,
397, 420, II 41, 49, 55, 58, 59, 60,
62, 64, 66, 72, 104, 106, 183, 251,
262, 270, 470, III 68, 73, 74, 137,
138, 145, 146, 169, 172, 184, 192,
194, 215, 221, 222, 224, 233, 386
Viața sindicală, III 7, 14, 17, 22,
23, 25, 29, 33, 34, 35, 42, 50, 51,
56, 60, 61, 68, 70, 73, 74, 78, 84,
Viața socială CFR, I 264, 359,
379, 399

Victoria , I 81, 82, 84, 85, 86, 87,
89, 91, 92, 93, 96, 98, 99, 103,
108, 189, 110, 111, 112, 116, 117,
119, 121, 125, 127, 134, 136, 137,
138, 193, 196, 200, 221, 224, 226,
236, 251, 253, 270, 279, 281, 282,
283, 291, 292, 294, 296, 298, 299,
300, 308, 311, 314, 316, 317, 318,
319, 323, 326, 327, 330, 331, 332,
333, 334, 336, 338, 342, 343, 346,
347, 348, 349, 350, 351, 354, 355,
365, 370, 373, 375, 426, 430, II
8,9, 13, 15, 18, 26, 29, 32, 36, 37,
40, 44, 48, 51, 52, 59, 67

Viitorul, I 5, 249, 254, 255, 256,
257, II 29

Voința Transilvaniei, I 20, 24, 70,
155

Znamea, II 206

Zvezda, II 205, 463, III 79, 80,
85, 154, 226

CUPRINS

1948

Ianuarie	7
Februarie	46
Martie	79
Aprilie	99
Mai	114
Iunie	129
Iulie	147
August	167
Septembrie	190
Octombrie	202
Noiembrie	215
Decembrie	224
Anexa	235
Index de nume	409
Index de publicații	450

Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică reprezintă concretizarea unui proiect mai larg de cercetare a fenomenelor culturale în epoca totalitarismului, inițiat de academicianul Eugen Simion în cadrul *Institutului de Istorie și Teorie literară „G. Călinescu”*.

Lucrarea își propune să reconstituie imaginea primilor douăzeci de ani postbelici (1944–1964), sub aspectul reconfigurării reliefului literar asupra căruia au acționat, direct sau indirect, mișcărilor politice desfășurate în acest interval de timp.

ISBN 973-167-052-1

9 789731 670522 >